ווייַסרוסישע וויסנשאפט־אקאדעמיע

די סאָציִאליסטישע ליטעראטור אפ ייִדיש

אין 1875-1897

מ י נ ס ק — 1 9 3 5

וויַסרוסישע וויסנשאפט-אקאדעמיע

אינסטיטוט פון נאציאָנאלע מינדערהיַטן. יידישע סעקציע

פּראָלעטאריער פון אלע לענדער, פאריניקט זיך!

די סאָציאליסטישע ליטעראטור אפ יידיש

איג 1875—1897

II באנד

געזאמלט אוג צוגעגרייט צום דרוק פון

ש. (ס.) אגורסקי

פארלאג פון דער וויַסרוסישער וויסנשאפט-אקאדעמיע

מינסק — 1935

רעדאקטער—ש. ד י מ א נ ש ט י י נ.

פון דער ייִדישער סעקציע פון אינסטיטוט פון נאציאָנאלע מינדערהייטן

די ייִדישע סעקציע פון אינסטיטוט פון נאציאָנאלע מינדערהייטן בא דער ווייסרוסישער ווissנשאפט-אקאדעמיע האָט זיך געשטעלט פאר אן אופגאבע צו־נויפזאמלען אוו פובליקירן די ערשטע סאָציאָליסטישע ליטעראטור, וועלכע איז דערשינען אפ ייִדיש, זינט עס האָט זיך אָנגעהויבן צו אנטוויקלען די סאָציאָ־ליסטישע באוועגונג צווישן די ייִדישע ארבעטער, אוו אויך די דאָקומענטן, וועלכע זיינען דערשינען אפ אנדערע שפראכן אוו האָבן א דירעקטע שייכעס צו דער אנטשטייונג אוו אנטוויקלונג פון סאָציאָליסטישן געדאנק צווישן די ייִדישע ארבעטער.

די ערשטע דריי בענדער האָט צוגעגרייט צום דרוק דער כ' ש.(ס.) אגור־מקי. אין דעם ערשטן באנד פון די דאָזיקע ביכער זיינען אריין די בראָשורן, אופרופן אוו דאָקומענטן, וועלכע זיינען דערשינען פון 1875 ביז 1897 אין רוסלאנד אוו אויסלאנד. די דאָזיקע סעריע דאָקומענטן אוו בראָשורן באקענט אונדז מיט די ערשטע טריט פון דער סאָציאָליסטישער באוועגונג צווישן דער ייִדישער ארבעטערשאפט פון רוסלאנד אוו ענגלאנד. זי באקאָנט אונדז מיט די פּראָפּאגאנדע־ אוו קאמפ-מעטאָדן, וואָס די פּיאָנערן פון סאָציאָליסטישן גע־דאנק צווישן דער ייִדישער ארבעטערשאפט האָבן אָנגעוואנדעט, קעדיי צו קע־נען ווירקן אפ די מאסן.

אין דעם צווייטן באנד, וועלכער דערשיינט פריער פונעם ערשטן, גייען אריין בראָשורן אוו דאָקומענטן, וועלכע באלייכטן די טעטיקייט פון דער סאָציאָליס־טישער אוו ארבעטער-באוועגונג אין ווייסרוסלאנד פון דער צווייטער העלפט פון די 80־ער יאָרן ביזן סאָפ פון די 90־ער יאָרן פון פאָריקן יאָרהונדערט. די דאָזיקע דאָקומענטן באקאָנען אונדז מיט דער טעטיקייט פון די ערשטע סאָציאָל־דעמאָקראטישע קרייזלעך פון מינסק, ווילנע, ביאלאָסטאָק, וויטעבסק, האָמל, סמאָרגאָן, קריניק, גראָדנע אוו אנדערע שטעט פון ווייסרוסלאנד.

כוצ דעם באקאָנען אונדז די דאָקומענטן פון דאָזיקן באנד מיט די „קאמפ־קאסעס", מיט דער שטרייק־כוואליע, וועלכע האָט ארומגעכאפט ווייסרוסלאנד אין דער ערשטער העלפט פון די 90־ער יאָרן, מיט די ערשטע מיי-פּייערונגען אוו ביקלאל מיט דעם גאנצן כאראקטער פון דער באוועגונג פון יענער עפּאָכע.

אין דריטן באנד איז אריין דער גרעסטער טייל פון די אונטערערדישע בראָשורן אוו פּראָקלאמאציעס, וועלכע זיינען ארויס אין ווילנע, מינסק א. אנד.

שטעט פון ווײַסרוסלאנד, סײַ העקטאָגראפירטע אוו סײַ געדרוקטע. כוצ דעמ זײַנען ארײַן אין 3-טן באנד אייניקע בראָשורן, וועלכע זײַנען אין אָנהייב פון די 90-ער יאָרן פארשפרייט געוואָרן אין מאנוסקריפט.

צוגרייטן די דאָזיקע דרײַ בענדער צום דרוק איז געווען פארבונדן מיט גרויסע שווערקײַטן. א גרויסער טייל פון די בראָשורן, וואָס גייען ארײַן אין בענדער, שטעלן מיט זיך פאָר ביבליאָגראפישע זעלטנהײַטן אוו נאָר נאָכ א לאנג-דויערנדיקער ארבעט אין די ארכיוון פון מארקס-ענגעלס-לענין-אינסטי-טוט, אין ארכיוו פון לענינגראדער רעוואָליוציע-מוזיי, אין געווענעם ארכיוו פון דער צארישער זשאנדארמעריע — איז דעמ כ' ש.(ס.) אגורסקי געלונגען צו געפינען די דאָזיקע בראָשורן אוו היסטאָרישע דאָקומענטן.

די דאָזיקע דרײַ בענדער שעפן ניט אויס די בראָשורן אוו דאָקומענטן, וועלכע די סאָציאליסטישע באוועגונג צווישן די יידישע ארבעטער האָט געשאפן אין יענער עפאָכע. אָבער דאָכ קענען מיר מיט זיכערקײַט דערקלערן, אז די דאָזיקע דרײַ בענדער, וואָס מיר לאָזן ארויס, שטעלן מיט זיכ פאָר א ווערטפולן בײַטראָג אין דער ליטעראטור וועגן דער געשיכטע פון דער סאָציאליסטישער באוועגונג צווישן יידישע ארבעטער.

די אנדערע צוויי בענדער וועלן ארויס פון דרוק אין 1936 יאָר.

יידישע סעקציע פון אינסטיטוט פון
נאציאָנאלע מינדערהײַטן בא דער
ווײַסרוסישער ווייסנשאפט-אקאדעמיע.

די סאָציִאליסטישע באוועגונג צווישנ די ייִדישע ארבעטער אינ סאָפ פונ די 80־ער אונ 90-ער יאָרנ

די געשיכטע פונ דער אנטשטייונג פונ דער סאָציִאליסטישער באוועגונג צווישנ די ייִדישע ארבעטער אינ דער געוועזענער צארישער אימפּעריע איז ניט נאָר ביז איצט פונ קיינעם נאָכ ניט באשריבנ געוואָרנ, נאָר מע האָט נאָכ אפילע ביז איצט קימאט ניט אָנגעהויבנ צו פּובליקירנ דעם שלאל דאָקומענטנ, וועלכע עס געפינענ זיכ אינ די פארשיידענע ארכיוונ וועגנ דער דאָזיקער עפּאָכע. דאָס, וואָס מע האָט יאָ געשריבנ וועגנ דער אנטשטייונג־עפּאָכע פונ דער סאָציִאליסטישער באוועגונג צווישנ די ייִדישע ארבעטער, איז פול מיט פעלשונגענ אונ גיט אינגאנצנ א פאלשנ בילד פונ יענער עפּאָכע. די בונדישע היסטאָריקער באמיִענ זיכ צו באווייזנ, אז ביז דער אנטשטייונג פונ „בונד" איז ביקלאל קיינ סאָציִאליסטישע אונ ארבעטער־באוועגונג ניט געוועזנ צווישנ די ייִדישע ארבעטער. דער „בונד" אינ פּוילנ האָט אינ 1922 צו זייַנ 25-יאָריקנ יובילייי ארויסגעלאָזנ א ביכל אונטער דעם נאָמענ „25 יאָר". דער ערשטער ארטיקל פונ דעם דאָזיקנ בונדישנ יובילייי־בוכ הייבט זיכ אָנ מיט די פאָלגנ-דיקע ווערטער:

„שטיל, טויט, פינצטער איז געוועזנ אינ לאנד, בייס מיט 25 יאָר צוריק איז ארויס אפ דער פּאָליטישער ארענע די פּארטיי פונ ייִדישנ פּראָלעטאריִאט. פארקאָוועט אינ אייַזערנע קייטנ איז געלעגנ די אומ-געהייערע מעלוכע פונ די צארנ. אפנ קאָלאָסאלנ שעטעכ פונ וולאדי-וואָסטאָק ביז פּוילנ האָט נישט עקזיסטירט קיינ איינ סאָציִאליסטישע אָרגאניזאציע. נאָר אינ פּוילנ האָט געשטעלט אירע ערשטע טריט די פּוילישע סאָציִאליסטישע פּארטיי. דער ארבעטער-קלאס איז געוועזנ צע-שטויבט, אָנמעכטיק אונ שטומ. פונ צייַט צו צייַט פלעגט דאָ אונ דאָרט אויסברעכנ צווישנ די ארבעטער א פּראָטעסט קעגנ זייער אומדערטרעג-לעכער לאגע אינ דער פאָרמ פונ א סטיכייִשנ עקאָנאָמישנ שטרייַק. אָבער באלד איז דאָס פייַערל פארלאָשנ געוואָרנ, אונ א טויטע שטילקייַט האָט ווידער געהערשט איבערנ לאנד.

... שטיל אונ פינצטער איז געוועזנ אינ לאנד. אָבער א באזונדערס טויטע שטילקייַט, א באזונדערע פינצטערקייַט האָט געהערשט אפ דער ייִדישער גאס. די דוירעס־לאנגע רעדיפעס אפ דער ייִדישער באפעל־קערונג האָבנ אָפּגעטויט אינעם ייִדנ, נאָכמער ווי אינ דער ארומיקער

באפעלקערונג, יעדעס געפיל פון בירגערלעכער און אָפטמאָל אפילע פון מענטשלעכער ווירדע. דער ייִדישער באלעבאָס האָט אפילע ניט געכאָ-לעמט וועגן דעם, אז ער קאָנ האָבן א וועלכע ניט איז דייע אין פּאָ-ליטישן לעבן פון לאנד. דער געדאנק גופע וועגן אזא מעגלעכקייט האָט זיכ אים אויסגעוויזן מעשונע-ווילד. ער האָט זיכ אין דרייַען געבויגן פאר יעדן סראָרע, פאר יעדן „מעשענעם קנאָפּ". מע האָט אים אזוי לאנג געשלאָגן, ביז וואנען ער האָט אליין דאָס אָנגעהויבן צו בא-טראכטן פאר א נאטירלעכער דערשיינונג. אין בעסטן פאל, האָט ער געקוויקט זייַן הארצ מיטן אומשולדיקן כאָלעם וועגן ציִען..."

די דאָזיקע דערקלערונג איז א פּאָשעטע פעלשונג פון דער געשיכטע פון דער סאָציִאליסטישער באוועגונג צווישן די ייִדישע ארבעטער. עס איז ניט עמעס, אז ביז דער „בונד" איז דערשינען אפ דער ארענע, איז אין דער אר-בעטער-וועלט ביקלאל און אין דער ייִדישער ארבעטער-וועלט ביפראט, געווען „כוישעכ און פינצטער".

אויסער די אָפיציִעלע בונדישע היסטאָריקער פון פּוילן, האָבן די אפּאָלאָ-געטן פון בונדיזם בא אונדז אין סאָוועטנפארבאנד פארשפּרייט פאו שיידענע פאלשע מייַסעס וועגן דער אנטשטייונג פון דער סאָציִאליסטישער באוועגונג צווישן די ייִדישע ארבעטער אין ווייַסרוסלאנד, ליטע און פּוילן. אייניקע האָבן זיכ באמיט צו באווייַזן, אז ווען די סאָציִאליסטישע באוועגונג צווישן די ייִדישע ארבעטער איז געווען א קרייַזל-באוועגונג, איז זי דורכויס געווען דורכ-געדרונגען מיט קאָסמאָפּאָליטישע אידייען און, ווען זי איז געוואָרן א מאסנ-באוועגונג, ד. ה. ווען דער „בונד" איז אנטשטאנען, איז זי אויסגעוואקסן א נאציִאָנאלע באוועגונג און אלס אזעלכע איז זי פארבליבן ביז דער אָקטיא-בער־רעוואָליוציע, ווען דער „בונד" איז צעפאלן געוואָרן.

אין 1932 יאָר האָט טשערניאווסקי אין זייַן שעדלעכן בוכ „באם באגינען פון דער ייִדישער ארבעטער־באוועגונג אין ווייַסרוסלאנד" אנטוויקלט א „טעאָ-ריע", אז עס איז ניט געווען און ניט געקענט זייַן קיין ארבעטער־באוועגונג, ווייַל „עס זייַנען ניט געווען די סאָציִאל-פּאָליטישע קויכעס, וועלכע קאָנען שאפן א פּאָליטישע אָדער רעוואָליוציִאָנערע באוועגונג". לויט טשערניאווסקיס קאָנצעפּציע איז דער ייִדישער ארבעטער געווען:

„א טיפ פּראָווינציִעלער ארבעטער, אָבער ניט נאָר אין געאָגראפישן זינען פון וואָרט. דאָ, אין ווייַסרוסלאנד, איז געווען אין יענע יאָרן א טויטע שטילקייַט (אין די 90-ער יאָרן), אין פארגלייַכ מיט דער פּראָ-ווינצ (וועגן די רעזידענצן ריידן מיר ניט) פון אייגנטלעכער רוסלאנד, ווייַל דאָ זייַנען דעמלט ניט געווען ניט קיין „זעמסטוועס" מיט זייער ליבעראלער פּראָנדע, ניט קיין „דריטער עלעמענט", ניט קיין סטו-דענטנשאפט,—מיט איין וואָרט, דאָ זייַנען ניט געווען יענע געזעלשאפט-לעכע קויכעס, וואָס זייַנען אין איבעריקן רוסלאנד אין יענע יאָרן ארויסגעטראָטן מיט פּאָליטישע פאָדערונגען".

די „טויטע שטילקייַט" איז לויט דעם „היסטאָריקער" טשערניאווסקי געווען דער רעזולטאט הויפּטזאכלעכ פון דעם, וואָס די ייִדישע ארבעטער זייַנען אי-

זאָלירט פון די ניט יידישע ארבעטער און דערפאר איז די באוועגונג פון די דאָזיקע גרופּעס:

„געווען צו נישטיק, אז זי זאָל קענען אריסרופן בא זיי א געדאנק וועגן דער מעגלעכקייט זיך צו פארמעסטן מיט דער צארישער הערשאפט, מיט זיין ארמיי און פּאָליציי. מע דארף ניט פארגעסן, אז דאָס, איז ווייסרוסלאנד, וואָס איז געלעגן הארט בא דער רוסיש-דייטשישער גרענעץ, זיינען געווען קאָנצענטרירט זייער גרויסע מיליטערישע קרעפטע פון צאריזם, און דאָס האָט מען געקענט אפילע איז די שטעטלעך (וועגן די באדייטנדיקערע שטעט איז שוין אָפּגערעדט) באגעגענען גאנץ שטארקע גארניזאָנען. אלזאָ, אויך צוליב דעם איז דאָס געווען באזונדערס געפערלעך די איזאָלירטקייט פון די יידישע ארבעטער פון זייערע ניט-יידישע כאוויירים, ווייל דאָס האָט נאָכ געקענט געבן א שטארקן אומגליבן איז די אייגענע קויכעס. אָט די דאָזיקע נישטיקייט פון די אייגענע קרעפטע פון די יידישע ארבעטער, אָפּגעזונדערט פון די ניט-יידישע, איז זייער קאמפ פאר פּאָליטישער פרייהייט, האָט געקענט זיי לייכט ברענגען צום אָפּזאָגן זיך פון דער דאָזיקער אופגאבע, ווי אן אבסאָליוט ניט אויספילבארע און אילוזאָרישע—א דאנקבארער באָדן פאר „עקאָנאָמיזם". אזוינע שטימונגען האָבן זיך נאָכ גיכער געקענט פארפעסטיקן אדאנק דעם, וואָס די יידישע ארבעטער האָבן די ערשטע צייט (ביזן מיטן פון די 90-ער יאָרן) איז זייער עקאָנאָמישן קאמפ קימאט לאכלוטן זיך ניט אָנגעשטויסן (צוליב א גאנצער רייַ סיבות) אפ א ווידערשטאנד מיצאר דער אָרטיקער מאכט".

אזוי האָט, לויט דעם אפאָלאָגעט פון בונדיזם טשערניאווסקי, אויסגעזען דער באגינען פון דער ארבעטער-באוועגונג צווישן יידן אין די 90-ער יאָרן.

קלאָר ווי דער טאָג, אז דאָס האָט דער אפאָלאָגעט פון בונדיזם אפ אן אנדער אויפן איבערגעכאזערט די זעלביקע בונדישע אויסגעטראכטע מייסע, אז אין די 90-ער יאָרן איז אין ווייסרוסלאנד געווען „א טויטע שטילקייט", אז נאָר ווען דער „בונד" איז אנטשטאנען, איז געוואָרן ליכטיק און עס האָט זיך אָנגעהויבן א באוועגונג.

אז די בונדישע היסטאָריקער און אפאָלאָגעטן פון בונדיזם פעלשן די גשיכטע, וועלן מיט דער גאנצער קלאָרקייט באווייזן די דאָקומענטן, וועלכע ווערן פארעפנטלעכט אין דעם דאָזיקן באנד. פאר אונדז ווערט קלאָר, אז שוין אין די 80-ער יאָרן זיינען צווישן דער יידישער ארבעטערשאפט פון ווייסרוסלאנד, ליטע און פוילן געווען סאָציאליסטישע קריזלעך און אין סאָף פון די 80-ער יאָרן און ערשטער העלפט פון די 90-ער זיינען פאָרגעקומען א גאנצע רייַ שטרייקן, אין וועלכע עס האָבן זיך באטיילקט יידישע און ניט-יידישע ארבעטער.

שוין אין 1892 איז אין ווילנע צום ערשטן מאָל געפּייערט געוואָרן דער ערשטער מיי-יאָנטעו און פון יאָר צו יאָר איז די פייערונג פאָרגעקומען אפ א גרעסערן מאסשטאב.

אז די בונדישע שרײַבער פון ביכל „25 יאָר" צוזאמען מיט טשערניאוו־סקינ פעלשן אפן מיעסטן אויפן די געשיכטע פון דער סאָציאַליסטישער באוועגונג צווישן די יידישע ארבעטער באוויזן אויך דער פאקט, וואָס אין ביכל „מאטעריאַלן צו דער געשיכטע פון דער יידישער ארבעטער־באוועגונג", וואָס דער „בונד" אליין האָט מיט 35 יאָר צוריק אַרויסגעלאָזן, געפינען מיר א ריי פאקטן וועגן דער שטרײַק־באוועגונג, וועלכע איז פאָרגעקומען אין אָנהייב פון די נײַנציקער יאָרן אין א ריי שטעט און עס ווערט אויך דערציילט, אז:

„צוזאמען מיטן קלאסן־באוווסטזײַן פון די יידישע ארבעטער, וואקסט אויך זייער באוווסטזײַן פון סאָלידאריטעט מיט די ארבעטער פון אלע לענדער. זיי אינטערעסירן זיך לעבעדיק מיט דעם קאמפ פון רוסישן און פוילישן פראָלעטאריאט, זיי פאָלגן נאָכ פילבאר די מײַרעוו־אייראָפּיישע ארבעטער־באיוועגונג.

אין צײַט פון דעם שטרײַק פון די פעטערבורגער האפן־ארבעטער (1894) האָבן די ווילנער יידישע ארבעטער אויסגעשיקט די שטרײַקער א טייל פון זייער קאסע־געלט מיט א ווענדונג (אדרעס) פון זייער נאָמען; די ארבעטער פון אייניקע קאסטן האָבן אפילו פאָרגעלייגט צו אויסשיקן די פעטערבורגער ארבעטער דאָס גאנצע געלט פון זייערע קאסטן. אין סאָפּ פון 1895 האָבן פאָרשטייער פון 33 יידישע פראָפּעסיאָנעלע אָרגאניזאציעס טעלעגראפיש באגריסט דעם ברעסלאווער סאָציאַל־דעמאָקראטישן צוזאמענפאָר און אויסגעדריקט זייער טיפסטע טרויער וועגן דעם טויט פון דעם לערער פון דעם אלווילטלעכן פראָלעטאריאט—פרידריך ענגעלס. אין נאָמען פון די דאָזיקע פאָרשטייער איז אין אָנהייב פון 1896 ארופגעלייגט געוואָרן א קראנץ אפ דעם קייוואר פון די געפאלענע קאָמונארן."[1]

נאָכ די דאָזיקע פאקטן קומען די היסטאָריקער פון פוילישן „בונד" אין זייערער א יובילײַי־אויסגאבע און דערקלערן, אז ביז דער אנטשטייונג פון „בונד" איז געווען „כוישעכ און פינצטער" אין דער אלגעמיינער ארבעטער־וועלט און באזונדערס אין דער יידישער ארבעטער־וועלט.

די דאָזיקע פעלשונג איז ניט קיין צופעליקע דערשײַנונג: דאָס איז אײַן רינגעלע פון דער לאנגער קייט פון פעלשונגען, וואָס די בונדישע היסטאָריקער באגייען, קעדײַ צו דערווײַזן, אז נאָר דער „בונד" האָט אָנגעהויבן אָר־גאניזירן דעם יידישן ארבעטער, אז ער איז געווען דער „אייניציקער פאָר־שטייער פון יידישן פראָלעטאריאט", און אז ביז אים איז ביקלאל קיין סאָציא־ליסטישע באוועגונג ניט געווען.

דאָס ווילן באווײַזן ניט נאָר די בונדישע היסטאָריקער. עס האָבן זיך, לײַ־דער, געפונען אזעלכע מענטשן, וועלכע האָבן אפ די זײַטן פון אונדזער סאָ־ווטישער פרעסע געשריבן, אז דער „בונד" איז דער ערשטער דערשינען אפ דער ארענע פון רעוואָליוציאָנערע קאמפ אין רוסלאנד, אז ער איז געווען דער

---

1 מאטעריאלן צו דער געשיכטע פון דער יידישער ארבעטער־באוועגונג, זײַט 55. (רוסיש) אויסגאבע „טריבונע" 1906.

אוואנגארד ניט נאָר פון דעם ייִדישן פּראָלעטאריִאט, נאָר ער איז אויך גע-שטאנען אין די פאָדערשטע רייען פון רוסלענדישן פּראָלעטאריִאט.

קעדיי צו דערווייַזן, ווי אומגעלומפּערט עס זייַנען די דאָזיקע פאלשע דער-קלערונגען, וועלן מיר באקאָנען די לייענער מיט דער סאָציִאליסטישער בא-וועגונג צווישן די ייִדישע ארבעטער פון ווייַסרוסלאנד און ליטע ביז דער אנט-שטייונג פון „בונד" און מיט די סאָציִאל־עקאָנאָמישע באדינגונגען, אין וועלכע די באוועגונג איז אויסגעוואקסן.

* * *

די קאָלאָניִאלע פּאָליטיק פון דער צארישער רעגירונג, וועלכע האָט זיך באזירט אפ פארכאפּן און אונטערדריקן פרעמדע לענדער, האָט פארוואנדלט די געוועזענע צארישע אימפּעריע אין א טורמע פאר די פעלקער, וועלכע האָבן זיך געפונען אפ דעם שעטעכ פון דעם אמאַליקן רוסלאנד.

די דאָזיקע פּאָליטיק פון דער צארישער רעגירונג האָט פארוואנדלט דעם אזוי גערופענעם „מייַרעוו-געגנט" פון דער געוועזענער צארישער אימפּעריע אין אן אָפּגעשטאנענעם אגראר־לאנד. ביז די 70־ער יאָרן פון 19 י. ה. איז אין ווייַסרוסלאנד קימאט קיין סימען ניט געווען פון קיין גרויס - אינדוסט-ריע. די גאנצע פּראָדוקציע איז געלעגן אין די הענט פון די באלמעלאָכעס, וואָס האָבן אין גרעסטן טייל נאָך אליין געארבעט אפ באשטעלונגען פון גע-ברויכער. אויב דאָס געוועזענע צארישע רוסלאנד איז פאר די פעלקער, וועלכע האָבן זיך אין איר געפונען, געווען א טורמע, איז פאר דער ייִדישער אָרעמער באפעלקערונג דאָס צארישע רוסלאנד געווען א קארצער: די אָרעמע ייִדישע מאסן זייַנען געווען צונויפגעשפּארט אין די עטלעכע גובערניעס פון דער גע-וועזענער געטאָ („טשערטא אָסעדלאָסטי") און קיין רעכט ניט געהאט צו ווי-נען אין די דערפער און זיך פארנעמען מיט ערדארבעט. די שטעט פון דער געטאָ זייַנען דעריבער געווען א־בערגעפילט מיט פאראָרעמטע ייִדישע מאסן, וועלכע האָבן זיך באשעפטיקט אָדער מיט האנטווערקעריי, אָדער מיט קליינ־האנדל און סטאם פארשיידענע לופט-פארנאָסעס.

די ייִדישע בורזשואזיע האָט אויסגענוצט די רעכטלאָזיקייַט פון די ייִדישע מאסן און זיי אפ א מוירעדיקן אויפן עקספּלואטירט. וועגן דער לאגע פון דער אָרעמער ייִדישער באפעלקערונג אין די שטעט און שטעטלעכ פון מייַרעוו-ווייַסרוסלאנד ווערט דערציילט אין א קאָרעספּאָנדענצ פון ביאלאָסטאָק, גע-דרוקט אין „וופּעריאָד" נומ. 23 פון 1875 י. פאָלגנדעס:

„די מישפּאָכעס פון די נעגידים האלטן אין פולשטענדיקער פאר־שקלאפונג קימאט אלע מיטגלידער פון דער געזעלשאפט, וואָס דינען קימאט אלע בא איר פאר לעגענדאר-נידעריקע סכירעס. א געוויינט־לעכער לוין באשטייט פון אָנדערהאלבן ביז 2 רובל א וואָכ.

עס פארדינען נאָר די עלטסטע פון דער פאמיליע. קינדער פון 14—16 יאָר פּייַניקט מען אין די כאדאָרים צו 12 שאָ א טאָג, און פרויען באשעפטיקן זיך מיט הויז־ארבעט. פרויען-ארבעט ווערט געשאצט נאָך פיל נידעריקער. זיי נעמט מען אָן אפ א געוויסער צייַט לויט א קאָנ-

טראקט פאר א געהאלט פון 50 קאָפּ. ביז אָנדערהאלבן רובל א וואָך פאר 14 שאָ ארבעט א טאָג. אוועקגייענדיק אפ דער ארבעט נעמען די מיידלעך מיט זיך שפּייז פאר 3 קאָפּ. זעלטן וועט פאר 5 קאָפּ. מיט דעם שפּייז זיי זיך ביזן ענדיקן דעם טאָג ארבעט. נאָר אפ אָוונט-ברויט עסן זיי הייסע שפּייזן. איינמאָל א וואָך, בא די קריסטן—פּרייטיק, בא די יידן—דאָנערשטיק, ארבעטן די מיידלעך דעם גרעסטן טייל פון נאכט אָן אָפּרו, און פאר יאָנטויווים ווערט די נאכט־ארבעט פארשטארקט, און דאן ארבעט מען קעסיידער צו 18 שאָ א מעלעס. עס פארשטייט זיך, אז פאר דער דאָזיקער ארבעט קריגן זיי אָבער ניט קיין גרויסע געצאָלט.

די מערהייט פון די ארבעטער ווינען אין קעלערס, אָדער ענלעכע לעכער מיט נאסע וועגט און דיל, האלב-פינצטערע מיט א פארשטיקטער אומדערטרעגלעכער אטמאָספערע, און אין אויסערגעווייניטלעכער ענגשאפט. די ציילונג, וועלכע איז פאָרגעקומען דעם פרילינג (1875) האָט באוויזן, אז אין דירעס פון 3 קלאפטער די לענג און די בריים וויינען צו 20 מענטשן פון ביידע געשלעכטן, פארשיידענעם עלטער.

אין דינסט בא די נעגידים געפינט זיך אפילו אויך דער ראָוו... וואלן פון קאָהאָלס־לייט קענען ניט זיין אוג קיינער וואָלט ניט געהאט קיין האָזע צו זאָגן א דייע די נעגידים, וואָס טיינען, אז זיי זיינען די שטאָט־באלעבאטים... די גאנצע לאסט פון די הויצאָפּ פאלט אפ די אָרעמעלייט. גראדע די באלטוויועס פון פארשיידענע שטעטלעך, האָבן זיך געקליגט צו אויסזוכן נייע געזעלשאפטלעכע הויצאָפּ, ארופליגנדיק אומדירעקטע שטיינרן אפ די פראָדוקטן פון דער ערשטער נויטווענדיקייט, ווי, לעמאָשל, זאלץ, קעראָסין, ליכט, ניט רעכענענדיק די קאָרבקע... באלמעלאָכעס זיינען אין די שטעטלעך פאראן וויניק. קיין יינגלעך האלטן זיי ניט, ווייל פאר זיי גופע קלעקט קוים ארבעט".[1]

אזוי ווערט געמאָלט די לאגע פון דער יידישער אָרעמקייט אין די שטעט אוג שטעטלעך פון וויסרוסלאנד אוג ביקלאל פונעם געווענענעם מייַרעוו-געגנט אין דער ערשטער העלפט פון די 70-ער יאָרן פון פאָריקן יאָרהונדערט. אין סאָפּ פון די 70-ער יאָרן ביז די 90-ער קומט פאָר אן ענדערונג אין עקאָנאָמישן לעבן פון וויסרוסלאנד. די אייזנבאנען, וואָס זיינען אויסגעבויט געווארן אין די 60-ער, 70-ער אוג 80-ער יאָרן, האָבן געשאפן א באָדן פאר א גרויס־אינדוסטריע אין אייניקע גובערניעס פון וויסרוסלאנד. אין גראָדנער גובערניע (ביאלאָסטאָק) הייבט זיך שטארק אָן צו אנטוויקלען די טעקסטיל־אינדוסטריע, אין אנדערע געגנטן, ווי גראָדנע, וילנע ווערן געשאפן טאבאק-פאבריקן מיט א גרויסער צאָל ארבעטער. ס'הייבן אויך אָן צו אנטשטיין א גאנצע רייַ אנדערע אונטערנעמונגען, ווי לעדער-זאוואָדן אוג שוועבלעכ-פאבריקן, אונטערנעמונגען מיט א מאנופאקטור-פּראָדוקטאריאט. אָבער באזונדערס שטארק הייבן אָן וואקסן די האנטווערקערישע אונטערנעמונגען. די לאגע פון די באלמלאָכעס אוג ארבעטער אפ די אונטערנעמונגען האָט זיך געביטן. די באלמע־

---

1 דער אוטער פון דער דאָזיקער קאָרעספּאָנדענץ איז געווען א. ליבערמאן (ארטור פרימאן).

לאָכעס פונעם געוועזענעם מײַרעוו-געגנט, וועלכע האָבן פריִער נאָר געארבעט אפ באשטעלונגען פון געברויכער, האָבן אָנגעהויבן צו פארלירן זייער באָדן דורכ דער אנטשטייונג פון מאגאזינען פון פארטיקע קליידער, שיכ און אנ-דערע פראָדוקטן, וואָס די געברויכער פלעגן פריִער באשטעלן נאָר בא די האנטווערקער. די אײַזנבאנען האָבן אופגעעפנט נײַע מערק פאר די אופקו-מענדיקע קליינע און גרויסע קאפיטאליסטן. ס'האָבן אָנגעהויבן צו אנטשטיין מאגאזינען מיט פארטיקע אויסגעארבעטע פראָדוקטן, וועלכע האָבן ניט נאָר גענומען פארקויפן זייערע סכוירעס אפן היגן מארק, נאָר אויכ גענומען פאר-כאפן ווײַטע מערק. די גרעסטע מערהײַט פון די האנטווערקער האָט אָנגע-הויבן צו ארבעטן פאר די מאגאזינען און פאר די קאפיטאליסטישע אונטער-נעמער, וועלכע פלעגן ארויספירן זייערע סכוירעס אפ ווײַטע מערק. דער האנטווערקער האָט אינגאנצן פארלאָרן זײַן פריִערדיקע זעלבשטענדיקײַט און ער איז געוואָרן אָפהענגיק פון די אופקומענדיקע גרויסע און קליינע קאפי-טאליסטן. ס'האָט זיכ אָנגעהויבן א מוירעדיקע קאָנקורענצ צווישן די באלמע-לאָכעס, קעדיי צו באקומען ארבעט פון די מאגאזינען.

דער פאקט, וואָס די גרעסטע מערהײַט האנטווערקער, זײַנען געווען ייִדן, וואָס זײַנען צוליב די פארפאָלגונגען פון דער צארישער רעגירונג, געווען פאר-שפארט אין טכום און זיכ ניט געקענט באוועגן אויסער זײַנע גרענעצן, האָט געשאפן באדינגונגען פון מוירעדיקער עקספלואטאציע. די נײַע אופשטײַגנדיקע ייִדישע בורזשואזיע, וועלכע האָט אָנגעהויבן קאָנקורירן אפ דעם אלגעמיינעם רוסלענדישן מארק, האָט אויסגענוצט די רעכטלאָזיקײַט פון די ייִדישע מאסן, קעדיי זיי מערער צו עקספלואטירן, און קעדיי מער זיי צו פארשקלאפן.

וואָס פארא מוירעדיקע פאָרמעס די עקספלואטאציע פון די ייִדישע אר-בעטנדיקע מאסן האָט אָנגענומען אין די גובערניעס פונעם געוועזענעם מײַרעוו-געגנט, ווערט קלאָר פאר אונדז פון א גאנצער ריי באשרײַבונגען, וועלכע מיר געפינען סײַ אין די באריכטן, וועלכע ווערן געדרוקט אין דעם דאָזיקן באנד און סײַ אין די ארטיקלען פון די ערשטע סאָציאליסטישע אויסגאבעס, וועלכע זײַנען דערשינען אין סאָפ פון פאָריקן יאָרהונדערט און אין אָנהייב פון 20-טן י. ה. אין „מינסקער ארבעטער" נומ. 2 (1901) ווערט די לאגע פון די מינסקער אר-בעטער באשריבן אפ אזא אויפן:

„ערשט מיט 4—5 יאָר צוריק פלעגן מיר, קאָנפעטניצעס, יונגע מיידלעכ און קינדער, ארבעטן אין דעמלסט קליינע פאבריקלעכ מער ווי ארבעט־פערד, מער ווי די מאשינען. מיר פלעגן דאן אוועקגיין פון אונדזערע היימען 4—5 אזייגער זונטיק פארטאָג (און ווינטער מיט א לאמטערנע) און דאָרטן פלעגן מיר בלײַבן זיצן אין ענגע, שמוציקע, מיט פארשטיקטער לופט צימערן ביז שאבעס, ארבעטנדיק טאָג און נאכט פון 5 פרי ביז 1 אין דער נאכט און אין סעזאָן־צײַט גאָר אָן אופהער. אפילע ניט אין סעזאָן־צײַט פלעגן אונדז אויכ אונדזערע פארזאָרגער שיקן 1 אזייגער אין דער נאכט צעטראָגן די ארבעט, און ווידער פלעגן אונ-דזערע מידע, צעבראָכענע קערפערס די לעצטע קרעפטן אָנווענדן אום די ארויסגעגעבענע ארבעט אויספילן. פאר די היער (דאָ) געשילדערטע

ארבעט־ארט (באדינגונגען) פלעגן מיר די ערשטע פאָר יאָר פארדינען 2—3 רובל א מאָנאט...״

אין אזעלכע באדינגונגען האָבן געארבעט אונ געלעבט ניט נאָר די קאָנ־פעטניצעס פון מינסק, די זעלבע אומדערטרעגלעכע לאגע, די זעלבע מוירע־דיקע עקספלואטאציע האָט געהערשט אין אלע פאכן. אין סאָמ פון די 90־ער יאָרן האָבן די שוסטער געארבעט ביז 2 אונ 3 אזייגער באנאכט אונ אין סע־זאָנ־צייט די גאנצע נאכט. איינבינדער האָבן געארבעט צו 15—16 שאָ א טאָג, קירזשנער—13—15 שאָ א טאָג, שלאָסער—13—18 שאָ א טאָג. וועבער האָבן אין 1895 י. געארבעט צו 14 שאָ א טאָג. אונ אין פיל פאכן פלעגט מען אר־בעטן צו 20 שאָ א טאָג.

אינעם זעלביקן נומער „מינסקער ארבעטער״ (1901) איז אויך דאָ א בא־שרייבונג וועגן דער לאגע פון די מינסקער סטאָליארעס, אין וועלכער עס ווערט דערציילט:

„בא אונדז אין מינסק זיינען פאראן סטאָליארעס־ארבעטער 100 אונ „אוטשעניקעס״ אויך 100. די אלע זיינען פאנאנדערגעוואָרפן אין די 23 „מאסטערסקאיעס״. אונדזער סעזאָן איז אויך ניט קיין גרויסער, ער הייבט זיך אָן נאָך שוועס אונ ענדיקט זיך נאָך סוקעס. אין דער גוטער צייט נעמען די בעסטע ארבעטער 6 רובל א וואָך. נאָר אזעלכע זיינען דאָ ווייניק. אונ מיט דערופ קומט אויס צו לעבן גאנצע געזינדן. די איבע־ריקע ארבעטער פארדינען אסאכ ווייניקער. עס זיינען דאָ אסאכ אר־בעטער, וואָס נעמען צו 2 רובל א וואָך אויך. די סכירעס קומט ניט אויס קיינמאָל צו נעמען אינגאנצן. פון יעדער וואָך לאָזט דער באלע־באָס א העלפט פון די פארדינטע געלט. קיין וואָרמעס גיט מען ניט, נאָר מע עסט אין „מאסטערסקאיא״. אָנבייסן עסט מען 10 אזייגער אין־דערפרי, קומט אויס פון 6 פרי ביז 10 שטיין ניט קיין געגעסענער. די ארבעט ענדיקט מען 8 אינאָוונט אונ אָפט שפעטער. ווער רעדט שוין וועגן דער לופט איז די „מאסטערסקאיעס״: קלייניע, ענגע מישקאניעס (קעלערן), וווּ דורך די פענצטער קומט קיינמאָל ניט אריין קיין פרישע לופט אונ וווּ עס איז שטענדיק פול נאסקייט. אז אן ארבעטער וועלט קראנק, זאָגט דער באלעבאָס, אז ער פוילט זיך צו ארבעטן אונ לאָזט ארויס א קלאָנג, אז ער איז א פויליאק...״

אין באזונדערס שרעקלעכע באדינגונגען האָבן זיך געפונען די קינדער פון דער אָרעמקייט, וועלכע פלעגן זיך וועלן אויסלערנען א פאכ. אין די גרענעצן פון דער געטאָ איז געווען אזא סיסטעם פון אופנעמען לערניינגלעכ:

אין מינסק פלעגן די באלעבאטים אָנעמען לערניינגלעכ אפ 4 יאָר. באם שליסן דעם אָפמאכ פלעגן די עלטערן פון די לערניינגלעכ מוזן איינצאָלן די באלעבאטים פון 15 ביז 20 רובל פאר לערנען דעם פאכ, אונ דער באלעבאָס פלעגט אין די 4 יאָר נאָר געבן עסן דעם לערניינגל.

אין אנדערע ערטער פלעגן די לערניינגלעכ זיך פארדינען אפ דריי יאָר. די ערשטע צווויי יאָר פלעגט מען ארבעטן אינגאנצן אומזיסט אונ דעם דריטן

יאָר עסנ באמ באלעבאָס אָדער באקומענ 25 רובל פאר דעמ יאָר עסנ. שפּײַזנ פלעגט מענ די ייִנגלעכ אפ אזא אויפנ:

„אינ מינסק פלעגנ די ייִנגלעכ באקומענ נאָר צוויי מאָל א טאָג עסנ: דעמ ערשטנ מאָל 11 אזייגער אינדערפרי אונ דעמ צווייטנ מאָל פינפ אזייגער אינאָוונט. דעמ ערשטנ מאָל פלעגט מענ די ייִנגלעכ געבנ א שטיקל הארטנ ברויט מיט צוויי קאָפּיקעס געלט אונ אינ אָוונט פלעגט מענ זיי געבנ א ביסל געקעכטס, אונ אז מע פלעגט דערצו געבנ א שטיקל לונגענ, פלעגט שוינ זײַנ א גאנצער יאָנטעוו...[1]

אינ גראָדנער גובערניע איז אינ סאָפּ פונ די 90-ער יאָרנ געווענ אזא סיסטעמ פונ שפּײַזנ די לערנייִנגלעכ: אינדערפרי פלעגט מענ זיי געבנ 3 קאָפּיקעס אפ פרישטיק, אונ מיטאָק-צײַט אביסל געקעכטס מיט א שטיקל ברויט אונ אינאָוונט 2 קאָפּיקעס געלט. פאר דער דאָזיקער סומע געלט פלעגט מענ קאָנענ קויפנ א האלב פונט שווארצע ברויט מיט א שטיקל הערינג, אָדער א שטיקל ווײַסע קעז. די לערנייִנגלעכ, וועלכע האָבנ ניט געהאט קיינ עלטערנ אונ קיינ היימ, האָבנ קעסיידער געהונגערט.

אינ דער צײַט פונ דער לערע זײַנענ די ייִנגלעכ פאקטיש געווענ קנעכט בא די באלעבאטים אונ זייערע פאמיליעס. די שקלאפנ־סיסטעמ פונ די לערנייִנגלעכ איז געווענ בארעכטיקט דורכ אָפיציִעלע געזעצנ אונ „פּראווילעס".

די ארבעט־באדינגונגענ פונ די לערנייִנגלעכ זײַנענ געווענ אומדערטרעגלעכע: קליינע קינדער פונ 12 יאָר אונ אפילע ייִנגערע פלעגנ ארבעטנ אינ ענגע שמוציקע ווארשטאטנ ניט ווייניקער ווי 16—17 שאָ א טאָג, אונ ערעוו שאבעס אונ ערעוו די יאָנטויווים פלעגנ די קליינע קינדער צוגלײַכ מיט עלטערע ארבעטער ארבעטנ גאנצע טעג אונ נעכט.

די ערשטע פּאָר יאָר פלעגנ די לערנייִנגלעכ זיכ זייער ווייניק פארנעמענ מיט לערנענ זיכ די ארבעט. קימאט אלע ייִנגלעכ פלעגנ אויספילנ די פונקציעס פונ הויז־דינער. זיי פלעגנ טראָגנ האָלצ אונ וואסער אונ אויספילנ פארשיידענע שמוציקע הויז-ארבעט. אינ די קליינע שטעטלעכ, ווו די באלעבאטים פלעגנ האָבנ קי אונ ציגנ, פלעגנ די לערנייִנגלעכ מוזנ אופפּאסנ אפ די בעהיימעס אונ זומער זיי טרײַבנ אינ פעלד. אויסערדעמ פלעגנ די לערנייִנגלעכ מוזנ באדינענ די עלטערע ארבעטער, זײַנ בא זיי שיק-ייִנגלעכ. פונ די עלטערע ארבעטער זײַנענ די לערנייִנגלעכ געווענ אָפּהענגיק ניט ווייניקער, ווי פונ די באלעבאטים, ווײַל די עלטערע ארבעטער האָבנ געמוזט לערנענ די ייִנגלעכ דעמ פאכ, אונ דערפאר פלעגנ זיי זיכ איזדעקעווענ איבער די קינדער ניט ווייניקער, ווי די באלעבאטים. אפ וויפל די לערנייִנגלעכ זײַנענ געווענ אונטערגעוואָרפנ די קאפּריזנ פונ די עלטערע ארבעטער, באווײַזט דער פאקט, אז אינ די „פּראווילעס" פונ דער מינסקער „רעמעסלענע אופּראווע" איז געווענ אזא פּאראגראפ:

„יעדער אונטערמײַסטער איז פארפליכטעט... צו לערנענ דעמ לערנייִנגל, ווו ער ארבעט, אופפּאסנ אפ זײַנ אופירונג אונ דערבײַ זיכ באגיינ מיט דעמ לערנייִנגל פרידלעכ אונ רויִק".

---

1 „מינסקער ארבעטער", נומ. 2, 1901.

אָבער זעלטנ ווענ אנ עלטערער ארבעטער איז זיכ באגאנגענ „פרידלעכ אונ רויִק" מיט די לערניִנגלעכ. פארקערט, ביז דער סאָציִאליסטישער געדאנק האָט אָנגעהויבנ ארײַנדרינגענ צווישנ די ארבעטער פונ די דאָזיקע שטעט אונ שטעטלעכ, פלעגט מענ אפנ ווילדסטנ אויפנ זיכ באגיינ מיט די יונגע אר-בעטער-קינדער. אינ אפולע ערטער האָט ביזנ סאָפ פונ די 90־ער יאָרנ גע-הערשט אזא ווילדער מינהעג אינ די ווארשטאטנ: ווענ א נײַער לערניִנגל פלעגט אָנקומענ אינ ווארשטאט, פלעגט מענ אים גלײַכ שיקנ עפעס לײַענ אינ צווייטנ ווארשטאט. די זאכ, וואָס מע פלעגט דעמ ייִנגל שיקנ לײַענ איז געווענ א „וויטארגאטש" אָדער א זאכ מיט אנ ענלעכנ נאָמענ, וואָס דאָס האָט געהייסנ, אז מע דארפ דעמ יונגנ „יאָלד" געבנ א שנײַדערשנ אָדער א שוסטערשנ קאבאָלעס־פאָנעמ. אונ גאָר אָפט פלעגנ די ייִנגלעכ, וואָס פלעגנ גייִנ לײַענ דעמ „וויטארגאטש", צוריקומענ צעקײַלטע אונ צעבײַלטע אונ פלעגנ לאנג געדענקענ די דאָזיקע באגעגעניש פונ זייערע כאוויירים־ארבעטער.

ווי שלעכט אונ אומדערטרעגלעכ די באדינגונגענ פונעמ לערניִנגל זײַנענ ניט געווענ אינ די יאָרנ פונ דער לערע, אפ וועלכע ער האָט זיכ פארדונגענ, האָט ער פונ דעמ באלעבאָס ניט געטאָרט אונ ניט געקענט אוועקגיינ, ווײַל, ערשטנס, האָט לויט די געזעצנ פונ דער „רעמעסלענע אופראווע" קיינ אנדער באלעבאָס ניט געטאָרט נעמענ צו דער ארבעט אנ ארבעטער אָנ דער דער-לויבעניש פונ דעמ פריִערדיקנ באלעבאָס אונ, צווייטנס, אויב עס וואָלט זיכ געפונענ אזא באלעבאָס, וועלכער וואָלט געוואָלט צונעמענ א לערניִנגל אָדער אנ ארבעטער, האָט די „רעמעסלענע אופראווע" באשטראָפט אי דעמ ארבע-טער, אי דעמ באלעבאָס פאר דעמ דאָזיקנ „פארברעכנ". אינ די געזעצנ פונ דער „אופראווע" איז וועגנ די אונטערמײַסטערס, וואָס זײַנענ אוועק פונ זייערע באלעבאטים אָנ זייער האסקאָמע, געווענ אזא געזעצ:

„ארטיקל 230: אנ אונטערמײַסטער, וועלכער איז פרײַוויליק אוועק פונ זײַנ מײַסטער, אָדער האָט זיכ אָפגעזאָגט אָנ וועלכער עס איז גע-זעצלעכער סיבע צו פארנעמענ זיכ מיט זײַנ ארבעט, ווערט באשטראָפט מיט אָפרעכענענ פונ געהאלט לעטויוועס דעמ מײַסטער לויט דער אויס-רעכענונג פונ יעדנ טאָג, וואָס ער איז ניט געווענ אפ דער ארבעט, אָדער האָט זיכ אָפגעזאָגט פונ ארבעט. אונ כוצ דעמ מוז ער אזא געלט-שטראָפ אויכ צאָלנ אינ דער רעמעסלענע אופראווע. אויב די דאָזיקע אָפוועזנהײַט (פונ דער ארבעט) געדויערט מער ווי זיבנ טעג, ווערט דער אונטערמײַסטער, אויסער דעמ אראָפרעכענענ פונ געהאלט, באשטראָפט מיט ארעסט פונ 7 טעג ביז דרײַ וואָכנ".

די דאָזיקע געזעצנ האָבנ געצוווּנגענ די לערניִנגלעכ אינ מעשעכ פונ פיר יאָר צײַט צו לײַדנ הונגער אונ נויט, אריבערטראָגנ די שרעקלעכסטע דערני-דעריקונגענ אונ זײַנ א קנעכט אינ בוכשטעבלעכנ זינענ פונ וואָרט. ווענ א לערניִנגל האָט געוואָלט פאָטער ווערנ פונ זײַנ באלעבאָס, האָט ער געמוזט אנטלויפנ אינ אנ אנדער שטאָט, ווו דער באלעבאָס זאָל אים ניט קענענ געפינענ.[1]

---

1 מיר אליינ איז אויסגעקומענ צו זײַנ א לערניִנגל אינ דעמ קליינ שטעטעלע סייני (סוואל-קער גובערניע). מײַנ פאָטער האָט מיכ אָפגעגעבנ אפ דרײַ יאָר לערנענ שנײַדערײַ. די ערשטע צוויי

אָבער ניט נאָר אינ דער סאָציאַליסטישער פּרעסע איז אזוי געשילדערט געוואָרנ די אומדערטרעגלעכע לאגע פונ די ייִדישע ארבעטנדיקע מאסנ. אפילע דער ווילנער גובערנאטער פּאלענ האָט אינ 1903 י. אינ א געהיימענ מעמאָ־ראנדום וועגנ דער „ייִדנ-פּראגע", וואָס ער האָט צוגעשטעלט אינ מיניסטע־ריִום פאר אינערלעכע איניאָנימ, געמוזט צוגעבנ, אז די לאגע פונ די ייִדנ אינ זייַנ גובערניע איז אנ אומדערטרעגלעכע. אינ דעמ דאָזיקנ דאָקומענט האָט ער געשריבנ:

„פונ דעמ גאנצנ קאָנטינגענט פונ דער ייִדישער באפעלקערונג אינ ווילנער גובערניע, וואָס באשטייט פונ 204,673 נעפאשעס (אָדער אומגע־פער אנ אכטל פונ דער באפעלקערונג), באשטייט די צאָל ייִדנ, וועלכע פארנעמענ זיכ מיט ערדארבעט אפ אייגענע ערד-שטאָכימ, וועלכע זיי האָבנ באקומענ נאָכ ביז 1865 אינ די קאָלאָניעס אונ גענומענ ערד אינ ארענדע בא די ערדבאזיצער, פונ 3921 נעפאשעס, ד. ה. אומגעפער 2 פּראָצ. דער טייל פונ די ניט-ערדארבעטער־ייִדנ שטעלט צוזאמענ 98 פּראָצ. אָט די דאָזיקע מאסע שטעלט מיט זיכ פאָר דעמ באָדנלאָזנ עלעמענט, וועלכער לעבט הויפּטזאכלעכ פונ האנדל, מעקלעריי, באלעמעלאָכישער אונ ארבעטערישער פּראצע, אָדער האָט אינגאנצנ ניט קיינ באשטימטע באשעפטיקונג, אונ נאָר א נישטיקער פּראָצענט באשטייט פונ די אזוי־גערופענע ליבעראלע פּראָפעסיעס.

דער ארבעטלוינ פונ די באלמעלאָכעס אונ ארבעטער-האָרעפּאשנ־קעס איז זייער א מיזערער. מיט דעמ אויסנאמ פונ געוויסע קאטעגאָ־ריעס ספּעציאַליסטנ, וועלכע פארדינענ פונ 240 ביז 720 רובל א יאָר— באשטייט דער ארבעטלוינ פונ די ארבעטער אפ די פאבריקנ אונ זאוואָדנ פונ 60 ביז 300 רובל א יאָר. דערביי קומט אויס, אז דער פּראָצענט פונ די גוט באצאָלטע ארבעטער (די ספּעציאַליסטנ) איז נאָר איינער פונ הונדערט. דער ארבעטלוינ פונ די פרויענ אונ מיידלעכ איז נאָכ נידע־ריקער. ווענ איכ האָב פערזענלעכ באזוכט א זאָקנ-פאבריק, ווו עס אר־בעטנ מיידלעכ, האָט זיכ ארויסגעוויזנ, אז דער דורכשניטלעכער ארבעט־לוינ אפ דער דאָזיקער פאבריק איז ניט העכער ווי 1 רובל מיט 40 קאָפּ. א וואָכ. דער מינימאלער ארבעטלוינ אפ דער פאבריק איז 70 קאָפּיקעס א וואָכ. וואָס איז שייַעכ דעמ לוינ אויסער די פאבריקנ, ווי די אונ־טערמייַסטערס, לערנייִנגלעכ אונ טאָג-ארבעטער, שטייַגט זייער ארבעט־לוינ ניט אריבער מער פונ 15 רובל א כוידעש אָדער 180 רובל א יאָר.

בא אזא נידעריקנ ארבעטלוינ, וועלכער קענ ווייַט ניט דעקנ דעמ סאמע אָרעמסטנ ביודזשעט פונ א גאנצער פאמיליע, קענ קיינ רייד ניט זייַנ וועגנ אָפּשפּאָרנ עפּעס אפ א שלעכטער צייַט. די קלענסטע ענדע־רונג, ווי, צומ בייַשפּיל, קראנקהייַט, אָדער ווערנ אנ אינוואליד, אלט־

יאָר האָב איכ געארבעט אומזיסט אונ דעמ דריטנ יאָר האָב איכ געדארפט עסנ באמ באלעבאָס. מייַנ לאגע אלס לערנייִנגל בא דעמ דאָזיקנ שנייַדער איז געווענ אנ אומדערטרעגלעכע. אָבער אוועקגיינ פונ באלעבאָס האָב איכ ניט געטאָרט אונ ניט געקענט, ווייַל קיינ אנדער שנייַדער־באלעבאָס האָט מיכ ניט געוואָלט אונ ניט געטאָרט נעמענ. דעריבער איז מיר אויסגעקומענ צו אנטלויפנ אינ אנ אנדער שטאָט (אינ גראָדנע). (ש. א.).

קלאַס פון דעם פאמיליע-שפּראַך, אָדער די פארקירצונג פון דער ארבעט אפן פאבריק, אָדער שלעכטע צופאלן, וואָס קענען פאסירן מיטן באלע-באָס און צום סאָפֿ—ארבעטלאָזיקייט אין דער אָדער אנדער צווייג פון ארבעט—שטעלט די פאמיליע פון דעם ארבעטער אין א שרעקלעכער לאגע, וועלכע גרענעצט מיט דאלעס און הונגער. ס׳פארשטייט זיך, אז אנאלאָגישע דערשיינונגען קענען אויך טרעפן דעם קריסטלעכן האָרע-פאשניק, נאָר דער לעצטער קען געפינען אן אויסוועג אין איבערפאָרן איז דאָרפֿ אָדער אין די גובערניעס אויסער דער „טשערטא אָסעדלאָס-טי״ און באקומען דאָרט ארבעט. דער יידישער פּראָלעטאריער איז אָבער געבונדן אין דער אָדער ענער ספערע דורך די באגרענעצונגען פון געזעצן.״ [1]

אזוי האָט דער ווילנער גובערנאטער אין 1903 געמוזט שילדערן די לאגע פון די יידישע ארבעטנדיקע מאסן. ער האָט געמוזט אָנערקענען, אז די יידישע אָרעמקייט לעבט אין די שרעקלעכסטע באדינגונגען אדאנק די צארישע אויסנאם געזעצן קעגן די יידן.

די דאָזיקע רעכטלאָזע לאגע פון די יידישע מאסן האָט געבראכט צו אזא צושטאנד, אז די פארָרעמטקייט פון דער יידישער באפעלקערונג איז געווען אזוי שטארק, אז אין די 90-ער יאָרן פון 19 י. ה. האָט די פאופּריזאציע פון דער יידישער באפעלקערונג דערגרייכט צו אזא מאסשטאב, אז 19 פּראָצ. פון דער יידישער באפעלקערונג איז באשטאנען פון בעטלער. [2]

כוצ דער עקאָנאָמישער אונטערדריקונג, כוצ דער מירעדיקער עקספלואָ-טאציע, עלנט און נויט, וואָס האָט אזוי שוידערהאפט געדריקט די יידישע און ניט יידישע באפעלקערונג, האָט זיך באזונדערס ווי א שווערע לאסט געלייגט אפ די פלייצעס פון דער יידישער און ניט יידישער באפעלקערונג דער יאָכ פון נאציאָנאלער אונטערדריקונג. די צארישע רעגירונג האָט דערשטיקט יעדע פרווו פון די אונטערגעדריקטע פעלקער פון דער געוועזענער צארישער אימפּעריע צו אנטוויקלען זייערע נאציאָנאלע קולטורן. די פּאָליטישע רעכטלאָ-זיקייט האָט זיך באזונדערס אויסגעדריקט פאר די יידישע מאסן אין דעם, וואָס די צארישע רעגירונג האָט פארשטעלט דעם וועג פון דער יידישער קלייַ-בירגערלעכער יוגנט צו די העכערע בילדונג-אנשטאלטן און ניט דערלאָנג זיי צו פארנעמען קיין רעגירונג-אמטן. אָט די דאָזיקע עקאָנאָמישע, פּאָליטישע אוג נאציאָנאלע אונטערדריקונג האָט געשאפן א גוטן באָדן פאר דער רעוואָליו-ציאָנערער באוועגונג צווישן די יידישע ארבעטנדיקע מאסן אוג אויך צווישן דער יידישער קלייַנבירגערלעכער אינטעליגענץ. אוג דערפאר טאקע זעען מיר, אז א גרויסער פּראָצענט פון דער דאָזיקער אינטעליגענץ איז ארייַנגעצויגן געוואָרן אין דער באוועגונג, גלייַך ווי עס האָבן אָנגעהויבן צו אנטשטיין די ערשטע רעוואָליוציאָנערע אוג סאָציאליסטישע קרייַזלעך.

---

1 „געהיימער מעמאָראנדום פון וילנער גובערניע ווענן דער לאגע פון די יידן אין רוס-לאנד״. פארלאג פון „בונד״, זשענעוע, 1904 ז. 40 (רוסישע אויסגאבע).

2 מ. וואָלפסאָן—די סאָציאל-עקאָנאָמישע וואָרצלען פון „בונד״. גרויסע סאָוועטישע ענצי-קלאָפּעדיע. 8 באנד, ז. 103.

דער רעוואָליוציאָנערער געדאנק האָט אָנגעהויבן ארײַנצודרינגען צווישן די ייִדישע מאסן גלײַך אין אָנהייב פון דער אנטשטייונג פון דער אלגעמיינער רעוואָליוציאָנערער באוועגונג אין געוועזענעם רוסלאנד.

* * *

שוין אין אָנהייב פון די 70-ער יאָרן אנטשטייען אין ווילנע אוּן אנדערע שטעט פון ווײַסרוסלאנד, ליטע אוּן פוילן א גאנצע רײ קרײַזלעך פון נאראָד-ניקעס, אין וועלכע עס געפינען זיך א גרויסע צאָל ייִדן רעוואָליוציאָנערן. אינ-מיטן פון די 70-ער יאָרן איז אין ווילנע אפילע אנטשטאנען א זעלבשטענדיקער ייִדישער נאראָדניקעס-קרײַזל בעראָש מיט ליבערמאנען, זונדעלעוויטשן אוּן אנד.[1]

אינמיטן פון די 80-ער יאָרן זײַנען אין מינסק געווען א גאנצע רײ סאָצי-אליסטישע קרײַזלעך, אין וועלכע עס האָבן זיך באטייליקט אויך ייִדישע אר-בעטער. ייִצכאָק-אײַזיק הורוויטש דערציילט אין זײַנע זיכרונען, אז אין דער צווייטער העלפט פון די 80-ער יאָרן זײַנען שוין אין די מינסקער קרײַזלעך געווען אָרגאניזירט אייניקע הונדערט ארבעטער ייִדישע אוּן נית ייִדישע. וועג עס איז געגרינדעט געוואָרן די גרופּע „באפרײַונג פון ארבעט", האָבן פּאָר-שטייער פון דער דאָזיקער גרופּע, ווי סאָלאָוויטשיק אוּן אנד., אָנגעהויבן פירן א באדײַטנדיקע סאָציאל-דעמאָקראטישע ארבעט אין די שטעט פון ליטע אוּן ווײַסרוסלאנד.

א ברייטע טעטיקייט האָט אין סאָפ פון די 80-ער יאָר אין מינסק אוּן אין אנדערע שטעט אויך געפירט עמיל אבראמאָוויטש. אינמיטן פון די 90-ער יאָרן איז אפילע אין מינסק צונויפגעקומען געוואָרן א קאָנפערענץ פון פאָרשטייער פון סאָציאל-דעמאָקראטישע גרופּעס פון א רײ שטעט פון ווײַסרוסלאנד אוּן ליטע מיט צוועק אויסצוארבעטן אן אלגעמיינעם פּלאן פון ארבעט. שוין אין דער ערשטער העלפט פון די 90-ער יאָרן איז דער ערשטער מײַ-יאָנטעוו גע-פּײַערט געוואָרן אין א רײ שטעט פון דעם געוועזענעם „צאָפּן-מײַרעוו-געגנט". די דאָזיקע פּײַערונגען זײַנען פון יאָר צו יאָר געוואָרן גרעסער. פון די דאָזיקע פּײַערונגען איז אונדז פאָרבלִיבן דער „ווילנער באריכט", וועלכער איז פאָרגעליי-ענט געוואָרן אפּ דער ווילנער מײַ-פּײַערונג פון 1896 י. דער דאָזיקער אויסערגע-ווינטלעכער היסטאָרישער דאָקומענט באקאָנט אונדז געניט מיט דער ווילנער באוועגונג אין דער ערשטער העלפט פון די נײַנציקער יאָרן.

גלײַכצײַטיק מיט די ענגע סאָציאל-דעמאָקראטישע קרײַזלעך האָבן אין סאָפ פון די 80-ער יאָרן אָנגעהויבן צו אנטשטיין פּראָפעסיאָנעלע אָרגאניזאציעס אונטער דעם נאָמען „קאמפס-קאסעס". די ערשטע פאכ-קאסע איז אנטשטאנען אין ווילנע אין 1888 יאָר. נאָך דעם זײַנען אזעלכע קאסעס געשאפן געוואָרן בא די שניידער, שטעפער אוּן אנדערע פאכן. אונטער דער דירעקטער ווער-קונג פון די ווילנער פאכ-קאסעס זײַנען אין אַנהייב פון די 90-ער יאָרן גע-שאפן געוואָרן אזעלכע פאכ-קאסעס אין א רײ אנדערע שטעט פון ווײַסרוס-

---

1 אין ערשטן באנד פון די דאָזיקע דרײַ בענדער ווערט זייער געווי באלויכטן די טעטיקייט פון דעם ווילנער נאראָדנישן קרײַזל אוּן אויך די טעטיקייט פון ליבערמאנען, זונדעלעוויטשן אוּן אנדערע.

ראגד, ליטע אוג פוילנ. די דאָזיקע קאסעס האָבן גלייכ אָנגעהויבן אָרגאניזירן שטרייקן מיט פאַדערונגען צו פארקירצן דעם ארבעט-טאָג אוג ביקלאָ פאר-בעסערן די לאגע פונ די ארבעטער.

אינ א גאנצער רייַ שטעט, ווי ווילנע, ביאלאָסטאָק, מינסק, סמאָרגאָן, אָש-מיאני, קרעסלאוקע, וואָלקאָוויסקי האָט זיכ אָנגעהויבן א כוואליע פונ שטרייקן. אינ אייניקע שטעט האָט מען אריוסגעשטעלט א פאָדערונג פונ א 12-שאָיקנ ארבעט-טאָג. דערביַ האָט מען אינ אייניקע שטעט, ווי ווילנע אוג מינסק, דאָס געוואָרן זיכ דערשלאָגן אפ א געוצעלעכן אויפן, ד. ה. אז מע זאָל אָפהיטן דעם געוצע פונ א 12-שאָיקנ ארבעט-טאָג, וועלכער איז אריוסגעגעבן געוואָרן אינ יעקאטעריגע דער צווייטערס צייַטן אוג איז קיינ-מאָל ניט דורכגעפירט געוואָרן אינ לעבן.

דעם דאָזיקן פארגעסענעם געוצע האָט מען אריוסגעשלעפט פונ ארכיוו אוג מע האָט אים אויסגענוצט ווי אן אגיטאציע-מיטל אינ דער שטרייק-באוועגונג, וועלכע האָט זיכ ווי א כוואליע פארשפרייט איבער די שטעט פונ ווייס-רוסלאנד, ליטע אוג פוילנ.

צוליב דער אָפגעשטאנענקייט אוג נאיוויקייט פונ די ארבעטער האָט די שטרייק-באוועגונג אינ אָנהייב געהאט אן אָפאָרטוניסטישנ כאראקטער. מע האָט זיכ געוענדט מיט פעטיציעס צו די גובערנאטערן, אז זיי זאָלן אָפהיטן דעם געוצע וועגן 12-שאָיקנ ארבעט-טאָג. מע פלעגט זיכ ווענדן צו די ראבאָנימ, אז זיי (די ראבאָנימ) זאָלן ווירקן אפ די באלעבאטימ, אז מע זאָל נאָכגעבן די פאָדערונגען פונ די ארבעטער.

אָבער די שטופע פונ פרידלעכע שטרייקן דויערט ניט לאנג. די פרידלעכע פארזוכן פונ די ארבעטער צו פארבעסערן זייער לאגע ווערן באגעגנט דורכ א פארייניקטנ וויידערשטאנד פונ די באלעבאטימ, פאָליציי אוג קלעריקאלן. די פאָליציי האָט אָנגעהויבן צו ארעסטירן שטרייקער אוג די מער ענערגישע אוג רעוואָליוציאָנערע עלעמענטן פארשיקט אינ סיביר. די באלעבאטימ דינגען שלעגער אפ צו טערארירן די ארבעטער. די קלעריקאלן שטעלן זיכ אינ דינסט פונ די באלעבאטימ אוג דער פאָליציי אוג הייבן אָן א קאָמפאניע אינ די שולן קעגן די שטרייקער, ווי דאָס האָט געטאָן דער ווילנער שטאָט-מאגיד אינ דער צייַט פונעם שטרייק אפ עדלשטיינס טאבאק-פאבריק[1], דער קרינקער ראָוו איבן דער צייַט פונעם שטרייק פונ די קרינקער גארבער אוג א רייַ אנדערע ראבאָנימ.

די רעפרעסיעס אוג טערארן פונ דער פאָליציי אוג באלעבאטימ האָט גע-בראכט דערצו, אז די ארבעטער האָבן אָנגעהויבן אויכ אָנגעהויבן אָנוועגדן טערארן קעגן די באלעבאטימ אוג שטרייקברעכער אוג אנד., וועלכע זיַנען אריוסגעטאָנ אפ דעם צאר פונ די באלעבאטימ. דער דאָזיקער טעראָר פונ די ארבעטער האָט אָנגענומען פארשיידענ פאָרמעס: מע פלעגט ברעכן שויבן, געצייַג, מא-שינעס בא די באלעבאטימ, וועלכע פלעגן ניט וועלן נאָכגעבן די פאָדערונגען פונ די ארבעטער. מע פלעגט אויכ „ברעכן די ביינער" סיַ די באלעבאטימ

---

[1] וועגן דעם שטרייק בא עדלשטיינען זע די ברשׁור „דער שטאָט-מאגיד" אוג אנד. דאָקו-מענט. וועלכע וערן געדרוקט אינ דעם באנד.

און סײַ די שטרײַקברעכער. מע פלעגט אויכ אָנעמען אזעלכע מיטלען, ווי באגיסן מיט אָלים די שפּיאָנען און אנד., וועלכע פלעגן ארויסגעבן דער פּאָ־ליציי וועגן דער טעטיקײַט פון געוויסע רעוואָליוציאָנערן. אזעלכע פאלן זײַנען פאָרגעקומען אין מינסק, ווילנע און אנד. ערטער.

אין די דאָקומענטן, וועלכע ווערן פארעפנטלעכט אין דעם דאָזיקן זאמל־בוכ, ווערט גענוי באשריבן, וויאזוי די ארבעטער פלעגן אָנווענדן דעם דאָ־זיקן טעראָר. פארשטייט זיכ, אז נאָר די אָרגאניזאציאָנעלע שוואכקײַט און ניט גענוגע קלאסן־באוווסטזיניקײַט פון די מאסן האָט געקענט ארויסרופן אזעלכע קאמפ־פאָרמעס. דער דאָזיקער טעראָר האָט פיל קאָרבאָנעס געקאָסט דער רעוואָליוציאָנערער באוועגונג פון יענער עפּאָכע. מאסן ארבעטער זײַנער פאר־שיקט געוואָרן אין סיביר און פארזעצט געוואָרן אין די טורמעס.

די דאָזיקע שטרײַק־באוועגונג האָט אינגיכן געבראכט רעזולטאטן: אין מינסק האָט מען זיכ באלד דערשלאָגן צו פארקירצן דעם ארבעט־טאָג אפ צוויי־דרײַ שאָ (פון 16-17 ביז 14 שאָ). דאָס האָט, פארשטייט זיכ, ניט געקענט באפרידיקן די ארבעטער און דער קאמפ אפ נאָכמער צו פארקירצן דעם אר־בעט־טאָג ווערט אלצ ווײַטער פאָרגעזעצט; אין מינסק זײַנען אין די יאָרן 1894—1896 פאָרגעקומען מער ווי פופציק שטרײַקן. אין דער דאָזיקער צײַט האָט זיכ אזא שטרײַק־כוואליע אויכ פארשפרייט אין ווילנע, ווו עס האָבן גע־שטרײַקט ארבעטער פון 27 פאכן. אין דער דאָזיקער צײַט (1895) איז אויכ פאָרגעקומען דער בארימטער שטרײַק אפ עדלשטיינס טאבאק־פאבריק, וועלכער האָט געמאכט א טומל אין גאנצן געגנט.

אין ביאלאָסטאָקער ראיאָן, וועלכער איז אין יענער צײַט געווען דער איינ־ציקער גרויסער אינדוסטריעלער צענטער, איז אין 1895 פאָרגעקומען א גרוי־סער שטרײַק פון די טעקסטיל־ארבעטער, אין וועלכן עס האָבן זיכ באטייליקט ארום 13 טויזנט ארבעטער פון פארשיידענע פעלקער. דער דאָזיקער שטרײַק איז ארויסגערופן געוואָרן דורכ דעם, וואָס אין אווגוסט 1895 האָט די פאב־ריק־אינספּעקציע פאראָרדנט ארויסצוגעבן די ארבעטער לוין־ביכלעכ (Расчетные книжки), ווי דאָס האָט זיכ געפאָדערט לויט דעם געזעצ פון 3-טן יון 1893, קעדיי צו האָבן א געוויסע אופזיכט פון דער פאבריק־אינספּעקציע איבער דער פאבריק.

די ארבעטער האָבן די דאָזיקע ביכלעכ באטראכט ווי א נײַעם מיטל פון די פאבריקאנטן צו פארשקלאפן די ארבעטער און דאָס האָט ארויסגערופן א סטיכיייִשן פּראָטעסט קעגן אײַנפירן די „ראסטשאָטנע" ביכלעכ.

די רעזולטאטן פון דער מאסעווער שטרײַק־באוועגונג פון די 90-ער יאָרן זײַנען געווען דאָס, וואָס דער ארבעט־טאָג איז פארקירצט־געוואָרן פון 16—18 ביז 12 שאָ א טאָג, די סכירעס האָבן זיכ אין א גאנצער ריי פאכן געהעכערט און די ארבעט־באדינגונגען זײַנען געוואָרן פיל בעסער, ווי זיי זײַנען געווען פריִער. די דאָזיקע עקאָנאָמישע דערגרייכונגען פאר די ארבעטער האָבן גע־בראכט דערצו, אז אייניקע אָנפירער פון דער באוועגונג האָבן גענומען פאר־שפרייטן א טעאָריע, אז דער עקאָנאָמישער קאמפ מוז בא די ארבעטער פאר־נעמען דעם וויכטיקסטן אָרט. ס'איז געשאפן געוואָרן א „טעאָריע" וועגן דער

נייטיקייט פון פארשיידענע שטופעס פון קאמפ. צוערשט מוז מען באנוצן דעם עקאָנאָמישן קאמפ אוּן דערנאָך קען זיך א רייד וועגן א פאָליטישן קאמפ.

אָט די טעאָריע פון שטופעס (стадия) פון קאמפ האָט אַרומגעכאפט די באַוועגונג פון די 90-ער יאָרן אוּן האָט דאָמינירט אין די קאמפ-קאסעס. די קאמפ-קאסעס זיינען פאקטיש געוואָרן טרייד-יוניאָניסטישע אָרגאניזאציעס מיט גאנץ באשרענקטע עקאָנאָמישע צילן. אדאנק דעם האָט די דאָזיקע טעאָריע פון שטופעס פאקטיש געליגט דעם גרונט פאר דער אנטוויקלונג פון דעם עקאָנאָמיזם, וועלכער האָט גאָר שטארק דערנאָך באהערשט די באַוועגונג אין די אַזויגערופענע מיערעוו-גובערניעס פון דער צארישער אימפעריע.

די ברייטע מאסן־באַוועגונג האָט ניט צופרידנגעשטעלט א טייל פון די רעוואָליוציאָנערע עלעמענטן פון יענער עפאָכע. עס איז אנטשטאנען אַן „אָפּאָזיציע" אונטער דער אָנפירערשאפט פון אבראם רעזטשיק (גאָרדאָן), וועלכער האָט אגיטירט צווישן די ארבעטער, אז אידער זיי הייבן אָן דעם קאמפ קעגן דער עקזיסטירנדיקער אָרדענונג, איז פריִער נייטיק גיסטיק צו אנטוויקלען דעם ארבעטער. ס'איז נייטיק, אז זיי זאָלן זיך דערהייבן צו אזא שטופע פון באַווּסטזיין, אז זיי זאָלן אליין פארשטיין זייערע אינטערעסן אוּן באַווּסטזיניק קעמפן פאר דער פארבעסערונג פון זייער לאגע. דעריבער האָט גאָרדאָן געפאָדערט, אז די קאסעס זאָלן פריִער פאר אלע זיך אָפּגעבן מיט דער גיסטיקער אנטוויקלונג פון די ארבעטער אוּן דערנאָך, אפ וויפל ס'וועט זיך מעגלעך, זאָלן די קאסעס פירן אן עקאָנאָמישן קאמפ.

גאָרדאָן איז אַרויסגעטראָטן אי א ביטערער קעגנער פון מאסעווער באַוועגונג אוּן באזונדערס איז ער אַרויסגעטראָטן קעגן דער אינטעליגענץ, וועלכע האָט, לויט זיין מיינונג, פארכאפט די באַוועגונג אין אירע הענט אוּן געמאכט די ארבעטער פאר א בלינד געצייג אוּן געוואָרן איבער זיי דער הערשער. גאָרדאָן האָט געטיינעט, אז די ארבעטער קענען זיך באגיין אָן דער אינטעליגענץ, אז אין דער זאך פון באַפרייען דעם ארבעטער-קלאס פון עקאָנאָמישן יאָך, דארפן די ארבעטער קיינעם ניט צולאָזן. ער האָט געטיינעט, אז די אינטעליגענץ פארפירט די ארבעטער אוּן רויבט אָפּ אינגאנצן זייער איניציאטיוו.

גאָרדאָנס „אָפּאָזיציע" קעגן דער מאסעווער באַוועגונג האָט, פארשטייט זיך, ניט געבראכט קיין נוצן דער אנטשטייענדיקער סאָציאל־דעמאָקראטישער באַוועגונג. זיין דעמאגָגישע אַרויסטרעטונג קעגן דער אינטעליגענץ האָט פאקטיש געהאָלפן צו אָפּשוואכן די באַוועגונג אוּן טאקע דערפאר האָט די אָכראנקע „ניט זעענדיק" וועגן דער טעטיקייט פון גאָרדאָנס „אָפּאָזיציע".[1]

אן אָנטיילנעמער פון גאָרדאָנס „אָפּאָזיציע" דערציילט, אז גאָרדאָן פלעגט אַרויסטרעטן אפ די אומלעגאלע פארזאמלונגען אוּן שרייען, אז די אינטעלי־

---

1 ס'איז זייער כאראקטעריסטיש, אז אין דער צייט, ווען מע האָט מאסנווייז אדעססירט אוּן פארשיקט וויניק אָנגעזעענע טויער פון דער באַוועגונג, איז גאָרדאָן מיט זיין גרופע געבליבן אינגאנצן אומבאַרירט. קיין סאָפּעק ניט, אז די אָכראנקע האָט גוט געווּוסט וועגן דער טעטיקייט פון גאָרדאָנס „אָפּאָזיציע". דערפאר טאקע האָט גאָרדאָן אוּן זיינע אָנהענגער אין מעשכ פון א ריי יאָרן פריִ געקאָנט פירן די דעמאָראליזירנדיקע ארבעט אין דער באַוועגונג, אוּן ערשט אין יאנואר 1899 איז גאָרדאָן צופעליק ארעסטירט געוואָרן.

געגנ האָט פּאראטנ די רעוואָליוציעס אין אנדערע לענדער אונ זי וועט אויכ אזוי האנדלען אין רוסלאנד.

די דאָזיקע „אפּאָזיציע" האָט לאנג ניט עקזיסטירט. זי איז צעפאלן געוואָרן אונטער דעם דרוק פון דער אופּשטייגנדיקער סאָציאל-דעמאָקראטישער מעוואָר באוועגונג. אָבער די סינע צו דער אינטעליגענצ, וואָס גאָרדאָנ האָט זיכ באמיט אריינצופלאנצן צווישן די ארבעטער-מאסן, איז שפּעטער אופּגעכאפט געוואָרן פון די זובאטאָוויצעס, וועלכע האָבן אויכ געוועדט דעם גאנצן פּייער אין זייער אגיטאציע קעגן דער אינטעליגענצ אונ געשריגן, אז די רעוואָליציאָנערע אינטעליגענצ פּראט די אינטערעסן פון די ארבעטנדיקע.

די סאָציאליסטישע באוועגונג הייבט זיכ אָן אלץ מער אונ מער צו פּארשפּרייטן. איז דער ערשטער העלפט פון די 90-ער יאָרן הייבן אָן אין א רייי שטעט פון ווייסרוסלאנד, ליטע אונ פוילן צו דערשיינען העקטאָגראפירטע אונ געדרוקטע פּראָקלאמאציעס, געשריבענע, העקטאָגראפירטע פלוג-בלעטלעך אונ עס הייבן אָן אויכ צו דערשיינען געדרוקטע בוכאָשורן וועגן פּארשיידענע פּראָגעס פון קלאסנקאמפּ.

איג 1895-1896 י. האָט די ווילנער סאָציאל-דעמאָקראטישע גרופּע אָנגעהויבן ארויסצולאָזן א גאנצע רייי בראָשורן אונ אויכ געזונטע צוגרייטן דעם ערשטן געדרוקטן זשורנאל „דער יידישער ארבעטער". איז די אלע אויסגאבעס, וועלכע זיינען דערשינען צו יענער צייט, שפּיגלען זיכ אָפּ די פּארשיידענע אָפּניגן, וועלכע די באוועגונג האָט דורכגעלעבט איז יענער צייט. די דאָזיקע ליטעראטור באוויזט אונדז, וויאזוי די סאָציאליסטישע באוועגונג צווישן דער יידישער ארבעטערשאפט האָט זיכ אנטוויקלט.

* * *

די סאָציאליסטישע באוועגונג צווישן די יידישע ארבעטער פון די 80-ער אונ ערשטער העלפט פון די 90-ער יאָרן איז גאנצ שטארק געווען דורכגעדרונגען מיט דער אידייע פון דער אינטערנאציאָנאלער פּראָלעטארישער סאָלידאריטעט. א רייי דאָקומענטן פון יענער עפּאָכע באווייזן מיט דער גאנצער קלארקייט, אז א גרויסער טייל פון די ערשטע סאָציאליסטישע פּראָפּאגאנדיסטן האָבן מיט אלע מיטלען זיכ באמיט צו איינפלאנצן צווישן די יידישע ארבעטער דער אידייע פון אינטערנאציאָנאלער פּראָלעטארישער סאָלידאריטעט. דער ערשטער געדרוקטער דאָקומענט פון דער סאָציאל-דעמאָקראטישער אוועגונג צווישן די יידישע ארבעטער—די „פּיר רעדעס פון די יידישע ארבעטער" אפּ דער ערשטער מיי-פּייערונג איז ווילנע 1892, באווייזט אונדז, אז די ערשטע פּארשפּרייטער פון סאָציאליסטישן געדאנק צווישן די יידישע ארבעטער האָבן זיכ געשטעלט אפּ דער פּאָזיציע פּון אינטערנאציאָנאלן פּראָלעטארישן קאמפּ. עמעס, איז די דאָזיקע רעדעס זיינען דאָ א רייי ניט קיין ריכטיקע פּאָרמולירונגען. איז זייי איז ווייניק גערעדט געוואָרן וועגן דער נייטיקייט פון פּאָליטישן קאמפּ. אייניקע פון די רעדנער זיינען נאָכ אינגאנצן ניט באפרייט גע-וואָרן פון יידישע נאציאָנאלע טראדיציעס. אָבער ניט געקוקט אפּ דעם אלעמ,

האָבן די אַרויסגעבער פון די דאָזיקע „פיר רעדעס" אין 1893 דערקלערט, אז די דאָזיקע רעדעס זײַנען:

„באזונדערס ווערטפול דערמיט, וואָס דאָס זײַנען רעדעס פון רוסיש-יידישע ארבעטער. צום ערשטן מאָל, זינט עס איז אופגעקומען די רוסישע רעוואָליוציאָנערע באוועגונג, דעקלארירן וועגן זיך יידן-ארבעטער מיט אזא רעוואָליוציאָנערער אונ סאָציאָליסטישער זאכ, ווי דאָס פײַערן דעם ערשטן מײַ אונ האַלטן רעדעס, דורכגעדרונגענע מיטן גײַסט פון. דער צווישנפעלקערלעכער סאָציאל-דעמאָקראטיע, צווישנפעלקערלעכן ארבעטער-סאָציאָליזם. צום ערשטן מאָל צערײַסן יידן-ארבעטער איז רוסלאנד באוויסטזיניק אונ אנטשלאָסן מיט די ענגע טראדיציעס אונ אָנשויונגען פונעם יידישן פּאָלק, קעדיי צו פארייניקן זיך מיט דער גרויסער צווישנפעלקערלעכער ארבעטער-ארמיי, וואָס קעמפט פאר דער באפרײַונג פונעם ארבעטער-קלאַס אונ דעם לײַדנדיקן פאָלק ביקלאַל".

אזוי איז אין 1893 יאָר אָפגעשאצט געוואָרן דער אויסטריט פון די יידישע ארבעטער אפ דער ערשטער מײַ-פײַערונג פון 1892. דער דאָזיקער אויסטריט האָט א באזונדערע באדײַטונג מיט דעם, וואָס אין די דאָזיקע רעדעס זײַנען די ערשטע יידישע ארבעטער אויסגעטראָטן קעגן די אמאָליקע ציעניסטן — די פאלעסטינצעס, וועלכע האָבן דערקלערט, אז די אונטערגעדריקטע יידישע מאסן קענען באפרײַט ווערן נאָר דורך דעם, וואָס זיי וועלן אנטלויפן אין פאלעסטינע.

איינער פון די פיר רעדנער האָט מיט 43 יאָר צוריק דערקלערט, אז אין פאלעסטינע וועלן די יידישע ארבעטער בלײַבן די זעלביקע שקלאפן ווי אין אנדערע לענדער, אז דאָרטן, אין דער יידישער מעלוכע, וועט דער יידישער ארבעטער אונטערגעדריקט אונ בארויבט ווערן פון דעם יידישן קאפיטאַליסט, ווי עס ווערן אונטערגעדריקט די יידישע אונ די ניט יידישע ארבעטער פון די יידישע אונ ניט יידישע קאפיטאַליסטן אין דער גאנצער וועלט. מיט 43 יאָר צוריק האָבן די רעדנער אפ דער ווילנער מײַ-פײַערונג דערקלערט, אז נאָר דאן וועט די ארבעטער פון אלע פעלקער וועלן זיך פארייניקן אין אייַן „אל-וועלטלעכער קעמפנדיקער ארבעטער-פארטיי, וועלכע, ארבעטנדיק סאָלידאריש, וועט זיך דערשאָפן מענטשלעכע רעכט, דאן וועט פארווירקלעכט ווערן די עמעסע פרײַהײַט, בריידערלעכקײַט אונ גלײַכהײַט פאר דער גאנצער מענטשהײַט, ניט אויסשליסנדיק אויך די יידן".

אין א צווייטן דאָקומענט פון יענער עפאָכע—אין א קאָנספעקט פון א לעקציע, וועלכע פלעגט געלייענט ווערן אין די ערשטע ארבעטער-קרײַזלעך, האָט מען די ארבעטער געלערנט, אז:

„פראנצויזישע, רוסישע, יידישע, קריסטלעכע ארבעטער פון איראָפע אָדער פון אמעריקע — אלע לײַדן גלײַך פון דער מאכט פון קאפיטאל, וועלכער שטרעבט נאָר צו אייַן זאכ: צו באקומען וואָס מערער פאהדינסט פון די ארבעטערס האָרעוואניע, גאנצ גלײַך ווער דער ארבעטער זאָל ניט זײַן: צי אַ ענגלענדער, אָדער א דײַטש, צי א יִד, צי א קריסט

צי ער ווינט אינ אמעריקע אָדער אינ אפריקע. אלזאָ: די אינטע-
רעסן פון אלע ארבעטער פון אלע נאציאָנען, פון אלע
רעליגיעס זײַנען אלע איינס" (אונטערגעשטראָכן אינ אָריגי-
נאל—ש. א.).

אז די סאָציאָליסטישע באוועגונג צווישן די יידישע ארבעטער האָט זיך, אינ גרונט געגומען, אָנגעהויבן צו אנטוויקלען אינ דעם גײַסט פון עמעס פֿראָלעטאַרישן אינטערנאַציאָנאַליזם, באוויזן א גאנצע רײַ פאקטן, וועלכע ווערן געבראכט אינ די דאָקומענטן, וואָס ווערן פֿארעפנטלעכט אינ די דרײַ בענדער פון דער דאָזיקער סעריע, אונ אויך אינ די זיכרוינעס, וועלכע זײַנען בײַ איצט פֿארעפנטלעכט געוואָרן, אונ דאָס קענען ניט פֿארלייקענען אפילע די בונדישע היסטאָריקער. קאָפּעלזאָן דערציילט אינ זײַנע זיכרוינעס, אז אינ סאָפּ פון די 80-טער יאָרן האָט ער צוזאמען מיט די פוילישע סאָציאַל־דעמאָקראטן געפירט אן ארבעט צווישן די ארבעטער אונ אינטעליגענצ פון אלע פעלקער. אויך אינ ליטע זענען מיר אינ אָנהייב פון די 90-ער יאָרן די זעלביקע דערשײַנונגן. אויך דאָרטן ווערן געשאפן סאָציאַל-דעמאָקראטישע קרײַזעלעך, צו וועלכע עס באַ-
לאנגען יידישע אונ ניט יידישע סאָציאַל-דעמאָקראטן.

דער בונדאָווצע מיכאלאָוויטש דערציילט אינ זײַנע זיכרוינעס, אז אינ קאָוונע איז אינ אָנהייב פון די 90־ער יאָרן געווען א סאָציאַל-דעמאָקרא-
טישער קרײַזל, צו וועלכן עס האָבן באלאנגט פוילישע, יידישע אונ רוסישע סאָציאַל-דעמאָקראטן [1].

די דאָזיקע אינטערנאַציאָנאַלע פארבינדונג געפינען מיר ניט נאָר אינ די ענגע סאָציאַל־דעמאָקראטישע קרײַזלעך. וועגן עס האָט זיך אָנגעהויבן די שטרײַק-
כוואליע, זענען מיר, ווי אינ ווילנע, ביאלאָסטאָק אונ אנדערע שטעט שטרײַקן צוזאמען די יידישע אונ ניט יידישע ארבעטער. די דאָזיקע געמיינזאמע שטרײַקן האָבן געהאט א קאָלאָסאלע באדײַטונג אונ פארזיכערט דעם זיג פון די שטרײַקן אונ זײַנען אויסגענוצט געוואָרן ווי אן אגיטאציע-מיטל פון אינטערנאַציאָנאַלער דערציונג.

וועגן אזא געמיינזאמען שטרײַק פון די ווילנער שוסטער, וועלכער איז פאָר־
געקומען אינ אָנהייב 1896, איז אינ א קאָרעספאָנדענץ אינ ערשטן נומער „דער יידישער ארבעטער" דערקלערט געוואָרן:

„אזא סטאטשקע, ווי די, וועגן וועלכער מיר האָבן פריער גערעדט, וויזט קלאָר אופ די ארבעטער, אז בא אלע ארבעטער סײַ יידן, סײַ ליטווישע, סײַ רוסישע אונ סײַ פּאָלנישע—בא אלעמען פון זיי קלאפט אײַנ הארץ, איין גליד—דאָס הארץ פון פּראָלעטאַריער, אז זיי אלע האָבן איינע אינטערעסן, איינע פײַנד אונ דעריבער דארפן זיי, ווען עס קומט זיי נאָר אויס, שטרײַקן צוזאמען געגען דעם געמיינזאמן פײַנד, אונ טאקע דער שטרײַק פאר די ארבעטער-אינטערעסן וועט אינגאנצן צע־
שטערן אלע נאציאָנאלע פארהאסונגען אונ פײַנדשאפטן אונ עס וועט שוין אײַנ פעסטן בונד צווישן קריסטלעכע אונ יידישע ארבעטער. אלע

---

1 מ־כאלעוויטש: „ערעוו בונד". „רוויטער פינקעס", ערשטער זאמלבוך, ז. 42.

ווילנער ארבעטער האָבן דעריבער מיט גרויסע פרייד געטראָפן די סטאטשקע בא ליאכינסקין, אין וועלכער די ייִדישע ארבעטער האָבן צוזאמען מיט זייערע ברידער די קריסטלעכע (געשטריטן) און מענא-צייעכ געוועזן".

אין צייַט פון דער שטרייַק-כוואליע אין ביאלאָסטאָק (1896—1897) האָט מען אין די וועלדער ארום ביאלאָסטאָק געמאכט פארזאמלונגען, אפ וועלכע מע האָט געזען אזעלכע בילדער: „אלטע ייִדן האָבן זיכ געקושט מיט די קריסט-און האָבן געזאָגט: מיר זייַנען אלע ברידער אָן אונטערשייד פון רעליגיע".

אז די אנטשטייענדיקע סאָציאָליסטישע באוועגונג צווישן די ארבעטער פון ווייַסרוסלאנד, ליטע און פוילן איז געווען דורכגעדרונגען מיטן גייַסט פון אינטערנאציאָנאליזם, האָבן אויכ געוווסט די צארישע דינער און די אָכ-ראנקע. אין אן איבערזיכט וועגן דער אנטוויקלונג פון דער רעוו. באוועגונג צווישן די ייִדישע ארבעטער אין דער צווייטער העלפט פון די 90־ער יאָרן אין אייניקע גובערניעס פון ווייַסרוסלאנד און ליטע ווערט דערקלערט:

„צום סאָפ פון 1896-טן יאָר האָבן זיכ אין ווילנער, מינסקער, גראָד-נער און קאָוונער גובערניעס אָנגעהויבן שטרייַקן. צום אָנהייב האָבן זיי געטראָגן א פרידלעכן כאראקטער און פלעגן זיכ ענדיקן אין א קורצן טערמין, נאָר דערנאָכ האָבן זיכ אין ווילנער גובערניע אָנגע-הויבן פארשפרייטן צווישן די ארבעטער געדרוקטע און העקטאָגרא-פישע אופרופן, דער „סטאטוט פון דער ארבעטער־קאסע" און פאר-שיידענע רוסישע, פוילישע און ייִדישע בראָשורן און זשורנאלן מיט א רעוואָליוציאָנערן אינהאלט.

אין די דאָזיקע אויסגאבעס, פון וועלכע אייניקע זייַנען ארויסגע-געבן געוואָרן פון „ארבעטער־פארבאנד", זייַנען די ארבעטער גערופן געוואָרן צו פייַערן דעם ערשטן מייַ, אייַנאָרדענען שטרייַקן, פאָדערן אן אכטשאָיִקן ארבעט-טאָג, א העכערונג פון ארבעט-לוין און פאָלי-טישע פרייַהייַט, צום קאמפ מיט די באלעבאטים-עקספלואטאטערן און מיט דער רעגירונג, צו אייניקייַט צווישן די קריסטלעכע און ייִדישע ארבעטער, צו שאפן קאסעס אפ צו אָרגאניזירן אן אלגעמיינעם אר-בעטער־שטרייַק פון אלע פאכן, וועגן גרינדן איין פאריין, ווו אלע וועלן קעמפן איינער פאר אלעמען און אלע פאר איינעם".

אזוי איז טאקע געווען. די פיִאָנערן פון דער סאָציאָליסטישער באוועגונג צווישן די ייִדישע ארבעטער האָבן זיכ באמיט צו באווייַזן, אז די אינטערעסן פון די ארבעטער פון אלע פעלקער זייַנען איינע און די זעלביקע און אז נאָר אין סאָלידאריטעט פון אלע ארבעטער, און אז נאָר אין געמיינזאמען קאמפ איז געזיכערט דער ניצאָכן פון פראָלעטאריאט.

די דאָזיקע ריכטיקע אינטערנאציאָנאליסטישע דערציִונג פון די ייִדישע ארבעטער ווערט אָבער געשטערט דורכ דער נאציאָנאליסטישער שטרעמונג, וועלכע האָט זיכ גלייַכצייַטיק אנטוויקלט מיט דער אינטערנאציאָנאליסטישער ריכטונג: דער פאלעסטיניזם, וועלכער האָט זיכ אָנגעהויבן פאנאנדערבליִען

אין די 80-ער יאָרן אונ האָט ארומגעכאפט טיילן פון דער יידישער קליינ־ביורגערלעכער ראדיקאלער אינטעליגענצ, האָט, פארשטייט זיך, אויך געהאט א ווירקונג אפ געוויסע טיילן פון דער יידישער ארבעטנדיקער באפעלקערונג. דערפאר איז גאנץ פארשטענדלעך, וואָס אייגע פון די פיר רעדעס, וואָס איז געהאלטן געווָארן אפ דער מיי־פייערונג אין 1892 איז געווען געווענדעט קעגן פאלעסטיניזם.

אין 1895 הייבט זיך אָן דער אזוי־גערופענער „נייער וועג־דפונקט" אין דער סאָציאַליסטישער באַוועגונג צווישן דער יידישער ארבעטערשאפט. אין דעם דאָזיקן יאָר האָט ל. מארטָאוו, דער שפעטערדיקער פירער פון מענשעוויזם, אפ אן ערשטער מיי־פייערונג פון א „סאָציאַליסטישן" שטאנדפונקט אנטוויקלט א נאציאָנאַליסטישע קאָנצעפציע, אז די יידישע ארבעטער מוזן האָבן א זעלבסטענדיקע אָרגאניזאציע אפ פארטיידיקן זייערע אינטערעסן.

די דאָזיקע נאציאָנאַליסטישע „טעאָריע" איז געווען א ווייטערדיקע פאָרזעצונג פון די נאציאָנאַליסטישע טענדענצן, וועלכע זיינען ארייַנגעדרונגען אין דער סאָציאַליסטישער באַוועגונג גלייַך פון אָנהייב פון איר אנטשטייונג. אָבער פונקט ווי אין די פריִערדיקע עטאפּן, האָט אויך דער נייַער נאציאָנאַליזם באַגעגנט א ווידערשטאנד מיצאד די פאָרגעשריטענע ארבעטער פון ווילנע, אונ ער (מארטָאוו) איז אונטער דעם דרוק פון די דאָזיקע ארבעטער—דערציילט מארטָאוו אין זיינע „זאַפיסקי סאָציאַל־דעמאָקראַטא"—געווען געצוווּנגען צו פאַריכטן דעם פעלער, וואָס ער האָט געמאכט אין זיין ערשטער מיי־רעדע, אונ האָט אָנגעשריבן א ברָשור „די יידישע ארבעטער קעגן די יידישע קאפּיטאַליסטן",[1] אין וועלכער ער האָט דערקלערט:

„נאָר אין אן ענגן בונד מיט די רוסישע, פוילישע, ליטווישע ארבעטער אונ די ארבעטער פון אלע אנדערע פעלקער, וועלן די יידישע ארבעטער זיך קענען דערשלָאגן פולשטענדיקע באפרייַונג". כוצ דעם ווערט אין דער ברָשור אָנגעוויזן: „אז די יידישע ארבעטער דארפן זיך ניט ערגערן, וואָס זיי האָבן צעריסן מיט די יידישע קאפּיטאַליסטן, ווייַל אָנשטָאט דעם האָבן מיר דערוואָרבן די ליבע, וועלכע וועט אונדז פאַרייניקן מיט די רוסישע, פוילישע, ליטווישע—מיט איין ווָארט—מיט די ארבעטער פון דער גאנצער וועלט".

קעגן מארטָאוס נאציאָנאַליסטישן „נייַעם וועג־דפונקט" איז דעם ערשטן מיי 1896 ארויסגעטָאן א רעדנער אפ א מיי־פייערונג אונ דערקלערט, אז נאָר א פאַרייניקטער קאמף־פראָנט פון די ארבעטער פון אלע פעלקער וועט צווינגען די צארישע רעגירונג צו ענדערן די געזעצן קעגן די יידן, אונ אין דער דאָזיקער רעדע האָט דער רעדנער ווייטער דערקלערט, אז „וואָס מער עס וועט זיך אנטוויקלען די ארבעטער-באוועגונג, דאָס אלץ וועט שטארקער ווערן דער בונד צווישן די יידישע אונ רוסישע ארבעטער".

די דאָזיקע אלע ארויסטרעטונגען קעגן מארטָאוס נאציאָנאַליסטישער קאָנצעפציע האָט אָבער ניט געקענט אינגאנצן אָפשוואכן די ווירקונג, וואָס דער

---

1 ווערט איבערגעדרוקט אין דעם באנד אונטערן נאָמען „דער שטאָט־מאגיד".

דאָזיקער נאציאָנאליסטישער דאָקומענט האָט געהאט אפ א טייל פון דער יידי-
שער קליינבירגערלעכער אינטעליגענצ אוך אפ געוויסע טיילן פון די אָפּגע-
שטאנענע האנטווערקערישע עלעמענטן; מארטאָוס „נייַער וועגדפונקט" איז
גלייַך געוואָרן א שארפ געווער אין די הענט פון דער יידישער קליינבורזשוא-
זער אינטעליגענצ קעגן דער פּראָלעטאַרישער אינטערנאציאָנאלער דערציונג
פון די יידישע ארבעטער. דער דאָזיקער „נייַער וועגדפונקט" איז אינגיכט ג-
וואָרן די קאמפּ-פּאָזע פון די נאציאָנאליסטישע עלעמענטן אין דער סאָציא-
ליסטישער באוועגונג צווישן די יידישע ארבעטער, אוך שפּעטער איז דער
„נייַער וועגדפונקט" געוואָרן דער „אני מייַמין" פון בונדיזם. די וויַטערדיקע
פרווון צו באגרינדן מארטאָוס נאציאָנאליסטישן געדאנק איז טיילווייז געמאכט
געוואָרן אין ערשטן נומער „יידישער ארבעטער", וועלכער איז דערשינען אין
דעקאבער 1896. אָבער מיט דער גאנצער קלאָרקייט איז מארטאָוס נאציאָנא-
ליסטישע קאָנצעפּציע פארטיידיקט געוואָרן אפ די זייַטן פון דער בונדישער
„ארבעטער-שטימע" גלייַך נאָכדעם, ווי דער „בונד" איז געגרינדעט געוואָרן.
די „ארבעטער-שטימע" האָט פונקט ווי מארטאָוו דערקלערט: „אז די יידישע
ארבעטער מוזן האָבן א באזונדערע אָרגאניזאציע אפ צו פארטיידיקן זייערע
אינטערעסן, ווייַל קיין אלגעמיינע פארטיי וועט ניט קענען אויספילן די דאָ-
זיקע אופגאבע".

די פּאָרגעשריטענע יידישע ארבעטער זייַנען אריסגעטראָטן קעגן די נא-
ציאָנאליסטישע קאָנצעפּציעס פון די בונדישע פירער. פון דעם האָמלער באַ-
ריכט, וועלכער וועט געדרוקט אין דעם דאָזיקן באנד, זעען מיר, אז דער
האָמלער סאָציאל-דעמאָקראטישער קאָמיטעט האָט זיך אנטזאגט צו אריַינגיין
אין באשטאנד פון „בונד", מאָטיווירנדיק מיט דעם, אז עס איז ניט נייטיק
קיין באזונדערע יידישע אָרגאניזאציע. די מיטגלידער פון ערשטן האָמלער
סאָציאל-דעמאָקראטישן קאָמיטעט זייַנען געווען ניט די איינציקע, וועלכע זיי-
נען אריסגעטראָטן קעגן די פארזוכן צו אָפּזונדערן די יידישע ארבעטער פון
די ארבעטער פון אנדערע פעלקער. אומעטום זייַנען די יידישע פּאָרגעשריטענע
ארבעטער אריַין אין די אלגעמיינע סאָציאל-דעמאָקראטישע אָרגאניזאציעס, אוך
שפּעטער, ווען עס האָט זיך אויסגעפּורעמט די באָלשעוויסטישע פארטיי האָבן
פיל סאָציאל-דעמאָקראטן יידן זיך געשטעלט אין די באָלשעוויסטישע רייען
אוך אויטער דער אָנפירונג פון לענינען אוך סטאלינען האָבן זיי צוזאמען מיט
די ארבעטער פון אנדערע פעלקער פארניכטעט דעם צאריזם אוך די הערשאפט
פון די קאפּיטאליסטן אין רוסלאנד אוך בויען איצט די סאָציאליסטישע אָרדענונג
אין אונדזער גרויסן סאָציאליסטישן פאָטערלאנד.

ש. (ס.) אגורסקי.

מינסק,
4/10—1935.

פּ. ס. די דאָקומענטן אוך בראָשורן, וואָס גייען ארויַס אין די דרייַ בענ-
דער: „די סאָציאליסטישע ליטעראטור אפ יידיש" וועלן, אָן סאָפקע,
האָבן א גרויסע באדייַטונג אפ צו דערלערנען די געשיכטע פון דער סאָ-
ציאליסטישער באוועגונג צווישן די יידישע ארבעטער. אויסער דעם, האָבן די

דאָזיקע דאָקומענטנ אויכ א גרויסע באדײַטונג אפ צו פאָרשנ די געשיכטע פונ דער ייִדישער רעוואָליוציאָנערער ליטעראטור אונ שפּראכ, ווײַל מיט דער אנט-שטייונג פונ דער סאָציאָליסטישער ליטעראטור אפ ייִדיש איז געלייגט געוואָרנ דער פונדאמענט פונ א נײַער ייִדישער רעוואָליוציאָנערער שפּראכ. די שפּראכ פונ יעדנ דאָקומענט איז אנ אייגנארטיקע סײַ לויט דער טערמינאלאָגיע אונ סײַ לויט דער אָרטאָגראפיע, אונ קעדיי די לינגוויסטנ זאָלנ האָבנ א קלאָר בילד וועגנ דער שפּראכ פונ די ערשטע סאָציאָליסטישע אויסגאבעס, ברענגענ מיר אלע דאָקומענטנ מיט דער אָרטאָגראפיע פונ אָריגינאל. אינ די געבראכטע דאָ-קומענטנ האָבנ מיר ביקלאל קיינע ענדערונגענ ניט געמאכט. מיר האָבנ זיכ נאָר דערלויבט צו פאריכטנ דרוקפעלערנ אונ אייניקע ניט קלאָרע פראזעס. די דאָזיקע אויסבעסערונגענ האָבנ מיר אײַנגעשלאָסנ אינ קוואדראט קלא-מערנ. אויסער דעם אלגעמיינעם אריינפיר צו דעם באנד, האָבנ מיר געגעבנ א ריי אריינפירנ צו באזונדערע דאָקומענטנ אונ נייטיקע באמערקונגענ צום סאָפ פונ די דאָקומענטנ. ווענ דער טעקסט פונ די דאָקומענטנ איז שוינ געווענ אָפּ-געדרוקט, האָט אונדז דער כ׳ ש. גאָזשאנסקי מיטגעטיילט, אז ער איז דער אוו-טער פונ די צוויי דאָקומענטנ: 1) „פראגעס" (פארנעמונגענ אינ די ארבעטער-קרײַזנ); 2) „א לעקציע וועגנ עקאָנאָמיק אונ פּאָליטיק".

לויט דער מיטיילונג פונ כ׳ גאָזשאנסקי, זײַנענ די דאָזיקע דאָקומענטנ גע-ווענ ניט נאָר קאָנספּעקטנ פאר לעקציעס אינ די ערשטע ווילנער סאָצ. דעם. קרײַזלעכ, נאָר דאָס זײַנענ אויכ געווענ קאָנספּעקטנ פאר א ריי בראָשורנ, וואָס מע האָט אָנגעמערקט ארויסצוגעבנ. די ערשטע צוויי בראָשורנ „דער אר-בעטס־טאָג" אונ „סכירעס" זײַנענ דערשינענ[1], די איבעריקע זײַנענ ניט אָנ-געשריבנ געוואָרנ.

דער כ׳ גאָזשאנסקי האָט אונדז אויכ מיטגעטיילט, אז די בראָשור „דער שטאָט-מאגיז" האָט אָנגעשריבנ מארטאָוו אונ ניט ער, ווי עס ווערט אָנגעוויזנ אינ בונדישנ זאמלבוכ „25 יאָר". די דאָזיקע בראָשור איז איבערגעזעצט פונ רוסיש אפ ייִדיש אונ ניט פונ ייִדיש אפ רוסיש, ווי עס ווערט אָנגעוויזנ אינ דעם רוסישנ טעקסט, וועלכער ווערט געדרוקט אינ דעם באנד.

אינ זאמלענ די דאָזיקע דאָקומענטנ האָבנ מיר פיל מיטגעהאָלפנ די מיטאר-בעטער פונ ארכיוו פונ מארקס-ענגעלס־לענינ-אינסטיטוט, וועלכע האָבנ מיר ניט נאָר דערלויבט צו ארבעטנ אינ ארכיוו פונ אינסטיטוט, נאָר האָבנ מיר צו-געשיקט אינ מינסק א ריי דאָקומענטנ אפ אראָפּצונעמענ קאָפּיעס. פאר דער דאָזיקער כאווערישער הילפ דריק איכ אויס א באזונדערנ דאנק די מיטארבע-טער פונ מארקס-ענגעלס-לענינ-אינסטיטוט. איכ דריק אויס א כאווערישנ דאנק אויכ די מיטארבעטער פונ אינסטיטוט פונ דער ייִדישער סעקציע פונ נאציאָנאלע מינדערהײַטנ די כ״כ כ. האָלמשטאָק אונ ה. שקליאר, וועלכע האָבנ איבער-געזעצט א ריי דאָקומענטנ.

ש. א.

---

1 ווערנ איבערגעדרוקט אינ דריטנ באנד.

די דאָזיקע דערינערונגען זײַנען געווען געדרוקט אין זשורנאל „בילאָיע" אין 1907 י., נומ. 6/18. דער אוטער פונעם ארטיקל איז דער באקאנטער איסאק הור־וויטש (ייִצכאָק־אײַזיק בען אריע־צווי האלייווי), אן אקטיווער טוער אין די ערשטע נאראָדניש־סאָציאליסטישע קרײַזלעכ אין מינסק. אין די ערשטע יאָרן פון זײַן פּוב־ליציסטישער טעטיקײַט האָט ער אָנגעשריבן א ריי וויכטיקע ארבעטן. וועגן זײַנע צוויי ארבעטן: „דער עקאָנאָמישער צושטאנד פון רוסישן דאָרפ" און „די איבער־וואנדערונגען פון די פּויערים אין סיביר" האָט לענין אין זײַן בוכ „די אנטוויקלונג פון קאפּיטאליזם אין רוסלאנד" זיכ זייער גוט אָפּגערופן. שפּעטער איז הורוויטש געוואָרן אן אָפּאָרטוניסט און א שטארקער פארטיידיקער פון בערנשטיינס אנטימארק־סיסטישע קאָנצעפּציעס. נאָכ דער אָקטיאבער־רעוואָליוציע איז ער געווען איינער פון די, וואָס האָבן פארטיידיקט סאָוועטן־רוסלאנד. אין 1923 איז ער ארויסגעטראָטן מיט ארטיקלען קעגן סאָוועטנפארבאנד און איז אין 1924 יאָר געשטאָרבן ווי אונ־דזערער א קעגנער.

די דערינערונגען האָט הורוויטש געשריבן אין 1907 י., ד. ה. אין 20 יאָר ארום נאָכ זײַן ארבעטן אין די קרײַזלעכ. די דאָזיקע דערינערונגען זײַנען סוביעקטיוו געשריבן און די פּאסירונגען ווערן באלויכטן פון א ניט ריכטיקן שטאנדפּונקט, אָבער די פאקטן, וועלכע ווערן געבראכט אין די דערינערונגען האָבן א גרויסע ווערט אפ צו דערלערנען די געשיכטע פון דער סאָציאליסטישער באוועגונג אין ווײַסרוס־לאנד און אויכ צווישן די ייִדישע ארבעטער.

די ערשטע ייִדישע ארבעטער־קרײַזלעכ

דעם אָנהייב פון דער ייִדישער ארבעטער - באוועגונג אין רוסלאנד רעכנט מען געוויינטלעכ פון סאָפּ 80-ער יאָרן; ווען עס זײַנען אופגעקומען די ייִדישע ארבעטער - קרײַזלעכ אין ווילנע. דאָס איז דורכויס ניט ריכטיק. א ברייטע קרײַזל־פּראָפּאגאנדע צווישן די ייִדישע ארבעטער האָט זיכ אָנגעהויבן מיט עטלעכע יאָר פריִער אין מינסק. דאָרט גראָד האָט זיכ עס אויסגעבילדעט דער „שאבלאָנישער" מעטאָד, וועגן וואָסערן עס רעדט ליאדאָוו אין זײַן „געשיכטע פון דער רוסלענדישער סאָציאל - דעמאָקראטישער ארבעטער - פּארטיי" (ז. 132).

איינצעלנע פּרווון פון פּראָפּאגאנדע צווישן די ארבעטער אין מינסק פאלן צונויפ אין צײַט מיטן אָנהייב פון דער סאָציאליסטישער באוועגונג אין רוס־לאנד. אין 1875 יאָר איז אין מינסק געקומען צופאָרן דער סטודענט פון טעכנאָלאָגישן אינסטיטוט שווארצ, וואָס האָט דאָרט געוווינט אונטערן נאָמען ראבינאָוויטש, און האָט, מיט פּראָפּאגאנדע־צילן, אָנגעהויבן ארבעטן אין א קוזניע. אינגיכן איז ער ארעסטירט און ארויסגעשיקט געוואָרן אין וויאט־קער גובערניע[1].

זײַן פּראָפּאגאנדע האָט ניט איבערגעלאָזן קיין שפּורן.

שווארצס פאָרזעצער איז געווען דער סטודענט פון קיִעווער אוניווערסיטעט מאָיִסיי וועלער, וואָס האָט באוויזן פאנאנדערצופּראָפּאגאנדירן עטלעכע סטאָ־

---

1 שפּעטער האָט ער עמיגרירט קיין אמעריקע.

לייערס. וועלער איז אינגיכע געווען געצווונגען צו אנטלויפן; ער האָט געווינט א יאָר צוויי אין זשענעווע, האָט זיך צוריקגעקערט פאר לאָריס-מעליקאָוונ אונ איז אָנהייב 80-ער יאָרן האָט ער געענדיקט מיט זעלבסטמאָרד. פונ די ארבע-טער, וואָס ער האָט פאנאנדערגעפאָנאנדירט אין מינסק, איז אפ וויפל מיר איז באוווסט, קיין איינער ניט געבליבן: זיי אלע האָבן מיטן אָנהייב פונ דער מאסנדיקער יידישער עמיגראציע אויסגעוואנדערט ווער אין פאריזש, ווער אין אמעריקע.

א סיכטעמאטישע פּראָפּאגאנדע צווישן יידישע ארבעטער אין מינסק איז אָנגעהויבן געווארן אין 1883 אָדער אין 1884 יאָר דורכ יעפים (מאָסקוי) כורגינ, אינגיכן נאָכ זיין אריסגיין פונ טורמע, וווּ ער איז געזעסן איבער עפעס א פּראָצענט פונ נארמאָוואָלצעס[1]. זומער 1884 י. איז אין מינסק געקומען צו-פאָרן עמיל אבראמאָוויטש, וואָס האָט נאָכן ענדיקן די גראָדנער גימנאזיע פארבראכט א יאָר צייט אין פאריזש; ער האָט געפרוווט פארבינדן זיך מיט כורגינען, מיטן ציל צו ארבעטן צוזאמען אין דעם לעצטנס קריזלעכ, בא כורגינען אָבער איז די קאָנספיראציע געווען דערפירט ביז צו א קולס. אן אָנ-געפאָרן באָכערל, וואָס איז אין ערגעץ ניט געזעסן, דאכט זיך, אפילע אָן רע-קאָמענדאציעס, האָט ער בא אים געטראָפן א זייער קאלטן אופנעם. אבראמא-ויטש האָט באשלאָסן צו ארבעטן זעלבשטענדיק. ער האָט געשלאָסן באקאנט-שאפט מיט דרוק-ארבעטער, ווי מיט די אמערסטן אינטעליגענטע, האָט געשאפן א קריזל, האָט אָנגעהויבן צו פארנעמען זיך מיט זיי, אפּריער מיט נאטור-ויסנשאפט, אונ וועג ער איז זיך נעענטער צונויפגעקומען, איז ער אריבערגע-גאנגען צו דער פּראָפּאגאנדע פונ סאָציאליזם.

אבראמאָוויטש האָט געהאט אן אויסערגעווינטלעכן אינפלוס אפ די ארבע-טער, ניט נאָר ווי א טאלאנטפולער לעקטער, נאָר אויכ ווי א מענטש פונ זעל-טענע נעשאָמע-אייגנשאפן, וואָס איז מיט ליב אונ לעבן, ביזן פולן פארגעסן אפ זיכ אלייג, איבערגעבן דער זאכ. דאָס איז געווען א דעמאָקראט ניט נאָר אפן וואָרט, נאָר אויכ לויט זיין נאטור; ער האָט אין זיכ ניט געהאט קיין טראָפן גענעראלן-מאניע, מיט די ארבעטער פלעגט ער זיכ האלטן פּראָסט, ווי א כאווער, אָן קיין שום שפור פונ א פאטראָנירנדיקן טאָן; ער פלעגט קיינעמ ניט דריקן מיט זיין אוטאָריטעט, אונ די ארבעטער האָבן אים אופריכטיק ליב געהאט אונ האָבן זיכ באצויגן צו אים מיט טיפער אכטונג. ער פלעגט יעדער זומער פארברענגען אין מינסק אונ אָפגעבן זיין גאנצע צייט די ארבעטער, בין-וואנען ער האָט געקראָגן דעמ טיטל דאָקטער אין 1888 יאָר. דאנ האָט ער זיכ באזעצט איג קיעוו, וווּ ער האָט אויכ געמאכט דעמ אָנהייב פונ אן ארבע-טער-באוועגונג. זומער 1889 יאָר איז ער ארעסטירט אונ פארשיקט געווארן אין יאקוטער געגנט, פונוואנען ער האָט זיכ אומגעקערט אין 1896 אָדער 1897 יאָר, צום אָנהייב פונ דער סאָציאל-דעמאָקראטישער באוועגונג אין רוסלאנד.

זומער 1885 י. האָב איכ זיכ אומגעקערט פונ סיביר אונ זיכ באזעצט אין מינסק. געקומען צופאָרן, בין איכ, לויט דער אלטער באקאנטשאפט, ארײַנגע-גאנגען צו כורגינען, וואָס איז אין יענער צייט געווען א „גענעראל" אינעמ

1 איצט [1907 י.] דער לידער פונ דעמ קאָנסטרוואטיוון פליגל פונ די ציינישטנ אין מינסק אונ א טעטיקער מיטגליד פונ צדאָקע-בעזעלשאפטנ. שול-כוורעס א. ד. גל.

מינסקער קרײַז. ער איז געווען א נאראָדאָוואָלעצ. איכ אָבער בינ פאר דער פארשיקונג געווען אָנגעשלאָסנ אָנ די טשאָרנאָפּערעדעלצעס אונ אינ פארשי-קונג בינ איכ געוואָרנ א מארקסיסט, כאָטש, איכ מוז מוידע זײַנ, מײַנ מארק-סיזמ האָט נאָכ געהאט א שטארקנ רייעכ פונ דעמ אלטנ פאָלקיזמ. נאָר אָט די טעאָרעטישע מיינונג-פארשיידנהײַטנ האָבנ יענע צײַט בא אונדז אינ מינסק ניט געשטערט די רעוואָליוציאָנערנ אײַנצולעבנ זיכ אינ דעמ זעלביקנ קרײַזל. איכ האָב זיכ פארינטערעסירט מיט דעמ צושטאנד פונ דער באוועגונג אינ מינסק. כורגינ האָט מיר איבערגעגעבנ, אז אינ די קרײַזלעכ פונ זײַנ „אָרגא-ניזאציע" פארנעמענ זיכ 160 מענטשנ. פאר יענער צײַט איז דאָס געווענ אנ אויסערגעוויינטלעכע, פּראָסט אנ אומגלויבלעכע צאָל. איכ האָב אימ געבעטנ צו באקענענ מיכ מיט די ארבעטער.—„איכ וועל אײַכ פאָרלייגנ דער אָרגאני-זאציע,—האָט ער געענטפערט,—אויב זי וועט באשליסנ אײַכ צו דערלאָזנ, איז רעכט".

פונ א הײַנטיקנ פארטייישנ שטאנדפונקט איז ער, מיסטאָמע, געווענ גערעכט. מיר אָבער האָבנ דאנ געקוקט אנדערש אפ דער זאכ. פירנ א סאָציאליסטישע פּראָפּאגאנדע צווישנ ארבעטער איז די פליכט פונ יעדנ ערלעכנ אינטעלי-גענט; דערמיט צאָלנ מיר אָפּ „דעמ היסטאָרישנ כויוו" דעמ פאָלק. וויבאלד אפ מיר ליגט די פליכט צו פארנעמענ זיכ מיט פּראָפּאגאנדע, איז פונדאנענ געדרונגענ באשײַמפּערלעכ, אז איכ האָב דאָס רעכט צו פאָדערנ, עס זאָל מיר געגעבנ ווערנ די מעגלעכקײַט אויסצופילנ די דאָזיקע פליכט. ענדלעכ, ארויס-גייענדיק פונ דעמ פּרינציפּ פונ פּרײַהײַט צו אונטעריכטנ, האָב איכ אבסאָליוט ניט אָנערקענט פאר קיינ קרײַזל דאָס רעכט צו דערלויבנ מיר פארנעמענ זיכ מיט פּראָפּאגאנדע: אויב איכ וויל פּראָפּאגאנדירנ סאָציאליזמ, בינ איכ בא קיינעמ ניט מעכויעוו אָנצופרעגנ זיכ.

גופע דאָס פאָרלייגנ מיכ אונ די פרוי מײַנע צומ באלאָטירנ אינ קרײַזל, ווו, אכוצ כורגינענ, האָט אונדז קיינער פערזענלעכ ניט געקענט, האָט אינ מײַנע אויגנ ניט געהאט קיינ שומ זינענ. עס איז געווענ קלאָר, אז דער קרײַזל קענ באשליסנ די זאכ נאָר אפנ גרונט פונ דער רעקאָמענדאציע פונ כורגינענ אליינ. אָבער פאר אונדז איז דאָ געווענ קלאָר אויכ די הינטערקוליסנ-זײַט: כורגינ האָט ליב געהאט צו זײַנ א גענעראל, אונ דעריבער פלעגט ער זיכ שטענדיק ארומרינגלענ מיט זייער יונגע כעוורע, וואָס פלעגנ זיכ בוקנ פאר זײַנ אווטאָריטעט, אונ אינ איינ בינשטאָק איז פאר צוויי בינ-קעניגנס קיינ אָרט ניטאָ.

איבער אָט די אלע מאָטיוונ האָב איכ אונ מײַנ פרוי אימ דערקלערט, אז, ניט קלײַבנדיק זיכ ארײַנצוטרעטנ אינ זײַנ אָרגאניזאציע, בעטנ מיר אימ טאקע ניט פאָרצושלאָגנ אונדז צומ באלאָטירנ.

אינ דער צאָל פונ מײַנע אלטע כאוויירים איז געווענ אויכ לעוו אָסיפּאָוויטש ראָגאלער פונ ראבינאָוויטשעס קרײַזל, וואָס איז צוויי יאָר אָפּגעזעסנ אינ דער ווילנער טורמע אינ פארבינדונג מיט וועלערס פּראָצעס אונ איז געווענ אינ מינסק אונטער אופזיכט. ער האָט מיכ באקענט מיט אבראמאָוויטשנ אונ מיט דעמ זעצער יויסעפ רעזניק. רעזניק איז געווענ דער סאמע אָנגעלייענטער פונ די מינסקער ארבעטער אונ איז אינ זייער סוויווע געווענ זייער געאכט. די קאניקול-צײַט האָט זיכ געדארפט פארענדיקנ, אבראמאָוויטש האָט זיכ געקליבנ

איז דערפֿטער אוניווערסיטעט אונ האָט מיר פֿאָרגעלייגט צו נעמען אפֿ זיך די אָנפֿירונג מיט זײַנ קרײַזל, צו וואָסערנ עס האָט געהערט אויכ רעזניק. איכ האָב אײַנגעשטימט.

מײַנ שליסל באקאנטשאפֿט מיט זײַנ קרײַזל איז פֿאָרגעקומען בא א גאנצ ראָמאנטישער אומגעבונג. די רעוואָליוציאָנערנ איז מינסק זײַנען דאנ געווען אלע אפֿ די פינגער איבערצויילן, נאָכשפירנ זיי איז געווען זייער גרינג; דערצו האָבנ מיר נאָכ פֿאָרגעשטעלט זיכ די טעטיקײַט פונ נאטשאלסטוע אזוי, ווי זי וואָלט געדארפט זײַנ לויט דעם זשאנדארמסקנ אידעאל; די ווירקלעכקײַט, דארפ מען רעכענען, איז אויכ דאָ געווען ווײַט פונ אידעאל. ווי עס זאָל ניט זײַן, מיר פֿלעגן שטענדיק זוכן די סאמע פאַרבאָרגענע ערטער, אונ דעריבער זײַנען מיר זיכ צונויפגעקומען אין א פינצטערער נאכט הינטערנ שטאָט אפֿנ זעלנערישנ בייסאלמען. פונ די, וואָס זײַנען דאָרטנ געווען, אכוצ די אויבנ־דערמאָנטע, האָב איכ גוט פאַרגעדענקט דעמ שוסטער כייפעצ, וואָס איז דער־נאָכ א צײַט געווען אויכ אינ אמעריקע, אונ דעמ 18־טנ אָקטיאבער 1905 יאָר איז ער צוזאמען מיט דרײַ קינדער אומגעקומען פונ די פֿאָרמאָמשטשיקעס אינ אדעס.

אפֿ דער דאָזיקער סכאָדקע האָב איכ זיכ באקענט מיט דעם פלאנ פונ די פֿארנעמונגען, וואָס אבראמאָוויטש האָט אויסגעארבעט אונ וואָס האָט זיכ גע־האלטנ אינ די קרײַזנ פונ צאָפּנ־מײַרעוודיקנ קאנט אינ מעשעכ פונ דעמ העכער צעניאָריקנ פֿראָפֿאגאנדיסטישנ פּערזאָנ, וואָס איז פֿאָרגעגאנגען פאר דער אָרגאניזירונג פונ דעמ „בונד".

אלע קרײַזלעכ האָבנ זיכ געטיילט אפֿ דרײַ שטופּעס: 1. קרײַזלעכ פונ גראמאָטע, וווּ מע האָט די ארבעטער געלערנט לייענען אונ שרײַבנ רוסיש, 2. קרײַזלעכ פונ נאטורוויסנשאפֿט, 3. קרײַזלעכ סאָציאַליסטישע. נײַע מענטשנ פֿלעגן אָנגענומען ווערנ נאָר אינ די קרײַזלעכ פונ דער ערשטער אונ צווייטער שטופּע, אינ די קרײַזלעכ פונ דער דריטער שטופּע פלעגט מען אויסקלײַבנ נאָר אזעלכע יונגעלײַט אונ מיידלעכ, וואָס זײַנען דורכגעגאנגען דורכ א קרײַזל פונ דער צווייטער שטופּע.

פאר דער איצטיקער צײַט ווען אזא סכעמע פונ אן ארבעטער־ארגאניזא־ציע אויסזען נאיוו, אָבער מיט 20 יאָר צוריק האָט זי פולשטענדיק אנטשפראָכנ דעמ צײַל, וואָס מיר האָבנ זיכ געשטעלט. קיין ארבעטער־באוועגונג איז דאנ נאָכ ניט געווען. דער איינ שטרײַק אפֿ מאָראָזאָוס פאבריק אינ אָרעכאָוואָ־זויעוואָ סאָפֿ 1884 יאָר האָט, פארשטייט זיכ, נאָכ ניט פֿאָרגעשטעלט קיין בא־וועגונג. מיט איר אָרגאניזאטער פּיאָטר אניסימאָוויטש מאָזיסייענקאָ האָב איכ פיל יאָרנ פּערזענלעכ קאָרעספּאָנדירט; אינ זײַנע ברייוו פונ אָרעכאָוואָ־זויעוואָ פֿלעגט ער זיכ קלאָגן אפֿ דער אָפּוועזנהײַט פונ אינטעליגענטישע קויכעס. מיר אינ מינסק האָבנ זיכ געשטעלט אנ אופנאבע צו באשאפֿנ א יאָדער אינטע־ליגענטע ארבעטער, וואָס וואָלטנ נאָכדעמ געקענט פירנ א פראָפֿאגאנדע מיט אייגענע קרעפטנ. דעריבער איז גאנצ נאטירלעכ, וואָס מיר האָבנ געהאלטנ פאר נייטיק אָנצוהויבנ די ארבעט פונ לערנען די רוסישע שפראכ. די זאכ איז דאָ געווען גאָרניט אינ אנ „אסימיליאטערישער" אָדער א רוסיפֿיקאטע־רישער טענדענצ, ווי מע פֿלעגט עס נאָכדעמ דערקלערן, נאָר אינ דער נייטי־קײַט צו עפענען פאר די קומענדיקע פּראָפֿאגאנדיסטן־ארבעטער א צוטריט צו

דער סאָציאַליסטישער ליטעראטור. אין מיטן די 80־ער יאָרן האָט נאָך קיין ייִדישע סאָציאַליסטישע ליטעראטור ניט עקזיסטירט, אויב מע זאָל ניט רעכענען א 2-3 בראָשורן און בלעטלעכ, וואָס זיינען אומגעפער אין יענער צייט ארויסגעגעבן געוואָרן אין לאָנדאָן; אָבער מיר האָבן אויך וועגן דער עקזיסטענצ פון אָט די ערשטע פרוּוון ניט כוישעד געווען. מיר פלעגן יענע צייט א טראכט טאָן ווען-ניט-ווען וועגן איבערזעצן נאטורוויסנשאפטלעכע ביכלעכ אפ ייִדיש. איין איבערזעצונג איז אפילע געמאכט געוואָרן דורך דעם אלטן לערער וואָלמאן, עס האָט זיך אָבער ניט געפונען קיין פארלעגער.

אכוצדעם, אָרגאניזירנדיק קרייזלעכ פאר רוסישער גראמאָטע, זיינען מיר געגאנגען אנטקעגן דער באדערפעניש, וואָס האָט זיך דאן לעבעדיק געפילט אין דער ייִדישער מאסע. אָנהויבנדיק פון די 60־ער יאָרן ווייזט זיך ארויס צווישן דעם אונטערוואקסנדיקן דאָר א לייַדנשאפטלעכע שטרעבונג צו אייראָפייִשער בילדונג. קינדער פון אָרעמע באלמעלאָכעס פלעגן זיך קליגן בא די סאמע קאפּצאָנישע אומגעבונגען אָנצוקומען אין גימנאזיע און פלעגן זי ענדיקן. צווישן ייִדן זיינען געווען ניט זעלטן איבערגעוואקסענע יונגעלייט, וואָס פלעגן זיך נעמען פאר דער רוסישער אזבוקע. געוויינטלעכ, פלעגן זיי געפינען אומזיסטע לערער צווישן די גימנאזיסטן פון די מער פארמעגלעכע. אונדזערע פּראָפּאגאנדיסטן האָבן אפ זיך גענומען די ראָליע פון אזעלכע לערער און פלעגן פאָרלייגן זייערע דינסטן, ניט ווארטנדיק מע זאָל זיי בעטן (א לאנגע צייט האָבן די פּראָפּאגאנדיסטן צווישן די מינסקער ארבעטער געהאט דעם נאָמען „לערער").

פון דער אנדער זייט, האָט די יוגנט, וואָס האָט געשטרעבט צו לערנען זיך, פאָרגעשטעלט מיט זיך דעם אמערסטן פּאסיקן עלעמענט אפ צו פאָרמירן קאדרען פאר דער צוקונפטיקער ארבעטער-אינטעליגענצ. דאָס אלצ האָט מען דאן, מיסטאמע, ניט גאָר קלאָר פאר זיך פאָרמולירט, אָבער דאָס איז געווען אלצ זעלבסטפארשטענדלעכ.

די דאָזיקע סכעמע האָט געהאט א מיילע אויך אין פּראט פון קאָנספּיראציע. דער נייַסטער דאָר רעוואָליוציאָנערן, אפ וויפל איך האָב באוויזן צו אים צוקוקן זיך, האָט ניט אויסגעארבעט אין זיך קיין געוווינהייט צו קאָנספּיראציע. דאָס איז אויך פארשטענדלעכ: איצט ווערט געפירט א קאמפ א מאסנדיקער, בא וואָסערן די קאָנספּיראציע וואָלט נאָר געווען א שטערונג און וואָלט אויך ניט דערגרייכט דעם ציל.

פארשטייט זיך, אדאנק דעם, וואָס עס איז ניטאָ קיין קאָנספּיראציע, פאלן אריין א מאסע מענטשן דער פּאָליציי אין די לאפּעס, נאָר איצטער איז דאָ אזויפיל רעוואָליוציאָנערן, אז די פארלוסטן לוינט, קאָנטיק, ניט צו ציילן,— אז מע האקט וואלד, פליִען שפּענדלעכ! אונדז איז אויסגעקומען צו שאפן זיך מיט די קויכעס שפּאָרעוודיקער. דערצו האָט זיך אויך דער קרייזל-כאראקטער פון אונדזער טעטיקייט דערלויבט צוציִען פרישע ארבעטער איבערקלייבנדיק זיי. אין די קרייזלעכ פאר גראמאָטע און נאטורוויסנשאפט פלעגן זיך די לערער צוקוקן צו די ארבעטער און פלעגן צוקלייבן די פּאסיקסטע פאר די סאָציאַליסטישע קרייזלעכ. און, ווירקלעכ, אין דער צייט פון די ערשטע דרייַ יאָר פּראָפּאגאנדע איז בא אונדז אין מינסק ניט געווען קיין איין ארעסט,

ניט געקוקט דערופ, וואָס דורכ אונדזערע קרײַזלעך זײַנען דורכגעגאַנגען הונ־דערטער ארבעטער.

דאָס האָט זיכ דאָס קאָנספיראַטיוו לערנען מענטשן אָנפאַנג־גראַמאַטע מיר פֿאַרגעשטעלט ווי א העכסט־אומזיניקע זאכ. וועג די זשאַנדאַרמען וואָלטן אונדז עמעצן געפאקט אינ אזא קרײַזל, וואָלטן זיי קיינמאָל ניט געגלויבט, אז די פארנעמונגען אונדזערע זײַנען פון אזא אומשולדיקן כאראקטער, אונ זיי וואָלטן אלעמען פארזעצט אונ אנדערע אפילע ארויסגעשיקט, ווי פאר דער סאמע ווירקלעכער צעטרייסלונג פון די יעסוידעס. דעריבער האָב איכ פֿאַרגעלייגט צו אָרגאניזירן א לעגאלע שאבעס־שול, וואָס זאָל פארבײַטן אונ־דזערע קאָנספיראַטיוון קרײַזלעך פון ערשטער אונ צווייטער שטופע; פון אָט דער שול וואָלט מען שוין געקענט ווערבירן מיטגלידער פאר די סאָציאַליס־טישע קרײַזלעך. פיל פון די, מיט וועמען מיר איז אויסגעקומען צו רײַדן וועגן דעם, האָבן זיכ באַצויגן סקעפטיש צו דער מעגלעכקייט צו פארווירק־לעכן מײַן פלאַן. קריגן א דערלויבעניש אפ א שול פון גראמאָטע איז בא אונדז געווען זייער שווער. אָבער צווישן אונדזער רעוואָליוציאָנערן אוילעם איז געווען אן אויסלענדישער מעדיצינ־דאָקטער מארק וואָלמאן[1], וואָס זײַן שווער לעדער האָט געהאלטן אן אָנפאנג־שול פאר ייִדישע ייִנגלעך. איז אָט האָב איכ פֿאַרגעלייגט, אז לעדער זאָל אויסשטאדלענען א דערלויבעניש אפ צו עפענען בא זײַן שול א שאבעס־אָפּטיילונג פאר דערוואקסענע אונ אז וואָלמאן זאָל דאָרט זײַן א לערער. דאָס איז געווען אינגאנצן א נאטירלעכע זאכ, וואָרעם וואָלמאנען, וואָס האָט ניט געהאט קיין „אטעסטאט זרעלאָסטי", האָט מען ניט צוגעלאָזן צו קיין מעלוכע־עקזאמען אפן טיטל דאָקטער, אונ דערי־בער האָט ער זיכ באשעפטיקט מיט פריוואטע לעקציעס. פאָליטיש איז ער ניט געווען קאָמפֿראָמעטירט. לעדער האָט אײַנגעשטימט אונ איז אוועק נאָכ א דער־לויבעניש צום דירעקטער פון די פאָלק־שולן, בא וועמען ער איז געווען אן אָנגענומענער מענטש. פונדעסטוועגן, האָט ער אים קיין שריפטלעכע דערלוי־בעניש ניט געגעבן, אונ האָט נאָר געזאָגט מונדלעכ: „לערנט זיכ אײַכ"!

די יעדיע, אז עס עפענט זיכ א לעגאלע שול, איז אינ אונדזערע קרײַזלעך געווען א גאנצע געשעעניש. אינ א מעשעכ פון 2-3 וואָכן, האָט די צאָל שי־לער דערגרייכט ביז הונדערט. מע האָט געמוזט צעטיילן זיי אפ צוויי קלאסן; וואָלמאנען צוהילפ האָבן מיר געגעבן דעם רעאליסט שלונד, אויכ גאָר א לע־גאלן מענטשן. דאָכ האָט מען וועגן דער שול אָנגעהויבן אונטערריידן „אינ שטאָט", ד. ה. צווישן דער אָרטיקער בורזשואזיע, וואָס האָט זיכ צו די סאָ־ציאליסטן באצויגן גאָרניט גינסטיק. דעמ דירעקטער פון די פאָלקשולן האָט מען געקאָנט פארריידן די ציין, אָבער ניט דער ייִדישער בורזשואזיע, וואָס האָט פארשטאנען וווהין די זאכ צילט. עס האָט אָנגעהויבן שמעקן מיט א מע־סירע. געענדיקט האָט זיכ דערמיט, וואָס אינ א וואָכן 4 ארום נאָכן עפענען די שול האָט דער דירעקטער פון די פאָלק־שולן אײַנגעלאדן צו זיכ לעדערן אונ האָט אימ „אן אייצע געגעבן" צו פארמאכן די שול. איכ האָב אן איבע־ריקן מאָל געהאט די געלעגנהייט צו איבערצײַגן זיכ, אז אינ רוסלאנד איז די לעגאלסטע לאגע—אן אומלעגאלע.

---

1 געשטאָרבן אינ שטאט ניו־דושערזי אינ 1895 יאָר.

נאָכ א כוידעשדיקנ עקספּערימענט מיט לעגאלקײַט האָבנ מיר זיכ ווידער אומגעקערט צו דעמ קאָנספּיראטיוונ אויפנ פונ לערנענ די אָנפאנג־גראמאָטע פונ רוסיש. פונדעסטוועגנ, איז דער דאָזיקער עקספּערימענט אומזיסט ניט פארלוירנ געגאנגענ. ערשטנס, האָט זיכ אינ דער שול גלײַכ געשאפנ א רע-וואָליוציאָנערע אטמאָטפער: די שילער האָבנ פארשטאנענ, אז די דאָזיקע שול איז נאָר א פאָדערצימער צו עפּעס העכערס, וואָס האָט זיי געלאָקט מיטנ צויבער פונ א פארבאָטענעמ פרוכט. צווייטנס, האָט דאָס פארמאכנ די שול געהאט א רעוואָליוציאָניזירנדיקע ווירקונג אפ די שילער, וואָס האָבנ אפ זיכ דערפילט די האנט פונ דער זעלבסטהערשונג. דריטנס, די שילער זײַנענ אריינ-געטראָטנ אינ אונדזערע קאָנספּיראטיווע קרײַזלעכ.

כורגינ אונ זײַנ קרײַזל האָבנ זיכ באצויגנ צו אונדזער אופטו מיט כויזעק. אָבער ווענ די שול איז פארמאכט געוואָרנ, זײַנענ צוויי ארבעטער פונ זײַנע קרײַזלעכ אוועק צו דעמ ראבינער כאנעלעס אונ האָבנ אימ געדראָט מיט קלעפּ, וואָרעמ דער קלאנג אינ שטאָט איז געווענ, אז ער איז אויכ אינ דער צאָל שולדיקע פארנ פארמאכנ די שול. אונדז איז אָט דאָס ניט געבעטענע אײַנשטעלנ זיכ געווענ העכסט ניט אָנגענעמ. ערשטנס, האָבנ מיר ניט געהאט קיינע פאקטנ אפ צו באשולדיקנ כאנעלעסנ, וואָס האָט אינ די 70-ער יאָרנ אליינ מיט מיטגעפיל באצויגנ זיכ צו ראבינאָוויטשעס פּראָפּאגאנדיסטישער טעטיקײַט, כאָטש נאָכ ראבינאָוויטשעס ארעסט, האָט ער זיכ באזײַטיקט פונ צו האָבנ צו טאָנ מיט די רעוואָליוציאָנערנ, אָבער דערפונ ביז א מעסירע איז נאָכ גאנצ ווײַט*. צווייטנס, אזא מינ „טעראָר" האָט געקענט צוציִענ אפ אונדז די אופמערקזאמקײַט פונ דער מאכט אונ ברענגענ שאָדנ אונדזער טעטי-קײַט. דאָכ איז דעמ מאָל די זאכ דורכגעגאגגענ בעשאָלעמ.

דאָס קאָנספּיראטיווע לערנענ גראמאָטע האָט געפאָדערט א גרויסע צאָל מענטשנ, וואָרעמ אינ איינ קרײַזל האָט מענ ניט געקענט פארייניקנ מער פונ 10 שילער. כאָטש בא אונדז איז קיינ פאָרמעלע אָרגאניזאציע ניט געווענ, מיר פלעגנ קיינעמ ניט „אופנעמענ אינ קרײַזל", אָבער אפ א נאטירלעכנ וועג האָט זיכ אויסגעבילדעט א גרופּע מענטשנ, וואָס האָבנ געארבעט געמיינזאמ. אכוצ מיר, מײַנ פרוי, מײַנ שוועסטער אונ אבראמאָוויטשעס קרײַזל, זײַנענ אינ אונדזער גרופּע אריינ אלע, וואָס האָבנ זיכ אָפּגעשפּאָלטנ, וואָס האָבנ ניט געפונענ פאר זיכ קיינ אָרט אינ כורגינס „אָרגאניזאציע". אפ דעמ היגנ זשארגאָנ האָט אונדזער גרופּע געקראָגנ א צונעמעניש „איסאקאָווצעס" (אינ די קרײַזלעכ יענע יאָרנ האָט מענ מיכ גערופנ פּראָסט--איסאק), צומ אונטערשייד פונ די „יעפימאָווצעס", די שילער פונ יעפימ כורגינ 1. איגנאָרירנדיק די

---

* באמערקונג פונ רעדאקציע: לויט דאָקומענטנ, וועלכע געפינענ זיכ אינ אונ־דזער רעשוס, ווערט פעסטגעשטעלט, אז דער דאָזיקער ראבינער כאנעלעס איז געווענ איינער פונ די ייִדישע קלעריקאלנ, וואָס זײַנענ פיייִק אפ גרעסערע זאכנ, ווי מעסירעס. דער דאָזיקער כאנע־לעס פלעגט פאר גרויסע סומעס געלט העלפנ באפרײַענ פונ פּריזיוו די זינ פונ די רײַכע אונ אפ זייער אָרט האָבנ געמוזט גיינ דינענ די זינ פונ דער אָרעמער ארבעטנדיקער באפעלקערונג. ניט אומזיסט האָבנ די ארבעטער באטראכט כאנעלעסנ פאר איינעמ פונ די שולדיקע אינ פארמאכנ די שול אונ דערפאר זיכ מיט אימ געוואָלט אָפּרעכענענ.

1 סאָפּ 90-ער יאָרנ איז אינ מינסק אופגעקומענ א נײַע פאָרמאציע יעפימאָווצעס—אָנהענגער פונ יעפימ האלפּערינ, וואָס איז אומגעפער אינ יענער צײַט פארשיקט געוואָרנ אינ מיזרעכ־סיביר.

אָרגאניזאציע פון די לעצטע, פלעג איכ דאָכ ארײַנטרעטנ אינ פארבינדונ-
גענ מיט איינצלנע מיטגלידער זייערע, ווי מיט אינדיווידוומענ, ווענ עס פלעגט
זײַנ נייטיק.

די פּראָפּאגאנדע אינ די ארבעטער-קרײַזלעכ פון יענער צײַט פלעגט זיכ
באגרענעצנ מיט אנ אנאליז פון די עקאָנאָמישע יעסוידעס פון דער קאפּיטא-
ליסטישער אָרדענונג און מיטנ אָנצייכענענ דעם סאָציאליסטישנ אידעאל. פּאָ-
ליטישע פראגעס פלעגט מענ ווייניק וואָס בארירנ. אדאנק דעם האָבנ די פּאָלי-
טישע באגריפנ פון די ארבעטער, און ניט נאָר פון די ארבעטער אליינ, פאָר-
געשטעלט אנ אייגנארטיקנ געמיש פון באקונינישנ אנארכיזם מיט יאקאָבינישנ
ביוראָקראטיזם. צום בײַשפּיל, קיינ אמט פון א פאָרזיצער האָט מענ ניט אָנער-
קענט, די פארזאמלונגענ זײַנענ לויט דער אומאָרדענונג זייערער געווענ ענלעכ
אפ א „סכאָד" פון א דאָרפישער געמיינדע; דער רעזולטאט איז געווענ, אז
ווער עס האָט געהאט א שטארקערע געמבע, פלעגט מאָנאָפּאָליזירנ דעם גאנצנ
אָוונט, און די איבעריקע זײַנענ געווענ געצוווּנגענ צו שווײַגנ. איכ האָב אײַנ-
געפירט דעם מינהעג אויסצוקלײַבנ א פאָרזיצער אפ יעדער פארזאמלונג און
פארשרײַבנ די אָראטערנ. נאָכדעם האָב איכ אָנגעהויבנ אפ זייער אנ
איינפאכנ און פארשטענדלעכנ פּראקטישנ איניענ צו באקענענ די ארבעטער
מיט די פּרינציפּנ פון זעלבסטפארוואלטונג און פארלאמענטאריזם. די ארבע-
טער האָבנ באשטימט צו שאפנ אנ אייגענע ביבליאָטעק. מיר האָבנ אָנגעהויבנ
אויסצוארבעטנ ארטיקל נאָכ ארטיקל דעם סטאטוט פון דער דאָזיקער ביבליאָ-
טעקל. דאָס האָט ארויסגערופנ זייער א לעבעדיקנ אינטערעס בא די גרינדער
אירע, אנ אָנדערהאלבנ צענדליק מענטשנ. די פראגעס זײַנענ געווענ אזוי
קאָנקרעט,אז יעדערער איז געווענ בעקויעכ ארײַנצוטראָגנ א וואָסער ניט איז
פאָרשלאָג. אזא פאָרשלאָג פלעגט פּרינציפּיעל באהאנדלט ווערנ פונעם שטאנד-
פּונקט צי ער שטימט מיט די פּרינציפּנ פון דעמאָקראטיע און פרײַהײַט. גע-
וויינטלעכ פלעג איכ זײַנ פאָרזיצער אפ די דאָזיקע פארזאמלונגענ און אינ
מײַנ רעזומעפלעג איכ באלײַכטנ די פּרינציפּיעלע זײַט פון דער פראגע, אויב
די דיסקוסיע צווישנ די ארבעטער אליינ פלעג עס ניט גענוג קלאָר מאכנ.
אויב מײַנ רעזומע פלעגט ארויסרופנ נײַע פראגעס, אָדער דערווידערונגענ,
פלעגנ זיכ די דעבאטנ אָנהויבנ פונדאָסנײַ. אײַלנ זיכ איז ניט געווענ צו וואָס
און וווהינ. איינ קלאל האָב איכ אײַנגעפירט אפ צו באגרענעצנ די אומענדלעכע
אמפּערנישנ: עס פלעגט ניט דערלויבט זײַנ איבערצוכאזערנ דאָס, וואָס אנדערע
האָבנ שוינ ארויסגעזאָגט. ווענ עמעצער פלעגט זיכ דערלויבנ אָפּווײַכנ פון
אָט דעם קלאל, פלעגט מענ אימ גלײַכ אָפּשטעלנ מיט געשרייענ: „שוינ ארויס-
געזאָגט"; אינ אזעלכע פאלנ פלעג איכ אויכ אויסנוצנ מײַנ פאָרזיצער-מאכט
און פלעג, בא אלעמענס בײַפאל, אָפּשטעלנ דעם רעדנער. אזא קלאל איז
ניטאָ און קענ, פארשטייט זיכ, ניט זײַנ אינ קיינ פּארלאמענטישנ רעגלאמענט,
אָבער בא אונדז האָט ער געארבעט אויסגעצייכנט.

איכ האָב נאָכ געמאכט א פּרוּוו צו אָרגאניניר א געברויכ-געזעלשאפט,
ווידער טאקע מיטנ ציל, הויפּטזאכלעכ, צו דערציִענ בא די ארבעטער די גע-
וווינהײַט צו פירנ א געזעלשאפטלעכנ איניענ. דער באָדנ פאר אזא אונטער-
נעמונג האָט זיכ אָבער ארויסגעוויזנ פאר ניט גינסטיק: אכוצ איינעם אָדער
צוויי ארבעטער איז בא אונדז געווענ אלצ א יונגער אוילעם, ניט קיינ פא-

מיליע-מענטשן, וואָס האָבן געלעבט אפ קעסט בא די עלטערן און דעריבער אליין גאָרנישט ניט געקויפט.

שוין די ערשטע צייט האָט זיך אונדז געמאכט א געלעגנהייט צו באהאנד־לען אפ דער פראקטיק די פראגעס וועגן צענטראליזאציע און פעדעראליזם. בא די יעפימאָווצעס איז געווען א קליינע ארבעטער-ביבליאָטעקל; דערהערנדיק וועגן אונדזער ביבליאָטעקל, האָבן זיי אונדז פאָרגעלייגט צו פאריינקן זיי. אָבער דאָ האָט זיך געשטעלט די פראגע וועגן דאָס פארוואלטן מיט דער פא־ריינקטער ביבליאָטעק. איצט קען זיך אזא פראגע ארויסווייזן ווי קאָמיש; ביידע ביבליאָטעקלעכ האָבן פארמאָגט אזוי ווייניק ביכער, אז פון א פראק־טישן שטאנדפונקט האָט זיך ניט געלוינט אפילע צו ריידן וועגן דעם, ווער און ווי עס וועט פארוואלטן. דעמלט אָבער האָט זיך די זאכ אונדז פאָרגע־שטעלט אנדערש. די יעפימאָווצעס זיינען געווען נאראָדאָוואָלצעס און פלעגן ארופלייגן א צענזור אפ דער אומלעגאלער ליטעראטור, וואָס זיי האָבן געהאט. צ. בש., בא זיי אין ביבליאָטעק איז פאר דער אינטעליגענצ געווען איין עקזעמפליאר פלעכאנאָווס „אונדזערע מיינונג-פארשיידנהייטן"; דעם דאָ־זיקן עקזעמפליאר פלעגט מען אָבער ארויסגעבן נאָר אזעלכע מענטשן, וואָס זיינען, אזוי צו זאָגן, „פאָליטיש קאָשער", וואָס דאָס לייענען דעם דאָזיקן ווערק וועט אפ זיי ניט האָבן, ווי מע האָט גערעכנט, קיין שעדלעכע ווירקונג. איכ פלעג אויסלאכן אָט דאָס „אויסשליסן ביכער פון געזעלשאפטלעכע ביב־ליאָטעקן" און געבן זיי צום לייענען, אזוי צו זאָגן, „פערזאָנען פון די הע־כערע 4 קלאסן". ווייטער פלעגן די יעפימאָווצעס אונדז באשולדיקן אין ניט גענוגנדיקער קאָנספיראטיווקייט באם אויסקלייבן מיטגלידער פאר אונדזערע קרייזלעכ; מיר אָבער פלעגן שטרעבן ארומצונעמען מיט אונדזער פראָפאגאנדע וואָס ברייטער די אויבערשטע שיכטן ארבעטער. אפ אָט דעם באָדן וואָלטן קאָנפליקטן געווען אומפארמיידלעכ. אפילע מענטשן, וואָס זיינען פולשטענדיק צוגעוווינט צו די מעטאָדן פון קאָנספיראציע, ווערט אָפט ניט גוט, ווען זי ווייזט זיך ארויס צו שארפ; און מע דארפ זאָגן, אז אונדזערע רעוואָליוציאָ־נערן ווייזן צייטנווייז ארויס אין אזעלכע פאלן א מערקווירדיקע פייִקייט צו קאָפירן די מאניערן פון „אָקאָלאָדאָטשניקעס". הייַנט שטעלט זיך פאָר, אז א ווייניק צעפראָפאגאנדירטער ארבעטער קומט צו אזא מין קאָנספיראטיוון אמט־האָבער נאָכ א לעגאלן ביכל אָן א געהעריקער „אודאָסטאָווערעניע ליטש־נאָסטי" און טרעפט, אָדער א ניהיליסטישן, אָדער א מימרעצאָווישן אופנעם. אונדז האָט עס אויסגעזען, אז אזוינס דארפ נאָר אָפשטויסן די ארבעטער פון אונדז.

אפ אָט דעם באָדן זיינען עס בא אונדז אופגעקומען די דעבאטן אין ביבליאָטעק-קרייזל וועגן צענטראליזאציע און פעדעראליזם. מיר האָבן אויס־געארבעט א פלאן פון פעדעראטיווער פארבינדונג צווישן ביידע ביבליאָטעק־לעכ, די יעפימאָווצעס זיינען באשטאנען אפ צענטראליזאציע; מיט וואָס דאָס האָט זיך געענדיקט, געדענק איכ שוין ניט איצט אקוראט, דאכט זיך, אז מע איז זיך ניט צונויפגעגאנגען.

אָט דעם ריין פראקטישן קורס פון קאָנסטיטוציאָנעלן רעכט האָב איכ גע־זען צו דערגאנצן מיט טעאָרעטישע פארנעמונגען. מיר האָבן אויסגעקליבן די סאמע אנטוויקלטע ארבעטער, צווישן זיי 3 יעפימאָווצעס, און האָבן צו־

זאמען געלייענט מילס „וועגן רעפרעזענטאטיווער רעגירונג", באגלייטנדיק אָט דאָס לייענען מיט קאָמענטארן און דעבאטן וועגן די רעכט פון דער מינדער-הייט אין די גרענעצן פון דער מאכט פון דער מערהייט.

ווינטער 1885-1886 האָב איך אויך אופגעהויבן א געדאנק וועגן א דע־מאָנסטראציע בא עפעס א געלעגנהייט, וואָס זאָל זיין פארשטענדלעך פאר אלעמען. צוליב דעם האָט זיך, פארשטייט זיך, געפאָדערט א צוזאמענדיקע אק-ציע פון ביידע „פראקציעס", אויב עס איז דערלויבט אזוי אויסצודריקן זיך,— די איסאקאָווצעס און יעפימאָווצעס. מיר האַבן אייַנגעלאדן אפ א באראטונג פאָר־שטייער פון די יעפימאָווצעס. וועגן דעם דאָזיקן איניען זייַנען בא יויסעפ רעזניק אין דירע פאָרגעקומען, דאכט זיך, צוויי פארזאמלונגען. פון די יעפימאָווצעס זייַנען געווען צוויי ארבעטער, איינער א בויער און איינער א סטאָליער (ביידע זייַנען איצט אין אמעריקע), און עטלעכע אינטעליגענטן. דער הויפט-אָראטער זייערער איז געווען סאָלאָמאָן מערלינסקי[1]. ער איז דאן געווען א גימנאזיסט פון א יאָר 16, ער האָט אָבער גלייַך צוגעצויגן מייַן אופמערקזאמקייַט, אדאנק זייַן קלאָרן סייכל און דער באדייַטנדיקער פאר זייַן עלטער אנטוויקלונג. די יעפימאָווצעס זייַנען געווען קעגן „אָפענע ארויסטרעטונגען",—אָנווענדנדיק א הייַנטצייַטיקן טערמין צו די באדינגונגען פון יענער ווייַטער פארגאנגענהייַט, און דער געדאנק וועגן א דעמאָנסטראציע איז אָפגעוואָרפן געוואָרן.

פאר מיר פערזענלעך זייַנען די דאָזיקע פארזאמלונגען געווען אן אָנהייב צו דער באקאנטשאפט מיט מערלינסקין, וואָס האָט זיך שפעטער פארוואנדלט אין א פערזענלעכער פרייַנטשאפט. וואָס איז שייַעך אונדזערע ארבעטער-קרייַז־לעך, האָבן זיך צווישן זיי אויך, נאטירלעך, אָנגעהויבן צווישנבאציִונגען: אונ־דזערע פלעגן גיין אפ פארנעמונגען אין די יעפימישע קרייַזלעך און פלעגן צוציִען צו אונדז יעפימישע ארבעטער. ווי איך האָב שוין געזאָגט, איז אָט די פראקציִאָנעלע צעטיילונג געווען „אן אָרגאניזאציִאָנעלע", ווי מע וואָלט זיך איצטער אויסגעדריקט. אין רוסלאנד איז דאָ עפעס א קעגנשטעלונג פון „אָר־גאניזאציִאָנעלער" טיילונג און „פרינציפיִעלער". אין אמעריקע איז מען שוין געקומען צום באוווסטזייַן, אז די פראגע וועגן דער פאָרמע פון אָרגאניזאציע איז שוין גופע א וויכטיקע פרינציפיִעלע פראגע. אין דער הייַנטיקער אמע־ריקאנער פאָליטיק וואָלט מען דעם קאמפ צווישן די „איסאקאָווצעס" און „יעפימאָווצעס" כאראקטעריזירט ווי א קאמפ פון „אומאָפהענגיקע דעמאָקראטן" קעגן פארטייִישן „באָסיזמ"[2].

וועגן קלאסנקאמפ פלעגט מען דאן בא אונדז פירן נאָר טעאָרעטישע שמועסן; קיין פראקטישע באדייַטונג האָבן אָט די שמועסן ניט געהאט, צוליב דער קליינצאָליקייַט פון אונדזערע קרעפטן בא דער צעברעקלטקייַט פון די ייִדישע ארבעטער איבער די קליינע האנטווערקער-ווארשטאטן. די גרעסטע אונטערנעמונגען בא אונדז זייַנען געווען די טיפאָגראפיעס; דאָרט איז גע־מאכט געוואָרן דער אָנהייב פון א פראָפעסיִאָנעלן פאריין פון דרוקער-ארבע-

---

1 געווען פארשיקט אין וואָלאָגדער גובערניע אין די יאָרן 1890-1892.] איצט [אין 1907] וווינט ער אין ווארשע און שטייט אויסער יעדער פאָליטיק.

2 „באָס"—פארטייִישער „באלעבאָס", וועמען עס פאָלגט די פארטייִישע „מאשין". זע וועגן דעם מייַן ארטיקל אין דעם דריטן באנד פון דעם זאמלבוך „Государственный строй З. Европы и С. Американских соед. штатов", изд. Глаголева

טער. די באלעבאטים האָבן גלײַכ ארויסגעוויזן א קלאסן־אינסטינקט, און האָבן אָנגעהויבן טשעפּען זיכ צו די ארבעטער, וואָס האָבן געהערט צו די סאָציאָ־ליסטישע קרײַזלעכ. צו קיין אָפענעמ קאָנפליקט איז עס אָבער ניט דער־גאנגען.

זומער 1886 י. האָט אומאָפּהענגיק פון אונדז אויסגעבראָכן א סטיכישער שטרײַק פון די טאפּעצירער. מיר האָבן זיכ גלײַכ געלאָזט העלפן די שטרײַ־קער. בא רעזניקן אפ דער קווארטיר איז פאָרגעקומען איינע אָדער צוויי פאר־זאמלונגען; נאָכ איין פארזאמלונג איז פאָרגעקומען אין שטאָטישן סקווער.

עס האָבן געשטרײַקט סאכאקל אָנדערהאלבן צענדליק ארבעטער פון איין ווארשטאט. דער באלעבאָס האָט זיכ געקליבן אויסשרײַבן ארבעטער פון ווילנע, נאָר אין עטלעכע טעג ארום האָט זיכ דער שטרײַק געענדיקט מיט א פאר־שטענדיקונג. עס איז געווען נאָכ א שטרײַק בא די שילער פון דער ייִדישער דאנטווערקער־שול, וואָס זײַנען געווען אונטערן אײַנפלוס פון די „יעפיוואָווצעס"; דער שטרײַק האָט אויסגעבראָכן אפן באָדן פון דער אומצופרידנקײַט פון די שילער מיטן אופזעער, דאכט זיכ, מע האָט אים אפילע געסטראשעט מיט קלעפּ. אין שטאָט האָט עס אָנגעמאכט א גרויסן טומל, וואָרעמ די שול ווערט אויס־געהאלטן אפ די פילאנטראָפּישע מיטלען און אינדערשפּיצ שטייען די היגע פּניי. דאָס, וואָס מײַן פרוי איז בײַגעווען אפ א סכאָדקע פון די שטרײַקער, האָט צוגעגעבן דער זאכ א געפערלעכן פּאָליטישן כאראקטער אין די אויגן פון די דאָזיקע פּאטראָנען. מיט וואָס די זאכ האָט זיכ געענדיקט, געדענק איכ שוין ניט איצטער.

דער וווקס פון אונדזערע קרײַזלעכ האָט פאר אונדז ארויסגערוקט די קווארטיר־פראגע. זומער פלעגט מען זיכ צונויפקלײַבן הינטערן שטאָט, אין וואלד; ווינטער איז אויסגעקומען צו זוכן קווארטירן. פון אָנהייב פלעגט מען זיכ צונויפקלײַבן בא רעזניקן; ער איז געווען א פאמיליע-מענטש, זײַן פרוי האָט געהאט א ווארשטאט פון פרויען־קליידער; ער פלעגט פארדינגען צוויי צימערן אן ארבעטער און אן ארבעטערן, אויכ מיטגלידער פון אונדזערע קרײַזלעכ. אָבער אלעמען דאָרט צונויפקלײַבן זיכ איז געווען ניט באקוועם איבער פּאָליצייִשע באדינגונגען. מע פלעגט זיכ אויכ צונויפקלײַבן בא ארבע־טער און ארבעטערנס ניט קיין פאמיליע-מענטשן; אָבער, ערשטנס, זײַנען די עלטערן געווען א שטערונג, און, צווייטנס, אין א פּיצל צימערל, ווו עס פלעגט זײַן אָרט נאָר פאר א טיש מיט א בעטל, פלעגט זיכ אמאָל אָנפּאקן העכער א צענדליק מענטשן.

מיר האָבן באשלאָסן דינגען א דירע פאר פארזאמלונגען. מע האָט געפו־נען א דירע פון דרײַ צימערן אפן אלטן מארק, ווו עס דרייט זיכ שטענדיק ארום א גרויסער אוילעמ. די הויז איז געווען מיט א דורכגאנג-הויפ און מיט טויערן אפ 3 גאסן. אין פּאָליצייִשער הינזיכט זײַנען אלע פאָרזיכטיקײַטן גע־ווען אויסגעהאלטן. עס איז אונדז אָבער אויסגעקומען צו לאָזן די דאָזיקע דירע נאָכ איידער עס האָט זיכ געענדיקט דער כוידעש. אין דער דירע האָבן זיכ באזעצט צוויי יונגעלײַט, דאָס ביסעלע מעבל איז געווען זייער אָרעמ, אָרעמער אפילע איידער בא די געוויינטלעכע ייִדישע קאפּצאָנים, — אונדזערע פאָנדן האָבן אונדז מער ניט דערלויבט. און אָט די דאָזיקע דירע האָט אָנגע־הויבן באזוכן, דערהויפּט אין די אָוונטן, יונגווארג פון ביידע געשלעכטן. די

שכיינים זײַנען געווען סקאנדאליזירט און זײַנען געקומען צום געדאנק, אז אין דער דירע מוז זײַן א געהיימע נעסט פון פּראָסטיטוציע. עס איז געווען א געפאר פון מיספארשטייענישן מיט דער פּאָליציי, וואָס עס וואָלט זיך געענ-דיקט מיט אן אָבלאווע און מיטן דורכפאל פון עטלעכע צענדליק ארבעטער. מע האָט געמוזט די פארזאמלונגען אָפּשטעלן. דאן האָבן מיר געדונגען א דירע אין עק שטאָט (אפ קאָמאראָווקע). דאָרט האָט זיך באזעצט א יונגער מענטש, וואָס איז געקומען פון אמעריקע, הירשפעלד [1], קלוימערשט, ווי א לע-רער פון ענגליש. די עמיגראציע-באוועגונג, וואָס האָט זיך דאן שוין אָנגע-הויבן, האָט געגעבן די שכיינים א גלויבווערטיקע דערקלערונג פארוואָס זײַן דירע באזוכן פיל שילער און שילערנס, וואָס קלײַבן זיך צונויפ גרופּעסווײַז, קעדיי צו לערנען זיך איניינעם. אָבער, אין א קורצער צײַט ארום האָבן די דירע אויסגעשפּירט שפּיאָנעס; אין מינסק פלעגט עס געמאכט ווערן פּאטריאר-כאל. די שפּיאָנעס האָט גאנצ שטאָט געקענט.

וויפל זײַנען אין אונדזערע קרײַזלעכ געווען ארבעטער, איז געווען שווער צו דיסקאָנטירן. זומער, 1886 י. האָבן מיר איינמאָל געמאכט א פארזאמלונג פון אלע „לערער", קעדיי אונטערצופירן סאכאקלען: עס האָט זיך ארויסגעוויזן, אז אין די „איסאקישע" קרײַזלעכ פון אלע שטופעס, איז געווען 130 ארבע-טער; וויפל איז געווען בא די „יעפימאָווצעס" האָבן מיר ניט געוווסט. ווען מע זאָל אָנעמען דעם פריער־דערמאָנטן ציפער כורגינס און אראָפּרעכענען די, וואָס האָבן באזוכט אי די אי יענע קרײַזלעכ, וועט מיסטאמע אלע צוזאמען זײַן ניט ווייניקער פון 250 מאן. מיט צוויי יאָר שפּעטער, האָב איך געמאכט א רײַזע איבער די וויכטיקסטע צענטערס פון צאָפּן-מײַרעוו-קאנט; אין ביאלעס-טאָק און גראָדנע איז גאָרניט געווען קיין ארבעטער-קרײַזלעכ. און אין ווילנע האָט מיר לעוו יאָגיכעס [2] („ליאָווקע") דערציילט, אז זיי האָבן א קרײַזל פון 4 ארבעטער. וועגן די גרויסרוסישע גובערניעס איז, פארשטייט זיך, ניטאָ וואָס צו ריידן. יענע צײַט האָט וועגן פּראָפּאגאנדע און אגיטאציע צווישן די אר-בעטער קיינער ניט געטראכט.

דער ערשטער ארעסט בא אונדז אין מינסק איז פאָרגעקומען אין פעווראל 1887 יאָר. מע האָט גענומען יויסעפ רעזניקן אין דרוקערײַ איבער א מעסירע פון א פּראָוואָקאטער, אן ארבעטער פון דער זעלביקער דרוקערײַ, זארכין. ווי א באלוינונג האָט זארכין באקומען א דערלויבעניש צו עפענען א טיפּאָגראפיע אין איינער פון די אויעזד־שטעט. רעזניק איז פארשיקט געוואָרן אין יאקוטער געגנט, פונוואנען ער האָט זיך צוריקגעקערט אין 1892 יאָר אָן דעם רעכט צו ארבעטן אין דרוקערײַען. דעם קומענדיקן יאָר האָט ער אויסגעוואנדערט אין אמעריקע.

רעזניקס ארעסט האָט אופגערודערט די זשאנדארמעריע, וואָס האָט ביז דאן געדרעמלט. עס האָט זיך אָנגעהויבן א ריי הויז־זוכונגען בא די ארבעטער; מע האָט אָנגעהויבן שלעפּן זיי אפ אויספאָרשונגען. דאָך איז אין מעשעכ פון הע-כער צוויי יאָר די זשאנדארמען ניט געלונגען עפּעס וואָס צו דערגיין. ערשט צום סאָפּ 1889 י. האָט דער ארעסט פון אן ארבעטער, וואָס איז בא אונדז

---

1 דערנאָכ א דאָקטער אין מינעאפּאָליס, אין די פאריינקטע שטאטן און אן אָנגעזעענער טוער פון דער סאָציאליסטישער פּארטיי אין שטאט מינעסאָטא.

2 שפּעטער א לאנגע צײַט געווען אין עמיגראציע.

געווען באקאנט אונטער דעם צונעמעניש לאפלאס (זײַן פאמיליע געדענק איכ ניט), געגעבן זיי אין די הענט א שוואכן באָכערל, פון וועמען זיי האָבן זיכ עפּעס וואָס דערוווּסט וועגן אונדזערע קרײַזלעכ.

פיל מער איידער די פּאָליצייִשע פארפאָלגונגען האָט טאָרמאָזירט אונדזער ארבעט די עמיגראציע אין אמעריקע, וואָס האָט זיכ דאן אָנגעהויבן. פאקטיש האָבן מיר געגרייט סאָציִאליסטישע ארבעטער פאר אמעריקע. ווען איכ בין גע-קומען צופאָרן אין ניו־יאָרק סאָפּ 1890-טן יאָר, האָב איכ דאָרט דערוויסט „די רוסישע ארבעטער־געזעלשאפט פאר זעלבסט-אנטוויקלונג", וואָס דער אוי־לעם פלעגט רופן „מינסקער ארבעטער-געזעלשאפט". ווירקלעכ, פון 35 מיט־גלידער פון דער דאָזיקער געזעלשאפט זײַנען 32 געווען מינסקער ארבעטער [1]. דעם זעלביקן יאָר האָבן מיר אין ניו-יאָרק אײַנגעאָרדנט ערעוו דעם רוסישן נײַ-יאָר „א באל פון די מינסקער סאָציִאליסטן", אפ וואָסערן עס זײַנען אײַנ-געלאדן געוואָרן, אכוצ ערן-געסט פון אנדערע שטעט, אלע, וואָס האָבן זיכ ווען עס איז באטייליקט אין די מינסקער קרײַזלעכ: אזעלכע האָט זיכ אָנגע־קליבן א גאנצע מייע.

דאָכ האָט די פּראָפּאגאנדע צווישן די ארבעטער קיינמאָל ניט אָפּגעשטעלט זיכ אין מינסק; איינע פלעגן אוועקפאָרן, אפ זייער אָרט פלעגן קומען אנדערע; אזוי האָט זיכ עס געצויגן סאמע ביזן אָנהייב פון א מאסן-באוועגונג צווישן די ייִדישע ארבעטער. פון מינסק פלעגן אונדזערע קרײַזל-ארבעטער אריבער-פאָרן אין אנדערע שטעט זוכן ארבעט. איינער פון די סאמע טעטיקע מיטגלי־דער פון אבראמאָוויטשעס ערשטן קרײַזל, יאקאָוו זווירין, איז אָנגעקומען פאר א זעצער אין דער דרוקערײַ פון „סמאָלענסקי וועסטניק". דאָרט איז ער זיכ צונויפגעגאנגען מיט דער אינטעליגענצ, וואָס האָט זיכ גרופּירט ארום דער צײַטונג און, בא איר מיטהילפ, האָט ער זיכ פארנומען מיט פּראָפּאגאנדע צווישן די ארבעטער. אין 1889 י. איז זייער קרײַזל ארעסטירט געוואָרן. זווי-רין איז אָפּגעזעסן א יאָר אין קרעסטי, און ווען ער איז באפרײַט געוואָרן, האָט ער שוין, פארשטייט זיכ, פארלאָרן דאָס רעכט צו ארבעטן אין דרוקע-רײַען. ער האָט אויסגעוואנדערט אין אמעריקע און איצט וווינט ער אין ניו-יאָרק. אפ וויפל אונדזערע מינסקער ארבעטער האָבן מיטגעהאָלפן דער אופוואכונג פון דעם זעלבסטבאוווּסטזײַן בא זייערע כאוויירים אין אנדערע שטעט, איז מיר ניט באוווּסט, וואָרעם אין 1890 יאָר האָב איכ אליין פארלאָזן רוסלאנד.

אָנרופן אונדזערע ערשטע ארבעטער-קרײַזלעכ פון די יאָרן 1884—1886 סאָ־ציִאל-דעמאָקראטישע, צום אונטערשייד פון די נאראָדאָוואָלישע, וואָלט, מיסטאמע, געווען ניט ריכטיק. אקימאָוו רופט אָן אין זײַן „אָטשערק ראזוויטיִא סאָציִאל-דעמאָקראטיִי וו ראָסיִי" אבראמאָוויטשן סאָציִאל־דעמאָקראט. דאָס איז גאנצ ריכטיק בענעגייע דער צײַט פון זײַן ארעסט אין 1889 י. איכ וואָלט אָבער ניט אנטשלאָסן זיכ צו באהויפּטן דאָס זעלביקע וועגן יענעם פּעריִאָד, צו וואָ-סערן עס איז שײַעכ די ערשטע ארבעטער-קרײַזלעכ אין מינסק, וואָס ער האָט געשאפן. די גרופּע „באפרײַונג פון ארבעט" האָט זיכ דאן ערשט אויסגעביל־דעט.

---

1 דעם קומענדיקן יאָר איז די דאָזיקע געזעלשאפט, לויט דער איניציִאטיוו פון ד"ר אינגער־מאן, רעאָרגאניזירט געוואָרן אין דער „רוסישער סאָציִאליסטישער געזעלשאפט". די דאָזיקע געזעל-שאפט פלעגט געבן אן ערנסטע מאטעריִעלע שטיצע דעם „פארבאנד צו באפרײַען די ארבעט" און דער סאָציִאליסטישער פארטיי אין די ערשטע יאָרן פון איר עקזיסטענצ.

קיינ פּערזענלעכע פארבינדונגענ מיט איר האָט זיכ בא אבראמאָוויטשנ, אינ דער צײַט, וואָס ער איז געווענ אינ פּאריזש, אינ 1883—1884 יאָר, אפ ווי ווײַט מיר איז באוווּסט, ניט אײַנגעשטעלט. אבראמאָוויטש איז געווענ א מערקווירדיק־פּייִקער אונ געבילדעטער יונגערמאנ פונ א יאָר 19-20, אָבער צי האָט ער שוינ באוויזנ דאנ זעלבשטענדיק אויסצוארבעטנ זיכ א קלאָרע סאָציאל־דעמאָ־קראטישע וועלטאָנשויונג, איז בא מיר א סאָפעק. וועגנ זיכ האָב איכ שוינ גערעדט. פונ דער ליטעראטור פונ דער גרופּע „באפרײַונג פונ ארבעט" איז בא אונדז אינ מינסק ביז סאמע 1890 יאָר געווענ נאָר איינ עקזעמפּליאר פונ „אונדזערע מיינונג-פארשיידנהײַטנ". א געוויסע גײַסטיקע פארבינדונג מיט דער גרופּע האָט זיכ בא אונדז אײַנגעשטעלט ערשט אינ 1887 יאָר, ווענ צו אונדז איז געקומענ צופאָרנ שמוליעוויטש („קיוול"), א פריִערדיקער „יעפימאָוועצ", וואָס איז אביסל צײַט געווענ אינ דער שווייצ אונ איז דאָרט געוואָרנ א סאָ־ציאל־דעמאָקראט [1]. אָבער שמוליעוויטש האָט ניט פארמאָגט קיינ פּייִקײַטנ פונ א מיסיאָנער אונ דעריבער איז זײַנ פּערזענלעכער אײַנפלוס געווענ שוואכ.

אינ הארבסט פונעם זעלביקנ יאָר איז צו אונדז דערגאנגענ פונ דער שווייצ די בראָשור „א פּראָגראם צו באהאנדלענ פּראָגראם-פראגעס". דאָס איז געווענ א זייער זאכלעכ אלזײַטיק אונ אָביעקטיוו-צונויפגעשטעלטע רעזומע פונ אלע פראגעס, וועגנ וואָסערע עס איז דאנ צווישנ דער רעוואָליוציאָנערער יוגנט געווענ מיינונג-פארשיידנהײַטנ. די אווטערנ פונ דער פּראָגראם האָבנ רעקאָ־מענדירט צו שאפנ קרײַזלעכ אפ צו באהאנדלענ אונ קלאָר מאכנ אלע שטרײַט־פראגעס. בא אונדז איז דער דאָזיקער געדאנק באגעגנט געוואָרנ מיט אנ אל־געמיינעם מיטגעפיל. עס איז אײַנגעאָרדנט געוואָרנ א פארזאמלונג, וווּהינ עס זײַנענ געקומענ א מאנ 20—30. די דעבאטנ האָבנ זיכ געפירט אפ א שרעק־לעכ-אנארכישנ אויפנ. מײַנ פאָרשלאג אויסצוקלײַבנ א פאָרזיצער אונ אײַנשטעלנ א צעטל פונ די רעדנער האָט ניט געקראָגנ קיינ שטיצע, ווי אנ עכטע „איסא־קישע" אפּיקאָרסעס. א האלבער אָוונט איז אוועקגעגאנגענ אינ א ווערטער-טור־ניר צווישנ כורגינענ אונ לעוו מארקאָוויטש זאק [2]. כורגינ איז געשטאנענ פאר „פארכאפּנ די מאכט", אונ זאק האָט דערווידערט, אז „צוליב אזא זאכ דארפנ מיר זיכ ווענדנ צומ גענעראל בעלאָוו" (דער היגער וואָינסקי נאטשאלניק). מיר איז דער דאָזיקער מישמאש דערעסנ געוואָרנ אונ איכ בינ אוועקגעגאנגענ, ניט דערווארטנדיק זיכ דעם סאָפ. דעם זעלביקנ אָוונט איז באשלאָסנ געוואָרנ, צוליב פּאָליצייִשע מאָטיוונ, צו צעקלאפּנ זיכ אפ קלענערע גרופּעס. אזעלכע גרופּעס האָבנ זיכ אויסגעבילדעט דרײַ. איינע האָט גאָר גיכ

---

1 אינ 1889 י. איז ער געווענ געצווונגענ צו אנטלויפנ פונ רוסלאנד אונ ביז 1896 האָט ער געוווינט אינ דער שווייצ, ווו ער איז געווענ אנ אקטיווער מיטגליד פונ די סאָציאליסטישע אָרגא־ניזאציעס. אינ 1896 יאָר האָט ער אויסגעוואנדערט אינ אמעריקע אונ איצט ווויינט ער אינ טשיקאגאָ.

2 ל. מ. זאק איז ארעסטירט געוואָרנ אינ 1879 יאָר פאר אָנטיילנעמענ אינ איינעם פונ די קרײַזלעכ פונ „זעמליא אי וואָליא", וואָס האָבנ געארבעט אפ דער וואָלגע אונ דאָרעמ־אוראל, אונ איז אדמיניסטראטיוו ארויסגעשיקט געוואָרנ אינ יעניסייסק, פונוואנענ ער האָט זיכ צוריקגעקערט אינ 1886 י. פרילינג 1888 יאָר איז ער ווידער ארעסטירט געוואָרנ אינ מינסק אונ פארשיקט גע־וואָרנ אינ יאקוטער געגנט, פונוואנענ ער האָט זיכ צוריקגעקערט אינ 1896 יאָר. אומקערנדיק זיכ פונ דער צווייטער פארשיקונג, איז ער צוזאמענ מיט מײַנ שוועסטער צוגעטראָטנ איבערזעצנ דעם ערשטנ באנד פונ ק. מארקס „קאפּיטאל", ער איז אָבער געשטאָרבנ אינ 1897 איידער די ארבעט איז געענדיקט געוואָרנ. די איבערזעצונג איז ארויס אינ 1899 י. אונטער דער רעדאקציע פונ פּ. ב. סטרוווע.

אופגעהערט צונויפצוקלײַבן זיך. די אנדערע, וואָס איז באשטאנען פון סעמינא־
ריסטן אונ לערער, פֿלעגט זיך א געוויסע צײַט צונויפקלײַבן, נאָר אינגיכן האָט
זיך ארויסגעוויזן, אז די דעבאטן צעטרייסלען די יעסוידעס פון דעם פאָלקס־
טישן גלויבן אונ ברענגען צו ניט פריילעכע אויספירן. דעריבער איז, ווי עס
האָט איבערגעגעבן „יעגאָריטש״ 1, באשטימט געוואָרן נאָר אופהערן די בא־
האנדלונג פון די פראָגראמ־פראגעס אונ בלײַבן בא דער פריערדיקער וועלט־
אָנשויונג. די דריטע גרופּע, וואָס פלעגט זיך צונויפקלײַבן אין מײַן קווארטיר,
האָט דערפירט די באהאנדלונג ביזן סאָף. אין איר האָבן זיך באטייליקט אכוץ
מיר, מײַן פרוי אונ שוועסטער, מרלינסקי, שמוליעוויטש, יעפים האלפערין,
פון פרילינג 1888 יאָר אָן—אבראמאָוויטש אונ אנד. מיר פלעגן זיך צונויפקלײַבן
איינמאָל אין וואָך אין מעשעכ פון א האלב יאָר. אונ אין רעזולטאט האָט די
מערהײַט אונדזערע, אײַנשליסנדיק אבראמאָוויטשן, מײַן שוועסטער אונ מיר,
אָנגענומען איבער אלע פראָגראם־פראגעס סאָציאל־דעמאָקראטישע פאָרמולעס.

א. הורוויטש.

---

1 אײנער פון די וויניקע, וואָס האָבן זיך ארויסגעגליטשט פרנעם וואכנדיקן אויג פון נאטשאלסטוץ;
געפינט זיך אפ א מעלוכע־שטעלע, אונ דעריבער קען זײַן עמעסער נאָמען ניט פארעפנטלעכט ווערן.

דעם באריכט פון דער טעטיקייט פון דער מינסקער סאָציאל־דעמאָקראטישער אָרגאניזאציע האָבן מיר געפונען אין די מאטעריאלן פון געוועזענעם ארכיוו פון „בונד", וואָס געפינט זיך איצט אין מארקס־ענגעלס־לענינ־אינסטיטוט. דער באריכט איז געשריבן אפ רוסיש. א קורצער אויסצוג פון דעם דאָזיקן באריכט איז געווען געדרוקט אין „ראָבאָטניק", נומ. 3־4, 1897 י., זז. 61—63. מיר דרוקן דעם דאָזיקן באריכט אין ייִדיש אונ רוסיש לויטן אָריגינאל, וואָס געפינט זיך אין מארקס־ענגעלס־לענינ־אינסטיטוט.

דער אָנהייב פון דער ארבעטער־באוועגונג אין מינסק 97/1894

באריכט וועגן דער טעטיקייט פון דער ייִדישער סאָציאל־דעמאָקראטישער מינסקער אָרגאניזאציע.

אלגעמיינער באריכט ביז דעם 1־טן יול 1897. מינסק.

1) אלגעמיינע באשרייבונג.
2) דער פּראָגרעסיווער ווּקס פון אונדזערע קויכעס.
3) פּראָצענט אָרגאניזירטע.
4) די צאָל שטרייקן אונ זייער דויער.
5) די האכנאָסע פון די קאסעס.
6) אפ וואָס האָבן די קאסעס אויסגעגעבן געלט.
7) צאָל מענטשן, וואָס האָבן זיך באטייליקט אין די שטרייקן.
8) וואָס פאר א סומע געלט האָבן די שטרייקער פארלאָרן אין דער פאָרמע פון ארבעטלוין.
9) די מער אויסגעצייכנטע שטרייקן.
10) צוליב וואָסערע מאָטיוון די שטרייקן האָבן אויסגעבראָכן.
11) רעזולטאטן פון די שטרייקן.
12) די צאָל, וואָס האָבן באזוכט די פּאָרלעזונגען.
13) די צאָל, וואָס באקומען ביכער אונ דער נאָכפרעג אפ די לעצטע.

1. אלגעמיינע באשרייבונג. די ארבעטער־באוועגונג בא אונדז אין שטאָט איז אופגעקומען אין 1894־טן יאָר, וועג עס האָט זיך אָנגעהויבן אנ אגיטאציע פאר א 12־שאָעדיקן ארבעטטאָג. פאר אָט די צוויי יאָר האָט אונדזער יונגע באוועגונג באוויזן ארומצוכאפן, מיט קלייניע אויסנאמען, אלע אָרטיקע

צווישן פון דער אינדוסטריע. דער אומפּהערלעכער וווקס פון די שטרייקן, וואָס איז פּאַרגעקומען די דאָזיקע צוויי יאָר אונ וואָס דויערט נאָך ביז איצט, באווייזט די לעבן־פייקייט פון דער דאָזיקער באוועגונג. דער קאמף האָט זיך אָנגעהויבן פאר אײַנפירן א 12־שאָעדיקן ארבעטסטאָג אונ איז ביסלעכווײַז ארי־בערגעגאנגען אפ דער פארטיידיקונג פון אנדערע זײַטן אינעם לעבן פון די ארבעטער, ווי העכערן דעם לוין, אָפּשאפן שטיקארבעט, אונ ד. גל.

ניט געקוקט אפ דעם, וואָס עס איז דאָ א געזעץ וועגן א 12־שאָעדיקן ארבעטסטאָג, איז די לענג פון דער ארבעט געווען איבער יעדער מאָס. א 16-18־שאָע־דיקער ארבעטסטאָג איז געווען א געווינטלעכע דערשיינונג. די אגיטאציע פאר פארקירצן דעם ארבעטסטאָג האָט אָנגעטראָפן א מאסן־מיטגעפיל, האָט ארויס־גערופן א שטארקע מאסן־באווועגונג, וואָס האָט אין גאָר א קורצער צייט ארומגעכאפט א באדײַטנדיקן טייל פון די אינדוסטריע־צווײַגן.

דעם זעלביקן יאָר האָבן די ארבעטער דערלאנגט דעם היגן גובערנאטער עטלעכע קאָנקעסיוות ביטעס, מיט הונדערטער אונטערשריפטן, וווּ זיי האָבן געפאָדערט אײַנצושטעלן דורכ א ספּעציעלער פארָדנונג א 12־שאָעדיקן ארבעטסטאָג אונ אז די פאָליציי זאָל אכטונג געבן, ווי דאָס ווערט אויסגע־פילט. אָבער נאָכ איידער עס איז באקומען געווארן אן ענטפער פון דעם גו־בערנאטער, האָט זיכ די אומצופרידנקייט פון די ארבעטער שוין ארויסגעווינען אין עטלעכע שטרייקן. אזוי אָבער ווי די שטרייקער זײַנען געווען אָנמעכטיק צו פירן א זעלבשטענדיקן קאמפ, אונ פון דער זײַט פון די עקספּלואטאטערן האָבן זיי געטראָפן א באדײַטנדיקן ווידערשטאנד, האָט זיכ זיי אײַנגעגעבן נאָר צו פארקירצן די לענג פונעם ארבעטסטאָג פון 16־18 שאָ ביז 14 שאָ. די פארָדנונג, וואָס איז ארויסגעגעבן געווארן דעם זעלביקן יאָר וועגן אויס־פילן דעם געזעץ וועגן א 12־שאָעדיקן ארבעטסטאָג אונ וואָס האָט ארופגעלייגט אפ דער פאָליציי די פליכט אכטונג צו געבן, ווי דער געזעץ וועלט אויסגעפילט, האָבן די באלעבאטים געזען מיט אלע מיט־לען צו ארומגיין. די פאָליציי, אונטערגעקויפט פון די באלעבאטים, איז געווען פאסיוו אונ האָט אפילע פארפאָלגט יענע ארבעטער, וואָס פלעגן זיכ וועגדן צו זיי נאָכ הילפן. אָט די אינדיפערענטע אונ אפילע פיינטלעכע באציונג פון דער רעגירונג־מאכט צו די אינטערעסן פון די ארבעטער אונ די איבערמאָסיקע אונטערדריקונגען מיצאד די באלעבאטים, דערהויפט קעגן יענע פון די ארבע־טער, וואָס האָבן זיכ אמערסטן אינטערעסירט מיט דעם נײַ־אופגעקומענעם קאמפ, האָבן מיטגעהאָלפן צו גרינדן שטענדיקע ארגאניזאציעס אפ צו פארטיידיקן די אינ־טערעסן פון זייערע מיטגלידער. די קאסטן פון אָט די פאריינען מיט שטענ־דיקע מיטגלידאָפצאָלן גיבן א מאטעריעלע הילפ די מיטגלידער זייערע, הויפט־זאכלעכ אינדערצייט פון שטרייקן: — די פאריינען, וואָס זײַנען אפ אזא אויפן אופגעקומען, האָבן בא די ארבעטער אין די אויגן געטראָגן א לעגאלן כאראק־טער אונ ניט זעלטן פלעגן די פארזאמלונגען פון אָט די פאריינען פאָרקו־מען אין באָטעמדראָשים אָדער אונטערן פרייען הימל גופע אין שטאָט. די פאריינען האָבן אָנגעהויבן א רעגלמעסיקן אונ אײַנגעשפּארטן קאמפ פאר דער פארבעסערונג פון דער מאטעריעלער לאגע פון זייערע מיטגלידער, פאר דעם, אז זיי זאָלן קריגן א פרייע צייט א. ד. גל.

דאָס אלץ האָט ארויסגערופן א פאריינקונג פון די באלעבאטים, קעדיי

קעגנצוווירקנ קעגנ די ארבעטער־אָרגאניזאציעס. די סטאטוטנ פונ די בא-
לעבאטישע פאריינענ הענגענ איבער די ארבעטער, ווי א כאלעפ, וואָס איז
גרייט צו דערשטיקנ זיי אינ דעמ מאָמענט, ווי נאָר זייער אָרגאניזאציע ווערט
אָפּגעשוואכט. די דאָזיקע פּונקטנ האָבנ געפאָדערט פונ די ארבעטער־אָרגאני־
ציעס א שטארקע אָנשטרענגונג פונ די קרעפטנ, קעדיי אײַנצוהאלטנ זיכ אינ
אָט דעמ קימאט איבער די קויכעס שווערנ קאמפ. דאָרט שטייט אזוי: 1) א בא־
לעבאָס, בא וועמענ עס קומט פאָר א שטרײַק באקומט פונ זײַנ פאריינ
א געלט-הילפ, 2) קיינער פונ די מיטגלידער פונ פאריינ האָט ניט
קיינ רעכט צוצונעמענ צו זיכ אינ ווארשטאט אנ ארבעטער, וואָס האָט זיכ
באטייליקט אינ א שטרײַק. איבער דער דאָזיקער סיטואציע האָט דער קאמפ
שוינ פונ אָנהייב אָנ באקומענ א שארפנ קלאסנ-כאראקטער, וואָס די אָנטייל-
נעמער זײַנע האָבנ עס לײַכט באמערקט; ניט זעלטנ האָט א שטרײַק אינ איינ
ווארשטאט, קעדיי צו זיגנ, געפאָדערט, אז די ארבעט זאָל אָפּגעשטעלט ווערנ
אויכ אינ א צווייטנ ווארשטאט. אינ דער זעלביקער צײַט איז די רעגירונג-
מאכט אינדערשפּיצ מיטנ פאבריק־אינספּעקטער, פונ דער פּאסיווער לאגע, וואָס זי
האָט געהאט פארנומענ בענעגייע די ארבעטער, ניט קענענדיק אָפנ שטערנ
(וויטעס צירקוליאר האָט עס געמאכט פאר מעגלעכ) די געזעצלעכע פאָדערונגענ
פונ די ארבעטער, — אריבערגעגאנגענ אינ אָנגריפ אונ אָנגעהויבנ פארפאָלגנ די
ארבעטער-פארזאמלונגענ, פאריינענ, קאסעס אונ יענע ארבעטער, וואָס, לויט
דער אָנווײַזונג פונ די באלעבאטים, האָבנ זיי אקטיוו באטייליקט זיכ אינעמ
קאמפ. די לעצטע אונטערדריקונגענ אונ פארפאָלגונגענ האָבנ באוויזנ פאר די
ארבעטער דעמ קלאסנ-כאראקטער פונ זייער קאמפ אונ די באציונג פונ דער
מאכט צו זייערע אינטערעסנ. פונ דעמ מאָמענט אָנ קריגנ די פאריינענ אנ
אומלעגאלנ כאראקטער: די ארבעטער-פארזאמלונגענ ווערנ אײַנגעאָרדנט געהיימ
אונטערנ שטאָט, אָדער מע באהאלט זיכ אויס ערגעצ אינ א פארוואָרפענעמ
טייל שטאָט. די אָרגאניזאציע גופע קריגט, אונטער דעמ דרוק פונעמ לעבנ,
א מער קאָנספּיראטיוונ כאראקטער. דער דויערדיקער אונ אײַנגעשפּארטער
קאמפ פונ באזונדערע פאריינענ האָט, נאטירלעכ, געפאָדערט הילפ פונ אנדערע
פאריינענ. די דאָזיקע נויטווענדיקײַט אינ קעגנזײַטיקער אונטערשטיצונג האָט ארויס־
גערופנ צומ לעבנ די „צענטראלע קאסע", וואָס שטעלט זיכ א ציל צו פא-
ריינינקנ אינ איינ גרויסנ אָרטיקנ פאריינ די עקזיסטירנדיקע אָרגאניזאציעס,
קעדיי מיט מער דערפאָלג צו פירנ דעמ קאמפ מיט די עקספּלואטאטערנ. די
פאריינענ, וואָס גייענ אריינ אינ באשטאנד פונ דער צענטראלער קאסע, גיבנ
אָפּ פאר איר 10 פּראָצ. פונ זייערע האכנאָסעס אונ האָבנ דאָרט זייערנ א פאָר-
שטייער, וואָס ווערט אויסגעוויילט קאָנספּיראטיוו. די ארבעטער-אָוונטנ, וואָס
ווערנ אײַנגעאָרדנט דורכ דער צענטראלער קאסע מיט אגיטאציע-צוועקנ אונ
קעדיי צו פאגרעסערנ אירע מיטלענ, האָבנ א קאָלאָסאלנ דערפאָלג צווישנ די
ארבעטער אונ ווערנ גערנ באזוכט פונ זיי. אפ די דאָזיקע אָוונטנ קומענ צו
עטלעכע הונדערט מענטשנ (אויסשליסלעכ ארבעטער). רעדעס וועגנ טאָג־פרא-
געס אָדער אפ א באשטימטער טעמע, בײַטנ זיכ מיטנ געזאנג פונ רעוואָליוציאָ־
נערע לידער, וואָס עס זינגט א כאָר פונ די ארבעטער. הילכיקע אפּלאָדיס־
מענטנ באגלייטנ דעמ אָראטער, ווענ ער ענדיקט די רעדע; טאָסטנ פונ א רע-
וואָליוציאָנערנ כאראקטער גייענ אָנ א סאָפ. פונ די רעדעס, וואָס זײַנענ גע-

האלטן געווארן אפ די דאזיקע פארזאמלונגען, דארף מען פארצייכענען די פאלגנדיקע אינ דעם סיידער, ווי זיי זיינען געהאלטן געווארן פאר די דאזיקע צוויי יאר: „וועגן דעם נוצן פון פארקירצן דעם ארבעטטאג", „וועגן דער שעדלעכקייט פון שטיקארבעט", „וועגן דער נייטיקייט פאר די ארבעטער צו פארייניקן זיך אין פארייגען", „וועגן דער באצוגונג פון דער פאליציי צו דעם געזעץ וועגן א 12-שאנדיקן ארבעטטאג", „וועגן די לעצטע פארפאלגונגען קעגן די ארבעטער מיצאד די באלעבאטים אוו דער פאליציי", „וועגן דער סאלידארקייט צווישן די יידישע אוו קריסטלעכע ארבעטער", „וועגן דער ארבעטער-באווענונג אוו די לעצטע שטרייקן אין רוסלאנד", „וועגן דעם מיניסטער וויטעס צירקוליאר צו די פאבריק-אינספעקטארן", „וועגן דער קרוינונג פון ניקאלייי דעם 2-טן".

אין 1895-טן יאר האט דעם 1-טן מיי געפייערט א קריז ארבעטער פון 40 מענטשן, הייגטיקן יאר האבן זיך אין דעם באטייליקט 300 מענטשן. אפ דער פייערונג זיינען געהאלטן געווארן רעדעס: 1) וועגן דער באדייטונג פון 1-טן מיי אוו 2) וועגן דער נייטיקייט פון פאליטישער פרייהייט. די פייערונג איז דורכגעגאנגען זייער לעבהאפטיק אוו האט גלאזן א טיפן שפור אפ אלע אנווועזנדיקע. די אנטיילנעמער האבן אויסגערופן פיל רעוואליוציאנערע טאסטן אוו האבן ארויסגעזאגט אסאכ ווינטשן. דאס, וואס נאענט צום שטאט זיינען ניטא קיין באקוועמע וועלדער, האט געשטערט צו פארגרעסערן קימאט אינצווייען די צאל אנטיילנעמער [1].

2. דער פראגרעסיווער ווקס פון אונדזערע קויכעס. דער קאמף, וואס איז זומער 1894 אופגעקומען צווישן די ארבעטער אוו זייערע עקספלואטאטארן, האט געבראכט צום לעבן 4 פאריינען: פון שניידער, שליאסער, איינבינדער אוו בערשטער, צום סאמע פונעם זעלביקן (1894) יאר האבן זיי געציילט 220 מיטגלידער. צום אנהייב פונעם ווינטערדיקן יאר האבן די דאזיקע פאריינען שוין פאראגעשטעלט פעסטע ארגאניזאציעס, וואס האבן מיט דערפאלג אויסגעהאלטן עטלעכע שטרייקן.

דאס יאר 1895 איז א יאר פון אנגעשטרענגטן קאמף. אינ אט דעם יאר איז אופגעקומען די גרעסטע צאל ארבעטער-פאריינען: פון רימער, שטעפער, טאפעצירער, בלעכער, שניידער, סטאליער, מוליערס, קאצאווים, וועש-נייטערקעס, היט למאכער אוו שוסטער, וואס צוזאמען מיט די ארגאניזאציעס, וואס זיינען אופגעקומען פריער, האבן זיי פארייניקט 870 מאן) [2].

---

1 וועגן דער פייערונג פון דעם 1-טן מיי בא אונדז אינ שטאט איז געווען געדרוקט אינ „פאדווערטס".

2 בא די מוליערס איז דער פאריין צום סאמ יאר פאנאנדערגעפאלן זיך איבער דעם, וואס די ארבעט איז בא זיי אויסשליסלעך א סעזאניקע,—אינ דעם פאריין פון די סטאליערס זיינען דערלאזן געווארן מענטשן, וואס לויט זייער לאגע נאכ זיינען זיי האלבע באלעבאטים. אוו דאס האט געשטערט דעם פאריין צו פירן מיט דערפאלג דעם קאמפ. פון אט דעם פאריין האט זיך אויסגעטיילט דער ריינ-ארבעטערשער עלעמענט, וואס האט געגרינדעט אן אייגענע ארגאניזאציע אינ 1896-טן יאר. צוליב די ספעציעלע באדינגונגען פון דעם שניידער-פאך, האט דער שניידער-פאריין קיין דערפאלג ניט גהאט, איז ביסלעכווייז אויסגעגאנגען, נאכדעם ווי ער האט גלאזן נאכ זיך אן אנהייב פון א נייער ארגאניזאציע אינ 1896 יאר.—פון די פריער-אנגערופענע פאריינען דארף מען אויסטיילן דעם פא-ריין פון די קאצאווים, ווילכער האט ניט אפ זיך דעם קלאסן-שטעמפל, וואס איז אייגנטימלעך אלע איבעריקע ארגאניזאציעס.

דאָס יאָר 1896 האָט געגעבן נײַע אָרגאניזאציעס: דערהויפּט צווישן די פאבריק-ארבעטער. אין אָנהייב פון אָט דעם יאָר האָבן זיך געשאפן 3 פאריינען אפ די טאבאק-פאבריקן, וואָס האָבן זיך אינגיכן צונויפגעגאָסן און געבילדעט אן אינהײַטלעכע אָרגאניזאציע. נאָכדעם זײַנען אופגעקומען פאריינען צווישן די ארבעטער אפ דער קאָנפעקטן־פאבריק, בא די בעקערס, טאנדעטניקעס, אָנגעשטעלטע און בא די שטריק-ארבעטער. אין דעם באשטאנד פון אָט די אָרגאניזאציעס גייען ארײַן 253 מענטשן, וואָס צוזאמען מיט די פריִערדיקע מאכט עס אויס 24 פאריינען מיט 1188 מיטגלידער. פון די אָרגאניזאציעס, וואָס זײַנען אופגעקומען פארן יאָר 1896, דארפ מען אויסטיילן די אָנגעשטעלטע. דער פאריין פון די אָנגעשטעלטע ווײַזט ארויס א טענדענצ צו צעפאלן ווערן; די זאכ איז, וואָס די מיטגלידער, וואָס גייען ארײַן אין אָט דעם פאריין, זײַנען זייער פארשיידן לויט דער מאטעריעלער לאגע זייערער: אין דער צײַט, ווען איינע פון זיי ארבעטן אויס ניט מער פון פּראָסטע טאָגארבעטער, האָבן די אנדערע א גאנצ דערטרעגלעכע לאגע. די ערשטע,—נאטירלעכ, נייטיקן זיך אין פארטיידיקונג און פאָרערן עס פון זייער פאריין, די לעצטע אָבער—די פריווילעגירטע—פילן ניט אין דעם קימאט קיין נויטווענדיקײַט און קענען ניט גיין אין קאמפ צוזאמען מיט די ערשטע.—אָפּווארפנדיק אָנאזײַט די אָרגאניזאציע פון די מוליערס, קאצאָווים, אָנגעשטעלטע, וואָס טראָגן ניט קיין שטרענגן כאראקטער פון (קלאסן?) קאמפ, באקומען מיר 21 ארבעטער-פאריינען מיט 912 מיטגלידער.

3. דער פּראָצענט-אָרגאניזירטע. די מערהײַט אָרגאניזאציעס כאפּן ארום קימאט אלע ארבעטער, וואָס זײַנען דאָ אין דער באטרעפנדיקער צווײַג. איבער די אָפטע צופלוסן און אָפּפלוסן פון מענטשן איז אומעגלעכ צו באשטימען די צאָל ארבעטער—שנײַדער, שנײַדערקעס (דאמישע שנײַדערקעס), סטאָליער, בלעכער, וועש-נייטערנס. אין די איבעריקע פאכן וואקלט זיך דער פּראָצענט אָרגאניזירטע צווישן 75—100 פּראָצענט, און באטרעפט אין דורכשניט 86,5 פּראָצ. פאר יעדער אָרגאניזאציע.

4. די צאָל שטרײַקן און זייער דויער. די ערשטע צײַט פון זייער עקזיסטענצ פלעגן די אָרגאניזאציעס ניט פארצייכענען די פאָרקומענדיקע שטרײַקן. גענויע יעדיִעס זײַנען פאראן נאָר וועגן 54 שטרײַקן. די צאָל שטרײַקן, וואָס עס האָבן אָרגאניזירט באזונדערע פאריינען, וואקלט זיך צווישן 1 און 7. דעם דאָזיקן ציפער זעצן אראָפּ די ניט לאנג אופגעקומענע אָרגאניזאציעס, וואָס האָבן פאר זייער ניט לאנגער עקזיסטענצ באוויזן אײַנצואָרדענען נאָר 1 אָדער 2 שטרײַקן.

דער דויער פון באזונדערע שטרײַקן וואקלט זיך צווישן 1 און 70 טעג און איז פארשיידן פאר באזונדערע גרופּעס אָרגאניזאציעס. אין די גרופּעס פון דער אָרגאניזאציע פון די בערשטער, שוסטער, שליאָסער, רימער זײַנען די שטרײַקן געווען אמערסטן דויערדיקע. פון 15 שטרײַקן, וואָס זײַנען פאָרגעקומען צווישן די דאָזיקע אָרגאניזאציעס, האָבן 4 זיך געצויגן 279 (?) 224 (?) טעג (פון 40 ביז 70), וואָס עס מאכט אויס 56 טעג דורכשניטלעכן דויער. אמווייניקסטן דויערדיק זײַנען געווען די שטרײַקן אפ די טאבאק־פאבריקן, בא די בלעכער, שנײַדער (פון 1 ביז 9 טעג). אלע 54 שטרײַקן האָבן זיך געצויגן 674 טעג,

וואָס עס מאכט אויס אפ יעדער שטרייק 12,5 (12 אוג 27/13) טאָג דורכשניט-לעכער דויעריקייט.

5. די האכנאָסע פון די קאסעס. די קאסעס האָבן געשעפט זייערע מיטלען דערהויפט פון מיטגלידער-אָפצאָלן, סיי שטענדיקע, סיי איינצייטיקע, וואָס א מיטגליד טראָגט ארײַן בייס זײַן ארײַנטרעטן אין דער אָרגאניזאציע. אכוצדעמ, פֿלעגן די אָרגאניזאציעס, קעדיי אונטערצוהאלטן די שטרייקער, גאנצ אָפט ארופֿלייגן א שטייער אפ די מיטגלידער פון פאריין, וואָס האָבן זיכ ניט באטיילט אינעמ שטרייק. פאר 2 יאָר האָבן די קאסעס געהאט 890 רובל האכנאָסע.

6. אפ וואָס האָבן די קאסעס אויסגעגעבן געלט. די קאסעס האָבן אויסגעגעבן זייערע געלט אפ אונטערצושטיצן שטרייקער, דינגען דירעס אפ פארזאמלונגען, אונטערשטיצן ארבעטלאָזיקע, העלפן שטרייקער פון אנדערע שטעט אוו אפ אנדערע באדערפענישן פון פאריין. אין סאכאקל איז אויסגע-געבן געווָארן 565 רובל 30 קאָפּיקעס: 1) אפ שטרייקער—300 רובל 65 קאָפּי-קעס, 2) אפ ארבעטלאָזיקע אוו אפ אָפשיקן ארבעטער, וואָס זיינען געקומען פון אנדערע שטעט אינדערצייט פון, א שטרייק—135 רובל 45 קאָפּיקעס, 3) אפ קוואַרטירן—65 רובל 50 קאָפּיקעס, 4) אפ די איבעריקע באדער-פענישן פון דער אָרגאניזאציע אוו אפ שיקן מענטשן אין אנדערע שטעט מיט אגיטאציע-צילן—64 רובל 30 קאָפּיקעס. וועג מע נעמט אין כעשבן די סומע, וואָס די צענטראלע קאסע האָט אויסגעגעבן אפ שטיצן שטרייקער, נעמלעכ, 315 רובל 38 קאָפּיקעס, באקומען מיר א סומע פון 615 רובל 43 קאָ-פּיקעס, וואָס איז אויסגעגעבן געווָארן אפ צו פירן שטרייקן אין מעשעכ פון אָט דער צייט. אזוי ווי דער דורכשניטלעכער דויער פון א שטרייק איז גלייכ 12 אוג 27/13 טאָג אוג די צאָל אָנטיילנעמער אין א שטרייק באטרעפט אין דורכ-שניט 8 אוג 27/24, איז אפ יעדער שטרייקער אויסגעפאלן 10 קאָפּיקעס א טאָג שטיצע, ד. ה. א סומע, וואָס איז קלענער פון $1/3$ פונעמ דורשניטלעכן ארבעט-לוין. אָט דער באשיידענער ציפער באוויזט בעסער פון יעדן בילד, וואָס פאר א נויט די ארבעטער האָבן געליטן בייס זייער קאמפ מיט די עקספלואָאטא-טערן.

7. די צאָל מענטשן, וואָס האָבן זיכ באטיילקט אין די שטרייקן. די צאָל אָנטיילנעמער אין די שטרייקן וואקלט זיכ צווישן 2 אוג 45 אוג איז פארשיידן פאר פארשיידענע גרופּעס אָרגאניזאציעס. פאר די גרו-פּעס בערשטער, שליאָסער, ארבעטער אפ די טאבאק-פאבריקן, שוסטער, שטריק-מאכער וואקלט זיכ די צאָל שטרייקער צווישן 10 אוג 45. דאָס, וואָס בא די שוסטער אוג שליאָסער באטיילקט זיכ איינצייטיק א גרעסערע צאָל מענטשן, דערקלערט זיכ דערמיט, וואָס בא זייערע עקספלואָאטערן איז דאָ א פאריין, אוג די ארבעטער-אָרגאניזאציעס איז אויסגעקומען צו פירן א פארטיידיקונג-קאמפ. דער פאבריק-כאראקטער פון די איבעריקע 4 פאכן האָט באדינגט דעמ אָנטייל פון אלע מיטגלידער פון דער אָרגאניזאציע. פאר די איבעריקע אָרגאני-זאציעס וואקלט זיכ די צאָל אָנטיילנעמער צווישן 2—12. די אלגעמיינע צאָל שטרי-קער פאר די 2 יאָר איז 480 מענטשן, וואָס עס מאכט אויס אינ דורכשניט אפ יעדער שטרייק 9 מענטשן (8 אוג 27/24). עס איז קיין סאָפּעק ניט, אז אייי-ניקע האָבן אָנטיילגענומען אין עטלעכע שטרייקן.

8. וואָס פארא סומע געלט האָבנ די שטרײַקער פארלאָרנ אינ דער פאָרמע פונ ארבעטלוינ. רעכענענדיק דעמ ארבעטלוינ אומגעפער 30 קאָפּיקעס א טאָג, געפינענ מיר, אז די שטרײַקער האָבנ פארלאָרנ 1797 רובל 33 1/3 קאָפּיקע, וואָס עס באטרעפט אומגעפער דעמ ארבעטלוינ פונ 1 ארבעטער פאר 20 יאָר.

9. די מער אויסגעצייכנטע שטרײַקנ, סײַ לויט דער אופירונג פונ די שטרײַקער, סײַ פונ דער אָרטיקער רעגירונג-מאכט. צווישנ די שטרײַקנ דארפ מענ אָפּצייכענענ יענע, וואָס האָבנ געטראָגנ א פארטיידיקונג-כאראקטער אונ וואָס זײַנענ געווענ די סאמע דויערדיקע. די פאריינענ פונ די באלעבאטימ האָבנ אָפּט אונטערגענומענ אנ אָנגריפ-קאמפ מיטנ ציל צו צעשטערנ די ארבעטער-אָרגאניזאציעס. אויסניצנדיק די שטילע צײַט אינ דער ארבעט, פלעגנ די באלעבאטימ אָפּזאָגנ די ארבעטער, קעדיי צו צווינגענ זיי ארויסצוטרעטנ פונ דער ארבעטער אָרגאניזאציע. אזוי זײַנענ ארויסגערופנ געוואָרנ די שטרײַקנ פונ די שוסטער, שליאָסער, שטעפער אונ אייניקע אנדערע, ווו עס האָבנ זיכ באטייליקט א גרויסע צאָל מיטגלידער פונ פאריינ. מירנ פארצייכענענ דעמ שטרײַק פונ די שוסטער. לויט אנ אלגעמיינעמ באשלוס פונ די באלעבאטימ, האָט מענ אָפּגעזאָגט די עלטערע געזעלנ פונ דער ארבעט, פאָדערנדיק זיי זאָלנ ארויסטרעטנ פונ דער ארבעטער-אָרגאניזאציע [1]. אזוי ווי פונ דעמ אויסגאנג פונ אָט דעמ שטרײַק איז געווענ אָפּהענגיק די ווײַטערדיקע עקזיסטענצ פונ אָט דעמ פאריינ, האָט דער פאריינ אָנגעשטרענגט אלע זײַנע קרעפטנ, קעדיי ארויסצוגיינ מיט א זיג פונ אָט דעמ קאמפ. ווענ די שאנסנ אפ א זיג האָבנ זיכ אָנגעהויבנ ווענדנ צו דער זײַט פונ די ארבעטער, האָבנ די ארבעטער ארויסגעשטעלט נאָכ 2 פאָדערונגענ: אָפּשאפנ שטיקארבעט אונ אײַנפירנ א 12-שאָעדיקנ ארבעטטאָג, וואָס האָט היפּש פארצויגנ דעמ שטרײַק. דער קאמפ האָט געדויערט 40 טעג, אונ, ניט געקוקט אפ דער אריינמישונג פונ דער אָרטיקער מאכט לעטויוועס די באלעבאטימ, האָט ער זיכ געענדיקט מיט א פולשטשנדיקנ זיג פונ דעמ ארבעטער-פאריינ, אונ אלע פאָדערונגענ פונ די ארבעטער זײַנענ באפרידיקט געוואָרנ. אינ דעמ אויסגאנג פונ אָט דעמ שטרײַק זײַנענ געווענ פארינטערעסירט אלע אָרטיקע פאריינענ, וואָס האָבנ די שטרײַקער געגעבנ די מעגלעכסטע שטיצע, אונ דאָס האָט מעגלעכ געמאכט דעמ פאריינ אזוי לאנג אויסהאלטנ אזא אײַנגעשפארטנ קאמפ. דער שטרײַק פונ די רימער, וואָס האָט זיכ געצויגנ 70 טעג, צייכנט זיכ אויס מיט דער ווונדערלעכער שטאנדהאפטיקײַט, וואָס די ארבעטער האָבנ ארויסגעוויזנ אינ דעמ קאמפ מיט די באלעבאטימ. די נויט פונ די ארבעטער איז דערגאנגענ אזוי ווײַט, אז די יאָנטעוודיקע קליידער אונ די זאכנ, וואָס האָבנ עפּעס א ווערט,

---

1 צו פארטיידיקנ די באלעבאטימ איז ארויסגעטראָטנ די העברייִישע פרעסע אונ דער קאזיאָנער ראָוו. אינ איינ העברייִישער צײַטונג (די צײַטונג „המליצ") האָט זיכ באוויזנ אנ ארטיקל וועגנ דעמ פאריינ פונ די שטעפער, ווו ער איז ארויסגעשטעלט געוואָרנ אינ זייער א פאלשער באלויכטונג; דער ארטיקל פאָדערט צו פארניכטנ אזא „מיִעסקײַט", וואָס מאכט צו שאנד די ייִדישע נאציע. דער ייִדישער קאזיאָנער ראָוו האָט איינמאָל, לויט דער ביטע פונ די באלעבאטימ, אונ א צווייטנ — לויט א באפעל פונ דער רעגירונג-מאכט, צעקלעפט מעלדונגענ, ווו ער רופט די ארבעטער צו אָרדענונג, אָנווײַזנדיק אפ דעמ, אז אזא קאמפ ווערט פארפאָלגט דורכ דער רעגירונג, קענ דערפירנ זײַנע אָנטיילנעמער צו סיבור אונ פארערגערנ די לאגע פונ דעמ גאנצנ ייִדישנ פאָלק אינ רוסלאנד. דער צײַטונג-ארטיקל אונ דעמ ראָווס מעלדונגענ זײַנענ פונ די ארבעטער אָפּגעשאצט געוואָרנ לויט זייער ווערט נאָכ.

זײַנען פארקויפט אָדער פארלייגט געוואָרן. פיל שטרײַקער האָבן געהונגערט
און האָבן געטראָגן א שוכווארג, פונוואנען עס האָט זיך ארויסגעזען די באָר־
וועסע פוס. דעם שטרײַק האָבן זיי געוווּנען. די אָרטיקע מאכט אינדערשפּיצ
מיטן פאבריק-אינספּעקטער האָבן באזונדערס ארויסגעוויזן זייער אדמיניסטרא־
טיווע טעטיקײַט בייס די שטרײַקן אפ דעם זייפ-זאוואָד און אפ די טאבאק-פאב-
ריקן. אין ביידע פאלן האָט דער פאבריק-אינספּעקטער פארופן די ארבעטער,
צווישן וואָסערע עס זײַנען געווען די מערהײַט פרויען, אין פּאָליציי-צירקל. ניט
פאנאנדערפרעגנדיק אפילע וועגן דער סיבע, וואָס האָט ארויסגערופן דעם שטרײַק,
האָט דער פאבריק-אינספּעקטער (וואָס איז אליין אן אייגנטימער פון א זאוואָד)
מיטן פּאָליצמייסטער ארופגעוואָרפן זיך (אין בוכשטעבלעכן זינען) אפ די ארבע־
טער מיט זידלערײַען און דראָונגען, אשטייגער, ווי פארשיקן אין סיביר און אפ קא-
טאָרגע, האָבן אָנגעהויבן אויספרעגן ווער פון זיי איז פארן פאריין, ווער זאמלט
געלט, ווו קומען פאָר פארזאמלונגען און ד. גל. די ארבעטער, דערהויפּט די
ארבעטערקעס, האָבן זיך געהאלטן אויסגעצייכנט און האָבן מיט קיין איין
וואָרט ניט ארויסגעגעבן זייער אָרגאניזאציע. אין דער צײַט פונעם שטרײַק
האָט דער פאבריק-אינספּעקטער זיך באקענט מיט אזעלכע דעפעקטן אפ דער
פאבריק, פאר וואָסערע עס קומט צוציִען דעם אייגנטימער צו פאראנטוואָרט־
לעכקײַט, אָבער דאָס אלצ האָט אים ניט אינטערעסירט. און דאָס
איז גאנצ פארשטענדלעכ. ווי די באלעבאטים אליין זאָגן, ווערט דער פאבריק-
אינספּעקטער ערלעכ „באלוינט" פון זיי. די באציִונגען פון דעם פאבריק-אינ-
ספּעקטער צו די ארבעטער זײַנען אזעלכע, אז ווען דער באלעבאָס איז דורכ
די פאָדערונגען פון די ארבעטער געווען געצוווּנגען צו העכערן דעם לוין,
האָט ער זיך אויסגערעדט א באדינג, אז וועגן דעם דאָזיקן אָפּמאכ זאָל מען
ביז א צײַט ניט געבן צו וויסן דעם פאבריק-אינספּעק טער. פאר אָנטיילנעמען
אין די פאריינען און שטרײַקן זײַנען פיל מענטשן צוגעצויגן געוואָרן צום
פארהער, אָבער קיינער פון זיי איז, אדאנק זייערע פלינקע ענטפערן, ניט
ארעסטירט געוואָרן.

10. צוליב וואָסערע מאָטיוון די שטרײַקן האָבן אויסגע-
בראָכן. 1) פאר פארקירצן דעם ארבעטטאָג—26, 2) פאר העכערן דעם אר־
בעטלוין—13, 3) פאר אָפּזאָגן ארבעטער דערפאר, וואָס זיי געהערן צו פאריי-
נען—3 (אָנמערקונג: בא איינעם פון די דאָזיקע שטרײַקן זײַנען ארויסגעשטעלט
געוואָרן פאָדערונגען אָפּצושאפן שטיקארבעט און אײַנשטעלן א 12-שאָעדיקן
ארבעטטאָג), 4) אָפּשאפן שטיקארבעט—3, 5) פאר אָפּשאפן פארגעבן (או-
ראָקן)—2, 6) פאר דער פאָדערונג פון בעסערע באציִונגען—3, 7) קעדיי און-
טערצושטיצן א כאווער, 8) צו פארניכטן דעם פאריין פון די באלעבאטים—1.
פון אָט די אלע שטרײַקן האָט מען 4 פארשפּילט, ווײַל עס זײַנען אָנגעקומען
ארבעטער פון אנדערע שטעט. איז, הייסט עס, פון 100 שטרײַקן האָט מען
געוווּנען 93 (?).

11. די רעזולטאטן פון די שטרײַקן. אדאנק דעם 2־יאָריקן
קאמפ, האָבן די ארבעטער דערגרייכט א באדײַטנדיקע פארבעסערונג פון די
מאטעריִעלע באדינגונגען פון זייער לעבן. קימאט אין אלע פאכן (מיטן אויס-
נאם פון שנײַדערשן) איז פאָרגעקומען א קירצונג פונעם ארבעטטאָג פון
16—18 שאָ ביז 12—13 שאָ. דער ארבעטלוין האָט געשטיגן: א) בא די שטע-

פּער, אײַנבינדער, ארבעטער פון די טאבאק-פאבריקן, ארבעטער פון די זייפ־זאוואָדן, שטריק-ארבעטער, שלײַסער, בעקער, טאפּעצירער — פון 25 ביז 40 פּראָצ. ב) אין איינצלנע ווארשטאטן בא די שנײַדער און שוסטער פון 20 ביז 25 פּראָצענט.

12. די צאָל באזוכער פון פּאָרלעזונגען. די לעזונגען פלעגן באזוכן 155 מאל, וואָס מאכט אויס 17 פּראָצ. פון דער גאנצער צאָל אָר־גאניזירטע. די דאָזיקע צאָל איז גרעסער פּאר די אלטע אָרגאניזאציעס, ווו זי דערגרייכט ביז 40 און 46 פּראָצענט, און איז קלענער, פאלנדיק ביז נול, פּאר די אָרגאניזאציעס, וואָס זײַנען ניט לאנג אופגעקומען. פּאר די שנײַדער, איי־בינדער און בערשטער וואקלט זיך דער דאָזיקער פּראָצענט צווישן 39 און 46; פּאר די אָרגאניזאציעס פון די שנײַדער, בלעכער און שוסטער וואָקלט זיך דער פּראָצענט צווישן 5 און 12; פּאר די שטריק־ארבעטער, טאנדעט-שנײַדער, בעקער, קאָנפעקטן-מאכערנס איז דער פּראָצ.—0; פּאר די איבעריקע אָרגאַניזאציעס וואקלט זיך דער פּראָצענט צווישן 19 און 27. איצטער וועלן די לעזונגען בא־זוכט פון 120 ארבעטער.

13. די צאָל, וואָס באקומען ביכער און דער נאָכפּרעג אפּ די לעצטע. פּאר די צוויי יאָר זײַנען באדײַטנדיק אויסגעוואקסן די גײַסטיקע באדערפענישן פון די ארבעטער. דער נאָכפּרעג אפּ ביכער וואקסט אין אזא מאָס, אז די פּראָנענע 2 ארבעטער־ביבליאָטעקן (א רוסישע און א ייִדישע) זײַ־נען ניט אימשטאנד צוצושטעלן די נייטיקע צאָל ביכער. עס איז פּעסט בא־וווסט, אז פּיל ארבעטער האָבן אָפּגעגעבן די פּריַע צײַט, וואָס זיי האָבן אויס־געקעמפט, אפּ צו לערנען זיך גראמאָטע און חאָבן אפּ זייערע אָרעמע מיטלען געדונגען לערער. לויט דער געזאמלטער אינפאָרמאציע וואקסט אָט די צאָל פון טאָג צו טאָג. די, וואָס ווילן באזוכן די פּאָרלעזונגען, זײַנען אזוי פיל, אז עס קומט אויס, צוליב דעם מאנגל אין אינטעליגענטע קרעפטן און די ווינונג־באדינגונגען, מיט אלע מיטלען צו קירצן די צאָל לייענער. בא איצטיקן מאָ־מענט באקומע נביכער 136 מענטשן, אָבער א פּאָדערונג אפּ ביכער איז דאָ פון 307 מענטשן.

עס בלײַבט נאָך צוצוגעבן, אז דער אומופהערלעכער קאמפּ האָט אויסגע־ארבעט בא די ארבעטער א שטאנדהאפטיקייט און א באווּסטזײַן פון דער אייגענער וועדע. די פאקטן דערווײַזן, אז עס איז געווג א גראָב וואָרט פון דעם באלעבאָס קעגן אן ארבעטער, אז דער ארבעטער זאָל וואַרפן די ארבעט, זאָל זיך וועגן אין געריכט, אָדער צו זײַן אָרגאניזאציע. אָפטער אָבער וועגן זיך די ארבעטער צו זייער אָרגאניזאציע, וואָרעם צום גריכט באצײַגן זיי זיך מיט אומצוטרוי.

* * *

דער בײַגעלייגטער באריכט וועגן דער 2-יאָריקער טעטיקייט פון די אָרטיקע אָרגאניזאציעס איז צונויפגעשטעלט געוואָרן פּאָרן לאָנדאָנער סאָציאליסטישן קאָנגרעס (1896 י.), נאָר איבער געוויסע סיבות איז ער דאָ ניט אָפּגעשיקט געוואָרן. די יעדיע וועגן דעם פּאָרשטייענדיקן ארבעטער-שוצ־קאָנגרעס איז צוריק איז צו אונדז דערגאנגען צו שפּעט, אז מיר זאָל קענען צונויפשטעלן אזא אויספירלעכן באריכט פּאר דעם לעצטן יאָר. דערביבער זײַנען

מיר געצווונגען באמ איצטיקן מאָמענט באנוגענען זיך נאָר מיט אייניקע אלגע-
מיינע באמערקונגען. דעם לעצטן יאָר איז די מערהייט אָרגאניזאציעס צעפאלן
זיך, שטרייקן זיינען א זעלטענע דערשיינונג; דער אינטערעס פון די ארבעטער צו
זייערע פאדיינען איז אָפגעשוואכט געוואָרנן. די סיבעס, וואָס באדינגען די דאָזיקע
רעגרעסיוע דערשיינונג, קען מען אײַנטיילן אפ צווייי קאטעגאָריעס: 1) צייט-
וויילן, וואָס לאָזן זיך באזײַטיקן אוו 2) שטענדיקע. צו די צייטווילן רע-
כענען מיר צו דעם מער ענערגישן וויידערשטאנד פון די באלעבאטים אוו די
העצער קעגן די ארבעטער מיצאד דער זשאנדארמעריע. פאר די לעצטע עטלעכע
כאדאָשים זיינען פאָרגעקומען מאסן-אונטערזוכונגען; איצטער זיצן אין טורמע
אונטער אויספאָרשונג 10 ארבעטער; אין צוזאמענהאנג מיט זייער פרָצעס
זיינען געוומען געוואָרן צום פארהער ארום 200 ארבעטער; פיל זיינען
אנטלאָפן פון די פארפאָלגונגען אין אויסלאנד. דאָס אלץ איז געווען מער ווי
געגוג, קעדיי ארויסצורופן צווישן דער ארבעטער-מאסע א פאניק. אכוצדעם,
זוכט די ארבעטער-מאסע, וואָס האָט פארלאָרן די מעגלעכקייט צו פירן אן
אקטיוון, דירעקטן קאמפ מיט די באלעבאטים, מיט גרויס אקשאָנעס צו בא-
פרידיקן זייערע נייַ-אופגעוואכטע גייַסטיקע באדערפענישן. עס ווערן ארויסגע-
שטעלט מאסנדיקע פאָדערונגען אפ לערנען זיך, פאָרלעזונגען, וואָס די אָרטיקע
גרופע איז ניט בעקויעכ צו באפריידיקן. אוו אדאנק דעם באוויזט זיך אן
אומצופרידענער עלעמענט, אינערלעכע מיינונג-פארשיידנהייטן אוו רייַסערייַען,
עס בילדן זיך באזונדערע אָפאָזיציאָנעלע גרופעס, וואָס עס שוואכט אָפ די
אלגעמיינע אָרגאניזאציע 2. די סיבעס, וואָס האָלטן אָפ שטענדיק דעם אָנגריַפ-
דיקן גאנג פון דער באוועגונג אוו וואָס מאכט ניט שטאנדהאפטיק דאָס שוין דער-
גרייכטע, באשטייען אין דער לאגע פון דער האנטווערק-ארבעט אוו ביקלאל אין
די באזונדערע באדינגונגען, אין וואָסערע זי געפינט זיך אין די גובערניעס, וואָס
גייען אריַין אין סכום. צום באדויערן, זיינען מיר אויך דאָ ניט בעקויעכ איצט
פאנאנדערצוארבעטן מער אָדער ווייניקער אויסשפעדיק די דאָזיקע פראגע. די
צעשפליטערטקייט פון דער ארבעט; די אומבאדייטנדיקייט פון די ווארשטאט
לויט דער צאָל ארבעטער, וואָס זיינען אין באשעפטיקט; די אונטערשיידן
אין דער לאגע פון די ארבעטער אין פארשיידענע פאכן אוו אפילע אין פאר-
שיידענע ווארשטאטן; די אָרעמקייט פון דער מערהייט באלעבאטים אוו די
ליכטקייט פון דעם איבערגאנג פון דער לאגע פון אן אונטערגעדריקטן ארבעטער
אין דער לאגע פון א באלעבאָס; דער סעזאָן-כאראקטער פון דער פראָדוקציע
(אין דער צווישנסעזאָן-צייט איז דאָ א שטענדיקע ארבעטלאָזיקייט); אן אומגע-
הייערע קאָנקורענץ, וואָס נעמט אָן אלץ מער גראנדיָעזע פאָרמעס צוזאמען
מיטן וווקס פון דער ארבעטערשער איבערבאפעלקערונג אין טכום אוו וואָס
זעצט פאָרויס שוין apriori א באדייטנדיקע רעזערוו-ארמיי,—אָט מיט וואָס עס
קומט אויס צו רעכענען זיך, ווען מע פרווווט אָרגאניזירן די ארבעטער-האנט-
ווערקער אוו פארבעסערן זייער לאגע. ווען מע זאָל דערצו צוגעבן, אז מיטן
גאנג פון דער צייט קומט אויס די באלעבאטים-האנטווערקער אויסצושטייג אן

1 צוזאמען דערמיט זיינען ווידער פארלאָרן געגאנגען פיל פון די שוין דערוואָרבענע אויסבע-
סערונגען.

2 מע מוז דאָ אויך דערמאָנען דעם אויסערסט-שטארקן מאנגל אין געלט-מיטלען, וואָס עס לאָזט
זיך שטארק פילן.

אלצ מער אונ מער פארביסענעם קאמפ מיט דער שטיגנדיקער פאבריק-פראָ-דוקציע, דאנ ווערט פארשטענדלעכ ווי שטארק זיי מוזן זיך קלאמערן אָן זייער לעצטן שטיצפונקט — דעם לאנגן ארבעטאָג אונ נידעריקן ארבעטלוין, אונ מיט וואָס פאר א שווערקייטן עס דארף זיין פארבונדן דאָס אײַנהאלטן די שוין דערגרייכטע אויסבעסערונגען אין דער לאגע פון דעם ארבעטער. וואָלטן מיר מער צײַט געהאט, וואָלטן מיר געקענט באגרינדן דאָס אלץ מיט ציפערן אונ פילצאָליקע בײַשפילן, איצט אָבער זײַנען מיר געצוווּנגען צו באנוגענען זיך מיטן געזאָגטן. מיר ווילן נאָר ווענדן די אופמערקזאמקײַט פון דעם דעלעגאט אפ דער לאגע אין דעם קליינעם האנטווערק. דער ארבעטער ווערט בא אָט פאָרמע פון פראָדוקציע עקספלואטירט אין א פיל גרעסערער מאָס, איידער אפ דער פאבריק, אונ ווענן אונ מען לעכקײַטן צו פארבעסערן זײַן לאגע האָט ער פיל וויניקער. די דאָזיקע פראגע האָט פאר גאנצ רוסלאנד א וויכטיקע באַ-דײַטונג, אונ פאר די צאָפן-מיזרעוודיקע גובערניעס אפילע א באזונדערע בא-דײַטונג. א באזונדערע דערפאר, ערשטנס, וואָס דאָ איז די דאָזיקע פאָרמע פון פראָדוקציע די הערשנדיקע, אונ, צווייטנס, דערפאר, וואָס דאָ איז צווישן די ארבעטער צוגעגרייט אן אופנעמבארער באָדן פאר דער בריטסטער אגיטאציע צו דורכפירן א געווישע פארבעסערונג, ווען עס זאָל נאָר זײַן אָנגעווינען ריכ-טיקע וועגן אפ דורכצופירן עס. אָט פארוואָס מיר האלטן, אז אונדזער דעלע-גאט שטייט פאָר אן אופגאבע אופצוווועקן א באזונדערע אופמערקזאמקײַט פון דעם קאָנגרעס צו דער פאקטישער לאגע פון דער קליין-פראָדוקציע אין רוסלאנד.

---

1 צום בארויערן, איז אין דעם באריכט וועגן דעם עקאָנאָמישן קאמפ ניטאָ קיינע יעדיעס וועגן עקאָנאָמישן טעראָר (שלאָגן באלעבאטים אונ א. וו.). וואָס איז כאראקטעריסטיש פאר מינסק פון יענער צײַט.

в состоянии теперь более или менее исчерпывающим образом разработать этот вопрос.

Разобщенность труда; незначительность мастерских по количеству занятых в них рабочих; различия в положении рабочих в разных ремеслах и даже в различных мастерских; бедность большинства хозяев и легкость перехода от угнетенного положения рабочего в хозяина; сезонный характер производства (в междусезонный промежуток—постоянная безработица); неимоверная конкуренция, которая принимает все более грандиозные размеры вместе с ростом рабочего перенаселения в черте еврейской оседлости и которая уже apriori предполагает значительную резервную армию,—вот с чем приходится считаться при попытке организовать рабочих ремесленников и улучшить их положение. Если к этому прибавить, что с течением времени хозяевам ремесленикам приходится выдерживать все более и более жестокую борьбу с возрастающим фабричным производством, то становится понятным, как цепко они должны держаться своего последнего оплота—длинного рабочего дня и низкой заработной платы и с какими трудностями должно быть сопряжено сохранение раз достигнутых улучшений в положении рабочего.

Располагая временем, мы могли-бы обосновать приведенное цифрами и многочисленными примерами, но теперь принуждены ограничиться сказанным. Мы хотим только обратить внимание делегата на положение вещей в мелком ремесле. Рабочий при этой форме производства эксплоатируется в гораздо большей степени, чем на фабрике, а путей и возможностей для улучшения его положения у него гораздо меньше. Этот вопрос имеет для всей России важное значение, а для северо-западных губерний даже особенное значение. Особенное потому, во первых, что здесь эта форма производства господствует, а во-вторых, потому, что здесь среди рабочих подготовлена восприимчивая почва для самой широкой агитации в пользу проведения известного улучшения, лишь бы пути для его проведения были-бы указаны вернее. Вот почему, по нашему мнению, нашему делегату предстоит задача возбудить особенное внимание конгресса к фактическому положению в мелком производстве России [1].

---

[1] К сожалению, в отчете об эконом. борьбе нет никаких данных об эконом. терроре (избиение хозяев и т. д.), характерном для Минска того времени.

вследствие недостатка в интеллигентных силах и квартирных условий, приходится число читающих всячески урезывать. В настоящее время получают книги 136 человек. Спрос же на них пред'является со стороны 307 человек.

Остается еще добавить, что беспрерывная борьба выработала у рабочих стойкость и сознание своего достоинства. Факты показывают, что достаточно грубого слова, обращенного со стороны хозяина к рабочему, чтобы последний бросил работу, обратился к суду или своей организации. Чаще-же рабочие обращаются к своей организации, так как недоверчиво относятся к суду.

* *
*

Прилагаемый отчет двухлетней деятельности местных организаций был составлен для Лондонского Социалистич. Конгресса (1896 г.), но по некоторым причинам не мог быть тогда отослан. Известие о предстоящем в Цюрихе Арбейтершутцконгрессе дошло до нас слишком поздно для того, чтобы мы могли составить столь же обстоятельный отчет за последний год. Поэтому мы вынуждены в настоящий момент ограничиться только некоторыми общими замечаниями. За последний год большинство организаций распалось, стачки представляют собой редкое явление; интерес рабочих к их союзам ослабел [1]. Причины, обуславливающие это регрессивное явление, могут быть разделены на 2 категории: 1) временные, устранимые и 2) постоянные. К временным мы причисляем более энергичное противодействие хозяев и травля рабочих со стороны жандармерии. За последние несколько месяцев происходили массовые обыски; теперь 10 рабочих сидят в тюрьме под следствием; по их делу было допрошено около 200 рабочих; многие бежали от преследования за-границу. Всего этого было более чем достаточно, чтобы вызвать панику среди рабочей массы. Кроме того, рабочая масса, лишенная возможности вести активную, прямую борьбу с хозяевами, ищет с большой настойчивостью удовлетворения своим, вновь пробудившимся умственным требованиям. Пред'являются массовые требования занятий, чтений, чего местная группа удовлетворить не в силах. А это влечет за собой появление недовольного элемента, внутренних разногласий и раздоров, образование отдельных оппозиционных групп, что ослабляет общую организацию [2]. Причины, постоянно задерживающие наступательный ход движения и обуславливающие неустойчивость раз достигнутого, заключается в положении ремесленного труда и вообще в особенных условиях, в которые он поставлен в губерниях, входящих в черту еврейской оседлости. К сожалению, мы и тут не

---

[1] Вместе с тем многие уже завоеванные улучшения опять потеряны.

[2] Нельзя не упомянуть тут о крайнем недостатке в денежных средствах, что дает себя сильно чувствовать.

и стачках было привлечено к допросу много лиц, но ни одно из них, благодаря умелым ответам, не было арестовано.

X. По каким поводам возникли стачки

1) За сокращение рабочего времени—26, 2) за повышение платы—13, 3) из-за отказа рабочим за принадлежность к союзам—3 (Примеч. В одной из этих стачек были выставлены требования уничтожения поштучной платы и установления 12-ти часового рабочего дня), 4) унижтожение поштучной платы—3, 5) из-за унитчожения уроков—2, 6) из-за требования лучших отношений—3, 7) чтобы поддержать товарища, 8) с целью уничтожить союз хозяев—1. Из этих стачек были проиграны 4, по причине приезда иногородних рабочих. Итак, из 100 стачек были выиграны—93 (?).

XI. Результаты стачек

Благодаря двухлетней борьбе, рабочие достигли значительного улучшения в материальных условиях своей жизни. Почти во всех ремеслах (за исключением портняжного) произошло сокращение рабочего дня с 16-18 часов до 12-13 часов. Заработная плата повысилась: а) у заготовщиков, переплетчиков, рабочих на табачных фабриках, рабочих на мыловаренных заводах, веревочников, слесарей, пекарей, обойщиков, от 25 до 40%, б) в отдельных мастерских у портных и сапожников от 20 до 25%.

XII. Число посетителей чтений

Чтения посещало 155 человек, что составляет 17% всего числа организованых. Число это больше для старых организаций, достигая 40 и 46% и менее, спускаясь до нуля для организаций, недавно возникших. Для портных, переплетчиков и щетинщиков % этот колеблется между 39 и 46; для организаций портных, жестянников и сапожников % колеблется между 5 и 12; для веревочников, тандетных портных, пекарей, конфектниц %—0; для остальных организаций % колеблется между 19 и 27. В настоящее время чтения посещаются 120 рабочими.

XIII. Число получающих книги и спрос на последние

В течение двух лет значительно возросли умственные потребности рабочих. Спрос на книги растет в такой степени, что существующие 2 рабочие библиотеки (русская и еврейская) не в состоянии доставлять требуемое число книг. Достоверно известно, что многие из рабочих посвятили завоеванный досуг занятиям по грамоте и наняли на свои скудные средства учителей. По наведенным справкам число это растет с каждым днем. Желающих посещать чтения так много, что

рабочей организации[1]. Так как от исхода этой стачки зависело дальнейшее существование союза, то последний напрягал все свои силы, чтобы выйти из этой борьбы победителем. Когда шансы на победу стали склоняться на сторону рабочих, то последние выставили еще два требования: уничтожение поштучной платы и введение 12-часового рабочего дня, что значительно увеличило продолжительность стачки. Борьба длилась 40 дней и, несмотря на вмешательство местных властей в пользу хозяев, кончилась полным торжеством рабочего союза, и все требования рабочих были удовлетворены. В исходе этой стачки были заинтересованы все местные союзы, которые оказывали им посильную помощь, что и дало возможность этому союзу долго выдержать столь упорную борьбу. Стачка шорников,. длившаяся 70 дней, выделяется по той удивительной стойкости, которую рабочие проявили в борьбе с хозяевами.

Нужда рабочих доходила до того, что праздничная одежда и вещи, имевшие кой-какую ценность, были проданы или заложены. Многие из стачечников голодали н носили обувь, сквозь которую выглядывала босая нога. Стачка была ими выиграна. Местные власти во главе с фабр. инспектором особенно проявили свою административную деятельность в стачках на мыловаренном заводе и на табачных фабриках. В обоих случаях фабричный инспектор пригласил рабочих, среди которых преобладают женщины, в участок. Не распросивши даже про причину, вызвавшую стачку, фабричный инспектор (который является сам владельцем завода) с полицеймейстером накинулись (в буквальном смысле) на рабочих с ругательствами и угрозами, вроде высылки в Сибирь и на каторжные работы, стали выпытывать, кто из них за союз, кто собирает деньги, где происходят собрания и т. п. Рабочие, особенно работницы, прекрасно себя держали и ни единым словом не выдали своей организации. За время стачки фабричный инспектор познакомился с такими упущениями на фабрике, которые влекут за собой привлечение владельца к ответственности, но все это его не интересовало. Оно и понятно. Со слов самих хозяев фабричный инспектор „вознаграждается“ ими по заслугам. Отношения фабричного инспектора к рабочим таковы, что когда хозяин был вынужден требованиями рабочих повысить плату, он выговорил себе условие, чтобы об этом договоре до времени не было доложено фабричному инспектору. За участие в союзах

[1] На защиту хозяев выступила древне-еврейская пресса и общественный раввин. В одной еврейской газете („Гамелиц“) появилась статья о союзе заготовщиков, в которой она выставила его в самом ложном свете, требовала уничтожения такой „гадости“, позорящей евр. нацию. Еврейский общественный раввин в 1-й раз по просьбе хозяев, а во второй—по приказанию властей, расклеивал об'явления, в которых прызывал рабочих к порядку, указывая на то, что подобная борьба преследуется правительством, может довести участников до Сибири и ухудшить положение всего еврейского народа в России. Газетная статья и об'явления раввина были оценены рабочими по достоинству.

чек в течении этого времени. Так как средняя продолжительность стачки равняется 12 и 13/27 дня и число участников в стачке составляет в среднем 8 и 24/27, то на каждого стачечника в день выпадала помощь в 10 коп., т. е. сумма меньшая $^1/_3$ средней заработной платы. Эта скромная цифра свидетельствует лучше любой картины о тех лишениях, которые терпели рабочие в борьбе с эксплоататорами.

VII. Число людей, участвовавших в стачках

Число участников в стачках колеблется между 2 и 45 и различно для разных групп организаций. Для групп щетинщиков, слесарей, рабочих на табачных фабриках, сапожников, веревочников, число стачечников колеблется между 10-ю и 45-ю. Единовременное участие большего числа лиц у сапожников и слесарей об'ясняется тем, что у их эксплоататоров существует союз, и рабочим организациям пришлось вести оборонительную борьбу. Фабричный характер остальных 4-х производств обуславливал участие всех членов организации. Для остальных организаций число участников колеблется между 2—12. Общее число забастовщиков за 2 года составляет 480 человек, что в среднем дает на каждую стачку 9 человек (8 и 24/27). Несомненно, что некоторые участвовали в нескольких стачках.

VIII. Какую сумму денег потеряли забастовщики в виде заработной платы

Считая рабочую плату приблизительно от 30 коп. в день, мы находим, что забастовщики потеряли 1.797 руб. $33^1/_3$ коп., что составляет приблизительно 20-ти летний заработок одного рабочего.

IX. Более выдающиеся стачки как по поведению стачечников, так и местных властей

Среди стачек следует отметить те, которые носили характер оборонительной борьбы и которые были наиболее продолжительными. Союзы хозяев, с целью разрушить рабочие организации, часто предпринимали наступательную борьбу. Воспользовавшись затишьем в работе, хозяева отказывали своим рабочим с тем, чтобы заставить их выйти из рабочей организации. Так были вызваны стачки сапожников, слесарей, заготовщиков и некоторые другие, в которых принимали участие большинство членов союза. Отметим стачку сапожников. По общему решению хозяев отказали старшим подмастерьям в работе, требуя от них выхода из

приливов и отливов людей невозможно определить число рабочих-портных, портних (дамские портнихи), столяров, десятников, белошвеек. В остальных ремеслах процент организованных колеблется между 75—100, давая в среднем 86,5% для каждой организации.

IV. Число стачек и их продолжительность

В первое время своего существования организации не отмечали происходивших стачек. Точные сведения имеются лишь о 54-х стачках. Число стачек, устроенных отдельными союзами, колеблется между 1 и 7.

Цифру понижают недавнно возникшие организации, успевшие за свое недолгое существование устроить лишь 1 или 2 стачки.

Продолжительность отдельных стачек колеблется между 1 и 70 днями и различна для отдельных групп организаций. В группах организации щетинщиков, сапожников, слесарей, шорников, стачки были наиболее продолжительны. Из 15 стачек, имеющих место среди этих организаций, 4 продолжались 279 (?) 224 (?) дней от 40 до 70, что составляет 56 дней средней продолжительности. Наименее продолжительными были стачки на табачных фабриках, жестяников, портных (от 1 дня до 9-ти). Все 54 стачки продолжались 674 дня, что дает на каждую стачку 12,5 (12 и 13/27) дня средней продолжительности.

V. Доходы касс

Кассы черпали свои средства, главным образом, из членских взносов, как постоянных, так и единовременных, вносимых членом при его вступлении в организацию. Кроме того, для поддержания стачечников, организации часто налагали налоги на членов союза, не принимавших участие в стачке. За 2 года кассы имели 890 р. дохода.

VI. На что кассы тратили деньги

Кассы тратили свои деньги на поддержание стачечников, наем квартиры под собрания, поддержание безработных, помощь стачечникам других городов и на другие нужды союза. В обшей сложности израсходовали 565 руб. 30 к.

1. На стачечников—300 р. 65 к.

2. На безработных и на отправку рабочих, приехавших из других городов во время стачки—135 р. 45 к.

3. На квартиры—65 р. 50 к.

4. На остальные нужды организации и на отправку людей в другие города с агитационной целью—64 р. 30 к. Принимая в соображение сумму денег, потраченную центральной кассой на поддержание стачечников, именно 315 р. 38 к., получаем сумму 615 р. 43 к., потраченную на ведение ста-

лесов по близости города помешало увеличить почти вдвое число участников[1].

II. Прогрессивный рост наших сил

Возникшая летом 1894 г. борьба между рабочими и их эксплоататорами, вызвала к жизни 4 союза: портных, слесарей, переплетчиков и щетинщиков, насчитывавших к концу этого года (1894 г.)—220 человек. К началу следующего года эти союзы представляли уже прочные организации, успешно выдержавшие несколько стачек.

1895-й год—год самой напряженной борьбы. В этом году возникло самое большое число рабочих союзов: шорников, заготовщиков, обойщиков, жестянников, портных, столяров, каменщиков, мясников, белошвеек, шапочников и сапожников, которые вместе с возникшими раньше организациями об'единили 870 человек[2].

1896 г. дал новые организации: главным образом среди фабричных. В начале этого года возникли три союза на табачных фабриках, которые вскоре слились и образовали единую организацию. Далее возникли союзы среди рабочих на конфектной фабрике, среди пекарей, тандетников, приказчиков и среди рабочих, выделывающих веревки. В состав этих организаций входит 253 человека, что вместе с предыдущими составляет 24 союза с 1.188 членами. Из организаций, возникших за 1896 г., следует выделить приказчиков. Союз приказчиков обнаруживает тенденцию к распадению; дело в том, что входящие в него члены весьма различны по материальному положению: между тем, как один из них вырабатывает не более простых поденщиков, другие пользуются весьма сносным положением. Первые, естественно, нуждаются в защите и требуют ее от своего союза; последние же—привилегированные—в этом не чувствуют почти необходимости и не могут итти в борьбе рядом с первыми. Отбросив организацию каменщиков, мясников, приказчиков, не имеющих строгого характера (классовой?) борьбы, мы получаем 21 рабочий союз с 912-ю членами.

III. Процент организованных

Большинство организаций охватывает почти всех имеющихся налицо в данной отрасли рабочих. Вследствие частых

[1] О праздновании 1-го мая в нашем городе было напечатано в „Форвертсе".

[2] У каменщиков союз к концу года распался по той причине, что работа у них исключительно сезонная. В союз столяров были допущены люди, которые по своему положению являются полухозяевами, что мешало союзу успешно вести борьбу. Из этого союза выделился чисто рабочий элемент, который основал свою организацию в 1896 г. Вследствие особых условий портняжного ремесла, союз портных не имел успеха, постепенно угасал, дав начало новой организации в 1895 г. Из вышеназванных союзов следует выделить союз мясников, в котором нет классового отпечатка, присущего всем остальным организациям.

ным требованиям рабочих—перешли в наступательное положение и стали преследовать рабочие собрания, союзы, кассы и тех рабочих, которые по указанию хозяев принимали деятельное участие в борьбе. Последние притеснения и преследования показали рабочим классовый характер их борьбы и отношение властей к их интересам. С этого момента союзы принимают нелегальный характер: рабочие собрания устраиваются тайно за городом или скрываются где-нибудь в заброшенной части города. Сама организация под давлением жизни принимает более конспиративный характер. Продолжительная и упорная борьба отдельных союзов естественно требовала помощи от других союзов. Эта необходимость во взаимной поддержке вызвала к жизни „центральную кассу", которая ставит себе целью для ведения более успешной борьбы с эксплоататорами об'единить в один большой местный союз существующие организации. Союзы, входящие в состав центральной кассы, отдают в ее пользу 10% своих доходов и имеют там своего представителя, выбираемого конспиративно. Рабочие вечера, устраиваемые центральной кассой с агитационной целью и для пополнения своих средств, пользуются громадным успехом среди рабочих и охотно ими посещаются. На этих вечерах бывает по несколько сот человек (исключительно рабочих). Речи на злобу дня или на определенную тему сменяются пением революционных песен хором из рабочих. Громкие рукоплескания провожают оратора по окончании речи; тостам революционного характера нет конца.

Из речей, произнесенных на этих собраниях, следует отметить следующие в том порядке, как они производились за эти два года: „о пользе сокращения рабочего дня", „о вреде поштучной работы", „о необходимости для рабочих соединиться в союзы", „об отношении полиции к закону о 12-тичасовом дне", „о последних преследованиях рабочих со стороны хозяев и полиции", „о солидарности еврейских и христианских рабочих", „о рабочем движении и последних стачках в России", „о послании министра Витте к фабричным инспекторам", „по поводу коронования Николая II-го".

В 1895 г. 1-мая праздновал кружок рабочих из 40 человек, а в настоящем году в нем приняло участие 300 человек. На празднике были произнесены речи:

1. о значенни 1-го мая и

2. о необходимости политической свободы.

Праздник прошел весьма оживленно и оставил глубокий след на всех присутствовавших.

Участниками было провозглашено много революционных тостов и высказано много пожеланий. Отсутствие удобных

тация в пользу сокращения рабочего дня нашла себе массовое сочувствие, вызвала сильное массовое движение, охватившее в самое короткое время значительную часть отраслей промышленности. В том-же году было подано местному губернатору несколько коллективных прошений, покрытых сотнями подписей, в которых требовали установления 12-тичасового рабочего дня особым распоряжением и наблюдения полиции за его исполнением. Еще до получения ответа от губернатора недовольство рабочих проявилось в нескольких стачках. Но так как стачечники были бессильны, для ведения самостоятельной борьбы, а со стороны эксплоататоров они встретили значительное сопротивление, то им удалось лишь сократить продолжительность рабочего дня с 16-18-ти часов до 14 часов. Изданное в том-же году распоряжение об исполнении закона о 12-тичасовом рабочем дне, возлагавшее на полицию обязанность следить за исполнением этого закона, хозяева всеми мерами старались обходить. Власти, подкупленные хозяевами, бездействовали и даже преследовали тех из рабочих, которые обращались к ним за помощью. Индифферентное и даже враждебное отношение властей к интересам рабочих и чрезмерные притеснения хозяев, особенно тех из рабочих, кто наиболее интересовался возникшей борьбой, способствовали учреждению постоянных организаций для защиты интересов своих членов. Кассы этих союзов с постоянными членскими взносами оказывают материальную помощь своим членам, главным образом, во время забастовок. Возникшие, таким образом, союзы в глазах рабочих носили легальный характер и нередко собрания этих союзов происходили в молельнях или под открытым небом в самом городе. Союзы начали правильную и упорную борьбу за улучшение материального положения своих членов, за доставление им досуга и т. п.

Все это вызвало об'единение со стороны хозяев для противодействия рабочим организациям. Уставы хозяйских союзов висят над рабочими как Дамоклов меч, готовый раздавить их в минуту ослабления их организации. Эти пункты потребовали от рабочих организаций сильного напряжения сил, чтобы устоять в этой трудной и почти непосильной борьбе. Они гласят:

1. Хозяин, у которого происходит забастовка, получает от своего союза денежную помощь.

2. Никто из членов союза не имеет права брать к себе в мастерскую рабочего, участвовавшего в стачке.

Вследствие такого положения вещей борьба приняла с самого начала резко классовый характер, легко подмеченный ее участниками; нередко забастовка в одной мастерской требовала для победы остановки работы в другой мастерской. В то-же время власти во главе с фабричным инспектором из пассивного положения, которое они заняли по отношению к рабочим, вследствие невозможности открыто препятствовать (послание Витте сделало это возможным) закон-

Начало рабочего движения в Минске 1894/97 г.

Отчет о деятельности еврейск. соц. демократ[ической] Минской организации

Общий отчет до 1.VII. 1897 г. Минск

I. Общий очерк.
II. Прогрессивный рост наших сил.
III. Процент организованных.
IV. Число стачек и их продолжительность.
V. Доходы касс.
VI. На что кассы тратили деньги.
VII. Число людей, участвовавших в стачках.
VIII. Какую сумму денег потеряли стачечники в виде заработной платы.
IX. Более выдающиеся стачки.
X. По каким поводам возникали стачки.
XI. Результаты стачек.
XII. Число посетивших чтения.
XIII. Число получающих книги и спрос на последние.

I. Общий очерк

Рабочее движение в нашем городе возникло летом 1894 г., когда началась агитация в пользу 12-тичасового рабочего дня. В течение этих двух лет наше молодое движение успело охватить, за малым исключением, все местные отрасли промышленности. Беспрерывный рост стачек, имевший место в эти два года и продолжающийся по настоящее время, показывает жизненность этого движения. Борьба началась за введение 12-тичасового рабочего дня и перешла постепенно на защиту других сторон жизни рабочих, как повышение платы, уничтожение поштучной работы и т. п.

Несмотря на существование закона о 12-тичасовом рабочем дне, продолжительность работы была чрезмерная. 16-18-тичасовый рабочий день был обычным явлением. Аги-

דעם ווילנער באריכט האָבן מיר געפונען אין די ייִדישע פאָנדן פון ארכיוו פון מארקט-ענגעלס-לענינ-אינסטיטוט. דער ערשטער קאפיטל פון דעם דאָזיקן דאָקומענט איז געווען אָפּגעדרוקט אפ ייִדיש אין אן אויסלענדישער אויסגאבע. אָבער די איבעריקע טיילן פון באריכט, וואָס גיבן אַ גענוי בילד וועגן דער סאָציאליסטישער באוועגונג צווישן די ייִדישע ארבעטער אין ווילנע און אנדערע שטעט פאר די יאָרן 1890—1895, זײַנען נאָך ביז איצט ניט געווען געדרוקט. די איבערזעצונג פון דעם דאָזיקן וויכטיקן היסטאָרישן דאָקומענט איז געמאכט געוואָרן פון רוסישן טעקסט, וואָס מיר פארעפענטלעכן גלײַכצײַטיק אין דעם דאָזיקן באנד.

מאטעריאלן פאר דער כאראקטעריסטיק פון דער ארבעטער-באוועגונג בא אונדז אין שטאָט (ווילנע) פאר די לעצטע 4—5 יאָר

(צונויפגעזאמלט אין 1896-טן יאָר)

קאפיטל 1

באריכט, געלייענט אפ דער מײַ-פײַערונג אין 1896-טן יאָר אין ווילנע.

1. אונדזערע קרעפטן און מיטלען דעם פאראיאָריקן און הײַנטיקן יאָר.

דעם פאראיאָריקן יאָר איז די אלגעמיינע צאָל ארבעטער, וואָס האָבן זיך אָנגעשלאָסן אָן דער באוועגונג, דערגאנגען ביז 500 מאן פון ביידע געשלעכטן; הײַנטיקן יאָר האָט זיך די צאָל פארגרעסערט ביז 1962 מענטשן; אין דעם—262 ארבעטערנס. פאראיאָרן האָבן די 500 מענטשן, וואָס זײַנען געווען ארײַנ-געצויגן אין דער באוועגונג, זיך געטיילט צווישן 16 פּראָפעסיעס; האיאָר זײַ-נען 962 קאסע-מיטגלידער פארטיילט צווישן 27 פּראָפעסיעס. אין די ארבע-טער קאסעס, וואָס האָבן עקזיסטירט פאראיאָרן, איז געווען 77 רובל; אין די איצ-טיקע ארבעטער-קאסעס פון די 27 פּראָפעסיעס איז פאראן בא א 1000 רובל מעזומען. אין די ערשט דערמאָנטע 27 פּראָפעסיעס איז פאראנען אינגאנצן העכער 3300 (1202 ארבעטערנס) ארבעטער פון ביידע געשלעכטן, ד. ה., אז פּראָפעסיאָנעל זײַנען אָרגאניזירט אומגעפער 30 מענטשן פון יעדער 100.

2. וואָסערע פּראָפעסיעס האָבן זיך באטייליקט פריִער אין דער באוועגונג און דער פארנעם פון דער באוועגונג דעם לעצטן יאָר.

מיט 2 יאָר צוריק האָבן אין דער באוועגונג אָנטיילגענומען די פאָלגנדיקע 11 פּראָפעסיעס: 1) שטעפּער, 2) פּאפּיראָסן-מאכער, 3) קאָנווערטן-מאכערנס,

4) אײַנבינדער, 5) הענטשקע־מאכער, 6) סטאָליער, 7) שלײַסער, 8) באשטע־
לונגען־שנײַדער, 9) בעקערנס, 10) בערשטער, 11) שנײַדערנס (קלײַדער־שנײַדערנס)
מיט א יאָר צוריק זײַנען צו דער באוועגונג צוגעשטאנען נאָכ 6 פראָפעסיעס:
1) גראוויאָרנ, 2) מעכל־ארבעטער, 3) שוסטער, 4) מילכיטער־שנײַדער, 5) יוווע־
לירנ, 6) ליטאָגראפנ (די—מיט אָנדערהאלבנ יאָר צוריק). אינ אָט די 6 פראָ־
פעסיעס זײַנען איצט פאראנ 153 קאסע־מיטגלידער פונ 550 מענטשנ, וואָס
זײַנען באשעפטיקט מיט די דאָזיקע פראָפעסיעס, ד. ה. 30 מענטשנ פונ יעדע
100 געהערנ צו די קאסעס. די לעצטע 8 כאדאָשים זײַנען אינ דער באוע־
גונג ארײַנגעצויגנ געוואָרנ ארבעטער אונ ארבעטערנס פונ די דאָזיקע פאכנ:
1) הענטשקע־מאכערנס, 2) פודעלע־מאכערנס, 3) מעסאָנדזשניקעס, 4) שמוק־
לער, 5) שנײַדער פונ פארטיקע קלײַדער, 6) טאָקער, 7) הוימישע שנײַדער
אונ שנײַדערס (פונ אויבערשטע קלײַדער), 8) קוימענקערער, 9) טיפּאָגראפנ,
10) בלעכער. אינ אָט די 10 פאכנ זײַנען באשעפטיקט איבער 800 מענטשנ,
פונ זיי זײַנען אָרגאניזירט 197 מאנ, ד. ה. אפ יעדע 100 ארבעטער קומט אויס
צו 24 קאסע־מיטגלידער. פונ דעם איז צו זען, אז פאר דעם לעצטע יאָר
האָבנ זיך אָנגעשלאָסנ אָנ דער באוועגונג 11 פאכנ (וועג מע זאָל ניט רעכע־
נען די בייגער), מיט 350 מיטגלידער, אונ די 16 קאסעס, וואָס האָבנ עקזיס־
טירט מיט א יאָר צוריק, האָבנ זיך פארגרעסערט אפ 150 מיטגלידער. איר
דארפט נעמען אינ אכט, אז די 500 מענטשנ, וואָס האָבנ זיך געציילט דעם
פאָריקנ יאָר אינ די קאסעס, דאָס איז די פרוכט פונ לאנגיאָריקע אָנשטרע־
גונגען. דער איינ איצטיקער יאָר האָט צוגעגעבנ צו די פאראיאָריקע נײַע
500 קאסע־מיטגלידער.

3. דער כאראקטער פונ די עקזיסטירנדיקע קאסעס.

מיט עטלעכע יאָר צוריק האָבנ אייניקע פונ די דערמאָנטע קאסעס, צ. ב.,
די קאסעס פונ די קאָנווערטע־מאכערנס, זאָקן־מאכערס, סטאָליער, קליידער־
שנײַדער אונ אנד. געהאט א כאראקטער פונ לײַ־קאסעס. איצטער זײַנען אלע
32 קאסעס, צו וואָסערע עס געהערנ די ארבעטער פונ די דערמאָנטע 27 פראָ־
פעסיעס, קאסעס פונ קאמפ מיט די עקספלואָאטאטערנ. דאָס באווײַזט דעם קלאסנ־
כאראקטער פונ דער ארבעטער־באוועגונג בא אונדז אינ שטאָט.

4. סטאטיסטיק פונעם קאמפ מיט די עקספלואָאטאטערנ דעם לעצטנ יאָר.

פאר דעם לעצטנ יאָר איז אינ 21 פונ די דערמאָנטע פראָפעסיעס (ארײַנ־
רעכענענדיק אויכ די בייגער) פאָרגעקומען 56 שטרײַקנ, פונ זיי האָבנ 43 געע־
דיקט זיכ מיט א זיג, 13 זײַנען דורכגעפאלנ, ד. ה. אפ 10 געלונגענע שטרײַקנ,
קומט אויס 3 דורכגעפאלענע, אָדער, אנדערש גערעדט, אויב די ווײַטערדיקע
יאָרנ וועלנ די שטרײַקנ פירנ זיכ מיט פונקט אזא דערפאָלג, דאנ קענ מען זאָגנ,
אז פונ 100 שטרײַקנ געווינען די ארבעטער בא אונדז אינ שטאָט 70.

5. אינ וואָסערע פראָפעסיעס, וואָס זײַנען ארײַנגעצויגנ
אינ דער באוועגונג, איז אינ דעם יאָר ניט געווען קיין
שטרײַק.

דעם פארגאנגענעם יאָר (פונ מײַ פאראיאָרנ ביז איצטיקנ מײַ) איז קיין
שטרײַקנ ניט געווען אינ אָט די 7 פאכנ: 1) בא די קאָנווערטע־מאכערנס,

2) קליין־שנייַדערנס—אויב ניט רעכענען איינ קליינעם שטרייַק, 3) יוועלירן, 4) הענטשקע-מאכערנס, 5) פודעל־מאכערנס, 6) בלעכער, 7) קוימענקערער.—אכוצ די קאסעס פונ די קאַנווערטן־מאכערנס, שנייַדער אונ יוועלירן, זייַנען די איבעריקע 4 קאסעס גאָר ניט לאנג געגרינדעט געוואָרן.

6. די וויכטיקסטע שטרייַקן פונ דעם לעצטן יאָר.

דער גרעסטער שטרייַק איז פאָרגעקומען אפ דער באווסטער עדל־שטיינס פאבריק.[1] וועגן דעם דאָזיקן שטרייַק איז געווען אָפגעדרוקט א קאָרעספאָנדענצ אינ דער זייער פארשפרייטער רוסישער צייַטונג: „בירזשעוויע וועדאָמאָסטי". די דאָזיקע קאָרעספאָנדענצ איז איבערגעדרוקט געוואָרן אויך אינ דער בריט־פארשפרייטער צייַטונג „רוסקיע וועדאָמאָסטי" אונ אנד. הייסט עס, דער שטרייַק האָט ארויסגערופן אינטערעס אויך אויסער די גרענעצן פונ אונדזער שטאָט. א פרייד געפיל האָט איבערגעלעבט יעדערער, וואָס פילט מיט דער ארבעטער-זאכ, פונ דעם, ווי די ארבעטער האָבן זיך פעסט געהאלטן, ווי זיי האָבן מיט א שווייַגנדיקער פאראכטונג באצויגן זיך צו די ניט איינמאָליקע איינלאדונגען פונ דעם אינספעקטער אונ דער פאָליציי צו קומען אפן פאבריק-הויפ אפ אונטערהאנדלונגען. מיט אָט דער פאראכטונג האָבן די ארבעטער דערווייזן זייער קלאסן-רייפקייט, האלטנדיק מיט רעכט דעם אינספעקטער, די פאָליציי אונ ענל־עכע מאכט־אָרגאנען פאר מיטהעלפער פונ די עקספלואטאטערן, אונ די פאָליציישע אונטערהאנדלונגען פאר א מיטל אפ ארויסצופאנגען פונ דער ארבעטער-סוויווע די אזויגערופענע אונטערהעצער.

7. די צאָל אָנטיילנעמער אינ די שטרייַקן, דער דויער אונ קאָסט פונ די שטרייַקן, וואָס זייַנען געווען אינ דעם יאָר.

א) אינ די 56 שטרייַקן, וואָס זייַנען פאָרגעקומען אינ 21 פונ די דער־מאָנטע פאכן, האָבן זיך באטייליקט 535 מענטשן (אינ אָט דער צאָל גייען אריַין אויך די ארבעטער, וואָס האָבן זיך באטייליקט צו עטלעכע מאָל אינ די שטרייַקן), פונ זיי געהערן איבער 400 צו די קאסע-מיטגלידער אונ 132 זייַנען ניט קיין קאסע־מיטגלידער, ד. ה., צווישן יעדע 100 שטרייַקער זייַנען געווען 75 פונ די קאסעס, אָדער, אז יעדערע 75 קאסע-מיטגלידער, וואָס זייַנען אריַינגעטראָטן אינ א שטרייַק, האָבן אריַינגעצויגן 25 ניט קאסע-מיטגלידער.

ב) דער דורשניטלעכער דויער פונ א שטרייַק. די שטרייַקן האָבן זיך געצויגן פונ 1 טאָג אונ ווייניקער, ביז 14 טעג: 2 קליינע שטרייַקן האָבן געדויערט, איינער 6—וואָכן, דער צווייטער—12 וואָכן; וועג מע זאָל ניט רעכענען די לעצטע 2, איז דער דורשניטלעכער דויער פונ א שטרייַק—5 טעג.

ג) דורכשניטלעכע צאָל אָנטיילנעמער אינ יעדער שטרייַק. די צאָל אָנטיילנעמער פונ יעדער שטרייַק האָט זיך געוואקלט צווישן 1 אונ 38. אינ איין שטרייַק האָבן זיך באטייליקט 200 מאן. וועג מע זאָל ניט רעכענען דעם לעצטן, קומט אויס אינ דורכשניט, אז אינ יעדער שטרייַק האָבן זיך באטיילקט 8-9 מענטשן.

---

1 אינ דעם דאָזיקן בוך פארעפנטלעכט מיר א רייַ דאָקומענטן, וועלכע גיבן א גענוי בילד וועגן דעם שטרייַק אפ עדלשטיינס פאבריק.

ד) וויפל באטייליקן זיכ אין יעדער שטרייק קאסע־מיט־גלידער און ניט-קאסע-מיטגלידער? אזוי ווי בא אונדז אין שטאָט איז אפ יעדערע 100 שטרייקער אויסגעקומען 25 ניט-קאסע-מיטגלידער, קומט אויס, אז אין דורכשניט איז אפ 8 שטרייקער (און אָט דאָס איז די דורכשניט־לעכע צאָל אָנטיילנעמער פון א שטרייק בא אונדז אין א שטאָט) פאראנען 2 ניט-קאסע-מיטגלידער.

ה) דער קאָסט פון די שטרייקן. די שטרייקן פון דעם יאָר האָבן גע־דויערט אין סאכאקל, בא א 3600 ארבעט-טעג (ווען מיר זאָלן די צאָל טעג, וואָס עס האָט געדויערט יעדער שטרייק, קייפלען אפ דער צאָל ארבעטער, וואָס האָבן זיכ באטייליקט אין יעדער שטרייק, וועלן מיר באקומען וויפל ארבעט־טעג עס האָט געדויערט יעדער שטרייק); רעכענדיק דעם דורכשניט־לעכן ארבעטלוין פון אן ארבעטער 30 קאָפּ., וועלן מיר באקומען, אז די ארבעטער האָבן פארלאָרן בא 1100 רובל ארבעטלוין. די קאסעס האָבן די שטרייקן אָפּגעקאָסט 500 רובל. פון אָט דער סומע איז א העלפט אוועקגע־גאנגען אפ שטרייקן אין דעם אייגענעם פאכ, א העלפט אפ שטרייקן ניט אין דעם אייגענעם פאכ: אלע פאכן גלייכ האָבן געהאָלפן איינער דעם אנדערן אין דעם קאמפ מיט דער עקספּלואטאציע. אָט די לעצטע ציפערן (די אויסגא־בעס אפ שטרייקן) דריקן אויס פאקטיש די סאָלידארקייט פון די אינטערעסן פון די ארבעטער אין אונדזער שטאָט און אין אנדערע שטעט.

8. צוליב וואָסערע סיבעס זיינען אויסגעבראָכן די שטרייקן פון דעם יאָר.

1) איבער סיבעס, וואָס רייסן אונטער דעם פאריין פון די ארבעטער (צו־ליב דער פאָדערונג פון די ארבעטער צו דערווייטערן פון ווארשטאט א שעד־לעכן ארבעטער; צוליב דעם פארלאנג פון דעם באלעבאָס דורכ פארקאָנטראק־טירונג שטערן די פרווון פון די ארבעטער צו א שטרייק): סאכאקל 5—3 גע־וווּנען, צוויי פארשפּילט. 2) צוליב דער פאָדערונג פון בעסערע באצִיונגען (און א קריג מיטן באלעבאָס) 3 — אלע געוווּנען. 3) צוליב אונטערשטיצן א כא־ווער אָדער לערניִנגלעכ — סאכאקל 10—7 געוווּנען און 3 פארשפּילט. 4) צו־ליב דער פאָדערונג צו פארקירצן דעם ארבעט־טאָג. אָדער צוליב א פרווו פוג באלעבאָס צו פארלענגערן דעם ארבעט-טאָג — סאכאקל 16—12 געוווּנען, 4 פארשפּילט. 5) צוליב דער פאָדערונג צו העכערן דעם ארבעטלוין און איינ־פירן געצאָלט פון וואָכ, אָנשטאָט שטיקארבעט, ניט פינקטלעכן אויסצאָל דעם ארבעטלוין און ענלעכע סיבעס. 6) צוליב דעם, וואָס דער באלעבאָס האָט גע־שטערט דעם געשלאָסענעם קאָנטראקט — אינגאנצן 1 און פארשפּילט. 7) קעגן פארבייטן מענער־ארבעטער מיט מיידלעכ, וואָס עס פירט, סאָפקאָלסאָפ, צו אראָפּדריקן דעם ארבעטלוין פון די באשעפטיקטע מענער — 1 און געוווּנען.

9. די וויכטיקסטע סיבעס פונעם דורכפאל פון שטרייקן.

4 שטרייקן זיינען דורכגעפאלן, ווייל די ארבעטער האָבן ניט גענוג אי־בערגעלייגטערהייט באטראכט די באדינגונגען און האָבן אָנגעהויבן א שטרייק ניט אין סעזאָן, 5 — דערפאר, וואָס עס האָט זיכ איינגעגעבן צו פארבייטן די שטרייקער מיט אנדערע, 1 — ווייל עס האָט זיכ אריינגעמישט דער אינספּעק־

טער אונ האָט זיך אײַנגעשטעלט פאר א מיידל, וואָס מע האָט צוליב דער פאַדערונג פון די ארבעטער אָפגעזאָגט פון דער ארבעט, 1 — צוליב דער ניט געוונדיקער אויסגעהאלטנקײַט פון די ארבעטער פון דעם דאָזיקן וואַרשטאט.

10. די רעזולטאטן פון די שטרײַקן.

א קענטיק פארבעסערונג פון די מאטעריעלע עקזיסטענצ-באדינגונגען, אדאנק דער פראָפעסיאָנאלער אָרגאניזאציע אונ די שטרײַקן, איז פאָרגעקומען אין די דאָזיקע פאכן: 1) בא די שטעפער, 2) זעמשער, 3) שמוקלער, 4) שוסטער, 5) טאָקער, 6) בערשטער, אונ אייניקע אנדערע. אין אָט די פאכן האָט זיך דער ארבעטלויז געהויבן פון 25 קאָפּיקעס ביז 50 קאָפּיקעס א וואָכ, אָדער אפ 13 — 26 רובל א יאָר. 1. אין די פאָלגנדיקע פאכן האָט זיך דער ארבעט-טאָג פארקירצט אפ א שאָ נאָכדעם, ווי עס זײַנען געגרינדעט געוואָרן די קאמפ־קאסעס: 1) בא די גראוויאָרן, 2) זעמשער, 3) טאָקער א. אנד. 2. אפ $1^1/_2$—2 שאָ: 1) בא די שוסטער, 2) טאנדעטניקעס, (שניידער, וואָס ארבעטן אפ די מאגאזינען), 3) באשטעלונגען-שניידער, 4) זעמשערקעס א. אנד. 3. אפ 2-3 שאָ: 1) בא די שמוקלער (א קליינער פאכ, אינגאנצן זײַנען אין דעם פאכ פאראן 9 מענטשן), 2) בערשטער א. אנד. אייניקע האָבן זיך דער־שלאָגן דעם געוועלטיקן 12־שאָיקן ארבעט-טאָג, צ. ב. די שליאָסער. די קאסעס האָבן, הייסט עס, פארבעסערט דאָס מאטעריעלע לעבן פון אסאכ אונ אסאכ ארבעטער. די קאסעס קומען אויכ אנטקעגן דער פאָדערונג אפ ביכער אין דער ארבעטער־סוויווע. אין אלע קאסעס האָט מען קאָנסטאטירט בא 300 מענטשן, וואָס באקומען ביכער צום לייענען לויט אָנווײַזונגען פון די מער אנטוויקלטע ארבעטער. עס איז קיין סאָפעק ניט, אז אויכ די ניט־קאסע-מיטגלידער לייענען, עס איז אָבער אויכ ניט קיין סאָפעק, אז זיי לייענען אלע שמאטעס מערסטענטייל, אונ א גוט בוכ פאלט צו זיי אריין צופעליק. דער קאמפ פון די ארבעטער מיט די באלעבאטים אנטוויקלט בא זיי דאָס רעכטבאוווסטזיין, זיי לאָזן זיך ניט קריוודען, אונ אויב דאָס געזעצ קאָן זיי פארטיידיקן פון א וואָסער ניט איז אוולע, וועלן זיי זיך אינ געריכט. פאר דעם לעצטן יאָר איז געווען 14 פראָצעסן, אונ קימאט אלע האָבן זיך געענדיקט לעטויוועס די ארבעטער. עס איז ניט באוווסט, צי טוען אזוי אויכ די ניט קאסע־מיטגלידער, מע קען אָבער זאָגן, ניט אריינפאלנדיק אינ א טאָעס, אז ניט-קאסע-מיטגלידער וועלן זיך זעלטן אינ געריכט, איבער דער גרעסערער דערשאָגנקייט, אומוויסנהייט איידער בא די קאסע-מיטגלידער, אונ דעם פעלן פון געניטע באקאנטע, וואָס זאָלן זיי קענען אָנווײַזן אינ וואָס פאר א פאל עס איז קעדײַ צו וועלן זיך צום געריכט. די קאסע־מיטגלידער האָבן אינ דאָס אלצ א פאָרצוג אנטקעגן די ניט-קאסע-מיטגלידער. בא אונדזערע באדינגונגען איז די פראָפעסיאָנאלע קאסע אלץ פאר דעם ארבעטער; אויסער איר—איז ער גאָרנישט. פאר א באשטעטיקונג פון דעם דאָזיקן געדאנק קען דינען דער באריכט, וואָס איז אײַך דורכגעליענט געוואָרן.

די דרינגענדיקע אופגאבע, וואָס עס שטייט אונדז פאָר—איז צו אָרגאניזירן די ווײַסע בעקער, אָנגעשטעלטע מענער אונ פרויען—פראָפעסיעס, וואָס צייכן טויזנטער ארבעטער פון ביידע געשלעכטן. אכוצ זיי זײַנען ניט אָנגעריכט פון דער באוועגונג די מוליערס, פארבער, ציגל־מאכער, קאצאָווים, מילארבעטער, זייף-קאָכער, פורמאנעס אונ פיל אנדערע.

שוין ניט ריידנדיק וועגן די ארבעטער פון פארשיידענע פאבריקן, וואָס זיינען דאָ אין שטאָט, איז די ארבעט, וואָס שטייט אונדז פאָר, גרויס. זי וועט אָבער אָנגעהויבן ווערן אין אָט דעם יאָר. א גראנטיע דערפאר איז די ענערגיע פון די ארבעטער, וועגן וואָס עס זאָגט איידער טאקע דער דאָזיקער באריכט.

קאפיטל 2

דער דאָזיקער באריכט איז איבערגעלייענט געוואָרן אפ דער ארבעטער-[מיי-]פיַערונג (אינ אפריל 1896-טן יאָר). די מערהיַיט אָנוועזנדיקע ארבעטער זיינען גע-וועג נאָר מיטגלידער פון די קאמפ-קאסעס, אָבער ניט פון אנדערע אָרגאניזא-ציעס. צוליב קאָנספיראטיווע טיַימים איז אויסגעקומען אינ דעם באריכט וועגן אסאכ זאכן צו פארשווייגן. וויַיטער גיבן מיר אייניקע יעדיעס, וואָס זיינען אינ דעם באריכט דורכגעלאָזן געוואָרן. דאָ וועלן מיר דערווייַל דערגאנצן די מיטגעטיילטע יעדיעס מיט נאָכ אייניקע אָנגאבעס וועגן דער ארבעטער-באוועג-אינ עטלעכע פאכן פון דעם יאָר 1892-1893 ביז איצט. דערביַי דארף מען גע-דענקען, אז די איבערוועגנדיקע פראָדוקציע בא אונדז אינ שטאָט איז א קליַיני-פראָדוקציע, אונ די צאָל שטריַיקער וועלט דעריבער, אינ בעסטן פאל, געציילט אינ צענדליקער. פרילינג 1893-טן יאָר איז בא די באשטעלונג-שניַידער געגרינ-דעט געוואָרן א קאמפ-קאסע, די אָרגאניזירטע ארבעטער האָבן אָנגעהויבן זייער טעטיקייט פון דעם, וואָס יעדערער האָט אייניציקווייז אָנגעהויבן דערלאנגען ביטעס וועגן אַיינפירן א 12-שאָיקן ארבעט-טאָג, ווי דאָס פאָדערט דער געזעצ. 1) זיי פלעגן אויכ גאנצע גרופעסווייז אוועקגיין מיט אזעלכע הישטאדלעסן צום פאבריק-אינספעקטער. דער אינספעקטער פלעגט זיי ענטפערן, אז זיי האָב-דאָס פולע רעכט נאָכ א 12-שאָיקער ארבעט אוועקגיין פון וואַרשטאט. די ארנ בעטער האָבן געפאָלגט די דאָזיקע אייצע אונ אינ אייניקע וואַרשטאטן האָבן זיי געמאכט א פרווו צו אַרבעטן נאָר 12 שאָ. די צעצאָרנטע מיַיסטערס האָבן אָנגעהויבן זוכן די „בונטאָושטשיקעס", קעדיי צו אָפּרעכענען זיכ מיט זיי ווי געהעריק. זיי האָבן אַיינגעאָרדנט אינ שול א פארזאמלונג, ווו זיי האָבן בא-שלאָסן ארויסצוטריַיבן 14 מענטשן, וואָס זיי האָבן אָנערקענט פאר „בונטאָוו-שטשיקעס". אינגיכן האָבן זיי אָנגעהויבן צו פארווירקלעכן זייער באשלוס. פון אָנהייב האָבן זיי אָפּגעזאָגט צווייען, דערנאָכ נאָכ דריַיען. דאָס אונ די קלאנ-גען וועגן די פאָרשטייענדיקע אָפּזאָגונגען פון דער ארבעט האָבן ארויסגערופן א שטארקע אופר עגונג צווישן די שניַידער, אונ זיי האָבן באשלאָסן צו-נויפקלייַבן זיכ, קעדיי צו באהאנדלען וואָס צו טאָן. די ארבעטער, וואָס האָבן אינ דער צאָל פון 100 מאן זיכ צונויפגעקליבן הינטער דער שטאָט, האָבן בא-שלאָסן אינ דריַי טעג ארום ווארפן די ארבעט, אונ די דריַי טעג אָפּגעבן אפ אגיטירן צווישן אלע באשטעלונגען-שניַידער פון שטאָט, קעדיי צוצוגרייטן אן אלגעמיינעם שטריַיק. אינ דריַי טעג ארום 9 אזייגער (אינ יענער צייט פלעגט זיכ די ארבעט אָנהייבן 7 אזייגער אינדערפרי אונ פלעגט געדויערן ביז 11-12 אזייגער באנאכט), האָבן די שניַידער פון דער מערהיַיט וואַרשטאטן געוואָרפן די ארבעט. דעמ צווייטן טאָג האָט מען צוגעציילט די צאָל, וואָס האָבן פארשטריַקט, האָט זיכ ארויסגעוויזן, אז צום שטריַק זיַינען צוגעשטאנען בא 150 מאן (אינגאנצן זיַינען אינ דעם פאכ באשעפטיקט בא 200 מאן). די פאָ-דערונגען זייערע זיַינען געווען: א 12-שאָיקער ארבעט-טאָג אונ העכערע

דאָס געצאָלט פון שטיק אפ א רובל. שפּעטער האָבן זיי פארקלענערט דעם דאָזיקן געצאָלט אפ א האלבן רובל. די ווייטערדיקע טעג איז די צאָל שטרייקער דערגאנגען ביז 200 מאן. די מייסטערס האָבן זיך גלייך פארבונדן מיט דער פּאָליציי, אוּן די פּאָליציי האָט אָנגעהויבן אלע טאָג צו ארעסטירן 5-8 מענטשן. אָבער דעם צווייטן טאָג פלעגט מען זיי ארויסלאָזן. צו די דאָזיקע ארעסטן, וואָס האָבן זיך איבערגעכאזערט אלע טאָג, האָבן די ארבעטער זיך גיך צוגעוווינט, אוּן אפ דעם רעזולטאט פון דעם שטרייק האָט די דאָזיקע ארײַנמישונג פון דער פּאָליציי ניט געווירקט. אין א וואָכן ארום, נאָכ דעם אָנהייב פון דעם שטרייק האָבן די מייסטערס פאָרגעלייגט די ארבעטער אויסקלײַבן דעלעגאטן צו פירן אונטערהאנדלונגען. די אויסגעווײלטע דעלעגאטן, מערסטנס יונגע באָכערימלעך פון 18—19 יאָר, האָבן א רייד געטאָן מיט די מייסטערס אזעלכע שארפע רייד, אז די מייסטערס האָבן זיך שיר ניט געשוואָרן, אז זיי וועלן שוין בעסער גיכער „שטארבן פון הונגער", איידער צו „האָבן א געשעפט מיט אזעלכע מערזאווצעס". די אונטערהאנדלונגען האָבן זיך אָפּגעשטעלט. אין א פּאָר טעג ארום האָבן זיי וויידער אויסגעדריקט א פארלאנג אָנצוהייבן פון-דאָסנײַ אונטערהאנדלונגען, אָבער נאָר מיט באַווײַבטע ארבעטער. די באַלעבאטים האָבן פאָרגעלייגט די ארבעטער אייניקע האנאָכעס: זיי האָבן מאסקים געווען אפ א 12-שאָעקל־טאָג פון 8 ביז 8 אזייגער (אוּן ניט פון 6 ביז 6, ווי דאָס האָבן געפאָדערט די ארבעטער) אוּן העכערן דעם גע-צאָלט פון שטיק אין דורכשניט אפ 25 קאָפּיקעס. די ארבעטער זײַנען באשטא-נען אפ זייערע ערשטע פאָדערונגען. אייניקע ארבעטער האָט מען אָנגעהויבן צונעמען אפ ארבעט. די מייסטערס האָבן אין אייניקע ערטער געמומען אָפּגעבן ארבעט קליינע מײַסטערלעך אהיים. אין דער צײַט פון דעם שטרייק איז דער וועטער געווען גראָד א שלעכטער אוּן דער סעזאָן איז געווען א שלעכטער. צום סאָמע, נאָכ א 7-וואָכיקן שטרייק האָבן די באַלעבאטים זיך אונטערגע-געבן, אָבער דער שטרייק האָט ניט געבראכט די ארבעטער דעם נוצן, וואָס מע האָט דערווארט, וואָרעם וועגן די באַלעבעטים האָבן זיך אונטערגעגעבן, איז דער אזוי אויך שלעכטער סעזאָן שוין געווען באם ענדע אוּן ניט אלע ארבע-טער איז געלונגען צו קריגן ארבעט. אין א וואָכ ארום נאָכ דעם אָנהייב פון דעם שטרייק האָבן די שנײַדער, וואָס ארבעטן אפ די מאגאזינען אוּן וואָס געפינען זיך אין ערגערע באדינגונגען אייידער די באשטעלונגען-שנײַדער, דער קלערט, אז זיי וועלן זיך שטעלן ארבעטן, אויב מע וועט זיי ניט געבן קיין שטיצע, וואָרעם זיי ווילן אויך פארבעסערן זייער לאגע, אז שטיצע מוז מען זיי געבן שוין דערפאר, וואָס די שטעלעס פון די באשטעלונגען-שנײַדער, וואָס וועלן פיל בעסער באצאָלט אייידער זייערע שטעלעס, קענען זיי פארנעמען. די ארבעטער איז אויסגעקומען אונטערצושטיצן זיי. זיי האָבן זיך געהאלטן א וואָכ צײַט (עס האָבן געשטרייקט 60 מענטשן פון 100), אוּן אפ העלפט זײַנען זייערע פאָדע-רונגען באפרידיקט געווארן (מע האָט געהאלטן דעם ארבעטלוין). אומגעפער אין דער זעלביקער צײַט האָבן פארשטרייקט די מילִיטערישע שנײַדער (אין דער צאָל 22 פון העכער 40 מענטשן) אוּן האָבן ארויסגעשטעלט אויך אזעלכע פאָדערונגען, ווי די באשטעלונגען-שנײַדער, ד. ה. העכערן דעם ארבעטלוין אוּן קירצן דעם ארבעט-טאָג. זיי האָבן זיך געהאלטן איין טאָג אוּן דעם שטרייק פארשפּילט. דער דאָזיקער שטרייק, וואָס האָט אין סאכאקל אָפּגעקאָסט

1100—1200 רובל, האָט דאָס ארויסגערופן אין שטאָט א גרויסע אופרעגונג, אונ האגאמ די ארבעטער זײַנען אין איין טײל פון זייערע פאָדערונגען באפרידיקט געווארן, איז אָבער אויסניצן אָט דעם טײלווײַזן זיג זייערע האָבן זיי ניט גע-קענט איבער אזא סיבע: די לעצטע צײַט פון שטרײַק האָבן זיך ארײַנגעמישט אין אים ארבעטער, וואָס האָבן זיך פײַנטלעך באצויגן צו דער אגיטאציע אין דער ארבעטער-סוויווע אונ וואָס האָבן זיך געהאלטן בא דער מיינונג, אז אין איצטיקער צײַט דארף מען אין דער דאָזיקער סוויווע פארנעמען זיך נאָר מיט פּראָפאגאנדע. [2] זיי האָבן זיך גימיט צו דערווײַזן די אָנפירער פון דעם שטרײַק אונ די איבעריקע אָנטײלנעמער אין אים, אז דער שטרײַק איז קינסטלעך ארויסגערופן, האָבן אָנגעוויזן אפ דעם שאָדן, וואָס דער שטרײַק וועט ברענגען די ארבעטער, אפ די ארעסטן, אפ דעם, וואָס עס פעלט די ארבעטער באוווסט-זײַן, מיט איין וואָרט — זיי האָבן מיט אלע מיטלען געזוכט צו שטערן דעם שטרײַק, ארויסגייענדיק פון אָט דעם שטאנדפונקט, האָבן זיי געלייקנט אין דער באדײַטונג פון די קאמף-קאסעס, האלטנדיק זיי פאר א דורכויס אומפּרוכט-בארער אינסטיטוציע. די דאָזיקע מיינונגען האָבן געפונען א פאסיקן באָדן. די קאמפ-קאסע איז נאָכן שטרײַק גיכ זיך צעפאלן. די ארבעטער האָבן ניט גע-קענט אויסנוצן דעם טײלווײַזן זיג, וואָס זיי האָבן אָפּגעהאלטן איבער די בא-לעבאטים; אפילע איז אָט דעם פּראָט איז דער שטרײַק פאר זיי דורכגאנגען אָן קיין שום שפּורן; די סיבע דערפון זעט מען אײַן איז דער ארײַנמישונג פון די פּראָפאגאנדיסטן. בא איצטיקן מאָמענט איז בא די דרײַ פון די דערמאָנטע קאטעגאָריעס שנײַדער פּאראן קאמפ-קאסעס, אונ אין 1895-טן יאָר האָבן זיי געהאט 10 שטרײַקן (אין אלע 10 זײַנען בעסאכאקל געווען 40 (?) [1] אָנטײלנע-מער), פון זיי 8 מיט א גינסטיקן רעזולטאט. די שטרײַקן פלעגן אויסברעכן איבער פאשיידענע סיבעס: צוליב דעם אָפּזאָג פון די באלעבאטים צו העכערן דעם געצאָלט, צוליב דעם ניט וועלן פון דעם באלעבאָס צו דערווײַטערן א שעדלעכן ארבעטער לויט דער פאָדערונג פון די ארבעטער אונ אנד. איצט אר-בעטן די אָרגאניזירטע שנײַדער אין דורכשניט 14 שאָ, די ניט-אָרגאניזירטע 16 שאָ, די מיליטער-שנײַדער 14 שאָ, די, וואָס ארבעטן אפ די מאגאזינען— 14 1/2 שאָ.

אין 1894-טן יאָר האָט בא די שלײַסער אויסגעבראָכן א שטרײַק (15 מענטשן אין איין וואַרשטאָט). די ארבעטער האָבן זיך געוואָלט דערשלאָגן א העכערונג פון דעם ארבעטלוין. אזוי ווי אָבער מע האָט אים אָנגעהויבן ניט אין סעזאָן-צײַט, האָט ער ניט געהאט קיין דערפאָלג. ער האָט זיך געענדיקט מיט גאָרנישט, אונ צום אָנהייב פון דער דריטער וואָך נאָכן דערקלערן דעם שטרײַק, איז א טײל ארבעטער זיך צעפאָרן. אונ דער אנדער טײל האָט זיך אײַנגעאָרדנט איבער פארשיידענע וואַרשטאָטן. וועג עס איז אָבער אָנגעקומען דער נאָענט-סטער סעזאָן, האָט דער באלעבאָס, מוירע האָבנדיק פאר א שטרײַק, אלײַן גע-העכערט די ארבעטער דעם לוין (צווישן זיי זײַנען אויך געווען אָנטײלנעמער פון דעם ערשט דערמאָנטן שטרײַק). א צווייטער שטרײַק האָט זיך אָנגעהויבן אזוי: די אגיטאטערן האָבן צונויפגעקליבן די שליאָסערס פון איין וואַרשטאָט אונ האָבן זיי פאָרגעלייגט ארײַנצוטרעטן אין דער קאמפ-קאסע. אפ דער פאר-אמלונג איז אָנגענומען געוואָרן א באשלוס ביזן גרינדן די קאסע אײַנצואָרדנ-

---

1 אָט דער „?" שטייט אזוי אין אָריגינאל...

נעם א שטרייק אונ פאדערנ איינצופירנ א 12-שאיקנ ארבעט־טאג, אנשטאט א 15-שאיקנ (ניט דייטלעכ, עס קענ זיין, א 13-שאיקנ) אונ העכערנ דעמ ארבעטלוין. דער דאזיקער ווארשטאט, צוזאמענ מיט נאכ איינעמ, ווו עס האבנ געארבעט 6 מענטשנ, האבן אינ יענער צייט (אינ 1895-טן יאר) געהאט אויס־צופילנ איין באשטעלונג. די ארבעטער פונ דעמ צווייטנ ווארשטאט האבן זיך פארייניקט צו די שטרייקער, ניט ארויסשטעלנדיק קיינע פאדערונגענ ספעציעל פאר זיך — בא זיי אינ ווארשטאט האט מען געארבעט 12 שאָ. דער שטרייק האט געדויערט 7 שאָ אונ זיך געענדיקט מיט א זיג. עס איז אויך איינגעפירט געוואָרנ א 12-שאיקער ארבעט-טאג אונ אפ יעדער שטיק, וואס עס געדויערט אויסצוארבעטנ א מעסלעס, איז דער ארבעטלוינ געהעכערט געוואָרנ אפ 25 קאָ־פיקעס. אינ א וואָכ ארום האט דער באלעבאס איינגעזעגנ, אז די שטיק-ארבעט לוינט זיך ניט בא די נייַע באדינגונגענ אונ האט זי פארביטנ אפ וואָכ-ארבעט דאס האט געדינט פאר א סיוזשעט פאר א דראמאטישנ ווערק, וואס עס האט אָנגעשריבנ אנ ארבעטער אונ וואס איז געשפילט געוואָרנ אפ דער סצענע מיט אגיטאציע־צילנ. פאר די לעצטע דרייַ יאָר האבנ די שליאסער ביסלעכווייַז זיך דערשלאָגנ זייערס, ד. ה. עס איז איינגעפירט געוואָרנ א 12־שאיקער ארבעט-טאג אינ 7 ווארשטאט (פונ 12, וואס זיינען פאראנענ אינ שטאט מיט 55 ארבעטער), א העכערונג פונ דעמ ארבעטלוינ אפ 6—8 רובל א כוידעש. אינ פארגלייַכ מיט דעמ לוין אינ שטאט אינ די יאָרנ 1892—1893, אונ בעסערע באציונגענ. ביזן דעמ גרינדן די קאסעס פלעגט מען בא די מייסטערס ארבעטנ 14 שאָ א מעסלעס.

בא די שטעפער—200 מענטשנ אינ דעמ פאכ—איז אינ פרילינג 1894 יאָר געווען א שטרייק פונ 32 ארבעטער פארנ ניט־פינקטלעכנ צעצאָלנ זיך. די בא־לעבאטים פונ דעמ דאזיקנ ווארשטאט פלעגן קיינמאָל ניט אויסצאָלנ די ארבע־טער די גאנצע סכירעס, וואס עס האט זיי געקומט. איינמאל, בא דער ווענט־לעכער צעצאָלונג, ווען צוויי ארבעטער האבן אויסגעדריקט דעמ באלעבאס זייער אומצופרידנהייט, האט זיי דער באלעבאס אויסגעזידלט אונ אָפגעזאָגט פונ דער ארבעט. אינ א 2-3 טעג ארום האבן אויך די איבעריקע ארבעטער אָנגעהויבנ קלאָגן זיך אפ אזא פאנאנדערצאָלנ זיך. דער באלעבאס האט דער־קלערט, אז ווער עס איז ניט צופרידנ מיט אזא פאנאנדערצאָלונג, קען זיך גיין. די ארבעטער האבן פארשטרייקט. דער אינספעקטער, צו ווענען די ארבעטער האבן זיך געווענדט, האט זיך געשטעלט אפ זייער זייט. אינ צוויי טעג ארום האט דער באלעבאס נאכגעגעבן, האט זיך פארפליכט פאנאנדערצוצאָלן זיך פינקטלעכער, אונ האט צוגענומען צוריק אלעמען אפ דער ארבעט. אזוי האבן זיך אויך דערשלאָגן אייניקע אויסבעסערונגענ די הענטשקע-מאכער, וואס האבן פריער געארבעט 13-14 שאָ, איצטער—12, 12 א האלבע שאָ; דער פריערדיקער ווענטלעכער לוין פונ 5-6 רובל האט זיך איצט געהעכערט ביז 7-8 רובל. בא די שניידער האט מען פריער געארבעט 14 שאָ, איצטער אָבער ארבעט מען אינ אייניקע ווארשטאטנ 12 שאָ, מיט א מיטעל־איבעריס פונ $1\frac{1}{2}$ — 1 שאָ, נאָר די מערהייט האט ניט קיין איבעריס אויך איצט. די מעבל־ארבעטער האבן ביזן דער גרינדונג פונ דעמ פאריין געארבעט פונ 6 אזייגער פרי ביז 9 אזייגער אָוונט, איצט אָבער פונ 7 ביז 9 אזייגער.

אין די אלע אָנגערופענע און אויכ אנדערע האנטווערקערייַען עקזיסטירנ נאָר אָרטיקע סעזאָנען און ביז דער איצטיקער צייַט זיינען ניט באמערקט געוואָרנ קיין פרוווּנ צו א צווישנשטאָטישער אָרגאניזירונג; נאָר אין איינ פראָדוקציע ווערנ אזעלכע פרוווּנ שוינ געמאכט. דאָס איז אין דער בערשטער-פראָדוקציע. אין שטאָט זיינען דאָ 4—5 ווארשטאטנ. די צאָל ארבעטער אין יעדער ווארשטאט ווערט פארגרעסערט אָדער פארקלענערט אָפהענגיק פונ דער סעזאָנ-צייַט. די ניט־סעזאָנ־צייַט געדויערט 1 כוידעש (א זומערדיקער), נאָר אָפט אויכ מער.

דער קאמפ פאר א 12-שאָיִקנ ארבעט-טאָג און פאר העכערנ דעמ לוינ האָט זיכ אָנגעהויבנ פונ 91[18] י. און ביסלעכווייַז איז דערגרייכט געוואָרנ פאָלגנדיקעס. ביז דער אנטשטייונג פונ פאריינ האָט זיכ די ארבעט אין דער מערהייַט ווארשטאטנ אָנגעהויבנ פונ 8 אזייגער אינדערפרי און זיכ געענדיקט 12 אזייגער באנאכט, דער וועכנטלעכער לוינ האָט זיכ געוואקלט פונ 1 ר. 50 ק. ביז 2 ר. 50 ק., איצט אָבער ארבעט מענ אין דער מערהייַט ווארשטאטנ פונ 7 אזייגער אינדערפרי ביז האלב 8 אזייגער אָוונט, דער ארבעטלוינ האָט זיכ געהעכערט ביז 3 ר. 50 ק. פריער האָבנ די ארבעטער געדארפט בעטנ דעמ ארבעטלוינ, פונקט ווי א נעדאָווע, איצט קומט פאָר דער ארויסצאָל אקוראט, און די פריערדיקע באציונגענ האָבנ זיכ געענדערט צומ בעסערנ.

קאפיטל 3

אינגאנצנ איז דאָ אין דער שטאָט ווילנע 90 מאנ בערשטער. צווישנ דעמ באלעבאָס און דעמ ארבעטער שטייט א פארמיטלער, אויכ אנ ארבעטער, וואָס דער באלעבאָס גיט אימ די רויע כאזער-האָר און צאָלט אימ פונ פוד באאר־בעטע האָר. די ארבעטער צאָלט אויס דער פארמיטלער אליינ. די ארבעט איז לויט אנ אוראָק, ד. ה., פאר דער וואָכ איז דער ארבעטער מעכויעוו אויסצו־פילנ א געוויסנ אוראָק. פונ דעמ פארמיטלערס גוטנ ווילנ זייַנענ אָפהענגיק אראָפ־רעכענונגענ פונ דעמ לוינ פונ די ארבעטער פאר ניט אויספילנ די פארגעבענע ארבעט. די ווארשטאטנ זייַנענ קליינע צימערנ. לענגויס די ווענט שטייענ טישנ מיט אייַזערנע קאמענ — צו איינעמ פאר יעדער בערשטער. אפ די קאמענ ווערט גערייניקט די רויע כאזער-האָר. מע ארבעט בא א שלעכטער באלייַכטונג. די ערשטע דרייַ טעג פונ וואָכ ווערט די כאזער-האָר סאָרטירט, און די צווייטע העלפט וואָכ ווערט זי גערייניקט אפ די קאמענ. ווענ כאזער-האָר ווערט גע־רייניקט, ווערט דער ווארשטאט פול מיט געדיכטנ שטויב, וואָס פארשיט די אויגנ און לאָזט ניט עטעמענ. ווענ מע זאָל נעמענ אינ באטראכט, אז די אלטע כאזער-האָר שטינקט שוינ אליינ, אז קעדיי עס זאָל זייַנ גרינגער צו רייניקנ זי, שמירט מענ די קאמענ מיט קעראָסינ, אז די באלייַכטונג איז א שלעכטע, אז די ווענטיליאציע איז נידעריקער פונ יעדער קריטיק. קאָנ מענ זיכ שוינ פאָרשטעלנ, אינ וואָס פאר א גענעמ עס ארבעטנ די בערשטער. ביז דעמ יאָר 1891—1892, פלעגנ די בערשטער ארבעטנ 14—15 שאָ, לערנייִנגלעכ האָט מענ געצאָלט 1 רובל, די עלטערע 4—$4^1/_2$ רובל א וואָכ. דאָס פאנאנדערצאָלנ זיכ און די באציִונגענ זייַנענ געווענ די ערגסטע. נאָכנ פאנאנדערצאָלנ זיכ פלעגנ די ארבעטער אוועקגיינ מיט טרערנ אינ די אויגנ. נאָכדעמ, וואָס מיר האָבנ דאָ געזאָגט, איז קיינ ווונדער ניט, וואָס די בערשטער זייַנענ אנ אוילעמ מיט שוואכע ברוסטנ, עס איז דאָ צווישנ זיי אסאכ טובערקוליאָזע, אפ די פיס

ווערנ בא זיי אָפט וווּנדנ און געשווילעכצ. דער פאריינ פון די גארבער איז אופגעקומענ אינ 1891 יאָר, און דער ערשטער שטרייַק איז פאָרגעקומענ אינ 1893 יאָר, זומער. אינ דעמ ווארשטאט, ווו עס איז פאָרגעקומענ דער שטרייַק, האָבנ דאנ געארבעט 25—30 מאנ. דער שטרייַק האָט אויסגעבראָכנ איבער אזעלכע סיבעס: באמ אָפרייניקנ די כאזער-האָר באקומט זיכ אפ די קאמענ אנ אָפפאל, דער דאָזיקער אָפפאל גיט ווידער א נייַעמ אָפפאל, וואָס גייט נאָכדעמ, ווי מע רייניקט אימ דורכ, אפ פראָסטע בערשטלעכ. אָט די אָפפאלנ פון ני-דעריקער קוואליטעט ווערנ באארבעט דאנ, ווענ אינ די ווארשטאטנ איז ניטאָ קיינ רויע כאזער-האָר.

דאָס פאנאנדערצאָלנ זיכ איז פון פונט. דער פארמיטלער באקומט 12 קאָ־פיקעס פון פונט, און צאָלט די עלטערע צו 11 קאָפיקעס, און די ייִנגערע צו 10—10½ קאָפ. די ארבעטער האָבנ געפאָדערט צו פארגרעסערנ דאָס געצאָלט פון פונט און אָפזאָגנ איינעמ פון די 4 געוועזענע פארמיטלער. דער שטרייַק האָט זיכ אָנגעהויבנ אינ א שלעכטער צייַט און דער באלעבאָס האָט געקענט ווארטנ. דערפארונג האָבנ די, וואָס האָבנ אָנגעהויבנ דעמ קאמפ, געהאט ווייַ־ניק, און אינ 8—9 טעג ארומ האָבנ זיכ די ארבעטער אונטערגעגעבנ. דער באלעבאָס האָט איבערגעלאָזנ דעמ פריִערדיקנ ארבעטלוינ און האָט געוואָלט אָפזאָגנ דרייַ בונטאָוושטשיקעס. דאנ האָבנ די ארבעטער ווידער פארשטרייַקט. אינ א טאָג ארומ האָט דער באלעבאָס אלעמענ צוגענומענ אפ די פריִערדיקע באדינגונגענ. ווינטער 1892 יאָר איז פאָרגעקומענ א שטרייַק אינ אנ אנדער ווארשטאט, ווו עס האָבנ געארבעט 20—25 מענטשנ. די ארבעט-באדינגונגענ אינ אָט דעמ ווארשטאט זייַנענ געווענ באזונדערס שוידערלעכע. די ארבעט פלעגט דאָ געדויערנ פון 8 אינדערפרי ביז 11 באנאכט, און איינ מאָל אינ וואָכ אויכ ביז 12 באנאכט. אינ דעמ דאָזיקנ ווארשטאט האָט זיכ פראקטיקירט א באזונדער מיטל פון באארבעטנ די כאזער־האָר. די זאכ איז, וואָס די רוסישע כאזער־האָר ווערט אופגעקויפט דורכ די אויסלענדישע פאבריקאנטנ אינ לייַפ-ציג, דאָרט ווערט עס פונדאָסנייַ באארבעט, און ערשט דאנ גייט עס אוועק אינ דער ארבעט; אָבער דער באלעבאָס פונעמ ווארשטאט, וועגנ וואָסערנ עס גייט די רייד, פלעגט אזוי באארבעטנ די כאזער-האָר, אז עס פלעגט זיכ בא־קומענ סכוירע, וואָס קענ גיינ קימאט גלייַכ אינ דער ארבעט; דאָס פלעגט דערגרייכט ווערנ דורכדעמ, וואָס ער פלעגט טריקענענ די כאזער-האָר אינ אויוונס. אדאנק דעמ פלעגט די כאזער־האָר ווערנ פעסטער און גלייַכער. דאָס טריקענענ פלעגט פאָרקומענ גופע אינ ווארשטאט, און דעריבער איז דאָרט דער געשטאנק געווענ נאָכמער אומדערטרעגלעכ, איידער אינ אנ אנדער ווארשטאט. צו באלייַכטנ דעמ ווארשטאט זייַנענ געווענ קלייניניקע לעמפלעכ, וואָס זייַנענ געהאנגענ אפ די ווענט צו איינס אנטקעגנ יעדנ ארבעטער און באדערנאכט פלעגנ זיי רויכערנ און טשאדענ. קיינ שומ ווענטיליאציע איז ניט געווענ. איינ-מאָל איז אינ דעמ דאָזיקנ ווארשטאט עפעס אריינגעגאנגענ אנ אָקאָלאָדאָטש-נער. ער איז אזש פארציטערט געוואָרנ. און עפשער דערפאר, וואָס דער בא־לעבאָס האָט אימ ניט בארויִקט גלייַכ מיט א ווזיאטקע, האָט ער עס דערלאנגט דעמ פריסטאוו און דעמ פאבריק-אינספעקטער. יענע זייַנענ געקומענ, האָבנ געמאכט א פראָטאָקאָל און דערלאנגט אינ געריכט. נאָכדעמ איז די אָרדענונג אינ דעמ ווארשטאט געוואָרנ אביסל אנדערש. מע האָט אָנגעהויבנ ארבעטנ מיט

שאָ ווייניקער, די וועגטיליאציע אונ באלײַכטונג האָט זיך אביסל פארבע-
סערט. דער גאריכט האָט צוגעמישפעט דעם באלעבאָס צו 50 רובל שטראָפ, אונ
ער האָט א העלפט פונ דעם דאָזיקן שטראָפ אריבערגעלייגט אפ די ארבעטער,
מאכנדיק בא זיי אראָפרעכענונגען פונ געהאלט. די ארבעטער האָבן אָנגע-
הויבן טומלען, האָבן אָבער פארשוויגן, אפ אזויפיל זיי נעמען זיי געווען דער-
שלאָגן; אָט די דאָזיקע פאבריק פלעגט ווארפן א שרעק אפ אלע בערשטער
פונ גאנצ שטאָט. די בערשטער פונ אנדערע ווארשטאט פלעגן זיך שעצנ
גליכעך שוין דערפאר אליין, וואָס די ארבעט-באדינגונגען בא זיי זיינען גע-
ווען ניט אזוי שוידערלעך, ווי אינ יענעם ווארשטאט. אָבער נאָכדעם, ווי אינ
דעם דאָזיקן ווארשטאט זיינען איינגעפירט געוואָרן נייע אָרדענונגען, האָבן די
בערשטער פונ די אנדערע ווארשטאטן גענומען זיך צום קאמפ אונ האָבן גע-
פאָדערט צו פארקירצן דעם ארבעט־טאָג אפ א שאָ אונ ביסלעכווײַז האָבן זיי
זיך דערשלאָגן בעסערע באדינגונגען. אינ 1893—1894 י. האָט דער פריער-
דערמאָנטער באלעבאָס, וואָס האָט פראקטיקירט דאָס טריקענען די כאוער-
האָר, אויסגעשריבן עטלעכע ארבעטער פונ מינסק, ווו עס איז נאָכ ניט געווען
קיין שום אָרגאניזאציע צווישן די ארבעטער (בערשטער). דאָס האָט ער געטאָן
צולײַב דעם, קעדיי ער זאָל זיך ניט דארפן וועגדן צו די דאָזיקע „מערזאוו-
צעס". מיט די ארבעטער, וואָס זיינען אָנגעקומען פונ מינסק, זיינען די היגע
בערשטער צונויפגעקומען זיך אונ גאָר גיכ האָבן די מינסקער זיך אָנגעשטעקט
מיט דעם גייַסט פונ די „בונטאָוושטשיקעס". אינ א וואָכן צוויי ארום נאָכן
אָנקומען פונ די מינסקער בערשטער האָט אויסגעבראָכן א שטרײַק אונ די
ארבעטער האָבן פארקירצט דעם ארבעט-טאָג פונ 12½ ביז 12 שאָ אונ האָבן
זיך אויך דערשלאָגן א העכערונג פונעם לוין. אונטער דערווירקונג פונ דעם
דאָזיקן שטרײַק אונ אויך פונ דעם, וואָס עס איז דערקלערט געוואָרן א 12-שאָ-
יקער ארבעט-טאָג, האָבן די בערשטער פונ אנדערע שטעט דערקלערט
א קאמפ, אונ אדאנק זייער אָרגאניזאציע האָבן זיי זיך ביסלעכווײַז דערשלאָגן
צו א 12־שאָיקן ארבעט-טאָג אונ א העכערונג פונעם לוין. איצטער באקומען
די ארבעטער אינ דער מערהײַט פאלן 4—5 רובל, אינ דער מינדערהײַט —
6 רובל (לערניינגלעך באקומען אזוי ווי פריער 1 רובל); קיין 2-רובלדיקער
ווערכנטלעכער לוין איז דאָ גאָר ניטאָ. און א דרײַ-רובלדיקער טרעפט זיך ווי
א זעלטענער אויסנאם.

אינ 1894 יאָר איז דער באלעבאָס פונ דעם ווארשטאט, ווערנ וואָסערנ מיר
האָבן דאָ שוין ניט איינמאָל גערעדט, געווען געצוווינגען אינגאנצן צו
שליסן זײַן ווארשטאט אונ אריבערטראָגן אים אינ אנדער אָרט, ווו די מענטשן
לאָזן זיך גרינגער איבערריידן. האָבנדיק א נויט אינ ארבעטער, האָט ער, ווי
דאָס פירט זיך, געקענט אָנדינגען ארבעטער דורכ פארמיטלער, אָנדינגען
איבער די באזונדערע ווארשטאטן; אזוי אָבער ווי די באציונגען פונ זײַנע
פארמיטלער צו די ארבעטער זײַנען געווען ערגערע, אייַדער אינ אנדערע
ווארשטאטן, אונ ער האָט ניט געוואָלט אָפשאפן די ארבעט לויט אוראָקן (אינ
אנדערע ווארשטאטן האָט זיך עס טיילווײַז יאָ אײַנגעפירט), האָבן די אָרגא-
ניזירטע ארבעטער באשטימט לאָזן אים אינגאנצן אָן אָפּגעטער, אויב ער ווען
ניט אײַנגיין צו ענדערן די אָרדענונג בא זיך אינ ווארשטאט. דער באלעבאָס
האָט פאָרגעלייגט די ארבעטער אויסקלײַבן דעלעגאטן צו פירן אונטערהאנדלונ-

גענ. ער האָט פאָרגעלייגט 6 רובל א וואָכ און איבערלאָזנ די אוראָקנ-ארבעט. די ארבעטער האָבנ אָבער געפאָדערט, אכוצ 6 רובל לוינ, אָפּשאפנ די אוראָקנ און באזייטיקנ די פארמיטלער. נאָכדעמ האָבנ די ארבעטער נאָכגעגעבנ אונ האָבנ פאָרגעלייגט צאָלנ וועכנטלעכ אפילע 5 רובל, אָבער מיטנ באדינג צו האלטנ דעמ גאנצנ יאָר, וואָרעמ דער באלעבאָס פלעגט געבנ ארבעט נאָר ביז פייסעכ. דער באלאבאָס האָט זיכ געווענדט אינ מינסק, אָבער די היגע בער-שטער האָבנ זיכ צונויפגעשריבנ מיט די דאָרטיקע, און זיינ פרוווצו באקו-מענ פונ דאָרטנ ארבעטער האָט זיכ ניט איינגעגעבנ. דאנ האָט דער באלעבאָס געשלאָסנ זיינ ווארשטאט און האָט די אונטערנעמונג זיינע אריבערגעפירט אינ א שטעטל. אונטער דער ווירקונג פונ די היגע ארבעטער האָט זיכ געגרינדעט אינ דער דערמאָנטער גובערניע-שטאָט א פאריינ פונ די בערשטער און עס זיינענ פארבונדנ געוואָרנ שטענדיקע באציונגענ צווישנ זיי מיט די היגע בערשטער.

דער ווייטערדיקער קאמפ איז פארשווערִיקט געוואָרנ צוליב אזעלכע אומ-שטאנדנ. די באלעבאטימ פלעגנ קעסיידער אָנווייזנ די ארבעטער, אז עס איז זיי שווער צו פירנ די פראָדוקציע בא אזא קורצנ ארבעט-טאָג (12 שאָ), וואָרעמ אינ דער אויעזד-שטאָט ווילקאָווישקי, וואָס איז ניט ווייט פונ אונדז, זיינענ די פאבריקאנטנ אינ אומפארגלייכלעכ בעסערע באדינגונגענ. זיי האָבנ אָנגע-הויבנ דראָענ, אז זיי וועלנ אויסשרייבנ ארבעטער פונ די ארומיקע שטעטלעכ אונ אנדערע ערטער, ווו די ארבעט-באדינגונגענ זיינענ ערגערע, ענדלעכ, פונ דער דערמאָנטער אויעזד-שטאָט, דורכ וואנענ עס גייט דורכ אלע יאָר ביז דעמ אָנהייב סעזאָנ ניט איינ הונדערט בערשטער. אונ אָט די דראָונג האָט שטארק באומרויִקט די ארבעטער, וואָרעמ די ארבעט-באדינגונגענ אינ ווילקאָווישקי זיינענ שרעקלעכע. א געוויסע פאָרשטעלונג וועגנ דעמ קענ מענ באקומענ פונ אזוינס: איינער א בערשטער פונ ווילקאָווישקי, וואָס מע האָט אימ אָפּגע-געבנ אינ סאָלדאטנ, איז אינ דריי טעג ארומ געשטאָרבנ. די דאָקטוירימ האָבנ אימ געפאלמעסט אונ האָבנ אויסגעפונענ, אז זיינע לונגענ זיינענ געווענ צע-געסנ. די כאזער-האָר שטויב איז, לויט זייער מיינונג, געווענ די סיבע פונ זיינ טויט. אפילע די אדמיניסטראציע האָט נאָכ דערופ געווענדט איר אופמערק-זאמקייט אפ די לעבנ-באדיננונגענ פונ די בערשטער אינ ווילקאָווישקי. דער איניענ האָט זיכ זיי אָבער ארויסגעוויזנ פאר לאנגווייליק אונ פאר אזא, וואָס פארדינט ניט קיינ אופמערקזאמקייט.

די ארבעטער האָבנ שוינ אליינ פונ לאנג געווענדט זייער אופמערקזאמקייט אפ ווילקאָווישקי, ווו מע ארבעט ביז די לעצטע קויכעס—15 שאָ אינ מעסלעס, ווו עס ארבעטנ יונגווארג צו 12-14 שאָ, אזויפיל, וויפל די דערוואקסענע, לייזנ-דיק דערצו נאָכ קלעפּ פונ די פארמיטלער. אהינצו זיינענ אוועקגעפאָרנ לויט א באשלוס פונ די ארבעטער עטלעכע מענטשנ, אונ די אגיטאציע פאר א 12-שאָיִקנ ארבעט-טאָג אונ העכערנ דעמ ארבעטלוינ האָט זיכ אָנגעהויבנ. זומער 1895 יאָר איז דאָס גאנצע שטעטל (דאָרט ארבעטנ 300 מאנ בערשטער) געווענ אינ איינ אופרעגונג. עס פלעגנ איינגעאָרדנט ווערנ פארזאמ-לונגענ, מע האָט געהאלטנ הייסע רעדעס — דאָס שטעטל איז געוואָרנ ניט צו דערקענענ. עס איז פאָרנעקומענ א שטרייק,* אינ אימ האָט זיכ בא-

* וועגנ דעמ שטרייק אינ ווילקאָווישקי ווערט ווייטער געבראכט א גענויע באשרייבונג.

באטייליקט די גאנצע מאסע. די פּאָליציי אוּן דער אינספּעקטער זײַנען די ערשטע צײַט געווען אפּ דער זײַט פּונ די ארבעטער. די בערשטער האָבן זיך דערשלאָגן א 12-שאָיקנ ארבעט־טאָג. די פּריידּ פּונ דער באפּעלקערונג איז געווען ניט צו באשרײַבן. די בּריוו פּונ די היגע אגיטאטערן פּונ ווילקאָווישקי צו די בערשטער פּונ אונדזער שטאָט זײַנען געווען פּול מיט גלויבן אוּן מיט באגײַסטערונג. די פּאָליציי איז אופּגערודערט געוואָרן אוּן האָט אָנגעשפּיצט די אויערן. אינגיכן האָט דער פּאָרשטייער פּונ דער מאכט ארויסגעשיקט דריי ארבעטער, וואָס זײַנען אהינ געקומען צופּאָרן פּונ אונדזער שטאָט. ניט לאנג האָבן די דאָרטיקע בערשטער געגאָסן די פּרוכט פּונ זייער זיג. נאָכן אײַנפּירן דעמ 12-שאָיקנ ארבעט־טאָג, האָט זיך ארויסגעוויזן, אז דער לוין פּונ די פּאר־מיטלערס איז שטוינענדיק געפאלן: פּונ 25 ביז 10 רובל, דעריבער האָבן זיי מיט אלע קויכעס געזוכט אומצוקערן די אלטע אָרדענונג. אוּן אינ־גיכן איז דאָס זיי געלונגען. די זאכ איז, וואָס צו דער צײַט, וועט מע נעמט אָן ארבעטער (די ארבעטער דינגט מען אפּ א האלב יאָר אָנהייב סעזאָן, אינ א האלב יאָר ארום צעלאָזט מען זיי גאנצ אָפּט, אוּן אביסל שפּעטער מאכט מען א נײַעמ אופּנעמ), פּלעגן אהערצו אָנפּאָרן פּונ די ארומיקע ערטער פּיל בערשטער. אויסנוצנדיק דעמ צופּלוס פּונ ארבעטער, האָבן די באלעבאטים אוּן פּארמיטלער אײַנגעפּירט די פּריַערדיקע אָרדענונגען. די ער־בעטער האָבן ווידער אָנגעהויבן ארבעטן 15 שאָ. ניט וויַט פּונ ווילקאָווישקי איז דאָ א שטעטל אוסטינעצ. ווי נאָר די דאָרטיקע ארבעטער האָבן זיך דער־ווּסט, אז אינ ווילקאָווישקי איז אײַנגעפּירט געוואָרן א 12-שאָיקער ארבעט־טאָג, האָבן זיי אויכ אָנגעהויבן טומלען. זיי האָבן זיך אפּילע געבעטן בא די ווילקאָווישקער, מע זאָל זיי צושיקן אן אגיטאטער. עס האָט זיך זיי אײַנ־געגעבן אפּ עטלעכע וואָכן דערשלאָגן זיך א 12־שאָיקנ ארבעט־טאָג, אָבער וועט אינ ווילקאָווישקי האָט מען ווידער אָנגעהויבן ארבעטן 15 שאָ, איז בא זיי אויכ אלץ אוועקגעגאנגען ווי אמאָל. זיי האָבן פּאָרגעלייגט די פּארמיטלער פּארקלענערן זיי דעמ ארבעטלוין, אָבער איבערלאָזן דעמ 12־שאָיקנ ער־בעט־טאָג. די באלעבאטים האָבן מאסקים געווען. דאָס האָט אָבער געדויערט אינגאנצן איין סעזאָן, אוּן איצט ארבעטן זיי דאָרטן ווידער אפּ די אלטע בא־דינגונגען. די אָרגאניזיר־ארבעט סײַ דאָרט, סײַ אינ אנדערע שטעטלעך גייט דאָרט איצט אָן שנעל פּאָרויס. אזוי, צום בײַשפּיל, איז מיט א האלב יאָר צוריק, אונטער דער ווירקונג פּונ די מינסקער ארבעטער, אָרגאניזירט געוואָרן א פּאריין פּונ זעלבסטשוצ צווישן די בערשטער פּונעמ שטעטל קרעסלאווקע (וויטעבסקער גובערניע).

די אגיטאטערן, וואָס שטייען אינדערשפּיצ פּונעמ פּאריין, האָבן געפּונען פּאר נייטיק, קעדיי צו אָרגאניזירן די דאָרטיקע ארבעטער, גרינדן די ערשטע צײַט א פּאריין פּאר קעגנזײַטיקער הילף. דער פּאריין האָט 100 מענטשן. די דאָרטיקע באדינגונגען זײַנען, דאכט זיך, נאָכ ערגער אייַדער וווּ ניט איז אָנדערש אינ אונדזער געגנט. מע ארבעט דאָרט 15-17 שאָ א מעסלעס: זומער פּונ 5 אינדערפּרי ביז 9—9½ אינאָוונט, ווינטער פּונ 8 אינדערפּרי ביז 12 בא־נאכט מיט א שאָיקנ איבערײַס. די כאזער-האָר טריקנט מען אויכ אינ אויוונס. די בערשטער דאָרט זײַנען לעבעדיקע מייסים. מיט א יאָר צוויי צוריק איז דאָרט אינ שטעטל געווען איין מאָל א טשינאָוניק פּונ דער פּאבריק-אינספּעק־

ציע, אָבער אזוי ווי ער איז געווען זייער פרײַנטלעכ אופגענומען פון די באלעבאטים (דאָרט איז פאראן אינגאנצן 450 בערשטער אין דרײַ פאבריקן) און האָט באקומען א פאָר מייעס, האָט ער געפונען, אז די דאָרטיקע אָרדענונגען זײַנען גאנצ געזעצלעכע, כאָטש, צום בײַשפיל, דאָרט ארבעטן קינדער פון 8־10 יאָר, און אזויפיל, וויפל די דערוואקסענע. ווען אין ווילקאָווישקי האָט זיכ אָנגעהויבן די באוועגונג פאר א 12-שאָיִקן ארבעט-טאָג, האָבן די אגיטאטערן־בערשטער צונויפגעקליבן זיכ אפ צו באטראכטן די פראגע וועגן דער באדײַטונג פון דעם דאָזיקן קאמפ און דעם קאמפ פון די בערשטער אין אנדערע שטעטלעכ פאר אונדזער געגנט (אינגאנצן זײַנען דאָרט פאראן עטלעכע טויזנט מענטשן) און פאר די אָרטיקע ארבעטער, וואָס זײַנען באשעפטיקט אין דער בערשטער־פראָדוקציע. אפ דער פארזאמלונג, נאָכדעם ווי מע האָט גוט באטראכט, זײַנען אויסגעארבעט געוואָרן עטלעכע טעזיסן, וואָס זײַנען געלייגט געוואָרן אין גרונט פון דער בראָשור, וואָס מע האָט אָנגעשריבן אפ דער דערמאָנטער טעמע לויטן פאָרשלאג פון די אגיטאטערן־בערשטער, וואָס האָבן זיכ פארזאמלט. די גרונט-האנאָכעס פון דער דאָזיקער בראָשור וועלן מיר דאָ איבערגעבן.

1. די ווילקאָווישקער ארבעטער ווילן זיכ דערשלאָגן א 12־שאָיִקן ארבעט-טאָג אָנשטאָט א 15־16־שאָיִקן. אויב זיי וועלן זיכ דאָס דערשלאָגן און דער ארבעטלוין וועט אפילע בלײַבן דער זעלביקער, וועלן די פארמיטלער דאן אָפּגעבן די באלעבאטים א קלענערע צאָל פודן אָפּגערייניקטע און צעסאָרטעוועטע כאזער-האָר, און זייער פארדינסט* וועט זיכ פארקלענערן; די פארמיטלער וועלן פאָדערן א העכערונג פון דעם ארבעטלוין און די באלעבאטים וועלן מוזן באפרידיקן זיי. דאָס וועט ברענגען דערצו, אז די קאָנקורענצ־באדינגונגען פון די היגע פאבריקאנטן מיט.... * אפן לײַפּציקער יאריד וועלן זיכ אויסגלײַכן, און דאן וועט אונדז זײַן ניט אזוי שווער צו דערשלאָגן זיכ פארבעסערונגען.

2. אזוי ווי אין [ווילקאָווישקי] ארבעט מען לענגער און ביליקער, קענען די באלעבאטים ביליקער פארקויפן די סכוירע; די היגע באלעבאטים קענען זייער אָפט ניט פארקויפן די כאזער־האָר לויט אזעלכע נידעריקע פרײַזן, ווי אין [ווילקאָווישקי] און עס קומט זיי אויס צו ווארטן אפ א מער גינסטיקער צײַט, אָפט ביז א צווייטן יאריד אין לײַפּציג. א קאָרבן ווערן דערווײַל די ארבעטער און איבער די ניט-פארקויפטע כאזער-האָר גייען זיי ארום....* און מער אָן ארבעט. די פארקלענערונג פונעם ארבעט-טאָג אין [ווילקאָווישקי], וואָס דארפ ארויסרופן אמינדסטנס א העכערונג פונעם לוין פאר די פארמיטלער, וועט אוועקשטעלן די פארקויפער פון די היגע כאזער-האָר און.....* אין גלײַכע באדינגונגען און די היגע וועלן קענען צו דער צײַט פארקויפן די גאנצע כאזער-האָר, וואָס זיי פירן ארויס אפן יאריד. די ארבעטלאָזיקײַט וועט דערפון היפּש פארקירצט ווערן.

די פארקויפער פון רויע כאזער-האָר פאָרן אהער ניט ארײַן, נאָר אין...** און אין אנדערע שטעט, וואָרעם דאָרט צאָלט מען זיי טײַערער.

---

* אין אָריגינאל איז א בלויז.

** אין אָריגינאל איז די שטאָט ניט אָנגעוויזן.

Ex bibl. univ. Tart.

אָבער פארוואָס צאָלט מען דאָרט טײַערער? אזוי ווי יעדער שאָ ארבעט פון דעם בערשטער קאָסט די דאָרטיקע עקספלואטאטערן ביליקער, איז פאר זיי לוינבאר, אז די גאנצע כאזער־האָר זאָל אָנקומען זיי, און זיי צאָלן איבער אביסל. און טאָג דאָס קענען זיי נאָר אדאנק דער אויסערסט־שטארקער עקספלואטאציע פון די דאָרטיקע בערשטער. דעריבער טרעפט אָפט, אז בא די היגע פאבריקאנטן פילט זיך א מאנגל אין כאזער־האָר, און די ארבעטער גייען ארום א געוויסע צײַט אָן ארבעט. אויב דאָרט ווען פארקירצט ווערן דער ארבעט־טאָג, וועלן די פאבריקאנטן ניט קענען צאָלן אזוי טײַער פאר די כאזער־האָר, און די פארקויפער פון רויע כאזער־האָר וועלן דאן אָנהייבן פאָרן אויך אהער. קיין דויכעק אין כאזער־האָר ווען מער ניט זײַן און די צײַט פון ארבעט־אָזיקײַט ווען פארקירצט ווערן.

3. איצט מוז אונדז דער קאמפ שרעקן, מיר ריזיקירן צו פארלירן די שטעלעס. האָבנדיק פארלאָרן די שטעלע, ווען אונדז אויסקומען זוכן ארבעט אין אנדערע שטעט, און דאָרטן אומעטום, אכוצ דער שטאָט מינסק, ארבעט מען 16 שאָ. ווײַטער האָבן מיר מוירע געהאט, עס זאָלן צו אונדז ניט קומען פון פארשיידענע ערטער מענטשן, וואָס קענען בייגן דעם רוקן. אָבער אויב דאָרט ווען אײַנגעפירט ווערן א 12־שאָיקער ארבעט־טאָג, ווען דער קאמפ בא אונדז אופלעבן, עס ווען אונדז מער ניט שרעקן די פערספעקטיוון ארײַנצופאלן אין אנדער שטאָט. ווײַטער, יעדער מאָל, ווען מיר געפינען פאר נייטיק אָנצוהייבן א קאמפ, שרעקט אונדז דער געדאנק, אז מע קען אונדז פארבײַטן מיט אר־בעטער...* אָדער מיט בערשטער, וואָס פאָרן זיך צונויף פון אַלע אדומיקע שטעט, פאר וועמען אונדזערע ארבעט־באדינגונגען זענען אויס צו זײַן אומדערהערט גוט. אויב אָבער דאָרט וועלן זײַן אויך אזעלכע אָרדנונגען, ווי בא אונדז, דאן וועלן די באלעבאטים פארלירן דעם כיישעק אײַנצוׂאדן זיי אונ אויך זיי אַלײַן וועלן זיך ניט אָפרופן אפ זייערע אײַנׂאדונגען.

4. אזוי ווי א כוידעש־צוויי גייען מיר ארום אָן ארבעט איבער דער קאָנ־קורענץ פון די...* באלעבאטים, פארנעמען זיך אונדזערע באלעבאטים מיט פיל זײַטיקע געשעפטן, וואָס נעמען בא זיי אָפ פיל צײַט,—דאָס צווינגט זיי נאָכ פעסטער צו האלטן זיך אָן דער פארמיטׂערײַ, דאָס לעצטע איז פאר זיי אומבאדינגט נייטיק. וועג אָבער אין דער שטאָט [וויׂקאָוויישקי] וועלן זײַן בע־סערע באדינגונגען פון ארבעט, וועט די צײַט פון ארבעטׂאָזיקײַט דאָ פארקירצט ווערן, דער באלעבאָס וועט זײַן מער צוגעבונדן צום וואָרשטאט, און אונדז וועט גרינגער זײַן צו קעמפן פאר דער פארניכטונג פון דער פארמיטלערײַ, וואָס האָט פארשווערט אונדזער קאמפ; דאָס פארניכטן די פארמיטלערײַ וועט צווי־גען די באלעבאטים צו זײַן נאָכגיביקער אפ אונדזערע פאָדערונגען.

5. דאָס, וואָס דער באלעבאָס פירט אריבער זײַן אונטערנעמונג אין אן אנדער שטאָט מיט א מער דערשׂאָגענעם ארבעטמאן, ברענגט אונדז א גרויסן שאָדן, כאָטש דאָס שמייכלט אונדזער פראָלעטאריישער אייגנליבע. אויב די בערשטער וועלן אויך דאָרט זיך אָרגאניזירן, וועׂן מיר ניט לײַדן פון אזעׂכע פאלן.

---

* אין אָריגינאל איז א בלויז.

6. אונ נאָכ איז וויכטיק, אז אינ דער שטאָט [ווילקאָווישקי] זאָל מען ארבעטן 12 שאָ אונ אָט פארוואָס: דאָס שטעטל [ווילקאָווישקי] שטעלט צו אינ ליַיפציג דעם גרעסטן סכום כאזער-האָר. די דאָזיקע כאזער-האָר איז פונ א נידעריקער קוואליטעט צוליב דעם לאנגן ארבעט-טאָג (אינ דער בראָשור ווערט דערקלערט, פארוואָס בא א לאנגן ארבעט-טאָג גייט די ארבעט ארויס ערגער; עס איז אויכ אָנגענוויזן, אז דער פארמיטלער, וואָס קריגט געצאָלט פונ פוד, איז פארינטערעסירט, אז די ארבעטער זאָלן פראָדוצירן מער, אָבער ניט בעסער). הַיינטיקס ייאָר (1895) האָט זיכ געוויזן אינ די צַייטונגען א מעלדונג, אז די אויסלענדישע סאָכרים קויפן שוין ניט גערן די רוסישע כאזער-האָר צוליב אַיר נידעריקער קוואליטעט. דאָס דראָט אונדז מיט אן אונטערגאנג. פאר די באלעבאטים איז עס אלציינס זיי וועלן ארַיינלייגן די קאפיטאלן, וואָס זיי האָבן אָנגעלעבט פונ אונדזער שווערער האָרוואניע, אינ אנדערע אונטערנעמונגען, מיר אָבער, וואָס וויסן נאָר איינ פאכ, וועלן אונטערגיין. בא א צוועלפשאַיקן ארבעט-טאָג וועט די כאזער-האָר בעסער גערַיניקט ווערן, די אויסלענדישע סאָכרים וועלן זיי אָנ-הייבן מער גערן קויפן אונ אונדזער פראָדוקציע וועט ניט אונטערגיין. כאָטש די פארמיטלערַי וועט נאָכ שטערן דערצו, אז די כאזער-האָר זאָל זיַין פונ א געהעריקער קוואליטעט, אָבער דער צוועלפשאַיקער ארבעט-טאָג וועט בא-דַיטנדיק אָפשוואכן די ווירקונג פונ דער דאָזיקער אורזאכ אפ דער קוואליטעט פונ דער פראָדוקציע. די גאנצע אופמערקזאמקַיט, שטַייט ווַיטער אינ דער בראָשור, איז געווענדט אפ דער שטאָט [ווילקאָווישקי], וואָרעם דאָרט איז דער צענטער פונ דער כאזער-האָר פראָדוקציע, אונ דעריבער פאָרן זיכ אהינ צונויפ די מערסטע ארבעטער; די ארבעט-באדינגונגען אינ דער שטאָט [ווילקאָווישקי] דינען פאר א מוסטער פאר אלע אנדערע שטעטלעך מיט א כאזער-האָר-פראָדוקציע. אונ אויב עס וועלן אָפגעשאפט ווערן די אלטע אָרדענונגען אינ [ווילקאָווישקי], וועלן זיי אויכ אינ די אנדערע שטעטלעך גאָר גיכ פאר-שווינדן. פונ דעמ איז געדרונגען: דאָס לעבן דערווַיזט, אז די אינטערעסן פונ די ארבעטער פונ דער גאנצער כאזער-האָר-פראָדוקציע זיַינען סאָלידאריש, אז א פארבאנד פונ זיי אלעמען איז אן עכטע באדערפעניש פונעמ לעבן.

* * *

אזוי ווי די פארמיטלערַי פארשוועריקט שטארק דעמ קאמפ פונ די ארבע-טער פאר א בעסערן לעבן, איז די דאָזיקע פראגע אפ דער פארזאמלונג פונ די אגיטאטערן-בערשטער דעטאל באהאנדלט געווָארן, לויט זייער אופטראָג איז אָנגעשריבן געווָארן א קלייניע ברָאשור, וואָס איז דורכגעלייענט געווָארן אפ דער פארזאמלונג פונ די בערשטער: וועגן דער ווירקונג פונ פארמיטלערַי אפ דער לאגע פונ די ארבעטער. די ברָאשור איז צונויפגעשטעלט געווָארן לויט אזא פלאן: דער אונטערשרַייד צווישן דער האנטווערקערישער אונ פאב-ריק-פראָדוקציע.—פארוואָס נייטיקן זיכ די פאבריקאנטן אינ פארמיטלערן?—פאר-וואָס עקזיסטירט אינ דער בערשטער-פראָדוקציע פארמיטלערַי?—די עקספלואָ-טאציע פונ די ארבעטער דורכ די פארמיטלער אינ דער דאָזיקער פראָדוקציע.—א דעטאלע באטראכטונג פונעמ שאָדן פונ דער פארמיטלערַי: 1) וואָס פאר-קירצט די צַייט פונעמ [סעזאָן], 2) פארטונקלט אינ דעמ באווּסטזַיַן פונ די ארבעטער דאָס פארשטַיין די עמעסע סיבעס פונ זייער שווערן לעבן, 3) דער

ארבעטער שטרעבט אָפּט צו ווערן אליין א פארמיטלער; דאָס צעשפאלט די ארבעטער אין דעם קאמפּ. דער אויספיר: די נייטיקייט פון קאמפּ צו פאר-ניכטן די פארמיטלערס. אז א צווישנשטאטישער פארבאנד פון די בערשטער איז נאָענט צו פארווירקלעכט ווערן, איז קענטיק פון דעם, וואָס אין אלע ערנסטע פאלן פאָרן זיך צונויפּ זייערע פאָרשטייער פון עטלעכע שטעט אפּ צו באהאנדלען די פראגע. אזוי, צום בייַשפּיל, איז ניט לאנג אפּ זיערן א קלייַ-נעם צוזאמענפאָר באהאנדלט געווָארן די פראגע וועגן אָרגאניזירן אין דער שטאָט [וויל־קאָווישקי] א גרויסן שטרייק פאר א צוועלפשטיקן ארבעט-טאָג, צו וואָס די מאסע וועט מיט פרייד זיך אָנשליסן, אוּן וועגן דעם, וויּ אזוי צו איינקערן זיך מיט אלע שוועריקייטן, וואָס מע קען פאָרויסזען.

קאפּיטל 4

ווי א צוגאָב צו די יעדיעס וועגן דעם קאמפּ פון די ארבעטער פאר א בע־סערן לעבן, וואָס ווערט געפירט בּא אונדז אין שטאָט, דארפּ מען באמערקן, אז די לעצטע צייט האָט זיך אָרגאניזירט א קראנקן-קאסע. א מיטגליד פון דער קראנקן-קאסע — לויט סטאטוט נאָכ — קען זיין נאָר א מיטגליד פונעם קאמפּ-פארייַן. דער כּוידעשלעכער מיטגליד־אָפּצאָל איז 10—25 קאָפּ. א מיט־גליד פון דער קראנקן־קאסע איז מעכּויעוו צו פאָלגן די אויסגעווייַטע פאר-אָרדענער אין פאל, אויב זיי באשטימען אימ דעזשורערן בּא וואָסער ניט איז כאוועור. יעדער מיטגליד פון דער קראנקן־קאסע איז מעכּויעוו באצייַטנס געבן צו וויסן די פאָרשטייער וועגן קראנק-געווָארענע כאוויירים אינעם קאמפּ פארייַן. א קראנק-געווָארענער מיטגליד פון דער קראנקן-קאסע וועט געגעבן הילף מיט אלץ — מיט געלט, רעפועס אוּן אנדּ. אָן ארבעטער אָבער, וואָס איז נאָר א מיטגליד פון דעם קאמפּ-פארייַן, וועט געגעבן אויכ א מעגליכע הילף, אָבער ניט מיט געלט. די קראנקן-קאסע פארמאָגט איצטער א קליין אפּטייקל אוּן א ניטגרויסע צאָל שפּיטאָל-אינסטרומענטן.

* * *

דער קאמפּ פון די היגע ארבעטער פאר בעסערע לעבן־באדינגונגען בלייַבט ניט אָן ווירקונג אויכ אפּ די אנדערע שטעטלעך, וואָס געפינען זיך ניט ווייַט פון אונדזער שטאָט. אזוי איז אונטער דער דירעקטער ווירקונג פון דער היגער אָרגאניזאציע אופּגעקומען די באוועגונג אין סמאָרגאָן. דאָ ארבעטן [300] מאן* גארבער, וואָס זיַנען צעוואָרפן אין 10—12 פאבריקן. איצט איז דאָרט פאראן א פאריין פון גארבער אנערעכ פון 200 מאן ייִדן אוּן קריסטן. דאָרט זיַנען פאָרגעקומען עטלעכע געלונגענע שטרייקן. אין סמאָרגאָן ווערן געפירט אין ארבעטער־קרייַזלעכ פאָרלעזונגען אוּן פארנעמונגען, אזוי ווי בּא אונדז אין שטאָט (וועגן דעם אונטערשרייבּ צווישן די פאָרלעזונגען אוּן פארנעמונגען — שפּעטער). עס ווערט פארשפּרייט אומלעגאלע ליטעראטור. דאָרט איז האיאָר אָרגעקומען א שטרייק אויכ פון זאָקן-מאכערנס, אין וואָסערן עס האָבן אָן-טיילגענומען 70 מענטשן. די זאָקן־פּראָדוקציע איז דאָרט פון א קוסטאָרישן כאראקטער. דעם רוי-מאטעריאל קריגן די דאָרטיקע באלעבאָסטעס פונדאנען,

* וועגן דער באוועגונג אין סמאָרגאָן ווערט וויַטער געבראכט א געוויסער באריכט.

אונ צוזאמענ מיט א צוויי-דרײַ זאָקנ-מאכערנס, וואָס יעדער באַלעבאָסטע דינגט צו, ארבעטנ זיי אפ די היגע זאָקנ־פאבריקנ, וואָס עקספלואטירנ שטארק אי די, אי ס׳ענע. אינ דעמ שטרײַק האָבנ זיכ באטייליקט אי די באלעבאָסטעס, אי די זאָקנ־מאכערנס. זיי האָבנ געפאָדערט א העכערונג פונעמ געצאָלט אפ 10 קאָפּ. פונ טוצ. מע האָט זיי געהעכערט אפ 5 קאָפּיקעס, אונ מיט דער דאָזיקער הויסאָפּע טיילנ זיכ די באלעבאָסטעס מיט די זאָקנ-מאכערנס אפ דער העלפט. כאָטש זיי געהערנ ניט צו דער דאָרטיקער אָרגאניזאציע, איז אָבער נאָכ אנ אייצע וועגנדנ זיי זיכ צו אירע מיטגלידער.

די באוועגונג אינ דער דאָזיקער שטאָט האָט זיכ אָפּגעשפּיגלט אפ דער גאָענטער שטאָט...* [סוזענציאנ (?) אָשמענע (?)]. דאָרט ארבעטנ 500 גארבער אפ 5-6 פאבריקנ. דער פאריינ, וואָס איז דאָרט ניט לאנג אָרגאניזירט געווארנ ציילט דאָרט איצטער העכער 100 מאנ יידנ אונ קריסטנ. פאר דעמ ס׳עצטנ יאָר זײַנענ דאָרט געווענ דרײַ שטרײַקנ. די פאָדערונגענ, וואָס די שטרײַקער האָבנ ארויסגעשטעלט, זײַנענ אזעלכע: פארקלענערנ די אוראָקנ, באגרענעצנ דעמ ארבעט-טאָג מיט 12 שאָ, באזײַטיקנ א מײַסטער אונ עטלעכע ארבעטער, צונעמענ צוריק אלע ארבעטער, וואָס דער באלעבאָס האָט אָפּגעזאָגט. אינ אלע דרײַ שטרײַקנ צוזאמענ געמומענ האָבנ זיכ באטייליקט בא 150 מאנ. אינעמ צווייטנ שטרײַק האָבנ די ארבעטער געפאָדערט (אכוצ אייניקע פונ די דער-מאָנטע פאָדערונגענ) מע זאָל אויכ באצאָלנ פאר דער שטרײַק-וואָכ. דער עו־שטער האָט זיכ געענדיקט אפ דער העלפט געלונגענ, אינ דעמ צווייטנ האָט דער באלעבאָס מאסקימ געווענ אפ אלע פאָדערונגענ פונ די ארבעטער, נאָר פאר דער שטרײַק־וואָכ ער ניט באצאָלט, כאָטש פרײַער האָט ער צוגעזאָגט יאָ צו באצאָלנ. דער דריטער שטרײַק האָט זיכ געענדיקט געלונגענ. אונ ניט נאָר אינ דעמ וויַזט זיכ ארויס די וירקונג פונ דער היגער באוועגונג. אינ וואָס פאר א שטאָט עס זאָל ניט אריַנפאלנ אנ ארבעטער, וואָס איז דורכגע־גאנגענ די היגע אָדער די מינסקער (?) שול, הייבט זיכ דאָרט נאָר גיכ אָנ א באוועגונג. אזוי איז אופגעקומענ א באוועגונג צווישנ די יידישע ארבעטער אינ... *, אונ אנד. אפ אזא אויפנ איז די דאָזיקע שטאָט געווענ א נעסט, פונ-וואנענ עס פארשפרייטנ זיכ די אידייעס פונ ארבעטער-באוועגונג, פונ קאמפ פאר א בעסערער צוקונפט.

* * *

דער קאמפ פונ די ארבעטער פונ דעמ איבעריקנ רוסלאנד אינטערעסירט שטארק די היגע ארבעטער. עס איז זיכ שווער פאָרצושטעלנ, מיט וואָס פאר א פרייד זיי האָבנ זיכ באצויגנ צום קאמפ פונ די פעטערבורגער פאָרט-ארבע-טער מיט אָנדערהאלבנ יאָר צוריק. אלע קאסעס צוזאמענ געמומענ האָבנ טיי־קעפ געשענקט פאר די קעמפנדיקע פאָרט-ארבעטער 100 רובל, וואָס זײַנענ אָפּגעשיקט געווארנ אהינ מיט אנ אדרעס אינעמ נאָמענ פונ די היגע ארבע-טער. די באגײַסטערונג אינ אייניקע קאסעס איז געווענ אזוי גרויס, אז די ארבעטער פונ די דאָזיקע קאסעס האָבנ פאָרגעלייגט אָפּצושיקנ דאָס גאנצע געלט פונ דער קאסע די פאָרט-ארבעטער. אזוי האָבנ אונדזערע ארבעטער

---

* אינ אָריגינאל איז א בלויז.

אויכ געהאָלפנ...* -ער פּאפּיראָסנ-מאכער אינ דער צײַט פונ זייער שטרײַק אונ האָבנ זיי ארויסגעשיקט 30 רובל, אויכ אינ...* אונ אנד. דערהויפּט שמידט צו צו זיכ די אופמערקזאמקײַט פונ די היגע ארבעטער, — אָנ צווייפל, ווי אויכ פונ גאנצ רוסלאנד, — דער קאמפ פונ די פּעטערבורגער ארבעטער. יעדער פּעטערבורגער פּראָקלאמאציע רײַסט מענ דאָ פונ די הענט, אונ זי העלפט מיט זייער פיל צו הייבנ די שטימונג פונ דעמ היגנ קעמפנדיקנ פּראָלעטאריאט.

קאפּיטל 5

פונ דעמ געזאָגטנ וואָלט, פונדעסטוועגנ, געווענ א טאָעס צו מיינענ, אז דער קאמפ פונ די היגע ארבעטער גיט זיכ זיי לעפּיִערעכ גרינג. ניינ, קי-מאט בא יעדער שטרײַק, אינ וואָסערנ עס באטייליקנ זיכ אפילע נאָר א פּאָר צענדליק מענטשנ, אָפט נאָכ ווייניקער, קומט אויס די ארבעטער צו באקענענ זיכ מיט פּאָליציי-לײַט, צו וועמענ די באלעבאטימ ווענדנ זיכ טייקעפ נאָכ הילפ. מארק-זידלערײַענ, דראָונגענ אונ אמאָל אויכ קלעפּ — דאָס זײַנענ די מיטלענ, וואָס עס ווענדט אָנ די אָרטיקע פּאָליציי, קעדיי צו צווינגענ די ארבעטער שטעלנ זיכ צו דער ארבעט. איבעריקנס, דעמ עמעס זאָגנדיק, איז די ענערגיע פונ דער פּאָליציי יעדער מאָל אָפּהענגיק פונ דער גרייס פונעמ כאבאר, וואָס זי קריגט פונ דעמ באליידיקטנ באלעבאָס, קעדיי אופצושטעלנ די אָרדענונג אינעמ ווארשטאט. כאבאר העלפט ארויס ניט זעלטנ אויכ די ארבעטער, ווענ אינ די הענט פונ דער פּאָליציי פאלנ ארײַנ וואָסערע ניט איז פּאפּירנ, וואָס קענענ קאָמפּראָמעטירנ די ארבעטער, אונ אויכ אינ אנדערע פאלנ. אכוצ צו דער פּאָליציי ווענדנ זיכ די באלעבאטימ אינ א צײַט פונ א שטרײַק ניט זעלטנ אויכ צו שלעגער. א געוויסע צײַט זײַנענ די ארבעטער אפילע געווענ גאנצ שטארק צעטראָגנ פונ די מײַסימ פונ אָט דער אונטערגעקויפטער באנדע. די געדונגענע שלעגער היטנ אונטער די אגיטאטערנ אינ פינצטערע געסלעכ אונ האָבנ אזוי געמיימעסט ניט איינ ארבעטער. די דאָזיקע שלעגער האָבנ זיכ ניט איינ מאָל געמישפּעט פאר פארשיידענע פארברעכנס, עס איז אָבער אפ זיי קיינ שומ געריכט ניטאָ, וואָרעמ פאר א דרײַ־רובלדיקע ווערנ בא אונדז אזעלכע פאר-ברעכער באפרײַט פונ פּאָליצייִשנ ארעסט. א קאָרעספּאָנדענצ וועגנ דער דאָ-זיקער באנדע מענוואָלימ, געשיקט אינ „בירזשעוויִע וועדאָמאָסטי", האָט מענ ניט אָפּגעדרוקט. ווי זשע פירט זיכ די פאבריק-אינספּעקציע בא די צוזאמענ-שטויסנ צווישנ די ארבעטער מיט די באלעבאטימ? עטלעכע יאָר צוריק, ווענ דער קאמפ האָט זיכ נאָכ ערשט אָנגעהויבנ, איז די אינספּעקציע, בא איר גאנצער פּאסיווקײַט, דאָכ געווענ גענייגט אפנ צאד פונ די ארבעטער, ווענ יענע פלעגנ זיכ ווענדנ צו איר נאָכ הילפ. אָבער ביסלעכווײַז האָט זיכ די סענטימענטאלע באציִונג פונ דער אינספּעקציע צו די ארבעטער פארביטנ אפ אנ אָפנ-פײַנט-לעכער. פּונקט אזוי ווי פריִער, אזוי איז אויכ איצט, וועט דער פאבריק-אינ-ספּעקטער לויט דער אייגענער איניציִאטיוו קיינמאָל ניט באזוכנ א פאבריק אונ וועט ניט אופשטעלנ דעמ געזעצ, וואָס דער באלעבאָס ברעכט. אונ דאָ זײַנענ פאראנ ניט ווייניק ווארשטאטנ, וואָס לויט דער צאָל ארבעטער דארפנ זיי לויטנ געזעצ רעכענענ זיכ פאר פאבריקנ אונ אונטערווארפנ זיכ די פאבריק-

* אינ אָריגינאל איז דאָ א בלויז.

אָרדענונגען. אויב ער ווייזט וועג עס איז יאָ אַן די באַלעבאטים אפ וואָסערע עס איז געזעצ-ברעכונגען, גיט ער אָבער קיינמאָל ניט אכטונג, צי די אומגע־זעצלעכקייט, וואָס ער האָט אָנגעוויזן, איז טאקע באזייטיקט געוואָרן. אָבער אינ דעם גרעסטן טייל פאלג ווירקט ער צוזאמען מיט דער פּאָליציי אפ די ארבעטער דורכ דראָונגען, זידלערייען, קעדיי צו צווינגען זיי שאָלעם מאכן מיטן באלעבאָס. א טיפישער ענטפער פון אן ארבעטער אפ דער פראגע: „צי האָט דער אינספּעקטער באזוכט דעם ווארשטאט, ווו ער ארבעט, און אויב ער האָט באזוכט, איז לויט וועמענס איניציאַטיוו און וואָס זיינען די רעזולטאטן פונעם באזוך“? — איז אזא: „די איניציאַטיוו איז אונדזערע, דער רעזולטאט איז ווי געווייזן טלעכ“. דאָס כאראקטעריזירט אינגאנצן די פולשטענדיקע אומ־טעטיקייט פון דער היגער אינספּעקציע. אין דער היגער ארבעטער-סוויוע גלויבט מען שטארק, אז זי באקומט כאבאר בא די באלעבאטים. די לעצטע רעשטלעכ צוטרוי האָט די פאבריק-אינספּעקציע פארלאָרן בא דער היגער ארבעטער-סוויוע אין דער צייט פון דעם צוזאמענשטויס צווישן די פאפיראָסן-מאכער מיט זייער פאבריקאנט. וועגן דעם דאָזיקן שטרייק האָבן מיר דאָ ניט וואָס צו רעידן. ער איז דאך אין אלגעמיין ריכטיק געווען איבערגעגאבן אין „בירזשע־וויע וועדאָמאָסטי“ (איבערגעדרוקט אין „רוסקי ראבאָטשי“),[3] מיר וועלן נאָר באמערקן, אז מיט זיין פארהאלטן זיך צו דעם שוועלן קאמפ פון די פאפי־ראָסן-מאכער, האָט דער פאבריק־אינספּעקטער דערוועקט א גערעכטע צאָרן אין דער גאנצער ארבעטער-סוויוע. אין דער ערשטער מעלדונג האָט ער דערקלערט די ארבע־טער, אז מע האָט אויועקגעזעצט מיידלעך אפ דער ארבעט פון מאנדצבייל, קעדיי צו פארברייטערן די פראָדוקציע און גאָר ניט קעדיי אריסצושטויסן די מע־נער־ארבעט, און ניט געקוקט אפ דעם, וואָס אין דעם בריוו, וואָס ער האָט באקומען, איז געווען דערקלערט דער עמעסער צייל פונעם פאבריקאנט, וואָס שטרעבט ביסלעכווייז אריסצושטויסן די מענער-ארבעט און פארבייטן זי אפ דער מער בילליקער פרויען-ארבעט, — ניט געקוקט אפ דעם, וואָס עס איז געווען אָנגעוויזן אפ פונקט אזא אנאלאָגישן פאל — אפן שטרייק פון די פאפיראָסן־מאכער מיט א יאָר צוריק אין אן אנדער היגער טאבאק-פאבריק, וואָס איז אריסגערופן געוואָרן דורכ די זעלביקע סיבעס, און ווו עס איז נאָכדעם ביס־לעכווייז אריסגעשטויסן געוואָרן א העלפט מענער־ארבעט, — ניט געקוקט אפ דעם אלץ, האָט דער אינספּעקטער אין זיין באשולדיקונג-רעדע קעגן די ארבע־טער (אין געריכט) אלץ טאקע געטיינט זיינס. עס וועט דאָ זיין ניט איבעריק צו מאכן א קלייניע אָפּוועגדונג אָן א זייט. די אגיטאטערן, וואָס האָבן אָנגע־פירט מיט דעם שטרייק, און אויכ פיל פון דער מאסע האָבן פארשטאנען, אז, סאָפּ־קאָלסאָפּ, וועט די מענער-ארבעט מוזן אריסגעשטויסן וועלן דורכ דער פרויען־ארבעט. דאָכ האָט מען באשטימט צו קעמפן, קעדיי „אויב שוין אומקומען, איז כאָטש אומקומען, ווי זיי האָבן זיך אויסגעדריקט, מיט א ווידיקן טויט — באַ־ווייזן אנדערע א ביישפיל“. די מער באווסטזיניקע ארבעטער זיינען אריס־געגאנגען פון אזעלכע מאָטיוון, אז ניט נאָר א זיג, אפילע א צייטווייליקער, נאָר אויכ א מאפאָלע קען שפילן א גאָר וויכטיקע רעליע אפ צו פאריניקן די פאפיראָסן־מאכער און די פאפיראָסן־מאכערנס און אנטוויקלען בא זיי דעם קלאסן-באווסטזיין. און זיי האָבן קיין טאָעס ניט געהאט: גלייכ נאָכ דעם שטרייק האָט זיך אָנגעשלאָסן צו זייער פאריין בא א 50 מאן פאפיראָסן־מאכער

און פאפיראָסנ־מאכערנס. נאָר א פאבריק-אינספּעקטער פון דעם זעלבסטהער־שערישנ רוסלאנד קענ פארמאָגנ אזויפיל אומפארשעמטקייט, אפ צו אופהייבנ א פראָצעס קעגנ אזעלכע אָרעמעלייט, ווי די היגע פאפיראָסנ־מאכער, דערפאר וואָס זיי האָבנ ניט געוואָלט בלייבנ אָנ א שטיקל ברויט. ער האָט צוגעצויגנ צו קרימינעלער פאראנטוואָרטלעכקייט 70 פאפיראָסנ־מאכער. דער פראָצעס איז פאָרגעקומענ גופע אפנ פאבריק, און עס האָט זיכ צונויפגעקליבנ אנ אוילעמ פונ א 200 מאנ, ארבעטער פונ דער פאבריק גופע און פונ אנדערע פאכנ, נאָר דער דאָזיקער ציפער גיט ניט קיינ ריכטיקע פאָרשטעלונג וועגנ דעם אינטע־רעס, וואָס דער פראָצעס האָט ארויסגערופנ אינ שטאָט. די גאנצע ארבעטער־באפעלקערונג פונ שטאָט האָט אינ אופרעגונג געווארט אפ דער רעזאָליוציע פונעמ געריכט. אינ זייַנ רעדע קעגנ די ארבעטער, האָט דער אינספּעקטער גע־כויזעקט פונ זיי דערפאר, וואָס זיי באָרענ זיכ, קלוימערשט, פאר דער עמאנ־סיפאציע פונ די מיידלעכ און אינדערעמעסנ האָבנ זיי מוירע פאר זייערע קאָנ־קורענטקעס (אנ אָנצוהערעניש אפ א שטעל פונ דעם בריוו, וואָס ער האָט באקומענ, ווו עס שטייט, אז די מיידלעכ, וואָס ארבעטנ אפנ פאבריק, זייַנענ אויכ פארינטערעסירט אינ דעמ, אז די מענער-ארבעט זאָל ניט ארויסגעשטויסנ ווערנ דורכ דער פרויענ-ארבעט). וואָרעמ די דערפארונג באווייַזט, אז נאָכנ אייַנפירנ פרויענ-ארבעט ווערט דער דורכשניטלעכער געצאָלט פונ די פאפי־ראָסנ-מאכער אראָפגעזעצט. ער האָט גערעדט וועגנ דעמ העזעק, וואָס דער באלעבאָס האָט געהאט, ער האָט געפאָדערט פאר די דערוואקסענע די העכסטע שטראָפ „אריינזעצנ אינ טורמע אפ א כוידעש, און די 16־17 יאָריקע, וואָס זייַנענ אריינגעצויגנ געוואָרנ אינעמ שטרייַק „דורכ די אינטריגעס פונ די אופ־העצער" האָט ער אָנערקענט, אז זיי פארדינענ א פארווייכערונג. דער פרידנ־ריכטער האָט 34 יוגנטלעכע פרייַגעשפּראָכנ, און די איבעריקע האָט ער צוגע־מישפּעט אפ צוויי וואָכנ טורמע. וועגנ דעמ צאָרנ פונ די ארבעטער קעגנ אזא אורטייל איז איבעריק צו ריידנ. דאָס האָט, אגעוו, געפונענ אנ אויסדריק אינ איינער פונ די פאָליטישע רעדעס, וואָס איז געהאלטנ געוואָרנ פאר די אר־בעטער אפ דער פייַערונג פונ 1-טנ מייַ הייַנטיקנ יאָר, ווו עס איז, צווישנ אנדערנ, געווענ געזאָגט וועגנ די בארבארישע פאבריק־געזעצנ, וואָס פארבאָטנ די ארבעטער אונטער דער מוירע פונ שטראָפ צו פארטיידיקנ זייער עקזיס־טענצ, וועגנ דער טיפער דערנידעריקונג, וואָס יעדערער פונ די ארבעטער, וואָס זייַנענ געווענ אינ געריכט, האָט דערפילט, ווענ דער ריכטער האָט געמאָלדנ, אז לויטנ באפעל פונ זייַנ אימפּעראטערישער מאיעסטעט ווערנ די ארבעטער, וואָס האָבנ פארשטרייַקט, וואָס האָבנ פארטיידיקט זייער עקזיסטענצ, אָנער־קענט פאר פארברעכער און ווערנ באשטראָפט מיט טורמע.

קאפּיטל 6

אויב אזוי שווער גיט זיכ אייַנ די היגע ארבעטער צו דערשלאָגג זיכ כאָטש ברעקלעכ אויסבעסערונגענ פונ זייער מאטעריעלנ לעבנ, איז מיט ניט ווייניקער שווערייקייַטנ פארבונדנ דאָס פארשפרייטנ וויסנ אינ דער מאסע. בא אונדז זייַנענ ניטאָ קיינ זונטיק־שולנ, ניט קיינ פאָלק-ביבליאָטעקנ. עס איז ניטאָ אפילע יענע קליינע מיטלענ, מיט וואָסערע מע קעמפט כאָטש וויפל ניט איז קעגנ דער אנאלפאבעטישקייַט פונ די מאסנ אינעמ איבעריקנ רוסלאנד. די געזעלשאפט

טוט גאָרניט אונ, עפשער, קען זי טאקע גאָרניט ניט אופטאָ אינ אונדזער דערשלאָגענעם קאנט פאר דער אופקלערונג פון דער מאסע. די יידישע ארבעטער-מאסע, אינ א באדײַטנדיקן טייל אירע, קען ניט נאָר ניט לייענען קיין רוסיש, נאָר קוים-קוים וואָס זי רעדט אפ דער דאָזיקער שפראכ.

אונדזער ארבעטער-מאסע קומט אויס צו באנוגענע זיכ מיט דער זשארגאָנישער ליטעראטור, אונ אויב די רוסישע פאָלק-ליטעראטור, וווּ עס באטייליקן זיכ אזוי פיל שרײַבער, איז קען מענ זיכ שוין פאָרשטעלן, וואָס איז אזוינס די זשארגאָנישע ליטעראטור. נאָר מיט אָנדערהאלבן יאָר צוריק, טיילווײַז אונטערן דרוק פון דער היגער ארבעטער-באוועגונג אונ אדאנק דער ווידקונג פון דער אָרטיקער סאָציאַל-דעמאָקראטישער אינטעליגענצ, איז אופגעקומענ א דעמאָקראטישע זשארגאָנישע געזעלשאפט [4] (פארשטייט זיכ, א גע-היימע), וואָס האָט זיכ געשטעלט א ציל ארויסצוגעבן זשארגאָנישע ביכלעך פון א נאטורווישנשאפטלעכן, בעלעטריסטישן אונ אנדר. אינהאלט. צוליב דעם צוועק טרעט זי ארײַן אינ פארבינדונגענ מיט פארשיידענע לעגאלע פארלעגער, שאפט זיי מאטעריאל צום ארויסגעבן א. אז. וו. עס זײַנען שוין ארויס עט-לעכע נוצלעכע ביכלעך, וואָס די דאָזיקע געזעלשאפט האָט צוגעשטעלט אייניקע פארלעגער, די דאָזיקע ביכלעך זײַנען פאָפולער צווישן די ארבעטער. זיי האָבן אופגערודערט די יידישע קלייקוידעש אונ די יידישע בורזשואזיע. זיי האָבן געהערט, אז עס איז דאָ עפעס א זשארגאָנישע געזעלשאפט, וואָס האָט א שײַ-כעס צו די דאָזיקע ביכלעך, אונ אז די דאָזיקע געזעלשאפט האָט פארבינדונגענ מיט די היגע סאָציאַליסטן, דעריבער האָבן די קלייקוידעש אויסגענוצט די ערשטע געלעגנהײַט, קעדײַ צו פארשווארצן אָט די ביכלעך אינ דער עפנטלעכ-קײַט. דער מאגיד האָט אינ זײַן דראָשע אינ שול אינ דער צײַט פון דעם שטרײַק פון די פאפירָאסן-מאכער (וועגן דער דאָזיקער דראָשע איז עס אָנגעשריבן געוואָרן די בראָשור, וואָס איז אָפגעדרוקט אינ דעם נומער 1-2 „ראבאָטניק" [5]) אונטערן טיטל „די יידישע ארבעטער קעגן די יידישע קאפיטאליסטן" [6]) באמערקט, אז די גאנצע מאגייפע קומט פון אָט די אפיקאָרסישע ביכלעך, וואָס מאכן צעלאָזנ דאָס פאָלק. אינ די „סאלאָנען" איז מען אויכ גוט אינ קאס אפ דער זשארגאָנישער פארלאג-טעטיקײַט פון אייניק פערזאָנען.

א האלב-לעגאלער מיטל צו באפרידיקן די גײַסטיקע באדערפענישן פון די ארבעטער, וואָס זײַנען ארײַנגעצויגן אינ דער באוועגונג, זײַנען די ביבלײָאָטעקן: איינע—א רוסישע מיט 600 ביכלעך, די אנדערע—א זשארגאָנישע מיט העכער 250 ביכלעך (געגרינדעט מיט א פאָר יאָר צוריק). די ביבלײָאָטעקן זײַנען אָר-גאניזירט געוואָרן אונ ווערן אויסגעהאלטן אויסשליסלעכ אפן כעזשבן פון די ארבעטערס בײַטראָגנ. בעסאכקל, ווי עס איז צו זען פון דעם פרײַער-געבראכטן בא-ריכט (זע קאפ. 1), נעמען אינ בייבל ביבלײָאָטעקן ביכער—300 ארבעטער, נאָר דעם דאָזיקן ציפער וואָלט מען געקענט פארדרײַפאכן, ווען די ארבעטער וואָלטן גע-האט מער מיטלען אפ צו פארגרעסערן די ביבלײָאָטעקן. אכוצדעם איז פאר די ער-בעטער, וואָס קענען רוסיש (אזא איז די מינדערהײַט), פאראן די אינטעליגענ-טישע ביבלײָאָטעק מיט א 700 ביכער פון א סאמע פארשיידענעם אינהאלט. מיט אָט דעם רעכט, וואָס מע האָט געגעבן די ארבעטער, האָט די אינטעליגענ-טישע ביבלײָאָטעק געוואָלט, אגעוו, באפרײַען זיכ פון דער פליכט צו קויפן פאר

דעם אומבאדײַטנדיקנ טייל ערנסטע לייענער פונ דער ארבעטער־סוויווע בעסערע ביכער, וואָס קאָסטנ געוויינטלעכ טײַער. *

פארשטייט זיכ, דעם קלאסנ-באוווסטזײַנ גיבנ אָט די האלב-לעגאלע מיטלענ ווייניק וואָס. פאר מיטלענ פונ אגיטאציע אינ דער מאסע ארבעטער, פונ פּראָ־פּאגאנדע פונ פּאָליטישע אונ סאָציאל־דעמאָקראטישע אידייעס דינענ קאסע-פאָר־לעזונגענ, קרײַזל-פארנעמונגענ, פארשיידענע פארזאמלונגענ אונ די מײַ-פײַערונגענ.

אינ דעם „בריוו צו אגיטאטערנ" ווערט דערקלערט דער צוועק פונ די קאסע-פאָרלעזונגענ אזוי: „ווי זאָל מענ אגיטירנ צווישנ די מאסנ? דאָס מיטל, וואָס (דער בריוו איז אָנגעשריבנ דורכ דער סאָציאל-דעמאָקראטישער אינטעלי־גענצ; 7) מע דארפ באמערקנ, אז דער ציל פונעם בריוו איז „קלאָר מאכנ דעם שטאנדפּונקט פונ דער אגיטאציע-טאקטיק אונ קאמפ קעגנ דער פּראָפּאגאנדיס־טישער טאקטיק, וואָס האָט דאָ געהערשט מיט עטלעכע יאָר צוריק, אונ וואָס

* 1. די זשארגאָנישע ביכער, אפ וואָסערע ס'איז דאָ דער גרעסטער נאָכפרעג בא אונדזער אָרגאניזירטער מאסע, זײַנענ: 1) „קאמפ פארנ לעבנ" (איבערגעזעצט פונ רוסיש—זע די דערציילונג אינ ביכל (?) „וואָסכאָד" אונטערנ טיטל „История одного семейства" („די געשיכטע פונ א געזינד"), 8) 2) אבראמאָוויטש—„די קליאטשע", „דאָס קליינ מענטשעלע", „פישקע דער קרומער", 3) „גאָלדיצקע די מאלוועטע" [טויבע סעגאל, ווארשע, 1883] (פונעם לעבנ פונ איינ...* פונ ייִדישע ארבעטער), 4) דינעזאָנ—„א שטיינ אינ וועג", 5) „דער ייִדישער ערעוופּייסעכ" (געווענדט קעגנ דער רעליגיע), [שאצקעס (חמרמז)], 6) פּלאמאריִאָנ „Конец мира"—(„א סאָפ פונ דער וועלט") [מיכאל וועבער, ווארשע, 1883], 7) דיק—די „שקלאפערײַ", 8) „די אומגליקלעכע מיריאָמ" (פונ די צײַטנ פונ דער אינקוויזיציע) [יוינע טרובניק, ווילנע, 1888], 9) „דער ייִדישער דאלעס", 10) „רעב טרײַטל" [מ. ספּעקטאָר] (אנ אנטירעליגיִעזע), 11) די זינד פונ קאָהאָל" (דער אויבערשטער שיכט פונ דער ייִדישער געזעלשאפט), 12) „דער שווארצער יונגערמאנטשיק" [י. דינע־זאָנ], 13) „ליטעראטור אונ לעבנ"—אויסגאבע פונ פּערעצנ (זאמלבוכ), 14) פּערעצעס ווארשע־ווער אויסגאבעס פונ די לעצטע יאָרנ, 9) 15) „ווער קויפט זיכ אנ אָרט אינ גאניידנ", 16) „דרײַ פּאר־שוינענ" (פונ דער צײַט פונ די פּאָגראָמענ), 17) „פּאָלק-ביבליִאָטעק" אויסגאבע פונ שאָלעמ־אליי־כעמענ), 18) „הויז-פרײַנד" (אויסגאבע פונ ספּעקטאָרנ), 19) „בעטלער" אונ פיל אנדערע.

2. רוסישע ביכער, וואָס ווערנ אמאָפטסטנ געפאָדערט פונ די היגע אָרגאניזירטע ארבעטער: 1) זאָליא—„Рудокопы" („קוילנגרעבער"), „Деньги" („געלט"), „Чрево Парижа" („דער מאָגנ פונ פּאריזש"), 2) שפּילהאגענ—„Один в поле не воин" („איינער אינ פעלד איז קיינ קעמפער ניט"), 3) טשערנישעווסקי—„Что делать" („וואָס טוט מענ") (באזונדערס אָפט), 4) ספּאר־טאק (פולע אויסגאבע), 5) „קאָלאָ די ריִענצי" (?), 6) סטאניוקאָוויטש—„Два брата" („צוויי ברידער"), „Без исхода" („אָנ אנ אויסוועג"), 7) דאָסטאָיעווסקי—„Преступление и наказание" (פארבערעכנ אונ שטראָפ"), „Записки из мертвого дома" („שריפטנ פונ טויטנהויז"), 8) טורנעניעווס—„Отцы и дети" („פאָטערס אונ זינ"), 9) רעשאָטניקאָוו—„Свой хлеб" („אייגנ ברויט"), „Подлиповцы" („פּאָדליפּאָווצעס"), 10) די ווערק פונ קאָראָלענקאָ, מאטשטעט, גארשינ, דיקענס, 11) ערקמאנ שאטריִאנ—„די געשיכטע פונ א פּויער", 12) שטשעדרינ—מײַסעלעכ, „Господа Головлевы" („די הערנ גאָלאָוו'יאָווס"), 13) פראנצאָז—„Борьба за право" („קאמפ פאר רעכט"), 14) אָרזשעשקאָ—„שימשנ האגיבער", 15) די ווערק פונ פּיסארעוו, דאָבראָליו־באָוו אונ שעלגונאָוו, 16) קאוטסקי—סקיצנ אונ עטיודנ אונ אנד.

פונ דער אינטעליגענטישער ביבליִאָטעק נעמענ די ארבעטער אזעלכע ביכער: 1) מיניע—„די געשיכטע, פונ דער פראנצויזישער רעוואָליוציע" 2) וואָלגינ (3 מאָל), 3) ארטיקלענ פונ „אָטעטשעסט־ווענִיע זאפּיסקי" אונ רוסקאָיע באָגאטסטוואָ"—וועגנ דער ווירטשאפטלעכער אנטוויקלונג פונ רוסלאנד פונ דעם ערשטנ זשורנאל, וועגנ די מארקסיסטנ—פונ דעם צווייטנ, 4) סקאביטשעווסקיס ערשטער באנד (צוליב דעם ארטיקל וועגנ לאסאל), 5) דער קריזיס פונ דער שלעסער־פּראָדוקציע אינ פּאוו־לאָווסקער ראיאָנ (פונ דעם נײַעם פארבאָטענעם זאמלבוכ פונ די מארקסיסטנ), 6) טשופּראָוו—גע־שיכטע פונ פּאָליטישער עקאָנאָמיע, 7) שפּילהאגענ—„פּאָרווערטס", 8) זודערמאנ—„די זאָרג"), 9) סע־ראָשעווסקי—יאקוטער דערציילונגענ אונ אנד.

* אינ אָריגינאל איז דאָ א בלויז.

האָט אָפּגעלייקנט דעם קאמפּ פון די מאסן") מיר קאָנען אײַך דערווײַל פאָר-
לייגן — דאָס איז קאסט-פאָרלעזונגען. אפ די קאסט-פאָרלעזונגען דארפן די אגי-
טאטערן אָנווערבירן מעגלעכסט מער ארבעטער, און די טעמע זייערע דארפן
זיין פראגעס וועגן פארבעסערן דאָס לעבן פון די ארבעטער. די אגיטאטערן
דארפן שטענדיק ענווי און קלאָר אופקלערן פאר די ארבעטער, וואָס באזוכן
די קאסט-פאָרלעזונגען (אזעלכע פאָרלעזונגען וועלן באזוכט נאָר דורך ארבע-
טער פון אײַנ פאַכ און ניט פון פארשיידענע), אז נאָר מיט די אייגענע קויכעס
וועלן זיי זיך גאָרניט דערשלאָגן, קאָלזמאן אלע ארבעטער פון זייער פאַכ
וועלן ניט אָנהייבן וועלן דאָס זעלביקע און שטרעבן צו דעם זעלביקן, וואָס
זיי ווילן. אפ אָט די קאסט-פאָרלעזונגען דארף מען לעבן צו פארשטיין די
אָנטיילנעמער, אז פארבעסערונגען וועלן זיך די ארבעטער דערשלאָגן, אויב
זיי, די אָנטיילנעמער פון די קאסט-פאָרלעזונגען. וועלן ריידן וועגן די געווונ-
טשענע פארבעסערונגען מיט אלע ארבעטער און וועלן שמועסן וועגן די מיט-
לען צו דערגרייכן עס. די אָנפירער דארפן זיך ניט באנוגענען מיט די קאסט-פאָר-
לעזונגען, זיי דארפן צוזאמען מיט די לייענענדיקע ארבעטער פירן אן אגיטא-
ציע. זיי דארפן זיין זייער פילבאר צו דער מאסע, דארפן שנעל אופכאפן די
שטימונגען פון דער מאסע, קעדיי צו פארשטיין, צי טרעפט זייער אגיטאציע
פונקט אין פינטל, צי ווערט אגיטירט פאר אזא זאך, וואָס די ארבעטער האלטן
אין דעם געגעבענעם מאָמענט פאר נייטיק און נוצלעך. וועט דער אָנפירער
אלײן וועט אגיטירן אין דער מאסע, וועט אים דאָס לעבן גופּע געבן מאטע-
ריאל פאר אגיטאציע און פאר די קאסט-פאָרלעזונגען, נאָר דאן וועלן די
קאסט-פאָרלעזונגען אנטשפרעכן דעם לעבן און ניט דרייען זיך אויסער די לעבן-
אינטערעסן פון די ארבעטער. מע דארף ניט מיינען, אז דער אינהאלט פון די
קאסט-פאָרלעזונגען דארפן זיין נאָר די טעמעס: דער ארבעטער, ארבעטלוין, די
ארבעט פון לערניינגען — און גאָר. נייַן. אפ די קאסט-פאָרלעזונגען דארף
מען דערקלערן די גרונט-גזעצן פון (פאָליטישער) עקאָנאָמיע און נאטור-גע-
שיכטע, מיט די ארבעטער דארף מען לייענען די בעסטע בעלעטריסטישע בי-
כער, מע דארף זיי באקענען מיט דער היסטיקער רוסישער פאָליטיק, אָבער די
וויכטיקסטע טעמע פון די קאסט-פאָרלעזונגען דארפן זיין אינאָנים פון אגי-
טאציע.

„איז, הייסט עס, דער ארבעטער, וואָס וויל מיט לייב און לעבן אָפּגעבן
זיך פאר דער פארבעסערונג פונעם לעבן פון דער מאסע ארבעטער אינ א פאכ,
דארף סטאַרען זיך צו קריגן וואָס מער באקאנטע צווישן דעם דאָזיקן פאכ.
ער דארף גוט קענען די באדינגונגען פון זייער לעבן, קעדיי דאָס לעבן
אלײן זאָל אים אָנווייזן, צוליב וואָסערע פארבעסערונגען פונעם לעבן מע
קען אגיטירן און פון וואָס מע דארף אָנהייבן; צוזאמען מיט די אנדערע אגי-
טאטערן דארף ער דערנאָך באשטימען, וואָס פאר א פארבעסערונגען מע דארף
זיך דערשלאָגן בא דער געגעבענער עקאָנאָמישער לאגע פון דעם פאכ (פאר-
שטייט זיך, צוליב דעם דארף מען האָבן א קלאָרע פאָרשטעלונג וועגן דער עקאָנאָ-
מישער לאגע פונעם פאכ), און אויב די אגיטאטערן געפינען דעם מאָמענט פאר
פאסיק, דארף יעדערער פון זיי אפ די קאסט-פאָרלעזונגען אָנהייבן אן אגיטא-
ציע פאר דער געפלאנטער פארבעסערונג, קעדיי די אָנטיילנעמער פון די קאסט-
פאָרלעזונגען זאָלן דערנאָך אריבערטראָגן די דאָזיקע אגיטאציע אין דער מאסע"...

אפ אזא אויפן, אדאנק די קאסע-פאַרלעזונגען, וועט זיך איינגעבן צו פאר־
שפרייטן אין דער מאסע פון די היגע האנטווערקער דעמ באגריף וועגן עק־
ספלואטאציע (מערווערט), דעמ באווּסטזיין וועגן דער קעגנזעצלעכקייט פון
זייערע אינטערעסן צו די אינטערעסן פון די באלעבאטים, פון דער סאָלידארישקייט
פון די אינטערעסן פון אלע ארבעטער פון יעדער פאכ, א באגריף וועגן דעמ אר־
בעט־טאָג, וועגן לוין און קאָנקורענצ... דאָס איז איין ציל פון די קאסע־פאַרלעזונגען.
א צווייטער ציל איז—אנטוויקלען בא דער מאסע מיט דער הילף פון די קאסע־
פאַרלעזונגען א באדערפענישּ אין בילדונג. וועג עס דערשיינט פון דרוק
א נייַ ביכל פון נאטורוויסנשאפט, בעלעטריסטיק, אדער פון געזעלשאפטלעכע
ווּיסנשאפטן א. ד. גל., דארפן די אגיטאטארן באקענען דערמיט די ארבעטער,
וואָס באזוכן די קאסע־פאַרלעזונגען, אופקלערן, וואס פאר א פראגעס דאָס
ביכל רירט אָן, און דערנאָכדעמ דארף דער אגיטאטער אלייַן, אָדער דורכ די
אגיטאטארן-ארבעטער פארשפרייטן דאָס ביכל אין דער מאסע, צווישן וואָסערע
זיי אגיטירן. מיט אלצ, וואָס די אָנטיילנעמער באנעמען אפ די קאסע־פאַרלע־
זונגען איז געביט פון נאטורוויסנשאפט, עקאָנאָמיע, פאָליטיק, דארפן זיי זיך
טיילן בא יעדער פאסיקער געלעגנהייט מיט זייערע באקאנטע—ארבעטער. אן
אזא אויפן וועלן די ארבעטער, וואָס באזוכן די קאסע־פאַרלעזונגען ווערן
דורכפירער פון אופקלערונג אין דער מאסע און וועלן ביסלעכווייז אנטוויקלען
בא איר א באדערפעניש אין בילדונג". ווייטער ווערט אין דעמ דאָזיקן בריוו
אָנגעוויזן אפ אייַן וויכטיקן ציל פון די קאסע־פאַרלעזונגען, וויַ א מיטל פון
פאָליטישער פראָפאגאנדע איז דער מאסע. „איצט איז נאָך פרי, באמערקט דער
אווטער, צו אגיטירן פאר פאָליטישער פרייהייט איז דער מאסע. דער עקאָנא־
מישער קאמפ דארף ברענגען די ארבעטער צום באווּסטזיין וועגן דער נייט־
קייט פון פאָליטישער פרייהייט. וואָס מער ארבעטער עס וועלן ארייַנגעצויגן
ווערן אין עקאָנאָמישן קאמפ, אלצ גיכער וועלן זיי זיך איבערצייגן אין דער
שוועריקייט וואָס ניט איז צו דערשלאָגן זיך, וועג עס איז ניט מעגלעכ צו מאכן
פארזאמלונגען, וועג עס איז ניטאָ קיין פרייהייט פון פרעסע אוו וואָרט אוו
בא דעמ פולשטענדיקן ווילקיר פון דער פאָליציי—אלצ קלאָרער (ווי דער טאָג)
וועט ווערן די נייטיקייט פון פאָליטישער פרייהייט אוו פון קאמפ פאר איר.
אפ אזא אויפן וועט דער עקאָנאָמישער קאמפ אליין אָנווייזן די אגיטאטארן,
וועג ארויסצושטעלן אין דער ערשטער רייַ די אגיטאציע
פאר פאָליטישער פרייהייט. עס שטעלט זיך א פראגע, צי וועלן יידן
וועג עס איז דערפילן זיך געוואָג שטארק צו אָנטיילנעמען אין דעם קאמפ פאר
פאָליטישע רעכט? דער עקאָנאָמישער קאמפ אנטויקלט בא די ארבעטער זייער
קראפט; זיי וועלן זי אָנהייבן פילן אלצ מער אוו מער, אפ וויפל איז די איבע־
ריקע שטעט וועט זיך אנטויקלען די ארבעטער־באוועגונג. אָבער ניט געפינען־
דיק פאר מעגלעכ באמ איצטיקן מאָמענט צו שטעלן די פאָליטישע אגיטאציע,
זאָגן מיר זיך דערמיט ניט אָפ פון פאָליטישער אגיטאציע איצט. ניין, פונקט
פארקערט, די פאָליטיק פון דער רוסישער זעלבסטהערשערישער רעגירונג רירט
אָן זייער פילבאר יעדער יידן; עס גייט ניט דורכ קיין וואָכ, קיין כוידעש אָן
נייַע פארפאָלגונגען אוו אויסנאמ-געזעצן קעגן יידן (דאָס איז געשריבן אין
1894 י.). אזוי ווי די אגיטאציע צווישן די היגע האנטווערקער-יידן דארף
דורכויס ארויסדרינגען פון זייער לעבן אוו פון דאנען שפּאָן איר אינהאלט,

אוּן אזוי ווי די פּאָליטיק פּוּן דער רוסישער רעגירונג שפּילט אזא ווּיכטיקע ראָליע איז דעמ לעבן פּוּן די יִידן, דאַרף די פּאָליטיק פּוּן רוסלאַנד זײַן איינער פּוּן די קעגנשטאַנדן פּוּן דער אגיטאַציע. דער טכוּם, וואָס איז די סיבּה פּוּן א נידעריקן ארבעטלוין, דער ווילקיר פּוּן דער אדמיניסטראַציע, די אלע באַגרענעצונג-געזעצן קעגן יִידן, וואָס לייגן זיך מיט זייער גאנצער שוועריקייט אפּ די פּלייצעס פּוּנעם יִידישן פּראָלעטאַריאט—דאָס אלץ אוּן דאָסגלייכן דאַרף זײַן א קעגנשטאַנד פּוּן דער פּאָליטישער אגיטאַציע אין דער מאסע. מיר ווייסן, אז יעדער יִיד קריטיקירט די האַנדלונגען פּוּן דער רעגירונג. אָבער דער ארבעטער-אגיטאַטער דאַרף אנטוויקלען א קלאַסן-שטאַנדפּוּנקט אפּ די דאָזיקע האַנדלונגען בא די יִידן-האַנטוועקער. דער דאָזיקער געביט דאַרף זײַן א קעגנשטאַנד פּוּן די קאַסע-פּאָרלעזונגען, קעדיי די אגיטאַטערן זאָלן האָבן א מעגלעכקייט צו פּארשפּרייטן פּאָליטישע אידייעס אין דער מאסע". די קריזלעכ צום לייענען מיט א באשטאַנד ניט מער פּוּן 10 מענטשן האָבן דעמ זעלבּיקן ציל, וואָס די קאַסע-פּאָרלעזונגען, נאָר די אָנטיילנעמער פּוּן די לעצטע ווערן אויסגעקליבן דורכ די אגיטאַטערן.* זיי צייכענען זיך אויס מיט א פּיל קלענערן באשטאַנד, דערבּיי ווערן אזעלכע קריזלעכ אָפּט צונויפּגעשטעלט פּוּן ארבעטער פּוּן פּאר-שיידענע פּאַכן. די קריזל-לעזונגען טראָגן א מער ערנסטן אוּן סיסטעמאטישן כאראקטער איידער די קאַסע-פּאָרלעזונגען. אפּ די לעזונגען אין די קריזלעכ אוּן קאַסעס האָט מען דאָ געלייענט אוּן מע לייענט אזעלכע ביכער:

זשארגאָנישע: „דער ארבעט-טאָג" (פּרייַער איז עס געגאַנגען אין האַנטשריפּט, איצט—ארויסגעגעבן אונטער טיטל „לאַנג אוּן מאָגער"),[10] „דער ארבעטלוין" (אין מאַנוסקריפּט, דרוקט זיך),[11] „א וו-קוק וועגן מאזל"[12])—א דיאַלאָג—אן אגיטאַציע-בראָשור, וואָס האָט דעמ ציל צו צעשטערן באמ לייענער דעמ גלויבּן אין פּאָרויס-באשטימטקייט אוּן דערווייַזן, אז דער גוירל פּוּן די ארבעטער איז אין זייערע אייגענע הענט... (אין מאַנוסקריפּט), „א העספּעד אפּ אלעקסאַנדער דעמ 3-טן"[13] (אָפּגעדרוקט), „א קריטישער איבערזיכט איבער דער פּאָליטיק פּוּנעמ שטאַנדפּוּנקט, הויפּטזאכלעכ, פּוּן דעמ יִידישן פּראָלעטאַריאט", „דער 19-טער פעוואַראל",[14] אָן-געשריבן צום יאָרטאָג פּוּן דער רעפּאָרמע; א גרויסע אגיטאַציע-בראָשור, צו-נויפּגעשטעלט לויט אזא פּלאַן: דאָס אופּקומען פּוּן לייבקנעכטשאפּט, די סיבּה פּוּנעמ פּאַלן פּוּן לייבקנעכטשאפּט אין רוסלאַנד, די באדייטונג פּוּנעמ פאַלן פּוּן דער לייבקנעכטשאפּט אין רוסלאַנד פּאר דעמ יִידישן פּראָלעטאַריאט, די אופּ-גאבעס פּוּן דעמ יִידישן פּראָלעטאַריאט, ווּעגן דער דראָשע פּוּן דעמ מאגיד (די דאָזיקע בראָשור איז אָפּגעדרוקט אוּן „ראבאָטניק" נום. 1-2 אונטערן טיטל „דער יִידישער ארבעטער קעגן די יִידישע קאפּיטאַליסטן"). די מיינים פּוּן דעמ געווּעזענעמ מיניסטער קריווּשעין אוּן די אינטערעסן פּוּן די ארבעטער,[15] „א רעדע אפּ פּורים"[16] (דער אינהאַלט: דער אמאָליקער קייסער האָמאָן אוּן די היינטיקע האָמענס. ווּעגן קאָנקורענץ; ווּעגן פּראָפּעסיאָנאַלע ארבעטער-פּא-ריינען אוּן ווּעגן דעמ פּאָליטישן קאמפּ פּוּן פּראָלעטאַריאט; „ווּעגן שטייערן"; „פּערדלעכ" (א מיסע ווּעגן א שטריק פּוּן פּערד)[17] אוּן אנד. די אלע ווערק

---

* אפּ די שאבעסדיקע קאַסע-פּאָרלעזונגען קען קומען יעדער קאַסע-מיטגלידר; זיי זײַנען פּאר דער קאַסע ניט קאָנספּיראַטיוו.

זײַנען היגע. א טייל פון זיי, ווי געזאָגט, איז אָפּגעדרוקט, די איבעריקע ווילן אויך מיט דער צייט אָפּגעדרוקט ווערן. דער „ארבעט־טאָג" איז ארויסגעגעבן אפ צוויי שפראכן (ייִדישן זשארגאָן און רוסיש). דערמיט, פארשטייט זיך, ווערט ניט אויסגעשעפט די אָרטיקע ליטעראטור, וואָס ווערט געלייענט אין די דער־מאָנטע קרײַזלעך, ווי דאָס איז צו זען פונעם ווײַטערדיקן.

אכוצדעם, באקענט מען אין די קרײַזלעך צום לייענען און טיילווײַז אפ די קאסע־פאָרלעזונגען, געווינטלעך, מיט די פאָלגנדיקע ביכלעך: 1) „יעהי אויר!"[18] אויסגאבע פון דער אמעריקאנער ייִדישער סאָציאל־דעמאָקראטיע. 2) וועגן שטרײַק, 3) וועגן קריזיסן, 4) האגאדע (א פארמאָדיע אפ דער פייסעכדיקער האגאדע, וואָס מע זאָגט פאר דער וועטשערע די ערשטע צוויי אָוונטן פון דעם ייִדישן פייסעכ),[19] א פראָפאגאנדיסטישע און אגיטאציאָנעלע בראָשור, אויסג. פון דער אמעריקאנער סאָציאל־דעמאָקראטיע, 5) „די ייִדישע הילפ"...[20] 6) וועלט־קומט א ייִד צום סאָציאליזמוס"[21] (אויסג. פון דער אמעריקאנער ייִדישער סאָציאל־דעמאָקראטיע), 7) „וואָס יעדער ארבעטער דארף וויסן און געדענקען"[22] איבערגעזעצט פון פויליש), 8) „פון וואָס איינער לעבט" דיקשטיינס,[23] 9) „אן ארטיקל פון „צוקונפט", „פרייַע וועלט" (אויסגאבע פון דער ייִדישער סאָציאל־דעמאָקראטיע), 10) „די שטאמען־געזעלשאפט" און פיל אנדערע.

אפ די זעלביקע פאָרלעזונגען לייענען די אגיטאטארן אָדער זיי גיבן איבער דעם אינהאלט פון פארשיידענע פראָקלאמאציעס פון די פעטערבורגער ארבעטער, וואָס אינפאָרמירן וועגן די ויכטיקסטע שטרײַקן אין איבעריקן רוסלאנד און מײַרעוו־אייראָפּע, מיט וואָס זיי וועקן אופ בא די ארבעטער אן אינטערעס צו דעם גוירל פון דעם אלוועלטלעכן פראָלעטאריאט.

אין די דערמאָנטע קרײַזן פון ארבעטער, וואָס פארשטייען רוסיש, לייענט מען נאָכ: 1) שעלגונאָוו ארטיקלען („דער פראָלעטאריאט אין פראנקרײַך" (אין ענגלאנד?), 2) "Уличная торговка" („די גאסן־הענדלערן") (אויסגאבע פון דער רוסישער סאָציאל־דעמאָקראטיע), 3) „דער שטרײַק אפ דער פאבריק...,* וואָס איז פאָרגעקומען מיט דרײַ יאָר צוריק און איז דערשטיקט געוואָרן דורכ דער ארײַנמישונג פון דער פאָליציי. די בראָשור איז אן אָרטיקע. אויסנוצנדיק דאָס, וואָס די ארבעטער האָבן איבערגעלעבט אין דער צייט פון דעם שטרײַק, באלײַכט דער אוטער, הויפטזאכלעך, דעם כאראקטער פון אייגיקע פאבריק־גענאסן, 4) „א כאָלעם אין דער נאכט אפ ניַי־יאָר" (נאָכגעמאכט לאמענע, זע לאמענע „וואָרטע דעס גלאובענס", ז. 49 און אנד. אויסגאבע „רעקלאמא"). זי איז אָנגעשריבן געוואָרן אפ צו לייענען אין דער נאכט אפן ערשטן יאנואר 1896 יאָר אפ אן אָוונט פון די אגיטאטארן. אין דעם דאָזיקן ווערק גיבן די רעדעס פון די 7 געקרוינטע „בראָדיאגעס" מיט געלע לאטעס אפ די אײַנגעבויגענע פלייצעס, וואָס האָבן זיכ צונויפגעזאמלט אין פאלעצ, א קלאָרע פאָרשטעלונג וועגן דער פאָליטיק פון דער רוסישער רעגירונג, אכוצ דאָס אלץ

---

* אין אָריגינאל איז דאָ א בלויז. אונדז האָט זיכ ניט אײַנגעגעבן צו דערגיין וועגן וואָס פאר א שטרײַק עס גייט דאָ א רייד.

לייענט מען אויך די בעסערע...* אומלעגאלע ביכער. דער דורכגעלייענטער מאטעריאל ווערט צעטיילט דורך די אָנפירער פון די לעזונגען אפ פראגעס, בא וואָסערע די אָנטיילנעמער פון די לעזונגען ענטפערן, אונ אפ אזא אויפן ווערט דורכגעקאָנטראָלירט, צי האָבן זיי באנומען דאָס דורכגע-לייענטע. אָנטיילנעמער אינ די קרייזל־לעזונגען איז אינ אפרעל כוידעש פון הייַנטיקן יאָר געווען 200 מענטשן.

פון די אמערסטן ענערגישע, פייִקע, קלוגע און איבערגעגעבענע דער זאכ פון די ארבעטער ווערט צונויפגעשטעלט א קרייזל צו פארנעמען זיך (מיט א באשטאנד פון 3—8). דער ציל פון די פארנעמונגען איז אויסצוארבעטן בא די בעסערע ארבעטער א סאָציאל-דעמאָקראטישע וועלטאָנשויונג, לויט די קוי-כעס און מענלעכקייטן באשאפן אן ארבעטער־אינטעליגענצ, וואָס זאָל, צווישן אנדערן, קענען אָנפירן מיט די פאָרלעזונגען אינ די קרייזן און קאסעס. די אָנפירער פון די פארנעמונגען סטארען זיך, אפ וויפל דאָס דערלויבן זייערע קרעפטן, ניט דורכצולאָזן קיין איין וויכטיקע היסטאָרישע געשעעניש, קעדיי צו באלייכטן עס אינ דעם באוווסטזיין פון די, וואָס לערנען זיך, פונעם שטאנדפונקט פון וויסנשאפטלעכן סאָציאליזם. אזוי, צ. ב., איז צום יאָרטאָג פון 1־טן מארט 1894 י. אָנגעשריבן געוואָרן א ריי בראָשורן וועגן דער דאָ-זיקער געשעעניש—איינע, צוגעפאסט צום ניוואָ פון די ארבעטער, וואָס גייען אפ די קאסע-פאָרלעזונגען, אָדער וואָס באטייליקן זיך איז די קרייזל-לעזונגען, אָבער אויך איינע א מער סאָלידע, צוגעפאסט צום ניוואָ פון די ארבעטער, וואָס באזוכן די קרייזל־פארנעמונגען. צום 25 יאָרטאָג פון דער קאָמונע פון 1871 איז אויך אָנגעשריבן געוואָרן א בראָשור (אפן גרונט פון דעם בוך ליסא-גאָרע, מענדעלסאָן, און ענגעלס—וועגן דער קאָמונע) אונטערן טיטל „25 יאָר צוריק".

אפ די פארנעמונגען גייען דורך מיט מער אָדער ווייניקער באדייטנדיקע צוגאָבן די דאָזיקע ביכלעך: 1) ארבעטלוין, 2) דער ארבעט-טאָג, 3) מערווערט, דערבייַ באנוצט מען זיך מיט די היגע אויסגאבעס, 4) ארבעט און קאפיטאל—סווידערסקי, 5) לוינארבעט און קאפיטאל, 6) אייניקע קאפיטלעך פון „ערפור-טער פראָגראמ",—דערהויפט 1, 3, און 4 מיט זי געהעריקע צוגאָבן, 7) אייניקע ארטיקלען קאוטסקיס — דערהויפט: „דער יאָרהונדערט פון קאָמוניזם און רע־פאָרמאציע", „די קעגנזאצן פון די קלאסן־אינטערעסן אין פראנקרייך אין 1789 יאָר", 8) ארטיקלען פון לאסאל, 9) מאניפעסט פון דער קאָמוניסטישער פארטיי, 10) די שטאמען-געזעלשאפט (דערבייַ סטארעט מען זיך דורכפירן דעם גרונט-געדאנק, אז די אנטוויקלונג פון די פראָדוציר־קרעפטן האָט צעשטערט די שטאמען־אָרדענונג און האָט צוגעגרייט דאָס פארבייַטן זי מיט א מעלוכע), 11) דעם ארטיקל „וועגן אגיטאציע", 12) „א בריוו צו די אגיטאטערן", 13) וועגן די טעאָרעטישע און פראקטישע דערפאָלגן פון דער היגער באוועגונג פאר די לעצטע 1894—1895 י.י.[24]) (די דאָזיקע רעדע איז געלייענט געוואָרן אין 1895 יאָר אפ דער פארזאמלונג פון די אגיטאטערן נאָך דער געלונגען־דורכגעפירטער מייַ-פייַערונג) און פיל אנדערע ארטיקלען. אונטער די נומערן 10, 11, 12 זייַ־נען פארצייכנט היגע אויסגאבעס, וואָס זייַנען זייער פאָפוליער צווישן די אנט-וויקלטע ארבעטער. די אָנפירער פון די פארנעמונגען שטעלן מערסטנטייל צונויפ

---

* אינ ריגינאל איז דאָ א בלויז.

שריפטלעכע פראגעס פאר די ארבעטער און אפ אזא אויפן קאָנטראָלירן זיי דאָס דורכגעגאנגענע.

אכוצדעמ, גייט מען דורכ מיט די, וואָס לערנען זיכ, נאטורוויסנשאפט (קאָסמאָגראפיע, פיזיק, באָטאניק, זאָאָלאָגיע, די טעאָריע פון דארוויניזמ א. אז. וו.). די פארנעמונגען נעמען אָפּ בא די ארבעטער מערסטנטייל צוויי אָוונטן אין וואָכ. באזוכער פון די פארנעמונגען זיינען אין אפרעל 1896 יאָר גע-ווען בא 60 מענטשן.

אזוי ווי בא אונדז איז ניטאָ קיין שול פאר גראמאָטע, לערנט די דעמאָ-קראטישע אינטעליגענצ, לויטן פאָרשלאָג פון דער אָרטיקער גרופּע, גראמאָטע אסאכ ארבעטער, וואָס קענען ניט קיין רוסיש און וואָס זיינען ארייַנגעצויגן געוואָרן דורכ אונדז אין דער באוועגונג און גייען אפ די פארנעמונגען אָדער קרייַזל־לעזונגען. צו דעמ אלעמ דארפ מען צוגעבן, אז דאָס לייענען—דערהויפּט אומלעגאלע ביכער—אינדערהיימ איז זייער פארשפרייט.

* * *

פריִער האָבן מיר באמערקט, אז מיט די אויסגערעכנטע בראָשורן ווערט ניט אויסגעשעפּט די היגע ליטעראטור. צוליב אגיטאציע־צילן, מיטן ציל אופ־צוהייבן דעמ ניוואָ פון קלאסן-באוווסטזיין, צוליב די צילן פון פּאָליטישער פּראָפּאגאנדע שרייַבט די אָרטיקע אינטעליגענצ, לויטן אופטראָג פון די אר־בעטער און לויט דער אייגענער איניציִאטיוו, ארטיקלען פון א פארשיידנארטיקן אינהאלט. פאר א טעמע דינט א וואָסער ניט איז וויכטיקע געשעעניש, וואָס רירט אָן די אינטערעסן פון די פּראָלעטאריער, מיט איין וואָרט--פראגעס פון דעמ אָרטיקן, אלרוסישן און מייַרעוו־אייראָפּייִשן לעבן. אָט די דאָ־זיקע בראָשורן לייענט מען אפ די קאסע-פאָרלעזונגען, אין די קרייַזלעכ צומ לייענען, אפ די קרייַזל־פארנעמונגען, אָפּהענגיק פון דעמ, צו וואָס פאר א ניוואָ פון פארשטיין זיי זיינען צוגעפּאסט. איין ארבעטער האָט צוליב אגי־טאציע־צוועקן און קעדיי צו פארגרעסערן די מיטלען פון דער קאסע, אָנגע־שריבן סאָפּ פאָריקן יאָר א דראמאטיש ווערק, וואָס דער סיוזשעט זיינער איז געווען איינער א היגער שטרייַק.

געשטעלט האָבן עס ארבעטער. אפ דער פאָרשטעלונג זיינען בייַגעווען 200 מאן ארבעטער, און זי האָט געהאט א גרויסן דערפאָלג. עס וועט זיין ניט איבעריק צו געבן דאָ דעמ פּלאן, לויט וואָסערן עס איז אָנגעשריבן גע־וואָרן: דער ערשטער אקט קומט פאָר אין ווארשטאט, אגיטאטערן מונטערן אופ די ארבעטער צומ קאמפ מיטן באלעבאָס; דער צווייטער אקט באקענט מיט די ארבעט-באדינגונגען אין ווארשטאט; דער דריטער אקט—דער שטרייַק; פערטער אקט—א פארזאמלונג פון די פארשטרייַקטע ארבעטער, וואָס ענדיקט זיכ מיט לידער און טאָסטן פאר סאָלידארישקייַט. די ארבעטער צעגייען זיכ מונטערע, באגייַסטערטע, מיט א שוווע ניט אונטערצוגעבן זיכ; דער פינפטער אקט — זיג איבערן באלעבאָס; זעקסטער אקט — א פארזאמלונג פון די ארבעטער נאָכן זיג — די אגיטאטערן קלערן אופ די בא־דייַטונג פון דעמ זיג פאר די ארבעטער פון דעמ דאָזיקן פאכ. עס פארענדיקט זיכ מיט לידער. דער אווטער, דערמוטיקט פון דעמ דאָ־

זיקנ דערפאָלג, האָט איבערגעמאכט פאר דער סצענע „קאמפ פארנ לעבנ" (א דערציילונג, אָנגעשריבנ אינ „וואָסכאָד" אונטערנ טיטל „די געשיכטע פונ א געזינד") אונ האָט צוגעפּאסט זיַינ ווערק צו אגיטאציע-צילנ. מע האָט גע-רעכנט אייַנלאדנ 260 ארבעטער. אלצ איז שוינ געווענ גרייט פאר דער סצענע. נאָר צופעליק, אָדער ניט, האָט אינ דער דירע אריַינגעשמעקט פּאָליציי—צומ גליק, מיט א שאָ צוויי פאר דער פאָרשטעלונג,—אונ די אקטיאָרנ, וואָס זיַינענ דאָרט געווענ, האָט מענ פארנומענ אינ פּאָליציי-צירקל; אינ א טאָג ארומ האָט מענ זיי ארויסגעלאָזנ, אָבער די פאָרשטעלונג האָט מענ געמוזט אָפּשאפנ, דערווייַל זיַינענ מער קיינ פּרוּוונ פונ דעמ ארט ניט געווענ.

דעמ פאָריקנ יאָר איז דאָ ארויסגעגאנגענ פּעריאָדיש—איינ מאָל אינ וואָכ—א זשארגאָנישע צייַטונג (זי איז געגאנגענ אינ האנטשריפט) אונטערנ קעפּל „נייַס אויס רוסלאנד", 25) צוגעפּאסט צומ באנעמ אפילע פונ זייער ווייניק-אנט-וויקלטע ארבעטער. די דאָזיקע קליינע צייַטונג האָט געהאט א גרויסנ דער-פאָלג, עס איז ארויס העכער 20 נומערנ- איצטער וועט ארויסגיינ אויכ אזא צייַטונג מיט א מער ערנסטנ אינהאלט. זי וועט באַרירנ אויכ געשעענישנ פונ מייַרעוו-אייראָפּייִשנ לעבנ, זי רופט זיכ „כראָניק פונ לויפיקנ לעבנ".* דער אינהאלט פונ די ערשטע דרייַ נומערנ: 1) אביסל וועגנ די צארישע כסאָדימ, 2) די באנ-קאטאסטראָפע אפ ווארשע-טיראספּאָלער אייַזנבאנ, געוועזענע פּאסא-זשירנ פונ 4-טנ קלאס, 3) צאָרעס פונ איבערוואנדערער. מיט דעמ צונויפגע-זאמלטנ מאטעריאל צילט דער אווטער צו אונטערשטרייַכנ דעמ קלאסנ-כאראק-טער פונ דער רוסישער מעלוכע.

קאפּיטל 7

קעדיי צו אורטיילנ וועגנ דעמ, וואָס פאר א דערפאָלגנ עס מאכנ דאָ די באוועגונג אונ די אנטוויקלונג פונ דעמ פּאָליטישנ באוווסטזיַינ פונ די מאסנ, וועלנ מיר איבערגעבנ אייניקע יעדיִעס וועגנ דער פייַערונג פונ ערשטנ מייַ אינ די פריִערדיקע יאָרנ אונ איצטער.

דעמ ערשטנ מאָל (1892 י.) זיַינענ אפ דעמ יאָנטעוו געקומענ ארומ 100 מענטשנ לויט דער אייַנלאדונג פונ די אָנפירער פונ דער באוועגונג. אינ דעמ דאָזיקנ יאָנטעוו האָבנ זיכ באטייליקט די אמערסטנ באוווסטזיניקע ארבעטער. דאָ זיַינענ צווישנ אנדערע רעדעס געהאלטנ געוואָרנ די 4 רעדעס פונ ייִדישע ארבעטער, וואָס זיַינענ ארויסגעגעבנ געוואָרנ אינ אויסלאנד.** אינ 1893 יאָר האָבנ זיכ אינ דעמ יאָנטעוו באטייליקט 100 אייַנגעלאדענע ארבעטער—אויכ די אמערסטנ באוווסטזיניקע ארבעטער—פונ אנערעכ 300, וואָס געהערנ צו 13 פּראָפעסיִאָ-נעלע פאריינענ. דאָ האָט מענ גערעדט וועגנ דער באדייַטונג פונ ערשטנ מייַ, וועגנ דער ייִדנ-פראגע, וועגנ דער פּראָפּאגאנדיסטישער אונ אגיטאציִאָנעלער טאקטיק אונ אנד. די צוויי פייַערונגענ קענ מענ ניט האלטנ פאר קיינ מאסנדיקע. עס זיַינענ אייַנגעלאדנ געוואָרנ מענטשנ, וואָס זיַינענ דורכגעגאנגענ א לאנגע שול, וועמענ דער דאָזיקער יאָנטעוו האָט באזונדערס פיל ניט געקענט געבנ. אפנ כאראקטער פונ דער פייַערונג איז געלעגנ דער שטעמפּל פונ יענער צייַט,

---

* ביז איצט איז נאָכ אונדז ניט געלונגענ צו געפינענ די דאָזיקע צייַטונג.

** די רעדעס ווערנ איבערגעדרוקט אינ דעמ דאָזיקנ באנד.

וועג דער פּראָפּאגאנדע פלעגט אָפּגעגעבנ ווערנ אינ פארגלײַכ מיט אגיטאציע די איבערוועגנדיקע אופמערקזאמקײַט. קיינ פאָנענ זײַנענ ניט געוועג. אפ דער פײַערונג אינ 1893 יאָר האָט זיכ שוינ טיילווײַז ארויסגעוויזנ, אז אינ דער ארבע־טער-סוויווע זײַנענ דאָ מיינונג-פארשיידנהײַטנ איבער דער פראגע וועגנ פּראָ-פּאגאנדע אונ אגיטאציע. נאָכ שארפער האָט זיכ עס ארויסגעוויזנ אינ דער צײַט פונ דעמ גרויסנ שטרײַק פונ די שנײַדער, וועגנ וואָס מיר האָבנ פריער גערעדט—גלײַכ נאָכ דעמ מײַ-באריכט—אונ וואָס איז פאָרגעקומענ אינ דער צווייטער העלפט 1893 יאָר. די ארבעטער האָבנ זיכ צעשפּאָלטנ אפ צוויי לא־גערנ, וואָס איינער פונ זיי איז געשטאנענ פאר א פּראָפּאגאנדיסטישער פּראק-טיק אונ דער אנדערער—פאר אנ אגיטאציאָנעלער, אפנ באָדנ פונ די טאָגטעג-לעכע אינטערעסנ. די ערשטע האָבנ געהאט אפ זייער צאד די מערהײַט אר-בעטער. די שטרײַקנ אונ מיינונג־פארשיידנהײַטנ האָבנ זיכ געצויגנ לאנג. ענד־לעכ, סאָפ 1894 יאָר, האָבנ די ארבעטער מאסקימ געוועג מיט די פּרינציפּנ פונ דער אגיטאציע-טאקטיק, וואָס זײַנענ איבערגעגעבנ אינ די 2 בראָשורנ, וואָס זײַנענ אָנגעשריבנ געוואָרנ וועגנ דעמ דאָזיקנ איניענ: „וועגנ אגיטאציע" אונ א„בריוו צו די אגיטאטערנ".

דער ערשטער מײַ 1895 יאָר האָט געדארפט דינענ, ווי א פּרוּוושטיינ, פאר דער נײַער טאקטיק. פונ 500 אָרגאניזירטע ארבעטער איז אײַנגעלאדנ געוואָרנ 250 מאנ. די פײַערונג איז פאָרגעקומענ אינ צוויי ערטער צו 125 מענטשנ אינ יעדערנ. אפ דער רויטער פאָנ, אונטער וואָסערער די ארבעטער האָבנ זיכ צונויפגעקליבנ אינ ביידע ערטער, איז, פונ איינ זײַט, געוועג א זשארגאָ-נישע אופשריפט: „פּראָלעטאריער פונ אלע לענדער, פארייניקט זיכ", פונ דער אנדערער: „מיר קעמפנ פאר א צוועלפשאָיקנ ארבעט-טאָג, פאר העכערנ דעמ ארבעטלוינ, פאר בעסערע באציונגענ". עס זײַנענ געהאלטנ געוואָרנ דרײַ רע-דעס: 1) באריכט וועגנ דער טעטיקײַט פארנ פארגאנגענעמ יאָר אונ די בא-דײַטונג פונ די קאָרבאָנעס פונעמ עקאָנאָמישנ קאמפ פאר דער מאסע, 2) וועגנ דער באדײַטונג פונ דעמ ארבעטער־יאָנטעוו ערשטער מײַ, 3) א פּאָליטישע רעדע. פונ דער אופשריפט אפנ פאָנ איז צו זענ, ווי פאָרזיכטיק די אָנפירער האָבנ זיכ באצויגנ צו אָט דער ערשטער פּאָליטישער מאסנ־מא-ניפעסטאציע פונ די ארבעטער. עס האָט זיכ אָבער ארויסגעוויזנ, אז זייער שרעקעוודיקײַט איז געוועג אינגאנצנ אומבאגרינדעט. די דאָזיקע פײַערונג האָט געהאט א קאָלאָסאלע ווירקונג אפ די ארבעטער. מע האָט וועגנ איר לאנג גערעדט. זי האָט באוויזנ, אז די ארבעטער זײַנענ ארופ אפ א נײַעמ וועג. די פּאָליטישע רעדע איז מיט באגײַסטערונג באגריסט געוואָרנ.

אפ דער פארזאמלונג פונ די אגיטאטערנ פונ 40 מענטשנ איז דורכגעלייענט געוואָרנ אפ מאָרגנ א רעדע, וואָס איז ספּעציאָל אָנגעשריבנ געוואָרנ צוליב דעמ דאָזיקנ פאל: „וועגנ די טעאָרעטישע אונ פּראקטישע דערפאָלגנ פונ דער באוועגונג פארנ פארגאנגענעמ יאָר". די דאָזיקע רעדע ווערט געלייענט אויכ איצטער אפ די פארנעמונגענ. וועגנ דער דאָזיקער קליינער פארזאמלונג רופנ זיכ אָפּ די ארבעטער מיט באגײַסטערונג נאָכ איצטער,—אפ אזויפיל שטארק איז געוועג דער אײַנדרוק, וואָס דער דאָזיקער אָוונט, וווּ עס איז געגעבנ גע-וואָרנ א באריכט וועגנ דעמ דורכגעמאכטנ וועג, האָט געמאכט אפ די ארבעטער.

דער לעצטער יאָר (פון מײַ [1895] ביז מײַ [1896]) אין דער אנטוויקלונג פון דעמ פּאָליטישן באוווסטזײַן פון די ארבעטער דארפ פארעכנט ווערן צו די סאמע אויס-געצייכנטע. אין דעמ יאָר (סאָפ 1895) האָבן פאָרשטייער פון 32 ייִדישע אר-בעטער-פאריינען באגריסט מיט א טעלעגראמע דעמ ברעסלער סאָציאל־דעמאָ-קראטישן צוזאמענפאָר און האָבן אויסגעדריקט זייער טיפן באדויערן איבערן טויט פון זייער לערער ענגעלס. די באגריסונג האָט זיכ געענדיקט מיט די ווערטער: „נידער מיט דער רוסישער זעלבסטהערשונג! זאָל לעבן די סאָציאלע רעוואָליוציע!" אינעמ נאָמען פון די זעלביקע פאָרשטייער איז דעמ זעלביקן יאָר ארופגעלייגט געוואָרן אפן קייווער פון די קאָמונארן א קראנצ מיט אן אופ־שריפט: „די געפאלענע קאָמונארן פון די סאָציאל-דעמאָקראטישע פאָרשטייער פון 32 ייִדישע ארבעטער-פאריינען. נידער מיט דער רוסישער זעלבסטהערשונג! זאָל לעבן די סאָציאלע רעוואָליוציע!"

אפ דער מײַ-פײַערונג איז געווען 550 מאן, ארבעטער און ארבעטערנס, וואָס זײַנען אײַנגעלאדן געוואָרן דורכ די אָנפירער פון דער באוועגונג פון 1000 ארבעטער, אָרגאניזירטע אין 32 פּראָפעסיאָנעלע פאריינען. אין יעדער אָרט האָט מען אופגעהויבן א רויטע פאָן מיט אופשריפטן אפ ייִדישן זשאר-גאָן פון איין זײַט: „מיר קעמפן פאר דער פרײַהײַט פון שטרײַקן, פארזאמ־לונגען, וואָרט און פרעסע", פון דער אנדערער: „פּראָלעטאריער פון אלע לענ-דער, פאריינקט זיכ!" אין אלע דרײַ ערטער זײַנען דורכגעלייענט געוואָרן די זעלביקע פיר רעדעס:

1. די באדײַטונג פון דעמ ארבעטער-יאָנטעוו ערשטער מײַ.
2. באריכט וועגן דער טעטיקײַט פארן פארגאנגענעמ יאָר.
3 און 4. פּאָליטישע רעדעס.

אין איינער פון די רעדעס ווערן פאנאנדערגעקליבן אייניקע פאבריק־גע-זעצן און אונדזערע געזעצן וועגן פרעסע, און עס ווערט אָנגעוויזן אפ דעמ קלאסן-כאראקטער פון די דאָזיקע געזעצן. די פײַערונג איז דורכגעגאנגען מיט פולער באגײַסטערונג. די אָנפירער האָבן זייער באדויערט, וואָס זיי האָבן ניט אײַנגעלאדן, לעכאָלאפּאָכעס, אָנדערהאלבן מאָל מער מענטשן—אפ אזויפיל בא-דײַטנדיק זײַנען געווען די דערפאָלגן פון דער פּאָליטישער פּראָפּאגאנדע אין דער מאסע, ווי דאָס האָט באוויזן די דאָזיקע פײַערונג. וועגן דערופ און אויכ וועגן דעמ, וויאזוי מע האָט געפײַערט דעמ ערשטן מײַ אין נאָכ דרײַ שטעט פון אונדזער קאנט, איז געווען א קאָרעספּאָנדענצ אין „פּאָרווערטס", [26] ווו זי איז געווען אָפּגעדרוקט לויטן אופטראָג פון דער היגער אָרגאניזאציע. אין א וואָכ ארומ נאָכ דער דאָזיקער פײַערונג האָבן זיכ צונויפגעקליבן בא אן 80 מענטשן אגיטאטערן אפ א מער ענגן אָוונט. אפ דעמ אָוונט איז דורכגע-לייענט געוואָרן א רעדע פון א פּאָליטישן כאראקטער, וואָס איז צונויפגעשטעלט געוואָרן לויט אזא פּלאן: דער טאָכ פון דער רוסישער צענטראליזאציע; פּראָ-פעסיאָנעלע פאריינען און דער פּאָליטישער קאמפ פון פּראָלעטאריאט; די דאָ־זיקע פײַערונג האָט איבערגעלאָזן א טיפן רוישעמ בא די אָנטיילנעמער. זי האָט זיכ אויסגעצייכנט מיט א שטארקער הארציקײַט.

נאָכ דער פײַערונג האָט זיכ ארויסגעוויזן, אפ וויפל עס איז אויסגעוואקסן-די לעצטע צײַט די באדערפעניש אין בילדונג בא דער מאסע. מיט א באזונ־דער קראפט ווײַזט זיכ עס ארויס גראָד איצטער, וואָרעמ פיל קליינע האנטווער-

קער-פאכנ פונ אונדזער שטאָט דערלעבנ קענטיק, זייערע לעצטע יאָרנ. דער עקאָנאָמישער קאמפ איז צוליב דעמ די לעצטע צייַט אביסל אָפּגעשוואכט גע-וואָרנ; אלצ מער ווייַזט זיכ ארויס דעריבער בא דער מאסע א ניט באפרידיק-טער דאָרשט נאָכ וויסנ. די פריִערדיקע מיטלענ פונ פּראָפּאגאנדע אונ אגיטא-טאציע, וואָס האָבנ אנטשפּראָכנ דער לעפיִערעכ-נישטיקער באוועגונג לויט זיר גרייס נאָכ, באפרידיקט שוינ ניט די אויסגעוואקסענע באדערפעניש אינ ביל-דונג בא דער מאסע. זשארגאָנישע צייַטונגענ (אפ זשארגאָנ איז בא אונדז ניטאָ אפילע קיינ איינ לעגאלע צייַטונג), ביכער, בראָשורנ, בלעטלעכ,—אָט וואָס עס איז איצט נייטיק דעמ היגנ פּראָלעטאריאט. דערמיט וואָלט מענ כאָטש וויפל ניט איז געקענט באפרידיקנ זייַנע גייַסטיקע פאָדערונגענ.

באמערקונגען צום באריכט פון ווילנע

1) אין 1893 זײַנען אין ווילנע פאָרגעקומען א ריי שטרײַקן פאר א 10־שאָיִקן ארבעט־טאָג. די אָנפירער פון די שטרײַקן איז אײַנגעפאלן א געדאנק צו אויסנוצן, אלס הייבער פאר דער ערשטער אופוואכונג פון דעם קלאסעוון זעלבסטבאוווסטזײַן פון די מאסן, יעקאטערינע דער 2־ערס ניט־אָפּ־געשאפענעם געזעצ, וועלכער שטעלט אײַן פאר האנטווערקערײַ, אז „די ארבעט־שאָען אין מעסלעס זײַנען פון 6 פרי ביז 6 אָוונט מיט א 2־שאָיִקן איבערײַס אפ מיטעק".

אין א קורצער צײַט איז געלונגען צו ארויסרופן אין דער האנטווערקערישער סוויווע א מאסן־באוועגונג פאר אופשטעלן ווידער דעם פארגעסענעם געזעצ (אלס אַ קלאל האָט דער ארבעט־טאָג געדויערט 13—14 שאָ, נאָר ניט זעלטן אויך 16 שאָ, איבערהויפט אין ברען פון סעזאָן). קאָלעק־טיווע ביטעס מיט אונטערשריפטן זײַנען דערלאנגט געוואָרן אין דער האנטווערקערישער אופראווע, אין דער שטאָטישער אופראווע, דעם פאָליצמייסטער, גובערנאטער און דעם פאבריק־אינספעקטער־אָפט האָט די אקשאָנעס פון די דאָזיקע שטאדלאָנעסן געבראכט צו פאָזיטיווע רעזולטאטן, דורכ. האקנדיק די טשינאָוונישע גלײַכגילטיקײַט און די שוצ, וועלכע די מײַסטערס האָבן באקומען מיצאד דער אונטערגעקויפטער פאָליציי: די מאכט פלעגט נאשטימען צו פארקירצן די ארבעט־צײַט, און כאָטש די באשטימונג פלעגט מערסטנטייל בלײַבן אפן פאפיר, האָט זי דאָך געגעבן א נײַעם שטויס דעם קאמפ פון די ארבעטער, וועלכע האָבן, סאָפקאָלסאָפ, אײַנגעפירט א 12־שאָיִקן ארבעט־טאָג.

2) אין 1893—1894 האָט א באדײַטנדיקער טייל פון די ווילנער פאָרגעשריטענע ארבעטער געשאפן די אזוי גערופענע „ארבעטער־אָפּאָזיציע", וועלכע האָט געפירט א פאראקשנטן קאמפ קעגן דער טאקטיק פון א מאסעווער אגיטאציע און קעגן דער אָרגאניזירונג פון די פראָפעסיאָנעלע קא־סעס. די דאָזיקע ארבעטער־אָפּאָזיציע האָט געטײַנעט, אז די איינציקע נוצלעכע פאָרמע פון סאָציִ־אליסטיש דערציִען דעם פראָלעטאריאט איז דער מעטאָד פון קרײַזל־פראָפּאגאנדע, דער אָנפירער פון דער ווילנער ארבעטער־אָפּאָזיציע איז געווען אבראם גאָרדאָן (דעזטשיק), וועלכער האָט זיך דערצויגן אין די נאראָדנישע קרײַזלעך אין סאָפ פון די 80־ער יאָרן. די דאָזיקע אָפּאָזיציע האָט מיט זיך פאָרגעשטעלט א האלב נאראָדנישע און האלב מארקסיסטישע שטרעמונג אין דער אנט־שטייענדיקער סאָציאל דעמאָקראטישער באוועגונג פון ווילנע. בעראָש פון דער דאָזיקער אָפּאָזיציע זײַנען געשטאנען: 1) אויסער גאָרדאָנען, 2) א. שקאראָווסקי, יוווילער; 3) דרעזעל (א שנײַדערן); 4) כ. פרידמאן—פאפיראָסן־מאכער, מיכאיל לוריע, מוישע לוריע; געשטאָרבן אין דער שווייצ אין 1912.

3) „רוסקי ראבאָטשי"—אָנגעהויבן צו דערשײַנען אין 1894 י. אלס אן אויסגאבע פון פאר־באנד פון סאָציאל־רעוואָליוציאָנערן (אלטע נאראָדאָוואָלצעס), דערשינען פון צײַט צו צײַט ביז פעוו־ראל 1899־טן יאָר. אין דער דאָזיקער אויסגאבע האָבן מיטגעארבעט א. טעפלאָוו, כ. ראפּאָפּאָרט, כ. זשיטלאָווסקי, ראָזענבוים און אנדערע.

4) דאָ ווערט געמיינט דער „זשארגאָנישער קאָמיטעט", וועלכער איז געגרינדעט געוואָרן אין 1895 און האָט עקזיסטירט ביז 1898. דער זשארגאָנישער קאָמיטעט איז געשאפן געוואָרן מיט דעם צוועק צו ארויסגעבן פאָפּולערע נאטורוויסנשאפטלעכע ביכלעך און אויך ארויסגעבן ליטערא־טור. דער זשארגאָנישער קאָמיטעט האָט געהאט אָפּטיילונגען אין מינסק און אין ביאלאָסטאָק. אין 1898 איז די גאנצע ארבעט אריבער צו קאלמען קראפיווניקאָוון. ער האָט געעפנט א בוכהאנד־לונג אפן נאָמען פון אוואָם גאָסעלניק. אין 1901 איז קראפיווניקאָוו ארעסטירט געוואָרן און פאר־שיקט געוואָרן אין ארכאנגעלסקער גובערניע, און דאָרטן איז ער באגאנגען זעלבסטמאָרד.

5) „ראבאָטניק" ניט קיינ פּעריאָדישע אויסגאבע פונ די רוסישע סאָציאַלע־דעמאָקראטנ אונ־טער דער רעדאקציע פונ פּלעכאנאָוונ. אָנגעהויבנ צו דערשיינענ אינ זשענעווע אינ 1896. דער־שינענ 6 זאמלביכער אונטערנ נאָמענ „ראבאָטניק" אונ 10 פלוג-בלעטער אונטער דעמ נאָמענ „ראבאָטשי ליסטאָק".

6) די בראָשור „דער ייִדישער ארבעטער קעגנ די ייִדישע קאפּיטאליסטנ" איז דערשינענ אינ ייִדיש אונטער דעמ נאָמענ „דער שטאָט־מאגיד". די בראשור ווערט איבערגעדרוקט אינ דעמ דאָזיקנ באנד.

7) דער אווטער פונ דעמ דאָזיקנ בריוו צו די אגיטאטערנ איז געווענ ס. נ. גאָזשאנסקי, (לאָנוי).

8) „מילכאָמע פארנ לעבנ" איבערנעזעצט [פונ א. ליטוואק—כ. י. העלפאנד] אונטער דער רעדאק־ציע פונ בן-אריה, ווילנע 1895 [איבערגעזעצט פונ פּסעוודאָנימס [ש. אנ־סקיס] דערציילונג „История одного семейства" אינ „וואָסכאָד" 1884 XII—IX].

9) אינ די נייַנציקער יאָרנ האָט י. ל. פּערעצ, ווי פיל אנדערע קליינבירגערלעכע אינטעליגענטנ, געמאכט א צייַטווייַליקנ קער אפ לינקס, גענומענ סימפּאטיזירנ דעמ ארבעטער־קלאס, אָנגעהויבנ שרייַבנ אזעלכע דערציילונגענ, לידער, וועלכע האָבנ בארירט די ארבעט־פראגנ אונ גערעדט מיט א רעוואָ־ליוציאָנערער פראזעאָלאָגיע וועגנ סאָציאַלע פּראָבלעמענ. פּערעצ האָט אינ 1891 אָנגעהויבנ ארויסצוגעבנ א זשורנאל „די ייִדישע ביבליאָטעק". אינ 1894 האָט ער ארויסגעלאָזנ א זאמלבוכ אונטערנ נאָמענ „ליטעראטור אונ לעבנ", אונ אינ די יאָרנ 1894—1896 האָט ער ארויסגעלאָזנ 10 „בלעטלעכ" אונ־טערנ נאָמענ „די יאָנטעוו־בלעטלעכ". די „בלעטלעכ" זייַנענ דערשינענ אונטער די דאָזיקע פארשיידענע נעמענ: „לעקאָוועד פּייסעכ", „דער פייַל אונ בויגנ", „גרינס אפ שווּעס", „דער טאָנעס", „די טרייסט", „דער שויפער", „הוישייַנע", „דאָס ליכטל", „שאבעס־אויבס", „האָמענטאש"; אינעמ יאָר 1895—1896 די „בלעטלעכ": „קאָל כאמיראָ", „דער אוימער", „ביקורימ", „טאמוז", „לעשאָנעטויווע", „כאמישאָסער" „אוינעג שאבעס". אינ די „יאָנטעוו־בלעטלעכ", ווי אויכ אינ אנדערע זייַנע אויסגאבעס פונ יענער צייַט („ליטעראטור אונ לעבנ", „די ייִדישע ביבליאָטעק"), איז פּערעצ בא דער מיטארבעט פונ א גרופּע יונגע קליינבירגערלעכע ראדיקאלע שרייַבער (ווי דאָוויד פּינסקי אונ אנד.) ארויס אינ קאמפ קעגנ דער שווארצער רעדאקציע, וואָס האָט געהערשט אינ דער ייִדישער סוויווע אינ די 90־ער יאָרנ אונ פארשפּרייט איר ווירקונג אויכ צווישנ די ארבעטנדיקע מאסנ, קעגנ דעמ קלעריקאליזמ אונ כיבעס־ציענ, קעגנ דעמ ליבעראליזמ, קעגנ דער דעמלטיקער אומגעהייערער עקספּלואטאציע פונ די האָרעפּאשנע מאסנ מיצאד דעמ מיטלאלטערלעכנ גוויר אונ מאָדערנעמ קאפּיטאליזמ, אונ האָט געפירט דעמ דאָזיקנ קאמפ אי דורכנ פּובליציסטישנ, אי דורכנ קינסמלערישנ וואָרט. אינ פּערעצעס אויסגאבע פונ יענער צייַט זייַנענ פארעפנטלעכט געוואָרנ די בעסטע ווערק פּערעצעס אונ פּינסקיס אפ סאָציאַלע טעמעס, ווי „באָנציע שווייַג", „שטרייַמל", „כאסענע געהאט", „באמ פרעמדנ כופּע קלייד", „גוט־יאָנטעוו ביטנ", „אויסגעפירט", „כאיִמ מעשאָרעס", אונ אנד. די „יאָנטעוו-בלעטלעכ" האָבנ אופגערודערט דעמ ייִדישנ-באלעבאטישנ געמויזעכצ אונ ארויסגערופנ א קאָנטר-אָנגריפ קעגנ זייער ארויסגעבער מיצאד דער באלעבאטישער געזעלשאפטלעכקייַט אונ אירע וואָרט־פירער.

די „יאָנטעוו-בלעטלעכ" האָבנ אָבער ניט געהאט קיינ איינהייַטלעכנ אידעאָלאָגישנ פּארצעפ. צוזאמענ מיט דער קריטיק פונעמ קאפּיטאליזמ האָבנ זיי פארשפּרייט אינ די מאסנ אויכ נאצדעמישע אונ רעאקציאָנער-ראָמאנטישע אידייעס אונ דערמיט געדינט דער בורזשואזער וועלט, וועלכע זיי האָבנ קריטיקירט. אינ דער פּאָזיטיווער פּראָגראמ פונ די „יאָנטעוו־בלעטלעכ" האָט זיכ ארויסגעוויזנ די גאנצע אידעאָלאָגישע באגרענעצטקייַט פונ דעמ שיכט, וועלכנ זיי האָבנ אויסגעדריקט, זייַנ אָפּגעשטאנענקייַט, סטירעדיקייַט, דאָס האָט געהאט א באשטימטע ווירקונג אויכ אפ דעמ כאראקטער פונ דער קריטיק פונעמ קאפּיטאליזמ".

די „יאָנטעוו־בלעטלעכ" האָבנ געהאט א גרויסנ דערפאָלג צווישנ די דעמאָקראטישע לייענער-שיכטנ אונ אויכ אפ די ארבעטער־לייענער. גענויער וועגנ פּערעצעס שאפנ אינ יענער עפּאָכע זע א. ראָזענ־צווייַגס בוכ „דער ראדיקאלער פּעריאָד פונ פּערעצעס שאפנ", אויסגאבע פונ אוקראינישנ אינסטיטוט פאר ייִדישער פּראָלעטארישער קולטור. די באמערקונג איז צוזאמעגעשטעלט לויט דעמ דאָזיקנ אָנגע־וויזענעמ בוכ.

10) די בראשור „לאנג אונ מאָגער" ווערט איבערגעדרוקט אינ דריטנ באנד.

11) דערשינען אונטערנ טיטל „די גליקנ" פון רוּוון דעמ בערדיטשעווער. אנ ערציילונג פונ ייִדישנ לעבנ. ווילנע, 1896. ווערט געדרוקט אינ דריטנ באנד.

12) די בראשור „א וויקועכ וועגנ מאזל" ווערט איבערגעדרוקט אינ דריטנ באנד.

13) דער „העספּעד אפ אלעקסאנדער דעמ דריטנ" ווערט איבערגעדרוקט אינ דריטנ באנד.

14) די בראשור „דער 19־טער פעוואל" ווערט איבערגעדרוקט אין דריטן באנד.

15) די בראָשור „די מייַסים פון דעמ' געוועזענעמ מיניסטער קריוואָשעיִנ" איז דערשינען א העקטאָגראפירטע אונטערנ נאָמען „ווי דער מיניסטער באזאָרגט זיך וועגנ די ארבעטער". די בראָשור ווערט איבערגעדרוקט אין דריטן באנד.

16) „א רעדע אפ פורימ" ווערט איבערגעדרוקט אין דריטן באנד.

17) דער נאָמען פון דער בראָשור איז געווען „אנ אסיפע פון פערדלעכ". די בראָשור האָט זיך אונדז דערווייַל ניט אייַנגעגעבנ צו געפינען. דער אווטער פון דער „אסיפע פון פערדלעכ" איז הורוויטש, וועלכער וווינט איצט אין מאָסקווע.

18) די בראָשור „יהי אור" איז צום ערשטן דערשינען אין לאָנדאָנ אין 1884. דער מעכאבער פון דער בראָשור איז מאָריס ווינטשעווסקי. די בראָשור דרוקנ מיר איבער אין ערשטן באנד פון דער דאָזיקער ארבעט.

19) די האגאָדע דרוקנ מיר אין ערשטן באנד פון דער דאָזיקער ארבעט.

20) דאָ ווערט געמיינט די בראַשור, וועלכע איז דערשינען אין ענגלאנד אונטער דעמ טיטל „די אידישע הילף אָדער: וואָס איז דיא מכה און וואָס איז דיא רפואה? א לעהרביכעל פיר אידלעך פון דיא אלטע וועלט, פערפאסט פון ב. פייגענבוים; ארויסגעגעבען פון פריינדע און גענאָססען פון פארפאססער".

21) דער אווטער פון דעמ ביכל איז געווען ב. פייגנבוימ. דעמ דאָזיקנ ביכל האָט דערנאָכ די פוילישע סאָציאליסטישע פארטיי (פ. פ. ס.) איבערגעדרוקט און אין מעשעכ פון א ריי יאָרנ פאר־שפרייט צווישנ די ייִדישע ארבעטער.

22) די בראָשור „וואָס יעדער ארבעטער דארפ וויסנ און געדענקענ" ווערט איבערגעדרוקט אין דריטנ באנד.

23) ש. דיקשטיינס בראשור „פון וואָס איינער לעבט" איז צום ערשטנ מאָל דערשינען אין ייִדיש אין לאָנדאָנ אין 1887, זי ווערט איבערגעדרוקט אין ערשטנ באנד.

24) די רעדע „וועגנ די טעאָרעטישע און פראקטישע דערפאָלגנ פון דער היגער באוועגונג" האָט געהאלטנ ל. מארטאָוו. אין דער דאָזיקער רעדע האָט מארטאָוו אנטוויקלט דעמ נאציאָנאליס־טישנ געדאנק, אז די ייִדישע ארבעטער מוזנ שאפנ א ספעציִעלע ייִדישע אָרגאניזאציע אפ צו פאר־טיידיקנ זייערע ספעציִעלע ייִדישע אינטערעסנ. ער האָס דערקלערט:

„אין די ערשטע יאָרנ פון אונדזער באוועגונג האָבנ מיר אונדזער גאנצע רעטונג געווארט פון דעמ רוסישנ ארבעטער־קלאס; אפ זיכ אליינ האָבנ מיר דעמלט געקוקט, ווי אפ א צוגאָב צו דער רוסישער ארבעטער־באוועגונג. דאָס האָבנ מיר געיארשנט פון דער ייִדישער בורזשואזיע, וועלכע צייכנט זיכ אויס מיט דעמ, וואָס זי קימערט זיכ ווייניק וועגנ דער ייִדישער נאציע, און מיט דעמ, וואָס זי גלויבט ניט אין די ייִדישע מאסנ. נאָר אונדזער באוועגונג האָט זיכ געמוזט אָפזאָגנ פון דער יערושע פון דער בורזשואזיע.

דורכ דעמ, וואָס מיר האָבנ אין צענטער פון אונדזער פראָגראמ אוועקגעשטעלט די מאסנ־ארבעט, האָבנ מיר געמוזט זענ, אז אונדזער אגיטאציע און פראָפאגאנדע זאָלנ זייַנ צוגעפאסט צו די מאסנ, ד. ה. מאכנ זיי מער ייִדיש...

... דערבייַ אָבער ווייסנ מיר אויכ, אז מיר קענענ ניט דערווארטנ אלצ, ווי פריִער, פוג דער באוועגונג פון דעמ רוסישנ פראָלעטאריאט, ווי אונדזער בורזשואזיע דערווארט קאָלטווו און כעסעד פון דער רוסישער רעגירונג און פון באאמטלעכנ ליבעראליזמ. מיר דארפנ פארשטיינ, אז דער רוסי־שער ארבעטער־קלאס וועט אפנ וועג פון קלאסנ־אנטוויקלונג אָנטרעפנ אזעלכע שטערונגענ, אז יעדער קלענסטער זיג וועט אימ קאָסטנ שרעקלעכע אָנשטרענגונגענ. דעריבער וועט ער נאָר דורכ א שטענדיקנ פעסטנ קאמפ זיכ קענענ דערשלאָגנ איינ פאָליטישע און עקאָנאָמישע פארבעסערונג נאָכ דער אנדערער; און אויב אזוי, איז קלאָר, אז ווענ דעמ רוסישנ פראָלעטאריאט וועט אויסקומענ מאקריוו צו זייַנ וועלכע עס איז פון זייַנע פאָדערונגענ, קעדיי צו דערגרייכנ כאָטש וועלכע עס איז פארבעסערונגענ, וועט ער אינ אזא פאל, געוויינטלעכ בעסער מאקריוו זייַנ די פאָדערונגענ, וועלכע זייַנענ נעגייע נאָר ספעציעל דעמ ייִדנ, ווי צ. ב. פרייַהייַט פון רעליגיע אָדער גלייַכנ רעכט פאר ייִדנ.

אָט פארוואָס מיר דארפנ אָפ און דייַטלעכ זאָגנ, אז אונדזער ציל, דער ציל פון ייִדישע טעטיקע סאָציאל־דעמאָקראטנ. באשטייט אין דעמ, וואָס מיר דארפנ שאפנ א ספעציִעלע ייִדישע ארבעטער־אָרגאניזאציע, וועלכע זאָל זייַנ אנ אָנפירערנ און דערציִערנ פון ייִדישנ פראָלעטאריאט אין זייַנ קאמפ פאר עקאָנאָמישער בירגערלעכער און פאָליטישער באפרייַונג".

מיט מארטאָוס רעדע הייבט זיך אָן דער אזויגערופענער „סאָציאָליסטישער" נאציאָנאליזם אין דער ארבעטער־באוועגונג. אָבער מארטאָוס לאָזונג צו שאפן א באזונדער יידישע ארבעטער־פארטיי איז פון די יידישע ארבעטער באקמפט געוואָרן. די יידישע ארבעטער פון ווילנע האָבן אופגע־וואָרפן מארטאָוס, אז מיט זײַנע ארגומענטן פלאנצט ער אײַן בא די יידישע ארבעטער אומ־צוטרוי צו זייערע בריידער פון אנדערע פעלקער, און אז זײַנע גראנקען זײַנען שערפער פאר דער ארבעטער־באוועגונג.

דעם דאָזיקן שדלעכן נאציאָנאליסטישן געדאנק האָבן שפעטער די גרינדער פון „בונד" גע־לייגט אלס יעסאָד פון בונדיזם, און מיט פיל יאָר שפעטער האָט דער „בונד" איבערגעדרוקט מאר־טאָוס רעדע אונטער דעם נאָמען „די נײַע עפאָכע" און דורכ דעם פארשפרייט צווישן די יידישע מאסן דעם נאציאָנאליזם און בונדיזם.

25) „נײַס אויס רוסלאנד" דערשינען אין 1894. רעדאקטערן שווייץ, א. קרעמער און מ. טאָביאש. ביז איצט איז נאָך אונדז די דאָזיקע צײַטונג ניט געלונגען צו געפינען.

26) דעם 8 מײַ 1896 איז אין בערלינער „פאָרווערטס", אָפּגעדרוקט א קורצער באריכט וועגן א מײַ־פײַערונג אין א שטאָט פון מײַרעוו־גראָדנט. אין דעם באריכט וועט מיטגעטיילט:

„אין אונדזער שטאָט האָבן אין דעם טאָג די יידישע ארבעטער דעם מײַ־יאָמטעוו געפײַערט. אין דער מײַ־פייערונג האָבן זיך באטייליקט ארום 550 מענטשן פון די 3000 יידישע ארבעטער, וועלכע זײַנען אָרגאניזירט אין די קאסעס (יידישע געווערקשאפטן). די פײַערונג איז פאָרגעקומען אין דרײַ פארשיידענע ערטער אונטערן שטאָט, אונטערן פרײַען הימל.

אין די דרײַ פארשיידענע ערטער האָבן די פארזאמלטע געהאט רויטע פאָנען. אפ איין זײַט פון דער פאָן איז אפ יידיש געווען געשריבן: „ארבעטער פון אלע לענדער, פאריניקט אײַך!", אפ דעם צווייטן איז געווען געשריבן „מיר קעמפן פאר פרײַהײַט פון פארזאמלונגען, שטרײַקן, רעדעס און פרעסע".

אפ איינע פון די פארזאמלונגען זײַנען געהאלטן געוואָרן דרײַ רעדעס אין יידיש. אײַנ רעדע וועגן דער באדײַטונג פונעם ערשטן מײַ, א צווייטער האָט געלייענט א באריכט וועגן דער באוועגונג אין אונדזער שטאָט (ווילנע) און אויסער דעם זײַנען געהאלטן געוואָרן צווויי רעדעס פון פאָליטישן כאראקטער, איין ארבעטער האָט פאָרגעלייענט א העוואָליוציאָנערן בריכט, וואָס איז געווען געווידמעט די כאווירים, וועלכע לײַדן פון די פאָליטישע פארפאָלגונגען. עס זײַנען אויך געזונגען געוואָרן רעוואָליוציאָנערע לידער, און עס זײַנען געמאכט געוואָרן טאָסטן, אין וועלכע מע האָט געווונטשן, אז דער אבסאָליוטיזם זאָל פאלן, און אנדערע רעוואָליוציאָנערע טאָסטן".

די אוועטרס פון דעם וועלנער באריכט מיינען געוויס דעם דאָזיקן קורצן באריכט פון בער־ליכער „פאָרווערטס".

פיר רעדעס

פון ייִדישע ארבעטער

אפ דער ערשטער מײַ־פײַערונג אין 1892 י.

די ערשטע מײַ־פײַערונג אין ווילנע אין 1892

אין 1889 י. האָט דער קאָנגרעס פון II אינטערנאציאָנאל, וועלכער איז פאָרנעקומען אין פאריזש, אָנגענומען א באשלוס אײַנצואָרדענען צו יעדן ערשטן מײַ דעמאָנסטראציעס אין אלע לענדער מיט פאָדערונגען פאר אן אכטשאָיקן ארבעט־טאָג. מיט 2 יאָר שפּעטער, אין 1891, האָבן די פעטערבורגער ארבעטער צום ערשטן מאָל געפײַערט דעמ ערשטן מײַ און אין 1892 האָבן די ייִדישע ארבעטער פון ווילנע זיך באטייליקט אין פײַערן דעמ ערשטן אינטערנאציאָנאלן פּראָ־לעטארישן יאָנטעוו. אין דער דאָזיקער מײַ־פײַערונג האָבן זיך באטייליקט 100 ארבעטער, וועל־כע האָבן זיך צונויפגעקליבן אפ אן אונטערערדישער פאר־זאמלונג, אפ וועלכער צוויי אר־בעטערנס און צוויי ארבעטער* זײַנען ארויסגעטראָטן מיט רע־דעס, אין וועלכע זיי האָבן גע־רעדט וועגן דער באדײַטונג פון ערשטן מײַ און וועגן אנדערע פראגעס.

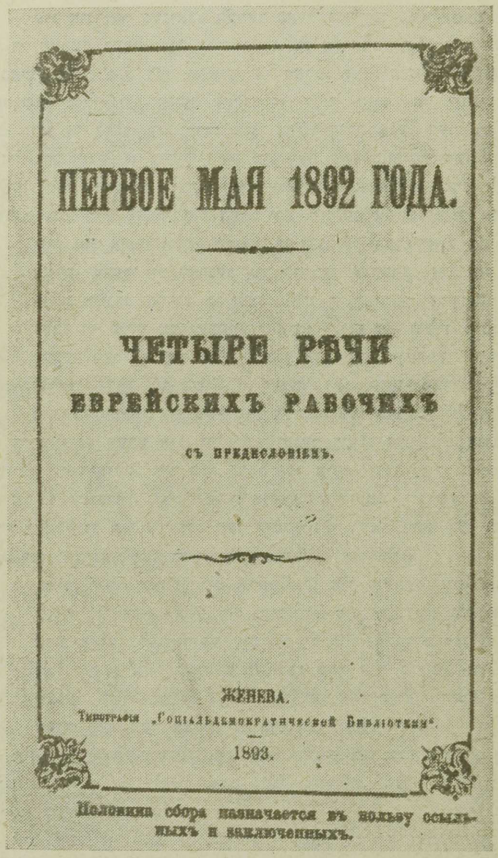

ПЕРВОЕ МАЯ 1892 ГОДА.

ЧЕТЫРЕ РѢЧИ

ЕВРЕЙСКИХЪ РАБОЧИХЪ

СЪ ПРЕДИСЛОВІЕМЪ.

ЖЕНЕВА.

Типографія „Соціальдемократической Библіотеки".

1893.

Половина сбора назначается въ пользу ссыльныхъ и заключенныхъ.

די ערשטע רעדנערן האָט אָנגעוויזן אפ דער באדײַטונג פון ערשטן מײַ, געשילדערט די לאגע פון די ארבעטער און גערופן צום קאמפ מיט די בא־לעבאטים און צום קאמפ פאר פרײַהײַט.

די צווייטע רעדע האָט אויך געהאלטן אן ארבעטערן. די דאָזיקע רעדע איז איגגאנצן געווידמעט דער פרויען־פראגע. אין דער רעדע איז די לאגע פון דער פרוי כאראקטעריזירט אפ אזא אויפן:

„פרײַער פון אלצ — האָט די צווייטע רעדנערן געזאָגט — דארפן מיר ניט פארגעסן, אז די פרויען־פראגע איז ניט קיין באזונדער פראגע, נאָר, אז זי איז א טייל פון דער אלגעמיינער סאָציאלער פראגע, און אז די הויפּט־סיבע פון דער פארשקלאפונג פון דער פרוי איז די איצטיקע עקאָנאָמישע אָרדענונג. דעריבער קענען מיר, פרויען, ניט אָפּטיילן אונדזער פראגע פון דער אלגעמיינער סאָציאלער; דעריבער זײַנען מיר אינגאנצן סאָלידאר מיט דער זאך פון אלע פּראָלעטאריער; מיר האָבן אלע איין סוינע, מיט וועלכן מיד דארפן

* די רעדעס האָבן געהאלטן: פאניע רעזניק—א שנײַדערן (געשטאָרבן אין 1896); מאָטל מײַזל—א יובילער; געשקאָווס—דאן געווען א קאמאשנ־שטעפּער און דערנאָך געוואָרן א ציינ־דאָקטער; העלענע העלפאנד—א שנײַדערן, וווינט איצט אין לענינגראד.

צוזאמען קעמפן. מיר וועלן אלע באקומען אונדזער פולשטענדיקע באפרײַונג נאָר אין א סאָציאַ־
ליסטישער געזעלשאפט, דעריבער דארפן מיר זיך באמיִען צו דערנעענטערן איר אָנקומען״.
אָט וויִאזוי עס האָט צום ערשטן מאָל גערעדט א ייִדישע ארבעטערן וועגן דער פרויען־פראגע.
די דריטע רעדע האָט געהאלטן אן ארבעטער. אין אָנהייב פון דער רעדע האָט דער רעדנער
זיך באשעפטיקט מיט דער באדײַטונג פון דעם ערשטן מײַ־יאָנטעוו און האָט דערקלערט:

„מיר, ייִדן, „רוסישע אונטערטאנער״, זאָגן זיך אָפּ פון אונדזערע אייגענע יאָנטויווים.
מיר שליסן זיך אָן אין די רייען פון די סאָציאַליסטן און זײַנען פאר זייער יאָנטעוו, וואָס
זיי האָבן זיך דערשלאָגן. אונדזערע (ייִדישע) יאָנטויווים, וואָס מיר האָבן געיארשנט פון
אונדזערע זיידעס, וועלן, סאָפקאָלסאָפ, מוזן פארשווינדן צוזאמען מיט דער אלטער אָרדענונג.
זאָלן מיר אופהייבן הויך די רויטע ארבעטער־פאָן, אפ וועלכער עס איז אופגעשריבן
די ווערטער, וועלכע האָבן מעכטיק געקלונגען איבער דער גאנצער וועלט — די ווערטער
פון אונדזער גענִיאלן לערער קארל מארקס: „ארבעטער פון אלע לענדער, פארייניקט זיך״!
די פערטע רעדע האָט אויך געהאלטן אן ארבעטער. אין דער לעצטע רעדע האָט דער רעדנער
זיך באשעפטיקט מיט דער פראגע, צי דארפן די ייִדישע ארבעטער זיך באטייליקן אין דער סאָציִ־
אליסטישער באוועגונג, אָדער פאָלגן די, וואָס זאָגן, אז ייִדן דארפן גיין אין פאלעסטינע און
דאָרט זוכן צו לייזן די ייִדן־ און ארבעטער־פראגע. דער רעדנער האָט אָנגעוויזן, אז די לײַדן
פון די ייִדן זײַנען א פויעל־יויצע פון דער קאפיטאליסטישער אָרדענונג, און אז די אונטערדריקטע
ייִדישע מאסן קענען ניט באפרײַט ווערן דורך אנטלויפן אין פאלעסטינע, אָדער דורך דעם, וואָס
מע וועט זיצן מיט פארלייגטע הענט און ווארטן אפ הילפ פון אויבן, דער רעדנער האָט אָנגעוויזן, אז:
נאָר פון אונדז אליין הענגט אָפּ אונדזער דערלייזונג און רעטונג, אפ וויפל עס איז מעגלעך
דארפ יעדער זיך לערנען און לערנען אנדערע און אפ אזא אויפן העלפן אין די ערשטע
צײַטן גרינדן קליינע קרײַזלעך, און די דאָזיקע קרײַזלעך וועלן אין דער צוקונפט אונדז
געבן די פולע מעגלעכקײַט זיך פארייניקן און ווערן מיטגלידער פון דער גרויסער אלוועלט־
לעכער קעמפנדיקער פארטיי פון ארבעטער, וועלכע וועלן, האנדלענדיק צוזאמען, זיך דער־
שלאָגן זייער מענטשלעכע רעכט. דאן וועט פארווירקלעכט ווערן די עמעסע פרײַהײַט,
ברידערלעכקײַט און גליק פאר דער גאנצער מענטשהײַט און אויך ניט אויסגעשלאָסן די ייִדן״...
די דאָזיקע רעדע איז, ווי די לייענער וועלן זען, ניט אינגאנצן פרײַ פון ייִדישע נאציאָנא־
ליסטישע טראדיציעס. אין דער זעלביקער צײַט, ווען דער רעדנער טרעט מיט דער גאנצער שארפ־
קײַט ארויס קעגן די, וואָס רופן די אונטערגעדריקטע ייִדישע מאסן אין פאלעסטינע, און ווײַזט אָן,
אז די באפרײַונג פון די ייִדן קען קומען נאָר דאן, ווען מען וועט זיך דערשלאָגן פרײַהײַט, ענ־
דיקט דער רעדנער זײַן רעדע מיט אזעלכע ווערטער:

„מיר, ייִדן, דארפן ניט אראָפּפאלן און שעמען זיך, וואָס מיר געהערן צו דער „שענדלע־
כער״ ייִדישער ראסע. די געשיכטע פון די ייִדן גיט אונדז די רעכט אפ דעם. זי האָט
אויך אירע גלענצנדיקע זײַטלעך. סיאיז נאָך ניט געווען אפ דער וועלט אזא נאציע, וואָס
זאָל קענען אזוי העלדיש שטארבן פאר איר גלויבן, ווי די ייִדישע. לאָמיר זשע אויך, דער
יונגער דאָר, נעמען א בײַשפּיל פון אונדזערע זיידעס און ווײַזן אונדזער העלדן־מוט אין
קאמפ פאר דער באפרײַונג פון דער מענטשהײַט״.

אין די דאָזיקע רעדעס איז זייער ווייניק בארירט געוואָרן די פראגע וועגן דער נייטיקײַט פון
פאָליטישן קאמפ און וועגן קאמפ קעגן צאריזם. דער טראָפּ ווערט אין די דעדעס געשטעלט נאָר
אפ דעם עקאָנאָמישן קאמפ.

אין 1893 יאָר האָט די „סאָציאַל־דעמאָקראטישע ביבליאָטעק״ פון זשענעווע ארויסגעגעבן די
דאָזיקע פיר רעדעס אין א ביכעלע אפ רוסיש מיט א גרויסן פאָרוואָרט, אין וועלכן עס ווערט
אָפּגעשאצט די באדײַטונג פון דעם, וואָס די רוסיש־ייִדישע ארבעטער זײַנען דערשינען אפ דער
ארענע פון קלאסנקאמפ, אין דעם קאמפ־יאָנטעוו פון אלוועלטלעכן פראָלעטאריאט. אין דעם דאָזיקן
פאָרוואָרט איז קריטיקירט געוואָרן דאָס, וואָס אין די רעדעס איז אזוי ווייניק געזאָגט געוואָרן
וועגן פאָליטישן קאמפ.

אין ייִדיש ווערט צום ערשטן מאָל פארעפנטלעכט די גאנצע בראָשור, ד. ה., די פיר רע־
דעס מיטן גאנצן פאָרוואָרט.

די איבערזעצונג איז געמאכט געוואָרן פון דער רוסישער בראָשור, וועלכע איז דערשינען אין 1893.
דעם רוסישן טעקסט פון דער בראָשור דרוקן מיר אויך איבער אין דעם באנד.

פאָרוואָרט

די פאָרשטייער פון ד׳ מײַרעוו־אייראָפּייִשע און אמעריקאנער ארבעטער, וואָס האָבן אפן פאריזשער קאָנגרעס אין 1889 י. אָנגענומען דעם באשלוס אײַנאָרדענען אלע יאָר א מײַ-דעמאָנסטראציע פאר אן אכטשאָיִקן ארבעט־טאָג, האָבן מיסטאמע גאָר ניט גערעכנט, אז בעסאכאקל אין צוויי יאָר ארום וועלן אין אָט דער צווישנפעלקערלעכער דעמאָנסטראציע זיכ באטייליקן אויכ רוסישע ארבעטער, אז בעסאכאקל אין 3 יאָר ארום וועלן זיכ צו דער דאָזיקער דעמאָנסטראציע אָנשליסן אויכ רוסיש-ייִדישע ארבעטער.

די דאָזיקע געשעעניש, וואָס איז, אָן שום צווייפל, א באווײַז, אז עס איז אופגעקומען א זעלבשטענדיקע ארבעטער-באוועגונג אין רוסלאנד, איז נאָכמער דערפרייענדיק, וואָרעם זי קומט פאָר אין א מאָמענט פון אלגעמיינעם שטיל-שטאנד, פון אלגעמיינער געפאלנקײַט צווישן די רוסישע רעוואָליוציאָנערן. מיר זאָגן: נאָכמער דערפרייענדיק, ווײַל דער דאָזיקער אומשטאנד שטרײַכט אונטער באזונדערס שארפ די זעלבשטענדיקײַט און, הייסט עס, אויכ די לעבנפייִקײַט פון דער ארבעטער־באוועגונג, וואָס ווערט בא אונדז געבאָרן. אכוצדעם, איז די מײַ-רעדעס פון אונדזערע ארבעטער, סײַ די רעדעס, וואָס עס האָבן גע-האלטן די פעטערבורגער ארבעטער דעם 1־טן מײַ 1891 יאָר, סײַ די רעדעס, וואָס מיר ברענגען דאָ און וואָס עס האָבן געהאלטן רוסיש-ייִדישע ארבעטער דעם 1־טן מײַ 1892 יאָר—באווײַזן קלאָר שוין גופע מיט זייער אינהאלט, אז די פיִאָנערן פון דער רוסישער ארבעטער-באוועגונג שטייען גאָרניט אָפּ סײַ מיט זייערע אינטעלעקטולע, סײַ מיט זייערע מאָראלישע אייגנשאפטן פון די בעסטע פאָרגעשריטענע ארבעטער פון מײַרעוו-אייראָפּע. דער זעלביקער קלאָרער קלאסן-באוווסטזײַן, די זעלביקע זעלבשטענדיק־דורכגעטראכטע געדאנקען און האנאָכעס פונעם צווישנפעלקערלעכן ארבעטער־סאָציאליזם, דאָס זעלביקע טי-פע פארשטיין די סאָלידארישקײַט (די זעלביקײַט, פרײַנטשאפט) פון די אינ-טערעסן, כאווערישן בונד פון אלע ארבעטער אָן אונטערשייד פון גלויבן, פאָלק און געשלעכט, די זעלביקע לײַדנשאפטלעכע שטרעבונג צו וויסן, צו זעלבסט-בילדונג, דער זעלביקער לײַדנשאפטלעכער דראנג צום קאמפ, די זעלביקע גרייטקײַט פאר אלע קאָרבאָנעס פאר מאקרעוו צו זײַן זיכ זעלבסט אין נאָמען פון די אייגענע איבערצײַגונגען, דער זעלביקער שטאָלצער באוווסטזײַן פון דער היסטאָרישער ראָליע, דעם היסטאָרישן בארופ פונעם פראָלעטאריאט (אר־בעטער-קלאס). ענדלעכ, די זעלביקע אומוואקלדיקע זיכערקײַט אינעם זיג—

מיט איינ וואָרט, אלע ווערטפולע שטריכנ פונעמ אינטעלעקטועלנ אונ מאָראלישנ פארצעפ פונ די פאָרגעשריטענע אייראָפּייִשע ארבעטער צייכענענ אויס אויכ אונדזערע אָראטערנ.

די רעדעס, וועלכע ווערנ דאָ פאָרגעלייגט, זיינענ באזונדערס ווערטפול דערמיט, וואָס דאָס זיינענ רעדעס פונ רוסיש-ייִדישע ארבעטער. צומ ערשטנ מאָל, זינט עס איז אופגעקומענ די רוסישע רעוואָליוציאָנערע באוועגונג, דע-קלארירנ וועגנ זיכ ייִדנ־ארבעטער מיט אזא רעוואָליוציאָנערער אונ סאָ-ציאליסטישער זאכ, ווי דאָס פייערנ דעמ 1-טנ, מיי אונ האלטנ רעדעס, דורכגע־דרונגענע מיטנ גייסט פונ דער צווישנפעלקערלעכער סאָציאל-דעמאָקראטיע, צווישנפעלקערלעכנ ארבעטער-סאָציאליזמ. צומ ערשטנ מאָל צערייסנ ייִדנ־אר-בעטער אינ רוסלאנד באוווסטזיניק אונ אנטשלאָסנ מיט די ענגע טראדיציעס אונ אָנשויונגענ פונעמ ייִדישנ פאָלק, קעדיי צו פארייניקנ זיכ מיט דער גרויסער צווישנפעלקערלעכער ארבעטער-ארמיי, וואָס קעמפט פאר דער באפרייונג פונעמ ארבעטער-קלאס אונ דעמ לייַדנדיקנ פאָלק ביקלאל. אונ אינ וואָס פאר א צייט קומט פאָר אָט די געשעעניש? אינ דער זעלביקער צייט, ווענ די צא-רישע רעגירונג פארפאָלגט די ייִדנ מיט א באזונדער אכזאָריעס, אלע ייִדנ, די ייִדישע נאציאָנאליטעט, אָנ אונטערשייד פונ גראד, שטאנד אונ באשעפטיקונגג. *

לאָמיר דאָ זאָגנ א פאָר ווערטער וועגנ די דאָזיקע פארפאָלגונגענ קעגנ ייִדנ. די רעגירונג, וואָס האָט מיט אירע שטייערנ צערויִנירט דאָס גאנצע רו־סישע פאָלק, וויל פונדעסטוועגנ איינשמועסנ די נארישע „פרייע אונטערטאנער", אז אלעמאָל אונ שטענדיק דייגעט זי נאָר וועגנ גליק פונ פאָלק. איז אָט האָט זי אָנגעהויבנ פארפאָלגנ ייִדנ, קעדיי צו באווייזנ, אז זי שענקט ניט די סאָנימ פונ פאָלק. מאָלט אייכ, אז יעדער מענטש מיט א געזונטנ פארשטאנד ווייס אויס-געצייכנט, אז אינ יענעמ גוואלטיקנ גרויסנ טייל רוסלאנד—אינ טיפ רוסלאנד, אינ גרויס-רוסלאנד, וואָלגע־קאנט אונ אנד.—ווו קיינ ייִדנ הערט מענ ניט אונ מע זעט ניט קימאט, לייַדט דאָס רוסישע פאָלק ניט ווייניקער צאָרעס, איידער אינ דאָרעמ־מייַרעוו־רוסלאנד, ווו עס וווינט די גאנצע מאסע פונ רוסישנ ייִדנטומ. פארקערט, דער שרעקלעכער הונגער, וואָס האָט געמאכט א טעל פונ גאנצע מיליאָנענ אומ־גליקלעכע פויערימ, האָט געווילדעוועט אונ ווילדעוועט נאָכ טיילווייז ביז איצט אינ בייַוואָלגע-קאנט אונ אינ טיפ רוסלאנד, דאָס הייסט, דאָרטנ, ווו קיינ ייִדנ, ווי ס'איז געזאָגט, זיינענ קימאט ווי גאָר ניסאָ. אכוצדעמ, ווייס ווידער יעדער פארשטענדיקער מענטש אויסגעצייכנט, אז די קולאקעס, די הויטשינדער, די מענטשנ־פרעסער פונ די קריסטנ רויבנ פונקט אזוי געוויסנלאָז דאָס ארבע-טער-פאָלק, ווי די ארענדאטערס, די שענקערס, די וואָכערניקעס (פראָצענטני-קעס) פונ ייִדנ. עס ווייס, צומ סאָפ, יעדער פארשטענדיקער מענטש אויכ, אז די גרעסטע מערהייט ייִדנ לעבט אינ דער זעלביקער אָרעמקייט, ווי דער פרא־וואָסלאוונער אָרעמער אוילעמ, אז די אָרעמע ייִדנ, ארבעטער אונ באלמעלאָ-

---

* די „פאָלקליבנדיקע" רעגירונג, מאכט, אגעוו, א גענעדיקנ אויסנאמ לעטויוועס די רייכע ייִדנ. די ייִדישע גווירימ קענענ אי לויטנ געזעצ, אי מיט דער הילפ פונ אונטערקויפנ די העכערע אונ נידעריקע טשינאָווניקעס פונקט אזוי פרייַ אָנשטאָפנ זייערע קעשענעס אונ זייער בויכ אפנ כעזשבנ פונ ארבעטער־אוילעמ, ווי די גווירימ־קריסטנ. אָט אזוי באשיצט עס דער צאר דאָס רוסישע פאָלק פונ די רייכע רויבער פונ אלע פעלקער!

כעס, לײַדנ פונקט אזוי פונ דער רויבערײַ פונ די באלעבאטים אונ פאברי-קאנטנ, ווי די קריסטלעכע ארבעטער אונ באלמעלאָכעס. דאָס אלצ ווייס גוט יעדער פארשטענדיקער אונ קלוגער מענטש. נאָכמער, דאָס אלצ ווייס אויסגע-צייכנט די אומגעלומפערטע צארישע רעגירונג. נאָר פונדעסטוועגנ, האָט די דאָזיקע רעגירונג אָנגעהויבנ פארפאָלגנ יידנ, ווײַל יידנ זײַנענ, קלוימערשט, די איינציקע אונ געפערלעכסטע סאָנים פונ רוסישנ פאָלק! פארוואָס-זשע? דערפאר, וואָס זי האָט געוואָלט פארבלענדנ דעמ פאָלק די אויגנ, צווינגענ דאָס פאָלק פארגעסנ, אז זי אליינ, די רעגירונג, איז די הויפט־סיבע פונ אלע פאָלק-לײַדנ. ווײַל זי האָט געוואָלט א בארימ טאָנ זיכ מיט איר סטארענ זיכ פארנ פאָלק־נוצנ. די רעגירונג האנדלט אויכ אינ דעמ דאָזיקנ פאל מיטנ פאָלק, ווי א געשיקטער גאנעוו האנדלט מיט א זינלאָזנ הונט: דער גאנעוו, וואָס שארט זיכ צומ פרעמדנ פארמעגנ, ווארפט אונטער דעמ וואכ-הונט א וועלכע ניט איז ביינ, קעדיי דער הונט זאָל זיכ פארנעמענ מיט דער אונטערגעוואָרפענער ביינ אונ זאָל אימ ניט שטערנ גאנווענענ. די יידנ—דאָס איז יענע ביינ, וואָס די גנייווישע רעגירונג ווארפט אונטער דעמ פאָלק, קעדיי פארבלענדנ אימ די אויגנ.

יאָ, דער צאר אונ זײַנע מעשאָרסים האָבנ געלײַגט אונ אָפגענארט דאָס רו־סישע פאָלק, באהויפטנדיק, אז זיי פארפאָלגנ די יידנ, קעדיי באשיצנ דאָס פאָלק פונ יידישער רויבערײַ.

דאָס זעט מענ באזונדערס קלאָר פונעמ פאָלגנדיקנ:

וואָס פאר א דײַגע איז דעמ רוסישנ פאָלק, צי אינ רוסלאנד וועט זײַנ מער יידישע דאָקטוירים, אדוואָקאטנ, צי ווייניקער? זאָלנ כאָטש אלע רוסישע יידנ ווערנ דורכויס דאָקטוירים אונ אדוואָקאטנ—דעמ פאָלק איז פונ דעמ ניט קאלט, ניט ווארעמ. אָדער, ריכטיקער געזאָגט, דעמ פאָלק וואָלט בעסער געלוינט, אז אינ רוסלאנד זאָל זײַנ מער דאָקטוירים; ס'איז אלעמענ באוווסט, אז דאָס פאָלק, דאָס דאָרפישע פאָלק, לײַדט פונעמ מאנגל אינ דאָקטוירים. אזוי, צומ בײַשפיל, איז קעדיי צו ראטעווענ דאָס פאָלק אינ דער צײַט פונ פאראיאָריקער כאָליערע, אויסגעקומענ אײַנלאדנ סטודענטנ־מע-דיקער, דאָס הייסט נאָכ ניט פארענדיקטע דאָקטוירים, ווײַל עמעסע דאָק-טוירים איז נאָכ אינ רוסלאנד זייער ווייניק. נאָר ניט געקוקט אפ דעמ אלעמענ־האָט די רעגירונג באגרענעצט פאר יידנ דעמ ארײַנטריט אינ אלע לערנ־אנ־שטאלטנ אונ באזונדערס אינ אוניווערסיטעטנ. מיט וואָס דערקלערט זיכ דאָס? נאָר דערמיט, וואָס די רעגירונג, ווי שטענדיק, איז טעטיק נאָר צוליב איר אייגע-נעמ נוצנ, אונ זאָרגט ניט וועגנ דעמ, וואָס איז נוצלעכ, אָדער שעדלעכ פארנ פאָלק. ערשטנס, איז דער רעגירונג נוצלעכ, אז אינ רוסלאנד זאָל זײַנ וואָס ווייניקער געבילדעטע מענטשנ. וואָס ווייניקער דאָס פאָלק וועט זײַנ געבילדעט, וואָס ווייניקער עס זײַנענ אינ רוסלאנד געבילדעטע מענטשנ, אלצ גרינגער אונ באקוועמער איז דער רעגירונג רויבנ, דריקנ אונ אָפנארנ דאָס פאָלק.

די רעגירונג פונ אלעקסאנדער דעמ III סטארעט זיכ, ווי ס'איז באוווסט, מיט אלע קרעפטנ האלטנ דאָס פאָלק אינ אומוויסנהײַט. באזונדערס גערנ שנײַדט זי אָפ, אפ וויפל ס'איז מעגלעכ, די וועגנ צו בילדונג אונ וויסנ פאר יידנ, ווײַל זי קענ אינ דעמ דאָזיקנ פאל צוציענ אפ איר זײַט יענע קריסט-לעכע דאָקטוירים אונ אדוואָקאטנ, וועלכע ס'איז פונקט, ווי די קרעמער אונ

שענקער, טײַערער פון אלצ גאָר ניט דעם פאָלקס גליק, נאָר זייער אייגענע נוצן, וועלכע ווערן אדאנק דער רעגירונג פאָטער פון דער קאָנקורענצ פון די ייִדישע דאָקטוירים און אדוואָקאטן. צווייטנס, סטארעט זיך באזונדערס די צא-רישע רעגירונג אָפשלאָגן בא די ייִדן דעם כיישעק צום לערנען, ווײַל די ייִדישע שטודירנדיקע יוגנט האָט אויסגעטיילט פון איר סוויווע אסאכ סאָציאליסטן-רעוואָליוציאָנערן, דאָס הייסט קעמפער פאר דעם פאָלקס גליק און קעגן דעם פאָלק-סוינע, קעגן דער צארישער רעגירונג. פאר דעם אָט איז דער קייסער-זעלבסט-הערשער זיך נויקעם מיט די ייִדן ביקלאל און מיט די ייִדן, וואָס שטרעבן צו בילדונג, ביפראט.

צום אומגליק, האָט די רעגירונג פאָרט דערגרייכט איר ציל. איר האָט זיך אײַנגעגעבן צעבלאָזן דעם פײַער פון ראסן-האס צווישן אירע קריסטלעכע און ייִדישע אונטערטאנער. איר האָט זיך אײַנגעגעבן אײַנגלויבן זייער און זייער אסאכ רוסישע מענטשן, אז ייִדן—דאָס איז דער איינציקער הויפט-סוינע פון רו-סישן פאָלק, אז זי, די רעגירונג, פארפאָלגט די ייִדן אויס ליבע צום פאָלק. איר האָט זיך אײַנגעגעבן אָנהעצען אפ ייִדן דעם גרעסטן טייל פון רוסישן פאָלק און אפילע זייער אסאכ געבילדעטע מענטשן.

די רעזולטאטן פון די דאָזיקע אכזאָריִעסדיקע פארפאָלגונגען פאר די ייִדן אליין זײַנען אלעמען באוווסט. די האָרעפאשנע און אָרעמע ייִדישע מאסע, וואָס די רעגירונג האָט צונויפגעקוועטשט אין די שטעט און שטעטלעכ פון דאָרעם-מײַרעוודיקן רוסלאנד (אין דעם אזויגערופענעם „טכום"), עמיגרירן יעדער יאָר צענדליקער טויזנטער אפ שטענדיק פון רוסלאנד. קיין אנדער אויסוועג עקזיסטירט פאר די אָרעמע ייִדן ניט: זיי קענען ניט, ווי די רײַכע ייִדן ווייכ מאכן די שטרענגע מאכט מיט געלט און כאבאר, זיי ווילן טאקע אויכ ניט, ווי די רײַכע ייִדן, אָנעמען צוויִעסדיק דעם קריסטנטום, קעדיי אויסגלײַכן זיך אין די „רעכטן" מיט די רעכטלאָזע קריסטלעכע אונטערטאנער פון קייסער—און די מער פארמעגלעכע ייִדן, די געבילדעטע און געלערנטע ייִדן ווערן טיילווײַז פאָטער פון די פארפאָלגונגען דורכן טייפן זיך, טיילווײַז אָבער ווערן זיי פארכאפט פון די טרוימען וועגן אײַנאָרדענען א זעלבשטען-דיקע ייִדישע מעלוכע, באטייליקן זיך אין יענער „פאלעסטינישער" באוועגונג, וועגן וועלכער עס רעדט זיך אויספירלעכ אין איינער פון די רעדעס, וואָס מיר דרוקן. אָט פארוואָס די געבילדעטע ייִדן, די ייִדישע לערן-יוגנט גיט אין די לעצטע יאָרן אסאכ ווייניקער סאָציאליסטן-רעוואָליוציאָנערן, ווי פריִער. דאָס איז אויכ צוליב די רעגירונג-פארפאָלגונגען אפ ייִדן.

און אָט אין דער דאָזיקער צײַט פון אכזאָריִעסדיקע פארפאָלגונגען אפן ייִדישן פאָלק מעלדן ייִדן-ארבעטער הויכ און אנטשלאָסן וועגן זייער ברי-דערלעכער סאָלידארישקײַט מיט די ארבעטער פון אלע ראסן און גלויבנס. זיי מעלדן, אז די זאכ פון אלע ארבעטער—איז זייער זאכ, אז זיי זײַנען גרייט צו קעמפן פאר דער אלגעמיינער זאכ האנט בא האנט מיט זייערע כאוויירים אין לײַדן און אין צילן, מעלדן, אז פאר זיי עקזיסטירט ניט קיין צעטיילונג אפ ראסן און פעלקער, נאָר ס'עקזיסטירט א צעטיילונג אפ אונטערדריקער און אונטערגעדריקטע, מיט איין וואָרט, אז בא זיי איז ניטאָ קיין באזונדערע ייִדישע אופגאבעס און צילן, נאָר ס'זײַנען פאראן אופגאבעס

אונ צילנ, געמיינזאמע פאר די ארבעטער פונ אלע לענדער אונ פעלקער. אינ דעמ באשטייט די באזונדערע באדײַטונג פונ די געדרוקטע רעדעס.

דאָס מאָל האָבנ די אלרוסישע אונטערדריקער, דער קייסער אונ זײַנע מע-שָׁרסימ, זיכ אָפגענארט אינ כעזשבנ. צו פרי האָבנ זיי געפײַערט דעמ זיג איבער דער „קראמאָלע" *. אָנשטאָט דער אופגעהאנגענער, פארמאטערטער אינ די צארישע טורמעס, אינ קאטאָרגע אונ אינ סיביר אלטער קראמאָלע,—אָנשטאָט דער קראמאָלע, אינ וועלכער ס'האָט זיכ באטיליקט, הויפטזאכלעכ, די לערנ־יוגנט, הייבט זיכ איצט אופ א פיל מער מעכטיקע, א פיל מער שרעקלעכע אונ דראָנדיקע קראמאָלע פונ ארבעטער. די ארבעטער, די זינ פונ פאָלק, זײַנען געקומענ פארבײַטנ, פאָרזעצנ די זאכ, די זאכ פונ גאנצנ פאָלק—דאָס באפרײַענ רוסלאנד, וואָס איז געווענ ניט לויט די קויכעס פונ די פריִערדיקע קעמפער... אונ די דאָזיקע דערשײַ־נונג כאזערט זיכ איבער אפ דעמ זעלבנ אויפנ אי צווישנ די קריסטנ, אי צווישנ די יידנ: סײַ דאָ, סײַ דאָרט קומענ אָנשטאָט די צענדליקער סטודענטנ הונ־דערטער ארבעטער. ווי אינ מײַרעוו־אייראָפע, אזוי אויכ אינ רוסלאנד האָבנ זיכ די ארבעטער ארויסגעווויזנ פאר דעמ סאמע פאָרגעשריטענעמ, סאמע דרייסטנ טייל פונ דער באפעלקערונג אינ קאמפ פארנ גליק פונ פאָלק. אונ די רוסיש־יידישע ארבעטער, וואָס האָבנ געקענט אינ דער שווערער צײַט פונ פארפאָלגונגענ אפנ יידישנ פאָלק ענדגילטיק אָפזאָגנ זיכ פונ ראסנ־פאָרורטיילנ, האָבנ זיכ ארויסגעווויזנ פאר ווירדיקע כאווירימ פונ די ארבעטער־קעמפער פונ דער גאנצער וועלט.

אונדזער ברידערלעכנ גרוס די נײַע קעמפער פאר דער הייליקער זאכ פונ באפרײַענ דאָס רוסישע פאָלק, פאר דער הײליקער זאכ פונ אלמענטשלע־כער פרײַהײַט, גלײַכהײַט אונ ברידערלעכקײַט.

* * *

אינ די רעדעס, וואָס מיר גיבנ ארויס, זײַנען אפולע פאָדערונגענ פונ די ארבעטער קלאָר טראקטירט אונ אויספירלעכ באגרינדעט. נאָר וועגנ אייג פאָ־דערונג רײדנ די ארבעטער צו ווייניק,—וועגנ דער פאָדערונג פונ פאָליטי־שער פרײַהײַט, וועגנ דער נייטוונדיקײַט פונ א פאָליטישנ קאמפ מיט דער זעלבסטהערשונג. אונ גראָד איז דער גאנצער ווײַטערדיקער גוירל פונ דער רוסישער ארבעטער־באוועגונג אָפהענגיק, איבער־הויפט, פונעמ דערפאָלג פונ דעמ דאָזיקנ קאמפ מיט דער זעלבסטהערשונג. קעמפנ אָבער מיט דער זעלבסטהערשונג אינ רוסלאנד זײַנען בארופנ, פריִער פונ אלצ, די ארבעטער. „די באפרײַונג פונ די ארבעטער דארף זײַן די זאכ פונ די ארבעטער זעלבסט". דער דאָזיקער הויפט־געדאנק פונ דער אלווועלטלע־כער ארבעטער־באוועגונג גייט דורכ, ווי א רויטער פאָדעמ, דורכ אלע רעדעס. אָבער די ארבעטער־רעדנער האָבנ ניט געלייגט גענוג אכט אפ דעמ, אז דער דאָזיקער געדאנק דארף אינ דער צארישער רוסלאנד אָנגעווענדט ווערנ אויכ אינ קאמפ פונ די ארבעטער פאר זייער באפרײַונג פונ דער צארי־

---

* קראמאָלע האָט מען גערופנ אינ מאָסקווער מעלוכע יעדע פרוי צו באפרײַענ זיכ פונ דרוק פונ די מאָסקווער קייסאָרימ.

שער מאכט. די פּולע ענדגילטיקע באפרייונג פון די ארבעטער אינ רוסלאנד איז ניט געדאכט אונ ניט מעגלעך אָן דעמ, אז די ארבעטער זאָלן זיך פריער באפרייען פון צארישן דעספּאָטיזם. אונ די דאָזיקע פּאָליטישע באפרייונג פון די ארבעטער דארף ווידער טאקע זיין די זאכ פון די ארבעטער זעלבסט.

די ארבעטער-באוועגונג, דער קלאסנקאמפּ צווישן די ארבעטער אונ זייערע אונטערדריקער, די פּאבריקאנטן אונ באלעבאטים, נייטיקט זיך פונקט אזוי אינ פּאָליטישער פרייהייט, ווי א מענטש אינ לופט אונ שיין. דאָס איז אן אומבא־שטרייטבארער עמעס, וואָס עס וועלט באשטעטיקט דורכן פּאָשעטן געזונטן פארשטאנד אונ דורכ דער דערפארונג פון דער מיערעוו־אייראָפּייישער ארבע־טער-באוועגונג.

לאָמיר זען, וואָס איז אזוינס פּאָליטישע פרייהייט. פארן גאנצן פּאָלק איז גאנצן געזונט איז די פּאָליטישע פרייהייט נוציק דערמיט, וואָס די מעלוכע-געזעצן אונ מאָסמיטלען ווערן אויסגעארבעט, באהאנדלט אונ באשטימט ניט פון די רעגירונג-מעשׂארסים, די טשינאָווניקעס,—ווי דאָס טוט זיך איצט אינ צארישן רוסלאנד—נאָר פון דעפוטאטן, דאָס הייסט, מענטשן, וואָס דאָס פּאָלק אליין קלייבט אויס. ס׳איז זעלבסטפארשטענדלעך, אז אויב דאָס פּאָלק ווילט זיך אויס פאר דעפוטאטן נאָר זיינע פרייַנט, מענטשן, וואָס טראכטן ווען פּאָלק טויווט, ווען אלע געזעצן זיין נוציק פארן פּאָלק. לאָ־מיר נעמען א בייַשפּיל. איצט, ווען דער קייסער אונ זיַנע מעשׂארסים קענען טאָן אלץ, וואָס זיי ווילט זיך, קומט אויס דעמ ארעמען פּאָלק צאָלן קימאט אלע שטייַערן אונ צאָלונגען, אונ די רייַכע, פּריצים, סאָכרים, פּאבריקאנטן אונ אנד. צאָלן דער קאזנא א קליניקייט. אן אנדער זאכ איז, אויב די פּארשטייער פון פּאָלק, די דעפוטאטן, וואָלטן געקענט פּריַ, לויט זייער ווילן, איינשטעלן די מאָס פון די שטייַערן אונ זייער פארטיילונג צווישן רייַכע אונ ארעמע: דאן וואָלט אפ זיכער דעמ ארעמען פויער ניט אויסקומען פארקויפן די לעצטע בעהיימע, קעדיי אָנפילן דעמ קייסערס קאזנא; דאן וואָלטן די רייַכע געצאָלט אסאכ אונ די ארעמע ווייניק. אונ אזוי אויכ אינ איבעריקן. דער זעמסקער סאָבאָר (אפ אויסלענדיש—פארלאמענט), וואָס זייער מערהייט וואָלט באשטא־נען פון ווירקלעכע פּאָלק-דעפוטאטן, וואָלט אפ זיכער באדייטנדיק פארגרינגערן די איצטיקע קאטאָרזשנע לאגע פון רוסישן פּאָלק. לאָמיר גיין ווייַטער. די וואָלן פון די דעפוטאטן אינ זעמסקן סאָבאָר וואָלטן נאָר דאן געקענט ברענגען נוצן דעמ פּאָלק, אויב דאָס פּאָלק קלייבט ווירקלעכ פריַ אויס וועמען ער וויל, וועמען ער רעכנט פאר זיַנ אָרנטלעכן פריַנט, אונ אויב דאָס פּאָלק האָט רעכט מונדלעכ אונ אינ דער פרעסע אויסדריקן זיַנע מיינונגען אונ וונטן. אינעמ פארקערטן פאל איז דאָס רעכט צו ווילן דעפוטאטן קיין גראָשן ניט ווערט. אָן דער פרייהייט פון וואלן, וועלן אינ זעמסקי סאָבאָר ארייַנפאלן נאָר סאָגנים פון פּאָלק, דעמ קייסערס דינער, הארן אונ רייַכע, פאב־ריקאנטן אונ קולאקעס. אונ אָן פרייהייט פון וואָרט אונ פרעסע וועט דעמ פּאָלק אומעגלעך זיַנ צונויפריידן זיך צווישן זיך וועמען פּאָרט דארף מען אויסקלייבן. אונ כוצ דעמ וועלן אפילע די פּאָרשטייער פון פּאָלק ניט שטען־דיק וויסן, וואָס דארף דאָס פּאָלק, וועלכע זיַנען דאָס פּאָלק נויטן אונ באדער־פענישן. די פרייהייט פון וואָרט אונ פרעסע איז נוציק אונ נייטיק נאָר ווי א צוים, וואָס שטערט דער רעגירונג אונ די פּאָלק-סאָגנים ביקלאל ברעכן די געזעצן,

וואָס דער זעמסקי סאָבאָר האָט ארויסגעגעבן, אונ האנדלענ ווילקירלעכ. בא דער פרייהייט פונ וואָרט אונ פרעסע וועט יעדע אומגעזעצלעכקייט טייקעפ באוווסט אונ די געזעצבערעכער וועלן באשטראָפט. ווידער, אנטהאלט שוין אינ זיכ די פרייהייט פונ וואָרט אויכ די פרייהייט פונ געזעלשאפטלעכע פארזאמלונגען אונ סכאָדקעס, ווייל ס׳איז זעלבסטפארשטענדלעכ, אז די פרייהייט פונ וואָרט בא זיכ אינ די פיר וועלטן, די פרייהייט פונ וואָרט בא א גלעזל טיי אינ אָנווועזנהייט פונ א פאָר נאָענטע פרײַנט עקזיסטירט אפילע אינ צארישן רוסלאנד, — לויטן רוסישן וועלטל: „אונטער די אויגן מענ אויכ דעמ קייסער זידלענ". אזא „פרייהייט פונ וואָרט" איז פאָשעט לעכערלעכ אונ קען קיינ באדייטונג נית האָבן. די פרייהייט פונ וואָרט עקזיסטירט נאָר דאן, ווען יעדערער האָט דאָס רעכט עפנטלעכ, פארן גאנצן פאָלק אויסדריקן זיינע מיינונגען אונ וווּנטשן.

מיר ווייסן איצט, וואָס איז אזוינס פאָליטישע פרייהייט, אונ מיט וואָס זי איז נוציק דעמ גאנצן פאָלק בילקאל. לאָמיר זען, פארוואָס איז די פאָליטישע פרייהייט נייטיק די רוסישע ארבעטער, ווי א באזונדער קלאס, א באזונדער טייל פונ פאָלק. דער רוסישער ארבעטער-קלאס האָט שוין אינ געשטאלט פונ זיינע בעסטע אונ אנטוויקלסטע פאָרשטייער פארשטאנען, אז זיינ ענדגילטיקע עקאָנאָמישע באפרייונג, זיינ באפרייונג פונ רויבערײַ אונ דרוק פונ די פאבריקאנטן אונ באלעבאטים, וועט אָנקומען נאָר צוזאמען מיטן טריומף פונ סאָציאליזם, d. ה. אז זי וועט אָנקומען נאָר דאן, ווען אלע פראָדוציר-מיטלען: די פאבריקן אונ זאוואָדן, מאשינען, געצייג אונ, ענדלעכ, אויכ די ערד וועלן געהערן דער גאנצער געזעלשאפט, דעמ גאנצן פאָלק, וועלן וועלן א געזעלשאפטלעכער פאָלק-אייגנטום. אָבער ס׳איז קלאָר, אז וועגן אײַנפירן דעמ סאָציאליזם אינ רוסלאנד קען קיינ רייד נית זיינ, ביז וואנען ס׳וועט נית פארניכטעט וועלן די צארישע מאכט.

די צארישע מאכט איז נית נאָר זי שטערט אײַנפירן דעמ סאָציאליזם, נאָר זי שטערט אויכ דעמ ארבעטער-קלאס וועלן אפ אזויפיל שטארק, אפ וויפל דאָס איז אימ נייטיק, קעדיי אײַנפירן דעמ סאָציאליזם. אנדערש גערעדט, די צארישע מאכט שטערט די ארבעטער נית נאָר פארווירקלעכן זייער ענדגילטיקן ציל, זי שטערט זיי אויכ רוקן זיכ אין דער ריכטונג צו דעמ דאָזיקן ציל, זי פארצוימט זיי דעמ וועג צום סאָציאליזם. אינ וואָס באשטייט די קראפט פונ ארבעטער-קלאס? ערשטנס, אינ דעמ, וואָס ער פארשטייט קלאָר זיינע אינטערעסן, פאָדערונגען אונ אופגאבעס, אונ, צווייטנס, איז זיינ אָרגאניזאציע, דאָס הייסט, אינ דער מעגלעכקייט סאָלידאר אונ גלייכזאם ארבעטן אינ זייערע אינטערעסן, ענלעכ צו דעמ, ווי עס ארבעטן אינהאלטלעכע אוסגעמושטירטע ארמיי סאָלדאטן. אָן א קלאָרן באווווסטזיין וועט דער ארבעטער-קלאס נית ווייסן, וואָס ער דארף טאָן פאר זיינ אייגענער פארטיידיקונג: ער וועט זיינ אינ דער לאגע פונ א מענטשן, וואָס איז אינ א פינצטערער נאכט פונ אלע זיטן ארומגערינגלט מיט סאָנים אונ וואָס זעט נית, פונוואנען אפ אימ שיטן זיכ די קלעפ אונ וווהין צו ראטעווען זיכ פונ אָנפאל. אָן א פעסטער אָרגאניזאציע וועט דער ארבעטער-קלאס אומזיסט פארלירן אפולע קרעפטן אונ זיינע סאָנים וועט זיינ גרינג אימ בייקומען, דער נית-אָרגאניזירטער ארבעטער-קלאס איז פונקט אינ אזא שלעכטער לאגע, ווי

אן ארמיי, וואָס איז צעזייט אפ קליינע אָטריאדן אוּן איז פלוצלונג אטאקירט פון די פארייניקטע קויכעס פון סוינע: אומזיסט וועט יעדער באזונדער אָטריאד, יעדער באזונדער סאָלדאט ארויסווייזן וווּנדער פון העלדישקייט—סאָפקאָלסאָפ וועט דער סוינע, וואָס האנדלט סאָלידאריש, ווי איינ מענטש, בייקומען די אָפּגעזונדערטע העלדן. הייסט עס, דער קלאָרער פארשטייט פון זיינע נויטני פאָדערונגען אוּן אופגאבעס אוּן א פעסטע אָרגאניזאציע—אָט אינ וואָס ס'ליגט די קראפט פון ארבעטער-קלאס. אָן דער דאָזיקער קראפט וועט דער ארבע-טער־קלאס קיינמאָל ניט אימשטאנד זיין אינפירן דעמ סאָציאליזם, ענדגיל-טיק באפרייען זיך פון דעם יאָך פון די פאבריקאנטן אוּן באלעבאטים. נאָר וועט וויס דען ניט, אז די צארישע רעגירונג שטערט מיט אלע מיטלען דער בילדונג פון פאָלק ביקלאָ אוּן פון די ארבעטער ביפראט, אז די צארישע רע-גירונג האָט מורע, ווי פאר פּייער פאר קאָלערליי פארייניקונגען צווישן זיינע אונטערטאנער.

מיר זוייסן שוין, אינ וואָס ט'באשטייט די פאָליטישע פרייהייט. קלאָר, אז די אלע נוצן, וואָס די פרייהייט ברענגט דעמ גאנצן פאָלק ביקלאל, פאלן אויס אויכ אפ גוירל פונעם ארבעטער-קלאס, ווי אפ א באזונדער טייל פון פאָלק צוזאמען דורמיט איז די פאָליטישע פרייהייט נוציק דעמ ארבעטער־קלאס באזונדערס דערפאר, וואָס נאָר בא דער פאָליטישער פרייהייט באקומט דער ארבעטער-קלאס די פולע ראכוועס פאר זיין אָרגאניזאציע, אפ באהעפטן אלע זיינע קויכעס אינ איין סאָלידארער ארמיי. אוּן א פעסטע אָר-גאניזאציע—דאָס איז, ווי מיר ווייסן, די נייטוועניקע באדינגונג פּארן ענדגיל-טיקן זיג פון ארבעטער-קלאס. די זעלבסטערשונג, אָבער, מאכט די דאָזיקע גע מיינזאמע אָרגאניזאציע פון גאנצן ארבעטער־קלאס פאר אומגלעכ. בא א דערפארנקייט אוּן פאָרזיכטיקייט, קען מען, אפצולאָכעס די צארישע שפּיאָנעס, פאָליצייער אוּן זשאנדארמען, בילדן די ארבעטער, פארשפרייטע צווישן זיי די אידייעס פון סאָציאליזם אוּן פרייהייט, — דערקלערן זיי, פארוואָס זיי ליידן, ווער איז דער שולדיקער אינ זייערע לייַדן אוּן ווי זיי קענען אויסגלייזן וועלן פון זייערע לייַדן. אפצולאָכעס די צארישע שפּיאָנעס, קען מען אויכ אינאָרדע-נען ניט קיין גרויסע ארבעטער-קרייזלעכ אוּן פאריינען, דאָס הייסט, פארייניקן צוליב קעגנזייטיקער שטיצע אוּן קעגנזייטיקן לערנען אייניקע ארבעטער, וואָס קענען איינער דעמ צווייטן, וואָס ארבעטן אפ איין פאבריק, אָדער אינ איין אָרט. נאָר ס'איז אבסאָליוט אומדענקבאר גאהיים פון די שפּיאָנעס פארייניקן די ארבעטער פון גאנצ רוסלאנד אינ איין פארבאנד,—צוליב די אלע סיבעס איז די צארישע רעגירונג, די זעלבסטהערשונג, א שטערונג, וועלכע דער ארבעטער-קלאס מוז וואָס גיכער באזייטיקן, קעדיי אָפּרייניקן זיך דעמ וועג צום סאָציאליזם. דער וועג צום סאָציאליזם פירט איבער די רוינען פון זעלבסטהערשונג. אוּן וואָס גיכער די זעלבסטהערשונג וועט אראָפּגעוואָרפן ווערן, אלע גיכער וועט שלאָגן די שאָ פון ענדגילטיקער באפרייונג פון די ארבעטער, די שאָ פון טריומפ פון סאָציאליזם.

דאָס זעלבע לערנט אונדז די דערפארונג פון דער מיירעוו־אייראָפּייִשער ארבעטער־באוועגונג. אינ אייניקע אייראָפּייִשע לענדער איז אנטשטאנען די ארבעטער־באוועגונג, ווי איצט אינ רוסלאנד, נאָך דעמלט, וועג די ארבעטער האָבן קיין שום פאָליטישע רעכט ניט געהאט, וועג אינ א גרעסערער אָדער קלע-

נערער מאָס האָט געוועלטיקט איבערנ פאַלק די אומבאגרענעצטע, זעלבסטהער־שערישע מאכט פונ קעניג אונ פירשטנ. דעמלט איז די מײַרעוו-אייראָפּייִשע אר־בעטער אויסגעקומענ אויכ, אזוי ווי איצט די רוסישע ארבעטער, ארבעטנ גע־היימ פונ די רעגירונג-שפּיאָנענ, אינ שטענדיקנ שרעק פאר ארעסטנ אונ שטראָפנ. די מײַרעוו-אייראָפּייִשע ארבעטער האָבנ מוטיק, דרייסט געטאָנ זייער זאכ, פארשפּרייט די אידייעס פונ סאָציאליזמ אונ פרײַהײַט צווישנ זייערע ברידער, צײַטנווײַז פלעגט זיכ זיי אויכ אײַנגעבנ פארייניקנ אינ איינ פארבאנד הונדער־טער כאוויירים. נאָר דער ווירקלעכער וווקס, די עמעסע קראפט פונ דער אר־בעטער-באוועגונג האָט זיכ אינ מײַרעוו־אייראָפּע אָנגעהויבנ נאָר פונ דעמ טאָג, ווענ ס׳זײַנענ צעבראָכנ געוואָרנ די קייטנ פונ זעלבסטהערשערישער מאכט, וואָס האָבנ געשמידט די ארבעטער די הענט אונ פיס.

אכוצדעמ, זעענ מיר אויכ ביז איצט, אז אינ די לענדער פונ מײַרעוו-אייראָפּע, ווו ס׳האָבנ זיכ פארהיט די רעשטלעכ פונ אלטנ זעלבסטהערשערישנ דרוק, קעמפנ די ארבעטער קעגנ זיי פונקט אזוי אקשאָנעסדיק, ווי קעגנ זייערע אומיטלבארע בארויבער, קעגנ די פאבריקאנטנ אונ באלעבאטימ. אזוי, קעמפט אומדערמידלעכ די עסטרײַכישע סאָציאל-דעמאָקראטיע (סאָציאליסטישע ארבע־טער-פארטיי) פארנ אײַנפירנ אלגעמיינע וואל-רעכט, פאר פארברייטערנ די פרײַהײַט פונ פרעסע, וואָרט, פארזאמלונג אונ ארבעטער-פאריינענ. אזוי לאָזט איצט אינ גאנג די בעלגישע סאָציאל-דעמאָקראטיע, וואָס באנוצט זיכ שוינ מיט זייער א ברייטער פרײַהײַט פונ פרעסע, וואָרט, פארזאמלונגענ אונ ארבעטער־פאריינענ, אלע אירע קרעפטנ אונ שוינ אויסגעקעמפטע רעכטנ אפ דעראָבערנ דאָס זעלבע וואלרעכט * אונ אזוי, צומ סאָפ, שטעלט אויכ אפ קיינ איינ מינוט ניט אָפ איר קאמפ קעגנ די רעשטלעכ פונ דער זעלבסטהערשונג אינ דײַטש־לאנד די סאמע שטארקסטע ארבעטער-פארטיי פונ דער וועלט, די דײַטשישע סאָציאל-דעמאָקראטיע. מיט איינ וואָרט, אומעטומ דערשלאָגט זיכ דער ארבע־טער־קלאס די מעגלעכ-פולע פּאָליטישע באפרײַונג, ווײַל די פּאָליטישע פרײַ־הײַט איז די נייטיקע פאָרבאדינגונג פאר דער ענדגילטיקער עקאָנאָמישער בא־פרײַונג פונ ארבעטער-קלאס. נאָכמער, הייסט עס, דארפנ די רוסישע ארבעטער, וואָס זײַנענ נאָכ ביז איצט מיט די הענט אונ פיס געבונדנ אינ די קייטנ פונ דער זעלבסטהערשונג, גלײַכ פונ אָנהייב אָנ אָנהייבנ קעמפנ פאר פּאָליטישער באפרײַונג.

* * *

די פּאָליטישע באפרײַונג איז נייטיק די ארבעטער ניט נאָר צוליב זייער ענדגילטיקער עקאָנאָמישער באפרײַונג. זי איז זיי ניט ווייניקער נייטיק אויכ פאר זייער טאָג־טעגלעכנ קאמפ קעגנ דרוק אונ ווילקיר פונ די פאבריקאנטנ אונ באלעבאטימ. די פּאָליטישע פרײַהײַט פאר־גרינגערט די ארבעטער דעמ טעגלעכנ קאמפ פאר זייערע נאָענטסטע פאָדערונגענ: פאר פארקירצנ דעמ ארבעט-טאָג, פאר העכערנ דעמ ארבעט־לוינ, פאר באזײַטיקנ די ווילקירלעכע שטראָפנ אונ באשטראָפונגענ א. א. וו.

---

* די בעלגישע ארבעטער האָבנ זיכ שוינ דערשלאָגנ דאָס דאָזיקע רעכט, כאָטש מיט אייניקע באגרענעצונגענ, אינ אפרעל פונ דעמ יאָר.

„ביז די זון וועט אופגייג, וועט דער טוי די אויגן אויסעסן", זאָגט דאָס קליינ-רוסישע פאָלק. ביזן סאָציאליזם, ביזן ענדגילטיקן זיג פון ארבעטער־קלאס איז, ביפראט נאָך אין רוסלאנד, נאָך ניט נאָענט. ביזוואנען די דאָזיקע צייט וועט אָנקומען, קענען נאָך די רויבעריי און דרוק פון די פאבריקאנטן און באלעבאטים, אינגאנצן אָפּשוואכן, דערשטיקן די ארבעטער, אויב נאָר די ארבעטער זאָלן זיך באצייטנס ניט נעמען פארטיידיקן. אָבער אין וואָס איז די פארטיידיקונג פון די ארבעטער? ערשטנס, אין כאווערישן בונד, אין סאָלידארישן ווידערשטאנד דעם ווילקיר פון די רויבער; צווייטנס, אין די מעלוכע־געזעצן, וואָס פארקירצן ווי ווייט ס'איז מעגלעך דעם ארבעט־טאָג, וואָס צוימען אייַן דעם ווילקיר פון די פאבריקאנטן ביקלאל, אין די געזעצן, וואָס פארהיטן דעם געזונט, די אינטערעסן, דאָס רעכט, די מענטשן-ווירדע פון די ארבעטער. נאָר, קענטיק, אז אי דער ערשטער, אי דער צווייטער מיטל ייַנען פולקאָם צוטריטלעך פאר ארבעטער נאָר דאן, ווען די ארבעטער האָבן דאָס געזעצלעכע רעכט פאריינקן זיך אין פאריינען, אָרגאניזירן שטרייַקן; נאָר דאן, ווען די ארבעטער קענען צווינגען די רעגירונג ארויסגעבן געזעצן, וואָס זייַנען פאר זיי נוצלעך. אנדערש גערעדט, די ארבעטער האָבן נאָר אין פרייַע לענדער א שטארקן געווער פאר זייער זעלבסטשוצ. אין צארישן רוסלאַנד, ווו די ארבעטער האָבן ניט קיין שום בירגער־רעכט, זייַנען זיי אבסאָליוט אומ-באוואָפנט און זייַנען אינגאנצן אָפּהענגיק פון ווילקיר פון די פאבריקאנטן און באלעבאטים. דאָס איז נאָך ווייניק. בא יעדן צוזאמענשטויס פון די ארבע-טער מיט די פאבריקאנטן העלפט די צארישע רעגירונג זייער פלייַסיק די פאבריקאנטן, וואָס זייַנען אָן דעם אויך שטארק,—זי באשיצט די וועלפ פון די שאָפ!

די צארישע רעגירונג האנדלט אזוי ניט נאָר דערפאר, ווייַל, ווי מע זאָגט, „א ראָב וועט א ראָב אן אויג ניט אויספּיקן", נאָר אויך דעריבער, ווייַל זי שרעקט זיך, ווי יעדער קנעכט-אייגנטימער, ביזן טויט פאר יעדן זעלבשטענדיקן טראָט מיצאד אירע אונטערטאנער, און נאָכמער שרעקט זי זזך פאר יעדן פרוּוו פון די ארבעטער אָפּשטייג זייערע רעכט מיט די אייגענע קויכעס, אָן דער דערלויבעניש פון דער נאטשאלסטווע. יעדער ארבעטער ווייס, לויט זייַן אייגענער ביטערער דערפארונג, ווי די שטענדיק טרייַע דינער פון „קיי-סער-פאָטערל" נעמען אָן אין דער צייַט פון די שטרייַקן די זייַט פון די פא-בריקאנטן, ווי אכזאָריעסדיק די צארישע מיליטער און צארישע פּאָליציי רעכנט זיך אָפּ מיט די ווידערשפּעניקע שטרייַקער. לאָמיר דאָ ברענגען דעם סאמע פרישן בייַשפּיל, וואָס ווייַזט אָנשוילעך, אז די צארישע רעגירונג קוקט אפ יעדן שטרייַק, ווי אפ א „מעלוכע־פארברעך", ווי אפ „א בונט" קעגן זייַן עקסעלענצ. מיר ריידן וועגן דעם לאָדזער שטרייַק, וואָס האָט זיך אָנגעהויבן גלייַך נאָכן מיי-יאָנטעוו 1892 יאָר. אינעם דאָזיקן פאל האָט דער צארישער מעשאָרעס, דער פּעטריקאָווער גובערנאטער, איבערגעשטעגאָליאיעט די פאברי-קאנטן, ניט געקוקט אפ דעם, וואָס די לאָדזער פאבריקאנטן האָבן שוין אייַן-געשטימט מיט די פאָדערונגען פון די שטרייַקנדיקע ארבעטער,—האָט דער פּעטריקאָווער זעלבסטהערשער פאָרמעל פארבאָטן די פאב-ריקאנטן נאָכגעבן די שטרייַקער! וואָס האָט אָנגעפירט מיט דעם דאָזיקן קייסערס מעשאָרעס?—ווייַזט אויס, נאָר דער געדאנק, אז ס'איז געפער-לעך „נאָכצוגעבן די בונטאָוושטשיקעס".

צי זײַנען גערעכט אָדער אומגערעכט די לאָדזער ארבעטער אינ זייערע פאָדערונגען -- דאָס איז ניט זײַן זאכ. ער ווייס נאָר איינס: די ארבעטער האָבנ „זעלבסטוויליק געוואָרפנ די ארבעט, האָבנ געהאט די האָזע מיט די אייגענע קויכעס דעראָבערנ בא זייערע בלוטזויגער אייניקע פארגרינגערונגען, הייסט עס, אז זיי זײַנען בונטאָוושטשיקעס" אונ „בונטאָוושטשיקעס", טאָר מענ ניט נאָכגעבנ... אזוי דענקט די צארישע רעגירונג, אזוי האנדלען אירע מעשאָר-סימ... אנדערש קענ די צארישע רעגירונג, וואָס איר גאנצער קויעכ איז אינ דער שטומער קנעכטישער אונטערגעגעבנקײַט פונ די אונטערטאנער, ניט דענ-קענ, אנדערש קענעג אירע מעשאָרסימ ניט האנדלען. אָט פארוואָס די זעלבסטהערשונג — איז דער סאמע פארביסענער, דער סאמע אומבעשאָלעמדיקער סוינע פונ דער ארבעטער-באוועגונג, דאָס הייסט, פונעמ אויסדרוק פונ זעלבשטענדיקנ געדאנק אונ ווילנ אינ דער ארבעטער־סוויווע. אָט פארוואָס די זעלבסט־הערשונג שטערט אונ מוז שטערנ די ארבעטער, אפילע דאנ, ווענ זיי פרוווּנ כאָטש אביסל פארגרינגערנ זייער ביטערנ גוירל.

„אָבער אָט,—וועט דאָ זאָגנ וואָסער עס איז פארטיידיקער פונ „טראָנ אונ פאָ-טערלאנד",—האָט דאָכ די צארישע רעגירונג אײַנגעפירט א ריי שוצ-געזעצנ פאר די פאבריק־ארבעטער, האָט אליינ, לויט איר אייגענער איניציאטיוו, בא־גליקט די ארבעטער !.." לויט דער אייגענער איניציאטיוו? באגליקט?—דאָס איז נאָכ א פראגע? לאָמיר באטראכטנ די זאכ נעענטער — עפשער וועט זיכ ארויס-ווײַזנ, אז דער פארטיידיקער פונ דער זעלבסטהערשונג האָט דאָ, ווי שטענדיק, פאָשעט געלײַגט.

ס'איז אלעמענ באוווּסט, אז די רוסישע ארבעטער פלעגנ, ניט קוקנדיק אפ קיינע פאָליטישע אונטערדריקונגענ, זייער אָפט אונ זייער גרויזאמ אופשטיינ קעגנ דרוק אונ רויבערײַ פונ די פאבריקאנטנ. שטרײַקנ—אונ זייער גרויסע שטרײַקנ—זײַנענ א גאנצ אָפטע דערשײַנונג אינ די אינדוסטריִעלע קאנטנ פונ רוסלאנד נאָכ אינ די 70-ער יאָרנ. די דאָזיקע שטרײַקנ — דאָס הייסט „בונטנ", „אומאָרדענונגענ", אפ דער שפראכ פונ דעמ קייסערס מעשאָרסימ, — פלעגנ אינ יענער צײַט, דורכ דעמ קייסערס פאָליציי אונ מיליטער, פארשטייט זיכ, אונטערגעדריקט ווערנ. נאָר די רעגירונג האָט פאָרט די דאָזיקע „בונטנ" פארשריבנ זיכ אפנ שטערנ: די דאָזיקע „בונטנ" זײַנענ איר, וועלכע איז פונ לאנג אָנ געוווינט צו אבסאָליוטער האכנאָעדיקײַט מיצאד אלע אירע טרײַע אונטערטאנער, שטארק ניט צומ הארצנ. דערצו נאָכ, דער בײַשפיל פונ דער מוירעדיקער מײַרעוו־אייראָפייִשער באוועגונג, וואָס וואקסט פונ טאָג צו טאָג,—דער דאָזיקער, ווי געזאָגט, אומופ-הערלעכער בונט קעגנ מאכטהאלטער, האָט, מיסטאמע, ניט איינמאָל געצוווּנגענ די מער פארשפיצטע צארישע אייצע־געבערס שטארק פארטראכטנ זיכ איבער דער געפאר, וואָס דראָט דעמ קייסערס טראָנ מיצאד די אומרויִקע אינדו-סטריִעלע ארבעטער. „דאָס זײַנענ ערשט בלימעלעכ, די יאגאָדעס זײַנענ נאָכ פאָרויס"—האָבנ, מיסטאמע, ניט איינמאָל אויסגעשריִענ די פארשטענדיקערע אייצע-געבערס בא יעדער נײַער יעדיִע וועגנ „פאבריק-אומרוענ". די רעגירונג האָט געהאט נאָכמער דעמ גרונט זײַנ אפ דער וואכ, ווײַל די רוסישע ארבע-טער האָבנ זיכ נאָכ אינ די 70-קער יאָרנ ארויסגעוויזנ פאר גאנצ צווייפלהאפטע „טרײַע אונטערטאנער". די סאָציאליסטנ-רעוואָליוציאָנערנ פונ דער ארבעטער-

סוויווע האָבנ גענומענ אָנ אָנגעזעענעמ אָנטייל אינ דער „קראמאָלע" פונ די זיבעציקער יאָרנ: לאָמיר זיכ נאָר דערמאָנענ די געהיימע אָרגאניזאציעס פונ צאָפנ-רוסישנ אונ דאָרעמ-רוסישנ ארבעטער־פארבאנד, לאָמיר זיכ דערמאָנענ די נעמענ פונ די העלדנ-מארטירער, דעמ פאבריק-ארבעטער אלעקסייעוו אונ דעמ סטאָליער כאלטורינ.* די רוסישע „קראמאָלע" האָט דער רעגירונג קלאָר געוויזנ, אז די רוסישע ארבעטער, וואָס איז פלייש פונ פלייש אונ ביינ פונ ביינ פונ דעמ מיירעוו־איירא̈פייִשנ ארבעטער, אז אויכ דער רוסישער ארבעטער איז זייער פילבאר צו די אידייענ פונ סאָציִאליזמ אונ פרייַהייַט אונ איז זייער פייִק צו זעלבסטאָפפערדיקנ קאמפ פאר דער אלגעמיינער זאכ, פאר זייַנע איבערצייַגונגענ... דאָס אלצ האָט געדארפט געבנ צו פארשטיינ אפילע דעמ קייסערס אייצע־געבערס, אז בלויז מיט פאָליציי, בלויז מיט דער ארמיי וועט מענ, ווייַזט אויס, קעגנ די ארבעטער גאָרניט ניט אופטאָנ, אז מע דארפ, הייסט עס, פרוווּנ באצייַטנס פארפעסטיקנ די ארבעטער אינ „טרייַ אונטערטאנישע" געפילנ דורכ א וועלכער ניט איז ביליקער „טויווע".

אָט פונוואנענ ס'איז אוועקגעגאנגענ אונדזער, אזוי געזאָגט, נעבעכדיקע געזעצגעבונג! אָט צו וואָס ס'איז דערפירט דער קלוימערשט פרייַוויליקער „אייגענער אופטו" פונ דער צארישער רעגירונג אינ דער זאכ פונ פארגרינגערנ די לאגע פונ די ארבעטער! ניט צוליב מיטלייד צו די לייַדנ פונ די ארבעטער, נאָר צוליבנ שרעק פאר די דאָזיקע אומבארויִקדיקע „בונטארישע" שיכטנ פונ דער באפעלקערונג, וואָס קענענ זיכ ניט בארויִקנ, האָט די פאָטערלעכע" רעגירונג „באגליקט" די ארבעטער.

מערקווירדיק, אז די „טויווע" האָט געשענקט די ארבעטער דער באוווסטער הארצלאָזיקער אונ טעמפקעפיקער אלעקסאנדער דער III, — דער קייסער, וואָס פאר דער גאנצער צייַט פונ זייַנ רעגירנ, טוט ער נאָר דאָס, וואָס ער פארניכטעט די מער־ווייניקער נוצלעכע פארנ פאָלק נייַע אייַנפירונגענ פונ זייַנ פאָטער, — דער קייסער, וועלכער, ווענ ער וואָלט נאָר ניט מוירע געהאט פאר אנ אלגעמיינעמ פאָלק־אופשטאנד, וואָלט מיט פארגעניגנ אייַנגעפירט צוריק לייַבייגגטומ אונ וואָלט, ביכלאל, אייַנגעשטעלט אלע אָרדענונגענ פונ זייַנ ווירדיקנ זיידנ ניקאָלייַ דעמ I. מיט וואָס, פרעגט זיכ, זאָל מענ דערקלערנ די „גנעדיקע" אופמערזאמקייַט צו די ארבעטער מיצאד אזא אויסגעשפראָכענעמ רעאקציִאָנער (דעמ ליבהאָבער פונ פארעלטערטע, שעדלעכע פארנ פאָלק אָרדענונגענ), אויב ניט מיטנ בלויזנ שרעק פאר דער אופקומענדיקער קראפט פונעמ ארבעטער־קלאס? צי קענ מענ נאָכ דעמ קוקנ אפ די פאבריק־געזעצגעבונגענ פונ אלעקסאנדער דעמ III אנדערש, ווי אפ פאָשעטע פאָליצייִשע באוואָרענונג־מיטלענ"?

פונ דעמ אליינ דארפנ די ארבעטער מאכנ דעמ פאָלגנדיקנ אויספיר. אפנ

---

* פיאָטר אלעקסייעוו איז אינ 1877 י. פארורטיילט געוואָרנ צו קאטאָרגע פארנ אָנטייל אינ א געהיימער געזעלשאפט אונ פאר פארשפרייטנ די אידייענ פונ סאָציִאליזמ צווישנ די כאוויירימ ארבעטער. נאָכדעמ, ווי ס'האָט זיכ פארענדיקט דער טערמינ פונ קאטאָרגע, האָט ער געלעבט אלס פארשיקטער אינ יאקוטער געגנט. דאָ האָבנ אימ אינ 1891 יאָר געהארגעט רויבער יאקוטנ. כאלטורינ האָט אופגעריסנ דעמ קייסערלעכנ פאלאצ אינ 1882 יאָר, ער זשע האָט צוזאמענ מיט זשעלוואקאָוונ דערמאָרדעט דעמ פראָקוראָר סטרעלניקאָוו. אינ 24 שאָ ארומ נאָכנ לעצטנ העלדנטאט האָט כאלטורינ געענדיקט זייַנ לעבנ אפ דער טליִע.

גוטנ ווילנ פונ דער צארישער רעגירונג האָבנ זיי ניט וואָס צו אויסרעכענענ— מיט גוטנ וועלנ זיכ די ארבעטער גאָרנישט ניט דערשלאָגנ. פאר יעדער, אפי-לע סאמע נישטיקער פארגרינגערונג פונ זייער ביטערנ גוירל, קומט זיי אויס פירנ אנ אקשאָנעסדיקנ קאמפ. די זעלבסטהערשערישע רעגירונג פארשטייט נאָר די שפראכ פונ דראָונג. אונ וואָס מער אונדזער באוועגונג וועט ווערנ א פאָליטישע, דאָס הייסט, אז זי וועט זיינ געווענדט דירעקט קעגנ צארישנ דרוק, אלצ מער וועט די רעגירונג זיינ געצוווּנגענ פארבעסערנ די פאבריק־געזעצנ לעטויוועס די ארבעטער. נאָר וועגנ א ווירקלעכ ווילטעטיקער פא-בריק־געזעצגעבונג קענ אינ צארישנ רוסלאנד קיינ רייד ניט זיינ. אזא גע-זעצגעבונג איז אינ צארישנ רוסלאנד אומעגלעכ, ווייל זי איז צופיל ניט לוינבאר פאר דער קעשענע פונ די הערנ פאבריקאנטנ אונ באלעבא-טימ. אונ דער קייסער זאָרגט אסאכ מער וועגנ דער קעשענע פונ די דאָ-זיקע הערנ, איידער וועגנ דעמ נוצנ, געזונט אונ לעבנ פונ די ארבעטער. דאָס זעט מענ שוינ אינ דעמ, ווי די רעגירונג פאטערט מיליאָנענ רובל אפ דער אזוי גערופענער „אונטערהאלטונג פונ דער פאָטערלענדישער אינדוסטריע", ד. ה. פראָסט גערעדט — אפ אָנפילנ די קעשענעס פונ די רייכע אינדוסטריע-לער, די פאבריקאנטנ — מיליאָניקע סובסידיעס (האלוואָעס, וואָס מע דארפ ניט אומקערנ, געשאנקענ) אונ ארויספיר־פרעמיעס (באלוינונגענ פאר ארויספירנ סכוירע אינ אויסלאנד, ווי, צום בייַשפיל, די צוקער־פאבריקאנטנ), אונ די ארבעטער— פאָליצייִשע שווערדנ, סאָלדאטישע באגנעטנ, קאזאקישע נאהייַקעס, אָדער — אינ בעסטנ פאל—א פאָר נעבעכדיקע פאבריק־געזעצנ — אזא איז די פאבריק־גע-עצגעבונג פונ דער זעלבסטהערשערישער רעגירונג!

אונ וואָס איז צו ריידנ וועגנ געזעצנ? די בעסטע געזעצנ זיינענ קיינ גראָשנ ניט ווערט, אויב זיי ווערנ ניט אויסגעפילט. אונ ס'איז באוווּסט, אז די געזעצנ פאר די ארבעטער הערנ נאָר אפ אזויפיל אופ צו זיינ א פאפיר-מיטל, ווערנ נאָר אפ אזויפיל אָנגעווענדט אינ דער ווירקלעכקייט, אפ וויפל די ארבע-טער אליינ גיבנ אכטונג אפ דער אויספירונג פונ דעמ ארויסגעגעבענעמ געזעצ, אפ וויפל זיי באשטייענ אליינ אפ זיינ אָנווענדונג. דאָס איז שוינ לאנג דערוויזנ אפ דער דערפארונג פונ דער מייַרעוו־אייראָפייִשער ארבעטער־באווע-גונג. דאָס איז אויכ גוט באוווּסט אונדזערע ארבעטער־רעדנער. אָבער ס'איז זעלבסטפארשטענדלעכ, אז די ארבעטער זיינענ מער אייַנגעשפארט, קענענ מיט א גרעסערנ דערפאָלג אָפשטיינ זייערע רעכטנ, וואָס זיינענ אפילע פארזיכערט פונ געזעצ, ווענ זיי זיינענ פרייַער אינ זייערע טאטנ, ווענ זיי זיינענ שטארקער אָרגאניזירט. נו, אונ פרייַהייַט פונ טאטנ, א שטארקע אָרגאניזאציע פונ די ארבע-טער — דאָס זיינענ זאכנ אומבעשאָלעמדיקע מיט דער צארישע זעלבסטהערשונג. די זעלבסטהערשערישע רעגירונג וועט קיינמאָל ניט געבנ די ארבעטער דאָס רעכט פארייניקנ זיכ אינ פאריינענ, דאָס רעכט אייַנאָרדענענ שטרייַקנ. אינ דער צייַט, ווענ אינ אלע, בוכשטעבלעכ אינ אלע, פרייַע אייראָפייִשע לענדער, איז דאָס רעכט פונ ארבעטער־פאריינענ אונ דאָס רעכט פונ שטרייַקנ שטעלנ פאָר די נייטיקע דערגאנ־צונג צו דער שוצ־געזעצגעבונג פאר די ארבעטער! אָט פארוואָס אינ צארישנ רוס-לאנד, ווו די ארבעטער האָבנ ניט יענע רעכט אונ וועלנ ניט האָבנ, איז די אליינ פאר זיכ נישטיקע שוצ־מיטלענ פאר די ארבעטער פארבלייַבנ אונ וועלנ פארבלייַבנ ווי א טויטער בוכשטאב.

דאָס הייסט, אז די צארישע רעגירונג — וועט זי זאָל זיין אפילע אזוי הייס פארזאָרגט מיט די ארבעטערס ווי שטאנד, ווי זי איז צו אים גלייכגילטיק — איז ניט אימשטאנד ערנסט פארגרינגערן די ארבעטערס לאגע, ביז וואנען זי פארבליבט דאָס, וואָס זי איז — א פולמעכטיקער קנעכט-אייגנטימער, וואָס קען ניט פארליידיג קיין זעלבשטענדיקן טראָס מיצאד זיינע קנעכט, ד. ה. „טרייע אונטערטאנער". אוו זי הערט אופ צו זיין אזא, פארשטייט זיך, פאר קיין פאל ניט פריוויליק. א הויקער קען נאָר דער קיווער אויסגליכן! אין נאָמען פון זייערע בלוטיקע טאָגטעגלעכע אינטערעסן דארפן די רוטישע ארבעטער זיך סטארען גיכער ארויסליגן אין קיווער דעם דאָזיקן הויקער.

* * *

ווי מע זאָל ניט צוגיין צו דער זאכ, וויזט זיך שטענדיק ארויס, אז די רוסישע ארבעטער קומט אויס אומפארמידלעך קעמפן מיט דער זעלבסט-הערשונג. ניט נאָר דער ענדגילטיקער ציל פון די ארבעטער, דאָס אויפירן דעם סאָציאליזם, נאָר אויך זייער נאָענטע אופגאבע, פארבעסערן זייער מאטעריעלע לאגע אפן גרונט פון דער איצטיקער געזעלשאפטלעכער אָרדענונג איז ניט מעגלעך און ניט דענקבאר ביז וואנען אין רוסלאנד איז דער ווילן פון קייסער און זיינע מעשָׁרסים דער איינציקער און העכסטער געזעץ, ביז וואנען די ארבעטער פארבליבן דעם קייסרס אונטערטאנער, דאָס הייסט, רעכטלאָזע און שטומע קנעכט. דער קאמף מיט דער זעלבסטהערשונג איז אָבליגאטאָריש פאר די ארבעטער ניט נאָר אין נאָמען פון זייערע גייסטיקע שטרעבונגען, אין נאָמען פון זייער מענטשן-ווירדע, שטרעבונג צו פריהייט און צו בילדונג, נאָר אויך אין נאָמען פון זייערע סאמע אומיטלבארע מאטעריעלע אינטערעסן. מע קען ניט זאָגן: מיר וועלן דערווייל קעמפן מיט אונדזערע אומיטלבארע סאָנימ, מיט די באלעבאטים, און דערנאָך, וועט אונדזערע קרעפטע וועלן שטארקער ווערן, וועלן מיר אָנהייבן א קאמף מיטן אלגעמיינעם פאָלק-סוינע, מיט דער צארישער רעגירונג... ניינן! די זעלבסטהערשונג איז אויך אזא אומיטלבארער סוינע, אזא הארטנעקיקער סוינע פון דער ארבעטער-באוועגונג, ווי דער סאמע געשוואָרענער רויבער — דער באלעבאָס. די ארבעטער דארפן געדענקען, אז דער קייסער — דאָס איז דער אלרוסישער רויבער-באלעבאָס, און די באזונדערע באלעבאטים — דאָס זיינען קליינע קייסאָרימלעך. דערפאר טאקע פארטיידיקט דער קייסער שטענדיק די באלעבאטים, העלפט זיי שטענדיק האלטן די ארבעטער אין דערנידריקונג, אין דער לאגע פון א קנעכט. אפ דעם בונד פון קייסער מיט די קייסָרימלעך דארפן די ארבעטער ענטפערן מיט א גלייכצייטיקן עקאָנאָמישן און פאָליטישן קאמף, מיט א גלייכצייטיקן קאמפ קעגן די באלעבאטים און קעגן קייסער! ביידע ארטן קאמף, ווי מיר האָבן שוין געזען, זיינען ענג פארבונדן צווישן זיך, ביידע ארטן קאמף ברענגען די ארבעטער דעם גרעסטן נוץ, וועט זיי קומען פאָר גלייכצייטיק, וועט זיי דערגאנצן איינער דעם צווייטן. דער פאָליטישער און עקאָנאָמישער קאמף שפילן אין דער ארבעטער-באוועגונג די זעלביקע ראָליע, ווי ביידע פיס אין מענטשלעכן קערפער; א געזונטן און פארשטאנדיקן מענטשן קען אין קאָפ ניט איינפאלן דער פארלאנג גיין אפ איין פוס: די ארבעטער-באוועגונג הינקט,

רוקט זיך לאנגזאם צו איר ציל, אויב זי לאָזט אין גאנג נאָר איינ מיטל פון קאמפ, — זאָל דאָס זיין דער מיטל פון איין עקאָנאָמישן, אָדער איין פאָליטישן קאמפ.

אונ אין דעם געגעבענעם פאל דארפן די ארבעטער נאָכטאָן דעם בײַשפיל פון דער מײַרעוו-אייראָפּייִשער ארבעטער-באוועגונג. די דערפארונג פון דער-דאָזיקער באוועגונג האָט אומבאשטרײַטבאר באויזן, אז די קראפט פון די ארבעטער וואקסט אלץ גיכער, וואָס ענגער זיי פארבינדן דעם עקאָנאָמישן אונ פאָליטישן קאמפ.

דער וווקס פון דער דײַטשישער ארבעטער-באוועגונג, וואָס האָט צו זיך ניט קיין בײַשפיל, דערקלערט זיך אין א באדײַטנדיקער מאָס נאָר דערמיט, וואָס די דײַטשישע ארבעטער האָבן פון סאמע אָנהייב פארשטאנען די נוצ-לעכקײַט פון א גלײַכצײַטיקן קאמפ אין עקאָנאָמישן אונ פאָליטישן געביטן. אונ איצט גייען אפ דעם זעלבן וועג די ארבעטער פון אלע אָן אויסנאם אייראָ-פּייִשע לענדער.

עמעס, רוסלאנד איז ניט מײַרעוו-אייראָפּע. אין רוסלאנד זײַנען ניטאָ קיין וואלן אין פארלאמענט, ניטאָ קיין פרײַהײַט פון וואָרט, פרעסע אונ אנד. מיט איין וואָרט, ניטאָ קיין פאָליטישע פרײַהײַט. נאָר וואָס איז פון דעם געדרונ-גען? נאָר דאָס, אז אין רוסלאנד דארף דער פאָליטישער קאמפ ביז א בא-שטימטער צײַט טראָגן אן אנדער כאראקטער, ווי אין מײַרעוו-אייראָפּע; נאָר דאָס, אז אין רוסלאנד איז דער ציל פון פאָליטישן קאמפ דערווײַל נאָכ אן אנדערער, ווי דער ציל פון דעם קאמפ אין מײַרעוו-אייראָפּע: אין מײַרעוו-אייראָפּע שטרעבן שוין די ארבעטער צו פארכאפן די פאָליטישע מאכט, אין רוסלאנד קענען דערווײַל די ארבעטער שטרעבן נאָר צו דער נידערע לייגונג פון דער זעלבסטהערשונג, צו דעראָבערן פאָלי-טישע פרײַהײַט. דער אונטערשייד צווישן די פאָליטישע באדינגונגען אין רוסלאנד אונ אין מײַרעוו-אייראָפּע פירט, אפ אזא אויפן, נאָר צום אונטער-שייד אין די צילן אונ אינעם כאראקטער פונעם פאָליטישן קאמפ דאָרט אונ דאָ. ס'איז ריכטיק אויכ דאָס, אז די פאָליטישע באדינגונגען פון רוסלאנד פארשווערן שטארק דאָס פירן פון פאָליטישן קאמפ, נאָר ניט וויניקער שווער איז אויכ פירן אין רוסלאנד אן עקאָנאָמישן קאמפ אונ פארשפרײַטן סאָציאליסטישע אידייעס. מיט די קאָלערליי שווערקײַטן דארף זיך אונדזער ארבעטער-באוועגונג פאָרויס רעכענען, אונ מע דארף האָבן, אז זי וועט קע-נען בײַקומען די אלערלײַיקע שווערקײַטן. די זאכ גייט נאָר אין דעם, אז די אָנשטרענגונגען אונ די אומפארמײַדלעכע קאָרבאָנעס פון די רוסישע ארבעטער זאָלן ברענגען די גרעסטע נוצן, אונ דאָס קען מען דערגרייכן נאָר אין דעם פאל, אויב אונדזערע ארבעטער וועלן פונאָנהייב אָן, מיטאמאָל, גלײַכצײַטיק אונ צוזאמען פירן אן עקאָנאָמישן אונ פאָליטישן קאמפ, ניט פארגעסנדיק אפ קיין איין מאָמענט, אז ביידע ארטן קאמפ זײַנען גלײַכנייטיק מיטלען פארן ענדגילטיקן ציל פון ארבעטער-קלאס, פארן אופבויען די סאָציאליסטישע געזעלשאפט.

יע, גלײַכצײַטיק אונ צוזאמען! ניט ארײַנלאָזנדיק זיך אין אזעלכע איינצל-הײַטן, וואָס ניט דאָ איז דער אָרט וועגן זיי צו רײַדן, וועגן פארשיידענע מיטלען, מעטאָדן אונ פאָרמעס פון פאָליטישן קאמפ, וועלן מיר נאָכאמאָל

אָנווײַזנ, ווי ענג דער קאַמפ קעגנ דער זעלבסטהערשונג קענ זײַנ פארבונדנ אינ דער ווירקלעכקײַט מיט דער פּראָפּאגאנדע (פּריידיקנ) פונ סאָציאליזמ אונ מיטנ עקאָנאָמישנ קאמפ קעגנ באלעבאטימ אונ פאבריקאנטנ. אינ צארישנ רוס־לאנד טאָר מענ ניט פארשפּרייטנ די אידייע פונ סאָציאליזמ, ניט דערקלערנדיק צוזאמענ מיט דעמ, אז דער טריומפ פונ סאָציאליזמ איז ניט מעגלעכ אָנ דעמ פאָרויסיקנ זיג איבער דער זעלבסטהערשונג, אז די פּאָליטישע איבערקערע־ניש, וואָס איר ציל איז פארבײַטנ די זעלבסטהערשונג פונ קייסער אפ דער זעלבסטהערשונג פונ פאָלק, — דאָס איז דער נאָענטסטער אונ אומפארמײַד־לעכער עטאפּ אפנ וועג צומ ענדגילטיקנ ציל, צומ סאָציאליזמ. אינ צארישנ רוסלאנד איז יעדער שטרײַק, יעדער צוזאמענשטויס פונ די ארבעטער מיט די באלעבאטימ, שטעלט מיט זיכ פאָר א צופאל אפ באווײַזנ בעשיימפערלעכ דער ארבעטער־מאסע, אז אפילע אירע נאָענטסטע, טאָג־טעגלעכע אינטערעסנ ווערנ אזוי כוצפעדיק אונ אכזאָריעסדיק צעטראָטנ פונ אירע אומיטלבארע הארנ, ווײַל דער האר פונ גאנצ רוסלאנד, דער קייסער, מיט זײַנ פּאָליציי אונ ארמיי פארטיידיקט שטענדיק די אינטערעסנ אונ די קעשענע פונ די קליי־נינקע קייסאָרימלעכ, באלעבאטימ אונ פאבריקאנטנ, ווײַל די ארבעטער, ווי אונטערטאנער פונעמ קייסער, האָבנ קיינע בירגערלעכע רעכט ניט.

אפ אזא אויפנ איז די פּראָפּאגאנדע פונ סאָציאליזמ אומאָפּרײַסבאר פארבונדנ מיט דער פּראָפּאגאנדע פונ די אידייענ פונ דער פּאָליטישער פרײַהײַט אונ יעדע אנטפּלעקונג פונ עקאָנאָמישנ קאמפ, באזונדערס פונ א שטרײַק, גיט די מעגלעכקײַט צו אגיטירנ (וועקנ די גרויסע מאסע) פאר א פּאָליטישער פרײַהײַט.

וואָס ס'איז שײַעכ די רוסיש-ייִדישע ארבעטער, דארפ אינ זייער סוויווע די פּראָפּאגאנדע פונ דער אידייע פונ פּאָליטישער פרײַהײַט, אָנ שומ צווייפל, זײַנ זייער פרוכטבאר. די אונטערדריקונגענ אונ פארפאָלגונגענ, וואָס זיי לײַדנ אינ צארישנ רוסלאנד, ווי ייִדנ, מאכנ זיי באזונדער אופנעמפייִק צו די אי־דייענ פונ פּאָליטישער פרײַהײַט. פאר די רוסיש-ייִדישע ארבעטער באטײַט פרײַ־הײַט אויכ בירגערלעכע גלײַכבארעכטיקונג מיט דער איבעריקער באפעלקערונג פונ רוסלאנד. דאָס ווערט אומבאשטרײַטבאר דערוויזנ פונ דער געשיכטע פונ מײַרעוו-אייראָפּע. אויכ דאָ זײַנענ ייִדנ געוואָרנ גלײַכבארעכ־טיקטע בירגער נאָר נאָכנ פאלנ פונ די זעלבסטהערשערישע אָרדענונגענ. איצט, פאר דער זעלבסטהערשונג, זײַנענ נאָכ די ארבעטער פונ ייִדנ נאָכ מער רעכט־לאָז, איידער זייערע מיטברידער פונ די קריסטנ, זיי זײַנענ די צארישע אונ־טערטאנער פונ צווייטנ ראנג; אינ דעמ פרײַענ רוסלאנד, ווו ס'וועלנ ניט זײַנ קיינ „אונטערטאנענ", אונ ס'וועלנ זײַנ נאָר פרײַע בירגער, וועלנ די ארבעטער־ייִדנ באקומענ די ברייטע מעגלעכקײַט, צוגלײַכ אונ האנט בא האנט מיט די ארבעטער־קריסטנ, קעמפנ פאר דער ענדגילטיקער באפרײַונג פונ ארבע־טער-קלאס.

* * *

אויבנ האָבנ מיר אָנגעוויזנ אפ דעמ, אז די שטרײַקנ שטעלנ מיט זיכ פאָר אנ אויסגעצייכנטנ צופאל אפ וועקנ אונ אופהייבנ די גלײַכגילטיקע, געוויינטלעכ האכנאָעדיקע „טרײַ-אונטערטאניקע" מאסע ארבעטער פאר דער פּאָליטישער פרײַהײַט.

נאָך א מער גינסטיקער מאָמענט פאר פאָליטישער אגי-טאציע קען אונ דארף ווערן איבן רוסלאנד דער יערלעכער ארבעטער־יאָנטעוו, דער 1-טער מיי.

די רושישע ארבעטער קענען אונ דארפן פולקאָם צוגעבן דעם מיי-יאָנטעוו אויך א כאראקטער פונ א ריין רושישער פאָליטישער מאניפעסטאציע קעגן דער זעלבסטהערשונג. די פעטערבורגער ארבעטער האָבן עס טיילווייז געטאָן דעם 1-טן מיי 1891. אָבער אויך נאָר טיילווייז: זיי האָבן זיך באגרענעצט מיט אן אנטשפרעכנדיקער רעדע, וואָס מע האָט געהאלטן אין קרייז פונ די, וואָס האָבן זיך באטיילִיקט אין יאָנטעוו, ד. ה. אין קרייז אויס-דערוויילטע, שוין מער-וויניקער אנטויקלטע, איבערצייגטע מיינונגס-כאווירים. אָבער דאָס איז וויניק. מע דארף אויסנוצן דעם יאָנטעוו 1-טן מיי אפ אופ־ווירקן אפ דער גרויסער גלייכגילטיקער מאסע ארבעטער. אונ דאָס קען מען דערגרייכן מיט דער מאסנארטיקער פארשפרייטונג פונ אופרופן, אין וועלכע עס דארף זיין דערקלערט די צווישנפעלקערלעכע באדייטונג פונ מיי־יאָנטעוו, ס׳דארפן זיין אופגעקלערט די נאָענטסטע פאָדערונגען אונ דער ענדגיל־טיקער ציל פונ דער צווישנפעלקערלעכער ארבעטער־באוועגונג. אונ, צום סאָף, דארף מען אָנווייזן אף דער אויסנאם-לאגע פונ רוסלאנד אונ פונ די רושישע ארבעטער אונ אף דער נייטוועניקייט, וואָס דרינגט פונדאנען ארויס, וואָס גיכער פארענדיקן מיט דער זעלבסטהערשונג.

די הויפט פאָדערונג, וואָס ווערט ארויסגעוואָרפן אין טאָג פונ 1־טן מיי פונ די ארבעטער פונ דער גאנצער וועלט, — פארקירצן די ארבעט־צייט דורכ דער געזעצגעבונג ביז אכט שאָ אין טאָג, — די דאָזיקע פאָדערונג איז אין רוסלאנד אומאָפרייסבאר פארבונדן מיט דער פאָדערונג פונ פאָליטישער פרייהייט. די צארישע רעגירונג וועט זיכ קיינמאָל ניט באשליסן אפ איינפירן ניט נאָר אן אכטשאָיקן, נאָר אפילע אויכ א צענשאָיקן ארבעט־טאָג; וועט זיכ ניט באשליסן, וויל דאָס פארקירצן פונעם ארבעט-טאָג — באזונדערס אפ דער ערשטער צייט — פארקלענערט דעם רעווע פונ די פאבריקאנטן אונ באלע־באטימ; וועט זיכ ניט באשליסן אויכ דערפאר, וויל די פארקירצונג פונ אר־בעט-טאָג דראָט מיט א געפאר דער צארישער זעלבסטהערשונג זעלבסט. וואָס דער ארבעט־טאָג איז קירצער, אלצ מער איז בא די ארבעטער פרייע צייט אפ זעלבסטבילדונג אונ אנטויקלונג, אונ אנטויקלטע אונ געבילדעטע ארבע־טער זיינען מער געפערלעכע סאָנים פאר דער זעלבסטהערשונג, ווי דינאמיט־באָמבעס.

די ווירקלעכע אונ באדייטנדיקע פארקירצונג פונ ארבעט-טאָג איז, ווי יעדע אנדערע ווירקלעכע פארגרינגערונג פונ ארבעטערס גוירל, מעגלעכ נאָר אין א פרייען רוסלאנד, אויב מע זאָל אפילע דערלאָזן אפ א מינוט, אז די צארישע רעגירונג וועט איינשטימען איינפירן אפ א געזעצגעבערישן אויפן — לאָמיר זאָגן — א צענשאָיקן ארבעט-טאָג, וועט אויכ דאס אין דער ווירקלעכקייט די ארבעטער פונ דעם געזעצ ווערן ניט קאלט, ניט ווארעם. אין דער ווירקלעכקייט וועלן די פאבריקאנטן רויקערהייט ברעכן דעם געזעצ, פונקט אזוי ווי זיי ברעכן די געזעצן פאר די ארבעטער, וואָס זיינען ארויסגעגאנגען ביז איצט. אזעלכע געזעצן ווערן אָפגעהיט אין דער ווירקלעכקייט, ווי מיר האָבן שוין אָנגעוויזן, נאָר אפ אזויפיל, אפ וויפל די ארבעטער אליין זיינען

אימשטאנד מיט זייער אָרגאניזאציע (פאריין) צווינגען די פאבריקאנטן אָפהיטן דעם געזעצ. בא די רוסישע ארבעטער האָט די זעלבסטהערשונג אָפגענומען די דאָזיקע קראפט.

וואָס פאר א נוצן האָבן די רוסישע ארבעטער פונעם שוצ־געוואָר פון די פאבריק־געזעצן, אויב דער צוויעסדיקער צושטעלער פונעם דאָזיקן געוואָר, די צארישע זעלבסטהערשונג, פארבינדט זיי די הענט, נעמט בא זיי אָפ די מעג־לעכקייט באנוצן זיך מיט דעם דאָזיקן געוואָר!

הייסט עס, אז די פאָדערונג פון אן אכטשאָיקן ארבעט־טאָג איז צארישן רוסלאנד פירט שוין אליין פאר זיך צו דער פאָדערונג פון פאָליטישער פרייהייט.

די רוסישע ארבעטער דארפן נאָך מער צוגעבן דער מיי־דעמאָנסטראציע אויך א פאָליטישן כאראקטער, ווייל די רוסישע רעגירונג סטארעט זיך מיט אלע מיטלען שטערן דער דאָזיקער דעמאָנסטראציע. — זי באגרענעצט זיך ניט מיט דער שפּיאָנישער נאָכשפּירונג אונ מיטן באשטראָפן די אויסגעשפּירטע אָנטייל־נעמער פון ארבעטער-יאָנטעווו, — זי קומט אָן אויך צו „באוואָרענונג־מיטלען", וואָס זייער ציל איז — פארקריפלען דעם כאראקטער אונ מיט דעם אונטערמיסן די באדייטונג פון דער ארבעטער-מאניפעסטאציע. ניט איבערקלייבנדיק זיך אינ קיינע מיטלען אפ דערגרייכן אירע צילן, האָט זי שוין ניט אייניג מאָל געפרוווט פארוואנדלען דעם יאָנטעווו פון 1-טן מיי, דעם יאָנטעווו פון ברידערלעכן בונד פון אלע ארבעטער, אָן אונטערשייד פון גלויבן, ראסע אונ געשלעכט, אינ א טאָג פון אָנהעצענ אפ יידן. דער ערשטער פרווו איז געמאכט געוואָרן דעם 1־טן מיי 1890 יאָר אינ וואַרשע, דער צווייטער — דעם 1־טן מיי 1892 אינ לאָדז. דער ציל פון די שפּיצלעכ איז קלאָר. דער צארישער רעגירונג איז דער יאָנטעווו פון 1־טן מיי נאָכ וויניקער געפעלן, ווי די אויסלענדישע רעגירונגען. איז אָט וויל זי פאָר־שטעט שטערן די באווויסטזיניקע ארבעטער באנוצן זיך מיט דעם דאָזיקן יאָנ־טעווו אפ אופווירקן אפ דער אָפגעשטאנענער ארבעטער-מאסע, אָנהעצענדיק די דאָזיקע מאסע אפ די יידן, צעפלאקערנדיק אינ זיי דעם געפיל פון ראסן-האס אונ די נידעריקע אינסטינקטן פון רויבערייַ. די רויבעריי, זאָל עס זיין אפילע פון יידישן גוטס, דער גוואלדטאט, זאָל ער זיין אפילע אפ יידן, זיינען קרי־מינעלע פארברעכן, וואָס ווערן באשטראָפט אפילע לויט די צארישע געזעצן. אָבער די צארישע רעגירונג איז נאָכ פון אמאָל אָן געווויזן טרעטן מיט דיי פיס אירע אייגענע געזעצן, ווען איר לוינט דאָס. זאָלן די אָפגענארטע ארבע־טער ראבירן, גוואלטיקן, טויטן יידן — אבי זיי זאָלן אינ ברענ פון רויב אונ גוואלדטאטן פארלירן יעדן ווילן צו הערן געפערלעכע פאר דער רעגירונג רעדעס ווען סאָציאליזם, ווען באפריינונג-קאמפ פון די ארבעטער, ווען פאָליטישער פרייהייט.

אפ אזא אויפן, דארף דער יאָנטעווו פון 1-טן מיי אינ רוסלאנד, אנטשפרעכנ־דיק די אויסשליסלעכע רוסישע באדינגונגען, טראָגן עטוואָס אן אנדער כא־ראקטער, ווי אינ מיירעוו־אייראָפע. באגלייכ מיט דער אלגעמיינער צווישן־פעלקערלעכער פאָדערונג פון אן אכטשאָיקן ארבעט־טאָג, דארפן די רוסישע ארבעטער אופהייבן די פאָדערונג פון פאָליטישער פרייהייט.

און אין דעם דאָזיקנ פאל דארפנ די רוסישע ארבעטער אויסנוצנ דעם בײַשפּיל פון זייערע מײַרעוו-אייראָפּייִשע כאווייריס. די ארבעטער פון פאר-שיידענע לענדער פון מײַרעוו־אייראָפּע אין די מײַ מאנִיפעסטאציִעס גיבנ צו צו די אלגעמיינע צווישנפעלקערלעכע פאָדערונגענ באזונדערע פאָדערונגענ, אָפּהענגיק פון די באדינגונגענ פון דעם געגעבענעם לאנד. די עסטרײַכישע ארבעטער הייבנ אופ אין טאָג פון 1-טנ מײַ די פאָדערונג פון אלגעמיינער וואלרעכט, די פראנצוישע ארבעטער פאָדערנ אלגעמיינע אנטוואָפענונג פון די מעלוכעס, דאָס פארניכטנ די מאָדערנע מיליִאָניקע ארמייענ אין די אינטע-רעסנ פון אלגעמיינעם שאָלעם צווישנ די פעלקער, די שווייצארישע ארבעטער פאָדערנ די פארניכטונג פון דער ניט לאנג אײַנגעפירטער אין שווייצאריע פּאָליטישער פּאָליציי.

זאָלנ אויכ די רוסישע ארבעטער, וואָס קרעכצנ אונטער דעם סאמע שווער-סטנ צווייענדיקנ יאָכ פון עקאָנאָמישער און פּאָליטישער קנעכטשאפט, מאכנ זייער מײַ־יאָנטעוו פאר אנ עקאָנאָמישער און פּאָליטישער מאניפעס-טאציע! זאָל דער אלרוסישער באלעבאָס, דער קייסער, ציטערנ אין טאָג פון 1־טנ מײַ ניט נאָר פארנ גוירל פון די קלייניגקע קייסאָרימלעכ, — נאָר אויכ פאר זײַנ אייגענעם גוירל, פארנ גוירל פון זײַנ טראָנ! זאָל דער טאָג פון 1־טנ מײַ ווערנ א גרויזאמע, דראָענדיקע וואָרענונג ניט נאָר פאר דער סאמע רויבע-רישער, סאמע געוויסנלאָזער בורזשואזיע (דעם קלאס אונטערנעמער), נאָר אויכ פאר דער סאמע רויִנירנדיקער, טיראנִישער רעגירונג פון דער וועלט, — דער צארישער זעלבסטהערשונג!

אופהייבנדיק אין דעם טאָג פון 1־טנ מײַ די פאָנ פון פּאָליטישנ פּראָטעסט קעגנ דער זעלבסטהערשונג, וועלנ די רוסישע ארבעטער ברענגענ א גרויסנ נוצנ סײַ זייער פאָטערלאנד, סײַ דער זאכ פון סאָציִאליזמ אין דער גאנצער אופגע-קלערטער וועלט. די צארישע זעלבסטהערשונג — דאָס איז א צערבער (וואכ־הונט), וואָס היט ניט נאָר דעם אלרוסישנ, נאָר אויכ דעם אלאייראָפּייִשנ גענעם. די רעאקציִאָנערנ פון אלע לענדער זעענ אין דער צארישער מאכט דעם זיכערסטנ אָנשפּאר פון אלע עקזיסטירנדיקע שלעכטס, די סאָציִאליסטנ פון אלע לענדער זעענ אין דער דאָזיקער מאכט דעם סאמע געפערלעכסטנ סוינע פון אלוועלטלעכנ סאָציִאליזמ.

דער טאָג, ווענ ס'וועט פאלנ די זעלבסטהערשונג, וועט זײַנ א יאָנטעוו ניט נאָר פארנ רוסישנ פאָלק, נאָר אויכ א יאָנטעוו פאר די אופגעקלערטע פעל-קער פון דער גאנצער וועלט. דערנעענטערנ דעם טאָג, פארגיכערנ דאָס פאלנ פון דער זעלבסטהערשונג — דאָס וועט זײַנ דער גרעסטער היסטאָרישער פאר-דינסט פון די רוסישע ארבעטער פאר דער גאנצער מענטשהײַט!

I

א רעדע פון אנ ארבעטערנ

מײַנע הערנ, מיר פײַערנ הײַנט דעם 1-טנ מײַ. דער טאָג איז פאר אונדז ניט דאָס, וואָס די געוויינטלעכע אײַנגעשטעלטע יאָנטויווים. יענע זײַנענ נאָר יאָנטויווים פאר די רײַכע, וועלכע אינטערעסירנ זיכ ניט, אויב אין דער דאָזיקער צײַט פײַערנ זייערע אָרעמע ברידער. דער דאָזיקער טאָג האָט פאר

אונדז גאָר אַ אנדער באדײַטונג. איך דעמ דאָזיקן טאָג, האבאם ער איז ניט קיין יאָנגטעוודיקער, ווארפן די ארבעטער פון פארשיידענע לענדער אונ פֿאר־שיידענע פּראָפעסיעס זייער ארבעט אונ פאריניקט זיך פאר דער אלגעמיינער פּײַערונג. איך 90־טן יאָר האָבן זיך פאריניקט צו דער דאָזיקער פּײַערונג אונ־דזערע ארבעטער איך ווארשע. דער פּאָלק־כאראקטער פון ארבעטער־יאָנגטעוו באווײַזט אונדז, אז די מערהײַט ארבעטער האָבן שוין אָנגערקענט זייערע אינ־טערעסן, אז זיי אָרגאניזירן זיך אונ פאריניקן זיך צוליב דעמ אלגעמיינעמ ציל, גיט קוקנדיק אפ דעמ אונטערשייד פונ די פּראָפעסיעס אונ נאצייעס. אָבער צום באדויערן, האָבן נאָך די ארבעטער פון אונדזער שטאָט, אונ אויך פון פיל אַנדערע שטעט אינ רוסלאנד, ביז איצט ניט גענומען קיין אָנטייל אינ דעמ העכסט פּײַערלעכן יאָנגטעוו. לאָטיר זשע זיך א סטארע טאָן, פרײַנט, דורכפירן דעמ דאָזיקן טאָג וואָס בעסער אונ טיט וואָס מער נוצן.

הײַנט האָבן מיר זיך צונויפגעזאמלט צוזאמען, קעדיי דורכצושמועסן זיך ווען אונדזער טרויעריקער לאגע אונ א טראכט טאָן ווען דעמ, וואָס אונטער־צונעמען, קעדיי פארבעסערן זי ווי וויַיט ס׳איז מעגלעך. אינ קיין אײַנ לאנד איז די לאגע פון די ארבעטער ניט אזוי שוידערלעך, ווי בא אונדז אינ רוס־לאנד. אונדזערע באלעבאטים צווינגען אונדז ארבעטן טאָג אונ נאכט. זיי האלטן אונדז ניט פאר מענטשן, נאָר פאר כײַסע. אונדז אונטערדריקט מען אונ מע פארפאָלגט אפ טריט אונ שריט... דאָס הארצ ווערט צעריסן, זענדיק, ווי דער ארבעטער בען באם באלעבאָס די סכירעס, ווי ער צייטערט עס פאר אימ, פונקט ווי ער וואָלט בעטן א נעדאָווע אונ ניט ֿזיַינע מיט בלוט פאר־דינטע געלט... ניט שוין זשע האָבן מיר ניט ֿקיין רעכט לעבן אונ געניסן ווי אונדזערע באלעבאטים?! פארוואָס קומט עס אונדז אלצ?! ניט שוין זשע דערפאר, וואָס מיר קאָרמענען זיי מיט אונדזער מי, ניט שוין זשע דערפאר, וואָס זיי לעבן פון אונדזער שווייס אונ בלוט?

נאָר דאָס איז נאָך ניט אלצ. אונדזערע הארן דארף מען דאָך נאָך אָפּ־היטן פון די אינערלעכע אונ אויסערלעכע סאָנים, אונ אָט, ברידער, וואָרט נאָך אפ אײַכ די קאזארמע. דאָרטן וועט מען זיך סטארען ארויסיאָגן אלצ דאָס מענטשלעכע, מע וועט אײַכ פארוואנדלען אינ אוטאָמאטן, וועלכע דארפן בלינד אויספילן אלע זינלאָזע באפעלן פון די קאָמאנדירן. די קאזארמע נעמט בא אײַכ צו די בעסטע יאָרן פון אייער לעבן, ֿזי ֿנעמט בא אײַכ צו אלע קויכעס. די גאנצע ענערגיע, אונ דערנאָך אויסגעמאטערט, מיט אן אפאטיע צום אייגענעם לעבן אונ צום גאנצן ארום, וואָרפט זי אײַכ ארויס אפ העפקער. נאָר דאָס איז נאָך ווייניק. מיזאמאָל וועלן אײַערע ברידער־ארבעטער ארויס־שטעלן זייערע געוועלטע פאָדערונגען אונ אײַכ צווינגט מען אונטערדריקן, אונ אפילו הארגענען די אייגענע ברידער. אזא לאגע איז. דאכט זיך, ענונ טרויעריק. יע, דער קאָס איז איבערפולט, ווײַטער דויערן אזוי קאָן עס שוין ניט. אײַער געהאָרכזאמקײַט אונ געדולדיקײַט וועלן צו גאָרנישט ניט ברענ־גען, — אפ א פרידלעכן אויפן וועלן מיר גאָרניט ניט אופטאָן. מיר דארפן קעמפן מיט אונדזער פיַינט. אָבער ס׳פארשטייט זיך, אז יעדער מענטש דארף אויסמעסטן זיַינע קויכעס, ער טאָר זיך ניט נעמען פאר א זאכ, וואָס ער קאָן ניט אופטאָן. מיר וועלן גוט, אז דאָס אלצ מיטאמאָל וועלן מיר ניט קאָנען איבערמאכן; אונ דערפאר דארפן מיר איצט קעמפן מיט אונדזערע גאָענטסטע

סאַנים, מיט וועלכע אונדז קומט אויס טרעפן זיך יעדן טאָג — מיט אונדזערע באַלעבאטים.

דער ערשטער באדינג פאַרן דערפאָלג פון קאמפ איז א פולקאָמע סאָלידאַרישקייט צווישן אלע ארבעטער.

די אינטערעסן פון איינעם דארפן זיין די אינטערעסן פון אלעמען אונ פארקערט. קעדיי עס זאָל ניט זיין צווישן אונדז אזא צעשפליטערטקייט, קעדיי פאריניקן זיך, דארפן מיר אײַנאַרדענען אָפטע סכאָדקעס, פארזאמלונגען פון ארבעטער. אלע דארפן זיך סטארען גרינדן קאסעס אונ זאָרגן וועגן זייער פאַרבריטערונג. מיר דארפן אָרגאניזירן שטרײַק. צוליב אַט די שטרײַק דארפן מיר האָבן קאסעס, וועלכע זײַנען אין דער דאָזיקער צײַט אונדזער אייניציקע שטיצע.

אָבער אָרגאניזירן א שטרײַק! אונדז שרעקט שוין דאָס וואָרט אלייַן. מיר קאָנען צוליב דעם גאָר פארלירן די ארבעט.

יאָ, פרײַנט, איכ פיל אונ פארשטיי עס פולקאָמ. איכ וויס וואָס עס באטײַט פאר אונדזערן א ברודער-אן ארבעטער פארלירן די ארבעט. ער קאָן דאָכ פון זײַן פארדינסט ניט אָפשפאָרן אפ מאָרגנדיקן טאָג. נאָר צי איז דען איצט ניטא קיין איבעריקע ארבעטער? צי איז דען איצט ניט פאראן קיין מענטשן, וועלכע האָבן ניט קיין ארבעט אונ שטארבן פון הונגער מיט זייערע פאמיליעס? פארוואָס זשע איז עס איצטער אזוי, איצטער, וען מיר טראָגן איבער מיט אן אראָפגעלאָזטן קאָפ געדולדיק אלע קלעפ אונ דערנידעריקונגען פון אונדזער סוינע? אונ אָט פארוואָס:

דער ארבעטער, אָנשטאָט צו ארבעטן 12 שאָ א טאָג, וואָס איז שוין אײַנגעשטעלט פון געזעץ, ארבעט 15—17 שאָ א טאָג. אפ אזא אויפן ארבעט ער קימאט פאר צווייען. אונ ווירקלעכ, דער באלעבאָס אָנשטאָט צו האלטן 10 ארבעטער, באנוגנט זיך נאָר מיט זעקס. וואָס זשע זאָלן טאָן די איבעריקע פיר ארבעטער אונ וואָס שפילן מיר סאָפקאלסאָפ דאָ אויס?

מײַנע הערן! וואָלט דען ניט געווען בעסער די קויכעס, וואָס מיר פאטערן אפ צו פארגרעסערן די קאפיטאלן פון אונדזער בלוטזויגער, אָנוועגן אפ דעם, קעדיי צו אויסבעסערן אונדזער אייגענע לאגע? וואָלט דען ניט בעסער געווען די איבעריקע צייַט, וואָס מיר פאטערן בא דער ארבעט, אויסנוצן פאר אונדזער גײַסטיקער אנטוויקלונג, קעדיי צו פארטרײַבן אביסל די פינצטערניש, וואָס הערשט אינ אונדזער סוויווע? איכ רעכן, אז אלע ארבעטער פארשטייען שוין, אז מיר האָבן זיך ניט אפ וועמען צו פארלאָזן, ווי נאָר אפ זיך אלייַן. די ארבעטער אונ נאָר די ארבעטער קאָנען פארבעסערן די לאגע פון ארבעטער-קלאס. דאָס האָבן אונדז באוויזן אונדזערע ארבעטער-ברידער אינ אויסלאנד. מיר זעען, אז אלע מענטשן האָבן זיך צעטיילט אפ צוויי פײַנטלעכע קלאסן: דער קלאס פון די רײַכע, פון די מענטשן-פרעסער, אונ דער קלאס פון די אומגליקלעכע ארבעטער, אונ אז די ערשטע זיינען אונדזערע בלוטיקע סאָנים. אָבער דאָס דאָזיקע קליניקע הײַפל רײַכע איז אָבער גאָרנישט קעגן דער גרויסער מאסע פון דער אָרעמקײַט. מיר קאָנען זיי גרינג באזיגן, אויב נאָר אלע ארבעטער וועלן באזיניקן זייערע אינטערעסן אונ וועלן זיך באטײַליקן אינ קאמפ. מיר דארפן ניט אראָפלאָזן די הענט באמ ערשטן דורכפאל. מיר דארפן שטרעבן צו אונדזער ציל ביזן סאָפ פון אונדזער לעבן. מיר

דארפנ זיכ ניט פילנ איינזאמ, ווײַל מיר האָבנ אפילע אינ אויסלאנד אסאכ כאוויירים, וועלכע זײַנענ אינ יעדער צײַט גרייט קומענ אונדז צו הילפ. הייסט עס, מיר קענענ זײַנ זיכער, אז מיר וועלנ זײַנ די זיגער, ווײַל אפ אונדזער זײַט איז דער קויעכ.

לאָמיר זשע זיכ פאריינ‌יקנ, ברידער אונ שוועסטער, אונ מיט געמיינזאמע קויכעס קעמפנ קעגנ אונדזערע סאָנים, פאר אונדזער פרײַהײַט.

זאָלנ לעבנ די ארבעטער! זאָל לעבנ די פרײַהײַט!

II

א רעדע פונ אנ ארבעטערנ

מײַנע הערנ! מיר האָבנ זיכ הײַנט צונויפגעזאמלט פײַערנ דעמ טאָג ערשטנ מײַ. אינ מײַרעוו-אייראָפּע ווערט שוינ דער דאָזיקער טאָג לאנג געפײַערט פונ די ארבעטער אונ ווערט יעדנ מאָל באגלייט מיט גרויסע מאניפעסטא־ציעס. מיר דארפנ אָבער ניט אראָפּפאלנ בא זיכ, וואָס די דאָזיקע באוועגונג איז בא אונדז ניט אזוי שטארק, ווי אינ מײַרעוו. בא אונדז איז עס א נײַע זאכ. די ארבעטער-באוועגונג, אויב זי האָט זיכ שוינ אָנגעהויבנ, גייט מיט גיכע טריט פאָרויס. אזוי איז געווענ אפנ מײַרעוו, אזוי איז אויכ בא אונדז. לאָמיר נעמענ פאר א בײַשפּיל כאָטש אונדזער שטאָט* [ווילנע]

אָט זײַנענ אונדזערע וויכטיקסטע אופגאבעס (אגיטאציע אונ פּראָפּאגאנדע צווישנ די ארבעטער) אונ מיר דארפנ אָנווענדנ געמיינזאמ אלע אונדזערע קויכעס, קעדיי צו דערגרייכנ אונדזער הייליקסטנ ציל — די פולשטענדיקע בא־פרײַונג פונ דער ארבעט.

מײַנע הערנ! איכ וועל אביסל ריידנ וועגנ דער פרויענ־פראגע.

פריער פונ אלצ דארפנ מיר ניט פארגעסנ, אז די פרויענ־פראגע איז ניט קיינ באזונדער פראגע, נאָר איז א טייל פונ דער גרויסער סאָציאלער פראגע. לאָמיר זענ, אפ וויפל דאָס איז ריכטיק. מיר האלטנ, אז פאר דער באפרײַונג פונ דער פרוי איז גענוג, אז זי זאָל אינ מאטעריעלנ הינזיכט זײַנ אומאָפּהענ־גיק פונעמ מאנ. צי איז ריכטיק, אז דאָס איז גענוג?

ווענ די פּראָדוקציע איז נאָכ געווענ שוואכ אנטוויקלט, האָט די פרוי זיכ פארנומענ מיט שטוב־ארבעט. ווענ ס'איז אנטשטאנענ די מאשינ-פּראָדוקציע, איז בא איר געוואָרנ ווייניקער ארבעט אינדערהיימ, ווײַל די פאבריק אר־בעט אויס די זעלבע זאכנ, וואָס זי, אסאכ ביליקער. גלײַכצײַטיק איז זי געצ־ווונגענ פארלאָזנ די היימ, ווײַל איר מאנ האָט מיט דער אנטוויקלונג פונ דער פּראָדוקציע אָנגעהויבנ באקומענ א קלענערנ ארבעטלוינ. דער דאָזיקער אומ־שטאנד האָט זי געצווונגענ אוועק אינ פאבריק, קעדיי אונטערהאלטנ די עקזיס־טענצ פונ איר פאמיליע. זי איז געוואָרנ מער זעלבשטענדיק, אומאָפּהענגיק פונ מאנ, נאָר דערפאר איז זי אונטערגעפאלנ אונטער דער מאכט פונ בלוט־זויגער, דעמ קאפּיטאליסט.

---

* די פאָדערונג פונ קאָנספּיראציע צווינגט אונדז איבערלאָזנ דעמ דאָזיקנ טייל פונ דער רעדע ניט געדרוקט.

אפ אזא אויפן זעען מיר, אז אדאנק דער פארברייטערונג פון דער פּראָ־
דוקציע, האָט די פרוי אינ דער פאמיליע באקומען מער זעלבשטענדיקייט
אונ פרייהייט. נאָר צי דען פאר אזא פרייהייט קעמפן מיר?

קעדיי צו ענטפערן אפ דער דאָזיקער פראגע, לאָמיר א קוק טאָן וואָס פאר א
שאָדן אזא אָרדענונג האָט אונדז געבראכט.

ארבעטנדיק אלייך, האָט דער מאן געקאָנט אויסהאלטן די גאנצע פאמיליע.
וועג ס'איז אנטשטאנען די גרויסע פּראָדוקציע, האָט די פרוי אָנגעהויבן קאָנ־
קורירן מיטן מאן, צוליב וואָס ס'איז דער ארבעטלויז פון די מענער געוואָר
קלענער אונ אסאכ זייענען גאָר געבליבן אָן ארבעט. פון דעם דרינגט, פארשטייט
זיך, ניט ארויס, אז מיר דארפן שטרעבן צו באזייטיקן די פרויען־ארבעט.
דאָס וואָלט אפ קיין פאל ניט געמאכט גרינגער די לאגע פון די ארבעטער.
דער ארבעטלויז וואָלט זיכ ניט געהעכערט. ווייל דער קאפיטאליסט וואָלט
אָנגעהויבן ארבעטן מיט מער פארפולקאָמטע מאשינען, אונ די לאגע פון די
ארבעטער וואָלט זיכ ניט פארבעסערט. מיר זעען אָבער פונדאנען, אז ניט
די ערשטע לאגע פון דער פרוי, אלס הויז־ווירטן, ניט די צווייטע, אלס פאב־
ריק־ארבעטערן, שטימט ניט אבסאָליוט מיט אונדזערע פּראָשטעלונגען וועגן
דער ווירקלעכער באפרייונג פון די פרויען. ניט געקוקט אפ דעם, וואָס די פרוי
איז פון א הויז־ווירטן געוואָרן א פאבריק־ארבעטערן, האָט זיכ איר לאגע ווייי־
ניק פארבעסערט אינדערהיים אונ אינ פאמיליע־לעבן. פון דעם צווייטער
זייט, ווי א פאבריק־ארבעטערן, לייַדט די פרוי אונטערן יאָכ פון קאפיטאל נאָכ
מער אייידער דער מאן. די סיבע פון דעם איז דאָס, וואָס די פרוי פילט אויס
אפ דער פאבריק די מער גרינגערע ארבעט, צוליב וואָס ס'איז דער ארבעטלויז
אירער זייער קלייַן, כאָטש די פרוי שטייט ניט אָפּ פון מאן אינ איר פייַקייט
צו ארבעט אונ גייַסטלעכער אנטוויקלונג. פון דעם אלץ איז קלאָר, אז
די הויפּט־סיבע פון דער פרויען־קנעכטשאפט איז די איצטיקע עקאָנאָמישע
אָרדענונג. דעריבער קאָנען מיר, פרויען, ניט אויסטיילן אונדזער פראגע פון
דער אלגעמיינער סאָציאָלער פראגע. דעריבער איז אונדזער זאכ סאָלידאריש
מיט דער זאכ פון אלע פּראָלעטאריער. מיר אלע האָבן אייַנ סוינע, מיט וועלכן
מיר דארפן געמיינזאם קעמפן. מיר אלע וועלן באקומען פולקאָמע פרייהייט
נאָר אינ דער סאָציאָלישטישער געזעלשאפט אונ דעריבער דארפן מיר זיכ סטא־
רען דערנעענטערן איר אָנצוקומ.

III

א רעדע פון אנ ארבעטער *

טייַערע שוועסטער אונ טייַערע ברידער.

מיר אלע האָבן זיכ הייַנט צונויפגעקליבן, קעדיי צו פייַערן דעם אלוועלט־
לעכן ארבעטער־יאָנטעוו, לויט דער באשטימונג, וואָס איז מיט דרייַ יאָר צוריק
אָנגענומען געוואָרן דורכ די ארבעטער־פּראָשטייער פון אלע אופּגעקלערטע
לענדער. דאָרטן איז א פולשטענדיקע פרייהייט אינ טאָג פון 1־טן מייַ. אלץ

* די רעדע איז געהאלטן געוואָרן אינ ייִדישן זשארגאָן, מיר דרוקן זי אינ א פינקטלעכער
רוסישער איבערזעצונג.

קאָכט דאָרטן אוּן ברויזט, אלע אונדזערע ברידער אוּן שוועסטער, פרויען אוּן קינדער, יונגט אוּן אלט, מארשירן שטאָלץ מיט אייגענער מוזיק, לידער אוּן פאָנען איבער די גאסן מיט פריידיקע הערצער, פול מיט טרייסט פאר די פאר־גאנגענע שווערע יאָרן אוּן האָפענונג אפ דער קינפטיקער גליקלעכער צייט. איך דעמ טאָג ציטערן אוּן פלאטערן די בורזשוא. זיי זאָרשטייען, אז אָט־אָט, שוין גאָר אינגיכט, וועט מען זיי פארמאכן אפ אייביק די אויגן, די טיוווע־דיקע אוּן זשעדנע אויגן.

דער דאָזיקער יאָנטעוו גיט די ארבעטער נייע קויכעס צום קאמפ, הייבט אופ זייער שטימונג אוּן מונטערט זיי אופ איך זייער שטרעבונג צום מענטש־לעכן פראָגרעס. זיי גענייסן איצט די פרוכט, וואָס זיי האָבן יאָרנלאנג געזייט מיט ביטערע טרערן, זיי גענייסן איצט פון דער וויסנשאפט, וואָס האָט באַ־לויכטן דעמ 19־טן יאָרהונדערט, קעדיי צו באפרייען די אונטערדריקטע מאסן לוינארבעטער אוּן ווערן זעלבשטענדיקע מענטשן. זיי גייען איצט פונקט ווי מיט אן אויסגעמאָסטענעם שליאָך צום גליק פון דער גאנצער מענטשלעכער געזעלשאפט, ד. ה., צום אָפשאפן פריוואט־אייגנטום אוּן קלאסן־צעטיי־לונג, צום פארניכטן די סינע צווישן די פעלקער — צו דער קעניגרייך פון „פרייהייט, גלייכהייט אוּן ברידערלעכקייט"!

זיי זייענען אָרגאניזירט אוּן קעמפן פאר פאָליטישע רעכט. דאָס דערציט די מענטשהייט אוּן גרייט צו דעמ כאראקטער צו דער קינפטיקער אָרדענונג. זיי ווירקן ביסלעכווייז, ניט פארלויפנדיק פאָרויס, ווייל די דערפארונג האָט געקאָסט טייכן בלוט אוּן דוירעס ארבעט.

זיי פאָדערן איצט אן אכטשאָיקן ארבעט־טאָג. דער נוצן פון דעמ בא־שטייט, ערשטנס, אין דערין, וואָס אין מעשעכ פון אכט שאָ ווערן אויסגע־ארבעט וויניקער פראָדוקטן אוּן דער געברויכ פון די פראָדוקטן בא אן אכט־שאָיקן ארבעט־טאָג פארגרעסערט זיכ; דעריבער וועט די רעזערוו־ארמיי פון פראָלעטאריאט, וועמעס לעבן איז פונקט אזוי צעבראָכן, ווי דאָס לעבן פון יידן, וואָס זייענען ארויסגעשיקט געוואָרן פון מאָסקווע אוּן וועלכע זענען דערפאר אראָפ דעמ פרייז פון ארבעט פון די איבעריקע ארבעטער — דיזאָיקע רעזערוו־ארמיי וועט אויכ באקומען ארבעט. די גאנצע וועלט שטעלט מיט זיכ איצטער פאָר א בילד פון רוימישן צירק. די בורזשואזיע זיצט אין די שטולן אוּן קוקט, ווי די גלאדיאטאָרן קעמפן אפ דער ארענע, ביז וואנען איינער פאלט ניט צו די פיס פון צווייטן... דאָס וויל די רעזערוו־ארמיי פארנעמען דעמ פלאץ פון די באשעפטיקטע ארבעטער!

צווייטנס, בא אן אכטשאָיקן ארבעט־טאָג וועלן די ארבעטער, האָבנדיק מער פרייע צייט, אויסנוצן די דאָזיקע צייט פאר זעלבסטבילדונג אוּן וועלן פארשטייען, אז אלע מענטשן זייענען גלייכבארעכטיקט. די זעלביקע ערד טראָגט אלעמען אפ זיכ, איינ זון שיינט פאר אלעמען, מיט איינ לופט אָטע־מען אלע — אוּן דעריבער טאָר אינ דעמ מענטשלעכן געזעצבוכ, אינ ג ע־ו י ס ן קיין אָרט ניט זיין פאר אן אונטערשייד צווישן אָרעמ אוּן רייכ.

דאָן וועלן זיכ די ארבעטער בעסער אָרגאניזירן, זיי וועלן שאפן ארמייען אוּן וועלן זיכ אויסלערנען באנוצן מיטן שווערד פון וויסנשאפט, וועלכער וועט פארניכטן ביזן גרונט די אלטע וועלט פון גרענעצן, געוויין, אָרעמקייט, קראַנ־קייט, פינצטערניש אוּן אָבערגלויבענישן. דאָן וועט אראָפגעשוועמט ווערן

דער פלעק פון קנעכטשאפט אונ ס'וועט געשאפן ווערן א וועלט פון גלײק אונ מענטשלעכער ליבע, ווו יעדער וועט זיך פילן פאר א מיטגליד פון דער מענטש-לעכער געזעלשאפט. די פינצטערניש פון דער אלטער וועלט האָט געשטערט די מענטשן צו אנטוויקלען זיך, נאָר איצט איז די אלטע וועלט מיט איר ווילד-קייט געוואָרפן צו דער ערד. אונ ווי איז צו די יעניקע, וועלכע וועלן מיי-נען, אז די ארבעטער-מאסע דארף דולדן, פלאָגן זיך, לײַדן אונ צושטעלן פאר א הײפל מענטשן אלע פארגענישן.

אויך מיר, יידן, „רוסישע אונטערטאנער", זאָגן זיך אָפּ פון אונדזערע יאָנטוויווים אונ פון די אומנוציקע פאר דער מענטשלעכער געזעלשאפט פאנטאזיעס. מיר שלײסן זיך אָן צו די רייען פון די סאָציאליסטן אונ שטייען פאר זייער יאָנטעוו, וועלכן זיי האָבן זיך דערשלאָגן מיט דער וויסנשאפט אונ מיט די אייגענע קויכעס אונ וועלכער וועט עקזיסטירן ביזן סאָף פון אלע דוירעס, וויַל דעמ ציל פון אָט דעם יאָנטעוו איז—אונטערהאלטן ביזן גרונט די זײַלן פון דער אלטער וועלט, ווו עס ווערן אזוי ווי מיט פאָמפעס ארויסגעצויגן דאָס לעצטע בלוט פון אָרעמען קלאס, אונ אפ אירע רוינען גרינדן א וועלט פון אייביקן פרידן. אונדזערע יאָנטויווים, וואָס מיר האָבן געיארשנט פון די זיידעס, דארפן פארשווינדן סאָפקאָלסאָפּ צוזאמען מיט דער אלטער אָרדענונג. מיר האלטן, אז קיינ איינ גאָט, קיינ איינ טײַוול קאָנ ניט באפרײַען די אונטערדריקטע מאסע פון יאָכ, וואָס דריקט איר צו דער ערד. נאָר די וויסנשאפט אונ די אייגענע ענערגיע קאָנ ארויספירן איר פון דער פינצטערניש צום ליכט פונעם לעבן.

כאָטש אינ רוסלאנד ווערט יעדער שריט פון פאָלק צו באפרײַען זיך פון דער שווערער לאגע פארפאָלגט, פארשטייט דאָכ די העגירונג, אז די עקזיס-טירנדיקע אָרדענונג ווערט אינגיכן מוזן פאלן, אונ אלע דארמאָיעדניקעס ווילן זיך דארפן אָפזאָגן פון פארגענישן צאפן דאָס בלוט פון ארבעטער-קלאס. זיס איז צו זוגן, ווי א פיאווקע, פרעמדע בלוט, ווען דער קאַרבן גיט ניט קיינ ווידערשטאנד. ווען אָבער, פארקערט, די אָרעמע ארבעטער אונ די גאנצע אונטערדריקטע מאסע זאָגט: „גיינ, איכ ווייל ניט" — דעמלט ווערט ביטער אונ פינצטער די דארמאָיעדניקעס. ניט אומזיסט סטארען זיי זיך האלטן דאָס פאָלק אינ דער לאגע פון א טעמפּ געווער, ניט אומזיסט סטארעז זיי זיך מיט אלע קרעפטן אינ די לערנ-אנשטאלטן אויסוואָרצקען אלע גוטע נאטירלעכע אייגן-שאפטן פון שילער, אָנשטאָפּנדיק אים דעם קאָפּ מיט רעליגיע, מילכאָמעס, עפּאָ-לעטן, איינשמועסנדיק דאָס פאָלק, אז אלץ דארף זיך בוקן פארן גאָלדענעם קאלב, פארדארבנדיק דעם מענטשלעכן סייכל. ווי מיט א קוקלע שפּילן זיי זיך מיט דער גאנצער אונטערדריקטער מאסע, אונ ווי נאָר עמעצער טרעט ארויס אוג זאָגט דעם פאָלק דעם עמעס, שטרענגען זיי אָנ אלע קויכעס, קעדיי צו פארלעשן דעם פונק. אפ דער פראגע, פארוואָס זיי באגייען זיך אזוי ברו-טאל אונ אכזאָריעסדיק, האָבן זיי איינ ענטפער: אפן שיפ מוז מען פאָלגן דעם קאפיטאנ.

די ליכט פון דער וויסנשאפט פון 14-טן יאָרהונדערט ווײַזט אונדז דעם ווען. די וויסנשאפט פירט אָנ מיט אונדזער שיפ, ווי א ענגיטער, קלוגער אונ ווײַטזיכטיקער קאפיטאנ.

ווי א געטרײַע מוטער וועט אונדז די וויסנשאפט דורכטראָגן בעשאָלעם איבערן יאם פון טרערן און פּײַן אין לאנד פון לעבן.

ווויל איז דעם, ווער עס פארלירט ניט דעם מוט, וועמעס הארצ עס צי-טערט ניט פאר די דונערן פון הארמאטן, פארן בלאנקען פון דעם פּײַנטס שווערדן און אויכ דעמלט, ווען דער שטורעם דראָט צורײַסן די זעגלעכ פון אָרעמען שיפ! אזא מענטש טרעט שטענדיק אָפן און זאָגט פרײַ דעם עמעס, ניט שרעקנדיק זיכ פאר טפיסעס, פאר פעסטונגען, פאר סיביר, פאר די ארצ-גרובן, פאר די אָנגעלאָדענע ביקסן און אפילע ניט פארן טויט אליין. וויבאלד מיר האָבן אָנגעטאָן דעם פאנציר פון מענטשלעכקײַט און געוויסן, קאָנען זיי דונערן פון אלע הארמאטן וויפל זיי ווילן, באשיסן אונדז מיט א האָגל קוילן,—מיר וועלן שטיין, ווי אן אײַזערנע וואנט, אָן וועלכער ס'וועלן זיכ צע-קלאפן אלע גראנאטן, צעברעכן זיכ אלע שווערדן, און די דינער פון גענעם וועלן זיכ אײַנמאטערן סאָפקאָלסאָפ צו פּײַניקן אונדז און שמידן אין קייטן.

אסאכ ביישפּילן פון דעם געפינען מיר אין אויסלאנד. אגעוו, איז שוין אויכ פארן גליק פון רוסלאנד געפאלן גענוג קאָרבאָנעס. די ערד אונטער אונדזערע פיס איז פּײַכט פון בלוט און טרערן פון אסאכ טויזנטער ברידער אונדזערע און שוועסטער, וואָס קיינע שטערונגען, ניט בערג און גיט אָפּגרונטן, ניט די ווײַטסטע שטרעקעס, ניט די שווערסטע ארבעט און שרעקלעכסטע סאָ-נים האָבן זיי ניט אָפּגעהאלטן פון קאמפ, וועלכע האָבן געקעמפט ביזן קייווער, ביזן לעצטן אָטעם-צוג פאר דער אונטערגעדריקטער מאסע. מיר דארפן דערמאָנען זיכ וועגן אזעלכע ליכטיקע שטערנס, ווי זשעליאבאָוו, וועלכע האָבן אָפּגעגעבן זייער לײַב דעם סוינע צו פארצוקן, אראָפּרײַסנדיק די פאלשע מאסקע פון דעם צאר, דעם פאָטערל. נאָר זייערע נעשאָמעס לעבן צווישן אונדז, זייער גײַסט וועט לעבן און ווירקן ביז ס'וועט זיכ ניט פארפעסטיקן די נײַע אָרדע-נונג. ניט שוין זשע פארשטייען ניט די דאָזיקע מענטשן-פרעסער, אז וואָס מער זיי באמיִען זיכ צו פארלעשן דעם פונק, אלצ מער ברענט עס פאנאנדער אין א פלאקער, אז אפן אָרט פון איין פארפּײַניקטן דורכ זיי קעמפער קומען צענדליקער נײַע קעמפער?

די געשיכטע און דער פּראָגרעס גייען פאָרויס. דאָס איז ניט קיין פּוסטע פאנטאזיע און ניט קיין אָפּלאכערישע האָפענונג. די געשיכטע באווײַזט, אז איין אָרדענונג שאפט די צווייטע, ניט געקוקט אפ דעם, וואָס די גרעסטע מענטשן פון דער אלטער וועלט האָבן באהויפּטעט, צ. ב., אז די מענטשן קאָנען ניט אָפּשאפן די קנעכטשאפט. ווײַל די קנעכטשאפט איז, קלוימערשט, אײַנגעשטעלט געוואָרן פון דער נאטור אליין — דאָכ האָט דער פּראָגרעס געטאָן זײַן זאכ — די קנעכטשאפט איז פארשוווּנדן, ניט געקוקט אפ דער מיינונג פון יענע גענ-אלע מענטשן. און וואָס איז שײַעכ דער איצטיקער קאפּיטאליסטישער אָרדע-נונג, האָט אונדז אונדזער לערער מארקס דערקלערט, אז דער קאפּיטאל האָט זיכ געפונען ווי אן עמבריאָן אין דער צײַט פון פעאָדאליזם און איצט, ווי עס דריקט זיכ אויס מארקס, ווען עס וועט פּלאצן די הײַטל פון דער איצטיקער קאפּיטאליסטישער אָרדענונג, וועט זיכ באווײַזן אפ דרויסן א קערנדל פון סאָ-ציאליזם, וואָס וועט וואקסן אלצ מער און מער. און מיר זעען, אז ס'איז ווירקלעכ אזוי. די אידייען פון סאָציאליזם זײַנען שוין פארשפּרייט איבערן גאנצן ערדקויל און אין אסאכ לענדער האלטן זיי אין פולן בליִען, אין

יעדער לאנד, אָפּהענגיק פון איר געשיכטע: דאָ לאָזט דער סאָציִאליזם זײַנע וואָרצלען, דאָרטן וואקסט ער און אין א דריטן אָרט האלט ער שוין אין פולער בליִונג.

צי דען זײַנען די נידערטרעכטיקע בורזשויען אימשטאנד אָפּשטעלן מיט זייערע גאשמיִעסדיקע אויגן דעם גאנג פון די שטערן? ניין! און זיי טרוימען צו טויטן די נעשאָמעס. לעכערלעכע גיבוירים! דעם גײַסט ווילן זיי שמידן אין קייטן! איין שטראל פון ליכט וועט צעטרײַבן די סאמע געדיכטע פינצטערניש!... אזעלכע מענטשן, ווי זשעליאבאָוו, וועלן פארבלײַבן ביזן סאָפ, ווי די ערשטע העלדן, אפ די זײַטן פון דער רוסישער געשיכטע — דאָס איז אָנגעשריבן ניט מיט טינט, נאָר מיט בלוט פון זייער הארצן. די זאכ פון ערשטן מארט האָט אופ-געוועקט צענדליקער טויזנטער מענטשן פון לעטארגישן שלאָפ. די דאָזיקע זאכ האָט באוויזן, אז דער צאר איז ניט גאָטס געזאלבטער, זײַן שוצ-מאלעכ האָט אים גאָרנישט ניט געהאָלפן.

כאָטש מיר טרעטן איצט איבער די טויטע קערפערס פון די קאָרבאָנעס, וואָס זײַנען געפאלן פאר דער באפרײַונג פון רוסלאנד, כאָטש אויכ איצטער קומט אויס פון טאָג צו טאָג טײַער באצאָלן פאר דער דאָזיקער זאכ — נאָר דאָס דארפ אונדז, רוסישע ארבעטער, ניט אָפּשטעלן, דארפ אונדז ניט אָפּשרעקן! אָן מוירע אין הארצן, ניט לייגנדיק קיין אכט אפ דער געפאר, ניט ציילנדיק די סאָנים, פארגעסנדיק אָן זיכ, אזוי דארפן מיר קעמפן! די געשיכטע וועט, סאָפקאָלסאָפ, אלצ לייזן און די נעמען פון די אינקוויזיטאָרן, וועלכע שטייען אפ אונדזער וועג, וועלן אפ שטענדיק בלײַבן צו שאנד און צו שפּאָט. אויב איצט געפינען מיר זיכ אין א מענאזשעריע, און בלאָנדזשענדיק, ווי אין א פינ-צטערער נאכט, הערן מיר פון ווײַטן דאָס בילן פון הינט, ווייסן מיר דאָכ, אז אביסל ווײַטער איז פאראן א ווויינונג-אָרט פון סאָציִאליסטן, אן אָרט, ווו ד' מענטשן קאָנען לעבן אין פולן גליק. מיר דארפן נאָר געפינען אן ארויסגאנג פונעם מענאזשעריע, קעדיי קומען אהין, און מיר האָבן מער ניט וואָס צו מוירע האָבן פאר די הינט. זיי וואָלטן געוויס ניט געבילט, ווען זיי וואָלטן ניט מוירע געהאט פארן שטעקן.

לאָמיר זשע זײַן ענערגיש! יעדער טראָט אונדזערער פאָרויס דערנעענטערט אונדז צום ציל. כאָטש די מערהײַט פון אונדז איז זיכער, אז דער סאָציִאליזם וועט אומבאדינגט קומען, אָדער מיר וועלן אומבאדינגט קומען צום סאָציִאליזם, נאָר ענערגיע איז פון אונדזער זײַט דאָכ נייטיק, ווײַל מיר ווייסן, אז דער סאָציִא-ליזם וועט ניט קומען דורכ עפּעס אן אומנאטירלעכן נעס, ס'וועט ניט אראָפּ-פאלן פון הימל אפן בארג סינײַ מיט דונערן און בליצן די פײַערדיקע טוירע פון סאָציִאליזם, אין א שיינעם פרימאָרגן וועט מאָשיִעכ ניט קומען צו רײַטן אפ א ווײַסן אייזל,* קעדיי אײַנפירן סאָציִאליזם אין דער גאנצער וועלט. דער סאָציִאליזם קומט און וועט קומען ביסלעכווײַז. ס'וואָלט ניט געסטײַעט קיין טויזנט און אייג נאכט, קעדיי פאָרשטעלן זיכ, ווי דער סאָציִאליזם גייט ארויס און וועט ארויס אין זײַן גאנצער פראכט פון די טיפענישן פון דער איצטיקער עקלהאפטער אָרדענונג.

---

* לויט דער ייִדישער פאָלקגלויבעניש דארפ מאָשיִעכ קומען צו פאָרן אפ א ווײַסן אייזל.

אלזאָ, צו דער ארבעט. די גאנצע געבילדעטע וועלט גייט פאָרויס און דערנעענטערט זיך צו דער קינפטיקער אָרדענונג. נאָר אונדזער טייַער רוס-לאנד איז נאָך גאנצ ווייַט פון דעם. די ארבעט פון דער אינטעליגענצ פאר די אידייען פון סאָציאליזם האָט ניט געהאט קיין גלענצנדיקע דערפאָלגן דערפאר, וואָס אירע אינטערעסן זייַנען ניט געווען אייַנגעוואָרצלט טיפ אין מאטעריִעלן לעבן. איצט אָבער, ווען די ארבעטער הייבן זיך אָן צו רירן, וועלן די ווערטער פון דער אינטעליגענצ געוויס ניט פאלן אפ א ניט פרוכט-בארן באָדן. אזוי דארפן מיר מיט אונדזערע יונגע קויכעס אָפרייניקן דעם וועג. פריִער פון אלצ דארפן מיר דערציִען אלע אונדזערע שוועסטער און ברידער, דערקלערן זיי, אז די באפרייַונג פון יעדן איינציקן אר-בעטער וועט פאָרקומען דאן, ווען די גאנצע מאסע וועט זיך באפרייַען. בא אונדז אין רוסלאנד אָבער שטערט אונדז פריִער פון אלצ דאָס, וואָס בא אונדז איז ניטאָ קיין פרייַהייט פון פרעסע, פארזאמלונגען און אָרגאניזאציע. דעריבער דארפ אונדזער ערשטער שריט זייַן אויסצוקעמפן א קאָנסטי-טוציע. און אזוי ווי מיר שטעלן מיט זיך פאָר א באזונדער קלאס מיט באזונדערע אינטערעסן, דארפן אין פארלאמענט זיצן אונדזערע פאָר-שטייער, ד. ה. מיר דארפן ניט זייַן קיין בלינדע שאָפ, מיט וועלכע מע קאָן טאָן וואָס מע וויל. מיר האָבן ניט אפ וועמען זיך צו פארלאָזן אויסער אפ זיך אליין. צי זאָלן מיר זיך עפשער פארלאָזן אפ די קויהאנים פון דער פאָלי-טישער עקאָנאָמיע, וועלכע באהויפטן, אז די איצטיקע אָרדענונג, וועלכע רויבט בא אונדז אוועק די גאנצע פרוכט פון אונדזער שווערער מי, איז די סאמע בעסטע פון אלע אָרדענונגען? אָדער אפ די קלייקוידעש, וואָס זאָגן אונדז צו קאָל-טוּוו אפ יענער וועלט און זיי אליין שטאָפן זיך אָן דערווייַלע אפ דער וועלט די גראָבע בייַכער אפ אונדזער רעכענונג? אָדער גאָר עפשער פארלאָזן זיך אפ די דאָרמאָיעדניקעס, וואָס ציִען בא אונדז די אָדערן און צאפן אונדזער בלוט? פון אזעלכע מענטשן דערווארטן הילפ? — ניין! מיר קאָנען זיך ניט פארלאָזן אפ אזא באנדע רויבער און מערדער!...

מיר אליין זייַנען דער מאטעריִאל, פון וועלכן ס'וועט אויסגעבויט ווערן דער הייליקער טעמפל פון דער צוקונפט; פון אונדז אליין וועט ארויס דאָס ליכט פאר אלע אונדזערע שוועסטער און ברידער, וואָס ווערן געבוירן און קומען אום, ווי ווערים אין דער ערד, וואָס ווייסן ניט קיין פרייד פון דער ליכטיקער וועלט. לאָמיר אָנצינדן דעם פאקעל און באלויכטן די אונטערדריקטע מאסע, וואָס שטארבט, איידער זי האָט נאָך געלעבט. לאָמיר אויסברענען מיטן דאָזיקן פאקעל די אויגן פון די מענטשן־פרעסער און זאָל דער רייעך פון סמאלינעס אריַינדרינגען טיפ אין דער ערד און טרייסטן די אומשולדיקע קאָר־באָנעס, פאר וועלכע מיר נעמען נעקאָמע פון די מענטשן-פרעסער, וואָס האָבן פארגאָסן זייער בלוט ווי וואסער דערפאר, וואָס זיי האָבן געקעמפט פאר פרייַ־הייַט, גלייַכהייַט און ברידערלעכקייַט.

לאָמיר עפענען די אויגן און אָפוואשן דעם פלעק פון קנעכטשאפט, לאָמיר קעמפן ווי העלדן פאר אונדזער נאציע און פאר דער מענטשהייַט ביכלאל. לאָ-מיר הויך אופהייבן די רויטע ארבעטער-פאָן, אפ וועלכער ס'זייַנען פארשריבן

די גרויסע ווערטער פון אונדזער געניאלן לערער קארל מארקס, וועלכע האָבן געקלונגען איבער דער גאנצער וועלט, געבענטשט זאָל זײַן זײַן אָנדענק.

פראָלעטאריער פון אלע לענדער, פארייניקט זיכ!

IV

א רעדע פון אן ארבעטער

מײַנע הערן! האגאמ איכ צווייפל קיין איין מינוט ניט, אז די מערהײַט פון די אָנוועזנדיקע ווייסן וועגן גרויסן אלוועלטלעכן ארבעטער-יאָנטעוו, וועגן „ערשטן מײַ", פונדעסטוועגן, האלט איכ פאר ניט איבעריק צו דערמאָנען וועגן אימ: מעגלעכ, אז צווישן אונדז זײַנען פאראן אזעלכע, וועמען דער געדאנק פון פײַערן דעמ ערשטן מײַ איז גאָר נײַ. דעריבער ווענד איכ זיכ צומ אָנהייב פון דער אנטשטייונג פונעמ דאָזיקן יאָנטעוו.

אין 1889־טן יאָר, אין דער צײַט פון דער פאריזשער אויסשטעלונג, איז אין פאריזש פאָרגעקומען א צוזאמענפאָר פון ארבעטער־פאָרשטייער פון אלע לענדער — אנדערש געזאָגט, פון די „סאָציאל-דעמאָקראטן". דאָרטן האָבן די סאָציאל־דעמאָקראטן באשלאָסן, אז די ארבעטער זאָלן אומעטום (ס'פארשטייט זיכ, ניט אויסשליסנדיק אויכ די רוסישע ייִדן) פײַערן דעמ ערשטן מײַ. דער ציל פון דאָזיקן ארבעטער-יאָנטעוו איז באשטאנען דעריקער אין דעמ, אז מע זאָל פאָדערן בא די קאפיטאליסטן אן אכט־שאָיקן ארבעט-טאָג, און אויכ ווײַזן פאר דער גאנצער בורשואזער וועלט, וואָס פאר א קויעכ עס האָט פון זיכ געשאפן דער ארבעטער-קלאס.

איכ וועל זיכ ניט פארנעמען מיט גענויעמ אופקלערן די קאָלאָסאלע בא-דײַטונג, וואָס עס האָט פאר די ארבעטער די פארקירצונג פון ארבעט־טאָג. איכ רעכן, אז יעדער פון אײַכ ווייס גאנצ גוט, אפ וויפל ס'איז בעסער פארן ארבעטער וואָס גיכער באפרײַען זיכ פון דער שטיקנדיקער אטמאָספער אין די ווארשטאטן און פון דער אויסערגעווייגלעכ-שווערער ארבעט, פריִער קומען אהיימ אָפרוען, איבערלייענען א גוטן ביכל און פארנעמען זיכ מיט א נוציקער פאר זיכ זאכ, איידער ארבעטן ביז די לעצטע קויכעס פאר א וואָסערן עס איז ליידיקגייער א בורזשוי אָדער מײַסטער, וואָס ווי א באלוינונג פאר דעמ באקומט דער ארבעטער פון די דאָזיקע באלטויוועס, אויסער דעמ סאמע מיזערן ארבעט־לוין, נאָר זידלערײַען. אונדז אלעמען איז אויכ באוווסט, אז אויב עס וועט זיכ פאר-קלענערן אין א געוויסן פראָדוקציע-צווײַג דער ארבעט-טאָג, וועט זיכ פאר דער אויסארבעטונג פון דעמ זעלביקן סכומ סכוירעס פאָדערן א גרעסערע צאָל אר-בעטער, ווי פריִער, א דאנק וואָס ס'וועלן די מענטשן, וועלכע זײַנען ביז דעמלט געזעסן אָן ארבעט, איצט באקומען ארבעט.

איכ וועל זיכ דערהויפט אָפשטעלן אפ צוויי פראגעס: ערשטנס, פארוואָס איז פארן ארבעטער־יאָנטעוו אויסגעקליבן געוואָרן דאפקע דער ערשטער מײַ און ניט קיין אנדער צײַט; צווייטנס, וואָס פאר א ציל און אלגעמיינע אינטע-רעסן זײַנען פאראן בא די ארבעטער פון אלע גלויבנס, נאציעס און טערי־טאָריעס, און וואָס, נעמלעכ, דינט, אזוי צו זאָגן, פארן הויפט־סטימול פון דעמ, וואָס די ארבעטער ווארפן אומעטום אין איין טאָג די ארבעט.

לאָמיר פריִער לייזן די ערשטע פראגע.

אפ וויפל איכ פארשטיי, איז די דאָזיקע צײַט פארנ יאָנטעוו פונ ארבעטער-פאָלק, אויסגעקליבנ געוואָרנ פונ מענטשנ מיט א פּאָעטישנ געשמאק. די דאָ־זיקע פײַערונג האָט אינ אסאכ הינזיכטנ א גרויסע ענלעכקײַט צו דער פּרעכ-טיקער מײַ-צײַט. דער טאָג פונ „ערשטנ מײַ" רעכנט זיכ פאר איינעמ פונ די ערשטע טעג, ווענ די גאנצע נאטור לעבט אופ; אלע געוויקסנ אונ ביימער, וואָס זײַנענ געשלאָפנ אינ מעשעכ פונ א גאנצנ האלב יאָר אינ א טיפנ, אומופ-וואכנדיקנ שלאָפ אונ האָבנ געהאט אזא נעבעכדיקנ אונ טרויעריקנ אויסזענ—טוענ זיכ איצט, אינ די מײַ־טעג, אָנ, אדאנק די צערטלעכע אונ ווארעמע זונ־שטראלנ, אינ נײַע פאנטאסטישע קליידער, וועלכע זאָגנ אונדז צו אינ דער צוקונפט אסאכ פרוכט; אלע גרעזעלעכ, וועלכע זײַנענ ערשט ניט לאנג געווענ אינ בלאָטע אונ פײַכטקײַט, וועלכע זײַנענ געטראָטנ געוואָרנ מיט די פיס פונ די דורכגייער, ווײַל קיינער האָט זיי ניט געהאלטנ פאר נוצלעכע, לעבנ איצט אופ, אדאנק די זעלבע זונ-שטראלנ, אונ באקומענ א פײַערלעכנ אויסזענ.

עטוואָס ענלעכעס באגעגענענ מיר אויכ בא די ארבעטער. ווענ דער דאָזי-קער קלאס פונ דער געזעלשאפט, וואָס טראָגט נאָכ אפ זײַנע צוקאליעטשעטע פּלייצעס די שפּורנ פונ לאנגדויערנדיקנ פּײַניקנ, וואָס איז די גאנצע צײַט גע־ווענ א קאָרבנ פונ ברוטאלער אָפּנארערײַ פונ דער בורזשואזיע אונ האָט מאק־רעוו געווענ זײַנע לעצטע קויכעס אפ רײַכ מאכנ זי, ווענ דער דאָזיקער קלאס, וואָס איז געווענ פארורטיילט ניט זעלטנ אפ א הונגער־טויט אונ איז געזונ-קענ אינ פינצטערניש, קנעכטשאפט אונ אויסגעלאסנקײַט, האָט ענדלעכ געוואגט, ווי איינ מענטש, צו פאָדערנ בא זײַנע אונטערדריקער ברויט, האָבנ, די לעצטע אזוי זיכ אָפּגערעכנט מיט אימ, אז זײַנ בלוט האָט זיכ שטראָמענווײַז געגאָסנ אינ מעשעכ פונ א גאנצער וואָכ. דער זעלבער קלאס, וועמענ די גאנצע בורזשואזע געזעלשאפט נאָכנ בלוט-באָד איבער אימ האָט שוינ געהאלטנ פאר לאנג טויט, רעכענענדיק, אז זי האָט שוינ מיט אימ פארענדיקט אלע כעזשבוינעס אונ האָט דערשטיקט אינ אימ אלע געפילנ אונ שטרעבונגענ צו באפרײַונג — דער זעלבער קלאס, הייבט אָנ מיטאמאָל, אדאנק די ליכט, וואָס דערגייט צו אימ, ביסלעכווײַז צו אופלעבנ. אלצ שטארקער אונ שטארקער הויבט אָנ קלאפנ אינ אימ דער לעבנ-פולס, אונ ווענ אינ טאָג פונ „ערשטנ מײַ" גלײַכט ער אויס זײַנ לײַדנדיקנ אויסגעבויגענעמ רוקנ אונ שטעלט זיכ אונטער איינ אלגעמיינער פאָנ פאר דער „באפרײַונג פונ אלע אונטערדריקטע אונ פארנ פארווירקלעכנ די בעסערע צוקונפט", באווײַזט ער דערמיט דער בורזשואזער וועלט, וואָס פאר א ביטערנ טאָעס זי האָט געמאכט, האלטנדיק, אז דער ארבעטער איז פאר-ניכטעט. ניינ, דער ארבעטער איז נאָכ ניט געשטאָרבנ. ער גלויבט אונ איז זיכער, אז ס'איז שוינ ניט ווײַט דער טאָג, ווענ אינ פאָלק וועלנ זיכ אופקלײַבנ געגוג קויכעס פארנ קלאסנקאמפ, אונ ווענ ער וועט דערפילנ אינ זיכ די דאָזיקע קראפט, וועט אליינ נעקאָמע נעמענ פונ זײַנע אונטערדריקער, ער וועט אליינ צעשמעטערנ אלע קייטנ, וועלכע האָבנ אימ געשמידט אונ שמידנ אימ נאָכ ביז איצט, אינ אזא נידערטרעכטיקע פאר אימ לאגע. דאנ וועלנ אָנקומענ פארנ אר־בעטער די פרילינגדיקע מײַ-טעג, ווענ ער וועט שוינ מער ניט זײַנ קיינ קנעכט באמ קאפיטאל, יענע טעג, אפ וועלכע דער ארבעטער ווארט מיט אזא אומגעדולד.

אונדזער ערשטע פראגע איז שוינ געלייזט. לאָמיר זיכ איצט דורכשמו־עסנ וועגנ דער צווייטער פראגע, ד. ה. ווענ דער סאָלידארישקײַט פונ די אינ-

טערעסנ פונ אלע ארבעטער. קעדיי ריכטיק לייזנ די דאָזיקע פראגע, דארפנ מיר זיכ דערמאָנענ אונ שטענדיק האלטנ אינ זינענ אייג זאכ, אז נאָר אָפּ-העגגיק פונ דעמ פּראָדוציר-אויפנ וועלנ באשאפנ די אָדער יענע באצוגנגענ פונ די מענטשנ צווישנ זיכ, די אָדער יענע פאָרשטעלונגענ אינ דער געזעלשאפט.

אויב מיר וועלנ זיכ אומקערנ צו דער צייט, וועלנ אומעטום האָט עקזיסטירט די קלייגע פּראָדוקציע, וועלנ די ארבעטער זיינענ געווען צעשפּליטערט אונ צעוואָרפנ, וועלנ צווישנ די ארבעטער אונ זייער באָלעבאָס איז נאָכ ניט געווען אזא טיפער אונטערשייד ווי איצט, וועלנ דער הייגטיקער ארבעטער האָט מאָרגנ גרינג געקענט ווערנ אליין א באלעבאָס, דאנ, פארשטייט זיכ, האָט קיינ רייד ניט געקענט זיין וועגנ דער סאָלידארישקייט פונ די אינטערעסנ פונ אלע ארבעטער; יעדער ארבעטער האָט געדארפט אליין קעמפנ מיט זיין באלעבאָס.

וועלנ די קלייג-פּראָדוקציע איז פארביטנ געוואָרנ מיט דער מאנופאקטור דאנ זיינענ די באצוגנגענ צווישנ די ארבעטער אונ באלעבאטים געווארנ אסאכ בוילעטער, האגאמ קיינ פולקאָמע סאָלידארישקייט צווישנ די ארבעטער האָט נאָכ אלצ ניט געקענט זיין, ווייל בא דער מאנופאקטור-פּראָדוקציע פילנ זיי זיכ פונדעסטוועגנ גאנצ זעלבשטענדיק, ווייל דער באלעבאָס האָט זיכ נאָכ גע-נייטיקט אינ זייער ספעציאליטעט. וועלנ נאָכ דער מאנופאקטור אָבער איז אנט-שטאנענ די מאשינ-פּראָדוקציע, ד. ה. די קאפּיטאליסטישע פּראָדוקציע, האָט זיכ די לאגע פונ די ארבעטער גענומענ ענדערנ. וואָס מער די מאשינ-פּרא-דוקציע האָט זיכ אנטוויקלט, האָבנ די אלע קליינע באלעבאטים, וועלכע האָבנ ניט געקאָנט אויסהאלטנ איר קאָנקורענצ, געמוזט ווארפנ זייער זעלבשטענ-דיקע פּראָדוקציע אונ גרופירנ זיכ צוזאמענ מיט זייערע פּריערדיקע ארבעטער אונטער אייג דאכ פונ די פאבריקנ אונ זאוואָדנ, ווו זיי זיינענ אלע גע-שטעלט געוואָרנ פאָנעמ על פאָנעמ מיט דער טויטער מאשינ, וועלכע פאר-וואנדלט די לעבעדיקע קויכעס פונ מענטשנ אינ שטיקער גאָלד אונ זילבער, אונ פרעסט אופ, ווי א הונגעריקע רויב-כאיע, דעמ מענטשנס פלייש אונ בלוט, אָג אונטערשייד פונ געשלעכט אונ עלטער.

צוליב דער קאָנקורענצ עקזיסטירט שוינ דער דאָזיקער פּראָדוציר-אויפנ אומעטום, ניט אויסשליסנדיק אויכ רוסלאנד. אפ אזא אויפנ ווערנ די ארבע-טער פונ אלע לענדער ביסלעכווייז געשטעלט אינ אייג לאגע. וואָס מער עס אנטוויקלט זיכ דער דאָזיקער פּראָדוציר-אויפנ, אלצ שארפער אונ בוילעטער ווערט די פיינטשאפט צווישנ די אינטערעסנ פונ באלעבאטים אונ ארבעטער, אלצ מער איבערצייגנ זיכ די ארבעטער אינ דער אומפרוכסבארקייט פונ אינ-דיווידועלנ קאמפ. דעריבער, קעדיי עס זאָל גרינגער זיין צו פירנ העמ קאמפ קעגנ קאפּיטאל, פארייניקנ זיכ די ארבעטער פונ אלע לענדער צוזאמענ אינ גרויסע מאסנ. דאָס פארשטייג די גרויסע נוצנ פונ אזא פאריניקונג האָט שטענדיק ארויסגערוקט די אידיי וועגנ סאָלידארישקייט פונ די אינטערעסנ פונ אלע ארבעטער.

אונ אָט אפ דעמ עקאָנאָמישנ באָדנ האָט דער גרויסער ענגאלער דענ-קער, וועמעס נאָמענ עס וועט אייביק בלייבנ לעבנ אינ זיקאָרנ פונ די ארבע-טער, אנטוויקלט די אידיי, וואָס וואפט אָנ אזא פאנישע שרעק אפ דער גאנ-צער בורזשואזער געזעלשאפט; די אידיי, קעגנ וועלכער די בורזשואזיע, בא די

סאמע פרידלעכע ארבעטער־דעמאָנסטראציעס, באוואָפנט זיך מיט אלצ, וואָס זי קאָנ, גרייטנדיק זיך אינ יעדער מאָמענט צו לאָזנ קעגנ אָט דער אידיי אלע אירע קויכעס; די אידיי, וועלכע, ניט געקוקט אפ אלע באשרענקונגענ, טפיסעס, טליעס אונ אנדערע שטראָפנ, אפצעלאָכעס דער בורזשואזיע, אנטוויקלט זיך אונ וועט זיך אנטוויקלענ, ביזוואנענ אפ דער וועלט וועט ניט פארווירקלעכט ווערנ די אלגעמיינע „גלייכהייט, ברידערלעכקייט אונ פרייהייט".

אלזאָ, מיר זעענ, אז דער סאָציאליזמ איז א דירעק־טער רעזולטאט פונ קאפיטאליסטישנ פראָדוציר־אויפנ, אָדער א פאָשעטער קלאסנקאמפ; ס'איז פולשטענדיק ניט אפנ אָרט די באהויפטונג פונ אסאכ מענטשנ, אז פאר די רוסישע ייִדנ איז א זינד אונ א פארברעכנ צו נעמענ אנ אָנטייל אינ דעמ דאָזיקנ רעוואָליוציאָנערנ קלאסנ־קאמפ. מע וואָלט געקענט איינשטימענ מיט אזא מיינונג נאָר דאנ, ווענ דאָס גאנצע ייִדנטומ וואָלט געווענ א מינ אָפגעזונדערטע נאציע, וואָס שטייט אוי־סער די קאפיטאליסטישע באדינגונגענ, אָדער ווענ דאָס גאנצע ייִדנטומ וואָלט באשטאנעג דורכויס פונ בורזשויענ.

צי איז אָבער ריכטיק אזא מיינונג? פילט דענ ניט דער פיל לייַדנדיקער קערפער פונ ייִדישנ פראָלעטאריער דעמ גאנצנ לאסט כונ קאפיטאל? זויגט דענ ניט דער קאפיטאל אלע לעבנזאפטנ פונ אָרעמענ ייִדישנ ארבעטער, פונקט ווי בא אלע ארבעטער? צי קלייַבט דענ איבער דער קאפיטאל אונ סאָרטעוועט מענטשלעכע בלוט? לייַדט דענ ניט דער ייִדישער ארבעטער די זעלביקע דאכ־קעס אונ נויט, ווי די אלע איבעריקע ארבעטער? זשאלעווענ זשע דענ אונ עקספלואטירנ ניט דעמ ייִדנ די פאבריקאנטנ אונ מייַסטערס? — אפ די אלע פראגנ איז פאראנ נאָר איינ ענטפער—אונ יעדער ווילדענקענדיקער אונ ער־לעכער מענטש, צו וועלכנ גלויבנ, צו וועלכער נאציע ער זאָל ניט געהערנ, וועט ענטפערנ, אז דער ייִדישער ארבעטער שיידט זיך מיט גאָרניט ניט אונטער פונ זייַנע איבעריקע ברידער לויט דער לאגע.

לאָמיר אָנעמענ, אז צווישנ די ייִדנ איז בעעמעס פאראנ אנ אומבאדייַטנ־דיקער פראָצענט וואָכערניקעס, פאבריקאנטנ, סאָכרימ, מייַסטערס אונ נאָכ אזוינע עקספלואטאטערס, דערפאר אָבער וואָס פאר א קאָלאָסאלע צאָל איז פאראנ צווישנ זיי פראָלעטאריער. די סטאטיסטישע ציפערנ ווייַזנ גענוג קלאָר, אז ס'איז ניטאָ קימאט קיינ איינ פאכ, ווו די ייִדנ זאָלג ניט זייַנ באשעפ־טיקט. אלזאָ, אויב מיר זעענ פונ די אלע פאקטנ, אז דער ייִדישער ארבעטער איז דער זעלביקער קנעכט פונ קאפיטאל, ווי די ארבעטער פונ יעדנ אנדערנ גלויבנ, פרעגט זיכ: צי איז ריכטיק די אויבנגעבראכטע באהויפטונג פונ אייניקע מענטשנ.

ס'איז, דאכט זיכ, קיינ שומ סאָפעק ניט, אז אזא מיינונג איז פונקט אזוי נאריש אונ אומגעלומפערט, ווי מע וואָלט זאָגנ, אז פאר א מענטשנ איז א פארברעכנ צו פארטיידיקנ זיכ פונ אנ אָנפאל אונ פונ א געפאר. אויב דער ייִדישער ארבעטער מוז פירנ דעמ זעלביקנ קאמפ, וואָס אלע אנדערע, ווער זאָל פאר אימ קעמפנ, אויב ניט ער אליינ?

ס'פארבלייַבט אונדז לייזנ פאָלגנדיקע פראגע. צי פארדינט די ייִדישע אינ־טעליגענצ א פאָרוווּרפ דערפאר, וואָס זי פארנעמט זיכ מיט אומלעגאלער טע־טיקייַט?

זאָגט, מײַנע הערן, וואָס וואָלט איר, אשטייגער, געטאָן, וועג איר וואָלט באגעגנט א מענטשן, וואָס לײַדט פון א סאמע שווערער קראנקייט, וועמעס אויסהיילן זיך איז אָפהענגיק פון אײַך? איך רעכן, אז איר וואָלט זיך אפ קיין אייך מינוט ניט פארטראכט אוו אָנגענומען אלע מיטלען, קעדיי ווי עס איז צו ראטעווען דעם דאָזיקן מענטשן. נו, אוו אויב מיט יעדן טאָג הערן זיך אלצ שטארקער אוו שטארקער די קרעכצן פון ארבעטער-קלאס, וועלכער רופט צו הילף, וועג דער יאָך פון קאפיטאל ווערט מיט יעדן טאָג אלץ שווערער אוו שווערער פאר די ארבעטער-מאסן, אוו אויב אונדזער בעסטער פאָרויסגייענדיקער טייל פון דער יידישער אינטעליגענצ, וועלכער בוקט זיך ניט פארן גאָלדענעם קאלב, הערט פילבאר די דאָזיקע קרעכצן אוו שטרעקט אויס זײַן האנט צו הילף דער ארבעטער־מאסע אוו איז שטענדיק גרייט ברענגען זיך פאר א קאָרבן, קעדיי צו באפרײַען די אונטערדריקטע, קאָן מען דען נאָך דעם אלעמען באשולדיקן די יידישע אינטעליגענצ?

אוו איצט, אויב אונדזער סטאטיסטיק זאָגט ריכטיק, אז עס איז ניטאָ קיין מאט קיין אייך פאס, וווּ דוּ יידן זאָלן ניט זײַן באשעפטיקט, איז לאָמיר א פרוון טאָן אופדעקן, פארוואָס די רוסישע רעגירונג צוזאמען מיט דער בורזשואזיע רופט אָן די יידן מיט אזעלכע ווײַט ניט ווירדיקע נעמען, ווי „זשיד, עקספלואטאטער, שווינדלער" א. א. וו. א. וו.? פארוואָס פאראכטעט מען אוו מע פארפאָלגט די יידן אינ רוסלאנד? צי דען דערפאר, ווי עס זאָגן די פרומע יידן, וואָס זיי זײַנען ארויס פון די נאציאָנאלע ראמען, וואָס זיי האָבן זיך צופיל איבערגעמישט מיט די קריסטן, אָנגעהויבן ריידן אפ רוסיש, עסן כאזער א. ד. גל.? אָבער צי דען פאר די דאָזיקע נארישע סיבעס רוידעפט מען די יידן? קלעקט עפשער ניט קיין כאזער פאר די קריסטן? אָדער עפשער ווערט פארדאָרבן די רוסישע שפראך דערפאר, וואָס אפ איר ריידן אויך די יידן?

לאָמיר א קוק טאָן, צי זײַנען דאָ ניט פאראן אנדערע טיפערע סיבעס, כאָטש מע קאָן ניט ניט מאסקימ זײַן, אז דאָ איז פאראן אויך א עוויסער נאציאָנאלער אונטערשלאק. מע קאָן אויך ניט אָפלייקענען, אז די יידן פאר זייער פילאָריקן אומוואנדערג איבערן גאנצן ערדקויל, האָבן באוויזן צו באקומען אויך געוויסע ניט-סימפאטישע זײַטן. נאָר דאָס איז נאָך ניט די הויפט־סיבע.

די הויפט-סיבע פון די יידישע לײַדן, ווי אומעטום, אזוי אויך אין רוסלאנד, ליגט אין די עקאָנאָמישע באדינגונגען. דער דאָזיקער פאקט איז אומבאשטרײַטבאר דערווײַזן פון דער געשיכטע. אין אלע מעלוכעס אוו אין אלע צײַטן, וווהין דער יוד איז ניט געקומען, האָט מען אים געדולדעט אפ אזוי־פיל, אפ וויפל ער האָט געבראכט אן אָנצוויפלדיקן נוצן דער מעלוכע. נאָר וועג דער יוד האָט נאָר אָנגעהויבן שטערן דער אײַנגעבירטיקער באפעלקערונג, האָט מען קעגן אים גלײַך אָנגעהויבן פירן א מילכאָמע: מע האָט אים געדריקט, געשטיקט, גערויבט אוו ארויסגעשיקט א. א. וו. א. א. וו. דאָס זעלבע איז אויך אין רוסלאנד. קאָלזמאנ די יידן האָבן מיטגעהאָלפן פארשפרייטן דעם קאפיטאליזם, האָט מען זיי געדולדעט, נאָר ווײַבאלד זיי זײַנען געווארן קאָנקורענטן, הייבט מען זיי אָן פארפאָלגן, ווי די סאמע געפערלעכסטע מענטשן פאר דער מעלוכע. די רוסישע רעגירונג פארשטייט זייער גוט, אפ וויפל די יידן זײַנען פייקער אין אינדוסטריעלן הינזיכט, פון דער איבעריקער

באפעלקערונג. דעריבער, קעדיי אויסצומײַדנ א שטארקע קאָנקורענצ מיצאד זיי בא דער רוסישער קליינבורזשואזיע, הייבט אָנ די רוסישע רעגירונג צו אונ-טערדריקנ די ייִדנ, ארויסטרײַבנדיק זיי פונ די גרויסע שטעט, פארווערנדיק האלטנ שענקנ, פארנעמענ זיכ מיט וואָכער א. אז. וו.

די רוסישע רעגירונג טוט עס דערפאר, ווי עס זאָגנ אירע געזעצנ, ווײַל די ייִדנ עקספלואטירנ צופיל דאָס פאָלק. נאָר צי איז דענ דער רוסי-שער קולאק אָדער שענקער בעסער? זויגנ זיי דענ ניט דאָס בלוט פונ זייער פאָלק?

א סימענ, אז די ייִדנ טרײַבט מענ ארויס פונ די גרויסע שטעט צוליב דער קאָנקורענצ מיט דער רוסישער קליינבורזשואזיע, איז דער פאקט, וואָס די פאבריקאנטנ אונ גרויסע סאָכרים האָבנ רעכט צו וווינענ אפילע אינ פעטערבורג אליינ, ווו ס'וווינט דער ערדישער גאָט אליינ.

אלס מיטל צו ראטעווענ זיכ פונ אזא אומאָנגענעמער לאגע, האָט מענ פאר די ייִדנ געפונענ א מאָקעמ־מיקלעט אינ דער „הייליקער פאלעסטינע", ווו, ווי די ייִדנ האלטנ, זיי האָבנ דאָרט רעכט צו וווינענ, ווײַל דאָרטנ זײַנענ בא-גראָבנ זייערע אָוועס, וואָס האָבנ דאָרט אמאָל פארבראכט עטלעכע גליקלעכע יאָר. ס'איז פארשטענדלעכ אונ קיינ ווונדער ניט, אז דאָס אָרעמע ייִדישע פאָלק לאָזט זיכ פאנגענ אינ דער דאָזיקער נעצ: אינ אימ לעבט דער ווילנ כאָטש איינמאָל זיכ באפרײַענ פונ די טויזנטיאָריקע צאָרעס; עס גלויבט, אז ס'וועט ווענ עס איז קומענ „מאָשיִעכ" אונ וועט אוועקפירנ אלע ייִדנ אינ פאלעסטינע, אז ערשט דעמלט וועט עס אָנהייבנ לעבנ מיט א מענטשלעכנ לעבנ. אונ אָט האָבנ זיכ פאר אימ גראָד געפונענ די פאסיקע פירער—די „פאלעסטינצעס".

נאָר אויב דאָס אָרעמע ייִדישע פאָלק וואָלט זיכ געקענט צוקוקנ צום שרעקלעכנ לעבנ, וואָס ווערט פאר אימ דאָרט געגרייט, וואָלט עס געוויס ניט טרוימענ וועגנ דעמ.

מע וואָלט געקענט מיטפילנ דער דאָזיקער באוועגונג אינ דעמ פאל, ווענ די טויזנטיאָריקע דערפארונג וואָלט ניט דערוויזנ, אז עס איז ניטאָ קיינ אָרט אפ דער וועלט, ווו דאָס אָנקומענ פונ ייִדנ זאָל ניט געבנ קיינ שטויס פאָרויס די קולטור אונ ווו פונדעסטוועגנ האָט מענ ניט אָנערקענט זייערע געזעצלעכע רעכט צו פארבלײַבנ אפ דעמ אָרט אלס גלײַכבארעכטיקטע בירגער. ווער קענ זאָגנ, אז אינ פאלעסטינע וועט זיכ ניט איבערכאזערנ די אייגענע געשיכטע. מע וואָלט געקענט אײַנשטימענ מיט דער אידיי פונ די „פאלעסטינצעס", ווענ מע וואָלט געקענט איבערפירנ אינ פאלעסטינע אלע ייִדנ אונ אײַנפירנ דאָרטנ אלגעמיינע גלײַכהײַט, ברידערלעכקײַט אונ פרײַהײַט אינ בוכשטעבלעכנ זינ פונ דאָזיקנ וואָרט. דאנ וואָלטנ מיר געקענט זאָגנ, אז ס'וועלנ מער ניט זײַנ קיינ אָרעמעלײַט, אז אלע וועלנ לעבנ גלײַכ גליקלעכ. פרעגט זיכ אָבער, וואָלטנ עס די „פאלעסטינצעס" געקאָנט פארווירקלעכנ, ווענ זיי וואָלטנ עס אפילע געוואָלט? נאָכ אנ ענטפער לאָמיר זיכ ווענדנ צו דער געשיכטע פונ דער מענטשהײַט. מיר זעענ פונ דער גאנצער געשיכטע, אז דער קאמפ צווישנ די מענטשנ קומט פאָר צוליב דעמ פריוואט-אייגנטומ, ד. ה. די סיבע פונ קאמפ איז די עקאָנאָמישע אומגלײַכהײַט. פרעגט זיכ דערפאר, וואָס פאר א גלײַכ-הײַט קאָנ דערווארט ווערנ אינ פאלעסטינע, אויב דאָרטנ, פונקט ווי דאָ, קויפנ די מענטשנ זייער לאגע אינ דער געזעלשאפט פאר געלט. ווער עס איז רײַ-

כער אינ געלט, יענער אִיז רײַכער אויכ מיט ערד, וועלכע שפּילט דאָרט, דארפ מענ זאָגנ, די הויפּט-ראָליע. א מענטש מיט גרויסע קאפּיטאלנ, קאָנ דאָרטנ דעראָבערנ גרויסע ערד-שטאָכימ. א מענטש מיט א קליינעמ קאפּיטאל, אָדער גאָר אָנ קאפּיטאל וועט דאָרטנ הונגערנ אונ לײַדנ עפשער נאָכ מער ווי אינ רוסלאנד. יאָ, מײַנע הערנ, אויב די „פּאלעסטינצעס" זײַנענ מוידע, אז דאָרטנ וועט זײַנ די זעלביקע קאפּיטאליסטישע אָרדענונג, די זעלביקע פאבריקנ, די זעלביקע אינדוסטריִעלע סיסטעמ, דאָס אלצ, וואָס מיר זעענ דאָ, איז פרעגט זיכ, ווו אונ אינ וואָס וועט באשטיינ די רעטונג פארנ אָרעמענ ייִדנ?

קעדיי, מיר זאָלנ עס בעסער פארשטיינ, דארפנ מיר זיכ פאָרשטעלנ די באציִונגענ צווישנ לוינארבעט אונ קאפּיטאל. אויב אינ א לאנד באווײַזט זיכ א פּראָדוציר־קאפּיטאל, ד. ה. פאבריק-פּראָדוקציע, דארפ ער האָבנ לוינארבעטער, קעדיי ער זאָל קענענ עקספּלואטירנ. פארנ קאפּיטאל לוינט בע-סער, אז דער ארבעטער איז אָרעמ אונ פינצטער. דאנ גייענ די ארבעטער אײַנ גיכער אפ אלע באדינגונגענ פונ קאפּיטאל—פונדאנענ שטאמט אָרעמקײַט אונ פּלאָגנ פונ איינ זײַט אונ אויסערגעוויינלעכע אָנזאמלונג פונ קאפּיטאל—פונ דער צווייטער.

קלאָר, אז דער ייִד, קומענדיק אינ פּאלעסטינע (אינ זײַנ אייגענער מע-לוכע, ווי ער טרוימט פאר זיכ), וועט דאָרטנ טרעפנ די זעלביקע שרעק-לעכע רויב-כײַע, וועלכע דארפ, צוליב איר עקזיסטענצ, אופרעסנ הונדערטער טויזנטער מענטשלעכע לעבנס. אויב אינ פּאלעסטינע וועלנ די ייִדישע טעכ-טער זײַנ די זעלביקע געפאלענע פרויענ, ווי אינ רוסלאנד, אויב דאָרטנ וועט דער ייִד אומקומענ אינ פינצטערניש, פונקט ווי דאָ, פרעגט זיכ, צי איז פא-ראנ אונ צי וועט זײַנ א וואָסער עס איז אונטערשייד צווישנ דער ייִדישער לאגע דאָ אונ דאָרט. קלאָר, אז קיינ שומ אונטערשייד איז דאָ ניטאָ, אויסער דעמ, וואָס אינ פּאלעסטינע וועלנ אפ די ייִדנ רײַטנ זייערע ברידער לויטנ גלויבנ, אינ דער צײַט, ווענ אפ דער גאנצער וועלט באנוצט זיכ מיט די ייִדנ יעדערער ווער עס וויל. נאָר צי איז דענ א ייִד אפ די פּלייצעס פונ א ייִדנ ניט די זעלביקע מאסע, ווי יעטווידער אנדערער אפ די זעלביקע פּלייצעס?

אויב דאָס אָרעמע ארבעטער-פאָלק דאָרטנ וועט וואגנ פאָדערנ באמ ייִדישנ קאפּיטאליסט זײַנע מענטשלעכע רעכט, מיינט איר דענ, אז מע וועט אימ ניט אופשטעלנ דאָרטנ פונקט די זעלביקע טליִע ווי בא אונדז אינ רוסלאנד? צי דענ וועט דער ייִדישער קאפּיטאליסט ניט באמיִענ זיכ פאָטער צו ווערנ פונ די אײַנגעשפּארטע ארבעטער, פונקט ווי אומעטומ?

אונ אויב דאָס איז עמעס, איז מיט וואָס צייכנט זיכ אויס פּאלעסטינע פונ אנ אנדער לאנד? מיט איינ וואָרט, מיט גאָרניט. א בײַשפּיל קאָנענ מיר נעמענ פונ דער אָרטיקער ייִדישער בורזשואזיע, פונ די אָרטיקע ייִדישע מײַסטערס. ווער פונ אונדז ווייס ניט, ווי אזוי זיי באגייענ זיכ מיט זייערע פארקנעכטעטע מענטשנ? צי דענ וועלנ זיי אינ פּאלעסטינע איבערבויענ זיכ אונ בעסער ווערנ? ווו זשע איז עס די גליקלעכע צוקונפט, וואָס מע זאָגט צו די ייִדנ אינ פּאלעסטינע? זי איז ניטאָ אונ וועט ניט זײַנ.

איצט בלײַבט צו לייזנ נאָכ איינ פראגע. אויב אינ פּאלעסטינע איז שלעכט, אינ רוסלאנד איז אויכ ניט בעסער, וואָס זאָל טאָנ דאָס ייִדישע אָרעמע פאָלק, ווי זאָל עס זיכ באפרײַענ פונ דער דאָזיקער אומדערטרעגלעכער לאגע?

דער ענטפער איז א פּאָשעטער: אויב בא אונדז יידן עקזיסטירט דער זעלבי־
קער קאפּיטאליזם, ווי אין אנדערע מעלוכעס, דער זעלביקער פּראָלעטאריאט
ווי אומעטום, דארף דער קאמפּ צווישן דעם פּראָלעטאריאט און דער בורזשוא־
זיע צווישן יידן זײַן דער זעלביקער.

פּאר א בײַשפּיל קאָן אונדז דינען מײַרעוו־אייראָפּע. דאָרטן האָבן די ארבעטער
פּרײַער, ווי אין רוסלאנד, אָנגעהויבן פאריניקן זיך אונ שאפן קרײַזלעך, צום
אַנהייב קלײינע אונ דערנאָך, מיטן ווקס פונ דער אינדוסטריע אונ פונ דער
פּראָפּאגאנדע צווישן די ארבעטער, אלצ־גרעסערע. צולעצט האָבן זיך פונ די
דאָזיקע קרײַזלעך געשאפן גאנצע פאריינען, וועלכע האָבן שוין איצט אייגענע
פּאָרשטייער אין פּראָלאמענט.

מיט די זעלביקע מיטלען דארפן קעמפן אויך די יידן. אין צוזאמענהאנג
מיטן קאמפ, וואָס אונדז שטייט פּאָר מיטן קאפּיטאל, דארף, פּרײַער פונ אלצ,
פּאר יעדן פונ אונדז זײַן קלָאָר די היילקע לעבן־אופּגאבע פונ יעדן באווּסט־
זיניקן ארבעטער, וועלכע באשטייט ניט אין דעם, ווי אזוי פּולער אָנשטאָפּן
דעם מאָגן, נאָר אין דעם, אז יעדער פונ אונדז דארף לויט די קויכעס עפּעס
טאָן פּאַרן גלײַק פונ דער מענשהײַט, אונ וואָס מיר זאָלן ניט טאָן אין דעם זינ,
וועלן מיר ברענגען א גרויסן נוצן די צוקונפטיקע דוירעס.

מיר קאָנען ניט זיצן פּאַרלייגט די הענט אונ ווארטן אפ הילף פונ אויבן.
נאָר פונ אונדז אליין הענגט אָפּ אונדזער באפרײַונג אונ
העטונג. יעדערער דארף ווי ווײַט מעגלעך באמיען זיך צו לערנען זיך אליין
אונ אנדערע אונ אפ אזא אויפן העלפּן צו שאפן די ערשטע צײַט כאָטש קלײינע
קרײַזלעך. די דאָזיקע קרײַזלעך וועלן אונדז מיט דער צײַט געבן א פולשטענ־
דיקע מעגלעכקײַט זיך פאריניקן אונ ווערן מיטגלידער פונ דער גרויסער
אלוועלטלעכער קעמפּנדיקער ארבעטער־פּארטיי, וועלכע, ארבעטנדיק סאָלידאריש,
וועט זיך דערשלָאָגן מענטשלעכע רעכט. דאן וועט פּארווירקלעכט ווערן די
עמעסע פרײַהײַט, בּרידערלעכקײַט אונ גלײַכהײַט פּאר דער גאנצער מענטש־
הײַט, ניט אויסשליסנדיק אויך די יידן.

ס׳איז מער קיין צווייפל אין קינפּטיקן ניצאָכן פונ די ארבעטער. די גע־
שיכטע באווײַזט, ווי ניט פעסט איז דער אָרדענונג, וווּ מענטשן קאָנען שטארבן
פונ הונגער בא די שוועלן פונ לוקסוס. מיר, יידן, דארפן ניט אראָפּפאלן אונ
שעמען זיך, וואָס מיר געהערן צו דער „שענדלעכער" יידישער ראסע. די גע־
שיכטע פונ די יידן גיט אונדז דאָס רעכט אפ דעם. זי האָט אויך אירע גלענצ־
דיקע זײַטלעכן. ס׳איז נאָך ניט געווען אפ דער וועלט אזא נאציע, וואָס זאָל
קענען אזוי העלדיש שטארבן פאר איר גלויבן, ווי די יידישע. לאָמיר זשע
אויך, דער יונגער דאָר, נעמען א בײַשפּיל פונ אונדזערע זיידעס אונ ווײַזן
אונדזערע העלדנמוט אין קאמפ פאר דער באפרײַונג פונ דער מענטשהײַט.

צוויי קאָנספּעקטן פון לעקציעס, וואָס מע פלעגט לייענען אין די ערשטע סאָצ.־דעמ. קרייַזלעכ אין ווילנע אין אָנהייב פון די 90־ער יאָרן

אין ייִדישן פאָנד פון ארכיוו פון מארקס-ענגעלס־לענין-אינסטיטוט האָבן מיר געפונען צוויי דאָקומענטן, וועלכע באקאָנען אונדז מיט די מעטאָדן און כאראקטער פון דער פּראָפּאגאנדע, וואָס איז געפירט געוואָרן אין אָנהייב פון די ניַינציקער יאָרן אין די סאָציאל־דעמאָקראטישע קרייַזלעכ פון ווילנע און אנדערע שטעט. דער ערשטער דאָקומענט שטעלט מיט זיכ פאָר טעזיסן („פראגעס") פון א לעקציע אפ צו פארנעמען זיכ אין די ארבעטער־קרייַזן. די ערשטע לעקציע איז צעטיילט אפ די פאָלגנדיקע טיילן: 1) ארבעט-טאָג, 2) ארבעטלוין; 3) מערווערט; 4) אָרגאניזאציע פון ארבעט; 5) וועגן קאָנקורענצ; 6) פּריוואט־אייגנטומ; 7) אָרגאניזאציע פון ארבעט בא דער קאָ־מוניסטישער אָרדענונג.

אין דעמ געפונענעמ דאָקומענט פעלן אָבער די לעצטע 4 טיילן פון דער „לעקציע". פון די פאר־בליבענע 3 טיילן איז צו זען, אז כאָטש אין דער „לעקציע" איז געמאכט געוואָרן א פּרווו צו פאר־ענטפערן די „פראגעס" פון מארקסיסטישן שטאנדפּונקט, איז דאָכ בא דעמ אווטער פון די „פרא־געס" ניט געווען קיין קלאָרע מארקסיסטישע קאָנצעפּציע וועגן די בארירטע פראגעס. און אין גע־וויסע פראגן האָט דער אווטער פון די „פראגעס" זיכ געשטעלט אפ א ניט מארקסיסטישן שטאנד־פּונקט. צום בייַשפּיל: אין דעמ ערשטן פּונקט וועגן ארבעט-טאָג, אין וועלכן עס ווערט אָנגעוויזן די נייטיקייַט און נוצלעכקייַט פון א פארקירצטן ארבעט־טאָג ווערט דערקלערט, אז א קירצערן אר־בעט־טאָג קען מען זיכ דערשלאָגן:

„א) אפן געזעצגעבערישן וועג; ב) דורכ זעלבסטעטיקייַט און ג) דורכ אויסבילדן א זעלב־שטענדיקן פּאָליטישע פּארטיי, און אויב דאָס איז ניט מעגלעכ, דאן אונטערשטיצן בייס די וואלן קאנדידאטן, וואָס שטעלן ארייַן אין זייער פּראָגראמ די ארבעטער־געזעצגעבונג (צווישן אנדערע אויכ פארקירצן דעמ ארבעט־טאָג); ד) שטרייַקן, ארביטראזש־געריכט".

ווי מיר זעען, האָט דער אווטער פון די „פראגעס" ניט אויסגעבראקירט קיין שום מיטל אפ צו דערגרייכן א פארקירצטן ארבעט־טאָג, און האָט אפילע ניט געהאלטן פאר אומבאדינגט נייטיק צו אויסבילדן א זעלבשטענדיקע פּאָליטישע פּארטיי אפ צו דערגרייכן א קירצערן ארבעט־טאָג.

די דאָזיקע שטעלונג צו דער פראגע באווייַזט גאנצ בוילעט, אז אין די ערשטע ארבעטער־קרייַזלעכ איז ניט געשטעלט געוואָרן די פראגע וועגן דער אבסאָליוטער נויטווענדיקייַט פון א זעלב־שטענדיקער פּאָליטישער פּארטיי פון פּראָלעטאריאט אפ צו דערשלאָגן זיכ עקאָנאָמישע און פּאָלי־טישע באפרייַונג.

אין דעמ צווייטן דאָקומענט—אין דער „לעקציע וועגן עקאָנאָמיק און פּאָליטיק" איז שוין יאָ געשטעלט געוואָרן די פראגע וועגן עקאָנאָמישן און פּאָליטישן קאמפ און וועגן דער נייטיקייַט צו שאפן עקאָנאָמישע און פּאָליטישע אָרגאניזאציעס. אָבער אין דער „לעקציע וועגן עקאָנאָמיק און פּאָליטיק" איז ארויסגערוקט געוואָרן די „טעאָריע" וועגן די סטאדיעס פון עקאָנאָמישן און פּאָלי־טישן קאמפ. דער אווטער פון דער דאָזיקער „לעקציע" דערקלערט, אז פריִער מוז געשאפן ווערן די עקאָנאָמישע אָרגאניזאציע און פריִער דארפ געפירט ווערן אן עקאָנאָמישער קאמפ, ווייַל:

„דער שטרײַט פון די ארבעטער מיט די קאפּיטאליסטן ברענגט דערצו, דאָס די אר־בעטער זאָלן האָבן שטיצקעס מיט פּאָליציע, מיט די פאבריצנע אינספּעקציע, מיט סודעבנע און נאָכ פיל הערשאפטן. וואָס מערער עס ווערן די שטיצקעס מיט די פאָרשטייער פון הערשאפט אלצ מערער הייבן אָן די אנטוויקלטערע ארבעטער צו פארשטיין די נייטיקײַט פון פּאָליטישער פרײַהײַט און ווי נייטיק ס'איז זיכ צוצוגרייטן צו א קאמפ מיט די עקזיס־טירנדע פּראוויטעלסטוואָ צוליב די פּאָליטישע רעכטן. זיי (די אנטוויקלטערע ארבעטער) הייבן אָפט אָן זיכ צוזאמענצוקלײַבן צו באטראכטן זייערע פּאָליטישע פראגעס און דורכ־צופירן זייערע באשטימונגען דורכ דער מאסע. עס שפּראָצן ארויס פּאָליטישע ארבעטער־אָרגאניזאציעס. אלקיין, זעען מיר, אז די עקאָנאָמישע אָרגאניזאציע איז דער שטארקער פונדאמענט, אפ וועלכן עס וואקסט, סאָפקאָלסאָפ, ארויס א פּאָליטישע ארבעטער־אָרגאני־זאציע".

כוצ דעם ווערט אין דער „לעקציע" דערקלערט, אז די „עקאָנאָמישע אָרגאניזאציע דארפ זײַן אינגאנצן אָפּגעטיילט פון די פּאָליטישע" און צוליב א ריי סיבעס (וועלכע ווערן אָנגעוויזן אין דער „לעקציע") און באזונדערס צוליב דער פּאָליציי איז „דער צוזאמענמישן די עקאָנאָמישע און פּאָלי־טישע אָרגאניזאציעס אפילע געפערלעכ און שעדלעכ". די דאָזיקע „טעאָריע" פון צעטיילן די אר־בעטער־באוועגונג אין באזונדערע עקאָנאָמישע און פּאָליטישע אָרגאניזאציעס און אײַנפירן א סטאדיע פון קאמפ—צוערשט עקאָנאָמישן און דערנאָכ פּאָליטישן, איז דערנאָכ אפ א מער ברייטערן מאס־שטאב באגרינדעט געוואָרן פון אלעקסאנדער קרעמער אין זײַן באקאנטער בראָשור „וועגן אגיטא־ציע". און דער דאָזיקער געדאנק האָט באהערשט די ארבעטער-באוועגונג פון ווילנע, מינסק און א ריי אנדערע שטעט פון ווײַסרוסלאנד, ליטע און פּוילן, און געבראכט צו דער פאנאנדערוויקלונג פון די עקאָנאָמישע פאכ-קאסעס אין יענער צײַט. מע מוז אָבער קאָנסטאטירן, אז אין דער „לעקציע" זײַנען ניט ארויסגעשטעלט געוואָרן קיינע נאציאָנאליסטישע לאָזונגען. פארקערט, פּונקט ווי אין פיל אנדערע דאָקומענטן פון יענער עפּאָכע, ווערט אין דער דאָזיקער „לעקציע" דערקלערט:

„פראנצויזישע, רוסישע, ייִדישע, קריסטלעכע, ארבעטער פון יעוואָפּע אָדער פון אמעריקע—אלע לײַדן גלײַכ פון דער מאכט פון קאפּיטאל, וועלכער שטרעבט נאָר צו איין זאכ: צו באקומען וואָס מערער פארדינסט פון די ארבעטערס האָרעוועניע, גאנצ גלײַכ ווער דער ארבעטער זאָל ניט זײַן: צי אן ענגלענדער, אָדער א דײַטש, צי א ייִד, צי א קריסט, צי ער ווויגט אין אמעריקע אָדער אין אפריקע. אלזאָ: די אינטערעסן פון אלע ארבעטער פון אלע נאציאָנען פון אלע רעליגיעס זײַנען אלצ איינס" (אונטערגעשטראָכן אין אָריגינאל—ס. א.).

אזוי איז אין דער „לעקציע" געשטעלט געוואָרן די פראגע וועגן די אלגעמיינע אינטערעסן פון פּראָלעטאריאט. ווער עס זײַנען געווען די אווטערס פון די קאָנספּעקטן, איז אונדז ניט גע־לונגען פעסטצושטעלן, מיר דרוקן איבער דעם דאָקומענט אָן וועלכע עס איז ענדערונגען.

„פראגעס"*

(פארנעמונגען אין די ארבעטער־קרײַזן)

קאָפּיע פון מאגוסקריפט פון די ערשטע ווילנער ס.־ד.־קרײַזן.

אינהאלט: 1. דער ארבעט-טאָג. 2. ארבעטלויזן. 3. מערווערט. 4. אָרגא-ניזאציע פון ארבעט. 5. וועגן קאָנקורענץ. 6. פריוואט-אייגנטום. 7. אָרגאניזאציע פון דער ארבעט בא דער קאָמוניסטישער אָרדענונג.

1. ארבעט־טאָג

די באדײַטונג פון א קורצן ארבעט־טאָג פארן געזונט. זײַן ווירקונג אפ דער אינטעלעקטועלער אוו גײַסטיקער אנטוויקלונג, אפ דער צאָל אומגליק-פאלן, אפ דער צאָל ארבעטלאָזיקע, אפן ארבעטלויזן, אפ דער פּראָדוקטיווקײַט פון דער ארבעט אוו אפ דער פאריניקונג פון די ארבעטער. די ווירקונג פון א נאָרמאלן-ארבעט־טאָג אפ דער איבערפּראָדוקציע אוו ארבעטלאָזיקײַט. די ווירקונג אפ די אומדירעקטע שטײַערן. מיטלען צו דערשלאָגן זיך א קירצערן ארבעט-טאָג: א) אפן געזעצגעבערישן וועג; ב) דורך זעלבסטעטיקײַט אוו ג) דורכן אויסבילדן א זעלבשטענדיקע פּאָליטישע פּארטיי, אוו אויב דאָס איז ניט מעגלעך, דאן אונטערשטיצן בייס די וואלן קאנדידאטן, וואָס שטעלן ארײַן אין זייער פּראָגראם די ארבעטער־געזעצגעבונג (צווישן אנדערן אויך פּאר-קירצן דעם ארבעט־טאָג), ד) שטרײַקן, ארביטראזש־גערעכט (третейский суд).

די רעזולטאטן, וואָס זײַנען דערגרייכט געווארן דורכן קאמף פאר פּאר-קירצן דעם ארבעט־טאָג. די געזעצגעבונג וועגן ארבעט-טאָג אין רוסלאנד אוו אין אויסלאנד אוו דער צושטאנד פון דער פאבריק-אינספּעקציע. מאכי-נאציעס, וואָס עס טוט אָפּ דער פאבריקאנט, קעדײַ אויסצומײַדן דעם געזעצ וועגן ארבעט-טאָג: איבערווארפן פון אײַן פאבריק אפ דער אנדערער, אום-בײַטן, איבערדרייען דעם זייגער, רייניקן די מאשינעס, ווײַנען באם מײַסטער.

מאכינאציעס [צו אויסנוצן קינדער-ארבעט] בייס די קינדער באזוכן א שול? מיטלען פון קאמפ קעגן די דאָזיקע מאכינאציעס. די צווישנפּעלקער-לעכע באוועגונג פאר באגרענצן דעם ארבעט-טאָג.

2. ארבעטלויזן

די גרייס פון דעם ארבעטלויזן. ווירקונג פון נאָכפרעגאון אָנבאָט אוו פון דער רעזערוו-ארמיי. באדינגונגען, וואָס ווירקן אפ דער גרייס פון דעם ארבעטלויזן: קלימאט, שטופּע פון קולטור, אנטוויקלונג פון קאפּיטאליזם (פון דער פארגרעסערונג אוו פארקלענערונג). ווירקונג פון

* די דאָזיקע „פראגעס" זיינען איבערגעזעצט פון רוסישן אָריגינאל, וועלכער ווערט אויך איבער-געדרוקט אין דעם באנד.

עמיגראציע אוּן אימיגראציע, איבערוואנדערונג פון די ארבעטער פון די דער־
פער אין די שטעט, אומדירעקטע שטיַערן (די פאָרמע פון רעגירונג אוּן
קאפּיטאליזם). ווירקונג פון פּרויען־אוּן קינדער־ארבעט אפּן ארבעטלויזן. סינדי־
קאטן פון די באלעבאטים, ארבעטער־אָרגאניזאציעס; נאטור־געצאָלט (קראָמען,
קופּאָנעס), טערמינעס פון אויסצאָלן, שטראָפּן, בראקירונג פון פּראָדוקט, דינ־
גען ארבעטער אין דער צייט פון גרעסטער נויט. פּארקאָנטראקטירונג פון אר־
בעטער, סיסטעם פון לערן־יינגלעך, געזעצגעבונג איבּ רוסלאנד וועגן לערן־יינג־
לעך. רעאלער, נאָמינאלער, אבסאָליוטער אוּן רעליאטיווער ארבעטלויזן. ווירקונג
פון ווויונגען, וואָס מע אָרדנט אײַן פאר די ארבעטער, אפּן ארבעטלויזן. גע־
צאָלט פון שטיק: די גרייס פונעם געצאָלט פאר א שטיק, די שעדלעכקייט
פאר די ארבעטער, פאָדערונגען, וואָס די שטיק־ארבעטער קענען ארויסשטעלן
די באלעאטים, דער נוצן פון אריבערגייג אפּ געצאָלט פון וואָכן. ווירקונג
פונעם געצאָלט פון שטיק אפּן צעטיילן די ארבעטער צווישנאנאנד. אָנטייל
פון די ארבעטער אינעם רעווען פון דער פּראָדוקציע אוּן די ווירקונג אפּן
ארבעטלויזן. איבערשטונדן־ארבעט. ווירקונג פון ארבעטלויזן אפּ דעם פּיזישן,
אינטעלעקטועלן אוּן גייַסטיקן צושטאנד פון די ארבעטער: פּארבּרעכערישקייט,
דעגענערירונג, שטערבלעכקייט, צאָל כאסענעס, פּראָסטיטוציע.

ווירקונג פון צוציען קינדער־אוּן פרויען־ארבעט: נעגאטיוע זייטן
(צעשטערונג פון דער פאמיליע, דעמאָראליזירונג, פּיזישע אָפּשוואכונג, פאר־
גרעסערונג פון דער צאָל טויט־געבּאָרענע אוּן קינדער־שטערבלעכקייט). פּאָ־
זיטיוע זייטן (עמאנסיפּאציע, קאפּיטאליזירונג פון הויז־ווירטשאפט, באדיי־
טונג פארן קלאסנקאמפּ). מיטלען פון קאמפּ.

3. מערווערט

ווערט, טוישווערט, מערווערט, נויטווענדיקע אוּן מערארבעט.

מערווערט איז ניט קיין געצאָלט פאר דער ארבעט (דערוויַזן: קוואל
פון לעבן־מיטל פאר די ניט־ארבעטנדיקע קלאסן: אקציאָנערן, גרויסע קאפּי־
טאליסטן, פאבריקאנטן אוּן אז. וו.).

ארבעטלויז איז ניט קיין באלוינונג. ארבעטלויז געפינט זיך ניט אין
קיין שום אנטשפּרעכונג מיטן ווערט פון דעם געשאפענעם פּראָדוקט אוּן מיט
דעם דויער פונעם ארבעט־טאָג אוּן אז. וו. נאָר ער שטעלט פאָר מיט זיכ
דעם קאָסט פון דעם מינימום עקזיסטענץ־מיטלען פונעם ארבעטער. די סיבע
פארוואָס דער ארבעטלויז איז ניט קיין באלוינונג פאר דער ארבעט (דאָס
ניט האָבן קיין פּראָדוציר־מיטלען). די פּראָדוציר־מיטלען גופע זיַנען פּרא־
דוקטן פון דעם ארבעטער. די עקספּלואָאטאציע פון ארבעט באם שקלאפּנטום, פעא־
דאליזם, וויא באוויַזן, אז דער אורקוואל פון קאפּיטאל איז געווען עקספּלואָאטאציע.

וועגן דעם באטייַט פון ווכערישן, פּראָדוציר- אוּן האנדל-קאפּיטאל.
די יידן־פראגע. שטיַערן דירעקטע אוּן אומדירעקטע. זייער אָפּשאצונג פונעם
שטאנדפונקט פון די אינטערעסן פונעם ארבעטער־קלאס. די באדייַטונג פון
דער רעגירונג־פאָרמע אפּ דער פאָרמע פון שטיַער. אָנווייַזן, אז ארבעט איז
דער איינציקער קוואל פון שטיַערן. ארבעטער־געזעצגעבונג, ווי א מיטל צו
פארקירצן דעם מערווערט. אויספיר פון די קעגנוואנצן אין די אינטערעסן פון
די קאפּיטאליסטן אוּן ארבעטער.

א לעקציע

וועגען

עקאָנאָמיק און פּאָליטיק

.1

1. אללע אוצרעשזדעניעס צו זאממען, וועלכע זיינען נייטהיג צום שטרייט צווישען די ארבייטער און קאפּיטאליסטען, הייסען די עקאָנאָמישע אר-גאניזאציע פון ארבייטער קלאסס. אללע אוצרעשזדעניעס, וועלכע ערציהען די ארבייטער צו א שטרייט מיט פּראוויטעלסטוואָ, צו זאממען הייסען די פּאָליטישע אָרגאניזאציע.

2. דער שטרייט פון די ארבייטער מיט די קאפּיטאליסטען בריינגט דערצו, דאָס די ארבייטער זאָלען האָבען שטיצקעס מיט פּאָליציע, מיט די פאבריצנע אינספּעקציע מיט סודעבנע און נאָך פיל העררשאפטען. וואָס מעהרער עס ווע־רען די שטיצקעס מיט די פאָרשטייער פון העררשאפט אלץ מעהרער הייבן אָן די ענטוויקעלטערע ארבייטער צו פערשטיין די נייטהיגקייט פון פּאָליטישע פרייהייט און ווי נייטהיג ס־איז זיך צו צוגרייטען צו א קאמפף מיט די עקסעס-טירענדע פּראוויטעלסטוואָ צוליעב די פּאָליטישע רעכטען. זיי (די ענטוויקעל-טערע ארבייטער) הייבען אָפט אָהן זיך צוזאממענצוקלייבען צו בעטראכטען זייערע פּאָליטישע פראגען און דורך צו פיהרען זייערע בעשטימונגען דורך דער מאססע. עס שפּראָצן ארויס פּאָליטישע ארבייטער אָרגאניזאציעס על כן, זעהען מיר, אז די עקאָנאָמישע אָרגאניזאציע איז דער שטאר-קער פונדאמענט אויף וועלכען עס וואקסט סוף כל סוף ארויס א פּאָליטישע ארבייטער-אָרגאניזאציע. דערפון קען מען זעהן, אז די פּאָליטישע אוצרעשזדעניע קען נאָר דאנן האָבען א זין, ווען די עקאָנאָמישע אָרגאניזאציע ארבייט פלייסיג. ווען אָבער, אין די עקאָנאָמישע אָרגאניזאציע העררשט אנ-אונאָרדנונג איז די גאנצע פּאָליטישע אָרגאניזאציע נור א קינדער-שפּיל און די ארבייטער וועלכע פערנעמען זיך דער מיט זיינען גלייך צו יענע העלדען, וועלכע מאכען רעוואָליוציעס ביי זיך אויפען ביידעם. אריין בריינגען אנ־אָרדנוג אין די קאססעס הייסט שוין פאראיינס צוגעבען א לעבענס־קראפט די פּאָליטישע ארבייטער אָרגאנ-ניזאציע.

3. די עקאָנאָמישע אָרגאניזאציע דארף זיין אין גאנ-
צען אָפּגיטהיילט פון די פּאָליטישע. איבער די ווייטערדיגע אור-
זאכען: א) א קאססע קען נאָר דאן זיין נוטציג פאר די ארבייטער, ווען זי קען
האָפען אויף א גרויסע מאססע, על כן דארף מען זעהן דאָס אין די קאססען זאָלען
קענען אריינטרעטען אפילו אזוינע ארבייטער, וועלכע שטייען אין אָרענטליכ־
קייט און אין פערשטאנד ניט העכער פון א גיוויינטליכען ארבייטער. אריינ-
טרעטען אָבער אין א פּאָליטישע אָרגאניזאציע קענען נאָר אזיינע, וועלכע
שטייען אויף א העכערען שטאפּיל פון ענטוויקלונג, אזיינע וועלכע פערשטייען
קלאָהר, אז יעדער קלאססען־קאמפּף איז א פּאָליטישער קאמפּף, צוליעב דעם,
וואָס מען מישט צו זאממען אָט די ביידע סאָרטען אָרגאניזאציעס איז זייער
שווער אריין צונעמען נייע צלענעס, און דאָס בריינגט נאָך דערצו, אז די
ארבייטער בעוועגונג, ווערט א בעוועגונג פון א קליינע גרופּפּע פערשטענדיגע,
פאר וועלכע דיא קאססע אליין האָט קיין ווערדע ניט, ווייל זי וועט קיין
מאָהל ניט קענען אויסבעסערען זייער מאטעריאלישע לאגע. זי ווערט אנ-אריס-
טאָקראטישע בעוועגונג ווייל די גאנצע מאססע נעמט קיין אָנטהייל ניט אין
די קאססעס. ב) דער צוזאמענמישען די עקאָנאָמישע און פּאָליטישע אָרגאניזא-
ציע איז נאָך אויך גיפערהליך אין פּאָליצייסקען הינזיכט, ווייל דאן ווערט יע-
דער מיטגליעד פון קאססע, זיך פערלאָזענדיג אויפען אוסטאוו און אויף די
פּראקטיקע, זיין פעראנטוואָרטליך פאר-ן געהערען צו א פּאָליטישע געזעללשאפט.

.2

1. די ארבייטער, וועלכע האָבען ניט קיין אייגענטהום און וועלכע לעבען
דערפון וואָס זיי פערקויפען זייער ארבייטס-קראפט, הייסען דער קלאסס
פּראָלעטאריער.

2. פּראנצייזישע, רוסישע ארבייטער, אידישע, קריסטליכע, ארבייטער פון
יעווראָפּע אָדער פון אמעריקע—אללע ליידען גלייך פון די מאכט פון קאפּיטאל,
וועלכע שטרעבט נאָר צו איין זאך: צו באַקומען וואָס מעהרער פערדיענסט
פון די ארבייטערס האָרעוואניע, גאנץ גלייך ווער דער ארבייטער זאָל ניט
זיין: צי איין איינגלאנדער, אָדער א דייטש, צי א איד, צי א קריסט, צי ער
וויינט אין אמעריקע אָדער אין אפריקע. אלזאָ: די אינטערעסען פון
אללע ארבייטער פון אללע נאציאָנען פון אללע רעליגיעס
זיינען אלץ איינס.

3. אינטערעסען פון די פּראָלעטאריער און די קאפּי־
טאליסטען זיינען געגען זעטצליך: וואָס קורצער עס איז דער
ארבייט-טאָג דאָס ווייניגער איז די פּראצע, וואָס דער קאפּיטאליסט בעקומט
אומזיסט, וואָס גרעסער ס׳איז די ארבייטס-לויהן דאָס קלענער איז דער פער־
דינסט פון די קאפּיטאליסטען; פאר די ארבייטער איז גוט, דאָס זיי זאָלען
שטיין איינע פאר די אנדערע, זיך פערבינדענדיג אין א פעסטע אָרגאניזאציע,
די קאפּיטאליסטען פערקעהרט, איז בעסער צו האָבען עסק מיט איינצלנע
אָבגיזונדערטע ארבייטער א. ד. גל.

4. די קאפּיטאליסטען פערמעגען אללע מיטלען צו בעשאפען אללע נייטהיגע
פּראָדוקטען (למשל, געביידע, מאשינעס, רייהע מאטעריאלען א. ד. גל.). דער

ארבייטער פערמעגט גאָר נישט אויסער צוויי הענד, וועלכע דינען איהם אלס איינציגער לעבענס מיטטעל. דעריבער, אום ניט צו שטארבען פון הונגער, מוז דער ארבייטער זיין צופריעדען אויף אללע בעדינגונגען, וועלכע דער קאפיטאליסט שטעלט איהם ארויס. דער קאפיטאליסט הערשט, דער ארבייטער גיט זיך אונטער. פון דעסטוועגען קענען אלע די ארבייטער מאכען א סך קלענער די עקספלואטאציע פון זייער פראצע. איין ארבייטער איז שוואך אנטקעגען קאפיטאליסט; א פעראיין פון ארבייטער קען צו דריקען דעם קאפיטאליסט אָבצוטרגען. צוליעב א פאָרשריטליכע שטרייט מיט די קאפיטאליסטען מוזען די ארבייטער זיך פערבינדען אין פעראיינען.

5. די ציעלען פון די ארבייטער:

א) די נאָהענסטע, וועלכע מען קאָן צוטהיילען אויף אלגעמיינע ספעציאלע וועלכע וועגען זיך פון יעדער מלאכה בעזונדער.

אלגעמיינע: איין קורצען ארבייטס-טאָג, גרעסערע שכירות, ליכטיגע בריייטע מאסטערקאיעס און מעגליכע בעהאנדלונגען פון קאפיטאליסט מיט די ארבייטער;

ספעציאלע: צום ביישפיל דער טערמין, די צייט פון צאָהלען די ארבייטס-לויהן, דער אָנהייב און סוף ארבייט, מיטאָג״ס צייט א. ד. גל.

ב) שפעטערדיגע: פאָליטישע פרייהייט, וועלכע זאָגט צו: 1) צו מאכען פריי סטאצקעס, פעראיינען, פריי רייד־ען, שרייבען, פרייע פערזאמלונגען; 2) צו לאָזען נעהמען א־נ־איינטהיי? אין דער פיהרונג פון דער מלוכה כד׳ ארויס צוגעבען זאקָאנעס, וועלכע מאכען קלענער די עקספלואטאציע פון די קאפיטאליסטען (פאבריצנע זאקָאנעס).

ג) די לעצטע פערניכטען די קאפיטאליסטישע געזעללשאפט און בעשאפען א סאָציאליסטישען וועלט־אָרדנונג, אין וועלכען אללע געווערבס־מיטלען (פאבריקען, זאוואָדען, ערד), וועלכע געהערען צו אלעמען און צו קיינעם ניט באזונדער, און אללע פערברויך־פּראָדוקטען וועלען אויסגעארבייט ווערען צוזאממען.

כדי צו ערריייכען די שפעטערדיגע און לעצטע ציעלען גרינדען די ארבייטער א פאָליטישען פעראיין. אין פאָליטישען פעראיין טרעטען אריין ארבייטער פון פערשיעדענע מלאכה׳ס, וועלכע פארשטייען די פאָלגענדע: 1) אז אין דער איצטיגער געזעללשאפט בעשיטצט פראוויטעלסטוואָ נאָר די אינטערעססען פון די קאפיטאליסטען, 2) כדי רעכט צו פארבעסערען זייער לאגע איצטער און כדי שפעטער אין גאנצען מנצח צו זיין דעם קלאסס קאפיטאליסטען דארפען די ארבייטער האָבען אין די הענד די פאָליטישע מאכט, ד״ה, זיי דארפען נעהמען א־נ־איינטהיי? אין דעם פיהרונג פון מלוכה. דערפון קען מען זעהן, אז מיטגלידער פון פאָליטישען פעראיין קען זיין נאָר דיא ענטוויקעלטערע טהיי? ארבייטער. דער פאָליטישער פעראיין האָט זיך זיינע אייגענע אוצרעשזדעגיעס, וואו מען בעטראכט פערשיעדענע פאָליטישע פראגען און מען שטעלט אוועק געווייסע בעשטימונגען, וועלכע מען לייגט עס נאכהער פאָר פאר מאססע.

אזיי ווי אונזער סאמאָדערזשאוונע פראוויטעלסטוואָ איז רודף און בעשטראָפט שטרייניג יעדען ארבייטער, וועלכער נעהמט א־נ־איינטייה? אין א פאָליטישען געזעללשאפט און זיי אויפצוזוכען האלט זיא גאנצע פולקעס שפיאָנען,

איז דעריבער נייטהיג, דאָס פון די פּאָליטישע אוצרעשזדעניעס זאָלען וויסן וואָס וויניגער מעגשען, אז וועגען זיי זאָלען וויסען נאָר אזיינע מענשען, וועלכע פערדינען פּאָלקאָם א צוטרויא און וועלכע האָבען ארויס געווינען א־נ־איבערגעגעבענהייט צו דער ארבייטער־זאך. על כן אין סאמאָדערזשאוונע מלוכה איז נייטהיג, דאָס פּאָליטישע ארבייטער פערזיינען זאָלען זיין א געהיים פאר דער מאסס.

כדי צו עררייכן די נעהענסטע ציעלען מאכן די ארבייטער עקאָנאָמישע פראָפּעסיאָנאלנע פעראיינען און עפענען קאסטעס צום שטרייט. דערפון זעהס מען, אז די קאסטעס דארפען נאָר שטיצען די ארבייטער אין זייער שטרייט מיט די קאפּיטאליסטען, זיך ניט שטעלענדיק קיין זייטיגע ציעלען; צו עררייכען אָט די זייטיגע ציעלען עקסעסטירען אָדער דארפען עקסעסטירען אנדערע אוצרעשזדעניעס. דעריבער זאָגען מיר:

1) די קאסטע דארף ניט דירעקט זיך בעזאָרגען מיט די ענטוויקלונג פון ארבייטער. אויב די קאסטע וועט זיך אָנהייבען צו בעזאָרגען מיטען צושטעלען איהרע מיטגליעדער צטענייעס מיט זאניאטיעס, הערט זי אויף צו עקסעסטירען אלס קאסטע פון שטרייט און ווערט א קאָנטאָר צו זוכען לעהרער—דאָס איז ערסטענס. צווייטענס, די ציעל פון צטענייעס מיט זאניאטיעס איז איבערהויפט צו ענטוויקלען בייַן ארבייטער א פּאָליטישען פערשטאנד, דעריבער דארפען זיך דערמיט בעזאָרגען די פּאָליטישע אוצרעשזדעניעס און אויף קיין פאלל ניט די קאסטעס און שטרייט. דער ארבייטער קען אפילו זיין זייער ניט צופריעדען דערפון, וואָס צוליעב די אָדער יענע פּריצינעס האָט ער ניט קיין צטענייע און זאניאטיעס, נאָר עס וואָלט געווען זייער משונה־דיג פון זיין זייט זיך צו וועגדען מיט דעם פאָדערונג פון ענטוויקלונג צו די קאסטעס. זי קען איהם געבען נאָר דאָס, אויף וואָס זיא איז געשטעלט, זיא קען איהם נאָר געבען א גייסטליכע און מאטעריאלישע מאכט צו שטרייטען מיט די בעלי בתים ניט מעהר.

2) די קאסטע דארף ניט דירעקט פערפערטיגען די ארבייטער צו א קאמפף מיט פראָוויטעלסטוואָ, ד״ה זי דארף ניט איהם געבען מיטלען מיט אזא אָדער א־נ־אנדער ארט צו נעהמען א־נ־איינטייהל אין די בעשטימונגען פּאָליטישע פראגען. דאָס דארף ניט זיין איבער די וויייטערדיגע אורזאכען: 1) דאָס וואָלט ניט געשטימט מיט דעם ציעל פון קאסטע, וועלכע בעשטייט נאָר אין דעם צו שטיצען דעם ארבייטער אין זיין שטרייט מיט די קאפּיטאליסטען. 2) כדי צו מאכען גוטע פּאָרשריטע אין דער שטרייט מיט די בעל־בתים, איז נייטהיג דאָס אין שטרייט זאָלען נעהמען איינטהייל די גרעסטע טהייל ארבייטער פון דער מאכה. אלזאָ, קענען די קאסטעס זיין נוטצליך נור דאן, וען אין איהר קען אריין טרעטען יעדער אָרעגנטליכער ארבייטער, אָבער מיטגליעדער אין א פּאָליטישע אָרגאניזאציע קענען נאָר זיין מעהר ענטוויקעלטע ארבייטער וועלכע פערשטייען די שפּעטערדיגע און לעצטע ציעלען פון ארבייטער־בעווענגונג. דעריבער: אויב די קאסטע וועט טראָגען א פּאָליטישען חאראקטער, ווען אין איהר קענען אריין טרעטען נאָר די קלענסטע טהייל ארבייטער, כדי אריין צוטרעטען אין אזא קאסטע, וועט מען מוזען זוכען בייַן ארבייטער אזעלכע מעלות, וועלכע די גרעסטע טהייל האָט ניט, די ארבייטער־באוועגונג וועט ווערען א־נ־אריסטאָקראטישע בעווענגונג פון א קליינע גרופּפע מענשען; פאר די מענשען פערליערט די קאסטע אלס פּראיין פון שטרייט די גאנצע

וועדע, ווייל זי וועט ניט זיין אים שטאנדע אויסצובעסערן זייערע מא-
טעריאלישע לאגע, ווייל די גאנצע מאסע וועט ניט קענען אריין קומען אין
קיין קאסע. 3) אויב די קאסע וועט זיך שטעלען פאָליטישע ציעלען, וועט
דאָס זיין זייער גיפערלעך אין פאָליטישען הינזיכט, וואָרום אויב עס וועט זיך
מאכען א פּראָוואל אין וואָסער עס איז פאר א קאסע, וועט יעדער מיטגליעד
זיך פערלאָזענדיג אויפען אוסטאוו אונ פראקטיקע, זיין פּראָנטוואָרטליך פאר-
גיהערען צו א פאָליטישע אָרגאניזאציע, ד״ה ער וועט זיין פּראָנטוואָרטליך
פאר אזא פערבערך, וועלכע פראוויטעלסטוואָ בעשטראָפט אָהן רחמנות, דערום
[וועט יעדער] פּראקטישער ארבייטער וועלכער האָט נאָך קיין זאך ניט געטאָן, שוין
פערעכענט ווערן פון ערסטער טאָג פון זיין אריין טרעטען אין קאסע, פאר
א פערבערעכער, וועלכען עס קומט א שטריינגער שטראָף. עס וואָלט גיוועז
זייער זייער נארעש און אפשר אונאָרענטליך אריין צוואַרפען אין אזא גיפאר
אזא איין ארבעטער, וועלכער האָט זיך אין קיין זאך ניט ארויס גיוויזען
אונאָרענטליך דערפאר, ווייל ער האָט נאָך גאָרניט גיטהאָן און איהר פיהרט
איהם שוין אריין אין א שווערע אוגלאָוונע דיעלאָ, נארעש דערפאר, ווייל
ער האָט נאָך ניט אריסגעוויזען, אז מען קען זיך אויף איהם פערלאָזען און
איהר פערטרויט איהם געפעהרליכע פאָליטישע זאכען. און דאָס, וואָס איז
שייך צו די מיטגליעדער פון קאסע, וועלכע זיינען שוין גענוג ענטוויקעלט
צו פערשטיין פאָליטישע פראגען פון ארבייטער, האָבען יעגע אלע מאָל די
מעגליכקייט צו צושטיין צו די פאָליטישע אוצרעזשדעניעס, וועלכע עקסעקוטי-
רען אין געהיים פון דער מאסע.

3) די קאסע דארף זיך נאָר שטעלען עקאָנאָמישע ציעלען און ניט
אָבערטען פון איהרע דירעקטע ציעלען. די דירעקטע ציעלען פון דער קאסע
איז נאָר צו שטיצען דעם ארבייטער אין דער צייט פון זייער שטרייט מיט די
קאפיטאליסטען און ניט זיי צו לערנען אָדער צו ענטוויקלען פאָליטיש.

4) פון די נעהנסטע ציעלען פון ארבייטער איז די וויכ-
טיגסטע פערקירצען דעם ארבייטס־טאָג. די ארבייטער, וועלכע
זיינען מיט לייב און לעבען אריינגיטאָהן אין שטרייט פארען לעבען, קענען ניט
לעזען, ניט ענטוויקלען זיך, ניט צוזאממענקוממען צו באטראכטען זייערע אל-
געמיינע אינטערעסען; זיי קענען אפילו ניט קלערען וועגען זייער לאגע. אָהן
רוהיגע צייט קענען די ארבייטער ניט פערשטיין זייער לאגע, ניט געפינען קיין
מיטלען וויי פון איהר פטור צו ווערן. פארקירצען דעם ארבייטס-
טאָג איז דער ערסטער און נייטהיגסטער בעדינג פון
דעם בעפריען פון ארבייטער־קלאסס. דעריבער, אויב די ארבייטער קע-
נען אויסקלייבען איינס פון די ביידע, אָדער פערקירצען דעם ארבייטס־טאָג,
אָדער למשל פערגרעסערען די שכירות, דארפען זיי בעסער אויסקלייבען די
ערסטע. דאָס פאָדערט זייער אייגענער קלאססען־אינטערעסס.

ענדע

דער סטאטוט פון דער ווילנער „קאמפ-קאסע" (פון שנײַדער-פאכ) גיט א קלאָרנ באגריפ, וויאזוי די אגיטאציע וועגנ אָפּזונ-דערנ דעמ עקאָנאָמישנ קאמפ פון פּאָליטישנ איז פארווירקלעכט געוואָרנ אינ לעבנ. פון דעמ דאָזיקנ דאָקומענט זעענ מיר, אז די פאכ-קאסעס (קאמפ-קאסעס) האָבנ מיט זיכ פאָרגעשטעלט פּראָפע-סיאָנעלע פאריינענ, וועלכע האָבנ זיכ געשטעלט די זעלביקע צילנ אונ אופגאבעס, וואָס די טרעד-יוניאָנס אינ ענגלאנד, אמעריקע אונ אנדערע לענדער, אונ האָבנ זיכ געשטעלט די איינציקע אופגאבע צו פארקלענערנ דעמ ארבעט-טאָג אונ פארגרעסערנ די סכירעס.

דעמ „סטאטוט" האָבנ מיר געפונענ אינ מארקס-ענגעלס-לענינ אינסטיטוט. ווערעס איז דער אווטער פון דעמ דאָזיקנ סטאטוט — איז אונדז ניט געלונגענ פעסטצושטעלנ.

דער סטאטוט איז איבערגעזעצט פון רוסישנ אָריגינאל, וועל-כער ווערט אויכ איבערגעדרוקט אינ דעמ באנד.

סטאטוט פון דער ווילנער קאמפ-קאסע

פּראָלעטאריער פון אלע לענדער, פארייניקט זיכ!

I. וועגנ די צילנ פון דער קאסע

1. קיינער פון די ארבעטער איז ניט אימשטאנד צו פירנ אליינ א קאמפ קעגנ זײַנ באלעבאָס, קעדיי צו פארבעסערנ כאָטש וויפל עס איז זײַנ ביטערנ לעבנ. קיינער פון אונדז קאָנ ניט דערשלאָגנ זיכ מיט זײַנע אייגענע פּערזענ-לעכע אָנשטרענגונגענ א פארקירצונג פון ארבעט-טאָג אונ א העכערונג פון געצאָלט פאר זײַנ שווערער ארבעט. דערפאר פארייניקנ מיר זיכ אלע, קעדיי צו שטיינ איינע פאר די אנדערע אונ שטיצנ איינער דעמ צווייטנ. נאָר דע-מלט, ווענ יעדערער פון אונדז וועט זיכ זאָרגנ וועגנ אלע זײַנע איבעריקע ברידער אונ שוועסטער — די ארבעטער אונ ארבעטערקעס, ווענ מיר אלע וועלנ זיכ זאָרגנ אונ אײַנשטעלנ זיכ פאר יעדערנ, נאָר דעמלט וועלנ מיר קאָ-נענ זיכער זײַנ, אז אונדז וועט זיכ אײַנגעבנ צו דערגרייכנ א פארבעסערונג פון אונדזער לאגע: א פארקלענערונג פון ארבעט-טאָג, א פארגרעסערונג פון ארבעטלוינ, א פארלענגערונג פון סעזאָנ (באמערקונג: ווענ דער ארבעט-טאָג וועט זײַנ קלענער, וועלנ די באלעבאטימ ניט זײַנ אימשטאנד אויסצופילנ בא-צײַטנס אלע באשטעלונגענ. אדאנק דעמ וועלנ די באשטעלער זײַנ געצוווּנגענ צו געבנ די באשטעלונגענ פריער, איידער איצטער, אונ דער סעזאָנ זעלבסט

וועט זיכ דערפאר אָנהייבנ פריִער, ד. ה. ער וועט לענגער ווערנ), א פאר-
בעסערונג פונ די באציִונגענ צווישנ די ארבעטער אונ די ארבעטערקעס (בא-
מערקונג: צווישנ די ארבעטער אונ ארבעטערקעס פונ אונדזער פאכ איז דאָ
א מינ אייגנארטיקע פײַנטשאפט: זיי האָבנ ניט קיינ שומ צוטרוי איינע צו די
אנדערע, אונ די ארבייטער קוקנ אפ די ארבעטערקעס אזוי ווי פונ אויבנ
אראָפּ. די באלעבאטימ זײַנענ זייער צופרידנ מיט אזא זאכ־לאגע אונ באמיִענ
זיכ אונטערצוהאלטנ עס דורכ דעמ, וואָס פונ זייער זײַט, באגייענ זיי זיכ
מיט די ארבעטערקעס אויכ ערגער, ווי מיט ארבעטער, דערהייבנדיק זיי דורכ דעמ
אינ זייערע אייגענע אויגנ, ד. ה. פאנאנדערבלאָזנדיק נאָכמער די פײַנטשאפט.
די דאָזיקע פײַנטשאפט איז זייער נוצלעכ פאר די באלעבאטימ מיט דעמ, וואָס זי
דערלאָזט ניט די מעגלעכקײַט צו פארייניקנ די ארבעטער אונ די ארבעטערקעס
צוליב דעמ אלגעמיינעמ קאמפ. אָבער סײַ דער ארבעטער, סײַ די ארבע־
טערקע — לײַדנ ביידע פונ די באלעבאטימ. ביידע קאָנענ ניט פארבעסערנ
זייער לאגע, ביז זיי וועלנ ניט אָנהייבנ העלפנ איינע די צווייטע אונ דאָס
אלייג איז גענוג, אז זיי זאָלנ זיכ האלטנ פאר גלײַכע מענטשנ. דערפאר דארפנ
סײַ די ארבעטער, סײַ די ארבעטערקעס באמיִענ זיכ צו פארניכטנ די גרויס-
האלטערישקײַט, וואָס עקזיסטירט בא די ארבעטער אינ באציִונג צו די ארבע־
טערקעס. זיי דארפנ געדענקענ, אז אונטערהאלטנדיק די דאָזיקע קעגנזײַטיקע
פײַנטשאפט, האלטנ זיי מיט דעמ זעלבסט אונטער די קראפט פונ זייערע עק־
ספלואטאטערנ־באלעבאטימ, אז דער קאמפ קעגנ זיי (קעגנ די באלעבאטימ)
איז מעגלעכ נאָר בא דער פולער אָפּוועזנהײַט פונ אזא פײַנטשאפט), א פאר־
בעסערונג פונ די באציִונגענ צו אונדז מיצאד די באלעבאטימ, ד. ה. אז מע
זאָל זיכ מיט אונדז באגיינ ווי מיט מענטשנ, א באפרידיקונג פונ אנדערע
פארשיידענע קליינע פאָדערונגענ, וואָס האָבנ א שײַכעס צו אונדזער פאכ
אונ אויכ אנ אָפּרו אפ ווארמעס אינ די גרענעצנ פונ דער צײַט, וואָס איז
אײַנגעשטעלט דורכנ געזעצ.

2. קעדיי צו דערגרייכנ דאָס אלצ, דארפנ מיר זײַנ סאָלידאריש אונ אײַנ-
שטימיק צווישנ זיכ. עס קאָנ טרעפנ, אז, קעדיי צו דערגרייכנ דאָס אלצ,
וועלנ מיר דארפנ מאכנ א שטרײַק, וועלכער באשטייט אינ דעמ, אז די אר-
בעטער פונ איינעמ אָדער עטלעכע ווארשטאטנ ווארפנ איינצײַטיק אוועק די
ארבעט אונ טרעטנ צו איר ניט צו קאָלזמאנ די באלעבאטימ זײַנענ ניט מאס-
קימ נאָכצוגעבנ אלע זייערע פאָדערונגענ. אָבער דער שטרײַק קאָנ ניט אויס-
געשפּילט ווערנ, אויב בא די שטרײַקער איז ניטאָ אינ זאפאס געלט אפ דורכ-
צולעבנ די צײַט, וואָס מע ארבעט ניט. דערפאר גרינדנ מיר א קאסע, וווהינ
יעדערער פונ אונדז צאָלט אלע וואָכ וויפל ער קענ. אפ אזא אויפנ, קאָנענ
מיר אָנזאמלענ אזויפיל געלט, אז מיר וועלנ זײַנ אימשטאנד צו פארשטרײַקנ
אונ האלטנ זיכ ביז וואנענ מיר וועלנ ניט דערגרייכנ דאָס, וואָס מיר פאָדערנ.
אויסערדעמ וועלנ מיר, זײַענדיק פארייניקט אינ א קאסע, אָפט צונויפזאמלענ
זיכ, ריידנ וועגנ אונדזערע אינטערעסנ אונ דערפאר גענוי דערוויסנ זיכ וועגנ
אלצ, וואָס עס טוט זיכ בא אונדז אינ פאכ, דערוויסנ זיכ ווענ אונ מיט וואָס,
נעמלעכ, קענענ מיר זיכ באנוצנ אפ אויסצובעסערנ אונדזער לאגע.

3. די צילנ פונ דער קאסע באשטייט, הייסט עס, אינ פארשטארקנ די
פארייניקונג צווישנ אלע ארבעטער, געבנ זיי א מעגלעכקײַט צו מעיאשעוו זײַנ

זיכ וועגן זייערע אינטערעסן, נעמלעכ, וועגן דעמ, ווָאזוי צו פארבעסערן אונדזער לעבן, צולעצט, זיינ פארבעסערנ אונדזער לעבן אונ העלפן אונדזערע ברידער אונ שוועסטער אין זייער קאמפ קעגן זייערע באלעבאטים.

II. וועגן די מיטגלידער פון דער קאסע

4. נייַע מענטשן וועלן אָנגענומען אין קאסע מיט אן אויסוואל. דער אויסוואל באשטייט אָט אין וואָס: אין קאסע וועלן אָנגענומען נאָר אן ערלעכער מענטש, אזא, וואָס וועט ניט גיין אפ א צווייטנס אָרט, ניט אָנפרעגנדיק זיכ בא אימ; וועלכער וועט צושטיין צום שטרייק, וועט דער גרעסטער טייל פון די קאסע-מיטגלידער וועלן עס געפינען פאר נייטיק, וועלכער איז ניט קיין פלאפער, ניט קיין צוואק, אזא, וואָס וועט ניט ארויסגעבן וועגן וואָס מע רעדט אפ די קאסע-פארזאמלונגען, וואָס זאָל פארשטיין וועגן וואָס מע רעדט מיט אים. 5. קעדיי צוציען א נייַעמ מענטשן, דארפ מען אימ דערווייַזן, אז אימ לעבט זיכ שלעכט אונ אָנווייַזן אימ אפ יענע מיטלעדן, דורכ וועלכע ער קען זיכ באפרייַען פון שלעכטן לעבן, אָבער ניט זאָגן אימ, אז די דאָזיקע מיטלעדן זייַנען שוין פאראן (ד. ה., אז עס עקזיסטירט א קאמפ-קאסע). דערנאָכ דארפ מען אימ איבערגעבן צוויי מענטשן, זיי זאָלן מיט אימ איבעריידן, 6) אָבער צי צונעמען אימ אין קאסע אָדער ניט, דאָס באשליסן די ביידע קאסע־פארזאמלונגען. 7. א נייַער מענטש וועלט אָנגענומען אין קאסע נאָר דעמלט, ווען ער ווייס שוין אונ פארשטייט שוין דעמ ציל פון דער קאסע. דערפאר דארפ מען מיט אימ איבעריידן וועגן אלע פונקטן אונ דערנאָכ דורכלייענען מיט אימ דעמ סטאטוט. 8. אין קאסע וועלט ער אָנגענומען, אויב ביידע פארזאמלונגען באשליסן, אז מע קען אימ צוגעמען אין קאסע. דעמ סטאטוט לייענט מיט דעמ נייַעמ מענטשן יענער, וואָס קען אימ אלייַן גוט אונ קען אימ דערקלערן. 9. כאסענע-געהאטע וועלן אָנגענומען אין קאסע מיטן זעלבן אויסוואל, ווי ניט קיין כאסענע-געהאטע, בייס א נויט דארפ מען גיכער העלפן די ערשטע אייַדער די לעצטע. 10. וועגן א מיטגליד פון דער קאסע עפנט אופ אן אייגענעם ווארשטאט אונ דינגט ארבעטער, קען ער ניט פארבלייַבן אפ ווייַטער אין קאסע, ווייל די אינטערעסן פון די באלעבאטים זייַנען דירעקט קעגנזעצלעכ אונדזערע אינטערעסן, וואָס פאר זיי איז גוט, איז פאר אונדז שלעכט. דערפאר קאָנען זיי ניט זיין פארייַנס מיט אונדז אונ וועלן אונדז שטערן צו פארטייַדיקן אונדזערע אינטערעסן. 11. יעדער מיטגליד פון קאסע איז פארפליכטעט ארייַנצוטראָגן יעדער וואָך זייַן אָפצאָל: ער דארף זאָרגן, אז סיזאָלן צוקומען וואָס מער מיטגלידער אין קאסע. ער קען גיין אפן אָרט פון א צווייטן, נאָר אין דעמ פאל, ווען די פערזאָן, וואָס האָט ביז איצט פארנומען דעמ דאָזיקן אָרט, דערלויבט אימ דאָס. ער דארף אייַנשטימיק זייַן מיט דעמ, וואָס עס באשליסט די מערהייַט פון דער קאסע. ער דארף האנדלען ערלעכ, ניט נאָר אין באציונג צו די מיטגלידער פון דער קאסע, נאָר אויכ צו אלע איבעריקע ארבעטער אונ ארבעטערקעס. די ארבעטער דארפן ערלעכ אונ מענטשלעכ באציען זיכ צו די ארבעטערקעס אונ, פארקערט, זיי, די ארבעטערקעס, דארפן פונקט אזוי באציען זיכ צו די אר־

בעטער. אלע דאָרפנ האלטנ בעסאָד אלצ, וואָס עס קומט פאָר צווישנ זיי אונ ניט דערציילנ וועגנ דעמ קיינ אייג זײַטיקנ מענטשנ.

III. וועגנ די פאָרשטייער פונ דער קאסע

די פאָרשטייער פונ דער קאסע דארפנ קענענ גוט ריידנ מיט די מיטגלידער אונ פארשטיִנ אלצ, וואָס עס קומט פאָר אינ אינ פאכ; זיי דארפנ געהערנ צו דעמ זעלבנ פאכ. די פאָרשטייער אונ די פאָרשטייערקעס פונ דער קאסע דארפנ אויסגעוויילט ווערנ דורכ אלע מיטגלידער פונ דער קאסע אָדער, יעדנפאלס, דורכ דער מערהײַט פונ זיי; די פאָרשטייער ווערנ אויסגעוויילט נאָר אפ א האלביאָר. 14. דער קאסיר אונ קאָנטראָליאָר ווערנ אויסגעוויילט פונקט אפנ זעלבנ אויפנ אונ אפ דער זעלבער צײַט. דער קאסיר אונ קאָנטראָליאָר דארפנ זײַנ פונ אונדזער פאכ, אָבער אויב אינ אונדזער פאכ ווילנ זיכ קיינ פאסיקע מענטשנ צו דעמ ניט געפינענ, קאָנענ זיי זײַנ פונ אנ אנדער פאכ. 15. אויב מע וועט זיכ דערוויסנ, אז דער קאסיר פירט זיכ אופ ניט ערלעכ, זאָגט מען אימ אָפ, אייְדער עס ענדיקט זיכ דער האלביאָר. 16. איינ מענטש קאָנ ניט פארנעמען קיינ צוויי אמטנ. 17. כאָטש בא אונדז זײַנענ דאָ צוויי פארזאמלונגענ, אָבער אזוי ווי די קאסע איז אנ אלגעמיינע, דארפ דעריבער זײַנ נאָר איינ קאסיר אונ איינ קאָנטראָליאָר, אויב דער קאסיר איז אויסגעוויילט דורכ די ארבעטער, דארפ דער קאָנטראָליאָר אויסגעוויילט ווערנ דורכ די ארבעטערקעס אונ פארקערט. 18. די פליכטנ פונ קאסיר באשטייענ אינ דעמ, וואָס ער נעמט צו בא די פאָרשטייערקעס די געלט, וואָס זיי זאמלענ אופ בא זייערע מיטגלידער. דער קאסיר דארפ בא זיכ ניט האלטנ מער ווי 3 רובל. ווי נאָר עס ווערט אופגעזאמלט מער ווי 3 רובל, איז ער מעכויעוו אָפצוטראָגנ זיי אינ מעלוכע-באנק. דער ביכל פונ באנק דארפ זיכ געפינענ באמ קאָנטראָליאָר.

IV. וועגנ די קאסע־געלט

19. די געלט פונ דער קאסע באשטייט פונ די וועכנטלעכע אונ פאָנדנ-אָפצאָלונגענ, פונ נעדאָוועס, לאָטערייענ אונ אז. וו. 20. די גרייס פונ די וועכנטלעכע אָפצאָלונגענ איז פאר די ארבעטער 5 קאָפ. א וואָכ אונ פאר די ארבעטערקעס 10 קאָפ. א כוידעש. די גרייס פונ די פאָנדנ-אָפצאָלנ איז פאר די ארבעטער 25 קאָפ., פאר די ארבעטערקעס—15 קאָפ.—ניט ווינציקער. 23.* די געלט דארפ אָפגענעבנ ווערנ אפנ נאָמענ פונ קאסיר, און דער ביכל דארפ זיכ געפינענ באמ קאָנטראָליאָר. אָפזאָגנ די געלט אינ באנק דארפנ דער קאסיר מיטנ קאָנטראָליאָר צוזאמענ. 24. די קאסע העלפט אויס מיט געלט אירנ א מיטגליד, אינ פאל, ווענ ער לײַדט פאר א זאכ, וואָס האָט א שײַכעס צו אלעמענ, צ. ב. ווענ ער איז אנ אייְדעס אינ געריכט אונ דער באלעבאָס זאָגט אימ דערפאר אָפ, ווענ ער שטעלט זיכ אײַנ פאר א צווייטנ אונ אז. וו. 25. די קאסע העלפט אויכ ארבעטער פונ אנדערע פאכנ, ווענ זיי נייטיקנ זיכ אין געלט אינ דער צײַט פונ א שטרײַק בא זיכ. מע דארפ העלפנ, ווײַל

* באמערקונג: די פונקטנ 21 אונ 22 ריידנ וועגנ פאָנד פונ דער קאסע.

אויב עס ווערט אויסגעשפּילט א שטרײַק אינ איינ פאכ, האָט עס א גרויסע ווירקונג אפ די באלעבאטימ פונ אנדערע פאכנ. אונ אינ פאל, ווענ די ארבעטער וועלנ ארויסשטעלנ וואָסערע סיאיז פאָדערונגענ, וועלנ זיי (ד. ה. די באלעבאטימ) גיכער אײַנגיינ אפ די דאָזיקע פאָדערונגענ. ווײַטער, דעמ ארבעטער איז אינ דעמ דאָזיקנ פאל, ד. ה. ווענ דער שטרײַק ווערט אויסגעשפּילט, גרינגער צו דערווײַזנ, אז נאָר דורכ א פארייניקטנ קאמפ וועלנ זיי זיכ דערשלאָגנ א באפרידיקונג פונ זייערע פאָדערונגענ. דריטנס, פארייניקנ זיכ די ארבעטער פונ פארשיידענע פאכנ אלצ מער. פערטנס, ווענ מיר וועלנ זיי העלפנ, וועלנ זיי אונדז העלפנ אינ פאל פונ א נויט. נאָכ א זאכ צווינגט אונדז צו העלפנ אנדערע ארבעטער אינ דער צײַט פונ זייערע שטרײַקנ: וואָס אָפטער עס וועלנ זיכ איבערכאזערנ שטרײַקנ, אלצ גרעסער וועט זײַנ די צאָל ארבעטער, וואָס זענ אײַנ אינ שטרײַק דעמ איינציקנ וועג אפ צו פארבעסערנ זייער לאגע, אלצ מער אונ מער וועט די פאָליציי צוגעוווינט ווערנ צו א שטרײַק אונ דער געזעצ וועגנ שטרײַקנ וועט ביסלעכווײַז פארלירנ זײַנ באדײַטונג. 26. די איניאָנימ, וואָס האָבנ א שײַכעס ניט צומ גאנצנ פאכ, ווערנ באשלאָסנ. דורכ די פאָרשטייער פונ ביידע פארזאמלונגענ, דורכ דעמ קאסיר, דעמ קאַנטראָליאָר אונ נאָכ אייניקע מיטגלידער פונ ביידע פארזאמלונגענ. אפ צו ענדערנ א וואָסערנ ניט איז פונקט פונ סטאטוט, פאָדערנ זיכ צוויי דריטלענ פונ אלע שטימענ. אפ צו ענדערנ דעמ ציל פונ דער קאסע איז נייטיק די אײַנשטימיקײַט פונ אלע מיטגלידער. 27. די פארזאמלונג האָט רעכט צו באשליסנ פראגעס, ווענ עס זײַנענ דאָ צוויי דריטל פונ אלע שטימענ. 28. אזוי ווי ביידע אונדזערע פארזאמלונגענ באהאנדלענ איינע אונ די זעלבע פראגעס איז, קעדיי צו דערגרייכנ אנ איינהײַטלעכקײַט אינ די באשלוסנ אונ אקציעס, נייטיק, אז די פאָרשטייער פונ די ארבעטער זאָלנ בײַזײַנ אפ די פארזאמלונגענ פונ די ארבעטערקעס אונ די פאָרשטייערקעס—אפ די פערזאמלונגענ פונ די ארבעטער. 29. אויב א מיטגליד היט ניט די פונקטנ פונ סטאטוט אונ פירט זיכ ניט ערלעכ דארפ זײַנ אופירונג באהאנדלט ווערנ אפ די קאסע-פערזאמלונגענ, דערנאָכ דארפ מיט אימ פערזענלעכ דורכריידנ זײַנ פאָרשטייער אָדער פאָרשטייערקע. אויב ער וועט זיכ נאָכדעמ, ווי מע וועט מיט אימ דרײַ מאָל ריידנ, ניט אויסבעסערנ, באשטימט מענ אויסשליסנ אימ פונ קאסע. ביז וואנענ עס וועט זיכ אופזאמלענ די אלגעמיינע פארזאמלונג באשליסנ דאָס די פאָרשטייער אונ פאָרשטייערקעס פונ דער קאסע.

דער
שטאָט-מאגיד

א דערציילונג פון יידישן לעבן

וועגן דער בראָשור „דער שטאָט-מאגיד"

די בראָשור „דער שטאָט-מאגיד" איז דערשינען אין דער צייט פון דעם שטרייק אפ עדעלשטיינס טאבעק-פאבריק און איז געווידמעט דעם ווילנער שטאָט-מאגיד הירש ראבינאָוויטש (ייִצכאָק עלכאָנאָנס א זון), וועלכער האָט געהאלטן א „דראָשע" קעגן די שטרייקער. די ארבעטער האָבן אויסגעפייפט דעם קלעריקאל און איינער פון די ארבעטער האָט אויסגעשריִען, אז דער מאגיד האָט פאר דער

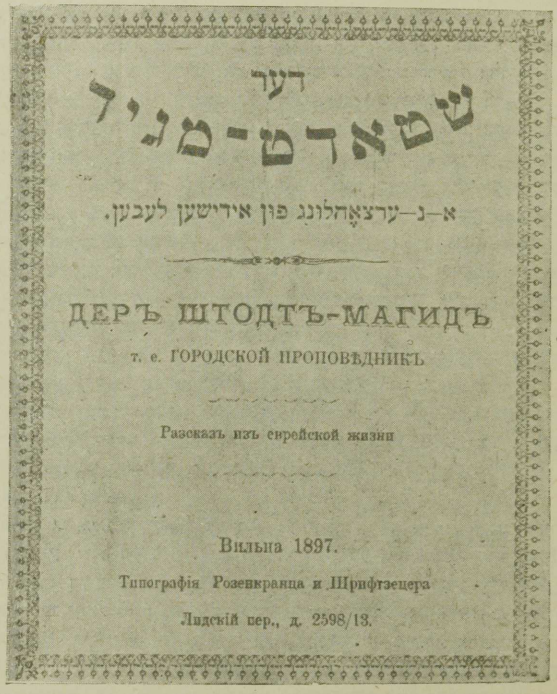

טיטל-בלעטל פון דער בראָשור „דער שטאָט-מאגיד". פארקלענערט אפ א העלפט פון דער נאטירלעכער גרייס. אפ דער 2-טער זייט איז אָפּגע-דרוקט א קלוימערשטע „Дозволено цензурой"

דאָזיקער דראָשע באקומען א פינפונצוואנציקער פון עדעלשטיינען. די דאָזיקע געשיכטע האָט אָנגע-מאכט א טומל אין ווילנע. די אלטע ייִדישע וועלט איז פארציטערט געוואָרן פוב דעם „כילעל האשעמ", וואָס די „סטאטשקעניקעס" האָבן באגאנגען אין א בעסמעדרעש. די ארויסטרעטונג פון

מאגיד קעגן די שטרייקער האָט באוויזן אפילע די אָפּגעשטאנענע ארבעטער, אז די קלייקוידעש שטייען צו דינסט פון זייערע אונטערדריקער. די ווילנער סאָציאל-דעמאָקראטישע גרופּע האָט אויס־גענוצט די דאָזיקע פּאסירונג און ארויסגעלאָזן דעם אויבנדערמאָנטן ביכל, וועלכער איז צוערשט דערשינען העקטאָגראפירט אין 300 עקזעמפּליארן און דערנאָכ איז דערשינען א געדרוקטע אופ־לאגע אונטער דעם זעלביקן נאָמען. אויסער דעם איז דערשינען א רוסישער ביכל וועגן דעם זעלביקן שטרייק אונטער דעם נאָמען „וועגן דער ייִדישער סטאטשקע" („По поводу еврейской стачки").

וועגן דעם דאָזיקן ביכל דערציילט מארטאָוו אין זיינע „זאפּיסקי סאָציאל-דעמאָקראטא", אז ער האָט אים אָנגעשריבן מיט דעם ציל צו פאריכטן דעם טאָעס, וואָס ער האָט געמאכט אין זיין פאָרטראָג אפ דער ערשטער מיי־פייערונג אין 1895 י. אין ווילנע, ווו ער האָט אנטוויקלט דעם שעדלעכן נאציאָנאליסטישן געדאנק, אז די ייִדישע ארבעטער האָבן זיכ ניט וואָס צו פארלאָזן אפ די רוסישע און פּוילישע און אנדערע ארבעטער אפ צו דערשלאָגן זיכ פולשטענדיקע באפרייונג. אין דער בראָשור „די ייִדישע ארבעטער קעגן די ייִדישע קאפּיטאליסטן" אָדער „דער שטאָט־מאגיד" ווערט געזאָגט פּונקט פארקערט, אז נאָר אין אן ענגן בונד מיט די רוסישע, פּוילישע, ליטווישע ארבעטער און די ארבעטער פון אלע אנדערע פעלקער, וועלן די ייִדישע ארבעטער זיכ קענען דערשלאָגן פולשטענדיקע באפרייונג. כוצ דעם ווערט אין דער בראָשור דערקלערט, אז די ייִדישע ארבעטער דארפן זיכ ניט ערגערן, וואָס זיי האָבן צעריסן מיט די ייִדישע קאפּיטאליסטן, „ווייל אָנ־שטאָט דעם האָבן מיר דערוואָרבן די ליבע, וועלכע וועט אונדז פאריינקן מיט די רוסישע, פּוילישע, ליטווישע — מיט איין וואָרט — מיט די ארבעטער פון דער גאנצער וועלט".

מארטאָוו דערקלערט, אז די דאָזיקע גיכע ענדערונג אין זיין קוק אפ דער פראגע וועגן דער נייטיקייט, אז די ייִדישע ארבעטער זאָלן וואָס ענגער זיכ פארבינדן מיט די ארבעטער פון די אי־בעריקע פעלקער, איז געקומען דורכ דעם, וואָס די ייִדישע ארבעטער האָבן אים אופגעוואָרפן, אז זיין ערשטמייקע רעדע וועגן דער נייער עפּאָכע איז שעדלעכ פאר די אינטערעסן פון אר־בעטער־קלאס, און אז זיין רעדע פלאנצט איין אומצוטרוי בא די ייִדישע ארבעטער צו די ארבעטער פון אנדערע פעלקער. ער האָט זיכ דערפאר צוגעיילט און אָנגעשריבן די בראָשור.

אין אן אנדער בונדישער אויסגאבע ווערט אָבער דערקלערט, אז די בראָשור „דער שטאָט־מאגיד" האָט אָנגעשריבן גאָזשאנסקי. די דאָזיקע באהויפּטונג איז אָבער געוויס ניט קיין ריכטיקע.

האגאמ די דאָזיקע בראָשור איז געווענדעט קעגן דעם ייִדישן קלעריקאל און זי האָט געהאט די אופגאבע צו פאריכטן דעם שאָדן, וואָס מארטאָוו האָט געבראכט דער סאָציאליסטישער באוועגונג מיט זיין נאציאָנאליסטישן פאָרטראָג אפ דער מיי־פייערונג אין 1895, האָט זי דאָכ ניט גע־בראכט דעם געוווגטשענעם רעזולטאט, ווייל זיין (מארטאָווס) נייע עפּאָכע איז שפּעטער געוואָרן דער „אנימיימין" פון בונדיזם, און דער שפּעטערדיקער אידעאָלאָג פון מענשעוויזם איז פאקטיש געבליבן אויכ דער טעאָרעטיקער און באגרינדער פון בונדיזם *

די דאָזיקע בראָשור איז אויכ ניט פריי פון נאציאָנאליסטישע קאָנצעפּציעס. וועלנדיק באווייזן, אז בא דעם ייִדישן פאָלק זיינען פאראן צוויי קעגנזעצלעכע קלאסן — ארבעטער און קאפּיטאליסטן — דערקלערט דער אווטער, אז די קלאסן-צעטיילונג האָט זיכ בא ייִדן אָנגעהויבן נאָר נאָכ דער אָפּ־שאפונג פון דער פּאנשטשינע. ביז יענער צייט זיינען „אלע ייִדן געווען קימאט גלייכ" און „אלע האָבן געלעבט פון די זעלביקע געשעפטן", און „אלע ייִדן האָבן געליטן די זעלביקע צאָרעס פון די פּריצים און טשינאָווניקעס".

די באהויפּטונג, אז ביזן אָפּשאפן פּאנשטשינע זיינען אלע ייִדן „קימאט געווען גלייכ איינער צום אנדערן", אז „אלע ייִדן האָבן געלעבט פון די זעלביקע געשעפטן", האָבן געהאט „גלייכע צאָ־רעס" און אז. וו., איז דורכויס פאלש. אין פאר-רעפאָרמישן פּעריאָד אין רוסלאנד און אויכ פריער אין פּוילן האָט אין דער ייִדישער באפעלקערונג געהערשט א טיפע סאָציאלע דיפערענצירונג, און צווישן באזונדערע שיכטן איז געגאנגען א שטענדיקער קאמפ. די גרויסע ארענדארן פון די פּריצישע הויפן א. אז. וו., די גרויסע הענדלער, פּראָצענטניקעס האָבן איינצייטיק מיטן עקספּלואטירן די אוקראינישע, ווייסרוסישע, פּוילישע און אנדערע ארבעטנדיקע, מיט דער הילפ פון די ייִדישע קלייקוי־דעש, גרויזאמ עקספּלואטירט און אונטערגעדריקט די ייִדישע אָרעמשאפט. די ייִדישע גווירים האָבן דורכ זייער הערשאפט־אָרגאן — דורכן קאָהאָל — געדריקט די ייִדישע האָרעפּאשניקעס, געשונדן דעם אָרע־מאן דורכ אלערליי שטייערן לעטויוועס די קעהילישע פּניי און קלייקוידעש, אפ אים איבערגעלייגט די לאסט פון די מעלוכע-צינזן און פליכטן, אים בארויבט דורכ דער קאָראָבקע, דורכ דער סיס־

---

* מארטאָוו האָט זיכ געהאט אָפּגעזאָגט פון דער בראָשור, אָבער ניט אפ אלעמאָל. אפן אווגוסט־בלאָק האָט ער ווידער געשטיצט די בונדישע נאציאָנאליסטישע פּראָגראמ.

טעם פון „כאזאָקעס" א. אז. וו. די בארויבטע און דאָפּלט-געדריקטע — פון דער פריצישער מעלוכע און ייִדישן גוויר — ייִדישע מאסע האָט אין פאסיווע — און ניט זעלטן אקטיווע—פאָרמען אויסגע־דריקט איר פּראָטעסט. אפ דעם פלעגן די גווירים, בא דער הילפ פון די ראבאָנים, ענטפערן מיט מערדערישע רעפּרעסיעס, לייַב־שטראָפ, טפיסע, „קונע", אָפּנעמען די „כאזאָקע", מיט פארטרייַבן פון שטאָט, קאָנפיסקאציעס, ארייַנלייגן אין כיירעם אדגל. אין דעם האָט די פריצישע מעלוכע פול־קאָם אונטערגעהאלטן דעם ייִדישן עקספּלואטאטער. די פארשיידענע אונטערדריקערישע מאָסמיטלען פון דער לעצטער האָבן זיך שטענדיק אויסגעלאָזן צו דער מאסע. אזוי איז געווען בייס דער „רעק־רוטשינע", וועלכע איז אריבערגעטראָגן געוואָרן נאָר אפ די פלייצעס פון אָרעמאן און וועלכע קאָ־האָל האָט אויסגענוצט אלס מיטל פאָטער צו ווערן פון די „ווידערשפּעניקע" אפ צו דריקן די אָרעמ־שאפט, זי באראבעווען און צוימען. קעגן דער קלוימערשטער „גלייַכקייַט" פון די געזעצן פאר „אלע ייִדן" ריידן די פארשיידענע להאָטעס און פריווילעגיעס, וואָס די רוסישע רעגירונג, אשטייגער, האָט טאקע ביז דעם 1861־טן יאָר געשענקט די ייִדישע גווירים—די פארשיידענע אָטקופּשטשיקעס, פאָדריאדטשיקעס, מאנופאקטוריסטן וועגן דעם, אשטייגער, רעדט דער פּראָיעקט פון „ראזבאָר" אוכע־דוימע. אמענדע, ווי ווייַט בוילעט ס'איז ארויסגעטראָטן נאָך אין פאר־רעפאָרמישן פּעריאָד די סאָציאלע דיפערענצירונג בא די ייִדן, ווייַזן די קלאסן־סטירעס, וואָס האָבן זיך שוין דאן אלץ מער פארטיפערט אפן פּראָדוציר־באָדן דירעקט: ייִדישע מאנופאקטור־אייגנטימער און ייִדישע מאנופאקטור־ארבעטער, פעסטע באלמעלאָכעס, וואָס האָבן געהאט די כאזאָקע אפן פאכ און געהאלטן אין האנט דעם צעכ, און באלמעלאָכישער פּלעבס, באלמעלאָכעס־באלעבאטים און זייערע פּויעלים. וואָס אָנבאלאנגט די לעצטע,האָבן זיי גאָרניט געהאָרכזאם איבערגעטראָגן די עקספּלואטאציע און אין א ריי פאלן געפּרוווט אפילע זיך אָרגאניזירן אין זעלבשטענדיקע כעוורעס צום קאמפ מיט זייערע ב.־ב., וועלכע האָבן פון זייער זייַט, אין אזוינע פאלן, שטענדיק באקומען די שטיצע פון גאנצן קאָהאָל־אפּאראט... אָט ווי ס'האָט אויסגעזען אין דער ווירקלעכקייַט די „אידיליע" פון „פאריינקטן פאָלק" נאָך פאר דער פּאנשטשינע־אָפּשאפן...

ווי ס'איז צו זען, אלזאָ, האָט דער מעכאבער אויך אין דער בראָשור דורכגעפירט די גאציאָ־נאליסטישע קאָנצעפּציע פון „קאָל־ייִסראָעל־כאוויירים" בענעגייע דער פארגאנגענהייַט פון די ייִדן, אָפּלייקענענדיק די קלאסן־סטירעס, וואָס האָבן עקזיסטירט צווישן זיי ביז דער פּויערים־רעפאָרמע.

אין דער רוסישער אויסגאבע פון דער דאָזיקער בראָשור איז ארייַנגעטראָגן אן אויסבע־סערונג. ערשטנס, ווערט אין דער רוסישער אויסגאבע אָנגעוויזן, אז עס זייַנען אויך געווען בא ייִדן „זעלבשטענדיקע באלמעלאָכעס" פאר דער אָפּשאפונג פון פּאנשטשינע. צווייטנס, איז אין דער רוסישער אויסגאבע אינגאנצן ניטאָ די פראזע, „אז אלע ייִדן האָבן דעמלט גלייַכע צאָרעס פון די פריצים און טשינאָווניקעס, פון איין זייַט, און גלייַכע סינע פון די פּויערים פון דער צוויי־טער זייַט". כוצדעם איז אין דעם זאצ פאראן אנדערע אויסבעסערונגען אין דער דאָזיקער פראגע. אָבער אפילע אין דער דאָזיקער „אויסגעבעסערטער" אופלאגע איז קיין וואָרט ניטאָ וועגן לוינ־ארבעטער, סטאם אָרעמשאפט, וועגן קלאסנקאמפ בא ייִדן ביז דער רעפאָרמע.

אין דער רוסישער אויסגאבע פון דער בראָשור איז אלס ארייַנפיר אָפּגעדרוקט א באריכט, וועלכער איז געווען געדרוקט אין „רוסקיע ווערדאָמאָסטי" וועגן דעם שטרייַק און אלס „נאָכוואָרט" איז געגעבן אויסצוגן פון אַ „דראָשע", וואָס א יאראָסלאווער פּאָפּ האָט געהאלטן אין א צערקווע אין דער צייַט פון א שטרייַק פון די מאנופאקטור־ארבעטער אין יאראָסלאוול. דער יאראָסלאַוולער פּאָפּ האָט פּונקט, ווי דער ווילנער שטאָט־מאגיד, זיך אָפּן געשטעלט צו דינסט פון די פאבריקאנטן און צוזאמען מיט דער פּאָליציי און סאָלדאטן געהאָלפן שיסן די ארבעטער פון יאַראָסלאוול. די רו־סישע אויסגאבע פון ביכל איז געווען א העקטאָגראפירטע. מיר דרוקן איר איבער אינגאנצן אין דעם באנד.

פאַרוואַרט.

סוף זוממער פון 1895 יאָהר איז אין דער שטאָט... [וויל̈נע] אויף די גרעסטע פאפיראָסין־פאבריק געווען א סטאטשקע. ארויסגעקוממען איז זי דעריבער, ווייל̈ע דער פאבריקאנט האָט אָנגעהויבען זעטצען ארבייטערקעס אויפ־ן קלעיאָנקע. ער האָט ערקלערט, אז ער טהוט דאָס צול̈יבֿ דעם, ווייל̈ע ער וויל̈ פארגרעסערן די פאבריקע. די ארבייטער האָבין אָבער פערשטאנען זיין אמתין מיין, זיי האָבין פערשטאנען, אז ער האָט געוועצט מיידלעך אויפ־ן קלעיאָנקע דער פאר, ווייל̈ ער ווייל בכלל̈ איבערבייטען זיינע ארבייטער אויף ארבייטער־קעס, דענן פרויען־ארבייט איז, ראשית חכמה, אפול̈ע וועלוועלער פאר מאנס־בילשע ארבייט; צווייטינס האָט ער גימיינט, איז מיט פרויען־ארבייטערקעס גרינגער צו וואָיעווען, זיי זיינען געהאָרכזאמער אונ פאָלגען בעסטער, ווי מאנסל̈ייט. וואָס קען א פאבריקאנט דארפען בעסטער ווי וואָלוועל̈ע און געהאָרכ־זאמע ארבייטס־העגד?! אמת, פאָרלייפיג האָט ער נאָך געוואָהלט דיא ארבייטערקעס דיא זעל̈ביקע מקחים, ווי די ארבייטער, אָבער ווי אפולע פאקטען פון אנדערע שטעדט האָבין דערוויזען, וואָלט דאָס געווען ניט אויף לאנג. אין אפול̈ע שטעדט האָבין די פאפיראָסין־פאבריקאנטען געוועטצט ארבייטערקעס אויפען קלעיאָנקע און האָבין זיי אין אָנהויב געצאָלט ווי די מאנסלייט אָדער ניט פיעל̈ ווייניגער; אין אייניגע צייט ארום אָבער, האָבין די שטופערקעס אָנגיהייבין צו פערדינען אלץ ווייניגער און ווייניגער ביז זיערע שכירות איז געווארן ווייניגער אפילו פאר די שכירות, וואָס זיי פלעגין בעקומען, זייענדיג קארדאָנסציכעס. דאָס א̈ל̈עס האָבין די ארבייטער גאָנץ גוט געוווסט—אונ זיי האָבין גע־וואָרפען די ארבייט. דיא ארבייטערקעס האָבין אויך פערשטאנען, ווי פאר זיי איז וויכטיג, אז אויפען קלעיאָנקע זאָלען בלייבן ארבייטער מאנסלייט. דען די קארדאָנסציכעס ווערען געדונגען פון די שטופער גופע, ניט פון פאבריקאנט און וואָס ווייניגער עס באקומט דער שטופער אָדער די שטופערקע, דאָס קלע־נער איז די שכירות פון די קארדאָנסציכעס, און זיי זיינען אויך צוגישטאנען צו דער סטאטשקע, אז מען זאָל̈ ניט זעטצען קיין מיידלאך אויפען קלעיאָנקע. ווי גיוווינליך האָט זיך אָנגיהויבין די איבערריידעניסען: דער פאבריקאנט האָט געוופען צו זיך די ארבייטער און האָט זיי ערקלערט, אז ער מיינט, חלילה, קיין בייז ניט, אז ער וועט זיי קיינעם ניט אָבזאָגין א. ז. וו. די ארבייטער אָבער האָבען פעסט בא זיך בעשלאָסען ניט צו גיהן ארבייטין ביז ער וועט ניט ענטזאגין די מיידל̈אך, וואָס ארבעטין אויפען קלעיאָנקע. דער פאבריקאנט, זהענדיג, אז עס גיהט צו שוועהרליך, האָט דערווייל̈ע אוועגגעשיקט אין אנדערע שטעדט זוכען ארבייטערקעס און אין שטאָדט גופע האָט ער אָנגיהויבין צו פראקטיקירען די א̈ל̈טע באבסקי רפואות: עס איז געקוממען דער פאבריטשנער אינספעקטאָר, ער האָט אָנגעקל̈עבט אין פאבריקע א־נ־אָביאוול̈ענע, אז די, ווער עס וועט

ניט קוממען צו דער ארבייט, וועט מען משפט'ן פארן אָבזאָגין זיך פון דער ארבייט, ניט אָנזאָגענדיג דעם בעל-הבית מיט 2 וואָכין פריהער. פאָליציע האָט אָנגעהויבען צו ארעסטירען וועמען זי האָט נאָר געכאפט — קיין זאך האָט אָבער ניט גע־האָלפען. אין שטאָדט האָט מען וועגין דעם גערעדט און געחקירה'ט זיך. אפולע האָבען געפונען, אז די ארבייטער זיינען יונגאטשעס, וואָרום, באמת, וואָס איז דאָס פאר א דעה זאָגען דעם פאבריקאנט? וואָסערע ארבייטער ער וויל, נעהמט ער. עס האָט געגרייכט אזוי ווייט, אז דער מאגיד, וואָס פארנעמט אין יענער שטאָדט דעם רב'ס אָרט, האָט זיך אריינגעמישט אין דעם אינטערעס. ער האָט געזאָגט, אז כלומרשט דער פאָליצמייסטער האָט דאָס אים געבעטען, אז ער זאָל מאכען א שלום צווישען די ארבייטער מיט זייער פאבריקאנט. ער האָט גערופען צו זיך די ארבייטער. נאָר פון אלע 220 (מאנסלייט און פרויען) זיינען מעהר ניט געקוממען עטליכע — די עלטערע. ער האָט זיי געמוסרט, אז מאכען א סטאטשקע איז א פערברעך געגען געזעטץ, און מיט זייער איצטיגען שטרייט טוען זיי א שאָדען אלע אידין אין רוססלאנד, וואָרום מלוכה וועט אָנהויבין צו קוקען אויף אידען, ווי אויף בונטאָווסציקעס, אונ דערצו האָט ער זיי געשוואָ־רען (בוכשטעבליך) אז דער פאבריקאנט מיינט, חלילה, גאָר ניט צו צונעמען די ארבייט פון די מאנסלייט און אז ער וועט זיי קיינעם ניט אָבזאָגין. אָבער ניט זיינע מוסר, ניט זיינע הבטחות האָבען געהאָלפין — די ארבייטער זיינען פעסט געשטאנען. דאן האָט ער זיך בעשלאָסען צו זאָגען אין דער גרויסער שטאָדט-שוהל א דרשה וועגען דעם. ער האָט געדרעהט, געפלאָנטערט, געקאָכט קאשע פון נביאים, תנאים, אמוראים, בעלי־המדרש ביז ער איז צו צום טאבאק־פאבריק. נו דאָ האָט ער זיך אָנגעהויבען קאָכען און זידלען אלע ארבייטער, שרייען, מאכען מיט די הענד נאָך מער וויא פאר דעם. אין שוהל זיינען גיווען אפולע מענשען, צווישען זיי אפולע ארבייטער פון דער זעלביקער טאבאק-פאבריק און פון אנדערע מלאכות. אלע ארבייטער זיינען גישטאנען און עס האָט זייא געהייבען פון דיא ערטער. פלוצלינג האָט א שוויסץ פערהילכט די שוהל — אללע ארבייטער האָבען אויסגעפייפט דעם מגיד.

— רבי! א 25ער האָט איהר געוויס גענוממען פאר אייער דרשה, — האָט זיך אָבגערופען איינער פון טאָלפא.

דער מגיד איז צוטומעלט געוואָרען, פארגעסען וואו ער האלט. דעם ער-סטען מאָל אין זיין לעבען האָט ער בייגעוואָהנט אזא בזיון. דעם ערסטען מאָל האָט דער עולם איהם גיגעבין אָנצוהערעניס, אז ער קריכט, וואו מען דארף ניט.

א-נ-ארבייטער איז ארויף אויפן בימה און האָט אללעמען דייטליך ערקלעהרט דעם אמתין זין און באדייטונג פון דער סטאטשקע.

נאָך דעם האָט זיך דער פאבריקאנט געהאלטין נאָכ עטליכע טעג און האָט זיך אונטערגעגעבין. *

צוליעב דעם צופאלל איז דאן געווען אָנגעשריעבען דיא בראָשיור, וועלכע מיר לייגען איצט פאָר דער פובליקום.

דיא הערויסגעבער.

---

* אין אייניגע צייט ארום איז געווען א סוד, נאָהענט פון 60 ארבייטער, וועלכע מען האָט געמשפט, האָט מען צוגעמשפט זיטצען 2 וואָכען. דיא ארבייטער האָבען דערלאנגט אין פאלאטא. נאָר סוף כל סוף איז פון סוד גאָר נישט ניט געוואָרען און די ארבייטער האָט מען מעהר ניט גערופען. וואָס דיא אוהרזאכע דער פון איז אונבעוואוסט. וואהרשיינליך איבער דעם מאניפעסט.

דיא אידישע ארבייטער געגען דיא אידישע קאפי טאליסטען.

דאכט זיך זינד... [ווילנא] איז א שטאדט האט זיך נאך ניט פאססירט אזא מעשה, וואס זאל אזוי אויפרירען דיא גאנצע שטאדט, ווי׳א דיא מעשה מיט׳ן מגיד בעת ער האט געזאגט אין דיא גרויסע שוהל וועגען דיא ארבייטער פון.. [עדעלשטיינס] פאבריקע.

אלטע אידען מיט גראע בערד שאקלען פון גרויס עגמת־נפש מיט דיא קעפ און קענען זיך ניט בערוהיגען: „סטייטס! דאס איז דאך א מעשה, וואס פערלויפט גאר ניט! מיר זיינען דאך שוין, ב״ה, אידען אין יאהרען, ניט קיין קליינע קינדער; מיר זיינען שוין גאטט צו דאנקען אין שוהל 50—60 יאהר און מיר האבען נאך קיין מאהל ניט בייגעוואהנט אזא סקאנדאל, אז דער פראסטער המון זאל אויסלאכען א שטאדט־מגיד, מאכען כוכאטלולעס (חוכיי־טלולית)!״ פאר דיא אלטע לייט, נעבאך, איז דאס ווירקליך א מעשה, וואס איז ניט גיהערט און ניט געזעהן גיוואהרען אין דער וועלט, א מעשה, פון וועלכע עס קען זיך שטעלען די האאר אויפין קאפ קאפויער. „ווי, צו דענן, טראכטטען זיי זיך, זיינען שוין דיא אידען ניט מעהר אייַן פאלק — א פאלק, וואס איז פעסט פעראייניגט מיט דיא שרעקליכע צרות, וועלכע ער לייַדט שוין טויזנדער יאהרען אין דעם פינסטערין גלות, און אין וועלכען מיר ווערען אלע גלייך ארויסגעצויגען? צו דען, זיינען שוין מעהר ניט אלע אידען קינדער פון איין טאטען מיט איין אמונה, מיט איין אידישע הארץ; קינדער, וואס קלייבען זיך צו נ־אויף שבת אין שוהל אום זיך חאטשע אויף א ווייל אויסצו טאהן פון הויאת־העולם, (פון וועלט־זאכען), פערגעסטען אן אלע צרות און פיין, וועלכע לאזען זיי זיך אפילו ניט אויף איין מינוט אבאטהמען און אום אויס צו גיסען זייער הארץ אין תפילות און בקשות צו גאטט? וו אס האבען מיר צו אונזערע עלטערע יאהרען, בעונותנו הרבים, דערלעבט? אנשטאדט אחדות, אנשטאדט בריידערליכע ליעבע איז צווישען אידען פון איין שטאדט געווארן קנאה, שנאה... אידען זאלען זיך קריגען אין א מקום קדוש... א המון געגען א שטאדט מא־גיד... אזא חילול השם!... אי, אי...״ יע, דאס איז ווירקליך א מעשה, וואס איז ניט גיהערט געווארען! נאר אז מיר וועלען א ביסעל צו לייגען דעם קאפ און אייַנקוקען זיך אין דיא אלטע זאכען, וואס איז אין דער לעצטער צייט פאַרגעקומען, וועלען מיר זעהן און פערשטיין, אז די מעשה מיט׳ן מגיד איז א גאנץ נאטירלעכער רעזולטאט פון א סך טרויעריגערע, מעשה׳ת, וועלכע מען האט ביז אהער נאך ניט געזעהן און וועלכע דארפען אויפרירען יעדען מענשען, וואס האט נאר א ביסעל מארך אין קאפ. איז דאס גיהערט געווארען, אז א מגיד זאל אין א שוהל וואַרפען א־ן אימה אויף ארבייטער, ער זאל זיי שרעקען מיט אלע בייזע אנשיקענעס פון דער וועלט און פון יענער וועלט דערפאר, וואס זיי האבען זיך צוקריגט מיט זייער בעל־הבית? צו האט מען דאס וועלן עס איז גיהערט, אז א דוכאונער מענש, וואס דארף געבען דיא גבירים גוטע ביישפיעלע פון ארעמע־ליכע אויפפיהרונגען מיט׳ן ארעממאן, זאל מאכען צו קייט און צו בלאטע הונדערטער, ערליכע ארבייטער, וואס חשכ׳ן אב זייער גאנצען לעבען אין פאבריק איבער די שטיקעל טרוקענע ברויט, זיד־

לען, מאכען אש פון שטאלנע בעיאָרענטע אידען, וואָס ערנעהרען מיט שווייס זיך און א ווייב מיט קינדער, נאָר נישט צו פערלאנגען חלילה אומזיסט יענעמס א פרוטה; ריידען וועגען זיי ווי וועגען א באנדע רויבער, ווי וועגען גנבים גזלנים, וועלכע מען דארף צו זעטצען אין דיא טורמעס? האָט זיך דענן, אין דיא אלטע צייטען וועו פאסירט, אז א איד א פאבריקאנט אָדער א מייסטער זאָל זוכען אלערלייא מיני תחבולות וויא ארויסצוווארפען ביסלעכווייז אויפען גאס אלטע לייט מיט זייערע ווייבער און קינדער, וואָס האָבען אָבגעהאָרעוועט פאר איהם זייער גאנצען לעבען, דיא כחות אוועקגעליגט פאר זיינע אינטערעססען, און ארויס ווארפען דעריבער אום צו פערגרעסערין זיינע אָהן דעם גרויסע הכנסות דורך דיא וואָוועלערע פראצע פון פרויען? האָט זיך דען אין דיא פערצייטיגע יאָהרען געפאסירט, אז צוקריגענדיג זיך מיט דיא ארבייטער, זאָל דער בעל-הבית זיך וועגדען צו די פאָדלע פאָליציע און איהר גוט בע-צאָהלען, אז זי זאָל ניט פאָ זאקאָנו ארעסטירען דיא ארבייטער, כאפען אויפען גאס גאָר אונשולדיגע מענשען, און זיי הרגעגען, שלאָגען? צו האָט מען ווען גיהערט, אז ביין ערסטען פיפס דעם פאבריקאנטס זאָל פאָליציע כאפען אויפען גאס מענשען, וואָס געהען רוהיג פערבייַ די פאבריקע, און זיי אָבריסען אויף א טאָג, אויף צוויי פון זייער ארבייט ביז וואנען עס ווען זיך ארויס ווייזען (געווייניליך דורך הילף פון אלמעכטיגען רובל) דאָס דיא מענשען וויסען ניט פון וואָס צו זאָגען, איז דאָס דען גיהערט גיוואָרען, אז אין א קריעג צווישען א בעל-הבית א אידען און צווישען זיינע ארבייטער אויך אידען, וויא ער, זאָל זיך אריינמישען דער פאָליצמייסטער, דער פריסטאוו מיט זייער גאנצע חאליאס-טרע און אללע גבאים מיט'ן מגיד פאָרויס, דיא ערסטע זאָלען מיט קולאקעס נויטען די ארבייטער געהן אין פאבריק, און די אנדערע—אָנרייצען די פובליקע אויף די אָרעמע ארבייטער, זיי אָנרופען מיט דיא שענדליכסטע ווערטער, בע-שיטען זיי מיט זלזולים און רכילות פארוואָס זיי ווילען זיך ניט אונטערגעבען דעם אלמעכטיגען גביר, פאר וואָס זיי ווילען ניט מיט ווייב און קינדער שטאר-בען אויפען גאס פון הונגער? דיא אללע שפאָגל נייע זאכען, פון וועלכע מיר האָבען ביז אהער ניט געוואוסט, זהען מיר דאָס בעשיינפערליך מיט אונזערע אויגען! דער פאבריקאנט האָט גיוועלט אָהן רחמנות ארויסווארפען אללע זיינע ארבייטער אויפען גאס, דיא ארבייטער האָבען זיך מיט א זעלטענע פעסטקייט אנידער גישטעלט פאר זייערע אינטערעססען, און האָבען גאָר ניט גיטראכט וועגען אונטערגעבען זיך אפילו דאנן, וועו זיי האָבען שוין אָנגעהויבען צו ליידען נויטה אוז האָבען גיזעהן דאָס דער פאבריקאנט זוכט אנדערע ארבי-טער אויף זייער אָרט. אללע ארבייטער, וואָס פערשטייען זייערע אייגענע אינטע-רעססען, האָבען גיהאלטען פאר דיא פאפירָאָסניקעס, וויל זיי האָבען פערשטאנען, דאָס דיא סטאטשקע איז ניט דיא פאפירָאָסניקעס זאך אלליין, נאָר דאָס איז נוגע דעם גאנצען כלל ארבייטער. פאר דעם פאבריקאנט איז געשטאנען דיא פאָליציע, זיא האָט גיטאָהן, וואָס נור מעגליך איז געווען, וואָס מען טאָר און וואָס מען טאָר ניט, אבי נאָר צו דריקען דעם ארבייטער. מיט דעם ציעל האָט אויך דער מגיד, וואָס איז איין לייב און זעעל מיט דיא גבירים, געזאָגט א דרשה אין שוהל אום איינצוטאדלען ביין עולם דיא עזות פנימער, דיא אר-בייטער, וואָס ווילען נאָך קלעהרען און בעקלעהרען דיא מעשים פון פאברי-קאנט, אָנרייַדענדיג אויף זיי ליגען, וואָס איז ניט געשטויגען און ניט געפלוי-

גען, וואָרום ער ווייס, אז דער המון גלויבט, אז וואָס א מגיד זאָגט אין שוהל איז קדש-קדשים; אין דער זעלביגער דרשה האָט ער אויך געמאכט צו אש און בלאָטע אלץ, וואָס אין דער לעצטער צייט האָט אָנגעהויבען צו [בעאונרו-היגען די גבירים: דיא ביכלעך, וועלכע עס זיינען געשריבען קלאָהר און אויף א ריינעם לשון, וואָס דער נאראָד פערשטעהט,—ווייל אין זיי ווערט געמאָהלט מיט ריכטיגע פארבען דיא טרויעריגע לאגע פון דעם נאראָד, און דיא הערצ-לאָזיגקייטען און מערדעריין פון די גבירים. ער האָט אויך איינגיטאדעלט אונזערע ביאלעסטאָקער טאָווארישצעס, וועלכע האָבען צוזאמען מיט די רוססישע, פוילישע, דייטשע ארבייטער געוואָרפען דיא ארבייט, ווייל זיי האָבן ניט גי-וועלט צו נעהמען ביי דיא פאבריקאנטען דיא ביכלעך, כדי צו וויזען דיא פראוויטעלסטוואָ, אז חאָטשי זיי זיינען פראָסטע ארבייטער וועלען זיי זיך אין זאק ניט לאָזען נארען, אז זיי פערשטייען גאנץ גוט די בעדייטונג פון די זא-קאָנעס, וואָס זיינען געשריבען אין די ביכלעך:* דיא נייע זאקאָנעס פערבאָטען זיי אלעס, וואָס עס איז נויטיג צו פערבעסערן זייער לאגע, דעם בעל-הבית,אָבער, גיבען זיי פאָלקאָמע רעכטע צו טאָהן אלץ, מיט וואָס ער קען צופרעסען די ארבייטער.

אָט וועגען דעם אלץ האָט דער מגיד געזאָגט אין זיין דרשה, כדי אָבצו-שרעקען דעם המון-עם און אָנצורייצען איהם אויף דיא פאפיראָסניקעס. אום דאָס צו דערגרייכען האָט ער זיך ניט געשעהמט אריין צו מישען אין דרשה ליגען און זידלעריי—היינט איז דאָס א וואונדער אז אויף אזעטיגע רייד האָט ער דערהערט אן ענטפער—א שוויסק? פאר דיא שוהל איז דיא גאנצע מעשה געווייס א בזיון, אָבער דער בזיון בעשטייט ניט אין דעם, וואָס די ארבייטער האָבען געזומען פייפען—דער בזיון בעשטייט אין דער דרשה, וועלכע אונזער טהייערער מגיד האָט געדרשנ'ט. איז דאָס ניט קיין בזיון פאר דער שוהל, אז מען האָט איהר געמאכט א מיטטעל פאר דעם פאבריקאנט אייגצורייידען דיא ארבייטער זייא זאָלען געהן טאָהן, כדי ער זאָל ווייטער קענען רייך ווערען, כדי דיא עטליכע ביטטער-פערהאָרעווטע גראָשען זאָלען אריבער געהן פון דיא אויסגידארטע ארבייטערשע קעשענעס אין דיא גראָבע פוללע קעשענעס פון... [ערעלשטיינען] אויב דער גרעסטער פון דיא... [ווילנער] כלי-קודש קען מא-כען דיא שוהל פאר א מערקעל, וואו אויסצופיהרען אללע פאָדלע געשעפטען, איז גאנץ געוויס דער ארבייטער, וואָס האָט גלייך פיר אלעמען אין די אויגען אָפּגעשאצט דיא סוממע פון די מעקלעריי געלד... וועו בייא דיא כלי-קודש איז רעכט פאר דיא בעלי-בתישע טובה וועגען איבערצוטראָגען דעם קאמפף פון די קאפיטאליסטען מיט די ארבייטער אין שוהל, צו דארפען דען דיא ארבייטער שווייגען? צו דארפען דען ניט די ארבייטער ארויסטרעטען אנטקעגען דיא טרייע דינער פון קאפיטאל צו דערווייזען זיי, אז דיא ארבי-טער זיינען שוין מעהר ניט א סטאדע שטילינקע שעפסען, וועלכע מען קען טרייבען וואוהין מען ווייל און מיט וועלכע מען קען טאָהן וואָס מען ווייל, אז זיי קענען שוין און וועלען שוין יעטצט שטיין פעסט פאר זייערע אינטערעס-סען און וועלן שוין ניט פערשווייגען, אז מען וועט וועלען קריכען זייא אוי-פען קאָפּ? יע, הערר פאבריקאנט, און אייער עהרליכער דינער רב מגיד!

* דאָ ווערט געמיינט די רעכנ-ביכלעך (рассчетные книжки), וועלכע פלעגט ארויסגע-געבען ווערן די ארבעטער פון די פאבריק-זאוואָד. אונטערנעמונגען אפּ גרונט פון געזעץ פון 3-טן יון פון 1886 י.

איהר האָט אריבער געטראָגען אונזער קאמפף פון פאבריקע אין שוהל און פון דאָרטען אין גאנץ שטאָדט, מיר דאנקען אייך זייער, פאר אונז איז דאָס אזוי וויא געפונען. מען האָט זיך מעהר ניט געדאַרפט איינהערען וואָס מען האָט גערעדט אויפ'ן שוהל-הויף אין אַלע רעדלעך נאָך דער טהייערער דרשה ביז א שטיק אין דער נאכט, מיר זאָלען קענען זאָגען, אז היינטיגער טאָג האָט אונז געבראכט גרויסע נוטצען. אין דעם טאָג האָבען מיר ערוואָרבען דעם מיינונג, דיא גוטע פריינדשאפט פון דעם גאנצען המון־עם, וועלכע זיינען ביז איצט גישטאנען פון ווייטען. נאָך מעהר, היינטיקן טאָג קענען מיר זאָגען, האָבען מיר אָנגיהויבען, אויסצופיהרען, דען... [עדעלשטיין] האָט דערזעהן אז עס העלפט קיינע תרופות און אין א פאאר טעג ארום האָט ער זיך אונטערגענעבען. אָנפאלענדיק פאר אלעמען אין דיא אויגען אויף דיא ארבייטער, האָט דער מגיד מיט דעם אלליין גיטאָהן דיא ארבייטער א גרויסע טובה. דער גאנצער נאראָד, וואָס האָט זייא גיהאלטען פאר שקצים, יונגאצעס, בונטאָוושצי־קעס האָט דערזעהן, אז זייא זיינען גאנץ גירעכט און עס איז א מצוה צו העלפען זיין זייא. דאָס קומט אויס, וויא מען זאָגט „בור כרה ויחפריהו ויפול בשחת יפעל״—דיא קאפיטאליסטען גראָבען א גרוב פאר דיא ארבייטער און פאלען דערנאָך אליין איריין אין איהר...[דער מאגיד] האָט גיוועלט אויפרעגען דיא גאנצע שטאָדט אנטקעגען דיא ארבייטער און האָט אויפגירעגט דיא גאנצע שטאָדט אנטקעגען זיך. דיא זעלבע זאך גייט פאָר, וועו דיא קאפיטאליסטען ווילען אָבשטראשען די ארבייטער און בריינגען אראָפ פון אנדערע שטעדט שטילע אונפערשטענדליכע. פערהונגערטע ארבייטער—וואָס מיינט איהר לאָזט זיך אויס פון דעם? מיר בעקענען זיך מיט דיא ארבייטער, מיר גיבען זיי צו פערשטיין, ווי אונזערע אינטערעססען זיינען פעסט געשלאָססען מיט זייערע, און זייא פאָהרען גלייך אוועק צוריק, אוועקפיהרענדיג מיט זיך שוין אנדערע געדאנקען—געדאנקען וועגען אחדות צווישען אלע ארבייטער און א אמפף מיט דיא בעלי-בתים, און פערשפרייטען דיא געדאנקען אין אלע ווינקעלעך, וואו עס איז נור דאָ ארבייטער מיט בעלי-בתים... איצטער נאָך דער סטאטשקע זעהען שוין אלע אונזערע אידעלעך, אז עס איז שוין ניטאָ מעהר קיין [אייהייטלע־כע] אידישע פאָלק, און וועלכע אלע לעבען גוט צווישען זיך; זייא זעהן שוין, אז דאָס אידישע פאָלק צוטהיילט זיך אויף צוויי קלאסען, די שנאה פון וועלכע עס איז אזוי גרויס, אז זיא שטעלט זיך ניט אָב פאר דיא הייליגטהום פון דיא שוהל און דיא איבעריגע כלי-קודש, ניט פאר דיא שטארקייט און גרויזאמקייט פון דער אלמעכטיגער רוססישער פאָליציע.

יע, דיא אלטע אידען זיינען גאנץ גירעכט, וואָס זיי וואונדערען זיך אויף דעם—פאר דעם איז דאָס ניט געווען; אָבער וואָס האָט פארנאנדער גיטהיילט דעם פריהער פעראיניגטען פאָלק? וואו איז דיא אורזאכע דערפון, וואָס אונזערע אידעלעך, וואָס זיינען א מאָהל געשטאנען פעסט אייגער פאר דעם אנדערען, האָבען גינומען קאמפפען צווישען זיך? עס איז גיוועו א צייט וועו אלע אידען זיינען כמעט געווען גלייך אייגער צום אנדערען, עס זיינען געווען א ביסעל רייכערע, א ביסעל ארימערע, אָבער די נפקה מינה איז געווען זעהר קליין—דאָס איז געווען איידער פאנסציזנע איז אוניצטאָשטעט געוואָרען. יע־מאָלט זיינען אלע אידען געווען אָדער מעקליארעס (פאקטוירים) צווישען דיא פריצים וון דיא בויערים, אָדער קליינינקע סוחרים'לעך, קרעצמער, קרעמערלעך

און ז. וו. יעמאָלט האָבען זיך אלץ אידען געהאלטען פאר א פעראייניגטע פאָלק, דען אלע האָבען גילעבט פון דיא זעלבע געשעפטען און וועג עס פלעגט ארויס א נייער זאקאָן, א נייע גזירה אויף איינעם, איז די זעלביגע גזירה געוען אויף אללע אידען. יעמאָלט האָבען אלע אידען גיהאט גלייכע צרות פון די פריצים מיט די צינאָוניקעס פון איין זייט און גלייכע שנאה פון דיא בויערים פון צווייטען זייט. אָבער קרעפאָסטנאָיע פראוואָ (פאנשציזנע) איז אונטערגעגאנגען, אומעטום זיינען געוואָרען אייזענבאהנען, דער האנדעל האָט זיך פערגרעסערט, עס זיינען געוואָרען פאבריקעס, עס האָט זיך אלץ אומגעביטען און גלייך מיט דעם האָט זיך אומגעביטען דיא לאגע און דער סאָסטאוו פון דער אידישע נאציאָן. דער, וואָס האָט געהאט מערער געלד, האָט איצט געקראָגען א מעגליכקייט דורך קרעדיט צו קריגען נאָך מעהר און צו ווערען נאָך רייכער, מאכענדיג אלערליי פאָדריאדען און געשעפטען; דיא אָבער, וואָס האָבען גיהאט ווייניג, האָבען שוין איצטער ניט גיקענט קאָנקורירען מיט דיא רייכע סוחרים אָדער מיט דעם רייכען מאסטער און פאבריקאנט. אייזענבאהנען האָבען געפלפען פערברייטערען זיך און פערגרעסערען זיך דעם האנדעל, דען איצטער האָט מען געקענט דיא סחורות פון יעדער קאנט שיקען חאטשי אין עק וועלט, אָבער דאָס האָט אלץ געהאָלפען דיא רייכע, דיא אָרעמע אָדער אפילו ניט זייער רייכע איז וואָס ווייטער גיוואָרען און עס ווערט איצטער אויך אלץ שווערער און שווערער צו שווימען אין דער האנדעלס-קאָנקורענץ. עס איז בעשאפען געוואָרען א נייע זאך, אָן וועלכע עס איז אומגלייך גיוואָרען צום לעבען — מיר מיינען קאפיטאל. ביסלעכווייז האָבען מיר געמומען אָנווועהרען דיא קלייניגקע סוחרים'לעך, מייסטערלעך און פאקטוירים, און איינע נאָך די אנדערע האָבען זיי געמוממען געהן זוכען זייער לעבענס-מיטטעל? צו דיא רייכע, ד"ה זיי האָבען געמוזט נעהמען פערקויפפען זייער פראצע, עס איז גיוואָרען א נייער קלאסס ארבייטער.

עס איז עפעס פאראנען א סך ארבייטער, וועמעס טאטעס עס זיינען אויך געווען פערדונגענע ארבייטער? ניין, זעהר ווייניג. און אזעטיגע וועמעס זיידעס עס זיינען געווען פערדונגענע ארבייטער איז גאָר ניטאָ. אין איין דור איז געוואָרען אָנשטאָט זעלבסטשטענדיגע מענשען — א נייער קלאסס מענשען, וואָס דארפען פערקויפען זייער ארבייטס-קראפט צו דיא, זועלכע עס האָבען קאפיטאלען; דאָס איז פון איין זייט — פון צווייטען זייט איז געוואָרען א גאנצער קלאסס מענשען, וואָס לעבען מעהר ניט פון פרעמדע מיה, פון דעם, וואָס זיי זויגען אויס דיא בלוט ביי דיא מענשען, וועלכע עס האָבען ניט קיין קאפיטאל. פון אונזערע קאפיטאליסטען זועט איהר געפינען ווייניג אזעלכע, וואָס זייערע טאטעס און זיידעס זיינען געווען רייכע — אם מייסטען זיינען זייערע עלטערען אויך געווען קלייניגקע סוחרים'לעך, קרעצמערס, פאקטוירים א. ז. וו. אין דער צייט פון א יאָהר 50 איז דיא אידישע נאציאָן צוטהיילט געוואָרען אויף צוויי קלאסען קאפיטאליסטען אונ ארבייטער; אונ וואָס פאר א שייכות, וואָס פאר אלגעמיינע אינטערעסען איז פאראנען בייא דיא צוויי קלאסען? אונ וואָס ווייטער ווערען דיא צוויי קלאסען אלץ מעהרער פאר-נאנדער געטהיילט, וואָס ווייטער ווערט אלץ גרעסער דיא קלייניע בעלי-מלאכות און סוחרים, וואָס ווייטער ווערט אלץ גרעסער דיא צאָהל פון דיא ארבייטער, אָבער וואָס עס ווערט אלץ מעהרער ארבייטער, וואָס דיא לאגע

פון דיא ארבייטער ווערט ערגער, נעהמען דיא ארבייטער אלץ מעהר פער-
שטיין, אז אזוי דארף ניט זיין, אז מען דארף זעהן אויסצובעסערען דיא
אונערטרעגליכע לאגע. אז מען דארף נעהמען קאמפפען, דען מיט קיינ אנדער
מיטעל קען מען ניט אויסבעסערען; אָבער וואָס מעהר מיר נעהמען פערשטיין
אונזערע אינטערעסען, דאָס מעהרער ווערט אלץ גרעסער די שנאה פון די
קאפיטאליסטען; דאָס מעהר פערגעסען זיי אלץ, אז זיי זיינען אויך אזעטיגע
רעכטלאָזע אידען, ווי מיר, דאָס מעהר זיינען זיי גרייט אין דעם קאמפף מיט
אונז צו בעטען הילף ביי אונזערע געוועזענע אלגעמיינע שונאים — ביי ד'
פראוויטעלסטוואָ מיט פאָליציע, אונ בעטען, זיי זאָלען העלפען מיט כח, מיט
אָסטראָגען, מיט סיביר א. ז. וו. די קאפיטאליסטען אליין צורייסען דעם בונד
וועלכער האָט פריהער צונויפגעבונדען אלע אידען — אונ ניט צורייסען קענען
זיי ניט, דען זיי זעהען, אז וואָס ווייטער, ווערט אלץ גרעסער דער כח פון
די פעראייניגטע ארבייטער. צורייסענדיג דעם בונד ווייזען זיי אלליין, אז
צווישען ביידע אידישע קלאססען — קאפיטאליסטען און ארבייטער איז ניטאָ
קיין אלגעמיינע אינטערעססען. מ י ר דארפען וועגען דעם געוויס ניט דאגה'ענען.
דען נאָר אין קאמפף מיט די קאפיטאליסטען האָבען מיר גענומען פערשטיין,
אז מיר האָבען א סך כח; נור דורך די שנאה צום קאפיטאל האבען מיר אויס-
געהאָדעוועט ליעבע צו אונזערע געדריקטע ברידער, דען נור דורך דעם קאמפף
האָט זיך ענטוויקעלט אונזער בעוואוסטזיין, דורך דעם קאמפף איז ער שטארק
גיוואָרען. צו דען דארפען מיר זשאלעווען די צייט, ווען אללע אידען זיינען
גיווען אונפערשטענדליך און מען האָט זיי געדריקט פון אללע זייטען: אי די
פריצים, וועלכע זיי האָבען געדינט, דיא בויערים וועלכע זיינען גיווען אויפגע-
קאָכט אויף די אידען פאר וואָס זייא פלעגען העלפען די פאָמיעשציקעס רוי-
בען זיי? צו דען דארפען מיר דאגה'נען, וואָס די צייט איז שויהן אריבער, צו
דען דארפען מיר דאגה'נען, וואָס מיר האָבען אָנגעוואָרען די ליבע פון אונזערע
אידישע מאגנאטען, ווען אָנשטאָט דעם האָבען מיר ערוואָרבען דיא ליבע וועלכע
וועט אונז פעראייניגען מיט דיא רוססישע, פוילישע, ליטווישע — מיט איין וואָרט —
מיט דיא ארבייטער פון דער גאנצער וועלט? אין דער צוקונפט זעהן מיר
דעם פערגרעסערונג פון אונזערע קרעפטען, פון אונזער בעוואוסטזיין און
די פערבעסערונג פון אונזער לאגע; היינט דארפען מיר דען דאגה'ענען ווע-
גען יענע פינסטערע פערגאנגענע צייט, וועלכע איז, אמת, גיווען אָהן קאמפף,
אָהן שנאה, אָבער דערפאר אויך אָהן לעבען?! נאָר נעהמט ריידען אפילו מיט
א געבילדעטען אידען, וואָס וועט ער אייך זאָגען? ער זאָגט: „אומזיסט רייסט
איהר פאנאנדער אייער בונד און פריינדשאפט מיט דיא אידישע קאפיטאליסטען,
איהר זייט דאָך מיט זיי, פעסט גיבונדען מיט דיא דריקונגען, וועלכע אללע
אידען ליידען פון דער מלוכה, איהר טאָרט אללע ניט וואָהנען אין ראָססיא,
איהר האָט אללע קיין אנדערע פראוועס, דעריבער דארפען זיך אללע אידען
פעראייניגען, כדי מען זאָל זיך קענען דערשלאָגען אלערליי רעכטען און ניט
קאמפפען מיט די פאבריקאנטען איבער א קורצען ארבייטס-טאָג און איבער
שכירות". און דער מגיד לייגט נאָך צו מיט טרערען: „ברידערלאך, יעדער
דארף דאגה'ענען ניט נאָר פאר זיך אלליין, מען דארף דאגה'ענען פיר טובת-
הכלל, פאר אונזער גאנצע פעריאָגטע אומה; העלפענדיג זיך מיט'ן
קאמפף, צורייצט מען מעהר ניט דיא מלוכה און זיא וועט אויסלאָזען דען כעס

צו אללע אידען און יעמאָלט וועט זיין ערגער, אזייא איז שוין דיא אידישע לאגע אויך גענוג שלעכט און איהר ווילט נאָך מאכען ערגער — גענוגלד! וואָס פארגעסט איהר אָן אייער נאנצע הייליגע אומה!" אזיי קומט אויס נאָך דעם מיינונג פון אידישע פאטריאָטען, אז קעמפפענדיג מיט דיא אידישע קאפיטאליסטען קענען מיר זיך ניט דערשלאָגען קיין פערבעסערונגען פאר אללע אידען. נאָכין מגידים מיינונג קומט גאָר אויס אז מיט דעם ברייגען מיר נאָך נייע צרות אויף אידען, אויף דיא אידישע אומה... וואָס עס אָנבעלאנגט דעם ערסטען מיינונג, איז ער פאלש דער פאר ווייל מיר ווייסען, אז דיא אידישע קאפיטאליסטען האָבען קיין מאָהל ניט געשטארעוועט זיך צו קריגען וועלכע עס איז רעכטען און טהוען דאָס איצטער אויך ניט; זייא זעהען מעהר ניט אונטערצוקויפען די טשינאָוניקעס און פאָליציימסקע, זייא זאָלען כלומרשט ניט בעמערקען דעמ זאקאָן — אין אזוי וויא בייא טשינאָוניקעס קען מען פועלן וואָס מען וויל, פיהרען דיא קאפיטאליסטען אויס אלץ וואָס זייא דארפען. חוץ דעמ וועלען מיר אייך שוין דערווייזען, אז קעמפפענדיג מיט דיא קאפיטאליסטען, מאכען דיא אידישע ארבייטער נאָך נעהנטער דיא צייט, וועו אידען וועלען קריגען אללע בירגער רעכטע. דער מגיד זאָגט, אז מיט זייער קאמפף רופען דיא ארבייטער אויס בייא דער מלוכה נאָך מעהר שנאה אנטקעגען זיך, אָבער דאָס איז ליגען; וואָס מיר וועלען זיין שטיללער, וואָס מיר וועלען נידערייגער איינבויגען דיא קאָפּ מיטין רוקען, וועט מען אויף אונז אלץ מעהר טרעטען. פון ערסטען בליק ווייזט אייגענטליך אויס, אז רוסישע פראוויטעלסטוואָ שרעקט זיך ניט איבעריגס פאר דיא אונצופריידענהייט פון וואָסערע עס איז אידען; אָבער די מעשה איז ניט אזוי: פון אייניגע פאקטען ווייזט אויס, אז רוסישע פראוויטעלסטוואָ האָט אויך אזוי מורא פאר אונצופרידענהייט פונ נאראָד, וויא אנדערע פראוויטעלסטוועס. חוץ אידען און פאָליאקען דריקט רוסישע פראוויטעלסטוואָ זערע דיא פינלענדער. פינלאנדען איז פאראנען ס"ה ארום צוויי מילליאָן (אידען איז פאראנען ארום 6 מילליאָן) און זיי האָבען אלע מאָל מעהר פראווע, ווי די איבעריגע רוסישע אונטערטענער; ארבייטער מעגען דאָרטען מאכען סאָבראניעס, סאָיוזען, רוסישע פראוויטעלסטוואָ סטארעווען זיך שוין לאנג אווען צו נעהמען פונ די פינלענדער זייער פרייהייט וועלכע שטעכט די אויגען רוסישע זשאנדארמען, און איינפיהרען דאָרטען רוסישע זאקאָנעס, כדי עס זאָל דאָרטען זיין וואהעמע ערטלעך פאר די רוסישע טשינאָוניקעס און זיי זאָלען דאָרטען קענען טאָהן, וואָס זיי ווילען. אונד זינד אלעקסאנדער דער 3טער איז געוואָרען א קייסער, האָט מען אָנגעהויבען די פינלענדער שטארק צו דריקען; ער האָט זיי פערבאָטען צו האָבען אייגענע מארקעס, האָט איבערגעביטען אייגענע זאקאָנעס און האָט גיוועלט אפילו אומבערעננגען זייער פארלאמענט אונ אינפיערען דאָרטען אלע רוסישע זאקאָנעס. אָבער, אז די פינלאנדער האָבען דאָס דערהערט, האָבען זיי געמאכט אזא געוואלד, אז אלעקסאנדער דער 3טער האָט זיך דערשראָקען און האָט צוגעזאָגט אז ער וועט זיי מעהר ניט צעפּפען. אזוי איז גיוועו. נאָך א פאקט זעהן מיר אין ביאליסטאָק, מען קען זיך גאָר ניט פאָרשטעלען, אז רוסישע טשינאָוניקעס זאָלען קענען אזוי גוט בעגיין זיך מיט'ן נאראָד. אלע גרויסע נאצאלניקעס: דער פראָקוראָר, דער פאָליצמייסטער, דער גובערנאטאָר און דער זאשנדארמסקער פאָלקאָוניק האָבען מיט גוטען איינגערעדט די ארבייטער, זיי זאָלען נעהמען די

ביכלעך, און האָבען זיי צוגעזאָגט אפילו ניט שטארק אויפצוקוקען, אז די זא־
קאָנעס וועלכע שטעהען אין די ביכלעך זאָלען ריכטיג געהיט ווערען. זיי האָ־
בען ערלויבט די ארבייטער אויסצוקלייבען מענשען, וועלכע זאָלען ריידען
מיט נאצאלסטוואָ א. ז. וו. א. ז. וו. אוג פאר וואָס מיינט איהר איז דאָס?
ווייל מע האָט מורא פאר 19 טויזענד מאנן ארבייטער. אָט דעריבער האָבען
מיר פריהער געזאָגט, אז וואָס מעהרער מען וועט זיך שטעלען אנטקעגען,
וועט פראוויטעלסטוואָ אלץ ווייניגער דריקן.

איינריידענדיג די ארבייטער זיך צו בערוהיגען, האָט דער מגיד דערוויזען,
אז פאר די אידישע קאפיטאליסטען איז וויגאָדנע די אידישע רעכטלאָזיגקייט,
זיי איז וויגאָדנע דערפאר, ווייל זי מאכט ד'עם־פאָלק פאר א טרוס, פאר
א פעריאָגטען פאָלק און פעריאָגטע מענשען איז גרינגער צו עקספלואטירען,
זיי לאָזען זיך בעססער; וועז א פעריאָגטער מענש הייבט זיך אָנ ביסלעכווייז
צו בעוועגען, הייבט מען איהם אָן צו שרייען: „שטעה! וואו קריכסט דו, ריהר
זיך ניט, הייב ניט דיין קאָפּ. וואָרום צוליעב דיר איינעם וועלען מיר אלע
דארפען ליידען..." אָבער ניין! מיט אזעלכע זאכען וועלען מיר זיך ניט לאָזען
נארען אין זאק, מיר פארשטייען גאנץ גוט, אז די אלע קולות, מיט וועלכע
מען וויל אונז בערוהיגען, איז דאָס מעהר ניט ווי געשרייען פון אימה, פון
שרעק פאר אונזער פעריאינגטע קראפט. מיר ווייסען גאנץ גוט, אז מיט אונ־
זער דיזען שטרייט דערנעהנטערען מיר נאָך אדרבה די צייט פון אלעמענס בע־
פרייאונג אוג פון גלייכע רעכטע פאר אלע אידען. פאר וואָס עפעס האָבען
מיטגעפילט די סטאטשקע אָט די אלע קליינע קרעמערלעך אוג בכלל די אלע,
וועמענס אינטערעססען האָבען גאָר קיין שייכות ניט מיט איהר, מיט דער
סטאצקע, צו זיין פאר אָדער געגען איהר? אָט האָרכט פאר וואָס: דיא אלע
מענשען האָבען געפילט אז: בייַ אידען האָט זיך עפעס אויך געפונען א שטי־
קעל קראפט און זיי האָבען אָנגעהויבען צו פערשטיין, אז אָט דער בעססערער
צוקונפט פאר אידען, וועגען וועלכען זיי פערלירען קיין מאָהל ניט דעם האָפ־
נונג, וועגדעט זיך אָן די קראפט און איז פעסט פערבונדען מיט איהר — און
זיי זיינען גאנץ געוויס; אזוי ווי די אידישע ארבייטער שמייסט מען זיי אויך
מיט צוויי בייטשען. זיי ליידען אויך, ווי ארבייטער, פון יאָך פון קאפיטאל,
און ווי א איד פון די רעכטלאָזיקייט (בעזפראוויע); אָט די רעכטלאָזיגקייט,
די בעזפראוויע די אידישע, דריקט אונז און פערשפארט אונז פון אלע זייטען
און מיט דעם מאכט זי אונז שווערער אונזער שטרייט מיטין קאפיטאל. אָט
די רעכטלאָזיגקייט, וואָס פערשפארט אונז אלעמען אין איין ווינקעל, ניט
ערלויבנדיג אונז צו וויינען אומעטום, ווייל מיר זיינען אידען, מאכט גרויס
די קאָנקורענציע צווישען אונז און שטערט אונז צו פערקויפען אונזער פראצע
אויף בעסערע בעדינגונגען. צוליעב איהר איז געדריקט אונזער לאגע און מיר
פערדינען קוים די שטיקעל טרוקענע ברויט אויף צו דערהאלטען די נשמה.
מאכענריג פאר א בעל־הבית אויף אונז יעדער פאָליציייסקען, דריקט זי אונז צו און
שטערט אונז פערבעסערען אונזער לאגע. דעריבער דארפען מיר זהען אָנצושטרייני־
גען אלע אונזערע קרעפטען אויף צו דערשלאָגען זיך גלייכע רעכטע. שטרי־
טענדיג מיט די קאפיטאליסטען, וועלען מיר עפעס א קראפט, און די קראפט
וועט וועלען מיט דער צייט אזוי שטארק, אז מיר וועללען קענען אָנפאנגען
אונזעד שטרייט אָט פאר די אלע רעכטען, וואָס אונז פעלט. מיר קענען פרע־

גען אָט די אלֿלע, וועלכע עס שאָקלען מיט די קעפּ אין צווייפעל, צו מיט א יאָהר צוריק וואָלטען זיי געגלויבט, אז אָט די ארבייטער וועללען קענען בייקומען דעם פאבריקאנט... [עדעלשטיין]. אומעטום הייבין אָן די אידישע ארבייטער אַרויסצוטרעטען אויף'ן שטרייט; אומעטום הייבען זיי זיך אָן צו אָרגאניזירען. ווען אין אלֿלע אידישע שטעדט וועלען זיין די אידישע ארבייטער פעראייניגט, און אן ארבייטער אוועקפאָהרענדיג פון זיין היימישע שטעדטעל, וועט ער אומעטום געפינען פעראייניגטע ארבייטער, דאן וועללען אונזערע פעראייניגטע ארבייטער האָבען אזא קראפט, וועגען וועלכע מיר קענען זיך יעצט גאָר ניט פאָרשטעלען. אמת, די קראפט וועט זיין ווייניג אום צו שטרייטען מיט רוסישע פּראוויטעלסטוואָ — אָבער זי וועט האָבען זיכערע מיטשטרייטער: די רוסישע, פּוילישע און ליטווישע ארבייטער. צוזאמען מיט זיי וועלען מיר זיך אָנהייבען צו דערשלאָגען דאָס, וואָס אונז אלעמען פעהלט — מיר זאָלען האָבען זיך רעכט צו מאכען סטאטשקעס, פעראיינען, פערזאמלונגען, פרייהייט צו שרייבען, צו דרוקען, צו ריידען אלֿץ וואָס מיר ווילען; און מיר וועלען פון זיי בעקומען שטיצע דאן, ווען מיר וועלען אין א גוטע שעה אָנהויבען צו פאָדערען, אז מען זאָל אויסמעקען פון רוססישען סוואָד זאקאָנאָוו דיא ווילֿדע טיראנישע געזעצען, וואָס ווילֿען אונז ניט אָנערקענען אלס מענשען גלֿייך מיט אללע פעלקער אין דער וועלט, אויסמעקען די טיראנישע געזעצען, וואָס האָבען ארויפגעלייגט אויף אונזער אויסגעדארטען פערשמאכטען פּנים די חתימה פון אונגליקלֿעכע שקלֿאפען, איבער וועלכע יעדער אויסוואורף האָט פוללע רעכט צו לאכען און צו שפּאָטען פון אונז, און אונבעשטראָפט אונז צו טרעטען אונטער די פיס. אין דעם קאמפף פאר אונזערע רעכטען ווערט אלֿץ שטארקער און שטארקער אונזער קראפט — די איינציגע קראפט דורך וועלכע מיר וועלֿלען זיך א מאָהל דערשלאָגען בירגער רעכט פאר אללע אידען. נאָר מיר ארבייטער פערנעהמען דעם נידריגסטען אָרט אין דער געזעלשאפט, דעריבער קענען מיר זיך ניט דערשלאָגען, אז עס זאָל בטל ווערען די אונמענשליכע געזעצע, וועלכע דריקען דעם אידישן פאָלֿק, נאָר פאר אונז ארבייטער אללֿיין, און בשעת מיר וועללען מיט אונזער אָרגאניזירטע קראפט אראָפּשלֿיידערען די שווערע קייטען, וואָס שמידען צונויף די גאנצע אידישע נאציאָן, וועלען זיי, די קייטען, ממלא אָבפאלען שוין אויך פון די. וואָס זיצען אויף אונזערע פּלייצעס און דריקען אונז מיט די גאנצע שווערִיגקייט פון זייערע געלֿד-זעק. אָט פאר וואָס אין דעם קאמפף פאר אונזער פרייהייט און גלייכע בירגערליכע רעכטע (ראוונאָפּראוויע) טרעטען מיר אריין נאָך דאן, בעת מיר האָבען נאָך אויף אונזערע פּלייצעס אונזערע פּייניגער. נאָר מיר וועלֿלען דאָס טאָהן ניט צוליעב דעם, אום מיר זאָלען זיי ווייטער טראָגען אויף אונזערע פּלייצעס — ניין! אריינציהענדיג אין זיך די פרישע געזונדטע לופט פון פרייהייט, וועללען מיר זיי נאָך גרינגער אראָפּווארפען פון זיך.

הערט צו איהר, קאפּיטאליסטען! וואָס מעהר איר דריקט אונז, וואָט טיפער איהר לאָזט אריין אין אונז אייערע נענעל, דאָס גרעססער וועט זיין אייער אראָפּפאלען, דאָס שרעקליכער וועט זיין אייער מפּלֿה!

ענדע.

———

דער קאמפף פון די ארבייטער אויף עדעלשטיינ׳ס פאבריק. *

(צוניי־פגעשטעלט נאָך די כתבים פון א׳נ׳ארבייטער)

עדעלשטיינס פאבריק, נאָך דעם צאָהל ארבייטער וואָס געפינען זיך דאָרטען איז די גרעסטע אין אונזער שטאָדט... [ווילנא]. די ארבייטער פונ דיעזע פאבריק איז אויסגעקוממען אויסצוהאלטען א פעסטען און דויערענדען קאמפף מיטין בעל הבית. דיעזער קאמפף אין וועלכען דער בעל הבית האָט אָנגיוועג־דעט אללע מיטלען, אום צו ברעכען דעם ווידערשטאנד פון די ארבייטער האָט זיך גיענדיגט מיט דעם נצחון פון קאפיטאל. די אורזאכע פון דעם קאמפף, זיין גאנג און די רעזולטאטען זיינען זעהר בעלעהרזאם. און עס איזט כדי מען זאָל וועגען דעמ זאָגען אייניגע ווערטער.

I

מיט 4—5 יאָהר צוריק האָבען אויף עדעלשטיינס פאבריק נאָך גיהערשט די זאָגיגאנטע פאטריארכאלישע (פאָטערליכע) בעהאנדלונג צווישען דעם בעלהבית און זיינע ארבייטער, דאָס זיינען די זעלביקע באהאנדלונגען פון וועלכע דער פינאנסמיניסטער וויטטע לאָזט זיך אזיי ענטציקען אין זיין צירקולאר פון 95 יאָהר צו דעם פאבריצאַנטעם אינספעקטער פון וולאדימירער פאבריצנער אָקרוג [קרייז] און וועלכע נאָך וויטטעס מיינונג נאָך, צעכענען אויס רוסלאנד פון „פארפוי־טען" מערב מיט זיין טיפע קלאססען צושיידקייט און שרעקליכען קאמפף צווישען בורשואזיע און פראָלעטאריאט. לאָמיר נעהענטער באטראכטען דיעזע אָרדנונג.

ווייט פון קלאססען בעוואוסטזיין האָבען די ארבייטער געקוקט אויפען בעל הבית, גיקוקט מיט דעם גרעסטען צוטרויען, אים פלעגען זיי אָנטרויען די בעשיצונג פון זייערע אינטערעססען, ער איז בא זיי גיוועזען אי דער ריכטער, דער שלום מאכער וועו די ארבייטער פלעגען זיך איבער וואָס עס איז זיך אנפערען, אי דער בעל עצה פון זייערע פאמיליען־אָנגילעגענהייטען. עדעלשטיין פלעגט אין קיין עצות ניט קארגען, פלעגט זיך אָבער גוט לאָזען בעצאָלען דערפאר,

* דער דאָזיקער באריכט איז געווען געדרוקט אינ „אידישען ארבייטער" נומ. 4—5. ר ע ד.

ער פלעגט שטראפירען דעם גערעכטען און אונגערעכטען און די שטראָף געלד לייגען ביי זיך אין קעשענע. נאָך בעסער איז דער לינקער זייט פון מעדאל. ביין אָנקומען אין פאבריק פלעגט יעדער ארבייטער מוזען געבען דעם מייסטער 10 רובל אז ניט האָט מען אים ניט גענומען. פורים פלעגען זיך מוזען די אר-בייטער צנייפלייגען צו 2 רובל און קויפען דעם מייסטער צוזאמען א שלח מנות. אויב עס פלעגט זיך איינגעפונען א עזות פנים, וועלכער האָט ניט גיוואָלט געבען קיין 2 רובל, פלעגט ער שיין האָבען זיין אָפקומעניש, ער פלעגט זיך דערוויסען, וואָס פורים בעדייט: דער מייסטער פלעגט איהם פערפאָלגען אויף יעדען שריט און טריט און אָפטמאָהל פאר אזא מעשה גאָר ארויסטרייבען פון פאבריק. אָבצאָהלונגען האָבען די ארבייטער דאָרטען גיהאט אָן א שיעור אָן א־נ־ערך. פארן רייניגען דעם הויף פלעגען זיי דאָרטען צאָהלען, פאר האלטען ריין די אָפטרעטען, צאָהלען פאר צעבראָכענע גלעזער — ווייטער צאָהלען און אזוי ווייטער. און פאר דאָס אללעס פלעגט טען אראָפרעכענען גראָד פון זייערע שכירות. ווייטער פלעגט זיך פראקטיצירען גרייסע שטראָפען אין בראק, איבער אייניגע איבערגעפירטע פאפיראָסען פלעגט מען בראקירען גאנצע הונדערטער· אויף די ערווידערונגען פון די ארבייטער פלעגט דער מייסטער ענטפערן מיט קלעפ און א מאָהל פלעגט ער גאָר ניט פערשרייבען די ארבייט פון אגאנצען טאָג.

זידלערייען און קלעפ, פון וועלכע עס פלעגען ניט זיין קיין אויסנאהמע אויך פרויענצימער, זיינען גיוועזען איינע פון די גיוויינליכסטע זאכען. דער מייסטער איז גיוועזען א קייסער אין זיין אָפטהיילונג. אין זיין מאכט איז גיוועזען גינוג אז דער ארבייטער זאָל פערלירען זיין שטעללע. אָט דאָס זיינען די פאטריארכאלישע בעהאנדלונג פון וועלכע עס איז אזוי ענטציקט דער פינאנס־מיניסטער וויטטע. נאָר אזא צושטאנד האָט דויערן לאנג ניט גיקענט.

II

דיא ארבייטער בעוועגונג וועלכע האָט זיך אָנגיפאנגען אין רוסלאנד האָט אָנגירירט אויך עדעלשטיינס ארבייטער און האָט זיי גיטריבין צום עקאָנאָמישען קאמפף. דיא ארבייטער האָבון גיפירט דעם קאמפף מיט ערפאָלג און אין אקורצער צייט האָבון זיי זיך דערשלאָגען אז מען האָט אָפגישאפט דיא מעהר־דריקענדע פאר זיי פאבריצנע מנהגים און אָרדנונגען צ. ב.: מען האָט בטל גימאכט דעם מנהג פון געבין לאפקע דעם מייסטער ביי אריינטרעטין אין פא־בריק, און פון שיקין אים פורים שלח מנות. מען האָט אויפגיהערט איינצוהיילטין די שכירות פארין רייניגען דעם הייף, צו בראָכענע גלעזער אז. ז. וו. בייא דיעזע בעדינגונגען האָט אָנגיטראָטען דער 95[18] יאָהר. אין דעם יאָהר האָט דער קאמפף פון דיא ארבייטער דערגרייכט דעם העכסטען פונקט. דיעזער קאמפף האָט בעוויזין אז סאָלידאריטעט (אייניקייט ווען מען בענוצט מיט איהר וויא גיהעריג אויף דער פראקטיק) קען ווערין אין די הענד פון דיא ארבייטער א וויכטיגער גיווער געגין די קאפיטאליסטען. דער גרייסער סטרייק אין וועל-כער עס האָבין גינומען אָנטהייל בערך אהעלפט פון דעם גאנצען צאָהל ארבייטער, איז ארויסגיקומען דאָ דורך וואָס דער פאבריקאנט האָט גיוואָלט פערבייטען די מעננער ארבייט אויף דיא וועלוועלערע פרויען ארבייט. וועהרענד אויף אללע טאבאק

פאבריקען אין ביאלאָסטאָק אין גראָדנע האָבין שיים גיארבייט כמעט דורכאויס פרויענצימער, פלעגט אף עדעלשטיינס פאבריק די הויפטארבייט אויסגיפירט ווערין דורך מעננער, און דאָס פלעגט איהם שטעלען אין ערגערע בעדינגונגען וויא זיינע קאָנקורעטען. עדעלשטיין האָט בעשלאָסען ביסלאכווייז אָבצושאפען דיא מעננער און האָט אָנגיפאנגען פון דעם וואָס ער האָט אוועגיזעצט איינינגע מייד-לעך, וואָס פלעגען טאָן אזעלכע ארבייט פיר וועלכע עס צאָלט זיך ווייניגער דאָ דיא מעננער ארבייט. דיא פאפיראָסינמאכער האָבין גימאכט א שטרייק און צו זיי זיינען צוגישטאנען אויך דיא פרויען וועלכע האָבין גאנץ גוט פער-שטאנען, אז אים פאל ווען די ארבייטער פערשפילען, וועט דער פאבריקאנט זיך בענוטצען מיט דעם און פערקלענערין דיא בעצאָלט פון דיא פרויענארבייט, עדעלשטיין האָט גיהאט אפילו אויסגעשריבען 12 מיידלעך פון ביאלאָסטאָק, אָבער זיי האָבען, פערשטייט זיך, ניט גיקענט פערפערטיגען דיא ארבייט פון 200 מאנן דיא סטרייקער. עדעלשטיין האָט זיך גיווענדעט צו דיא הילף פון דער פאָליציע, פאבריצנע אינספעקציע, ער האָט געבעטען רחמים אפילן בייא דיא אידישע כלי קודש זייא זאָלין אים העלפען נאָר דאָס אללעס האָט גיהאָלפען וויא א טויטין באנקעס, דער שטרייק האָט גידויערט צוויי וואָכין און דער בעל הבית האָט זיך גימוזט אונטערגעבין. ד. ה. ער האָט צוריק גיזעצט דיא מיידלעך אף זייערע פריערדיקע ערטער און האָט פערשפראָכין אויף ווייטער אז ער וועט מעהר שיין ניט זעצען קיין פרויען אויף דיא ארבייטערס ערטער. זעלבספערשטענדליך אז דער אויס געפירטער סטרייק האָט ניט גיקענט נייטען דעם פאבריקאנט ער זאָל זיך אין גאנצען ענטזאגין פון דער מחשבה אומצו-בייטען דיא ארבייטער מענער אויף פרויען. דער סטרייק איז מעהר ניט פאר איהם רבי געלד אז ווייטער דארף מען פירען דעם עסק פאָרזיכטיג, ביס-לאכווייז ניט היילענדיק, קודם כל האָט ער זיך באנוצט מיט דעם. וואָס א טהייל ארבייטער זיינען פעראורטהיילט גיוועזין דורך דעם געריכט פארין אָנטהייל-נעמען אין דער סטרייק, און האָט מיט איין מאָהל ענטזאגט 17 ארבייטער. ווייטער האָט ער אויך אָנגיהייבען צו טשעפען דאָ צו דעם, דאָ צו יענעם ארבייטער, גיפונען אויף זייא אללערלייא בלבולים און אָבזאָגען זייא איינציג ווייס פון פאבריק פאר די קלענסטע קליניגקייט. אום אָנצומאכען צווישען דיא ארבייטער קריג און וויסען וואָס זיי טהוען אויפען פאבריק האָט ער איינ-גיפירט שפיאָנעס וועלכע פלעגען בייא איהם זייער נושא חן זיין, ווען זיי פלע-גען קוממען צו איהם מיט מסירות אויף זייערע חברים, און דיא ארבייטער זאָלען ניט קענען צונייפריידען זיך צווישען זיך האָט דער פאבריקאנט פער-באָטען צו ריידען אויפען פאבריק, און צו נייפצוקלייבען זיך קופעסוואייז. ענדליך האָט עדעלשטיין גימאכט דיא פרויען אונאָבהיינגליך פון דיא מענער ארבייטער אויפין פאבריק, דיא קארדאָנשציצעס * וואָס פלעגין פריער בעקומען

---

* אינ די טאבאק־פאבריקנ, ווענ עס האָט געהערשט די פרימיטיווע סיסטעם פונ דורכויסיקער האנט־ארבעט, פלעגנ די מענער-ארבעטער צונויפוויקלענ דעם טאבאק אפ א באזונדער הארטנ פא-פירל, מיט וועלכנ ער פלעגט אָנשטאָפנ די הילזע. דאָס דאָזיקע שטייַפע פאפירל פלעגט זיכ רופנ קלייאָנקע. נאָכ דעם, ווי די מענער־ארבעטער פלעגנ אָנשטאָפנ די הילזעס מיט טאבאק, פלעגנ די פרויענ ארייַנשטעלנ אינ דער אָנגעשטאָפטער הילזע א קארטאָנקע (קערטל). די דאָזיקע ארבעטערנס פלעגט מענ רופנ קארטאָנשטשיצעס, ווייַטער ווערנ זיי אינ דאָזיקנ באריכט אויכ אָגגערופנ קארטושניצעס. ר ע ד.

זייערע שכירות פון דיא ארבייטער האָבין אָנגיהייבון איצט צו באקומען פון קאנטאָר גופא, אויף אזא אופן זיינען גיוועזען ביסלאכווייז געמאכט אללע פאָר־ בעריטונגען צו איין ענטשיידענען איבערפאל אויף דיא ארבייטער. אין דיא פאָרבעררייטונגען איז פאָריבער איין יאָהר. נאָר ווייטער מיר וועללען דערצייללען וועגען דאָס אללעס וואָס איז פאָרגעקומען אין הערבסט פון 96[18] יאָהר, וועלען מיר זאָגין אייניגע וועגען דעם קאמפף וואָס די ארבייטערקעס איז אויסגיקומען אויסצוהאלטען אין פערלייף פון 96[18]טען יאָהר.

III

דיא שכירות פון דיא קארטושניצעס איז פערקלענערט געוואָרין אין ערך פון 2 קאָפּ. א טאָג (זייער וועכענטליכע פערדיענסט איז פון $1^1/_2 - 3$ רוב). אויסער דעם האָט דיא פאבריצנע אדמיניסטראציע פארזאָגט אז דיא קארטושעס זאָללן מען פארקלעפען מיט קליי און ניט מיט טריוואקס ווי עס האָט זיך ביז דענסמאָל געפירט, און דאדורך פלעגען דיא ארבייטערקעס טעגליך אויסארבייטען וויניגער ווי פריהער. דיא ארבייטערקעס האָבען גיוואָרפען דיא ארבייט און האָבן געזאָגט אז ביי אזעלכע בעדינגונגען קענען זיי אַרבייטען נאָר פון וואָך אָבער ניט פון שטיק. דער בעל הבית האָט געהעכערט די שכירות פון 8 ביז 15 קאָפּ. אויפען טויזענד. אין אייניגע צייט ארום וועו די קארטושניצעס האָבען שיים גיקענט ארבייטען גיכער, האָט דער בעל הבית פארקלענערט דיא שכירות אויף 2 קאָפּ פון טויזענד, די ארבייטערקעס האָבען וועייטער געהאט געוואָרפען דיא ארבייט, נאָר זיי האָבען פערשפילט (די צייט איז דאצו גיווען ניט קיין גוטע—עס איז געווען פאָרטיגע קארטושעס—דערצו איז ביי די מיידלאך קיין אחדות ניט גיווען, מעהר נישט 6 זיינען אוועק אהיים). ענדליך איז גיווען נאָך איין סטרייק בא די זאָרטירערקעס, וועלכע איז ארויסגעקומען דאדורך וויל מען האָט אויפגיהערט צו געבין א האלבע שטונדע אויף פרישטיק, דיא זאָרטירערקעס האָבען געוואָרפען די ארבייט, אָבער דער בעל הבית האָט זיך געוואוסט וויא צו בענוטצען מיט דעם, וואָס בא זיי איז ניט גיווען קיין אייניגקייט (זיי האָבען פערלאָזין דיא ארבייט איינציגווייז) און דאָס באוויזען אָנצונעמען דערווייללע געגוג פוילישע קליינע מיידלאך, וועלכע האָבען געמאכט צוזאמען מיט דעם מייסטער און פאָדמייסטער דיא גאנצע ארבייט פון דיא זאָרטירערקעס.

יעצט וועלין מיר זיך אומקעהרין צו אונזערע איבערגעהאקטע ערצייהלונג וועגען דעם קאמפף פון בעל הבית מיט דיא ארבייטער. ענדע זוממער פון 96-טען יאָהר האָט מען אָנגעהייבען ארויסצוגעבען טאבאק פיעל מעהר וויא געווענליך, מען האָט געזען בעשיינפערליך אז דער בעל הבית האָט בדעה געהאט זיך אָנצוגרייטען געגוג פארטיגע פאפיראָסען און ארויסרופען נאָכדעם איין סטרייק, דיא ארבייטער צוליב זייער אייגענע טובה וועגען האָבען גע־ וויהנליך געדארפט אויסארבייטען מעהר ניט אזוי פיעל וויא פריהער, נאָר דאָס קוואפענען זיך וואָס אויף דער הייסער מינוט וועלען זייא פארדינען איין איבריגען רובל, האָט אריבערגעשטייגט — און דיא ארבייטער האָבען דאריבער געארבייט מעהרער וויא געווענליך. אין הערבסט וועו עס איז גיווען אָנגע־ גרייט געגוג פאפיראָסין האָט דער בעל הבית געמעלדעט דיא ארבייטער, אז ער האָט בעקומען אפולע בעשטעללונגען, וועלכע זיי אללין וועלען געווינ

ניט קענען בעשטרייטען, ובכן לייגט ער זיי פאָר אז יעדער זאָל צודינגען פון זיך אייניגע מיידלאך און זיי אויסלערנען פאפיראָסען מאכען. וויא פיעל זיי צו צאָהלען ווייזט ער זיי ניט איין, דיא ארבייטער אלליין אָבער בעקומען פאר אויסגעארבייטע פאפיראָסען פון קאנטאָר דיא געווענליכע געצאָלט. וויא גוט דאכצעך דער פאָרשלאג איז ניט גיווען האָבען זיך דיא ארבייטער פון דעסטוועגען אנטזאָגט, דען זיי האָבען פערשטאנען רעם [ריכטיקן מיין] פון בעל הבית. דאָן האָט ער אויסגעשריעבען פון פעטערבורג 50 רוססישע מיידלאך, וועלכע ער האָט אויסגעזוכט פון דיא פסולת פון פעטערבורגער פראָלעטאריאט און האָט זיי פערבונדען מיט א קאָנטראקט אויף א גאנץ יאָהר גאָר ניט שטעהענדיג אום מקח (ער האָט זיך באדונגען מיט זיי 50 קאָפּ. פון טויזענד, וועהרענד דער געווענהליכער געצאָלט איז 20—30 קאָפּ.). מיר וועלען פערבאייגיענדיג באמערקען, אז אייניגע טעג נאָכאנאנד נאָכדעם וויא דיא פעטערבורגער מיידלאך האָבען זיך גישטעלט צו דער ארבייט האט מען אין פאבריצנעם הייף און אין פאבריק גופא גיקענט זעהען אויסער דיא ארבייטער אייך פאָליציאנטען „צום אויפהאלטען דעם אָרדנונג". וווייטער האָט דער בעל הבית אָנגעהייבען צו זעצען אויף די מענער ארבייט אידישע מיידלאך פאר גאנץ גוטע געצאָלט (אויף דער וויילע) צו 35 קאָפּ. פון טויזענד, אויף אזא אופן האָט אין א קורצע צייט זיך אָנגעקליבען ביז 41 שטאָדטישע פאפיראָסענמאכערקעס (אונטער זיי זיינען געווען אויך קריסטליכע) אין פאפיראָסאָבטהיילונג האבען שיין בסך הכל נעארבייט 145 מאנן (פריהער 75 מעננער) און אין איין קורצער צייט איז געלעגען פערפאקט ביז 8 מילליאָן פאריגע פאפיראָסען, דער בעל הבית האָט אָנגעהייבען שרעקליך צו פערפאָלגין דיא ארבייטער-מענגער. ער האָט געזעהן מיט כל מעגליכקייט ארויסצורופען איין סטרייק, און צו האָבען איין אויסרייד זיי אלעמען אָבצוזאָגין פון פאבריק ווייל ער האָט גיהאט צייט זיך צו איבערצייגען אז דיא פעטערבורגער פאפיראָסניצעס זיינען ניט פון זייער פאיינע אופפיהרונג און אים פאל וועז מען זאָל מאכען א סטרייק איז אויף זייער שטיצע ניטאָ וואָס צו האָפען. אונטערדעסטען האָט זיך געטראָפען א מעשה, וועלכע עס האָט געגעבען דעם בעל הבית די מעגליכקייט צו ענטזאגען כמעט א העלפט פון גאָר דיא מאסגלייט פאפיראָסענמאכער.

אין דעצעמבער מאָנאט האָט מען אָנגיהייבען שטארק צו שמועזען איבערן שטאָדט אז צווישען דיא פעטערבורגער פאפיראָסענמאכערקעס זיינען פאראן קראנקע אויף סיפיליס, און דאריבער איז פאָליצעי געקומען אויפין פאבריק צו מאכען א מעדיצינישע רעוויזיע, דאָס רעוויזירען די רוססישע מיידלאך איז פארבאי שטיל, אָהנע ערווידערונג פון זייער זייט, די אָנגערקענטע פיר קראנקע זיינען אוועגעפירט געוואָרין אין קראנקען־הויז, די אידישע מיידלאך אָבער האָבען זיך פעסטגעשטעלט אנטקעגין דעם. אזוי, דאָס דער פאָליציסטען איז גיווען גענייטהיגט אפריער זיי צו פערזיכערען אז די רעוויזירונג וועט זיין איין אָבערפלעכליכע (מען האָט זיי בעקוקט נאָר די האלז) און אז דאָס וועט זיין דער ערסטער און דער לעצטער מאָל, דער פראָטעסט געגען אזעלכע רעוויזיעס האָבען זיי ארויסגעוויזען אין דיא פאָרמע פון א סטרייק. אויף מאָרגין איז קיין איין מיידיל ניט געקומען אויפין פאבריק, דיא מענער האָבען אין דעם סטרייק קיין אָנטהיל גענומען און זיינען געקומען אללע אויפען פאבריק, דער בעל הבית האָט זיי פאָרגעלייגט אָדער ארבייטען אָן דיא קאר-

דאָנשציצעס, אָדער געהן אהיים, ווען דיא ארבייטער זיינען ניט געווען איינ־ שטימיג ניט אויף דאָש, ניט אף יענק, האָט מען אָנפאנגס ארויסגערופען דעם אינשפעקטאָר און נאָכדעם פּאָליצי, און מען האָט דיא ארבייטער געוואָלט ארויסטרייבען פון פאבריק, נאָכדעם האָט מען זיי אויפגיהערט אראיינצו־ לאָזען אין פאבריק אָהן דיא מיידלאך. דער שטרייק האָט געדויערט 2 טעג, אויפען 3טען זיינען דיא מיידלאך געקומען צו דער ארבייט,* דער בעל הבית האָט באלד ענטזאָגט 31 ארבייטער און 10 ארבייטערקעס. אין פאפיראָסען אָבטהיילונג זיינען געבליבען 44 מענער אויף דיא געצאָלט פון 25—40 קאָפּ. און 70 פרויען (אחוץ דיא פּעטערבורגער) אויף די געצאָלט פון 20—35 קאָפּ. פון טויזענד. איצטער האָט דער בעל הבית שאָן ניט ניטיג געהאט דיא פּעטער־ בורגער ארבייטערקעס און האָט געזעהען פון זיי פּטור צו ווערען. דריקענדיג זיי ווי ווייט מעגליך. אזיי צום ביישפיעל: טראָץ דעם קאָנטראקט האָט ער זיי אויפגעהערט שבת צו געבען ארבייט און דעריבער איז [זייער] פערדינסט גע־ פאללען אף 2 רוב. 64 קאָפּ. ביז 3 רוב. 80 קאָפּ. דיא וואָך (אָנשטאָט פריערדיגע 5 רוב.). אויף אזא געצאָלט האָט זיי ניט געלאָזט דאָ צו פערבליבען און זיי זיינען זיך צו פאָהרען. עס איז געבליעבען אין גאנצען 10. דער בעל הבית האָט אויסגע־ פירט, אָבער אז אָך און ווייה צו אזא אויספיהרען. באלד נאָך דער מעדיצינישער רעוויזיע האָט זיך געלאָזט הערען איבערין שטאָדט אז עדעלשטיינס פאפיראָסין זיינען אָנשטעקען און מען האָט זיי אופגיהערט צו קויפען. באלד האָט מען זיך וועגען דעם דערוואוסט אין דיא ארומיגע שטעטלעך און דאָרטען האָבען אויך זיינע פאפיראָסין אויפגיהערט געהן. עדעלשטיין האָט באנקראָטירט, ניט בע־ צאָהלענדיג דיא ארבייטער פיר 2 וואָכען כמעט אין סוממע פון 2000 רוב.

איצט נאָמער זעהן וואָס האָט געגעבען עדעלשטיינס ארבייטער זייער קאמפף מיטין בעל הבית. פריהער פאר אלץ האָבען עדעלשטיינס ארבייטער מיט זייער קאמפף פערבעסערט זייער עקאָנאָמישע לאגע. זייא האָבען מבטל געווען פיל שענדליכע פארען מענשען פאבריצנע מנהגים און האָבען זיך דערשלאָגען איין מענשליכערע באהאנדלונג פון פאבריקאנט און די מייסטערס. נאָר דאָס איז נאָך ניט דער אינציגער רעזולטאט פון זייער קאמפף, וויכטיגער פון אלץ איז דאָס וואָס דער דאָזיגער קאמפף האָט געמאכט דעם ארבייטער גאָר נאי געבאָרין, ער האָט געמאכט איין גרויסען רושם אין זיין איננערע וועלט, אין גאנצען אומגיביטין און איבערגעקערט זיינע געפיהלען, בעגריפען און שטרע־ בונגען. שטעלט זיך פאָר א רויהען זייער פארגראָבטען אבערגלויבישען מענשן, וועלכער איז פארפלאָנטערט אין איין גאנצען פלאָנטער פון רעליגיעזע און געזעלשאפטליכע פעראורטהיילונגען (זאבאָבאָנעס) ער איז גאנץ גלייכגילטיג צו איין בוך, צו וויסענשאפט, אָהן דעם פערברינגט ער דיא וויניג צייט פרייע פון ארבייט שטונדען,און אויב ער לייענט איין מאָל אין א יוט א ביכעל, איז דאָס אָדער א מוסר ספר צום רייניגען דיא נשמה אָדער אזא במחילה שמאטע וויא דיא העכסט אינטערעסאנטע ראָמאנען פון שמר און נאָך א זעלכע שנעלע שרייבער, שוואייגענדיג, וויא א שטילער קאָטינקע טראָגט ער אריבער דיא בעליידיגונגען פון די מייסטערס און פאבריקאנטען, אין וועלכען ער זעהט זיין וואהלטעטער און ברויט געבער, אויף זיינע אייגענע ברידער קוקט ער

* מיט זייער פראָטעסט האָבען זיך דיא מיידלאך דערשלאָגען אז אויף דורונצעס פאבריק איז ניט גיוווען דיא מעריצינישע רעוויזיע וועלכע מען האָט געזאָלט מאכען.

וויא אף זיינע גרעסטע שונאים וועלכע קענען יעדער אייגענבליק פון אים ארויסרייסען זיין שטיקעל ברויט. ער ליידעט פון דער עקספלואטאציען און אונטערדריקונגען פון בעל הבית, פון פאליציי און פון פילע אנדערע מונדירען, וועלכע זיינען בעל דעות אויף זיין גוטס און בלוט, און ער וועט דער ערסטער געבען מיט איין שטיין אין מח דעם יעניגען וועלכען וועט זיך וועגען ארויס-צוטרעטען געגען דער ממשלה וואס דריקן אן רחמנות דאס ארבייטער פאלק, און בעשיצט נאר מיט איר מאכט די בעטריגעראיי פון די בעל הבתים, ער האט מורא צו האבען מגע ומשא מיט „סאציאליסטען" און אים פאלט אפשר גאר ניט איין אז סאציאליסטען זאיינען דיא קעמפפער פאר זאיין אייגענעם בלוטיגען ארבייטער אינטערעס. מיט איין ווארט ער שטופט אפ די יאהרען מיט די טעג אט ווי עס איז גאר אן א זין אהן א ציעל פארויס, אהן האפנונג אויף א בעסערע צוקונפט. אט אזעלכער איז געווען א מאהל עדעלשטיינס ארבייטער בעפאר ער איז ארויסגעטראטען אויף דעם עקאנאמישען קאמפף. איצט שטעללט זיך פאר איין מענשען וועלכער רייסט זיך צו ליכטיגקייט, שטרעבט צו וויסענשאפט צו אנטוויקלונג, עס אינטערעסירען שיין פראגען וועגען געזעלשאפט און נאטור און א ענטפער אויף די דאזיגע פראגען זוכט ער אין א זעלכע ביכער וואו עס רעדט זיך וועגען ארבייטערס לאגע און מיטללען ווי פון איהר לאז צו ווערין, וואו עס ווערין ערקלעהרט די ערשיי-נונגען פון דער נאטור און עס ווערט אנגעוויזען דער ארט וואס דער מענש פארנעמט אין איהר. די ליידיגע צייט פערברייגט ער צום נוצען פיר זיך, ער לעזט, בעקלעהרט זיך וועגען אלץ וואס איז נוגע זיין לאגע און די לאגע פון זיינע ברידער. ער זוכט מיטלען צום אויספיהרען די אופגאבען, וועלכע עס ליגט ארופ אויף איהם דער קאמף פון דיא ארבייטער מיט זייערע עקספלו-אטאטארען פון אלערליי מינים.

ער גלייבט שיים מעהר ניט אז די אינטערעססען פון ארבייטער און קאפי-טאליסטין זיינען איניג, ער וויים אז זייערע ביידינס אינטערעסען זיינען קא-פוירע איינע פון די אנדערע, ער וויים שיין פון וואנען עס שטאמט זיינע ארעמיקייט און דער רייכטהום פון זיינע בעל־בתים, ער לאזט זיך ניט עולהן. אויף בעליידיגונגען, אונטערדריקונגען און עקספלאטאציע, ענטפערט ער מיט א שטרייט און ניט זעלטען צווינגט ער דעם קאפיטאל זיך בוקען פאר די מאכט פון פאראיניגטע ארבייטער, ער שרעקט זיך שיין ניט פאר „פאליטיקע". אים געגענטהייל, ער רופט זיך אף אויף יעדער וואהרט פון פא-ליטישע פראפאגאנדע, די פיעלע עסקים וואס אים איז אויסגעקומען צו האבען מיט פאליציע און פאבריצנע אינספעקציע, די שטענדיגע נגשים וואש ער טראגט פון זיי אריבער זיינען גיוועז פאר איהם ביטטערע לעהרע!

ער האט זיך ענדליך איבערצייגט אז אחוץ דעם בעל הבית איז ביי אים פארען נאך איין גרעסערער שונא — די קאיזערליכע רעגירונג, געגען וועלכע עס וועלען מוזין ארויסטרעטען אין איין שטרייט מיט פעראיניגטע קרעפטען אלע רוססישע ארבייטער, ווער זיי זאלען ניט זיין, צו וואס פאר א אומה ולשון זיי זאללין ניט געהערען. דער פריהערדיגער האסס וועלכען ער פלעגט פיהלען צו זיין חבר אין דער ארבייט האט זיך פערביטטען אויף אמתה ברידערליכע ליבע, צו די נאציאנאלע יו"ט איז ער קאלט געוואָרין — אנשטאט זיי האט ער באקומען אנדערע יו"ט — דאס זיינען יענע פריידענטעג, וועלן די פראלעטאריער

פון אללע לענדער פיהלען זיך ברידערליך, פיהלען זיך ווי פערייניגט אין איין גרייסע ארבעטער ארמעי און מאכין ציטערין דיא בורזואזיע און רעגירונג. ער האָט זיך ענטזאגט פון דעם גלייבען פון זיינע עלטערן, אָבער דערפאר האָט ער באקומען איין נייעם גלייבען — גלייבען אין צוקונפט — אין די צייט ווען עס וועט הערשין ברידערליכקייט און אללגעמיינע ארבייט — גלייבען אין דעם ענדליכען נצחון פון סאָציאליזמוס. — אָט אזעלכער איז היינט עדעלשטיינס ארבייטער. און אויב מיר זאָללען זיך דערמאָהנען דעם אמאָליגען עדעלשטיינס ארבייטער און דעם היינטיגען נאָך 5 יאָהר שטרייט וועללין מיר ניט וועלונ־דיג זיך מוזען פערוואונדערען: איז דאָס מיגליך אז אין אזא קורצע צייט האָט ער זיך אזיי אומגעביטען אז מען קען איהם שיים גאָר ניט דערקענען? עס איז ווירקליך שווער צו גלייבען, אז אונז טהיילט אָפּ פון די „ווייל״ אלטע צייט״ אין גאנצען 4—5 יאָהר. עס דאכט זיך עפּעס ווי עס וואָלטין צעהנדליקע יאָהרין פאָריבער צווישען דעם „היינט״ און דעם „דענסמאָלס״.

די כאראקטיריסטיקע פון עדעלשטיינס ארבייטער קען פּאסען פיר יעדער אונזערע קעמפפענדע גרופּפּע, פון אידישען פּראָלעטאריאט אם ווייניגסטען פאר די, וואָס וואָהנען אין מערב־געגענד, ווייל דער עקאָנאָמישער קאמפף ביי די בערך גלייכע געזעלשאפטליכע בעדינגונגען, אין וועלכע עס לעבען די מעהרערע פון די אידישע ארבייטער, ווירקט אויף זייערע גייסטליכע און מאָראלישע געזינונגען גלייך.

וועגן דער „רעדע אפן ערשטן מײַ 1896"

די דאָזיקע „רעדע" האָבן מיר געפונען אינ יידישן פאָנד פון ארכיוו פון מארקס־ענגעלס־לענינ־אינסטיטוט. וועט עס האָט געהאלטן די דאָזיקע רעדע איז אונדז ניט געלונגען פעסטצוסטעלן. עס איז אָבער גאנץ מעגלעך, אַז די דאָזיקע רעדע איז איינע פון די דרײַ רעדעס, וועלכע זײַנען געהאלטן געווארן אינ ווילנע אינ 1896 אוו וועגן וועלכער עס וועט דערציילט אינ דער קאָרעספאָנדענצ אינ בערלינער „פאָרווערטס", וואָס מיר האָבן געבראכט אינ די באמערקונגען צו דעם ווילנער באריכט, וועלכער איז אויך געלייענט געווארן אפ דער מײַ־פארזאמלונג אינ ווילנע אינ 1896 יאָר.

די דאָזיקע רעדע אונטערשיידט זיך אינגאנצן פון דער נאציאָנאליסטישער רעדע, וואָס מאָטאָו האָט געהאלטן אינ ווילנע אינ 1895. אָנשטאָט דעם, וואָס מאטאָוו האָט אינ זײַנ רעדע דערקלערט, אז די יידישע ארבעטער האָבן זיך ניט וואָס צו פארלאָזן אפ די רוסישע, פוילישע אוו אר־בעטער פון אנדערע פעלקער, אפ צו דערשלאָגן זיך פולשטענדיקע באפרײַונג, האָט דער רעדנער אפ דער ערשטער מײַ־פײַערונג אינ 1896 דאפקע אָנגעוויזן, אז

„די סטאצקע, וואָס מיר וועלן פירן פאריניקטערהייט מיט די רוסישע, פוילישע אוו אנדערע ארבעטער, וועט דעריבער קיינע זײַנ אזוי שטארק, אז זי וועט נייטן די פראווי־וויטעלסטוואָ אומצובײַטן די זאקאָנעס אנטקעגן אונדז".

דער רעדנער האָט אָבער גלײַכצײַטיק דערקלערט, אז אויסער די אלגעמיינע פאָדערונגען

„שטעלן מיר נאָך אַרויס א ספעציעלע פאָדערונג פון יידן, מע זאָל אוניטשטאָזשען די זא קאָנעס, וועלכע עקזיסטירן נאָר אנטקעגן יידן, אוו מע זאָל געבן יידן אלע רעכט, וועלכע עס האָבן רוסישע".

אָבער דער רעדנער האָט דערקלערט, אז דאָס קען נאָר דערגרייכט ווערן דורכ אן ענגן בונד פון די ארבעטער פון אלע פעלקער, אוו אז די אינטערנאציאָנאלע סאָלידאריטעט קען קומען נאָר מיט דעם וווקס פון דער ארבעטער־באוועגונג, ווײַל:

„וואָס מערער עס וועט זיך אנטוויקלען די ארבעטער־באוועגונג, דאָס אלץ וועט שטארקער ווערן דער בונד צווישן די יידישע אוו רוסישע ארבעטער".

„... די ארבעטער־באוועגונג, וועלכע פארפרייטערט זיך, ווי צווישן קריסטן, אזוי אויך צווישן יידן, וועט ווירקן אפ דעם ארבעטערס פארשטאנד אוו וועט אוועקשטופן פון ביידן די נאציאָנאלע סינע. דאן וועט דער רוסישער ארבעטער פארשטיין, אז די פאָליטיק קעגן די יידן איז שעדליך פאר די אלגעמיינע אינטערעסן. ער וועט פארשטיין, אז אנטיסעמי־טיזם טיילט פאנאנדער דאָס, וואָס מוז זײַן פאריניקט. דער רוסישער ארבעטער וועט ניט נאָר ניט זײַן קעגן דעם, מע זאָל געבן יידן אלגעמיינע רעכט, נאָר פארקערט, ער וועט זיך נאָך סטארקן מע זאָל צערײַסן די קייטן, מיט וועלכע מע האָט געשמידט דעם יידן. נאָר דאָס דארפן מיר ניט פארגעסן, אז דאָס איז מעגלעך נאָר דאן, ווען די יידישע ארבעטער וועלן ענערגיש שטרײַקן צו פארבעסערן זייער לאגע".

די גאנצע רעדע איז דורכגעדרונגען מיט דעם גדאנק, אז נאָר דער פאריניקטער קאמף פון אלע ארבעטער פון רוסלאנד קען ברענגען די פולע באפרײַונג פון די אונטערגעדריקטע יידישע מאסן.

וועגן דער דאָזיקער רעדע האָבן די גרינדער אוו אָנפירער פון „בונד" גאנצ גוט געוווסט. זי האָט זיך געפונען אינ זייער רעשוס. אוו אָנשטאָט צו פארשפרייטן די דאָזיקע ערשטע מײַ־רעדע, אינ וועלכער עס וועט געוויזן דעם ארבעטער דער ריכטיקער וועג צו באפרײַונג, האָבן די פירער פון „בונד" דאפקע איכערגערדרוקט מארצאָוס נאציאָנאליסטישע רעדע, וועלכע האָט פארשפרייט נאציאָנאלע אָפגעזונדערטקײַט אוו אומצוטרוי צו די פראָלעטאריער פון אנדערע פעלקער.

מיר דרוקן די רעדע אָן וועלכע עס איז ענדערונגען.

א רעדע

אויפן 1־טן מאי 1896

ברידער און שוועסטער!

פון די פריערדיגע רעדעס האָבען מיר שוין געזעהען, אז דיא אינטערעססען פון דיא ארבייטער אפילו פון פארשידענע שטעדט, פון פארשידענע מלוכות זיינען איינע. אללע ארבייטער פון דער גאנצער וועלט זיינען פערבונדען איינע מיט דיא אנדערע וויל זייא אללע האָבען איינע אינטערעססען, וויל זייא אללע זיינען וויא מיטגלידער פון איינע א גרויסע פאמיליע. נאָר דער פערבינדונג דארף זיך אין וואָס עס איז ארויסווייזען, ארויסטרעטען פאר אלעמען. דער ערשטער מאי, דאָס איז דיא פאָרמע, אין וועלכע עס וווייזט זיך ארויס דער פערבינדונג, דיא אחדות פון דיא ארבייטער. אין דעם טאָג וועלכען אויסגעוויילט דער צאָל פון דיא ארבייטער, וועלכע שטרייטען פאר זייערע אינטערעססען, וועלכע וווייסען דעם פערבינדונג פון איינע מיט דיא אנדערע. פון ערשטען מאי דערווייסט זיך דיא גאנצע וועלט וועגען דיא געמיינדע קרעפטען, וואָס זיינען געגרייט יעדער מינוט ארויסצוטרעטען אויפ־ן שטרייט פאר זייערע אינטערעססען. דער ערשטער מאי גיט א סיגנאל צו דער גאנצער וועלט. אין דעם סיגנאל הערען דיא ארבייטער א ליעד פון האָפענונג, פון טרייסט, און דיא קאפיטאליסטען אן־אָנזאָג, אז דיא טעג פון זייער הערשאפט זיינען געצייילטע. דער ערשטער מאי ווידער, וווייזט דיא גאנצע וועלט, אז אלץ מהרער און מהרער מלוכות שטייען צו צו דיא ארבייטער העלדען, אלץ מהרער און מהרער לענדער גייען איבער אין דיא רייען פון דיא ארמיע, וועלכע שטרייט פארן אלוועלטליכען גליק, עס האלט איצטער, אז רוסלאנד זאָל אויך ארויסשטעלן איהרע פעראיניגטע קרעפטען; סיאיז צייט צו דערווייזען אלעמען, אז דער גרעסטע שונא פון ארבייטער, דיא רוסישע פראוויטעלסטוואָ, האָט בייא זיך אין דער היים אויך גענוג העלדען, וואָס זיינען געגען איהר פאָליטיקע, איהר דעספאָטיזם; זיינען אנטקעגען איהר דריקונג און שטיקונג א פרייען געדאנק א פרייען בעוועגונג. אונזערע רייהען זיינען נאָך נאָך שיטער, אונזער ארמיע איז נאָך שוואך, מיר בעהאלטען זיך נאָך ווי ווילדע חיות פון מענשען, נאָר דער פאקט פון אונזער איצטיגער פערזאמלונג וווייזט, אז בייא אונז האָט זיך אויפגעהייבען א בעוועגונג, א בעוועגונג, וואָס וועט זיך אלץ פערקרעפטיגען און פערשטארקען, א בעוועגונג, וואָס וועט וואקסען

אין דער ליינג און אין דער טיף. ניט מיר זיינען איינע, וואָס האָבען זיך צו זאמענגעקליבען פייערן דעם אלוועלטליכען יום-טוב פון פּראָלעטאריאט, ניט אונזער שטאָדט אליין האָט צוזאמענגעקליבען איהרע שטרייטער: פיל שטעדט אין רוסלאנד און פּוילען פייערן היינט דעם הייליגען ארבייטער-יום־טוב, פון פיל הערצער רייסט זיך היינט ארויס א קול פון פעראכטונג צום קאפּיטאל און פּאָליטישע דריקונג, און דער קול וועט דער גרייכען צו אונזערע אויס-לאנדשע ברידער און וועט זיך צוזאמענגיסען אין איין מורא'דיגען געוואלדיגען שטים, פון וועלכען עס וועלען פארציטערט ווערען דיא קאפּיטאליסטען און זייערע פאָרשטייער—די פּראוויטעלסטוועס.

אין יעדעס לאנד שטעלט מען ארויס אין דעם ערשטען מאי אויסער אל-געמיינע פאָדערונגען אויך אזוינע, וואָס פּאסטען בעסער אין דער לאנד. אין איינגלאנד פראנקרייך, גערמאניע שטעלען דיא ארבייטער היינט ארויס זייער פאָדערונג, אז דער זאקאָן זאָל בעשטימען ד'א גרויס פון ארבייטסטאָג; אין אויסטרייך און אין איטאליע זיינען בייא דיא ארבייטער אויף דיא פאָנעס אויסגע-שריבען דער פאָדערונג פון אלגעמיינע שטים־רעכט. מיר אין רוסלאנד שטעלען ארויס די נייטיגסטע פאָדערונגען פון אלעמען: פרייא צו מאכען סטאטשקעס, סאָבראניעס, פרייא צו ריידען און שרייבען, און אויסער דעם, שטעלען מיר נאָך ארויס א ספּעציאלנעם פאָדערונג פון אידען, מען זאָל אוניצטאָזשענען דיא זאקאָנעס, וועלכע עקסעסטירען נאָר אנטקעגען אידען, און מען זאָל געבען אידען אלע רעכטען, וועלכע עס האָבען רוססישע. לאָמיר איצטער גענויא בע-טראכטען דיא זאקאָנעס וועגען סטאטשקעס, סאָבראניעס, מיט וואָס זיי זיינען אזויא שעדליך און אויף וועמען מיר קענען האָפען מען זאָל זיי צושטערען.

דיא זאקאָנעס, וועלכע עקסעסטירען אין רוסלאנד וועגען סטאטשקעס, זיי-נען שרעקליך שטרענגע. פארן צוזאמענריידען זיך אליין צו מאכען א סטאטשקע קומט דיא אָנהעבער ארעסט פון 3 וואָכען ביז 3 חדשים און דיא, וועלכע נעמען אנ-אָנטהייל אין דעם, קומט פון 7 טעג ביז 3 וואָכען. פאר אוועגוואר־פען דיא ארבייט קומט דיא אָנפיהרער טורמע פון 4 ביז 8 חדשים. נאָר דאָס איז נאָך גאָרנישט. מיר ווייסען גאנץ גוט, אז ווען עס איז פאראנען אייניגע מענ־שען, וואָס ווילען ניט אוועגווארפען דיא ארבייט און צו שטיין צו דיא סטאטשקע, איז דיא גאנצע סטאטשקע פערלאָרען. און דעריבער קומט אָפט אויס אראָפּ צו נעמען אזיינע מענשען פון דער ארבייט, אָדער מיט גוטען, אָדער מיט בייזען. דער זאקאָן ווייס אויך וועגען דעם און פערגעסט טאקי ניט צו שמועסן וועגען דעם. דער זאקאָן זאָגט אזייא: דיא, וועלכע וועלען זיך סטארעווען סייא מיט גוטען, סייא מיט בייזען, אז דיא סטאטשקע זאָל ליינגער דויערען, קומט טורמע פון 8 ביז 16 חדשים, מיר ווייסען אויך זייער גוט, אז אין דער צייט פון סטאטשקע, ווען יעדער סטאצעצניק איז מיט לייב און לעבען פאראינטערעסירט אין דעם, דיא סטאטשקע זאָל אויסגעפיהרט ווערען, אין דער צייט, ווען יעדערער איז אויפגערעקט אויף יעדער קליינינגקייט איז קיין קונץ ניט ער זאָל ווערן אנ-אָנפיהרער, אנ-אָנריידער און עס איז דעריבער קיין קונץ ניט נאָכין רוסס-שען זאקאָן ער זאָל אריינפאלען אין טורמע אויף 16 חדשים און זיין ווייב און קינדער זאָלען אויסגיין פון הונגער און קעלט. וואָס זעהען מיר דערפון? דיא אָרעמע לאגע פון ארבייטער, זיינע שרעקליכע אונגעדריקטקייט בייא דיא בעלי-בתים, דער אונמענשליכער אונגעוויינליכער לאנגער ארבייטס־

טאָג, דיא נידריגע שכירות, דער ניט קריגען אין דער צייט דיא געהאלט רופט ארויס דיא ארבייטער זייא זאָלען שטרייטען אנטקעגען זייערע בעלי־בתים. דיא בעסטע געוועהר אנטקעגען דער בעל־הבית איז איהם לאָזען אָהן ארבייטער, מאכען א סטאטשקע, און אנטקעגען דעם גייט ארויס דער זאקאָן. עס איז נאָך ווייניג, וואָס דער פאבריקאנט קען אליין לייכט שטרייטען אנטקעגען זיינע ארבייטער מיט זיין קאפיטאל, פאר וועלכען ער קען לייכט קריגען אנדערע ארבייטער, עס איז נאָך ווייניג, וואָס דיא ארבייטער קאָסט גענוג געזונדט און ענערגיע יעדער סטאטשקע: זייא דארפען איינהאלטען אזיינע, וועלכע פערשטייען נאָך שוואך זייערע אינטערעסען, זייא דארפען צונעמען פון דער ארבעט אזיינע, וועלכע ווילען גאָר צו זיי ניט צו שטיין; עס נאָך ווייניג, וואָס דיא ארבייטער דאר־פען צוזאהן אזיינע טרויעריגע סצענעס, וויא הונגריקע קינדער און אלטע פער־שמאכטע עלטערן, ס'איז ווייניג דאָס אלץ פארן ארבייטער—קומט נאָך דער רוססי־שער שרעקליך הארטער זאקאָן און סטראשעט דעם ארבייטער מיט עטליכע חדשים טורמע, ד"ה ער סטראשעט מיט הונגער און אללע צרות. דער זאקאָן האָט געוממען אונטער זיין שיטץ דעם שטארקסטען כדי צו מאכען דעם שוואכען נאָך שוואכער: ער גיט נאָך צו דעם קאפיטאליסט פאָליציע מיט סאָלדאטען כדי ער זאָל קענען דיא אונבעשיצטע נאָך מאכען הילף־לאָזער. נאָר דאָס איז נאָך אלץ גאָר נישט. דיא רוססישע פראוויטעלסטוואָ, אויסער וואָס זיא האָט ארויסגעגעבען אונמענשליכע זאקאָנעס אנטקעגען סטאצקעס, ערלייבט זיא נאָך דיא נאטשאלניקעס פון שטאָדט ארויס צו רופען סאָלדאטען אנטקעגען דיא סטאצעצניקעס; דיא סאָלדאטען פארשטייט זיך רופט מען ניט ארויס נאָר פאר אנ־עדות וועגען: זיי שלאָגען, הרגענען, שטעכען דיא ארבייטער. פאר א יאָה־רען, בשעת אין יאראָסלאוול איז געווען א סטאטשקע פון 10 טויזענד מאן דערפאר, וואָס דיא פאבריקאנטען האָבען מיט אמאָל אראָפּ געוואָרפען דיא שכירות, גאָר ניט מודיע זייענדיג וועגען דעם מיט 2 וואָכען פריער, ווי דער זאקאָן הייסט, האָט מען אויך ארויסגעפאָדערט סאָלדאטען. מען האָט אללע ארבייטער צוזאמענגענומען אויפען פאבריטשנים הייף און מען האָט זייא גע־הייסען זיך שטעלען ארבייטען און אז דיא ארבייטער האָבען זיך פון דעם אָטקאזעט האָט מען א קאמאנדעווע געטאָהן: שיסט! און מען האָט 7 מענשען געהרגעט אויף אנ־אָרט און פיעל גערענעט; מען האָט נאָך דאן אפּולע ער־בייטער אָפּגעגעבען פאָר סוד און דערפאר האָט נאָך דער נאשטאלניק פון דיא סאָלדאטען געקראָגען א דאנק פון אונזער קיסר ניקאָליי 2 דערפאר, וואָס זיינע סאָלדאטען האָבען זיך קונציג בענוצט מיט די געווער, דערפאר, וואָס מען האָט אויף אנ־אָרט געשאָסען 7 מענשען און גערענעט אונבעוואָפענטע, הילפלאָזע מענשען. און אלץ צוליב דעם, וואָס זיי האָבען געסמייעט צו פאָדערן דער פאבריקאנט זאָל זיך באגיין מיט זייא נאָכיין זאקאָן נאָך. אזיינע ביישפיל־ען זיינען געווען היינטיגען יאָהר אפּולע אין רוססלאנד. אָט איז דיא באהאנדלונג מיט אונז ארבייטער אין רוססלאנד. אָט ווי דער זאקאָן בעגייט זיך מיט אונז, אָט איז דיא הילף, וואָס מיר קריגען פון אונזערע געזעץ-געבער און בעשיצער. אמת, דיא זאקאָנעס וועגען סטאצקעס זיינען געשריבען נאָר פאר פאבריצנע ארבייטער און ניט פאר אונז בעלי־מלאכות, אָבער מיר ווייסען אויך, אז גאנץ אָפט מיסט זיך אריין פאָליציע אין אונזערע א סטאצקע און פירט איבער אלץ וואָס מיר האָבען געוועלט אויפטהאָן. און ווידער דארפען מיר ניט פאר־

געסען, אז נאָכין זאקאָן נאָך איז א מייסטערסקאיע, וואו עס ארבייטען 16 אָדער מעהרער מענשען, רופט זיך שוין א פאבריקע, און דעריבער קענען אמאָל דיא זאקאָנעס אנטקעגען סטאצקעס אויך באנוצט ווערען אנטקענען אונז, ווייל בייא אונז טרעפט אָפט, אז אין סעזאָנע צייט, וועלכע איז דיא בעסטע צו מאכען סטאצקעס, ארבייטען מעהרער וויא 15 מענשען אין א מייסטערסקאיע. ווידער האָבען מיר זייער פיעל פאבריקעס אין אונזער געגענד, צוליב וועלכע עס איז שוין געוויס געשריבען דער זאקאָן פון סטאצקעס: ס'איז דאָ טאבאצנע פאבריקעס, וועב-פאבריקען, קאָנווערטנע, קנעפלאך־פאב־ריקען, זייף־פאבריקען, פאבריקען פון לעדער, זאוואָדען פון ביר, בראנפען א. ז. וו. וועלכע ווערען וואָס פון יאָהר מעהרער און מעהרער.

אמת, עס זיינען דאָ זאקאָנעס אנטקעגען דיא קאפיטאליסטען אויך. דער פאבריקאנט צום ביישפיל האָט קיין פראווע ניט צו ענטזאגען אנ-ארבייטער, וואו ער האָט איהם ניט מודיע געווען מיט 2 וואָכען פריער. פאר ניט היטען דעם זאקאָן קען מען דעם פאבריקאנט בעשטראָפען ביז 200 רובל. נאָר וואָסער א גרויסער אונטערשייד עס איז אין דיא שטראָפען! דעם ארבייטער פאר'ן ניט היטען דעם זעלביקען זאקאָן (ד"ה דערפאר, וואָס ער האָט ניט מודיע געווענ דעם בעל-הבית מיט 2 וואָכען פריער, אז ער גייט אוועג פון דער ארבייט) קומט ביז א חודש ארעסט און דעם פאבריקאנט ביז 100 רובל שטראָף. אויסער דעם ליגט דאָ נאָך א קונץ. אויב דיא ארבייטער בעשולדיגען זיך מיט וואָס אנטקעגען פאבריקאנט, זוכט פון זייא אויף דער פאבריצנער אינספעקטאָר, ד"ה פון אללע צרות, וואָס מען האָט פון דיא ארומשלעפענעס איבער דיא סודען, דארף דער פאבריקאנט ניט וויסען, און ווען דיא ארבייטער האָבען צום בעלי-הבית וואָסער ס'איז תביעות, דארפען זייא זיך אליין משפט'ן מיט איהם. מיר ווייסען גאנץ גוט, וויא שווער עס איז דעם ארבייטער צו משפט'ן זיך מיט א רייכען קאפיטאליסט, וויא גרינג עס איז דעם קאפיטאליסט ארויסצושטעלען עדות אויף דיא שלעכטע אויפפיהרונגען פון זיינע ארבייטער און דערמיט אויסצודרייען זיך פון וואָסער עס איז פאר א שטראָף. מיר וועלען שוין ניט ריידען וועגען דעם, וואָס דער ארבייטער האָט דאָס רוב ניט קיין צייט, ניט קיין געלד צו גיין שרייבען פראָ-שעניעס און ווארטען אויפען משפט, וואָס זעלטען קאָנצעט זיך גוט פארין ארבייטער. אָט וויא דער זאקאָן בעזאָרגט זיך וועגען ארבייטער, אָט וויא פראוויטעלסטוואָ פארבלענדעט דיא אויגען דעם ארבייטער מיט איהרע זאקאָ-נעס, וואָס זיינען קלומרשט פון ארבייטערס טובה וועגען. נאָר דער זאקאָן בענוגענט זיך נאָך ניט דערמיט. פראוויטעלסטוואָ ווייס, אז צו מאכען סטאצ-קעס דארף מען געלט, מען דארף מאכען סאָבראניעס, קאסעס א. ז. וו. דאָס אלץ פארבאָט דער זאקאָן זייער שטריינג. ס'איז פארבאָטען מיטען זאקאָן צו מאכען לאָטערייען, בעלער א. ד. גל. א סאָבראניע פון 5 מענשען הייסט שוין נעזא-קאָנע, אויב אויף דערויף איז ניטאָ קיין ראזרעשעניע. עס איז שטריינג פאר-באָטען צו מאכען קאסעס אָהן א ראזרעשעניע. וואָס, גאָספאָדא, זעהען מיר דערפון? דער זאקאָן פארבאָט ניט נאָר דיא סטאצקע אליין, ניט נאָר דעם שטרייט אליין אנטקעגען די בעלי-בתים, נאָר אפילו אללע סאָרטען פערפערטי־גונגען צום שטרייט טאָר מען אויך ניט מאכען.

פריהער האָבען מיר געזעהן, אז דיא אונטערהעצער אויף א סטאצקע קומט ביז א חודש ארעסט. כדי דער שטרייט מיט דיא בעלי-בתים זאָל זיך איינגעבען

איז נייטהיג וואָס מעהרער ארבייטער זאָלען פארשטיין זייערע אינטערעסען. אין א קליינע שטעדטל איז נאָך א האלבע צרה, מען קען זיך נאָך בעגעגענען מיט יעדערען בעזונדער און ערקלערען איהם זיינע אינטערעסען. אין א גרויסע שטאָדט איז שוין דאָס אָבער אומעגליך. מען מוז שוין האָבען ביכלאך, וואָס זאָלען ערקלערען דעם ארבייטער זיין לאגע און דיא מיטלען מיט וועלכע ער קען איהר פארבעסערן. וועגען דעם איז גאָר קיין רייד ניט, אז אין דער צייט פון א סטאצקע דארף מען וועגען דעם מודיע זיין אין אלע ארומיגע שטעדט און דאָס איז נאָר מעגליך דורך גאזעטען. אָבער דאָ קומט אויך דער גוטער זאקאָן און זאָגט זיך אזויא: קיין ביכעל, קיין צייטונג, טאָר ניט געדרוקט ווערען, וואו עס וועלען דאָס פריהער ניט איבער קוקען ספעציאלנע אויף דערויף געזעצטע צינאָוניקעס, דער צענזאָר. אז דער זאקאָן איז געמאכט נאָר צוליב אונז ארבייטער, קען מען זעהן דערפון, וואָס גרויסע ביכער, וועלכע פארנעמען מעהרער וויא 16 בויגען קען מען דרוקען אין פעטערבורג, אָהן א ראזרעשענע פון צענזאָר, ד"ה אזויא, אז אזיינע גראָבע ביכער, וועלכע מען איז בעוואָרענט, אז דער פראָסטער המון וועט זייא ניט לייענען (ווייל זייא קאָסטען טהייערער, אָדער ווייל זיי זיינען צו שווער צו פארשטיין) קען מען דרוקען אָהן א ראזרעשענע פון צענזאָר. און פון דערפון זעהען מיר אויך, אז פראוויטעלסטוואָ האָט געדרוקט דעם זאקאָן, ווייל זיא האָט מורא דער פראָסטער המון זאָלל זיך ניט ענטוויקלען, און האָט פארקעהרט, פארגרינגערט דעם זאקאָן פאר דיא רייכע מענשען. פראוויטעלסטוואָ איז נאָך אָבער מיט דעם זאקאָן אויך ניט שטארק צופרידען, מען האָט ניט לאנג מודיע געווען, אז מען וויל מאכען נאָך א צענזאָר, און זיין ארבייט וועט בעשטיין אין דעם, וואָס ער וועט איבערקוקען דיא קליינע נארָאדנע ביכלאך. איך וואָלט געקענט בריינגען נאָך אפולע זאקאָנעס, וואָס זאָגען גאנץ אָפען, אז זייא זיינען געשריבען געוואָרען עקסטרע פאר אונז, כדי אונמעגליך צו מאכען אונזער שטרייט מיט דיא בעלי־בתים, כדי צו מאכען אנ־אונמעגליכע זאך, מיר זאָלען קענען פארבעסערען אונזער לאגע. אָבער וויא מאכט מען דאָס אלץ איבער? וויא מאכט מען, אז מיר זאָלען האָבען רעכט פרייא צו רייזען, פרייא צו מאכען סאָבראניעס און סטאצקעס? צו קענען מיר האָפען, אז פראוויטעלסטוואָ וועט דאָס אונז מיטען גוטען ווילען אלץ געבען?

וואַרטען אויף פראוויטעלסטוואָ איז גלייך וויא דער שעפסעלע זאָל וואַרטען, אז דער וואָלף וועט וועלען בעסער, סיאיז גלייך וויא צו וואַרטען. אז דיא בעלי־בתים וועלען מאכען א קירצערען ארבייטסטאָג, וועלען העכערן שכירות א. ד. גל. דען וועט זיינען דיא אלע זאקאָנעס־ארויסגעבער? דאָס זיינען דאָך אלע רייכע פאָמיעשציקעס, פאבריקאנטען אָדער נאָך אזיינע שיינע מענשען, וואָס קריגען געהאלט פון די רייכע. ניט פון זיי קענען מיר דערוואַרטען זייא זאָלען אומבייטען אלע זאקאָנעס, וואָס זיינען אנטקעגען אונז. די זאקאָנעס־געבער זיינען ניט קיין פאָרשטייער פון איין פאבריקאנט, דאָס זיינען די פאָרשטייער פון קאפיטאל, פון די קראפט, וועלכע זויגט טראָפען פאר טראָפען אונזער בלוט, וואָס מאכט פון אונז אנ־ארבייטס־מאשין, וואָס נעמט צו פון אונז דעם געשטאלט פון א מענש, וואָס רויבט פון אונז אונזער מענשען־וועהרטה. די שטרייט אנטקעגען איינציגע בעלי־בתים מוז זיך שוין ממילא פארברייטערן אנטקעגען אלע בעלי בתים; דיא שטרייט פון אייניגע

מענשען ווערט ברייטער, טיעפער און גרעסער און ס'ווערט דערפון א קלאס-סען־קאמפף, ד"ה א קאמפף פון א גאנצען קלאסס ארבייטער אנטקעגען דעם גאנצען קלאס קאפיטאליסטען. דיא קרעפטען, וואָס זיינען ביז איצט גע-ווען ציוואָרפען אין פערשיעדענע שטעדט, מוזען זיך פעראייניגען און ווערען אנ־אלגעמיינע קראפט. דיא זאקאָנעס דריקען אללע ארבייטער און בעשיצען אללע קאפיטאליסטען, אלע ארבייטער דעריבער, דארפען צוזאמען וואקסען אין איינעם און צוזאמען שליסען זייערע קרעפטען, עס זאָל ווערען דערפון א שטארקע, שרעקליכע קראפט, וואָס זאָל שטרייטען אנטקעגען קראפט פון אונזער שונא, אנטקעגען קאפיטאל. אזויא וויא דיא קאפיטאליסטען דארפען מיר אויך טאָהן. יעדער קאפיטאליסט בענוגענט זיך ניט מיט זיינע אייגענע קרעפ-טען, אללע קאפיטאליסטען צוזאממען גיבען ארויס זאקאָנעס אנטקעגען ארביי־טער. דיא זאקאָנעס דאָס איז זייער שטארקסטער געווער אנטקעגען אונז. מיר, ארבייטער, דארפען אויך אזוי טאָהן, מיר דארפען זיך פעראייניגען צוזאממען, ווייל אונזערע אלעמענס אינטערעסען זיינען גלייך און דארפען ארויס שטעלען אזיינע פאָדערונגען, וואָס זיינען גוט פאר אללע ארבייטער. שטרייטען דארפען מיר מיט דיא זעלביגע מיטלען, וואָס מיר האָבען ביז איצט געשטרייט אנט-קעגען איינציגע בעלי־בתים. דיא איינציגע סטאצקעס האָבען אונז אויסגעלערנט צום שטרייט אנטקעגען אייניקע בעלי-בתים; דיא סטאצקע, וואָס מיר וועלען פיהרען פעראייניגטערהייד מיט דיא רוססישע פוילישע און אנדערע ארבייטער, וועט דערי-בער קענען זיין אזויא שטארק, אז זיא וועט נייטהען פראוויטעלסטוואָ אומצוביי־טען דיא זאקאָנעס אנטקעגען אונז. דער מיטעל האָט אויך געהאָלפען אונזערע ברידער אין בעלגיען. דיא ארבייטער פון דער גאנצער לאנד האָבען געמאכט איינינע סטאצקעס און זייא האָבען דערמיט אזויא צוגעדריקט פראוויטעלסטוואָ, אז זיא האָט זיך געמוזט אונטערגעבען אונטער דיא לעצטע סטאצקע, וואָס האָט געדויערט ניט מעהרער וויא א וואָך, און האָט געמוזט געבען דיא ארביי-טער דיא רעכט, וואָס זייא האָבען געפאָדערט. בייא אונז איז נאָך אין 1886־טען יאָהר געווען א סטאצקע פון 13 טויזענד מענשען, וועלכע האָבען ארויסגע-שטעלט, אויסער זייערע אייגענע פאָדערונגען, נאָך א פאָדערונג פון אללע אר-בייטער, אז דיא שטראָף געלט זאָל געהען ניט צום בעל־הבית, נאָר צו דיא ארבייטער. פראוויטסלסטוואָ האָט איצטער מיט איינינגע חדשים צוריק נאָך גע־געבען דיא ארבייטער אין דיא פאָדערונג און האָט אריינגעפיהרט אזא זאקאָן. דער בעל־הבית האָט מורא פאר ז יי נ ע פעראייניגטע ארבייטער; אללע בעלי־הבתים ווידער צוזאמען מיט זייערע געזעץ־געבער האָבען אויך מורא פאר די פער־אייניגטע ארבייטער פון דער גאנצער לאנד. נאָר פריער איידער צו מאכען אנ-אלגעמיינע שטרייט דארפען זיין קליינע שטעדטישע שטרייטען. דיא קליינע שטריי-טען לערנען אויס און געוויינען צו דעם ארבייטער צום שטרייט, אין דיא קליינע שטרייטען זעהען דיא ארבייטער, וויא דיא זאקאָנעס שטייען זייא וויא א ביין אין האלדז, וויא זייא לאָזען ניט שטרייטען.

דיא שווערקייט פון א משא קענען מיר פילען נאָר דאן, וויא דיא משא ליגט אויף אונזער פלייצעס; דיא דריקונג פון דיא זאקאָנעס קענען מיר נאָר דאן דערפיהלען, ווען מיר זעהען, אז זייא שטערען אונז, און דאָס קענען מיר דערזעהן נאָר דאן ווען מיר שטרייטען מיט אונזערע בעלי-בתים. אָט צו וואָס דיא שטרייט מיט איינציגע בעלי-בתים איז אונז נאָך נייטהיג; זיא ארבייט

אויס אין אונזער פּארשטאנד און מיר הייבען אָן צו פּארשטיין, וויא נייטהיג עס איז אונז אראָפּ צו וואַרפען דעם שוועָרען יאָך פון דיא זאקאָנעס, וואָס זיינען געשריעבען אנטקעגען אונז. אין רוססלאנד האָט זיך שוין אָנגעהויבען אזא מין ארבייטער בעוועגונג. עס גייט כמעט ניט פּארבייא איין וואָך, וועָן מען זאָל ניט הערען וועגען א קלייניע אָדער גרויסע סטאצקע. אין פוילען פיהרט זיך אזא שטרייט שוין לאנג. מיר, אידען, קענען זיך גרויס האלטען דער־מיט, וואָס ניט נאָר מיר זיינען ניט אָפּגעשטאנען פון אנדערע ארבייטער, נאָר דיא ערשטע כמעט האָבען מיר אָנגעהייבען צו שטרייטען מיט אונזערע בעלי־בתים.

דער ערשטער מאי פּאראייניגט אלע פּאָדערונגען פון אלע ארבייטער אין איינעם, דער טאָג נעמט צוזאממען אלע ארבייטער, וואָס שטרייטען אין רוססלאנד און ווייזט זייא, אז אלע פּאָדערונגען פון דיא רוסישע ארבייטער זיינען גלייך; דער ערשטער מאי גיט מוטה און ענערגיע די ארבייטער.

נאָר מיר, אויסער דעם וואָס מיר זיינען ארבייטער, מיר זיינען נאָך אידישע ארבייטער. מיר ליידען אויסער דיא זאקאָנעס אנטקעגען אלע ארבייטער, נאָך אויך פון דיא זאקאָנעס, וואָס זיינען ארויסגעגעבען ספּעציאלנע אנטקעגען אידען. מיר, אלזאָ, אויסער וואָס מיר דארפען צוברעכען דעם אלגעמיינעם וואנט, דארפען מיר נאָך צוברעכען דעם וואנט, וואָס איז אוועג געשטעלט פאר אידען. דיא זאקאָנעס אנטקעגען אידען וועלען אונז נאנץ גוט, פון וועמעס קאָפּ דיא זאקאָנעס גייען ארויס. זייא וויזען אז די רעדעק־פיהרער זיינען דיא קאפּיטאליסטען, וואָס סטארעווען זיך מיט אלע מעגליכקייט צו פאר דורענען דעם ארבייטער דיא קאָפּ, כדי ער זאָל ניט פארשטיין און ניט וויסען זיינע אייגענע אינטערעסען, זיין אייגענע לאגע. אָט לאָמיר זעהן. דער זאקאָן און צוזאמען מיט איהם דיא טעלער־לעקער, די צייטונג־שרייבער שרייען אין איין קול, אז דער אידישער נאראָד בעשטייט פון עקספּלואטאטאָרס, פּיאווקעס, וואָס זיינען אויס דיא בלוט פון רוססישען נאראָד. מיר ארבייטער וויסען גאנץ גוט, וויפיל אמת עס איז דאָ אין דיא וועלטער, מיר וויסען וויא וויט דער אידישער ארבייטער, וואָס פּארדינט מיט זיינע בלוט און שווייס א שטיקל טרוקענע ברויט, איז אן־עקספּלואטאטאָר. אונז, פון וועמען דיא בעלי־בתים זיינען געגרייט אראָפּ צו שינדען דיא הויט און ארויס צונעמען דיא לעצטע כחות, כדי מען זאָל אויפּטאָהן מיט א שטיקל ארבייט מעהרער פאר דיא זעלביגע שכירות, אונז וואָס ליידען הונגער און נייטה, רופט מען אָן „עקספּלואטאטאָרס"! מיר, ארבייטער, עקספּלואטירען דעמ רוססישען נאראָד! און וועָר נאָך זאָגט דאָס? דער רוססישער זאקאָן, וואָס וויל פון אונז צונעמען אלע מעגליכקייטען צו פארבעסערן אונזער לאגע; דאָס זאָגען דיא קאפּיטאליסטען, וואָס אליין וועלען זייא דיק און גראָב אויפּין רוססישען נאראָד'ס חשבון, וואָס אליין זייגען זייא אויס די מארך פון נאראָד, נאָר אריין צו חאפּין א קאָפּיקע מעהרער פארדינסט. דיא זעלביגע קאפּיטאליסטען, וואָס רופען ארויס מיט זייערע שטראָפען און אנדערע קרוצקעס צווישען ארבייטער „בונטען" און רופען דערנאָך סאָלדאטען אייגצושטיללען דיא „בונטען" מיט ביקסען און חארמאטען! אָט דיא, אָט דיא קאפּיטאליסטען רייידען דאָס אויף אונז, אידישע ארבייטער! דאָס איז שוין א צו גרויסער, א צו עפּענטלעכער ליגען, אז מיר זאָלען דארפען ענטפערען אויף דערויף. נאָר דיא קאפּיטאליסטען ארט וויי־

ניג, ווען זייערע ווערטער זיינען ניט דערוויזען מיט פאקטן: זייא ווילען נאָר ארויס רופען א נאציאָנאלנע פיינדשאפט; זייא ווילען נאָר פארבילענדען דיא ארבייטער דיא אויגען און זייא אָנרייצען אויף גאָר אומשולדיגע מענשען און זייא דערגרייכען טאקי זייער ציעל. דיא אידישע פאָגראָמען אויף וועלכע מען האָט צוריבט דיא ווירטשאפט גאָר אָהן אנ-אונטערשייד צו פון רייכע פאבריקאנטען צו פון אָרעמע ארבייטער, דיא פאָגראָמען דאָס איז דער רעזולטאט פון זייער ארבייט. ווען דיא ארבייטער הייבען זיך אויף אנטקעגען זיי אליין, אנטקעגען דיא קאפיטאליסטען, שיקען זייא ארויס זייערע ווייסע-חברהניקעס, שלאָגען אידען און זאָגען אלעמען, אז דיא ארבייטער האָבען זיך ניט געבונטעוועט אנטקעגען זייא, נאָר אנטקעגען דיא אידען. אזייא איז געווען אין 1892-טען יאָהר אין לאָדז. א גרויסע מאסע ארבייטער פון 60—70 טויזענט מאן האָט דאן געפייערט דעם ערשטען מאי און האָבען דאן ארויס געשטעלט א פאָדערונג מען זאָל פארקירצערן דעם ארבייטס-טאָג, דיא סטאצקע האָט געדויערט 6 טעג. אז דיא פאבריקאנטען האָבען דערזעהן, אז קיינע פראָבעס העלפען ניט, אז אפילו דיא סאָלדאטען מיט זייערע הארמאטען קענען אויך ניט נייטען דיא ארבייטער צו דער ארבייט, זיינען זייא צוזאמען מיטען גובערנאטאָר געפאלען אויף אוא מין המצאה: זייא האָבען אָנגעדונגען חברה-לייט, וועלכע זייא האָבען געהייסען שלאָגען אידען און דערנאָך האָבען זייא געשריבען אין אלע צייטונגען, אז די סטאצקע איז גאָר לא היה ולא נברא, דאָס איז גאָר א פראָסטער אידישער פאָגראָם. אזויא האָט מען אויך געטאָהן אין וואַרשע.

אָט אין דאָס ליגט דער גאנצער סוד פון אנטיסעמיטיזם אין אונזער צייט. מיט זייער פאָליטיקע אנטקעגען אידען ווילען זייא צוויי פעולות האָבען: ערשטענס פארקלענערען זייא דערמיט דיא קאָנקורענציע פון דיא אידישע פאבראקאנטען און ווידער קערען זייא אָפּ דעם געדאנקען פון דיא ארבייטער פון זייער אמת'ן שונא און וויזען זייא אָן אויף א פיינד, וועלכען זייא, דיא קאפיטאליסטען האָבען אויסגעקלערט. און דער אידישער ארבייטער ליידט דערפון אין צווייען. זייענדיג צוזאמענגעשפארט אויף איין קליינע שטיקעל ערד, ניט האָבענדיג קיין רעכט צו פאָהרען אנדערס וואו אין רוסלאנד זוכען א שטיקעל ברויט, אויב עס איז אין דער היים ניטאָ, קריכענדיג איינע אויף דיא אנדערע, זיינען מיר געצייטע אראָפּ צו ווארפען דיא געהאלט, קאָנקורירען איינע מיט דיא אנדערע און פארקויפען אונזער הארעוואניע פאר אומזיסט. אונזער שטרייט מיט דיא בעלי-בתים ווערט דערפון שוועריר: דער בעלי-הבית קען לייכט קריגען אנדערע ארבייטער, וואָס ווילען ארבייטען פאר וועלווילער, ווייל זייא האָבען ניט וואָס צו עסען, וואָס ווילען ארבייטען כאָטשי 15 שעה אין מעת-לעת נאָר ניט צו פארלירען דיא שטעלע, וועלכע עס איז ניט אזויא גרינג צו געפינען. אויסער דעם ליידען מיר נאָך אויך דערפון, וואָס דיא זאקאָנעס אנטקעגען אידען דערווייטערן אונז, אידישע ארבייטער, פון אונזערע בריידער רוסישע ארבייטער. מיר קענען זיך מיט זייא ניט בעגעגענען. מיר קענען זייא ניט אויפווויזען פאקטיש, אז ניט מיר זיינען זייערע פיינד, ניט מיר זיינען זייערע עקספלואטאטָרס. מיר זיינען אָפּגעריסען פון זייא ערשטענס צוליב דעם, וואָס מיר טאָרען ניט ווייזען אין רוסישע שטעדט און ווידער דערמיט, וואָס צוליב דיא זאקאָנעס און קאפיטאליסטישע צייטונ-

גען, וועלכע העצען זייא אויף אונז, דערווייטערן זיך פון אונז דיא רוסישע ארבייטער און האָבען אונז פיינד. אָט זיינען דיא רעזולטאטען פון דיא פאָלי-טיקע אנטקעגען אידען, פון דיא פאָליטיקע פון רוססישע פראוויטעלסטוואָ. אָבער ניט לאנג קענען עקסעסטירען אזיינע בעהאנדלונגען. עס זיינען שוין דאָ אפילו פאקטען וואָס דערווייזען אונז, אז דיא רוססישע ארבייטער צייגען זיך איבער וואָס ווייטער אלץ מעהרער אין דעם, אז מיר אידישע ארבייטער, זיינען ניט זייערע שונאים און פארקעהרט, מיר זיינען זייערע ברידער, וועלכע זיינען זייא געגרייט צו שטיצען אין א שלעכטע צייט; זייערע ברידער, וועלכע רעכענען פאר אן אנ-אונגליק זייער אומגליק. מיר האָבען געשיקט שטיצע אויף א רוססישע סטאצקע, מיר האָבען אין אייגענעם פאל בעקוממען פון זייא שטיצע. דיא פאָריגע וואָך האָט זיך געקאָנצעט א סטאצקע אין אָשמיאני, אין וועלכע עס האָבען אָנטייל גענוממען סייא רוססישע, סייא אידישע, סייא פוילישע ארבייטער און האָבען זיך אללע געהאלטען אזויא פעסט, אז זייא האָבען געוואונען דיא סטאצקע אין גאנצען.

וואָס מעהרער עס וועט זיך ענטוויקלען דער ארבייטער בעוועגונג, דאָס אלץ וועט שטארקער ווערן דער בונד צווישען דיא אידישע און רוססישע אר-בייטער און עס וועט קוממען דיא צייט, ווען מיר וועלען קענען ארויסשטע-לען אלגעמיינע פאָדערונגען. דער ערשטער מאי קען אין דעם הינזיכט זייער פיעל אויפטאָהן. דער טאָג וועט דערווייזען דיא רוססישע ארבייטער, אז צווי-שען אידען זיינען טאקי דאָ עקספלואטאטאָרס, אָבער עס זיינען אויך דאָ אר-בייטער, וואָס טרעטען ענערגיש ארויס אנטקעגען זייא און אנטקעגען דיא רוססישע זאקאָנעס. דער יום-טוב וועט זייא דערווייזען, אז זייא דארפן אויף אונז קוקען וויא אויף מוטהיגע, ענערגישע העלדען, וואָס זיינען געגרייט צו פארגיסען זייער לעצטען טראָפען בלוט פאר דיא ארבייטערס אינטערעסען. דאן וועט פארשוואונדען ווערען דער האס, דיא שנאה צווישען פארשידענע פעלקער, דאן וועלען זיך פעראייניגען נאָר דיא קרעפטען פון דיא ארבייטער און דער פעראייניגונג וועט בריינגען נוטצען סייא אידען, סייא קריסטען, דיא ארבייטער בעוועגונג, וועלכע פערברייטערט זיך וויא צווישען קריסטען אזויא אויך צווישען אידען, וועט ווירקען אויף דעם ארבייטערס פערשטאנד און וועט אוועקשטופען פון ביידען דיא נאציאָנאלע שנאה. דאן וועט דער רוססישער ארביי-טער פארשטיין, אז דיא פאָליטיקע אנטקעגען אידען איז שעדליך פאר די אללגע-מיינע אינטערעסען, ער וועט פערשטיין אז אנטיסעמיטיזם טהיילט פאנאנדער דאָס, וואָס מוז זיין פעראייניגט. דער רוססישער ארבייטער וועט ניט נאָר ניט זיין אנטקעגען דעם, מען זאָל געבען אידען אלגעמיינע רעכטען, נאָר פארקעהרט, ער וועט זיך נאָך סטארעווען מען זאָל צורייסען דיא קייטען, מיט וועלכע מען האָט געשמידט דעם אידען. נאָר דאָס דארפען מיר ניט פארגעסען, אז דאָס איז מעגליך נאָר דאן, ווען דיא אידישע ארבייטער וועלען ענערגיש שטרייטען צו פארבעסערן זייער לאגע.

נאָר עפשער זאָללען מיר גאָר פארשפאָרען צו פעראייניגען זיך מיט דיא רוססישע ארבייטער; עפשער איז גאָר גלייכער צו מאכען יד אחת מיט אונ-זערע בעלי-בתים אידען און צוזאמען מיט זייא זיך דערשלאָגען אלגעמיינע רעכטען? מיר האלטען פאר איבריג צו ענטפערען אויף דיא פראגע נאָך אלעם דעם, וואָס מיר האָבען אויבען געזאָגט. אונזערע בעלי־בתים זיינען ניט אזויא

פּאראינטערעסירט צו דערשׂאָגען זיך אלגעמיינע רעכטען, וויא מיר ארבייטער. פּאראינטערעסירט אין דעם קענען נאָר זיין קלייַנע קאפּיטאליסטען, וואָס עסען זיך אויף איינע דיא אנדערע, דיא גרויסע פּארקעהרט פּארדינען פון אזיינע זאקאָנעס: זייא האָבען צוליב דעם אפולע לײַדיגע ארבייטער, וועלכע מען קען קריגען פּאר א גאנץ נידריגע געהאלט. יעדערער דאכט זיך וויַיס, אז אין ליטווע איז די שכירות א סך נידריגער וויא אין גאנץ רוסלאנד נאָר צוליב דעם, וואָס אין ליטווע זיינען אָנגעשפּארט אפולע לײַדיגע אידישע ארבייטער. און צוליב דעם קענען דיא גרויסע קאפּיטאליסטען פּארגרעסערען וייערע מיסטערסקאיעס, פּאבריקעס, זאוואָדען און עס לייענט זייא פּאנאנדערצושיקען זייערע סחורות אין גאנץ רוסלאנד. אויסער דעם איז דער גרויסער קאפּיטאליסט ניט אזוי געדריקט מיט דיא זאקאָנעס, וויא ארבייטער. נאָכ'ן זאקאָן נאָך קענען אידישע סוחרים פון ערסטע און צווייטע גילדיע זיין אין רוסלאנד צוליב זייערע געשעפטען א גאנץ היפּשע צייט: דיא ערשטע קענען וויינען 6 חדשים און די צווייטע 3 אין יאָר. אזא סראָק איז גאנץ גענוג צו מאכען „געשעפט". אויסער דעם קענען נאָך די סוחרים קריגען א ראיעשעניע צו פּארבריינגען לײַנגער אין (רוסלאנד) ראססיע, אויב נאָר זייא האָבען דאָס גאנץ נייטהיג. ניט פּאר די אידישע קאפּיטאליסטען איז זיך צו שלאָגען; זייא קענען צוליבן שטרייט עפּעס וואָס געווינען, אָבער זייא קענען אפולע פּארלירען.

אז דאָס איז אזויא, קענען מיר פּארשטיין פון דאָס, וואָס מיר האָבען ניט לאנג געזאהן מיט די אויגען. בשעת עס איז געווען דיא סטאצקע בייא עדלע־שטיינען האָט דער היגער שטאָט־מגיד געהאלטען א רעדע פּאר דיא ארבייטער, אין וועלכע ער האָט זייא געוואָלט דערווייזען, אז דיא שטרייט אנטקעגען עדלשטיינען קען שאַדען דעם גאנצען אידישען נאציאָן, דען פּראוויטעלסטוואָ קען דאָס אָננעמען פּאר א שטרייט אנטקעגען איהר. בשעת עס איז געווען ניט לאנג דיא סטאצקע אין אָשמיאנע האָבען דיא דאָרטיגע פּאבריקאנטען אראָפּ געפּאָדערט דעם סמארגאָנער מגיד, וועלכער האָט זייא אויך געוואָלט דערווייזען דיא זעלביגע, וואָס דער היגער [ווילנער] מגיד. דערפון זעהען מיר, אז אונזערע קאפּיטאליסטען וועלען ניט אזויא גערען שטרייטען מיט פּראוויטעלסטוואָ.

נאָר ניט איבער דאָס אליין קענען מיר זיך ניט פּעראייניגען מיט דיא קאפּיטאליסטען. פּעראייניגען זיך מיט זייא איז גלייך וויא אוועג וואַרפען שטרייטען, ס־איז גלייך וויא זיך אין גאנצען איבערגעבען אין דיא קאפּיטאליסטישע הענט, וויא פּארניכטען אין זיך יעדער פּערשטאנד פון דיא אייגענע אינטערעסען; ס־איז גלייך וויא צו מאכען פון זיך א געוואר פּאר אונזערע פיינד. אזיינע ביישפּילען זיינען שוין געווען גאנץ גענוג אין אויסלאנד: דיא ארבייטער האָבען דאָרטען פּארגאָסען זייער בלוט פּאר אזעלכע רעכטען, וואָס האָט געבראכט נוטצען נאָר דיא קאפּיטאליסטען. מיר האָבען שוין אויבען געזאהן, אז נאָר דיא שטרייט מיט אונזערע בעלי־בתים גיט אונז שכל צו פּארשטיין, וויא וויַיט עס דריקען אונז דיא רוסישע זאקאָנעס; נאָר דיא פּראקטיקע דערווייזט אונז וויַיט דיא זאקאָנעס זיינען שלעכט פּאר אונז; נאָר דיא שטרייט אנטקעגען בעלי־בתים פּעראייניגען אונז מיט אזיינע שטארקע מיטבריידער וויא דיא רוסישע און פּוילישע ארבעטער. פּארבינדען זיך מיט דיא בעלי־

בתים הייסט פארשטעלען יעדער וועג צו פארבעסערען אונזער לאגע, אראָפּ צו ווארפען פון זיך דיא שווערע, דריקענדע זאקאָנעס, דאָס הייסט אויסבייטען א שטארקען מיטברודער אויף א שונא, וואָס שטעלט זיך כלומרשט ארויס פאר א בעל-טובה, פאר א מענשען, וואָס זאָרגט פאר־ן אידישן נאראָד, דאָס הייסט פעראייניגען זיך מיט אזיינעם, וואָס איז געגרייט אללע וויילע, וויא נאָר עס וועט שמעקען מיט עטליכע רובעל פארדינסט, צו בעשיצען זיך אונטער דיא זאקאָנעס, וועלכע דריקען אונז, אונטער דיא פּאָליציע, וועלכע שטיקט אונז.

אלזאָ, אראָפּ יעדער פעראייניקונג מיט דיא בעלי-בתים! שטרייט אנטקעגען זייא פאר אונזער לאגע! שטרייט פאר אונזערע רעכטען, שטרייט פאר פרייע סטאצקעס, סאָבראניעס, שטרייט פאר א פרייען וואָרט. לאָמיר אויפהייבען הייך, גאנץ הייך אונזער פאָנע! לאָמיר אללע זיך ברידערליך פעראייניגען אונ-טער אונזער הייליגען פלאג! לאָמיר זיך צוווינשען, דאָס איבער א יאָהר זאָ־לען זיך אונטער אונזער פלאג צונויפנעמען אללע ארבייטער אין רוססלאנד, אללע ארבייטער פון אללע פארוואָרפענע פינסטערע ווינקעלאך פון אונזער גרויסע און ברייטע פאָטערלאנד; איבער א יאָהר זאָל אין דעם טאָג ארויס־געשטעלט ווערן אללגעמיינע פאָדערונגען און דער טאָג זאָל ארויסרופען אנ-אללגעמיינע שטרייט פאר אונזערע רעכטען!...

דער יידישער ארבעטער

„דער ייִדישער ארבעטער"

אינמיטן פון די 90־ער יאָרן האָט די סאָציִאליסטישע באוועגונג צווישן די ייִדישע ארבעטער פון ווײַסרוסלאנד, ליטע און פּוילן, געלאָזן טיפע וואָרצלען. דאָ האָט זיך פארשפּרייט א שטרײַק־כוואליע איבערן גאנצן געגנט. עס האָבן אָנגעהויבן צו דערשײַנען געשריבענע, העקטאָגראפירטע און געדרוקטע בלעטלעך און בראָשורן, און די ייִדישע סאָציִאל־דעמאָקראטישע גרופּעס האָבן גענו־מען טראכטן וועגן שאפן א געדרוקטן אָרגאן. דער פּלאן איז פארווירקלעכט געוואָרן, און אין דע־קאבר 1896 איז דערשינען דער ערשטער נומער פון „ייִדישער ארבעטער", וועלכער איז ארויס אלס „אָרגאן פיר די אינטערעססען דער אידישען ארבייטער אין רוסלאנד" מיט דעם לאָזונג „ארבעטער פון אלע לענדער, פארייניקט אײַך". דער ערשטער נומער פון „ייִדישן ארבעטער" האָט מיט זיך פאָרגעשטעלט א קליין ביכעלע פון 52 זײַטן. דער אינהאלט פון דעם ערשטן נומער איז אזא: 1) א קורצע דערקלערונג „פון דער רעדאקציאָן" וועגן די אופגאבן און צילן פון „ייִדישן ארבעטער"; 2) א ווענדונג „צו די לעזער". דערנאָך גייען א ריי קאָרעספּאָנדענצן פון פארשיידענע שטעט פון ווײַסרוסלאנד און פּוילן און א קאָרעספּאָנדענצ פון פּעטערבורג. די קאָרעספּאָנדענצן שילדערן דאָס לעבן און קאמפּ פון די ארבעטער אין פּעטערבורג, ביאלאָסטאָק, ווארשע, ווילנע, מינסק, ווילקאָווישק א. א.

אין דער דערקלערונג „פון דער רעדאקציאָן" ווערט געזאָגט, אז די רעדאקציע פון „ייִדישן ארבעטער" האָט זיך געשטעלט פאר אן אופגאבע צו שאפן „א ייִדישע ארבעטער־סאָציִאליסטישע אָר־גאניזאציע", וועלכע זאָל קענען ווערן א טייל פון דער צוקונפטיקער אלגעמיינער סאָציִאליסטישער ארבעטער־פארטיי פון רוסלאנד און אויך:

1) ערקלעהרען די פּאָליטישע אויפגאבען פון רוסישען פּראָלעטאריאט בכלל און פון אידי־שען בפרט; 2) ענטוויקלען דאָס קלאסען בעוואוסטזיין פון אידישען פּראָלעטאריאט און 3) באקאנט מאכען מיט פּראקטיקע און געניטקײַט פון דיא שטרײַטענדע ארבייטער־גרופּפּען אין רוסלאנד און אין מערב־אייראָפּא".

האגאמ די נייטיקײַט פון שאפן א ייִדישע סאָציִאליסטישע אָרגאניזאציע ווערט ניט באגרינדעט דורך נאציִאָנאליסטישע סעפּאראטיסטישע מאָטיוון, און האגאמ די רעדאקציע פון „ייִדישן ארבעטער" דערקלערט ריכטיק, אז די פארניכטונג פון דער זעלבסטהערשונג און די דעראָבערונג פון פּאָליטישע רעכט איז מעגלעך צו דערגרייכן נאָר דורך די פארייניקטע קרעפטן פון אלע ארבעטער פון אלע פעלקער, איז קלאָר, אז מיט דעם, וואָס די רעדאקציע פון „ייִדישן ארבעטער" האָט זיך געשטעלט פאר אן אופגאבע צו שאפן א באזונדערע ייִדישע סאָציִאליסטישע אָרגאניזאציע, האָט זי זיך גלײַך געשטעלט אפּ א סעפּאראטיסטישן שטאנדפּונקט און מיט דעם געהאָלפן אײַנפּלאנצן מארטאָווס נאציִאָ־נאליסטישן געדאנק וועגן דער נייטיקײַט פאר דעם ייִדישן פּראָלעטאריאט צו שאפן א באזונדערע אָרגאניזאציע. אָבער בוילעטער און קלאָרער ווערט כאָרמולירט מארטאָווס נאציִאָנאליסטישער געדאנק אין צווייטן פּראָגראמ־ארטיקל פון „ייִדישן ארבעטער"—„צו די לעזער". אויך אין דעם דאָזיקן ארטיקל ווערט אייניקע מאָל דערקלערט, אז

„די מער אנטוויקלטע ייִדישע ארבעטער רעכענען דאָס אראָפּווארפן די רוסישע זעלבסט־הערשונג און דאָס דעראָבערן זיך פּאָליטישע פרײַהײַט פאר די וויכטיקסטע אופגאבן פון אונדזער צײַט. אפן ערשטן פּלאן, פארשטייט זיך, שטעלן זיי דעם שטרײַט מיט דער רוסי־

שער רעגירונג פאר די אלגעמיינע ארבעטער־אינטערעסן און רעכט, וועלכע עס דארפן זיך דערשלאָגן די ארבעטער פון אלע נאציעס, וואָס וווינען אין רוסלאנד".

אָבער גלײַכצײַטיק מיט דעם ווערט איבערגעכאזערט מארטאָווס געדאנק, אז די ייִדישע ארבעטער דארפן זיך ניט פארלאָזן אפ אנדערע, קעדיי זיך דערשלאָגן פולשטענדיקע פּאָליטישע פרײַהײַט. אויב מארטאָוו האָט דעם ערשטן מײַ 1895 דערקלערט, אז די ייִדישע ארבעטער קענען זיך ניט פארלאָזן אפ די רוסישע, פּוילישע און אנד. ארבעטער אפ צו דערשלאָגן זיך פּולשטענדיקע באפרײַונג ווערט אין דעם פּראָגראם־ארטיקל פון „ייִדישן ארבעטער" מארטאָווס געדאנק פאָרמולירט אפ אזא אויפן:

„די מער אנטוויקלטע און באוווסטזיניקע טייל פון ייִדישן פּראָלעטאריאט רעכנט פאר נייטיק ארויסצושטעלן די פאָדערונג (פון גלײַכע בירגערלעכע רעכט פאר ייִדן—ש. א.)

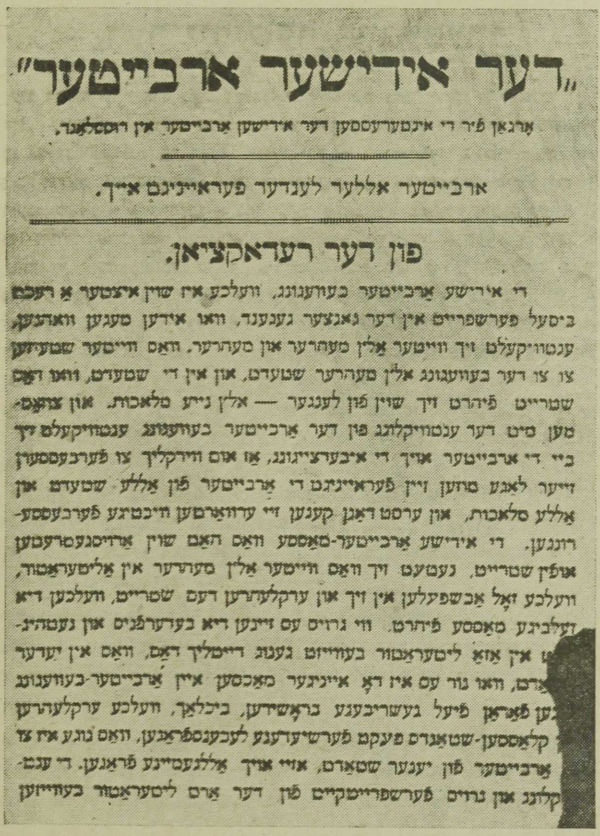

„דער אידישער ארבייטער"

אָרגאַן פֿיר די אינטערעסען דער אידישען אַרבייטער אין רוסלאַנד.

ארבייטער אללער לענדער פעראייניגט אייך.

פון דער רעדאקציאן.

די אידישע אַרבייטער בעוועגונג, וועלכע איז שוין איצטער אַ רעכט ביסעל פערשפרייט אין דער גאנצער געגענד, וואו אידען מעגען וואהנען, ענטוויקעלט זיך ווייטער אַלץ מעהרער און מעהרער. וואַס ווייטער שטעהען צו צו דער בעוועגונג אלץ מעהרער שטעדט, און אין די שטעדט, וואו האָט שטרייט פֿיהרט זיך שוין פֿון לענגער — אלץ נייע מלאכות. און צוזאַמען מיט דער ענטוויקלונג פון דער אַרבייטער בעוועגונג ענטוויקעלט זיך ביי די ארבייטער אויך די איבערצייגונג, אַז אום ווירקליך צו פֿערבעסערן זייער לאַגע מוזען זיין פֿעראייניגט די אַרבייטער פֿון אַללע שטעדט און אַללע מלאכות, און ערסט דאַנן קענען זיי ערוואַרטען וויכטיגע פֿערבעסערונגען. די אידישע אַרבייטער־מאַסע וואַס האָט שוין אַרויסגעטרעטען אופֿין שטרייט, נעטעט זיך וואַס ווייטער אַלץ מעהרער אין אַליטעראַטור, וועלכע זאָל אַבשפּעלען אין זיך און ערקלעהרען דעם שטרייט, וועלכען דיא זעלביגע מאַסע פֿיהרט. ווי גרויס עס זיינען דיא בעדערפֿניס און נעטהיג-[illegible] אין אַזאַ ליטעראַטור בעווייזט גענוג דייטליך דאַס, וואַס אין יעדער [illegible]דט, וואו נור עס איז דאָ אייניגער מאַכסען איין אַרבייטער־בעוועגונג [illegible]ען פֿאַראַן פֿיעל געשריבענע בראָשידען, ביכלאַך, וועלכע ערקלעהרען [illegible] קלאַסען־שטאַנדס פעקט פֿערשיעדענע לעבענספֿראַגען, וואַס נוגע איז צו [illegible] אַרבייטער פֿון יענער שטאַדט, אזיי אויך אַללגעמיינע פֿראַגען. די ענט-[illegible]קלונג און גרויס פֿערשפרייטקייט פֿון דער אַרם ליטעראַטור בעווייזען

טיטל־בלעטל פון דער בראָשור „דער ייִדישער ארבעטער". פארקלענערט אפ $1/3$.
די דאטע פון דערשײַנען ניט אָנגעוויזן. דערשינען אין דעקאבער 1896 י.

דערפאר, ווײַל זי איז איבערצײַגט, אז יעדער איינציקע געזעלשאפטלעכע גרופּע, וועלכע וויל זיך ווירקלעכ דערשלאָגן איר ציל, וואָס זי שטעלט זיך אוועק, מוז ריישיס כאָכמע האָפן אפ אירע אייגענע קרעפטן און ניט פארלאָזן זיך אפ דער גוטסקײַט, פרומקײַט, אָרנטלעכקײַט און פּאָליטישן טאקט פון אנדערע גרופּעס".

ווי מיר זעען, זײַנען דאָ נאָר די ווערטער „פּוילישע, רוסישע און אנדערע ארבעטער" געביטן געוואָרן אפ „געזעלשאפטלעכע גרופּעס". עס איז אָבער קלאָר, ווי דער טאָג, אז די רע-דאקציע פון „ייִדישן ארבעטער" האָט זיך געשטעלט אפ מארטאָווס נאציאָנאליסטישע פּאָזיציעס

אונ האָט אפ א פארשטעלטנ אויפנ געראפנ די ייִדישע ארבעטער ניט צו פארלאָזנ זיכ אפ די אר־
בעטער פונ אנדערע פעלקער אינ קאמפ פאר „גלייכע בירגערלעכע רעכט פאר ייִדנ".

כוצ די סעפאראטיסטישע טענדענצנ, מיט וועלכע עס זיינען דורכגעדרונגענ סיי די דערקלע־
רונג „פונ דער רעדאקציאָנ" פונ „ייִדישנ ארבעטער" אונ סיי דער פראָגאמ־ארטיקל „צו די לעזער",
זיינען ביידע ארטיקלען דורכגעדרונגענ מיט דער טענדענצ פונ עקאָנאָמיזמ.

אינ דער ערשטער דערקלערונג פונ דער רעדאקציע ווערט געזאָגט:

„אינ דער איצטיקער צייט זיינען די פראָפעסיאָנעלע פאריינע (קאסע אונ אכדעס, וועלכע
די ארבעטער מאכנ צווישנ זיכ, אומ צו שטרייטנ אנטקעגנ זייערע באלעבאטימ) דער
אייניציקער קוואל פונ פראָלעטאריאטס מאכט".

אינ דעמ צווייטנ ארטיקל „צו די לעזער" ווערט פארטיידיקט דער געדאנק וועגנ דער נייטי־
קייט פונ איבערגאנג־פאזנ אינ דער ארבעטער־באוועגונג, ד. ה., אז פריער מוז דער ארבעטער
דורכגיין א שטופע פונ ריינעמ עקאָנאָמישנ קאמפ, קעדיי ער זאָל זיין פייִק צו באטייליקנ זיכ אינ
פאָליטישנ קאמפ. די דאָזיקע „טעאָריע" פונ פאזנ אָדער שטופנ פונ קאמפ האָט אנטוויקלט אלעק־
סאנדר קרעמער אינ זיין בראָשור וועגנ אגיטאציע. די דאָזיקע „טעאָריע" האָט באהערשט דעמ
גרעסטנ טייל פונ דער דעמלטדיקער באוועגונג אונ אפ דעמ שטאנדפונקט האָט זיכ געשטעלט דער
„ייִדישער ארבעטער". אינ דעמ ארטיקל „צו די לעזער" ווערט די „שטופנ־טעאָריע" פונ קאמפ אזוי
באגרינדעט:

„דער עקאָנאָמישער קאמפ האָט גייַסטלעכ אונ מאָראליש איבערגעביטנ די ייִדישע ארבעטער
אונ האָט א היפש ביסל פארבעסערט זייער מאטעריעלן לעבנ. די גרעסערע סכירעס, אביסל
מער רו, וועלכע דער ייִדישער ארבעטער האָט זיכ דערָאבערט אינ דעמ שטרייַט, האָבנ אימ
ניט נאָר פארזיכערט עטוואָס א מענטשלעכנ לעבנ—וואָס דאָס פאר זיכ האָט אויכ א גרויס
ווערדע—נאָר זיי האָבנ אויכ פארפארטיקט א באָדנ, א פונדאמענט פאר דער אנטוויקלונג
פונ קלאסנ־באוווסטזיַנ. זיי האָבנ געהאָלפנ דעמ ייִדישנ ארבעטער פארשטיין די קעגנזצ־
לעכקייט פונ די קאפיטאליסטנס אונ ארבעטערס אינטערעסנ דערווייַל אינ איר איינפאכסטער
פאָרמע, וועלכע דריקט זיכ אויס אינ די עטלעכע ווערטער: וואָס גרעסער דעמ קאפיטא־
ליסטס פארדינסט איז, דאָס קלענער איז דעמ ארבעטערס סכירעס, אונ פארקערט. ווי איינ־
פאכ אונ פארשטענדלעכ, דאכט זיכ, דאָס איז ניט, דאָס פארשטייט דאָס די מ א ס ע ארבעטער
ניט גאנצ גרינג. ניט דער קאמפ אליין, וועלכנ די ארבעטער פירנ קעגנ זייערע באלעבא־
טימ, ניט די אגיטאציע, וואָס מע פירט אינ דער צייט פונ שטרייט זיינען ניט ענונג, אומ
די מ א ס ע ארבעטער זאָלנ עס גרינטלעכ פארשטיינ. די אגיטאציע, וואָס פירט זיכ אינ
דער צייט פונ שטרייט דויערט צו וויניק, פירט זיכ אינ אייַלעניש אונ איז אזוי צוגעפאסט
צו דעמ אָדער יענעמ צופאל, אז עס איז אומעגלעכ, אז זי זאָל קענע אינ א געווינטלעכנ
מיטעלנ מענטשנ פונ דער מאסע איינפלאנצנ אנ ערנסטנ געדאנק. די אידייע וועגנ דער
קעגנזצלעכקייט פונ די קאפיטאליסטנס אונ די ארבעטער־אינטערעסנ הייבנ אָנ די ארבעטער
צו פארשטייַנ נאָר דאנ, ווענ עס פירט זיכ א מער אָדער וויניקער דויערהאפטע אונ
שטענדיקע פראָפאגאנדע. אזא פראָפאגאנדע אָבער איז אומעגלעכ צו פירנ אייַדער די ארבע־
טער האָבנ כאָטש עפעס פארבעסערט זייער מאטעריעלן לעבנ, דענ צו קלייַנע סכירעס אונ
א צו גרויסער ארבעט־טאָג מאכנ אומפייִק דעמ מענטשנ צו פראָפאגאנדע".

די דאָזיקע „טעאָריע", אז עס איז ביכלאל אומעגלעכ א סאָציאליסטישע פראָפאגאנדע צווישנ
די ארבעטער, אייַדער זיי האָבנ דורכגעמאכט די פאזע פונ עקאָנאָמישנ קאמפ, האָט געבראכט דערצו,
אז א טייל פונ די עקאָנאָמישע קאסעס האָבנ אינגאנצנ ניט געווואָלט פירנ א פאָליטישע אגיטאציע, אונ
דאָס האָט צוגעגרייט א גוטנ באָדנ פארנ עקאָנאָמיזמ צווישנ א גרויסנ טייל פונ די ייִדישע ארבע־
טער פונ וויַסרוסלאנד אונ ליטע, אונ דאָס האָט שפעטער אויכ געבראכט צו דעמ, אז זובאטאָוו
זאָל קענע האָבנ א גוטנ באָדנ צווישנ א טייל ייִדישע באלמעלאָכעס פאר זיין „ייִדישער אומאָפ־
הענגיקער ארבעטער־פארטיי" אונ פאר זיין אגיטאציע, אז דער ארבעטער דארף זיכ נאָר פארנעמע
מיטנ עקאָנאָמישנ קאמפ אפ צו פארבעסערנ זיינע טענגלעכע אינטערעסנ.

די איבעריקע ארטיקלען פונ „ייִדישנ ארבעטער" שטעלנ מיט זיכ פאָר באריכטנ פונ א ריי
שטעט וועגנ דער לאגע פונ די ארבעטער אונ וועגנ די שטרייקנ, וואָס זיינען פאָרגעקומען אינ
יענער צייט. פונ די דאָזיקע באריכטנ באקומען מיר א געוויס בילד וועגנ דער באוועגונג פונ יענער
צייט אינ די דאָזיקע שטעט. כאראקטעריסטיש איז דער פאקט, וואָס די באריכטנ (אויסער דעמ בא־
ריכט פונ ווארשע) זיינען ניט דורכגעדרונגען מיט קיין נאציאָנאליסטישע אונ סעפאראטיסטישע

טענדענצנ. אינ די אלע באריכטנ פונ די ערטער זעט מענ, אז די ייִדישע ארבעטער זײַנענ אינ די שטרײַקנ געגאנגענ האנט בא האנט מיט די ניט־ייִדישע ארבעטער אונ וועגנ דער דאָזיקער פּראָ־לעטארישער אייניקײַט ווערט אָנגעוויזנ אינ א ריי באריכטנ, וועלכע זײַנענ געווענ געדרוקט אינ די ערשטע 5 נומערנ „ייִדישער ארבעטער", ד. ה. אינ די נומערנ איידער דער דאָזיקער אָרגאנ איז געוואָרנ א בונדישע אויסגאבע. אינ א באריכט פונ ווילנע וועגנ איינעמ פונ די שטרײַקנ ווערט דערקלערט:

„געוויינטלעכ איז בא אונדז אינ רוסלאנד אָנגענומענ, אז ייִדנ אונ קריסטנ האסנ איינע די אנדערע, אז צווישנ זיי איז קיינ פרײַנטשאפט ניט מעגלעכ. פּראוויטעלסטוואָ פונ איר זײַט זעט מיט קאָלאמעגלעכקײַט אונ מיט אלערליי רעדיפעס אונטערצוהאלטנ די פײַנטשאפט צווישנ די פארשיידענע פעלקער, וואָס וווינענ אינ רוסלאנד".

„...נאָר די ארבעטערשע אינטערעסנ זײַנענ גאָר אנדערע. זיי דארפנ מיט אלע מיטלענ פארקלענערנ דעמ האס צווישנ זיכ, פאר וועלכנ עס האלטנ זיכ אזוי שטײַפ די רײַכע קלאסנ אונ וועלכע זיי זוכנ אײַנצופלאנצנ בא די ארבעטער אויכ, אזא סטאטשקע, ווי די וועגנ וועלכע מיר האָבנ פריִער גערעדט, ווײַזט קלאָר אופ די ארבעטער, אז בא אלע אַר־בעטער, סײַ ייִדנ, סײַ ליטווישע, סײַ רוסישע אונ סײַ פּאָלנישע — בא אלעמענ פונ זיי קלאפט אינ הארצנ איינ גליד — דאָס הארצנ פונ פּראָלעטאריער, אז זיי אלע האָבנ איינע אינטערעסנ, איינ פײַנט, אונ דעריבער דארפנ זיי, ווענ עס קומט זיי נאָר אויס, שטרײַטנ צוזאמענ קעגנ דעמ געמיינזאמענ פײַנט. אונ טאקע דער שטרײַט פאר די ארבעטער־אינטע־רעסנ וועט אינגאנצנ צעשמעטערנ אלע נאציאָנאלע פארהאסונגענ אונ פײַנטשאפט אונ עס וועט שליסנ איינ פעסטנ בונד צווישנ קריסטלעכע אונ ייִדישע ארבעטער. אלע ווילנער אַר־בעטער האָבנ דעריבער מיט גרויס פרייד געטראָפנ די סטאטשקע בא ליאכינסקינ, אינ וועלכער די ייִדישע ארבעטער האָבנ צוזאמענ מיט זייערע ברידער די קריסטלעכע געשטריטנ אונ מענאצייעכ געוועזנ".

אינ אזא גײַסט זײַנענ דורכגעדרונגענ קימאט אלע באריכטנ פונ די ערטער.

אנ אויסנאמ איז נאָר דער באריכט פונ ווארשע, אינ וועלכנ דער אווטער ווײַזט אָנ, אז די ייִדישע ארבעטער פונ ווארשע זײַנענ אָפּגעשטאנענ דערפאר, ווײַל די ייִדישע אינטעליגענצ איז איועק פונ די ייִדישע ארבעטער, אונ

„זײַנענ געוואָרנ פּאָליאקנ מיט לײַב אונ זייל, די פּוילישע שפּראכ — איז געוואָרנ זייער שפּראכ, די פּוילישע ליטעראטור — זייער ליטעראטור. די ייִדישע ארבעטער־מאסע האָט פאר זיי גאָרניט עקזיסטירט. פאר דער גאנצער צײַט, וואָס די פּוילישע ארבעטער־באוועגונג עקזיסטירט, האָט מענ פאר די ייִדישע ארבעטער ארויסגעגעבנ נאָר איינ ביכל „ווער פונ וואָס לעבט", * א ביכל, וועלכער קענ ניט נוצנ פאר דער גאנצער מאסע. זיי אלע, די ייִדישע פאָרשטייער, זײַנענ געווענ נוצלעכ נאָר דער פּוילישער ארבעטער־באוועגונג. זיי האָבנ פארשפּרייט פארשטאנד נאָר צווישנ דער פּוילישער ארבעטער־באוועגונג. זיי זײַנענ אָבער געוועזנ גאנצ אומנוצלעכ פאר דער ייִדישער ארבעטער־מאסע זיי זײַנענ ניט ארײַנגעגאנגענ אינ אירע אינטערעסנ, די ייִדישע ארבעטער זײַנענ געבליבנ אלצ בלינד, אומאנטוויקלט, פאריאָגט, נידערגעשלאָגנ, אָנ פארשטאנד, אָנ פארלאנג צו קעמפנ פאר זייערע אינטערעסנ".

ווי מיר זעענ, האָט דער אווטער פונ דער קאָרעספּאָנדענצ זיכ געשטעלט אפ א נאציאָנאליסטי־שער פּאָזיציע אינ זײַנע טײַנעס צו דער אינטעליגענצ, וועלכע האָט, ארבעטנדיק אינ די אלגעמיינע רייענ פונ דער סאָציאליסטישער באוועגונג, גלײַכצײַטיק ניט געפירט קיינ ארבעט צווישנ די ייִדישע ארבעטער אינ דער ייִדישער שפּראכ. אָנשטאָט צו אָנווײַזנ, אז מיט אזא האנדלונג באגייענ די ייִדנ־סאָציאליסטנ א גרויסנ פעלער, האָט דער אווטער פונ דער ווארשעווער קאָרעספּאָנדענצ באשולדיקט די דאָזיקע ייִדנ־סאָציאליסטנ, אז זיי זײַנענ „געוואָרנ פּאָליאקנ מיט לײַב אונ זייל".

אזוי שטעלנ די פראגע האָבנ נאָר געקענט נאציאָנאליסטנ אונ אזוי טאקע האָבנ ניט איינמאָל געשטעלט די פראגע די ציִעניסטנ פונ פארשיידענע מינימ. אויב די רעדאקציע פונ „ייִדישנ ארבע־טער" האָט אזא קאָרעספּאָנדענצ געדרוקט אָנ וועלכער ניט איז באמערקונג, ווערט קלאָר, אז די רעדאקציע האָט אינ די ערשטע נומערנ פונ „ייִדישנ ארבעטער" געפירט א צווייִקע פּאָליטיק: פונ איינ זײַט האָט זי גערעדט וועגנ דער נייטיקײַט פונ אנ איינהייטלעכנ קאמפ־פראָנט פונ אלע אַר־בעטער פונ אלע פעלקער, אונ פונ דער צווייטער זײַט האָט זי געשטעלט סעפּאראטיסטישע צילנ

* דאָ ווערט געמיינט ש. דיקשטיינס ביכל „פונ וואָס איינער לעבט".

צו שאפן א באזונדערע ייִדישע ארבעטער־אָרגאניזאציע צוליב מארטאָווס נאציאָנאליסטישע מאָטיוון אונ מיט דעם געהאָלפן צוגרייטן דעם באָדן פון בונדיזם, וועלכע האָט געפונען זיין פולן אויסדרוק אינ נומ. 6 „ייִדישן ארבעטער", ווען דער דאָזיקער אָרגאן איז געוואָרן אן אָפיציעלע אויסגאבע פון „בונד".

פון נומ. 6 הייבט זיך אָן די בונדישע עפּאָכע פון „ייִדישן ארבעטער" אונ פון נומער 6 האָט דער דאָזיקער אָרגאן אופגעהערט צו פירן א צווייִקע פּאָליטיק אונ האָט זיך גאנצ אָפן געשטעלט אפ נאציאָנאליסטישע פּאָזיציעס: אינ דעם דאָזיקן נומער איז אָפּגעדרוקט געוואָרן זשיטלאָוופקיס* אן ארטיקל: „ציעניזם אונ סאָציאליזם", אינ וועלכן דער איצטיקער נאצפאשיסט איז ארויסגעטראָטן קעגן ציעניזם אונ זיך אָבער גלייַך געשטעלט אפ נאציאָנאליסטישע פּאָזיציעס פון אן אנדער שטאנד־פונקט. אינ דעם דאָזיקן ארטיקל האָט זשיטלאָווסקי צום ערשטן מאָל באגרינדעט די „טעאָריע וועגן דער פּעריאָדיזאציע פון דער סאָציאליסטישער באוועגונג צווישן די ייִדישע ארבעטער". ער (זשיטלאָווסקי) האָט עס געמאכט די „אנטדעקונג", אז די סאָציאליסטישע באוועגונג צווישן די ייִדישע ארבעטער האָט זיך אָנגעהויבן ווי א „קאָסמאָפּאָליטישע", אונ אז די ערשטע ייִדן־סאָציאליסטן האָבן זיך פריִער באשעפטיקט נאָר מיט ארבעטער־פראגן.

„אָבער וואָס נעענטער די ייִדישע סאָציאליסטן זיינען געקומען צו דעם ייִדישן פאָלק, אלצ מער האָבן זיי געמוזן אייַנזען... אז דאָס ייִדישע פאָלק האָט אויך רעכט צו לעבן, ווי א פאָלק אפ דער וועלט. אָנשטאָט נאָר די בירגערלעכע גלייַכע רעכט מיט אלע מענטשן' וואָס די בורזשואזיע האָט עס אויך געפאָדערט, האָבן די ייִדישע סאָציאליסטן אופגעשריבן אפ זייער פאָן נאציאָנאלע גלייַכע רעכט מיט אלע פעלקער, אונ זיינען אָנגעגרייט צו שטרייַטן אָט פאר דעם העכסטן אידעאל פון דעם ייִדישן פאָלק".

דעם דאָזיקן ארטיקל האָט דער „בונד" גלייַך ארויסגעגעבן ווי א באזונדערע בראָשור אונ דאָס איז געווען דער ערשטער נאציאָנאליסטישער דאָקומענט פון „בונד".

אינ דעם זעלביקן נומ (6) „ייִדישער ארבעטער" איז אָפּגעדרוקט געוואָרן אן אופרופ צו דער ייִדישער אינטעליגענצ, וועלכער איז אויך דורכגעדרונגען מיט די זעלביקע נאציאָנאליסטישע טענ־דענצן, ווי זשיטלאָווסקיס ארטיקל. די סיבע, פארוואָס עס איז געשאפן געוואָרן דער „בונד", ווערט אזוי דערקלערט:

„ווייַל מע האָט געמוזט אייַנפירן מונדלעכע אונ שריפטלעכע אגיטאציע דאפקע אינ זשאר־גאָן, אונ ווייַל מע איז דערגאנגען, ווי נייטיק עס איז צו קעמפן פאר די ספּעציִעלע ייִדישע רעכט, איז ארייַן דער ראיען צו גרינדן א זעלבשטענדיקע אָרגאניזאציע פון ייִדישן פּראָ־לעטאריאט".

אפ וויפל דער נומ. 6 „ייִדישער ארבעטער" האָט זיך געשטעלט אפ נאציאָנאליסטישע פּאָזיציעס באווייַזן ניט נאָר זשיטלאָווסקיס ארטיקל אונ דער אופרופ צו דער ייִדישער אינטעליגענצ — אפילע די כראָניק־נאָטיצן זיינען אויך דורכגעדרונגען מיט נאציאָנאליזם.

אינ דער צייַט ווען דער נומער 6 „ייִדישער ארבעטער" האָט זיך געדרוקט, איז געשטאָרבן קארל מארקס א טאָכטער אונ אינ דער כראָניק ווערט געבראכט א נאָטיצ וועגן איר טויט, אונ אָט וואָס מיר לייענען אינ דער דאָזיקער נאָטיצ וועגן עלעאָנאָרע מארקס:

„אזוי האָט געארבעט מארקס טאָכטער... זי איז ניט געווען אזא בארימטער מענטש, ווי איר פאָטער. זי איז געווען אן איינפאכע פרוי, נאָר זי איז ווערט געווען איר פאָטערס נאָמען. אונ די ארבעטער וועלן זי ניט פארגעסן. אויך די ייִדישע ארבעטער האָבן נאָך מער אורזאכן צו דערמאָנען זי מיט גוטן. זי האָט העכסט פרייַנטלעך אונ ווארעם האָלט געהאט אונדזער פאָלק: עס האָט איר שטארק געברענט דאָס הארצ אפ די פארפאָלגונגען, וועלכע די ייִדן לייַדן, אונ זי פלעגט מיט גרויסקייַט זאָגן: „איך בין א יודין", אָנווייַזנדיק מיט דעם אפ איר ארויסקומען פון ייִדן..."

ווי מיר זעען, קומט אויס, אז דעם גרעסטן פארדינסט, וואָס עלעאָנאָרע מארקס האָט געהאט פאר די פירער פון דעם נייַ־געגרינדעטן „בונד", באשטייט נאָר הויפּטזאכלעך אינ דעם, וואָס זי האָט שטאָלצירט מיט איר ייִדישער אָפּשטאמונג...

די נאציאָנאליסטישע ארטיקלען פון 6 נומער „ייִדישער ארבעטער" האָט אפילע ארויסגע־רופן אן אומצופרידנקייַט אינ אייניקע בונדישע אָרגאניזאציעס. דער ווארשעווער קאָמיטעט פון „בונד" האָט אפילע געפונען פאר נייטיק צו פארשפרייטן דעם 6־טן נומער מיט זיינען באמערקונגען,

---

* אונטער דעם פּסעוודאָנים בן־אהוד.

אינ וועלכע ער האָט דערקלערט, אז ער איז ניט אײַנשטימיק מיט די נאציאָנאליסטישע ארטיקלען, נעמט פון זיך אראָפּ וועלכע ס׳איז פאראנטוואָרטלעכקייט. צוזאמען מיט דעם האָט מען אפילע פאר־שפרייט קלאנגען, אז דער ווארשעווער קאָמיטעט איז ארויס פון „בונד״. אינעם 8־טן נומער פון „יידישער ארבעטער״ איז געווען געוויזן א נאָטיץ, אינ וועלכער מע האָט באשולדיקט דעם ווער שעווער קאָמיטעט, אז „ער האָט געבראָכן די פארטיי־דיסציפלינ״.

דער נומער 6 „יידישער ארבעטער״ האָט מיט דער גאנצער קלאָרקייט געוויזן דעם נאציאָנא־ליסטישן כאראקטער פון „בונד״. די דאָזיקע פאקטן באווייזן, ווי שענדלעך עס פעלשן די עשיכטע די, וועלכע שרייבן איצט, אז די אנטשטייונג פון „בונד״ איז געווען די ערשטע אריינדרינגונג פון פראָלעטאריש־ינטערנאציאָנאליזם אינ דער יידישער ארבעטער־סוויווע, און אז דער דאָזיקער „אינ־טערנאציאָנאליזם״ איז געקומען אינ דער יידישער ארבעטער־סוויווע אָרגאניש און ניט ווי דער אינטערנאציאָנאליזם פון קאָמינטערן, וועלכער איז געקומען צו דער יידישער ארבעטערשאפט פון אויסן און מיט „גרויסע שווערקייטן״. אזא „טעאָריע״ האָט אנטוויקלט דער כ׳ מ. ליטוואקאָוו איז זײַן נאציאָנאליסטישן ביכל „פינף יאָר יידישער מעלוכע־טעאטער״.

אזא פעלשונג פון פאקטן איז מעגליך געווען נאָר אדאנק דעם, וואָס די בונדישע היסטא־ריקער און די אפאָלאָגעטן פון „בונד״ האָבן זיך באמיט צו פארלייקענען די פאקטן וועגן נאציא־נאליסטישן כאראקטער פון „בונד״ אין די ערשטע יאָרן פון זײַן עקזיסטענץ.

* * *

מיר דרוקן איבער דעם גאנצן ערשטן נומער פון „יידישער ארבעטער״, ווײַל דאָס איז דער ערשטער געדרוקטער ארבעטער־אָרגאן אפ יידיש אינ רוסלאנד, און, צווייטנס, דערפאר, ווײַל דער ערשטער נומער איז אָנגעפילט מיט אויסערגעווינלעך־אינטערעסאנטן מאטעריאל, וועלכער גיט א בילד וועגן דער סאָציאָליסטישער באוועגונג אינ ווײַסרוסלאנד און אויך אינ פוילן פון די 90־ער יאָרן.

דער ערשטער נומער „יידישער ארבעטער״ איז דערשינען אינ זשענעוע, געדרוקט אינ טויזנט עקזעמפליארן. דער צווייטער און דריטער נומערן זײַנען אַרויס אינ א פארגרעסערטן פאָרמאט. פון דעקאבער 1896 ביז 1905 איז דערשינען 17 נומער נ פון דעם דאָזיקן אָרגאן). ער האָט זיך די גאנצע צײַט געדרוקט אינ אויסלאנד (זשענעוע, לאָנדאָן). איניקע ווײַזן אָן, אז דער ערשטער נומער האָט זיך געדרוקט אינ בערלינ.

„דער אידישער ארבייטער"

אָרגאן פיר די אינטערעססען דער אידישען ארבייטער אין רוסלאנד

ארבייטער אללער לענדער פערייניגט אייך!

פון דער רעדאקציאָן

די אידישע ארבייטער-בעוועגונג, וועלכע איז שוין איצטער א רעכט ביסעל פערשפרייט אין דער גאנצער געגענד, וואו אידען מעגען וואָהנען, ענטוויקעלט זיך ווייטער אלץ מעהרער און מעהרער. וואָס ווייטער שטעהען צו צו דער בעוועגונג אלץ מעהרער שטעדט, און אין די שטעדט, וואו דאָס שטרייט פיהרט זיך שוין פון לענגער—אלץ נייע מלאכות. און צוזאמען מיט דער ענטוויקלונג פון דער ארבייטער באוועגונג ענטוויקעלט זיך ביי די ארבייטער אויך די איבער-צייגונג, אז אום ווירקליך צו פערבעססערן זייער לאגע מוזען זיין פערייניגט די ארבייטער פון אללע שטעדט און אללע מלאכות, און ערסט דאנן קענען זיי ערווארטען וויכטיגע פערבעססערונגען. די אידישע ארבייטער-מאססע וואָס האָט שוין ארויסגעטרעטען אופין שטרייט, נעטיגט זיך וואָס ווייטער אלץ מעה־רער אין א ליטעראטור, וועלכע זאָל אָבשפיגלען אין זיך און ערקלעהרען דעם שטרייט, וועלכען דיא זעלביגע מאססע פיהרט. ווי גרויס עס זיינען דיא בע-דערפניס און נעטהיגקייט אין אזא ליטעראטור בעווייזט גענוג דייטליך דאָס, וואָס אין יעדער שטאָדט, וואו נור עס איז דאָ אייניגער מאססען איין ארביי-טער-בעוועגונג זיינען פאראן פיעל געשריבענע בראָשירען, ביכלאך, וועלכע ערקלעהרען פון א קלאססען-שטאנדס פינקט פערשיעדענע לעבענספראגען, וואָס נוגע איז צו דיא ארבייטער פון יענער שטאָדט, אזיי אויך אלגעמיינע פראגען. די ענטוויקלונג און גרויס פערשפרייטקייט פון דער ארט ליטעראטור בעווייזען אויך דייטליך אויף דעם, אז עס נעהענטערט זיך שוין די צייט, ווען דיא איינציגע, בעזונדער-שטרייטענדע גרופפען פון אידישען פראָלעטאריאט וועלען זיך פעסט פעראייניגען אין איין ארבייטער סאָציאליסטישע אָרגאניזא-ציאָן. מיר זיינען ווייט פון דעם געדאנקען צו נעהמען אויף זיך אויסצופיהרען דיא שוועהרע אויפגאבע, דאָך, האָפפען מיר, אז אונזער אָרגאן וועט זיין א התחלה פון אזא פעראייניגונג. — און אום מיטצוווירקען דער גרינדונג פון א אידישער

ארבייטער סאָציאליסטישען אָרגאניזאציאָן, וועלכע זאָל קענען ווערען א טהייל פון דער צוקינפטיגער אלגעמיינער סאָציאליסטישען ארבייטער פארטיי אין רוסלאנד, — וועלען מיר 1) ערקלעהרען דיא פאָליטישע אויפגאבען פון רוססישען פראָלעטאריאט בכלל און פון אידישען בפרט; 2) ענטוויקלען דעם קלאססען בעוואוסטזיין פון אידישען פראָלעטאריאט און 3) באקאנט מאכען מיט פראקטיקע און געניטקייט פון דיא שטרייטענדע ארבייטער גרופפען און רוססלאנד און אין מערב אייראָפּא. דערצו וועלען מיר שטענדיג דורכפיהרען דעם געדאנק, אז אין דער איצטיגער צייט זיינען דיא פראָפעססיאָנאלנע פעראיינען (קאססעס און אחדות, וועלכע די ארבייטער מאכען צווישען זיך, אום צו שטרייטען אנטקעגען זייערע בעלי בתים) דער איינציגער קוואל פון פראָלעטאריאטס מאכט, אז דאָס אראָבווארפען די רוססישע זעלבסט הערשונג און ערראָבערן זיך פאָליטישע רעכטע איז די וויכסטיגסטע אויפגאבע אין אונזער צייט, אז אויספיהרען דאָס אלעס זיינען אים שטאנדע מעהר ניט ווי דיא פעראייניגטע קרעפטען פון אלע ארבייטער, וועלכע וואָהנען אין רוסלאנד אָן א-נ-אונטערשייד אין וואָס פאר א קאנט זיי וואָהנען און צו וואָס פאר א גלויבען זייא געהערען.

מיר פערשטעהען גאנץ גוט, אז מיר זיינען צו שוואך אום צוא עררייכען דעם צוועק, וועלכען מיר האָבען זיך אוועגעשטעלט. דיא פאָרשריטע פון אונזער אונטערנעהמונג וועגדט זיך זעהר פיל פון מיטפיהלען און הילף, פון אונזערע גענאָססען, וועלכע ארבייטען אין דער אידישער און רוססישער ארבייטער מאססע.

אלער ארט אָנמערקונגען וועגען אונזער אָרגאן, מאטעריאל, קאָרעספאָנדענציעס און ארטיקלען אויף רוססיש אָדער אידיש נעהמען מיר צו מיט דען גרעסטען דאנק.

———

דער אידישער ארבייטער.

צו דיא לעזער.

אין דער לעצטער צייט האָט זיך שוין אָנגעקליבען געוג פאקטען, אז מען דארף פשוט האָבען פערשטאָכענע אויגען צו בעהויפטען, אז דאָס אידישע פאָלק בעשטעהט נאָך עד-היום פון מענשען, וועלכע האָבען אללע איינע צרות, ליידען אללע גלייך די אונמענשליכע פערפאָלגונגען פון דיא אומות העולם און וועלכע האָבען דעריבער, אללע דיא זעלביקע אינטערעססען און האָפענונגען אין דער צוקונפט. טאָג טעגליך דערווייזט אונז דאָס לעבען, אז אויך אונזער אידיש פאָלק האָט ניט געקענט ביישטעהן אנטקעגען קאפיטאליזמוס און, פונקט ווי אללע איבריגע אייראָפּעאישע פעלקער, האָט עס זיך אונטער דעם איינפלוס פון קאפיטאל, צעשפאָלטען אויף צוויי געגענזעטצליכע קלאססען: בורזשואזיע און פראָלעטאריער. יעדער מענש, וועלכע בעטראכט נאָר אָן א פניה דעם אידישען לעבען, איבערצייגט זיך באלד. אז אויך מיר אידען זיינען אונטער-ווארפען דיא אלגעמיינע געזעטצען, לויט וועלכע עס לעבען און ענטוויקלען זיך אללע אייראָפּעאישע פעלקער. אנאיבערפלעכליכער בליק אויף דאָס, וואָס קומט יעדע טאָג פאָר אין אונדזער לעבען, איז גענוג אום צו באמערקען, אז עס איז שוין אויך פאר אונז פערביי דיא צייט פון „חברים כל ישראל", דיא צייט וועז מיר אללע אידען האָבען זיך נעפיהלט ווי ברידער אונטער דעם יאָך פון ביטערן גלות. יענע צייט איז אווק, און מיר זיינען צערטהיילט געוואָרען אויף צוויי פיינדליכע לאגערן, די אינטערעססען פון וועלכע זיינען פונקט קאפויער; צווישען אונזערן פראָלעטאריאט און בורזשואזיע האָט זיך אָנגעהייבען דער קלאססענקאמפף, וועלכע מוז זיך און וועט זיך ענדיגען מיט דער מפלה פון די לעצטע און מיט דעם נצחון פון די ערסטע. אונזערע פער-זאָרגער און בעלי טובות, דיא צבוע-יאקעס, מעגען קלאָגען, רייסען זיך דיא האאר פון קאָפּ, וואָס עס פערשווינדעט „דיא אלטע גוטע צייט", וועז מיר אידען האָבען ניט געווואוסט פון דעם נייעם אייראָפּעאישן חלאס קלאססען-פיינדשאפט און האָבען זיך געלעבט שטיל, רוהיג, ווי גאָטט האָט געבאָטען, אידישע ארבייטער אָבער האָבען ווייניג וואָס צו באדויערן יענע „אלטע גוטע צייטען", וועז מיר אידען, זייענדיג פון אלעמען געהאסט און געטריעבען און זינקעגדיג אין פינסטערניס און אונווייסענהייט, האָבען אָבגעהושכ"ס אונזער בינטיל יאָהרען אין נויטה, דחקות און אללע אנדערע מיני אָנשיקעניסען, ניט האָבענ-

דיג אפילו קיין האָפּפענונג אויף א בעסערע צוקונפט. דער קאפיטאליזמוס האָט געמאכט גרויסע פערענדערונגען אין דעם פערמעגליכען צושטאנד פון פערשיע־דענע גראדען אידען, האָט דעם גרעסטען טהייל פערוואנדעלט אין פּראָלעטא־ריער און דער מיט גופא האָט ער זיי ארויסגעפיהרט פון זייערע ד' אמות אויף די גרויסע ארענא פון איראָפּאישען לעבען, וואו דער עקאָנאָמישער קאמפף האָט זיי אריינגעחאפט אין זיינע אייזערנע אָרעמס און האָט איבערגעביטען אין זיי זייערע אלע בעגריפען, געפיהלען און שטרעבונגען. דער אמאָליגער בעל־מלאָכה, וועלכער האָט זיך געאינטערעסירט מעהר ניט מיט זיין בית־מדרש און חברה תהילים, האָט זיך אָנגעהייבען צו פיהלען אלס מענש, האָט בעקו־מען א גרויסען חשק צו בילדונג, צו פערשטעהען אלעס, וואָס קומט פאָר פאר זיינע אויגען; דער אמאָליגער דערשלאָגענער איד, וועלכער האָט מורא געהאט א קאָפּ אויפצוהייבען, וועלכער האָט זיך געלאָזט טרעטען פון אלעמען אונטער דיא פיס, אָט דער זעלביגער אמאָליגער איד, וועלכער פלעגט ציטערן ווי א בלאט פאר זיין פרנס חודש, מעלדעט איצטער אָפען, אז ער איז סאָלידאר מיט דער אלוועלטליכער ארבייטער בעווענונג, אָט דיא זעלביגע אמאָל ציטערנדע בריה, וועראנדיג איצטער א פראָלעטאריער, רייכט זיין אויסגעדארטע, מאָזא־ליסטע האנד דיא קעמפפער פאר פרייהייט פון אנדערע נאציאָנען און איז גרייט צוזאממען מיט זיי צו שטרייטען פאר א בעסערן לעבען, פאר פרייהייט און פאר מענשליכע רעכטען.

דער עקאָנאָמישער קאמפף האָט גייסטליך און מאָראליש איבערגעביטען די אידישע ארבייטער און האָט א היבשע ביסעל פערבעסערט זייער מאטעריא־לישען לעבען. דיא גרעסערע שכירות, א ביסל מעהר רוהע וועלכע דער אי־דישער ארבייטער האָט זיך ערוויבערט אין דעם שטרייט, האָבען איהם ניט נאָר פערזיכערט עטוואָס א מענטשעסערן לעבען—וואָס דאָס פאר זיך האָט אויך א גרויסע ווערדע—נור זיי האָבען אויך פערפארטיגט א באָדן, א פונדא־מענט פאר דער ענטוויקלונג פון קלאססען בעוואוסטזיין. זיי האָבען געהאָל־פען דעם אידישען ארבייטער פערשטעהען דיא געגענזעצליכקייט פון דיא קאפיטאליסטענס און ארבייטערס אינטערעססען, דערווייל אין איהר איינפאכ־סטע פאָרמע, וועלכע דריקט זיך אויס אין דיא עטליכע ווערטער: וואָס גרעסער עם קאפיטאליסטס פערדינסט איז, דאָס קלענער איז דעם ארבייטערס שכירות און פערקאהרט. ווי איינפאך און פערשטענדליך, דאכט זיך, דאָס איז ניס, דאָך פערשטעהט דאָס דיא מאססע ארבייטער ניט גאנץ גרינג. נישט דאָס קאמפף אליין וועלכע דיא ארבייטער פיהרען געגען זייערע בעלי בתים, ניט דיא אגי־טאציע, וואָס מען פיהרט אין דער צייט פון שטרייט, זיינען ניט גענוג, אום דיא מאססע ארבייטער זאָלען עס גרינדליך פערשטעהען. די אגיטאציע, וואָס פיהרט זיך אין דער צייט פון שטרייט דויערט צו ווייניג, פיהרט זיך אין היילענים און איז אגב אזוי צוגעפאסט צו דעם אָדער צו יענעם צופאל, אז עס איז אוג־מעגליך, אז זי זאָל קענען אין א געווייניטליכען, מיטעלען מענשען פון דער מאסע איינפלאנצען א־נ־ערנסטען געדאנקען. די אידעע וועגען דער געגענזאצליכקייט פון די קאפיטאליסטענס און די ארבייטער אינטערעססען הייבען אָן די ארבי־טער צו פערשטעהען, נור דאנן וועט עס פיהרט זיך א מעהר אָדער ווייניגער

דויערהאפטיגע און בעשטענדיגע פראָפאגאנדע. אזא פראָפאגאנדע אָבער איז אונמעגלעך צופיהרען אידער די ארבייטער האָבען חאָטשי עפּעס פערבעסערט זייער מאטעריאלישען לעבען, דען צוקליינע שכירות און א צוגרויסער ארבייטס-טאָג מאכען אונפעהיג דעם מענשען צו פראָפאגאנדע.

דאָס עקאָנאָמישע קאמפף איז געווען נוטציג דעם אידישען פראָלעטאריאט אין נאָך א הינזיכט: אויף א געוויסער מדרגה פון איהר ענטוויקלונג האָט זי געהאָלפען ענטוויקלען זיך ביי דעם אידישען פראָלעטאריאט דעם פאָליטישען בעוואוסט זיין—דאָס איז שוין די העכסטע פארמע פון קלאסען בעוואוסט זיין, און אז ביין אידישען פראָלעטאריאט איז שוין פיעל מעהר ענטוויקעלט דאָס פאָליטישע בעוואוסט זיין האָט זיך געגוג דייטליך ארויסגעוויזען אויף דעם יום טוב פון לעצטען מאי, ווען א טהייל פון אידישען פראָלעטאריאט האָבען געשטעלט געוויסע פאָליטישע פאָדערונגען, ווי למשל, מען זאָל האָבען רעכט צו מאכען פערריינען, סטאטשקעס א. אז. ווי ליידער, פערשטעהען נאָך ניט אלעלע די וויכטיגקייט פון עקאָנאָמישען שטרייט פאר די פאָליטישע ערציהונג, און דאָס נייט אונז אָבצושטעלען זיך אויף דעם פונקט אביסעל מעהרער. דאָס עקאָנאָמישע קאמפף פון די ארבייטער ברינגט ניט אנדערס דערצו, אז די ארבייטער טרעפען זיך אָפט מיט דער פאבריטשנע אינספעקציע, מיט דער פאָליציי און אָפטע אזעלכענע עסקים, ווי די ארבייטער האָבען מיט זיי, דערווייזען בעסטער ווי אלץ אלע פעהלערן פון רער רעגירונגס-מאשין. דאָס עקאָנאָמישע קאמפף ענטוויקעלט זיך און די ארבייטער קומט לסוף אויס צו באגעגענען זיך מיט דער גלאוונער, צענטראל-רעגירונג און זיי שטעלען זיך איריין פאָליטישע אופגאבע-שטרייטען מיט דער עקסיסטירענדען רעגירונג. מיר זעהען פון דעם אלזא, אז דער קאמפף פאר די נעטהיגסטע אינטערעססען איז פאר די ארבייטער די בעסטע שוהל, ווא זיי לערנען זיך אויס פערשטעהען ווי נעטהיג עס איז פאר זיי צו ערריבערן זיך פאָליטישע פרייהייט. א ביישפיל וועט עס נאָך בעסער ערקלעהרען. די ארבייטער פון דער גרויסער יארסלאוואר מאנופאקטור האָבען שוין ניט געקענט מעהר אויסהאלטען די געוויסענלאָזיקע אונטערדריקונגען, און, אז מען האָט זיי פאר א יאָהרען זוממער ארבעגענוממען פון די שכירות, זייענען זיי ארויס פון געדולד און האָבען געוואָרפען די ארבייט. אנטקעגען די רוהיגע ארבייטער, וואָס האָבען קיינעם ניט געטשעפעט, נאָר זיי האָבען ניט געווען שטארבען פון הונגער, האָט מען ארויסגעשיקט חיל וועלכע האָבען אפילע גראניעט און ג׳הרג״עט פון די ארבעטער. די סאָלדאטען, וועלכע האָבען געשאָסען די ארבייטער, האָט דער קיסר געדאנקט „פארן בריה׳סקייט, און צייטיק בענוצצען די געווהר״. אזא גובערנאטאָר, וואָס שיקט ארויס אנטקעגען ארבייטער סאָלדאטען, כדי זיי צו צווינגען אונטערצוגעבען זיך, אזא מיליטער״ס מיניסטער וואָס בעשטיצט מיט זיין אויטאָריטעט די נידערטרעכטיגע מעשים פון גובערנאטאָר מיט די סאָלדאטען, אזא קיסר, וואָס האָט געדאנקט בפרהסיה די מערדער, די סאָלדאטען, וואָס האָבען געשאָסען די ארבייטער, אָט דאָס אלץ דערווייזט בעסטער ווי טויזענטער חקירות, אז דער קיסר, זיין מיניסטער און אלע איבריגע טשינאָווניקעס בענוצצען זעהר גרויסע מאכט צו בעשיצצען די אינטערעססען פון די קאפיטאליסטען און צום אונטערדריקען דעם ארבייטס-

מאנן. אויב די יאראָסלאווער ארבייטער האָבען נאָך ביז דער סטאטשקע אלץ גע־
גלויבט אין מחשבות טובות פון „צאר באטיושקא", האָט אָט די סטאטשקע
מיט אלץ, ווָאָס עס האָט זיך געפאסירט נאָך איהר, געמוזט ארויסרופען ביי זיי
א צווייפעל. עס ווָאָלט, איבריגסטענס געווען זעהר ניט ריכטיק, אז מען ווָאָלט
זיך געוועלט דרינגען דערפון, אז איינע אזא סטאטשקע איז גענוג אום פָּא־
ליטיש צו ערציהען די יאראָסלאווער ארבייטער אום איבער צו בייטען זייערע
בעגריפען און מיינונגען, ווָאָס זיי האָבען ווועגן דער העכערער נאטשאלסטוואָ.
אמת, אז די סטאטשקע האָט בלתי ספק אונטערגעבראָכען אין זייערע אויגען
דעם אויטאָריטעט פון דער קייזערליכן רעגירונג און האָט פערפארטיגט א
גוטען פונדאמענט פאר א פאָליטישע פראָפאגאנדע, אָבער דאָך איז דאָס וויי־
ניג דייטליך צו דערווייזען אלע פעהלערען און ארויס צושטעלען דעם קיסר
מיט זיין פיהרונג איז זייער ריכטיגען פארבּ. און באמת איז דאָס גאָר
ניט אזָא לייכט צו פערשטעהן. ווָאָס אייגענטליך איז דאָס אונזער
רעגירונג — דער אָפיציעלער פאָרשטעהער פון דער דעספאָטער רוסישער מע־
לוכע? האָבענדיג א גרויסע ארמיע מיליטער און געהאָרכזאממער טשינאָוו־
ניקעס, א גוט אָרגאניזירטע פאָליציי און טויזענדער זשאנדארמען און שפיאָנען,
בענוצט זיך די רוסישע רעגירונג מיט איהר אונגעהייער גרויסען מאכט
ערסטענס, אויסצוהאלטען א גאנצע באנדע פאראזיטען, וועלכע רופען זיך מיט
דעם נאָמען „קייזערליכע הויז", צו מאכען זיך אלץ רייכער און צו ערפיהלען
איהר עהרען — ליעבע (תאות הכבוד). צווייטענס סאנקציאָנירט זי די עקספלו־
אטאציע פון די רייכע קלאססען דעם אָרעמען ארבייטסמאנן און דערמיט
העלפט זי אונפערמיטעלט די ערסטע ווערען אלץ רייכער: די געזעצטע, וועלכע
משפט־ן צו דעם ארבייטער טורמע פאר־ן מאכען א סטאטשקע געגען די בעלי
בתים, די זעלביגע געזעצטע שטראָפען דעם קאפיטאליסט פאר דעם זעלביגען
פאברעך געגען די ארבייטער כדי, למשל, צו פערקלייניערן די שכירות —
מעהר ניט מיט געלט, די מיניסטאָרען, וועלכע פערבאָטען און זיינען אונ־
מענשליך רודף די פעראיינען פון די ארבייטער, די זעלביגע מיניסטאָרען, ניט
נור זיי ערלויבען די קאפיטאליסטען מאכען אזעלכע פעראיינען, נאָר אדרבה
זיי העלפען זיי נאָך און נעהמען זיי אונטער זייער שוטץ, ווי צ. ב. ש. דעם
סינדיקאט פון דיא צוקער-פאבריקאנטען — דעם רויבערשען פעראיין, וועלכער
בעשטימט נאָך זיין גוטען ווילען נאָך מקחים אויף אזָא נעטהיגע זאך, ווי צו־
קער, די זעלביגע רעגירונג וועלכע פערוועהרט זעהר שטרייניג די ארבייטער
צוזאממען צוקלויבען זיך, זי אליין פלייסט אלערליי מיני צוזאממענפאָהרונגען
פון די קאפיטאליסטען און הערט זיך זעהר אויפמערקזאם צו צו זייערע נייט־
הען, בערערפנישסע און פערלאנגען. די סיסטעם פון דירעקטע און אונדירעקטע
שטייער פאָרדערט פון קאפיטאליסט כמעט קיין אויסגאבען ניט אויף אויסצו־
האלטען די מלוכה, נאָר זי ווארפט ארויף די גאנצע משא אויף דעם אָרעמען
ארבייטער; די זעלביגע סאָלדאטען, וועלכע מלוכה שיקט ארויס געגען די אר־
בייטער, בעת זיי, די לעצטע, מאכען א סטאטשקע אנטקעגען זייערע בעלי־
בתים, די זעלביגע סאָלדאטען זיינען זיך מוסר נפש, פערגיסען זייער בלוט
פון דער בורזשואזיעס טובה וועגען, אום אייניצונעהמען פאר איהרע סחורות

נייע פלעצטער. מלוכה סטראָיעט בעהנער, העלפט גרינדען פריוואט-בענק, לייגט ארויף מאוימדיגע גרויסע פּאָשלינעס אויף אויסלענדישע סחורות; מלוכה גיט ארויס שטיין קאפּיטאליסטען אויף צו דורך פיהרען אייזען באהנען, לייטה זיי אויף קליינע פּראָצענטען גוזמאות געלט, — דאָס אלץ טהוט זי כדי צו פער-גרעסערן דעם מסחור, צו בעשיצען די רוסישע קאפּיטאליסטען פון די אויס-לענדישען קאָנקורענץ, מיט איין וואָרט צו מאכען אלץ רייכער און שטארקער די רוסישע בורזשואזיע. אָט וואָס עס איז אונזער רעגיערונג און אין וואָס עס בעשטעהט איהר בורזשואזנער קלאססען-חאראקטער! אָט די פּאָליטיק, אין וועלכע עס דריקט זיך דייטליך אויס דער קלאססען-חאראקטער פון רר-סישער מלוכה, איז די ארבייטער זעהר שוועהר צו בענעהמען מיטאמאָל און גוט ערקלעהרען זיך דאָס אלעס קען די ארבייטער-מאסס נאָר פאמעליך און ביסלעכווייז, וואָס מעהרער זי וועט זיך בעגעגענען מיט דער אָרגאניזירטע פיינדליכע מאכט פון דער רעגירונג. מעהר ניט אפילע אזעלכע פאקטען, וועלכע זאָלען דערצו זיין וויּ מען דארף גוט ערקלעהרט, קענען איבערצייגען די ארבייטער, אז אונזער רעגירונג און אונזערע קאפּיטאליסטען בענוטצען זיך מיט דער פּאָליציי, וויּ מיט דעם בעסטען מיטעל צום אונטערדריקען די ארבייטער; מעהר ניט א שטענדיגע פּראָפּאגאנדע, וואָס זאָל ערקלעהרען דעם ארבייטער אלץ, וואָס קומט פאָר אין זיין לעבען, איז אים שטאנדע דייטליך צו דערוויזין איהם, אז די רוסישע זאקאָנעס, ריכטער, פּאָליציי, טשינאָווניקעס מיט זייערע קאנצעליאריעס, — אלץ צוזאממען בילדעט א אונגעהייער גרויסע און שטארקע פּרעסס-מאשינע צום אויסקוועטשען פון ארבייטער זייגע לעטצטע עצמות און אווע גענען דאָס די קאפּיטאליסטען, אלס מעהר-ווערטה, און דער רעגירונג, אלס פערשידענע אָבצאָהלונגען, וועלכע זי פערשוועגדעט אויף אלערליי אויס-בריינגעריי און לוקסוס און אויף וועלכע זי האלט אויס באנדעס זשאנדארמעס און שפיאָנען, ארמעען סאָלדאטען און קאָזאקען, וועלכע זיינען יעדער מינוט גרייט צו באפאלען אויף די ארבייטער און מיט ביקסען און הארמאטען פער-שטיקען יעדער אייניגער מאסען ערנסטע בעוועגונג געגען די קאפּיטאליסטען. און ווירקליך, ערסט נאָך דעם ווי די פּראקטיק פון לעבען האָט מיט איהרע ביטערע לעהרע דערוויזען די ארבייטער, אז עס איז אומעגליך צו געהען וויטער אויף דעם וועג, אויף וועלכען זיי האָבען שוין געשטאלט די ערסטע טריט, אז דאָס וויטערדיקע פערבעסערן דעם לעבען איז אונמעגליך, אז די עקסיסטירענדע אָרדנונגען און פּאָליטישע סיסטעם שטערט זיי מעהר וויּ אלץ פּאָרטצוזעצען זייער אָנגעהייבענע ארבייט, אָט ערסט דאן האָבען די ארבייטער אָנגעהייבען דייטליך צו פערשטעהן, וויּ נייטיג עס איז פאר זיי פּאָליטישע פרייהייט, און אז אָן דעם קענען זיי ניט אויסקוממען וויּ א פיש אָן וואססער, און ערסט דאן האָבען זיי אויף זייער פאָהנע ארויסגעשטעלט די פאָדערונג פון פּאָליטישע פרייהייט.

וויּ זי מעשה איז א מעשה, אָבער דאָס איז זיכער, אז די מעהר ענטווי-קעלטע אידישע ארבייטער רעכענען דאָס אראָפּווארפען די רוסישע זעלבסט-הערשונג און דאָס ערריבערען זיך פּאָליטישע פרייהייט פאר די וויכטיגסטע אויפגאבען פון אונזערע צייט. אויף ערסטען פּלאָן, פערשטעהט זיך, שטע-

לען זיי דאָס שטרייט מיט דער רוסישער רעגיערונג פאר די אלגעמיינע אר-
בייטער אינטערעסען און רעכטען, וועלכע עס דארפען זיך דערשלאָגען די
ארבייטער פון אלע נאציאָנען, וואָס וויינען אין רוסלאנד, דאָך פערגעסען זיי
ניט אויך די ספעציעלע אידישע פאָדערונג און רעכענט פאר נעהטיג ארויס
צו שטעלען אויף איהר פאָהנע אויך די פאָדערונג פון גלייכע בירגערליכע
רעכטען פאר אידען. די מעהר ענטוויקלטע און בעוואוסטזיינדע טהייל פון
אידישען פראָלעטאריאט רעכענט פאר נעטהיג ארויס צו שטעלען די פאָדע-
רונג דער פאר, וויל זי איז איבערצייגט, אז יעדער איינציגע געזעלשאפט-
ליכע גרופּפע, וועלכע וויל זיך וירקליך דערשלאָגען איהר ציעל, וואָס זי
שטעלט זיך אוועג, מוז ראשית חכמה, האָפּפען אויף איהרע אייגענע קרעפטען
און ניט פערלאָזען זיך אויף די גוטסקייט, פרומקייט, אָרענדליכקייט און פאָלי-
טישען טאקט פון אנדערע גרופּפעס, אז יענע וועלען איהר שוין פערזאָרגען
מיט אלץ, וואָס זי דארף. דאָס איז די ערסטע זאך. צווייטענס, וויא מיר ווי-
סען שוין, איז אין אָנהייב גלייכער און צוועקמעסיגער צו פיהרען א פאָלי-
טישע פראָפאגאנדע אויף דעם פונדאמענט פון די טאָגטעגליכע און נעטהיגסטע
אינטערעסען פון דער מאסע, אויפוועקענדיג און ערקלעהרענדיג איהר די
פאָליטישע אונטערדריקונגען און פערפאָלגונגען, פון וועלכע זי ליידט מעהרער
און אָפטער. אויף וויפיעל אידישע ארבייטער פיהלען דעם יאָך פון גלות און
וויי שלעכט דאָס וירקט אויף זייער גייסטליכען און מאטעריאלישען לעבען
איז יעדערן גאנץ גוט בעוואוסט. אידען מעגען וואָהנען מעהר ניט אין עטליכע
גובערניעס. די גאנצע ארבייטער מאסע איז פערזאמעלט סך הכל אין עטליכע
שטעדט; יעדערער וויל עססען, מען קאָנקורירט אויף וואָס די וועלט שטעהט
און פאר א הונגער לוין איז מען געצוואונגען צו האָרעווען וויי טאָג אזוי
נאכט. דאָס איז, אז מען האָט ארבייט, אָבער וואר איז דאָס אזא בעל מזל?
אויף יעדער שטיקעל ארבייט איז דאָ א מי יודע וויפיעל בעלנים, און מאס-
סען ארבייטער געהען טאקי ארום ליידיג. א חוץ דעם דאָס שטענדיג ליגען
אין איין אָרט און האָבען א פערקעהר מיט די זעלביגע מענשען וירקט אויך
זעהר שלעכט אויף אפולע גייסטליכע זייטען פון אידישען ארבייטער, צווייטענס,
זונדערט דאָס אָב די אידישע ארבייטער פון די רוסישע.

מיר רעכענען פאר נייטהיג צו באמערקען, אז דער אידישער פראָלעטא-
ריאט קען אויך וויניג האָפּפען אויף הילף פון דער בורזשואזיע אין זיין
שטרייט פאר בירגערליכע גלייכע רעכטען. עס קען פיעלען אויסקוממען, אז
דער מיינונג אונזערער איז ניט ריכטיג, אין אמת'ן אָבער, וועט מען זאָל זיך
בעטראכטען, איז זיך לייכט צו איבערצייגען אין דעם. ביי אונז אין רוסלאנד
איז דאָ וויי יעדערען איז בעוואוסט, אפולע געזעצטע געגען אידען. אין פרוג
קומט דאָך אויס, אז פון די זאקאָנעס געגען אידען ליידען אלע אידען גלייך,
וויי דער פראָלעטאריער אזוי אויך די בורזשואזיע, אין אמת'ן אָבער ליידען
פון די זאקאָנעס כמעט מעהר ניט וויי די פראָלעטאריער, די זאקאָנעס וועגען
אידען האָבען אויך א קלאססען חאראקטער און האָבען אין זיינען ניט מעהר
צו דריקקען דעם אידישען פראָלעטאריער, די בורזשואזיע האָט אפולע מיט-
לען וויי זיך ארויס צו דרייען און צו בעשיצען זיך פון די זאקאָנעס געגען

אידען. אנדערע רעכטען קענען זיי קויפען פאר געלט, דהיינו דאָס רעכט צו וואָהנען „וויניע טשערטי אָסיעדלאָסטי" קען יעדער רייכער איד בעקוממען, ווען ער צאָהלט א גילדע; אנדערע זאקאָנעס מיידען זיי אויס פשוט מיט לאפקע, דהיינו אידען טאָהרען ניט וואָהנען אויסען שטאָדט, אין א דאָרף. זוממער אָבער פאָהרען זיך די גבירים ארויס אויף דאטשעס און קיינער שטעהרט זיי גאָר ניט — קאָסט זיי עטליכע רובל דער פריסטאוו. א חוץ דעם, אז מען זאָל בעטראכטען דעם ענין אביסעל טיעפער, קומט גאָר אויס, אז פאר די אידישע בורזשואזיע זיינען זעהר נוטציג אנדערע זאקאָנעס געגען אידען, וואָרום זיי צו פערדאנקען האָבען זיי שטענדיגע וואָוועלע ארבייטער, וועלכע, ווי שלעכט זיי זאָל ניט זיין, האָבען קיין רעכט ניט ארויס צו פאָהרען פון די עטליכע אידישע גובערנעס. די אידישע קאפיטאליסטען אלזאָ ארויסדרעהענדיג זיך מיט געלט פון די ערגסטע זאקאָנעס געגען אידען, בענוטצען זיך גלייך מיט די רוסישע קאפיטאליסטען מיט אלע וויגאָדעס פון זעלבסטהערשענדע מלוכה—פונ דעם בורזשואזישען גן עדן התחתון. און דעריבער איז טאקע גאָר קיין חידוש ניט אז די אידישע בורזשואזיע זוכט נאָר די קלענסטע געלעגענהייט אויסצודריקען דער מלוכה איהרע איבערגעגעבענהייט אוו ווירקליך אונטערטהעניגע געפיהלע; עס איז דעריבער קיין וואונדער ניט, וואָס די בורזשואזישע אינטעלעגענץ דרשהנן איבעראל וועגען דער איבערגעגעבענהייט צום רוסישען קיסר און זיין זעלבסטהערשונג; עס איז אויך קיין וואונדער ניט, וואָס די אידישע בורזשואזיע איז געגען דרוקען און פארשפרייטן נוטציג ביכלאך אויף אידיש. די צופרידענהייט, פחד און פאָליטישע קאלטבלוטיגקייט פון דער אידישער בורזשואזיע איז אזוי דיטלייך אז דער אידישער פראָלעטאריאט קען בשום אופן ניט ערווארטען פון איהר קיין שטיצע אין זיין שטרייט מיט דער רוסישער רעגירונג פאר גלייכע בירגערליכע רעכטען פאר אידען.

מיר זעהען אלזאָ אז דעם אידישען פראָלעטאריער אין רוסלאנד שטעהט פאָר צו שטרייטען פאר פאָליטישע פרייהייט און בירגערליכע גלייכע רעכטע, עס שטעהט פאָר א זעלבשטענדיגע, בעזונדערע און א שוועהרע שטרייט. אָבער אין דעם שטרייט פאר די אלגעמיינע רוסישע קאָנסטיטוציע וועלען נישט א־נ־אָנטהיילנעהמען מעהר ניט ווי די אידישע ארבעטער, צו זיי וועלען צו שטעהן צו די רוסישע ארבייטער, וועלכע האָבען אין דער לעצטער צייט, ווי עס בעווייזט די לעצטע גרויסע פעטערסבורגער סטאצקע, געמאכט זעהר גרויסע פאָרשריטע אין קלאססען בעוואוסט זיין, וועלכע האָבען ארויסגעווייזען א זעלטענע בעשטאנדיגקייט און פערשטאנד ווי צו פיהרען זייער שטרייט. א חוץ דעם אין דעם שטרייט מיט דער רוסישער רעגירונג וועלען נעהמען א־נ־אָנטהיילדי פאָלגנישע און ליטוועשע ארבייטער. אז די רוסישע זעלבסטהערשונג וועט פאלען איז זיכער און פאלען וועט עס פון די פריינדליך פעראייניגטע קרעפטען פון אלע ארבייטער וואָס וואָהנען אין רוסלאנד.

לאָמיר קורץ פאָנוטארירן אלץ, וואָס מיר האָבען דאָ ערקלעהרט:

דער קאפיטאליזם האָט צערשפאָלטען דעם אידישען נאציאָן אויף צווייא פיינדליכע קלאססען: ארבייטער און קאפיטאליסטען. דאָס קלאססען קאמפף,

וואָס האָט זיך אָנגעהייבן און פיהרט זיך וואָס ווייטער אלץ מיט מעהר ענער-
גיע, האָט די אידען גאָר אין גאנצען איבערגעביטען מאָראַליש, ווייל עס האָט
ענטוויקעלט אין זיי דעם געפיהל וועגען זייער מענטשעשע ווערטה און דעם
געפיהל פון אחדות; עס האָט זיי איבערגעביטען גייסטליך ווייל דאָס עקאָנא-
מישע קאמפף האָט זיי אויפגעוועקט פון זייער לאנגען שלאָף און האָט ארויס
געפופען ביי זיי א גרויסען חשק צו בילדען זיך און צו פארשטעהען; דאָס
עקאָנאָמישע שטרייט האָט פארבעסערט זייער מאטעריאַלישען לעבען, פער-
קירצענדיג דעם ארבייטס טאָג, פארגרעסערנדיג די שכירות אוג פערבעסערג-
דיג די אָבסטאנאָווקע, וואו עס קומט אויס צו ארבייטען. א חוץ אלעם דעם,
האָט דאָס עקאָנאָמישע שטרייט געדינט אלס א באָדען, אויף וועלכען עס איז
אויסגעוואקסען לכל הפחות די נידריגסטע, עלעמענטארנע קלאססען בעוואוסט-
זיין, וועלכע האָט זיך מיט דער צייט ענטוויקעלט אין א התחלה פון פאָליטישען
בעוואוסט זיין. דאָס פאָליטישע קלאססען בעוואוסט זיין וועט זיך דאָס מעהרער
אויסארבייטען, וואָס מעהרער די ארבייטער וועלען זיך גוט ערקלעהרען
אלץ וואָס עס קומט פאָר צווישען זיי און דער רעגירונג. און אפילו אין דער
איצטיגער צייט איז שוין דאָס קלאססען בעוואוסט זיין אויף אזוי פיעל ענט-
וויקעלט אין דער אידישער מאסס, אז די מעהר ענטוויקעלסטע ארבייטער
פערשטעהען די וויכטיגסטע אויפגאבע פון אוגזער צייט, זיי פערשטעהען שוין
ווי וויכטיג עס איז ארוב צו וואַרפען דעם רוסישען זעלבסטהערשונג, און אויף
זייער פאָהנע ארויסשטעלען די פאָדערונג פון אלגעמיינע פאָליטישע רעכטען,
און שטעלן דערביי ארויס דייטליך נאָך איינע א באזונדערע פאָדערונג גלייכע
בירגערליכע רעכטען פאר אידען. צום צו עררייכען דאָס רעכענען די אידישע
ענטוויקעלטע בעוואוסטזיינדע ארבייטער פאר נעטהיג, אז אלע ארבייטער פון
רוססלאנד, אָן א-נ-אונטערשייד צו וועלכע נאציאָן זיי געהערען, זאָלען זיך
פאראייניגען אין דעם שטרייט מיט דער רעגירונג.

צום סוף מוזען מיר דאָ בעמערקען, אז די אידישע ארבייטער באוועגונג
האָט אפולע צו פערדאנקען די ענערגיע און איבערגעבענהייט פון דער אר-
בייטער אינטעליגענץ, וועלכע די לעצטע האָט ארויסגעוויזן אין דער גאנצער
צייט, וואָס עס פיהרט זיך ביי די אידישע ארבייטער דאָס עקאָנאָמישע קאמפף.
אין דער לעצטער צייט אָבער ווערט די אויפגאבע פון דער ארבייטער אינטע-
ליגענץ אפולע שוועהרער. איצטער איז שוין ווייניג וואָס זי זאָל פיהרען א-נ-
אגיטאציע אין דער ארבייטער מאסס פאר איהרע נייטיגסטע פאָדערונגען, צו-
ציהען וואָס מעהרער ארבעטער צו דעם עקאָנאָמישען שטרייט און ערקלערען
דעס שטרייט פון דעם שטאנדפונקט, אז די ארבייטערס און קאפיטאַליסטענס
אינטערעסען זיינען פערקערט; איצטער איז שוין ווייניג צו מאכען קאסטען,
ענטוויקלען וואָס מעהרער די פראָפעסיאָנאלנע פעראיינען—איצטער דארף די
ארבייטער אינטעליגענץ בעשעפטיגען זיך מיט נאָך א זאך—און דאָס איז דער
עיקר—זי דארף מינדליך און שריפטליך ענטוויקלען דאָס פאָליטישע בעוואוסט
זיין. די התחלה פון וועלכען איז שוין גוט קענטיג. דערצו דארף זי זיך בע-
ניצען מיט יעדער פאקט, מיט יעדער ספעטיפקע, וואָס מאכט זיך צווישן די
ארבייטער מיט פאָליציי, וואו דאָס זאָל ניט פאָרקוממען. מיר האָפפען אז די

אידישע ארבייטער אינטעליגענץ וועט רופען די אידישע ארבייטער אויף דעם פּאָליטישען שטרייט מיט אזא ענערגיע מיט וואָסערע זי האָט זיי גערופען אויף דעם עקאָנאָמישען שטרייט.

ברידער! פעראייניגט אייך, אָרגאניזירט די ארבייטער מאססע, בילדעט איהר מינדליך, שריפטליך, ענטוויקעלט איהר פּאָליטישען בעוואוסט זיין און איהר וועט ערציהען א מעכטיגען פּראָלעטאריאט, וועלכער וועט צוזאממען מיט אלע איבריגע רוסישע ארבייטער אומשטירצען די רוסישע זעלבסטהערשענדע רעגי-רונג, וועלכע איז א בייטץ פאר יעדער געדאנקען וועגען דער ארבייטער בע-פרייאונג ניט נאָר אין רוסלאנד, נאָר אין גאנץ אייראָפּא...

פּעטערסבורג, דען 24טען סעפּטעמבער 1896.

היינטיגער יאָהר וועט אויף זעהר לאנג בלייבען א־נ-אָנדיינקונג ביי אלע ארבייטער בכלל און ביי די רוסישע בפרט. היינטיגער יאָהר וועט פערנעהמען די ערסטע בלעטער אין דער געשיכטע פון דער רוסישער ארבייטער בעוו-גונג, ווייל היינטיגעס יאָהר האָט דער פּעטערסבורגער פּראָלעטאריאט, אויף וועלכען עס ווענדען זיך די בליקען פון אלע מעהר ענטוויקעלטע ארבייטער אין רוסלאנד — ענדליך אויף געחאפּט פון זיין לאנגען שלאָף און זיך אָבגע-רופען אויף דעם אינטערנאציאָנאלען רעוואָליוציאָנערן אויפרוף: „פּראָלעטא-ריער פון אלע לענדער, פעראייניגט אייך!" א גאנצע רייהע פון אויפרעגונגען אין דער מאססע און סטאטשקעס, וועלכע האָבען זיך געענדעט מיט דער ניט-געהערט אין רוסלאנד, אונגעהייער גרויסע סטאטשקע אויף 17 שפּינעריי און וועבעריי פאבריקען, וועלכע האָט פערוווּנדערט און פעראינטערעסירט גאנץ אייראָפּא,—דאָס אלעס ווייזט דייטליך אויף, אז אויך דער פּעטערסבורגער פּראָלעטאריאט איז שוין געקוממען צום פערשטאנד פון זיינע אינטערעסען, אז אויך ביי איהם וואקסט דער פערשטאנד אלץ ווייטער און ברייטער, אז אויך ער איז ענדליך צוגעשטאנען צום גרויסען קאמפף, וועלכען עס פיהרען שוין די פּוילישע און אידישע ארבייטער פאר די בעפרייאונג פון אונטער דעם יאָך פון קאפּיטאל.

די אוהרזאכע דער פון, וואָס די בעוועגונג האָט זיך ווי מיט איין מאָל פערנוממען אזוי ווייט און ברייט, ליגט אין דעם, וואָס די פּעטערסבורגער סאָציאל־דעמאָקראטען האָבען אין גאנצען, אין וואָרצעל, ווי מען זאָגט, אומ־געביטען זייער טאקטיקע.

שוין צום ענדע פון די 80־ער יאָהרען האָט זיך אין פּעטערסבורג אָנגע-הייבען די פּראָפּאגאנדע פון סאָציאל־דעמאָקראטישע אידעען, נאָר ביז דעם לעצטען יאָהר האָט זי ניט געבראכט צו קיינע רעזולטאטען. דאָס איז געוו-זען צוליעב דעם, ווייל די פּראָפּאגאנדע האָט זיך געפיהרט צווישען קליינע גרופּען ארבייטער, וועלכע זיינען אליין געוועזען פרעמד פון דער גאנצער אר־בייטער מאססע, וועלכע האָבען געקוקט אויף די ארבייטער מאססע פון אויבען אראָפּ, וועלכע האָבען ניט פערשטאנען און ניט געגלויבט, אז די מאססע איז פעהיג אויף צו טהאָן וואָס עס איז.—אמת אין 91טען יאָהר האָבען די פּעטער-

בורגער ארבייטער געפיינט דעם אלוועלטליכען יום טוב פון לעצטען מאי, נאָר דאָס איז געווען א יום טוב פון אייניגע ארבייטער, א פאמיליען יום טוב, ווי מען זאָגט, אָבער די ארבייטער מאסטע האָט עס גאָר ניט אָנגעריהרט, זי איז געווען ווייט פון איהם.

נאָר אין הערבסט פון פאָריגען יאָהר האָבען די פעטערסבורגער סאָציאל-דעמאָקראטען, ענדליך, איבערצייגט זיך, אז אזא טאקטיק קען ניט האָבען קיינע פאָלגען, קען ניט ברינגען קיינע פרוכט, אז נאָר א גרויסע אונ ארבייטע אגיטאציע אין דער ארבייטער מאסטע ווערט איהרע טעגליכע אינטערעסען, ווערען איהרע צרות און דחקות פון יעדער, אז נאָר אזא אגיטאציע קען ברינגען צו א ווייטע און בריטע ארבייטער בעווענונג. זיי האָבען בעשלאָסען [ענדערנ] אין גאנצען זייער פריהערדיגע טאקטיק און צו פערבינדען די פראָפאגאנדע צווישען די מהר ענטוויקעלטע ארבייטער מיט דער אגיטאציע אין דער גאנצער ארבייטער מאסטע. צוליעב דעם ציעל האָבען די פערשטעגיגערע ארבייטער געגרינדעט איין „פעראיין צום קאמפף פאר די בעפרייאונג פון ארבייטער קלאסס". דער פעראיין האָט אין דער קורצער צייט, וואָס ער עקסיסטירט, איבערגעפיהרט ניט ווייניג בלוט די רוסישע פאבריקאנטען עון זייער פאָרשטעהער — די פראוויטעלסטוואָ. ער האָט זיך געשטעלט א ציעל, בענוצענדיג זיך מיט יעדער פאקט פון ארבייטערס לעבען, צו פערשפרייטין וועגען דעם פראָקלאמאציעס, אין וועלכע עס וועט זיך ערקלעהרען די ארבייטערשע אינטערעסען, וועלכע עס וועלען עפענען די ארבייטער מאסטע די אויגען אויף אלע בעטריגעריי פון די פאבריקאנטען און פראוויטעלסטוואָ און וועלכע עס וועללען אויפוויזען דעם ארבייטער די וועגען און מיטלען צו פערבעסערען זיין טרויעריגע לאגע. די רעזולטאטען פון דער נייער טאקטיקע האָבען זיך באלד בעוויזען. שוין אין הערבסט 1895טען יאָהר האָבען זיך אָנגעהייבען אויפרעגונגען אויף אייניגע פעטערסבורגער פאבריקען, פריהער פאר אומעטום האָבען אָבגעשטעלט די ארבייט די ארבייטער פון טאָרעטאָנס וואָלפאבריק צוליעב דעם, וואָס מע האָט געווענדט פארקלענערען די שכירות. צווישען זיי האָט מען פערשפרייט צוויי פראָקלאמאציעס, די ארבייטער האָבען זיך געהאלטען זהר רוהיג, פון דעסטוועגען איז די פאבריקע געוען ארום און ארום בעוואכט פון פאָליציי און שפיאָנעס, אין אייניגע טעג ארום האָט זיך די ארבייטער פון-דער גרעסטער טהייל אָבטהיילונגען אייניגעבעבען אויס צו פיהרען זייערע פאָדערונגען, אז זי שכירות זאָל בלייבען די פריהערדיגע און דערצו נאָך האָבען זיי אויסגעפיהרט, אז מען זאָל פעולקלענערען די דירה געלט פאר די דירות, וועלכע זיי דינגען ביין פאבריקאנטאליין. אלע מאכערייען און פארדרייענסטען מיט וועלכע דער פאבריטשנער אינספעקטאָר און דער גראדאָ-נאטשאיניק האָבען געווענדט פארבלענדען די ארבייטער די אויגען, האָבען גאָרנישט ניט געהאָלפען. דער נאָך האָבען זיך געשטעלט די ארבייטערקעס פון „לאפערם'ס" טאבאק-פאבריק. דאָרט האָט דער פאבריקאנט געווענדט שטארק פערקלענערען די שכירות צוליעב דעם, וואָס ער האָט אריין געפיהרט נייע מאשינעס. די ארבייטערקעס האָבען געפאָדערט, אז די שכירות זייערע זאָלען בלייבען די פריהערדיגע, אז עס זאָל

ניט זיין קיין אומזיסטע שטראָף, קיין אומזיסטע בראקאָווקעס און אז דער בעל־הבית האָט זיי ענטזאָגט אין זייער פאָדערונג, האָבען 1500 ארבייטערקעס אָבגעשטעלט די ארבייט, האָבען אָנגעהייבען ברעכען די מאשינעס און ארויס־ווארפען די מאטעריאל־ען פון אויבערסטען עטאש אויפן גאס, דער פאבריטשנער אינספעקטאָר איז געקומען און ענטלאָפען צוריק; דאן איז אראָבגעקוממען דער גראדאָ־נאטשאיל־ניק, געגנראל־ פאָן וואל־ער האָט אָבער אויך ניט געסמייעט אריין צו געהען אינעווייניג, נאָר ער איז געשטאנען פון דרויסען און האָט גע־זידעל־ט די ארבייטערקעס און דערמיט האָט ער נאָר ארויסגערופען ביי זיי א גרוי־סען געל־עכטער. צוויי טעג האָבען געדויערט די אונאָרדנונגען, ענדל־יך האָבען זיך אין פאבריטשנעם הויף אריין גערישען פאָשארניקעס און מיט די פאָשארנע קישקעס געגאָסען וואססער און אויף אזא־נ־אופן געגייטה די ארבייטערקעס ארויס צו געהען אויפען גאס. דאָ איז פאָרגעקומען א שרעקליכע סצענע: די ארבייטערקעס האָט מען גרופּפען ווייז א־נ־ערך צו הונדערט ארומגערינגעל־ט מיט שטריק און ווי א סטאדע בהמות אוועג געפיהרט אין די אוצאסטקעס. דאָך, אז די ארבייט האָט זיך אָנגעפאנגען האָט דער בעל־ הבית ניט געוואגט צו פערקלענערען די שכירות, און די פאפיראָסניצעס האָבען פאָרט אויסגעפיהרט דאָס זייערע. נאָר 30 ארבייטערקעס האָט מען ארויסגע־ שיקט פון פעטערבורג ווי „בונטאָווסציצעס". דאָך מיט דעם האָט זיך נאָך ניט געענדיגט. אייניגע וואָכען נאָך דער סטאצקע האָט דער פאבריטשנער אינ־ספעקטאָר ארויסגעגעבען א צירקוליאר צו אל־ע פאבריקאנטען פון די טאבאק־ פאבריקען אין פעטערסבורג. אין דעם צירקוליאר פערוועהרט ער אומזיסטע בראקאָווקעס און בעפעהל־ט, אז די שטראָפגעל־ט זאָל־ען געהען אויף די ארבייי־ טערקעס אייגענע בעדערפניסע און ניט אין די בריייטע קעשענעס פון די פאב־ ריקאנטען, ווי דאָס איז פריהער געווען. און אזוי זהען מיר, אז די פאפי־ רָאָסניצעס האָבען מיט זייער דרייסטען קאמפף געבראכט ניטצען ניט נאָר זיך אל־יין, נאָר אל־ע פאפירָאָסניצעס פון גאנץ פעטערסבורג. אין דער צייט פון דער סטאטשקע האָט מען ארויס געל־אָזען אייניגע פראָקל־אמאציעס און נאָך דעם אינספעקטאָרס צירקוליאר—צווישן: „צו אל־ע פעטערסבורגער פאפירָאָסני־ צעס" און „צו די פאפירָאָסניצעס פון „ל־אפערם׳ס" פאבריק". אין די פראָקל־א־ מאציעס איז ערקל־עהרט געווָארען דער בעדייטונג פון דעם נצחון, וועלכען זיי האָבען אויסגעהא־ל־טען.

כמעט צו דער זעל־ביקער צייט (אין נאָוועמבער 1895טען יאָהר) איז גע־ וועזען א קל־יינע סטאטשקע פון 40 מאנן אויף דער פאבריק פון מעכאנישע שוהווארג און אויך צוליעב די אומזיסטע בראקאָווקעס; זי האָט געדויערט 3 טעג און די ארבייטער האָבען אויסגעפיהרט. שפעטער אין דעקאבער מאָנאטה זיינען געווועזען אויפרעגונגען אויף דער פוטיל־ווער מאשינען בוי־זאוואָד און איין סטאטשקע אויף דער שפינערייי פאבריק ביי ל־עבעדעווען, וועל־כע האָט זיך ניט איינגעגעבען צול־יעב די פיעל ארעסטען, וואָס זיינען געווועזען צווישען די ארבייי־ טער. איבערהויפט האָט די פאָליציי געברענט פון כעס, זעהענדיק ווי די ארבייטער בעווענונג פערנעהמט זיך אל־ץ ווייטער און בריייטער. זי, די פאָליציי, האָט געהאפט מענשען אין די גאססען און האָט ניט געקוקט ווער איז שול־דיג און

ווער ניט. זי האָט געוועלט אויסראמען אי די אינטיליגענטען, אי די ארבייטער און אפולע פון זיי האָט זי ארויסגעשיקט און ארעסטירט. דער „פעראיין" האָט זיך געארבייט ווייטער ווי פריהער. אין אָנהייב פון 1896טען יאָהר זיינען צוליעב די פּראָקלאמאציעס, וועלכע מען האָט פערשפּרייט, געוועזען אויפרעגונגען אויף דעם שיפס בוי-זאוואָד „נאָוואָאדמיראלטיסטווא", אויף דער שפּינעריי פאבריק ביי וואָראָנען און קעניגען און אויף דעם געוועהר פאבריק אין סיעסטראָריעצק, ניט ווייט פון פּעטערסבורג. אין אייניגע ערטער, ווי צ. ב. ש. ביי קעניגען, האָבן די בעל בתים אליין געזעהען צו פרידען צו שטעלען די ארבייטער און די פאָדערונגען, וועלכע עס זיינען געוועזען ארויס געשטעלט אין די פּראָקלאמאציעס. די בעלי בתים האָבען ניט געוועלט צו לאָזען צו קיין סטאטשקעס.

דער ווינטער סעזאָן האָט זיך פערענדיגט, ווי געוויינטליך אין גאנץ אייראָפּע, מיט א פּראָקלאמאציע צום ערסטען מאי. די פּראָקלאמאציע איז פערשפּרייט געוואָרען אין א מענגע עקזעמפּליארען אויף א גרויסע צאָהל פאבריקען און זאוואָדען און האָט געמאכט איין גרויסען איינדרוק אויף די ארבייטער. דער ווינטער פון 96—1895 יאָהר איז געווען א צייט פון שווערען קאמפף דאָך אויך פון גרויסע לעהרע פאר די ארבייטער. די פּעטערסבורגער ארבייטער האָבען איצט אָנגעהייבען צו פערשטעהען בעססער זייערע אינטערעססען און דעם געגענזאטץ, די פיינדליכקייט פון זייערע אינטערעססען מיט די אינטערעסען פון די קאפּיטאליסטען, זיי האָבען פערשטאנען, אז נאָר דורך קאמפף קענען זיי פערבעסערן זייער לאגע און אז נאָר דורך קאמפף קענען זיי זיך דערשלאָגען די פאָללע בעפרייאונג פון זייער יאָך. זיי האָבען, ענדליך באקומען די ערסטע לעהרע פון פּאָליטישען פערשטאנד: זיי האָבען געזעהן, אז די פּראוויטעלסטוואָ האלט שטענדיג דעם קאפּיטאליסטענס צד, אז פּראוויטעלסטוואָ איז דער ערגסטער פיינד פון ארבייטער קלאס.

און דעריבער, אז ענדע מאי האָט זיך אָנגעהייבען די גרויסע סטאטשקע פון 35 טויזענד מאנן אויף 17 וועבעריי און שפּינעריי פאבריקען, האָבען די פּעטערסבורגער ארבייטער ארויסגעוויזען א זעלטענעם פערשטאנד פון זייערע אינטערעססען, א זעלטענעם מוטה און פערשטאנד ווי זיך איינצוהאלטען ווען מען דארף; זיי האָבען זיך געהאלטען רוהיג ביז די לעצטע מעגלעכקייט, ניט צוהערנדיג קיינע מאכעריי פון פּאָליציי, נאָר האלטענדיג זיך פעסט איינע פאר די אנדערע; אללע: פרויען, מעננער און קינדער האָבען מיט איין מאָל אראָב געוואָרפען פון זיך דעם יאָך, וועלכען זיי האָבען אזוי לאנג געשלעפּט, זיי האָבען אופגעהייבען זייערע איינגעבייגענע קעפּ, זיי האָבען אזוי ווי פערגעסען אָן זייערע פריהערדיגע נידערגעשלאָגענהייט, אָבהענגיקייט און אונטערטהעניגקייט. דער קאמפף האָט זיי אינגאנצען אומגעביטען. די אויפרעגונג, וועלכע האָט ארום גענומען אלע וועבער און שפּינער, איז איבערגעגאנגען אויך צו אנדערע ארבייטער—איבערהויפּט צו די מעכאנישע זאוואָדען, אויף אייניגע פון זיי האָט מען אָנגעהייבען צו פאָדערען א־נ־8 שעה׳דיגען ארבייטטאָג. אויף דעם אלעקסאנדראָווער טשיגונאָ ליטיינע זאוואָד זיינען די ארבייטער געשטאנען איין טאָג און האָבען אויסגעפיהרט. אויפרעגונגען זיינען געוועזען אויף פּוטי־

לעווער זאוואָד, אויף באלטישען שיפס-בוי־זאוואָד, אויף איין שפּיגעל פאבריק און אויך אויף פּיעלע אנדערע. די סטאטשקע האָט אזא גרויסען אינטערעס, אזא גרויסע בעדייטונג, זי שטעלט אונז פאָר אזא מענגע אייגנציגע וויכטיגע פאקטען. אז רייַדען וועגען איהר אין אזא קליינע קאָרעספּאָנדענציע איז ניט דער אָרט, וועגען איהר מוז מען אָנשרייבען א בעזאָנדערען ארטיקעל. דאָ קען מען מעהר ניט אויף וויזען, אז די ענדליכע פאָלגען פון דער סטאטשקע קען מען ניט וויסען: אויף אייגנציגע פאבריקען האָבען די ארבייטער זיך דערשלאָגען אייניגע פערבעסערונגען. נאָר וויַ מען זאָגט איז איצט געגרינדעט געוואָרען איין קאָמיסיע מיט דעם גראדאָנאטשאלניק פאָראויס, וועלכע דארף אויסאר־בייטען פראויילאך וויַ צו פערקירצען דעם ארבייטס טאָג.

אין דער צייט פון דער סטאטשקע און נאָך איהר זיינען געווען שרעק־ליך פיל ארעסטען וויַ צווישען ארבייטער, וויַ צווישען אינטעליגענטען, דאָך וואָס פאר א וועדע קענען האָבען די אלע ארעסטען אין פערגלייך מיט דעם מעכטיגען קראפט פון דעם ערוואכטען קלאססען בעוואוסט זיין ביי דעם הונ־דערטטויזענדיגער פּעטערסבורגער פּראָלעטאריאט.

[דער שטריַק אפּ יאנאָווסקיס טאבאק־פאבריק]

ביאליסטאָק (גראָד. גוב.)

אין יולי מאָנאטה איז אויף דער טאבאק פאבריק פון ה. יאנאָווסקי געווע־זען א סטאטשקע פון 200 ארבייטערקעס, וועלכע האָט זיך געענדיגט מיט דעם נצחון פון די לעצטע. יאנאָווסקיס פאבריקע געהערט צו איינע פון ערגסטע: ניט פיעל איז דאָ אזעלכע פאבריקען, וואו מען זאָלל אזוי וויניג אוּן ניט אקוראטנע צאָהלען, וויא דאָרטען. די אָרעמע און דערשלאָגענע ארבייטערקעס האָבען שטענדיג געכויגען דען קאָפּף. אוּן דער ה. יאנאָווסקי האָט געמיינט, אז עס וועט אייביג אזוי זיין. מעהר ניט א צופאל, וועגען וועלכען מיר וועלען אייך דאָ דערצעהלען, האָט איהם, ענדליך, איבערצייגט, אז ער האָט געהאט א ביטערן טעות.

דעם 12־טען יולי האָט מען אָנגעהויבן געבען די פּערוואָסאָרטניצעס * א נייעם זאָרט פאפּיראָסען מיט וואטע. די ארבייטערקעס האָבען געבעטען העכערן אויף דעם זאָרט צו 5 קאָפּ. פון טויזענד. לכתחילה האָט זיך דער ה' יאנאָווסקי אין גאנצען אָבגעזאָגט צו העכערן, נאָר דערנאָך האָט ער שוין געוואָלט העכערן $2\frac{1}{2}$ קאָפּ. אויפ"ן טויזענד, נאָר די ארבייטערקעס זיינען דערמיט ניט צופריעדען געווען, און זיי האָבען געוואָרפען די ארבייט. אויף מאָרגען האָט דער ה' יא־נאָווסקי פאָרגעלייגט דעם נייען זאָרט ארבייט דיא ווטאָראָסאָרטניצעס ** דיא לעצטע אָבער פערשטעהען שוין וויא די אינטערעססען פון אללע ארבייטער זיינען אייניע, אז ארבייטער דארפען העלפען אייניער דעם אנדערען אויספיהרען

---

* וואָס ארבייטען ערסטען זאָרט פאפּיראָסען.

** וואָס ארבייטען צווייטע זאָרט פאפּיראָסען.

אנטקענען זיין בעל־הבית, און זייא האָבען זיך אויך אָבגעזאָגט פון דעם נייעם זאָרט ארבייט. דעם טאָג האָבען אלזאָ, אויפֿן פאבריקע ניט געטאָהן 65 ארבייטערקעס: 20 פערוואָסאָרטניצעס און 45 ווטאָרָסאָרטניצעס. דעם זעלביגען טאָג האָבען זיך דיא ארבייטערקעס צוזאמען געקליבען און מישב געווען, ווי צו פיהרען דיא סטאטשקע, און אויף יענער אסיפה איז געבליבען, אז די ווטאָרָסאָרטניצעס קענען געהן ארבייטען, מעהר ניט זיי זאָללען טאָהן זייערע אלטע ארבייט. די פערוואָסאָרטניצעס אָבער האָבען דאָס ניט געקענט טאָהן, ווייל זיי האָט מען קיין אנדערע ארבייט ניט געגעבען. די פערוואָסאָרטניצעס זיינען אָבגעשטאנען 3 טעג. אויפֿן דריטען טאָג האָט מען זיי געזופֿען צום אינספעק־טאָר. די ארבייטערקעס האָבען איהם דערציילט די אוהרזאכע, פאר וואָס זיי האָבען געווארפען די ארבייט און ער האָט געזאָגט, אז דער פאבריקאנט קען זיי ניט נייטהען נעממען א נייעם זאָרט ארבייט אויף דעם אלטען מקח, סיידען ער זאָגט זיי אָן וועגען דעם מיט 2 וואָכען פריהער. אין דער זעלביגער צייט האָט יאנאָווסקי ארויסגעהאנגען אין פאבריק א צעטעל, אז אין צווייא וואָכען ארום וועט ער אָנהייבען אלעמען, אָן אנ־אויסנאהמע, צו געבען דעם נייען זאָרט. אויפֿן פאבריקע האָט מען דערווייל אגעטירט, אז קיינער זאָל ניט נעהמען די נייע ארבייט, ביז מען וועט ניט העכערען 5 קאָפּ. אויפֿן טויזענד. דער־ווייל אונטער דער צייט פון די צוויי וואָכען האָט דער פאבריקאנט פאָרגעלייגט נאָך א נייעם זאָרט פאספירָאָסען מיט לאנגע מונדשטיקעס, די ארבייטערקעס האָבען אויף דעם זאָרט אויך געבעטען העכערען $2^1/_2$ קאָפּ. אויפֿן טויזענד. יאנאָווסקי האָט זיך ענטזאגט פון צו העכערען אפילו איין קאָפּ. סוף דיא צוויי וואָכען האָט יאנאָווסקי אָנגעזאָגט, אז אללעמען אָן אנ־אויסנאהמע, גיט ער דעם נייעם זאָרט פאספירָאָסען, און זאָלען זיי ניט מיינען, אז זיי וועלען מיט זייערע עקשנות עפעס וואָס אויספיהרען אנטגעגען איהם. דען 28 יולי איז ניט איינע פון די 200 ארבייטערקעס וואָס טוהן דאָרט געקומען אויפֿן פאב־ריקע. איהר דארפט דערצו וויסען, אז ה' יאנאָווסקי איז שוין א ענעיעטער פאבריקאנט, ער האָט שוין אמאָל, בעת זיינע סיגארניקעס האָבען געמאכט א סטאטשקע, אויסגעשריבען 80 סיגארניצעס פון וואַרשוי, ווי א ענעיעטער פאבריקאנט, האָט ער זיך ווייניג געשרָאָקען פאר דיא סטאטשקע, און זיך גע־וועזען זיכער אז זיינע „קעלבער"—אזוי רופט ער זיינע ארבייטערקעס—וועלען זיך, ווי געווייגטליך, קומען צו איהם בעטען. נאָר אז ער האָט בעקומען פון זיינע ארבייטערקעס א בריף, אין וועלכען עס זיינען געווען דייטליך אויסגעדרָאָ־נעט זייערע אלע פאָדערונגען, אָט ערסט דאן האָט ער פערשטאנען, אז די איצטיגע סטאטשקע איז עפעס גאָר ניט גלייך צו די פריהערדיגע. אין בריף האָבען די ארבייטערקעס געפאָדערט: 1) אז אויף דעם נייעם זאָרט מיט וואטע זאָל מען העכערען 5 קאָפּ. אויפֿן טויזענד, און אויף דעם זאָרט מיט די לאנגע מונדשטיקעס, $2^1/_2$ קאָפּ. אויפֿן טויזענד; 2) מען זאָל צאָהלען אקוראטע אלע 2 וואָכען, ניט אזוי ביז איצטער, וואָס מען פלעגט צאָהלען אלע 6-7 וואָכען און דען פלעגט מען זיך ניט אויסרעכענען אין גאנצען, נאָר דער פאבריקאנט פלעגט אלץ שולדיק בלייבען; 3) מען זאָל אלעמען צונעהמען צוריק. דעם 31-טען יולי איז געקומען דער גראָדנער אינספעקטאָר, וועלכען דער ה' יאנאָווסקי

האָט עקסטרא אויסגעשריבען צוליעב דער סטאטשקע. 25 ארבייטערקעס האָט מען גערופען אוי׳פן פּאָליציי הויף. זיי זיינען געקוממען און, אזוי ווי זיי קענען ניט גוט רעדען קיין רוסיש, האָבען וויא געפּאָדערט דאָס מען זאָל רופען דעם קאזאַנעם רב, און ער זאָל איבערגעבען זיי וואָס דער אינספּעקטאָר ווען זאָגען און פערקאהרט. מען האָט גערופען דעם קאזאַנעם רב. די ארבייטערקעס האָבען דערצייל דעם אינספּעקטאָר זייערע אלע פּאָדערונגען. דער אינספּעקטאָר האָט זיי אויסגעהערט, און האָט געזאָגט, אז ביז נאָך סכות, ווען עס ענדיגט זיך זייער סאָק, אויף וועלכען זיי האָבען זיך פערדונגען, קען זיי דער פאברי-קאנט קיין נייע ארבייט אויפ׳ן אלטען מקח ניט געבען, ווייטער וועגען זייערע איבריגע תביעות, וועט ער זהען אז עס זאָל רעכט ווערען, מעהר ניט זיי זאָלען זיך שוין שטעלען צו דער ארבייט, וואָרום אזוי לאנג זיי ארבייטען ניט, געהערט ער זיך מיט זיי גאָר ניט אָן אלס פאבריטשנער אינספּעקטאָר, וואָרום זיי זיינען דאָך קיין ארבייטערקעס ניט מעהר, און אויב זיי וועלען דאָך ניט געהען צו דער ארבייט, וועט ער זיי הייטען אלעמען ארעסטירען. די ארבייטערקעס האָבען געענטפערט, אז זיי האָבען קיין מורא ניט, ווייל זיי פאָדערן נאָר דאָס, וואָס זיי קומט פּאָ זאקאָנו. דער אינספּעקטאָר דערהערינדיג אזא מין דרייסטען ענטפער, איז געוואָרען ווייכער און האָט גע-זאָגט די ארבייטערקעס, אז איצטער, אייגענטלידְ האָבען זיי דאָך שוין אלעס אויסגעפיהרט, און קענען זיך שוין שטעלען ארבייטען, קיין נייעם זאָרט וועט מען זיי ניט גיבען, און ווייטער וועגען די איבריגע פאָדערונגען זאָגט ער זייא צו אז זיי וועלען אויך אויספיהרען. די ארבייטערקעס האָבען איהם געענטפערט, אז דערווייל גלויבען זיי איהם אויפ׳ן וואָרט, נאָר אויב ער וועט ניט היטען זיין וואָרט, וועלען זיי ווייטער ווארפען די ארבייט. און זיי זענען אוועג טאָהן.

מיטטאָג־צייט איז געקוממען דער אינספּעקטאָר אויפ׳ן פאבריקע און האָט דאָרטען בעמערקט, אז מען ארבייט מיט אייגענע געצייג, אז מען שטראפירט די ארבייטערקעס פארן צעברעכן א שויב, וואָס פּאָ זאקאָנו טאָהר מען דאָס ניט. אויף מאָרגען האָט דער פאבריקאנט געוואָלט נוקם זיין זיך אָן די טרע-טיע און ווטאָראָסאָרטניצעס, דערפאר וואָס זיי זיינען צוגעשטאנען צו די פער־וואָסאָרטניצעס, און ער האָט זיי געגעבען זהר שלעכטע ארבייט. די פערוואָ-סאָרטניצעס האָבען אויך געבעטען די זעלבּיגע ארבייט, און אזוי וויא מען דארף דאָך האָבען גוטע ארבייט אויך, האָט מען אלעמען געמוזט אויפהערען צו געבען די שלעכטע ארבייט.

פרייטאָג האָבען עטליכע ארבייטערקעס געבעטען מען זאָל זיי הערויס־געבען מאשינקעס. דער פאבריקאנט האָט געזאָגט, אז עס מעג זיך זיין וואָס עס וויל זיך און קיין מאשינקעס וועט ער ניט געבען. דיא ארבייטערקעס האָבען זיך געקלאָגט אויף דעם אינספּעקטאָר, אויף מאָרגען איז ער געקומען און האָט געהייסען אלעמען ארויס געבען נייע מאשינקעס, און ווי עס פער־שטעהט זיך, מען האָט באלד ארויסגעגעבען.

* * *

אין אלגעמיין איז די גאנצע סטאטשקע זהר איינפאך און אונטערשיידעט זיך וויניג פון אפולע אנדערע, וועלכע טרעפט זיך שוין איצטער אין אונזער

געגענד אזוי אָפט. דאָך, די איינצעלהייטען פון דער סטאטשקע, דאכט אונז זיינען זעהר אינטערעסאנט. בעזאָנדערס ווארפט זיך אין די אויגען דאָס פיה-רונג פון די ווטאָראָסארטניצעס. געוויינטליך אין א סטאטשקע שטעהען צו נור די וואָס זיינען פעראינטערעסירט אין דעם, וואָס זיינען ווי מען זאָגט, א נוגע בדבר. אין דעם פאל האָבען די ווטאָראָסאָרטניצעס פאר זיך קיין זאך ניט געפאָדערט, און זיי זיינען צוגעשטאנען צו דער סטאטשקע מעהר ניט צולעב דעם, אז זייערע שוועסטער זאָלען אויספיהרען. דאָס בעווייזט דייטליך ווי די ארבייטערקעס זיינען שוין געקומען צום פערשטאנד פון זייערע אינטע-רעססען, אז זיי פערשטעהען שוין ווי וויכטיג עס איז פאר יעדען ארבייטער אז אנדערע ארבייטער זאָללען אויספיהרען; דאָס באווייזט דייטליך, אז די ווטאָראָסאָרטניצעס האָבען שוין פערשטאנען, אז דער נצחון פון איין ארבייטער איז דער נצחון פון אלע ארבייטער, און דאריבער דארף יעדערער זעהן פיל מעגליך צו העלפען איינער דעם אנדערען בעת'ן שטרייט. — דאָס וואָס די ווטאָראָסאָרטניצעס זיינען צוגעשטאנען דעם ערסטען מאָל צו די פערוואָסאָרט-ניצעס איז געווען זעהר וויכטיג פאר דער סטאטשקע אין צוויי הינזיכטען: ערסטענס האָט דאָס גענייט דעם פאבריקאנט גיכער זיך אונטערצוגעבען, צוויי-טענס האָט דאָס צוגעבען מוטה די פערוואָסאָרטניצעס. זעהענדיג, אז צוא זיי שטעהען צו נאָך, אז מענשען, וואָס זיינען ווייניג פעראינטערעסירט, נעהמען זיך אָן פאר זיי, זיינען זיי געוועזען דרייסטער און האָבען זיך געהאלטען שטייפער. עס איז זיכער, אז מעהר ניט זייער דרייסטיגקייט און פעסטיגקייט האָבען די ביאליסטאָקער פאפיראָסניצעס צו פערדאנקען מיט זייער נצחון. און באמת, פאר דעם האָט דער אינספעקטאָר, וואָס איז מיט די ארבייטער, דאכט זיך, — ווי ער אליין האָט געזאָגט — גאָר קיין מחותן ניט בעת זיי ארבייטען ניט — געזאָגט, אז אויב זיי וועלען זיך ניט שטעלען צו דער ארבייט וועט ער זיי ארעסטירען, און נאָכדעם, אז ער האָט דערהערט פון די ארבייטערקעס א דרייסטען ענטפער, איז ער געוואָרען גאָר א-נ-אנדער מענש, און, אז ער איז געקומען אויפ"ן פאבריקע האָט ער שוין אליין בעמערקט די אונרעכטען וואָס דאָרטען טהוט זיך: אז מען טהוט מיט אייגענע געצייג, אז מען שטרא-פירט ניט פאָ זאקאָנו. זעלטען ווען א פאבריטשנער אינספעקטאָר געדיינקט אזוי גוט די זאקאָנעס פון די ארבייטערס טובה, געוויינטליך איז א פאב-ריטשנער אינספעקטאָר, ניט נור ער אליין דערמאָנט זיך ניט אָן זעלכע זא-קאָנעס, נור אפילו אז מען דערמאָנט איהם אָן זיי, מאכט ער זיך אויך כלא ידע. דער ביאלאָסטאָקער אינספעקטאָר האָט געזאָגט, אז ביז אין 9 וואָכען ארום קען דער פאבריקאנט ניט געבען זיי קיין נייע ארבעט אויפ'ן אלטען מקח, דער גראָדנער אינספעקטאָר אָבער האָט שוין געזאָגט, אז ביז נאָך סכות טאָר ער זיי קיין נייע ארבייט ניט געבען, ווילע דאמאָלס ענדיגט זיך זייער סראָק. וואָס איז דיא מעשה, וואָס דער גראָדנער אינספעקטאָר האָט זיך גרינטיגער ערקונדיגט דעם אָבמאך צווישען די ארבייטער מיט-ן ה' יאנאָווסקי, ווי דער ביאלעסטאָקער אינספעקטאָר? אונז דאכט זיך, אז דאָס איז גאָר פשוט: דער אנדערער האָט געפונען א גרויסע סטאטשקע פון 200 מענשען, אלע האלטען זיך פעסט און זיינען דרייסט, און דאָס האָט איהם שוין געצוואונגען בעטראכ-

טען עטוואָס גרינטיגער דעם אָבמאך, וועהרענד דער ערסטער אינספעקטאָר האָט געהאט א-נ-עסק מעהר ניט מיט 20 ארבייטערקעס, און האָט זיך ניט געקענט אזוי גוט איבערצייגען אין זייער אחדות און פעסטיגקייט. לאָמיר האָפען אז אזעלכע דרייסטע און פערשטענדליכע ארבייטערקעס און ארבייטער וועלען [זיין] וואָס מעהרער און אזעלכע נצחנות וואָס אָפטער פאָרקומען.

ווילנא דעם 29-טען סעפטעמבער 1896.

וועגען דיא שוסטעראיי אין ווילנא

1) דיא צאָל פון דיא ארבייטער וועלכע זיינען פערנוממען אין דיא שוסטעראיי, די צאָל אידען און קריסטען.
2) דיא אָבטהיילונגען אין דער היגער שוסטעראיי.
3) דיא ארט מייסטערסקאיעס: זאקאזנאיע אונד מאגאזינע.
4) דיא עקספלואטאציע פון קינדער ארבייט.
5) דער ארבייטסטאָג, דיא ארט פערנאנדערצאָלען זיך מיט דיא ארבייטער אונד שכירות איבערהויפט.
6) דיא ארבייטסלאָזיגקייט אונד איהרע נעהנסטע אורזאכען.
7) דיא בעווענונג צווישען אידישע שוסטער.
8) דיא בעווענונג צווישען קריסטליכע שוסטער.
9) דיא שטאצקע אין לאנדסקעס מייסטערסקאיע.
10) דיא אָפגעזונדערטהייט צווישען אידען און קריסטען.
11) דער געגענזאץ אין די אינטערעסען צווישען פראוויטעלסטוואָ און דיא ארבייטער אונד די פראגע וועגען דיא אָבגעזונדערטהייט צווישען אידען אונד קריסטליכע ארבייטער.
12) דער קינפטיקער אונטערגאנג פון דיא היגע זאקאזנאע מייסטערסקאיעס און דיא אורזאכען דער פון.
13) דיא פאָלגען דער פון.
14) דיא שטיק ארבעט אונד איהרע שעדליכקייט פיר דיא ארבייטער,
15) דיא נעהנסטע אויפגאבען פאר דיא שוסטערשע ארבייטער.

שוסטעראיי געהערט בייא אונז אין דער שטאָדט צו דיא גרעסטע מלאכות, נאָך דיא צאָל ארבייטער וועלכע זיא פערנעמט; עס רעכינט זיך ביז 300 אי-דישע ארבייטער אונד ביז 500 קריסטליכע, וועלכע ארבייטען כמעט אללע מאָל ניט צוזאממען, אויסער אייניגע קלייניע אויסנאמען, בייא פערשיעדענע מאסטערס. ווילנע א שטאָדט וואו עס איז דאָ 110,000 איינוואָהנער געברויכט איבערהויפט נור היגע שוכווארג; וואַרשאוער, פעטערבורגער אונד שוכווארג פון איבעריגע שטעדט גייט אין ווילנא ניט זייער. אין דיא היגע שוסטעריי זיינען דאָ צווייערליי אָבטהיילונגען: קראָמנע ארבייט און אויף זאקאז.

אין געווענליכע זאקאזנע מייסטערסקאיעס ארבייטען אויסער דיא בעל הבתים אליין נאָך 3-2 ארבייטער און צו דעם צו נאָך 2 אינגלאך, עס זיינען דאָ אזעלכע זאקאזנע מייסטערסקאיעס ווו עס ארבייטען ביז 10 מאנן אָבער מייסטערסקאיעס מיט נאָך מעהרער ווי א 10 מאנן טרעפען זיך זעהער זעלטען; די מאגאזינאָווע ארבייט ווערט געמאכט איבערהויפט אונטערן שטאָדט; אין רוזעלע, אין נאָווגראָד, אויף פאָפלאווע און נאָך אזעלכע ערטער. אין גרעסטע טהייל מייסטערסקאיעס וואָס ארבייטען אין די קראָמען, ארבייטען ניט מערער ווי 10 מענשען, אויך איבערהויפט ארבייטען פון 10—5, זעלטען מעהר ווי 10. אין דיא מייסטערסקייעס עקספלואטירט מען שרעקליך דיא קינדערארבייט, אינגלאך פון 15—9 יאָהר, אין שוסטערייי הערשט כמעט דורך אויס דיא שטיקארבייט און צוליעב דעם איז דער ארבייטסטאָג לאנג גאָר אָהן א שיעור, מען ארבייט 19—18 שעה אין א מעת לעת אויך; עס זיינען דאָ מייסטערסקאיעס ווו מען ארבייט נאָך אנאנד גאנצענע טעג אונד נעכט; דיא 15—9 יעהריגע אינגלאך האלטען נאָך אין דער ארבייט דיא עלטערע, און אין אנדערע מייסטערסקיאעס, ווי בייַ וואסילעווסקען מוזען זייא ארבייטען צו זאממען מיט דיא עלטערע ארבייטער 2 מעת לעת נאָך דער רייהע אונד לאָזען זייערע קרעפטען אין דיא יונגע יאָהרען. וואָס גיהערט דיא שטאָטיגע זאקאזנע מייסטערסקאיעס ארבייט מאן איצט דאָרט צוליעב דעם ארבייטער בעווענונג, וועלכע האָט זיך איצט אין ווילנא אָנגעהייבען, גרעסטען טהיילס פון 15—14 שעה; אונד אין קלענערע מייסטערסקאיעס פון 13—12 שעה; דאָך חאָך בייַ דיא זאקאזנע ארבייטער איז א קלענערער ארבייטסטאָג, אונטערשיידעט זיך ניט זייער גרעסטאָלט פאָן שטיק, בייא דער זעלביגער שטיקארבייט פון דער גרעסטאָט בייא דער מאגאזין ארבייט. דיא מאגאזינער ארבייטען אויס דורכען וואָך פון 3 $1/2$ ביז 4 $1/2$ רובל דיא וואָך (זייער א קלייניע טהייל ארבייטען אויס 7-6 רובל א וואָך), די זאקאזנע ארבייטער באקוממען כמעט אויך דאָסזעלביגע פאָן 3 $1/2$ ביז 6 (אין דעם ערך פאָן 5-6 בעקומען נור א קלייניע טהייל). דיא פאָלגען פאָן אזא לאנגען ארבייטסטאָג, האָט זיך שוין אזוי קלאָר ארויסגעוויזען אז די ארבייטער האָבען אָנגעהייבען צו עפענען זייערע אויגען; בייא דער שטיק ארבייט זעהט יעדער ארבייטער צו ארבייטען וואָס מערער, ער לייגט אוועק אלע כוחות אום נאָר מערער אויסצוארבייטען אונד דער מיט דער גרייכען דיא ארבייטער אז עס ווערט אויסגעארבייט מערער סחורה ווי פיעל מען קען פאר קויפען אויף דעם אָרט אויף דעם מארק און דאָס הייסט דער בעל הבית מוז אָבהאלטען די ארבייט ביז ער פארקויפט דיא אלטע סחורה אונד בעקוממט בעשטעלונגען אויף נייע. פון אזא ארבייטסלאָזיגקייט האָבען די זאקאזנע ארבייטער אָנגעהייבען צו [ליידן] שוין פון 90טען יאָהר און דיא מאגאזינע פון 95טען יאָהר. פאר די זאקאזנע ארבייטער איז געוואָרן פון 90טען יאָהר א גיווייניליכע זאך אומצוגיין ליידיג 5 מאָנאט דורכין יאָהר, וואָס געהערט אָן דיא מאגאזינע האָבען זיי ביז דעם 95טען יאָהר כמעט ניט געוואוסט וואָס הייסט ליידיג זיין, זעלטען זייער זעלטען האָט מען בעגעגנעט א מאגאזינעם ארבייטער אָן ארבייטער. אין 1895 יאָהר האָט די ארבייטסלאָזיגקייט בייַ די מאגאזינער ארבייטער גרויערט $1\,1/2$ מאָנאט און היינטיגעס יאָהר האלט עס זיך די טויטע צייט שוין

4 מאָנאט... איין אונגעהערטע זאך אין די פּריערדיגע צייטען. דער פּאַרבּרויך פון פּעטערבורגער, וואַרשעווער און אַנדערע שוכווארג איז בייא אובדז נאָך בּיז איצט זייער קליין און דערבּיי קענען מיר ניט זוכען די אורזאכע פון אזא ארבייטסלאָזיגקייט אין דערייַן וואָס פּרעמדע שוכווארג גייט איצט מערער ווי פּריהער; דיא אורזאכע ליגט נאָר אין דעם וואָס די שטיקארבייט וועלכע הערשט בייא אונז איבערהויפּט ברענגט צו איין שרעקליך לאַנגען ארבייטסטאָג, עס ווערט אויסגעארבייט אין איין קורצע צייט וויפּיל עס איז נייטיג פּאר דעם גאַנצען יאָהר און די איבעריגע צייט וועלכע די ארבייטער האָבען אללייַן גע־שאפען גייען די ארבייטער לייַדיג. מיר דארפען באמערקען אז די ארבייטסלאָ־זיקייט האָט זיך אָנגעהייבען בּיי די זאקאזנע נאָך אין 1890טען יאָהר און בּיי די מאגאזינע אין 1895 יאָהר. דאָס וויזט אויף אז די מאגאזינאָוע ארבייט האָט נאָך אין 1890 טען יאָהר אָנגעהייבען ארויסצושטופען דיא זאקאזנע און ארויסשטופען איהר קען זי לייכט וואַרום די מאגאזינע ארבייט קאָסטן זייערע בעל הבתים וועלוועלער וויי די שטאָטיגע זאקאזנע. הינטער דער שטאָט קאָסט דירה געלט וועלוועלער, די ארבייטער קומט אויס צו צאָהלען וויניגער. פאר זייערע ארבייט אָן א שיער בעקוממען זיי כמעט די זעלביגע געצאָלט ווי די וואָס ארבייטען מיט איין מאָס, די קינדערארבייט עקספּאָרטירען זיי אָן א שיעור און צוליעב די אללע אורזאכען קענען דיא מאגאזינאָוע בעל הבתים לייכט קאָנקורירען מיט די זאקאזנע. שפּעטער וועלען מיר זיך נאָך אומקערען צו דער פּאר די ארבייטער וויכטיגער פּראגע וועגען דעם שייכות צווישען דיא מאגאזינע און זאקאזנע ארבייט ווי אזוי דיא ערסטע שטופט ארויס די אנ־דערע.

פון דער צייט אָן וועט דיא צאָל לייַדיגע ארבייטער האָט זיך פאַרגרע־סערט איז די לאגע פון די שוסטער געוואָרען אלצ ערגער: די שכירות איז געפאַלען, דער לאנגער ארבייטסטאָג איז געוואָרען נאָך לייַנגער, דער ביטע־רער לעבען איז געוואָרען נאָך שווערער און דער נייטה האָט געבראכט דיא שוסטער צו דעם געדאנק וועגען זייער סרויעריגער לאגע. די בעוועגונג צווישען דיא ארבייטער פון אנדערע מלאכות, וועלכע האָט געופען אלע ארבייטער צום שטרייט מיט זייערע עקספּלואטאָרען, האָט אויפגעמונטערט דיא שוס־טער אויך, און מיט א יאָהר אָנדערהאלבען צוריק האָט זיך אָנגעהייבען א טומעל צווישען די שוסטער און פריהער בא די אידישע שוסטער. דאָך האָט דער טומעל ניט געבראכט צו קיין אָפּענעם שטרייט מיט די בעלי בתים אויססער איין מאָל, וען דיא גאנצע מאסטערסקאיע (10 ארבייטער) בּיי זשו־קאָווסקי'ן האָבען אָבגעשטעלט די ארבייט דעם זוממער 1895טען יאָהר; די סטאטשקע האָט געדויערט א גאנצע וואָך צייט און די ארבייטער האָבען אויס־געפיהרט וואָס זיי האָבען געפאָדערט: א 12 שעה'דיגען ארבייטסטאָג און שטיק ארבייט אָן שטאָדט די פּריהערדיגע וואָך ארבייט. דאָך האָט דער בעל הבית באלד חרטה געהאט אויף דיא נייע בעדינגונגען און האָט געוועלט יין נידריגערע שכירות און דערצו זאָלען די ארבייטער האָבען אייגענע אינ־סטרומענטען; דאן האָבען די ארבייטער אין גאנצען אוועק געוואָרפען זייער בעל הבית און זיינען אוועק צו אנדערע בעל הבתים. די נייע ארבייטער,

וואָס זיינען אָנגעקומען צו זשוקאָווסקי'ן האָט ער געמוזט צאָהלען די שכירות, וועלכע די פריהערדיגע ארבייטער האָבען ארויס געשטעלט. אין אייניגע אנ-דערע ערטער האָבען זיך די אידישע ארבייטער דערשלאָגען אייניגע פער-בעסערונגען אָן א שטרייט, אזיי צום ביישפּיעל ביי זאקהיימען (א זאקאזנע מאסטערסקאיע וואו עס ארבייטען 15--10 מענשען, נאָכין סעזאָן נאָך). דאָרטען פלעגט מען אין די פריהערדיגע צייטען ארבייטען אָן א שיער, קיין גע-שטעלטע צייט איז ניט געוועזען און איצט ארבייט מען דאָרטען 13—12 שעה. צוליעב דעם האָט זיך אין אפולע ערטער געהעכערט די שכירות אויף יעדער שטיק. איצט פערדיענען די שוסטער אין אפולע ערטער אָנשטאָט פריהערדיגע 4—$3^1/_2$ רובל, $4^1/_2$—4 רובל. פון דעסטוועגען ארבייטען די שטאָדטיגע ארביי-בייטער נאָך איצט אויך 14 שעה און נאָר אין א קלענערער טהייל 13—12 אין מעת לעת.

ביי די קריסטליכע שוסטער זיינען די אוסלאָוויעס ביז די לעצטע צייט געוועזען נאָך ערגער, ווי ביי די אידישע, ווייל ביי די אידישע ארבייטער האָט זיך דאָס שטרייט פאר די פערבעסערונג פון דער לאגע אָנגעהייבען פריהער ווי ביי זיי. אין אָנהייב פון 1896טען יאָהר האָבען 100 קריסטליכע ארבייטער אָנגעגעבען א פּראָשעניע צום גובערנאטאָר וועגען דעם 12 שעה'די-גען ארבייטסטאָג פאר בעלי מלאכות. אויסער דעם האָבען זייא געבעטען, אז דער גובערנאטאָר זאָלל זעהען אויס צובריינגען אפולע אונטערדריקונגען פון די בעלי בתים אנטקעגען די ארבייטער. די פּראָשעניע האָט קיין פאָלגען גע-האט, קיינער האָט איהר ניט צוגעהערט; דאנן האָבען די ארבייטער זיך אי-בערצייגט, אז נאטשאלסטוואָ האָט וויכטיגערע אינטערעסען, וויכטיגערע זאָרג, ווי די זאָרג וועגען ארבייטער, וועלכע שלעפען זיי אויפ'ן קארק און פון וועלכע זיי זויגען אויס זייער לעצטען טראָפּען בלוט, וועלכע האָרעווען און געבען זיי אוועג זייער האָרעוואנע און צוליעב וועלכע זיי קענען זיך געהען ליידיג און לעבען א גוטען טאָג; די ארבייטער האָבען זיך איבערצייגט, אז אויף נאטשאלסטוואָ האָבען זיי ניט וואָס צו האָפּפען, אז זיי דארפען זיך אליין נעהמען צום פערבעסערן זייער לאגע, אז נאָר איינער אליין וועלען זיי זיך קענען העלפען.

אין דעם ווינטער פון 1896טען יאָהר האָט זיך אָנגעהייבען א גאנצע רייהע סטאטשקעס. די סטאטשקעס זיינען געוועזען אי ווינטער אי דעם פריהלינג, אי דעם זוממער פון 1896-טען יאָהר ביי זילאנקע, געטלינען, וואכלעווסקין, דאווידאָוויטשען, דריי מאָל ביי באלקאנצען, ביי סקינדערען, ביי קאבעלינצען, ביי טישקעוויטש'ען, ביי גיברעכטען (א סטאטשקע פון 5 אינגלאך), ביי סטא-סעוויטשן, ביי ליאכינסקין, ביי קאסאָווסקין. צוזאממען האָבען אין די אלע סטאטשקעס אָנטהייל גענומען מעהרער ווי הונדערט ארבייטער; ביי קאבאל-ניצען זיינען געשטאנען 17 מאנן, ביי לאכינסקין 22 מאנן (גרעסערע פאר די זיינען ניט געוועזען). די קליינסטע סטאטשקע איז געוועזען פון 5 מענשען. אינטערעסנע איז די סטאטשקע ביי גיברעכטען — א סטאטשקע פון לעהרען-אינגלאך, דען זיי האָבען געפאָדערט בעסערע עסען, און מען זאָל צונעהמען דעם אינגל וועלכען דער בעל-הבית האָט ענטזאָגט. די אינגלאך האָבען זיך

ניט אונטערגעגעבען און זיינען זיך פון אנאנדער געגאנגען אין אנדערע מייס-
טערסקאיעס. די הויפטפאדערונגען אין די אלע סטאטשקעס איז געווען הע-
כערע געצאהלט אויף יעדע שטיק ארבייט, און איין סטאטשקע איז אויך גע-
וען פארן 12-שעה'דיגען ארבייטס-טאג, אויסערדעם נאך אנדערע פערבעסע-
רונגען אין דער ארבייט. די סטאטשקעס האבען זיך איינגעגעבען אין גאנצען
אין 6 מייסטערסקאיעס (אין איינע פון זיי בייַ דאווידאוויטשען האבען זיך דיא
ארבייטער געשטעלט 3 מאל). ניט איינגעגעבען האט זיך אין 2 מייסטער-
סקאיעס צוליעב דעם, וואס די ארבייטער האבען זיך ניט גענוג פעסט געהאל-
טען. אין צוויי צופאלען זיינען די ארבייטער ניט צוריק [געגאנגען] צו זייערע
בעלי בתים, נור פאר אנאנדער געגאנגען זיך אין אנדערע מייסטערסקאיעס אדער פון
אנאנדער געפאהרען זיך. דורכשניטלעך האט זיך דיא שכירות אין די מייס-
טערסקאיעס, וואו עס האט זיך איינגעגעבען דער שטרייט, געהעכערט אויף
50 קאפ דיא וואך. אין אנדערע מייסטערסקאיעס, ווי צום ביישפיעל בייַ מא-
לעווסקין האט זיך איינגעגעבען צו דערשלאגען זיך אייניגע פערבעסערונגען
אן א סטאטשקע. וועגען ליאכינסקי'ס סטאטשקע וועלען מיר אביסעל פאד-
ראבנע ארומריידען. ליאכינסקיס מייסטערסקאיע איז די גרעסטע אין שטאדט.
דארטען טוהן 32 ארבייטער, 17 אידען און 15 ליטאווצעס. ניט לאנג, פאר
ראש השנה, א-נ-ערך 15-טען אויגוסט, האבען די ארבייטער זיך דורכגערעדט
מיט ליאכינסקין. און אין גוטען מוטה האבען זיי אבגעמאכט צו ארבייטען
12 שעה אין טאג, פון 8 ביז 8. אין צוויי טעג ארום האט זיך געמאכט סראנצע
ארבייט, און ליאכינסקי איז געווען זיכער, אז די ארבייטער וועלען זיצען
שפעטער וויא ביז 8 אויך, נאר פונקט 8 זיינען זיך אלע ארבייטער פון אנדער
געגאנגען. ליאכינסקין האט דאס שטארק פערדראסען, און ער האט זיך בע-
שלאסען צו ענטזאגען די ארבייטער וועלכע זיינען, נאך זיין מיינונג נאך, די
גאנצע אנפיהרער אין מייסטערסקאיע. דאס האט אויסגערופען די סטאטשקע.
מאנטאג דעם 19טען אויגוסט 10 א זייגער אין דער פריה האבען די קריסט-
ליכע און די אידישע ארבייטער, 22 מאנן, געווארפען דיא ארבייט, צוזאממען
געקליבען זיך אין איין צימער פון מייסטערסקאיע און האבען אויסגעטרונ-
קען. געבליבען זיינען מעהר ניט 4 אינגלאך און אייניגע אנדערע, וועלכע
האבען דאך ניט געקענט איהם פערטיג מאכען די גאנצע ארבייט. דער בעל
הבית האט דערהערט אז אין מייסטערסקאיע איז געווארען שטיל, האט
ער גלייך פערשטאנען וואס דא איז; ער האט זיך שטארק דערשראקען,
און גלייך האט ער זיך געוועדעט צו די ארבייטער, האט זיי אנ-
געהויבען צו בערוהיגען און גלייך איינגעווילליגט אויף די גרעסטע
העלפט פון זייערע פאדערונגען. די ארבייטער האבען געפאדערט,
1) אז דער בעל-הבית זאל קיינמאל ניט פאדערען פון דיא ארבייטער, אז זיי
זאלען טוהן מעהר וויא 12 שעה, 2) ער זאל העכערען די געצאהלט אויף
10—20 קאפ׳ פון שטיק, און דיא שכירות פון די וואך-ארבייטער אויף 50 קאפ.
דיא וואך; דיא ארבייטער, וואס טהוען אין די מעכאניטשעסקי (ביי ליאכינ-
סקין איז דרייערלייי ארבייט: זאקאזנע, מעכאניש און שטעפערשע) זאל ער
העכערען ביז 5 קאפ. אויף יעדער נוממער — און דאס איז 50—70 קאפ. די

וואָך מעהרער, 3) אין מייסטערסקאיע זאָל זיין א זייגער, 4) פון אנדערצאָהלען מיט דיא ארבייטער זאָל ער אין מייסטערסקאיע גופא, כדי אלע זאָלען וויסען איינער וועגען דעם אנדערען, ווי פיעל יעדערער בעקומט, און מען זאָל קענען בעסערער קאָנטראָלירען דעם בעל-הבית ווי ער צאָהלט זיך פון אנדער, 5) דער בעל-הבית זאָל יעדעס מאָל אבצאָלען אין גאנצען, ניט אזוי ווי פאָרדעם, וואָס ער פלעגט צאָהלען ביסלעכווייז און שטענדיג בלייבען שולדיג די ארבייטער, 6) ער זאָל קיינעם ניט אָפזאָגען פון דער ארבייט. ווי מיר האָבען שוין פריהער געזאָגט, האָט דער בעל-הבית באלד געוואָלט שלום מאכען מיט די ארבייטער, נאָר אויף איין זאך האָט ער ניט איינגעוויליגט, ער האָט זיך ענטזאָגט צו צונעהמען איין וואָך-ארבייטער וועלכער פערשטעהט ניט גוט די ארבייט. די ארבעטער זיינען זיך פון אנדער געגאנגען, חאָטשי דער בעל-הבית האָט זיי זעהר געבעטען. דעם זעלביגען טאָג האָט דער בעל-הבית געגעבען צו וויסען די ארבייטער, אז ער וויל זיך מיט זיי דורך ריידען. די ארבייטער זיינען עקומען צו איהם דורכריידען זיך, אָבער זיינע רייד האָט צו גאָר נישט ניט געבראכט. דריי פון די ארבייטער האָבען וועסט געזעטצט זיך צו דער ארבייט. דער בעל-הבית איז געווען אויסער זיך פון כעס, האָט גע-סטראשעט, אז ער וועט איבערגעבען די ארבייטער צו די זשענדארמען, אז ער וועט געהען צום פאבריטשנע אינספעקטאָר. די ארבייטער האָבען זיך אָבער דערפאר וויניג דערשראָקען. עס איז אוועג דריי טעג, און דער בעל-הבית האָט זיך ארום געזעהען, אז די ארבייטער האָבען אָבגעשטעלט די ארבייט טאקי ניט אויף א געלעכטער. אין אבענד האָט ער נאָך זיי געשיקט און אויף מרגען אין דער פריה האָבען זיי צווישען זיך געענדיגט; אלע פאָדערונגען וואָס די ארבייטער האָבען ארויס געשטעלט, זיינען ערפיללט געוואָרען. די ארבייטער'ס פערדינסט האָט זיך נאָך דעם אָברייד נאָך דורך שניטליך געהעכערט אויף 2 רובל א מאָנאטה. די סטאטשקע האָט געקאָסט די אללע 22 מענשען 12 [92] רובל 40 קאָפּ" (רעכענדיג זייערע ראסחאָדען אין דער צייט פון דער סטאטשקע און דיא שכירות, וואָס זיי האָבען אין דער צייט אָנגעווארען). אויף יעדער איינ-ציגען קומט אויס 4 רובל 20 קאָפּ". אין א קורצע צייט וועלען די ארבייטער קוממען צו זייער היזק, וען זיי וועלען האלטען אויך אזוי אייניג און אזוי פעסט ווי אין דער צייט פון דער סטאטשקע. נאָר אויסער דעם אלץ האָט די סטאטשקע געהאט נאָך א גרויסען איינפלוס אויף אלע קריסטליכע און אידישע ארבייטער וועלכע האָבען זיך מיט איהר אינטערעסירט און זי האָט איבערהויפט ארויסגערופען זעהר א גרויסען אינטערעס ביי אלע ארבייטער אין שטאָדט, דאָס איז די ערסטע סטאטשקע, וואו אידען מיט קריסטען האָבען אייניג און פעסט געשטריטען צוזאממען.

געווייניטליך איז בא אונז אין רוססלאנד אָנגענוממען, אז אידען און קריס-טען האסטען איינע די אנדערע, אז צווישען זיי איז קיין פריינדשאפט ניט מעגליך, פראוויטעלסטוואָ פון איר זייט זעהט מיט כלה מיגליכקייט און מיט אלערליי רדיפות אונטער צו האלטען די פיינדשאפט צו ווישען די פערשיע-דענע פעלקער וואָס וואָהנען אין רוססלאנד. פראוויטעלסטוואָ טהוט דאָס ווייל זי איז די פאָרשטעהערין פון די אינטערעססען פון די בורזשואיע, די בור-

זשואזנע געדאנקען זיינען איהרע געדאנקען, די בורזשואזנע געפיהלען זיינען איהרע געפיהלען און אזייא ווי אלע פעלקער, וואָס בעוואָהנען רוססלאנד זיי־נען קאָנקורענטען פאר די רוסישע בורזשואזיע, דעריבער האסט די רוסישע בוו זשואזיע די אלע פעלקער און צוזאממען מיט דער בורזשואזיע האסט זיי די פראוויטעלסטוואָ. אויסער דעם זוכט נאָך פראוויטעלסטוואָ צו פערגרעסס־רען דעם האס צווישען אלע פעלקער צוליעב נאָך א זאך אויך. זי זעחט צו פערשטעללען דעם וועג פאר די ארבייטער פאָן די אלע פעלקער, כדי זיי זאָלען זיך צוליעב דעם נאציאָנאלנעם האס ניט פעראייניגען. זיי זאָלען ניט קענען מיט פעראייניגט[ע] קרעפטען שטרייטען אנטקעגען זייערע בעלי בתים און שפע־טער אויך מיט די פאָרשטעהער פון די בעלי בתים מיט דער פראוויטעלסטוואָ; זי ווייס, אז די פעראייניגטע ארבייטער זיינען א קראפט, פאר וועלכע זי האָט זיך וואָס צו שרעקען, א קראפט א גרויסע, א געפעהרליכע, און דעריבער וואָס מעהרער עס וועט זיך פערשפרייטען דער שטרייט צווישען קלאסס אר־בייטער און קלאסס בעלי בתים, דאָס מעהרער וועט פראוויטעלסטוואָ זעהן צו פערשפרייטען האס צווישען די פעלקער אין רוססלאנד. נאָר די ארבייטערשע אינטערעססען זיינען גאָר אנדערע, זיי דארפען מיט אלע מיטלען פערקלענע־רען דעם האס צווישען זיך, פאר וועלכען עס האלטען זיך אזיי שטייף די רייכע קלאססען און וועלכען זיי זוכען איינצופלאנצען ביי די ארבייטער אויך. אזא סטאטשקע ווי די, וועגען וועלכער מיר האָבען פריהער גערעדט ווייזט קלאָהר אויף די ארבייטער, אז ביי אלע ארבייטער, סאי אידען, סאי ליטוועשע, סאי רוסישע און סאי פאָלנישע — ביי אלעמען פון זיי קלאפט איין הארץ, איין גליעד—דאָס הארץ פון פראָלעטאריער, אז זיי אלע האָבען איינע אינטערעס־סען איינען פיינד און דעריבער דארפען זיי, ווען עס קומט זיי נאָר אויס, שטרייטען צוזאממען געגען דעם געמיינזאמען פיינד. און טאקי דער שטרייט פאר די ארבייטער אינטערעססען וועט אין גאנצען צערשטערן אלע נאציאָנאלע פערהאסונגען און פיינדשאפט און עס וועט שליסען איין פעסטען בונד צווי־שען קריסטליכע און אידישע ארבייטער. אלע ווילנער ארבייטער האָבען דע־ריבער מיט גרויסע פרייד געטראָפען די סטאטשקע ביי ליאכינסקין, אין וועלכע די אידישע ארבייטער האָבען צוזאממען מיט זייערע ברידער די קריסטלעכע [געשטריטנ] און מנצח געוועזען.

ווי מיר האָבען שוין געזעהען פון די פריהעריגע פאקטען ווערט דער שטרייט אין דער שוסטעריי אלץ ברייטער און ברייטער, נאָר וואָס ווייטער וועט דער שטרייט ווע־רען אלץ שוועהרער, וואָרום זאָגאר ווילנער איינוואָהנער געברויכען נאָך דערוויילע ווייניג שוכווארג פון אנדערע שטעדט, דאָך האָבען די לעצטע אָנגעהייבען צו קאָנקורירען מיט די ערסטע, און מיט דער צייט וועט אלץ מעהר מעכאנישע שוכווארג אריין אין געברויך און מען וועט איהר קענען וועלוועלער פערקוי־פען און די קאָנקורענציע וועט ווערען נאָך גרעססער. אויסער דעם, ווי מיר האָבען שוין פריהער בעמערקט קאָנקורירען ביי אונז די מאגאזינאָווע שוכ־ווארג מיט די זאקאזנע און וואָס ווייטער שטופט אלץ די ערסטע ארויס די צווייטע. דער שרעקליך לאנגער ארבייטסטאָג, וועלכער עקסיסטירט ביי די מאגאזינאָווע שוסטער, די גרויסע נידערגעשלאָגענקייט ביי די אונטערן שטאָד־

טיגע ארבייטער, די גרויסע עקספּלואטאציע פון זיי, די וועלוועלע מייסטער־סקאיעס הינטערן שטאָדט—דאָס אלץ גיט די מאגאניזאָווע סחורה די מעגליכ־קייט ארויס צו שטופּען די זאקאזנע. דערצו נאָך די קאָנקורענציע פון וואר־שאווער און פּעטערסבורגער מעכאניצעסקי שוכווארג, וועלכע קאָנקורירט נאָך דערוויילע ווייניג, נאָר וואָס ווייטער אלץ מעהרער,—דאָס אלץ וועט בריינגען די זאקאזנע ארבייט צום אונטערגעהן. און דער אונטער־גאנג זעהט זיך שוין ניט גאנץ ווייט, דעריבער דארפען זיך די ווילנער שוס־טער גוט ערקלעהרען וועגען זייער לאגע. געוויס קען זיין אז א טהייל זאקאזנע ארבייט וועט איבער געהען צו מאגאזינאָווע אָבער דאָס וועט זיך דאָך אויך ניט לייכט געבען: מען מוז דאָך אָנגרייטען זיך ערטער, וואו דאָס אהין צו טאָהן און דאָס אליין וועט זיך ניט אלעמען איינגעבען. היינט די איבריגע אלע אוסלאָוויעס פון אזא איבערגאנג איז אויך ניט פאר אלעמען מעגליך; אזא איבערגאנג פון זאקאזנע צו מאגאזינאָווע וועט בריינגען צו זעהר פיל צרות די ארבייטער שוסטער. די בעלי בתים וועלען זעהען אראָב צו נעהמען פון די שכירות, צו פערליינגערן דעם ארבייטסטאָג און די ארבייטער שטעהט פאָר דעריבער זעהר, זעהר א שוועהרע צייט. די שלעכטע צייט האָט שוין [זיכ] אָנגעהייבען, זיי ליידען שוין איצט פון דעם, וואָס איז אזוי ווייניג ארבייט, אָבער ווי מיר האָבען געזעהן שטעהט זיי נאָך ערגערע צייטען פאָר... אז דער שרעק פאר די צוקופט, פאר די ערגערע צייטען האָט שוין געמאכט אייניגע שריט ביי די ארבייטער האָבען מיר געזעהען פון דעם רעכענונג, ווי פיל די ארבייטער איז אויסגעקוממען צו שטרייטען אין דער לעצטער צייט. נאָר ווי עס ווייזט אויס וועט זיי ווייטער נאָך מער אויסקוממען צו שטרייטען, אום חאָטשי פיעל ווינציג צו פערגרינגערען דעם שוועהרען פאל צוליעב דעם אונ־טערגאנג פון די זאקאזנע ארבייט און איבערהויפּט צו פערבעסערען א ביסעל זייער לאגע דארפען די שוסטער איצט אָנווענדען אלע זייערע קרעפטען צו שטרייטען אנטקעגען די שטיק ארבייט, קיין שטיק ארבייט זאָל ניט זיין אין גאנצען, וואָרום קוים דערלאָזען זיי שטיק ארבייט איז אפילע מען זאָל זיי העכערען די מקחים, שאפען זיי פאר זיך איין ארבייטסטאָג אָן א שיעור און אָן א מאָס און צוזאמען מיט דעם ווערט זייער לאגע נאָך ערגער און זייער שטרייט נאָך שוועהרער. די שטיק ארבייט דאָס איז די שעדליכסטע זאך פאר די ארבייטער, זי פערליינגערט דעם ארבייטסטאָג און דורך דעם פערגרעסערט זיך די סוממע אויסגעארבייטע סחורה און דערמיט ווערט פול אלע ערטער, וואו מען קען נאָר פערקויפען, און דאָס בריינגט דערצו, אז די ארבייט ווערט אָבגעהאלטען, אז עס קומט אָן די טוידע צייט. די ארבייטער, וואָס בלייבען אָן ארבייט, קאָנקורירן מיט די ארבייטער, וואָס האָבען יאָ ארבייט, לאָזען ארונטער פון די שכירות, דאנן סטארעווען זיך די, וואָס ארבייטען, נאָך מעה־רער אָן צו ווענדען זייערע כחות אום אויס צו ארבייטען די פריהערדיגע פער־דינסט, עס ווערט ווידער סחורה פיל אין אללע מאגאזינעס און ווייטער דער שטילשטאנד אין דער ארבייט און אזוי כסדר. ווייטער די ארבייט אָן א שיעור שוואכט אָב אלע קרעפטען ביי דעם ארבייטער, זי נעהמט צו ביי איהם זיין כוח און זיין מוח, ער בלייבט טעמפּער, פיהלט ווייניגער דעם דריקונג פון

זיין טרויערדיגער לאגע און היילט זיך ניט צום שטרייט פאר די פערבעסע-רונג. ניט אומזיסט רופט מען יעדער טעמפּען, גראָבען מענשען מיט דעם נאָמען „שוסטער", דער נאָמען איז שוין א־נ־אלטער, א היסטאָרישער, און דעריבער מסתמא, ווייל דער לאנגער ארבייטסטאָג האָט אויסקאליצעט די שוסטער, געמאכט זיי טעמפּ ניט נאָר זייער פערשטאנד, נאָר זייערע געפיה־לען אויך.

די שוסטער דארפען אָנהייבען דעם שטרייט אנטקעגען די שטיק ארבייט און איינפיהרען אויף איהר אָרט די וואָך ארבייט און די שכירות זאָלען זיין ניט קלענער ווי פריהער, און נאָר דאנן וועלען זיי קענען שטרייטען פאר א קורצען ארבייטסטאָג און נאָר דאן וועט דער קירצערער ארבייטסטאָג האָבען איין גרונד, ד"ה נור דאן וועט ער אויסגעהאלטען ווערען. נאָר אום אָנצוהיי־בען אזא שטרייט, דארפען זיי זיך פעריניגען אין איין פעסטען בונד, און מיט פעריניגטע קרעפטען ארויס אויפ־ן שטרייט, און אויב פריהער פלעגט מען אונטער דעם וואָרט „שוסטער" פערשטעהען א גראָבען מענשען, וועט מען איצט אָן דעם מוזען פערגעסען, וואָרום די שוסטער הייבען שוין אויף זייערע קעפּ, גלייכען שוין אויס זייערע אינגעבאָגענע רוקענס און קוקען שוין מיט אָפענע אויגען אויף זייערע פינסטערע וועלט און פאָדערן שוין, אז זי זאָל ווערען פאר זיי לעכטיגער.

מינסק, 27 טען סעפּטעמבער 1896

דיא סטאצקע פאָן דיא מינסקער שוסטער

אין מינסק, יאנואר מאָנאט, האָט זיך אָנגיפאנגען א סטאטשקע בייא דיא שוסטער, וועלכע איז מערקווירדיג צוליב איהר דויערהאפטיגקייט און דיא פעסטקייט פאָן דיא ביידע צדדים (זייטען). אָנטהייל האָבען אין איהר גענו־מען 40 מאנן. זייא האָבען געארבייט אין 10—8 מייסטערסקאיעס, און ארבייטג־דיג פאָן שטיק ביז 3 רובל דיא וואָך, געארבייט האָבען זייא אין קאָנטראקטען אין גאנצען אָבהיינגענדיג פאָן דעם ווילען און קאפריז פאָן בעלי בתים, וועגען איין באשטימטען ארבייטסטאָג איז ניטאָ וואָס צו ריידען. זייא פלעגען ארבייטען אָפּט ביז שפּעט אין דער נאכט, און אין סעזאָן־צייט גאנצענע נעכט אויך, דיא פאָדערונגען פאָן די ארבייטער זיינען געווען 12 שטונדיגען ארבייטסטאָג, און 2 שטונדען אויף פרישטאָג און מיטאָג, מען זאָל מאכען מיט זיי געשריע־בענע אוסלאָוויעס, קאָנטראקטען אויף איין יאָהר.

דיא מייסטערס דיא בעלי בתים האָבען געהאט זייער אייגענע אָרגאניזאציע זייער אייגענע קאסטע פון וועלכע זייא האָבען געהאָלפען דיא אָן עמערע בעלי בתים, זאָגאר דיא גרעסטע טהייל געלד איז בייא זיי אווען געגאנגען אויף בראָנפין און אויף צוהאלטען צוויי סקאנדאליסטען וועלכע האָבען געדארפט הארגענען די סטאצעניקעס. דיא סקאנדאליסטען פלעגען זיך בענוצען מיט אָקסענע קישקע אָנגעפילט מיט דראָב; דיא בעלי בתים פלעגען נאָך בענוצען זיך מיט אזא מיטטעל: זייא פלעגען חאפען דיא ארבייטער און מיט געוואלד זייא אווען

שלעפען אין דיא מיסטערקאיעס. זיא פלעגען האָפען אז דער מיט וועלען זייא נייטען דיא ארבייטער זיך צו נעהמען פאר דער ארבייט און דאָס וועט האָבען איין איינפלוס אויף די איבריגע ארבייטער.* די ארבייטער פלעגע אָבער בייא דער ערסטער מעגליכקייט אנטלויפען פאָן זייערע ארבייטגעבער. דיא מיטלען פון דיא בעלי בתים אנטקעגען דיא שטאצעצניקעס פלעגען דיא לעצטע זייער ערגערן. פון כעס[האָבנ זיי] גוט צוהארגעט אייניגע בעלי־בתים שוסטער אזיי דאָס מען האָט געמוזט זיי אוועק שיקען אין די באָלניצעס. איינער פון די גישלאָגענע האָט אָנגיגעבען אין סוד אויף א מאן 20 פאָדמאסטעריעס. מע זאָגט אז די 20 ארבייטער זיינען גאָר ניט גיווען די וואָס האָבען איינטעל געגומען אין דער גישלעג נאָר דער גישלאָגענער האָט גלאט גיחאפט וועמען עס איז אים אריין אין זינען. די סטאצקע האָט געדויערט 8 וואָכען און האָט זיך געענדיגט מיט דעם נצחון פון די ארבייטער. אלע זייערע פאָדערונגען זיינען ערפילט געוואָרען. די בעלי בתים האָבען נאָך געגעבען אויף אללע פונקטען. די אורזאכע צולייב וועלכע די בעלי בתים האָבען זיך אזוי לאנג גי־האלטען איז נאָר די וואָס די סטאצקע האָט זיך אָנגעהייבען ניט אין קיין גוטע צייט: דער וויינטער סעזאָן איז געווען צו ענדע און די בעלי בתים האָבען זיך אונטער געגעבען נור אין אָנהייב פרילינגס סעזאָן. די ארבייטער האָבען זיך גאהאלטען זעלטען גוט. ניט איינער פאָן זיי איז פאר די גאנצע צייט קיין [מאָל] ניט געגאנגען פרייוויליג צו דער ארבייט. פיל ארבייטער פון אנדערע מלאכות האָבען זיי גהאלפען געשטיצט מיט ראטה און געלד.

אין אָנהייב מערץ מאָנאט איז פאָרגעקומען נאָך א סטאצקע אויף מאנעס־זאָהנס פאבריק פון מעכאנישע ארבייט און שטרוק.** דאָרטען ארבייטען ביז 45 מאן פון זיי 6 מיידלאך בעקומען פון 60 קאָפ. ביז 1 רובל 20 קאָפ. א וואָך. 12 איינלאך באקומען פון 50 קאָפ. ביז 1 רובל די וואָך, 13 גרויסע ארבייטער פון 1 רובל 20 קאָפ. ביז 2,50 א וואָך און 14 בעלי מלאכות שלאָס־סער פון 3 רוב. ביז 5 רובל. ארבייטען פלעגען זיי פון 6 אין דער פריה ביז $6\frac{1}{2}$ אין דער נאכט. אויף פרישטיג פלעגען זיי בעקומען 1 שעה און אויף מיטאָג $\frac{1}{2}$ שעה, אללע ארבייטער זיינען דאָרטען אידען און דעריבער בעקומען זיי אזוי פיל צייט אין דער פריה ווייל זיי דארפען דאוונען חאָטש אין אמת'ן דאוועגען זיי זייער זעלטען. דיא ארבייטער האָבען געפאָדערט מען זאָל זיי געבען נאָך איין $\frac{1}{2}$ שעה צו מיטאָג, דער בעל הבית האָט זיך ענט־זאָגט, ווייל ער האָט ער[קלערט] אויב ער זאָל זיי געבען מעהר צייט אויף מיטאָג וועט ער גיט קענען קאָנקורירן מיט די איבעריגע פאבריקאנטען. אז די ארבייטער האָבען געמעלדעט אז זיי מאכען א סטאצקע, האָט דער מייס־טער געהייסען בריינגען א רעוואָלווער און האָט געזאָגט אז אויב דיא ארבע־טער וועלען זיין גרויסע עקשנים וועט ער שיסען. די ארבייטער האָבען זיך

---

* וועגן מינסקער שוסטער-שטריק ברענגט מיר אלס בײַלאגע צום „אידישען ארבייטער" א באשרײַבונג פון בענטשע לעוויז, וועלכער איז געווען איינער פון די אָרגאניזאטערס פון דעם דאָזיקן שטרײַק. ר ע ד.

** שטרוק איז געווען איינער פון די אייגנטימער פון דער פאבריק. אונ דאָ וועט געמיינט. אז דער שטרײַק איז פאָרגעקומען אם מאנעסזאָנס אונ שטרוקס פאבריק פון מעכאנישער ארבעט. ר ע ד.

אוועק געשארט. אין דער סטאצקע זיינען געשטאנען 25 מענשען פון זיי צווייא ארבייטערקעס. די סטאצקע האָט געדויערט איין טאָג און דער בעל הבית האָט זיך אונטערגעגעבען. פון דעם נצחון האָבען גינאָסטען אללע ארבייטער פון דער פאבריק אפילע די וואָס האָבען זיך ניט געשטעלט.

אין עטלעכע טעג ארום איז געקוממען דער פאבריצנער אינספעקטאָר און האָט געפאָדערט מען זאָל ארויסגעבען די בונטאָוושטציקעס נאָר דער בעל הבית האָט מורא געהאט אָנצווויזען אויף וועמען עס איז, און דער אינספעקטאָר איז אוועק מיט גאָר ניכט.

אין די לעצטע צוויי סטאצקעס וואָס זיינען דאָ באשריבען האָט זיך פאָליצייי ניט גישטעקט.

וואַרשע דעם 15 סעפטעמבער

מיט וועמען מען זאָל נור רעדען וועגען וואַרשע איז יעדערער איבערצייגט, אז אין דער שטאָדט איז די ארבייטער בעוועגונג צווישען פאָליאקען און אידען זעהר גרויס, אז דאָ איז זי גרעסער וויּ אנדערס וויּ. וועגען די פאָליאקען וועל איך דאָ ניט ריידען, נור וואָס געהערט די אידישע ארבייטער בעוועגונג איז דער אָנגינאָמינער מיינונג דורכויס פאלש. אמת וואַרשע איז איין גרויסע שטאָדט מיט איין גרויסען צאָל פאבריקען און ארבייטער, אמת אין וואַרשע טרעטען ארויס די קלאסען געגענזעצע, די פיינדליכקייט צווישען די אינטערעסען פון די בעלי בתים און די ארבייטער פאלען שארפער וויּ אנדערט-וועגען. דאָך, פון דעם וואָס די קלאסען געגענזעצע עקסיסטירען אין לעבען איז נאָך ניט געדרונגען אז דער קלאסען בעוואוסטזיין עקסיסטירט אין דער זעלבער צייט ביי די ארבייטער — פון איינע ביז די אנדערע איז נאָך גאנץ וויט און טאקי דער קלאסען בעוואוסטזיין האָט נאָך ביז די לעצטע צייט געפעהלט ביי די וואַרשעווער ארבייטער און נאָך איצט פעלט ער אויס אין די גרעסטע טהייל פון זיי. שילע וועלען זיך דעריבער וואונדערען, זיי וועט פאָרקימען אז איך האָב איין טעות, אז איך וויס ניט גוט די לאגע דאָ אין וואַרשע. דאָך קיין טעות האָב איך ניט. די אידישע ארבייטער בעוועגונג דאָ אין וואַרשע איז טאקי וויט געבליבען הינטער אנדערע שטעדט, עס זיינען דאָ פיל אורזאכען פון דער טרויעריגער ערשיינונג, איניגע פון זיי וועל איך אופווייזען. די אידישע ארבייטער מאסע וויניגסטענס די ברייטע שיכטע אירע פערשטייט ניט, רעט ניט און לייענט ניט אויף פוילישׁ. איהר שפראכרעדע איז זשארגאָן, אויף דעם לייענען ארבייטער און פערשטייען ביכער. די פאָרשטעהער פון פאָלנישע ארבייטער בעוועגונג צוליב דעם אלליין ווען זיי וואָלטען שוין גיוועלט [ארבעטן צווישן די יידישע ארבעטער וואָלטן זיי] ניט גיקענט גאָרנישט טהאָן, די גאנצע ליטעראטור פון די פאָלנישע ארבייטער איז געווען פאר די אידישע מאסע [ניט] פערשטענדליך, און דערביי [זיינען די יידישע ארבעטער] געשטאנען גאנץ [אָן]אזייט פון די פאָלנישע ארבייטער בעוועגונג. די פאָרשטעהער פון דער פוילישער ארבעטער בעוועגונג האָבן אויף איהר קיין איינפלוס געהאט. די [פוילישע] ארבייטער

בעוועגונג איז אלץ געוואקסען האָט זיך אלץ געשטארקט, זי האָט ארומגענומען אלץ גרעסערע און גרעסערע שיכטען אין דער ארבייטער מאסס. נאָר דער אידישער פראָלעטאריאט איז געבליבען עוויגלידְ אין טיפען שלאָף, אזוי ווי פערשטיינערט. די פאָלנישע ארבייטער האָבען [געשטרייקט] און דערשלאָגען זיך איין קורצען ארבייטסטאָג און דיא האנדווערק[ער] ארבייטען זעלטען מערער ווי 12 שעה. די אידישע ארבייטער ארבייטען 14—16 און 18 שעה אויך. די קליידערנייטערקעס און וועשנייטערקעס די פאָלנישע ארבייטען 10—11 שעה. די אירישע קליידער- און וועשנייטערקעס ארבייטען 12—14 שעה. אין אפולע פאבריקען, ארבייטען די קריסטען וויניגער ווי די אידען (אזוי צום בישפיל, אויף דער פאבריק פון שלעסער בייא פראָישווער ארבייטען די קריסטען 12 שעה און די אידען 13 שעה, אזעלכע ביישפילען קען מען בריינגען פיל). דער אונטערשייד איז ווי איר זעט [גרויס], און ניט ווילעגדיג קומט איריין אזא פראגע אין זינען: צו דען קען דאָס זיין אז דער אידישער פראָלעטאריאט האָט צווישען זיך ניט אזיינע פייהיגע מערער פערשטענדיגע ארבייטער? אויב יא טו ווי זיינען זיי? וויהין זיינען אוועק די [בעסערע] פאָרשטעהער פון די אידישע ארבייטער? ווי איז די אינטעללי-גענציע וואָס פערהיט די אינטערעססען פון ארבייטער קלאסס?

יעדער פערשטענדיגער ארבייטער וויס אז דער קלאססען בעווסטזיין קומט ניט מיט א מאָל, ער ארבייט זיך אויס ביסלעכווייז, לאנגזאם איינציגע שפראָנגען פון אזא קלאססען בעווסטזיין זיין געוועזען און וועלען זיין אלע מאָהל אפילע ביי דעם אונענטוויקעלסטען פראָלעטאריער, נור די פיי-היגערע די פערשטענדיגערע פאָרשטעהער פון דער ארבייטער מאסס דארפען קענען בענוצין זיך מיט די איינציגע שפראָנגען זיי ערקלעהרען יעדער מאָל צוזאמען בינדען זיי אללע צוליב דעם אז דער ארבייטער זאָל קוקען אויף אלץ מיט די אויגען פון איין ארבייטער, ער זאָל קענען פערשטיין יעדער פאקט פון זיין לעבען, וואָס פיר אים איז גוט און וואָס שלעכט, ווער איז זיין פיינד ווער זיין פריינד, מיט איין וואָרט — ער זאָל בעקומען זיין פולין פערשטאנד פון זיינע אינטערעסען וי וויט זיי זיינען פיינדליך צו די אינטערעסען פון די בעל בתים, ווי דער ארבייטער מוז שטרייטען אנטקעגען די בעלי בתים אום צו פערטהיידיגען זיינע אינטערעסען; אז דער ארבייטער וועט אלץ פער-שטיין דאן וועט ער זיין א „סאָזנאטעלנער" איין קלאסען בעווסטער ארבייטער.

לאָמען זעהן איצט צו האָבען די ענטוויקלטערע אידישע ארבייטער גיטאָן אזוי אנטקעגען זייערע חברים ארבייטער וועלכע האָבען וויניגער פון זיי פאר-שטאנען? צו האָט זיי געהאָלפען אין דעריין די אידישע אינטעליגענציע? ניין, פילע וועלען געווים פרעגען: שטייטס וי אזוי קען דאָס זיין? דער פאָלישער רעוואָליוציאָנער פראָלעטאריאט האָט דאָך אין זיינע רייהען פיל אידישע אינ-טעליגענטען און ארבייטער? וויזאָ? דאָס איז ריכטיג אָבער וואָס קומט דער-פון ארוים? די אינטעליגענטען זיין געוואָרען פאָליאקען מיט לייב און זייל, די פאָלישע שפראכע — איז געוואָרען זייער שפראכע, די פאָלישע ליטעראטור — זייער ליטעראטור. די אידישע ארבייטער-מאסע האָט פאר זיי גאָר ניט עק-

סיסטירט. פאר די גאנצע צייט וואָס די פּאָלישע ארבייטער בעוועגונג עקסיס-טירט האָט מען פיר די אידישע ארבייטער ארויסגעגעבן נור איין ביכל „וואר פון וואָס לעבט"* א ביכעל וועלכער קען ניט נוטצען פאר די גאנצע מאסע. זיי אלע די אידישע פּאָרשטעהער זיינען געווען ניטצליך נאָר דעם פּאָלי-שען ארבייטער בעוועגונג. זיי האָבען פערשפרייט פערשטאנד נור צווישען די פּאָלישע ארבייטער מאסע. זיי זיינען אָבער געווען גאנץ אוניצ-ליך די אידישע ארבייטער מאסע: זיי זיינען ניט איריין געגאנגען אין איהרע אינטערעסען, די אידישע ארבייטער זיינען געבליבען אלץ בלינד, אונעטווי-קעלט, פערייאגטע, נידערגעשלאָגענע אָן פערשטאנד אָן פערלאנג צו קעמפּפען פאר זייערע אינטערעסען. — נאָך מער, אָט די אונפערשטענדליכקייט, אָט די שוואכע ענטוויקלונג פון קלאסען בעוואוסטזיין, אָט די מוטקייט פון קאמפף פיר איהרע אינטערעסען — די אלע אורזאכען אין וועלכע די אידישע ארבי-טער מאסע איז פארשטייט זיך גאָר ניט שולדיג האָבען נאָך ארויסגערופען אנטקעגען זיי האָכאכטונג פון די קריסטען — אפילע פון די קריסטליכע ארבייטער אויך... עס איז טרויריג אָבער ריכטיג.

די לעצטע צייט אָבער האָט עס אָנגיהייבען גיין בעסער, א יאָר אָנדערט-האלבען צוויי צוריק, האָט דער אידישער פּראָלעטאריאט אייניגע פייהיגערע פערשטייענדיקערע ארבייטער וועלכע האָבען מערער פערשטאנען זייער פליכט אנטקעגען די אידישע ארבייטער מאסע און די אינטערעסען פון די אידישע ארבייטער. זיי האָבען זיך שוין צוגעהערט צו די אינטערעסען, זיי האָבען זיך געוווממען צו באשיצען זייערע אינטערעסען. א שווערע ארבייט איז זיי פאָרגעשטאנען: אויף וועקין די אידישע ארבייטער מאסע פון איהר שלאָף, בעקעמפּפען איהר גלייכגילטיגקייט געבען איהר פערשטאנד, צוגעבען איהר מוט ענטוויקלען אין איהר דעם וואונש צו שטרייטען פיר איהרע אינטערעסען צו שטרי-טען מיט'ן קאפיטאל און מיט די איבריגע ארבייטער פיינד. נאָר די שוועריגקייטען האָבען קיינעם ניט דערשראָקען און די ארבייט האָט זיך אָנגעפאנגען. פאר די מאסע איז אלץ געווען איין נייס: אז זיי פלעגען דערהערען דעם וואָרט „סאָלידארנאָסט" — אחדות פלעגען זיי פרעגען וואָס איז דאָס אחדות? דער קאמפף — וואָס איז דאָס אזעלכעס קאמפף? צו וואָס איז ער? לייענען וואָס עס איז — צו וואָס איז דאָס לייענען, עס איז ניטאָ קיין צייט. עס ווילט זיך ניט און אזוי ווייטער. קאסעס אָרגאניזאציעס, אפילו סטאצקעס אלץ איז גע-וועזען פיר די אידישע ארבייטער איין אונפארשטענדליכע שפראכע. מען האָט געדארפט אָנהייבען גאָר פון אלף ביית פון דאָס וואָס אין יעדערע אידישע שטאָט איז שוין לאנג בעוואוסט. די גרופע אידישע סאָציאל-דעמאָקראטען אין וואַרשע האָט ארויסגעלאָזען איין אויפרוף אין וועלכען עס האָט זיך ער-קלערט די וויכטיגקייט די ביידייטען פון קאסעסס, פון אחדות פון קאמפף פאר דעם קורצען ארבייטסטאָג די נייטיגקייט ארויסצושטעלען אנטקעגען די קראפט פון דיא קאפיטאליסטען — די קראפט פון פּראיניגטע ארבייטער. איין גרויסען איינפלוס האָט געמאכט די בראָשיורע „לאנג און מאָגער" אָדער

* דאָ וועלט געמיינט ש. דיקשטיינס ביכל „פון וואָס איינער לעבט". ר ע ד.

דער „ארבייטסטאָג" וועלכע מען האָט פערשפרייט אין אייניגע עקסעמפלארען, נאָר איבערהייבט האָט געווירקט די מונדלעכע אגיטאציע. עס איז אוועק איין קורצע צייט; און דער אידישער פראָלעטאריאט האָט בעקוממען גאָר איין אנדער אויסזעהען: די ארבייטער הערען ניט אויף צו רעדען וועגען קאסטעס, אָרגאניזאציעס וועגען דעם קאמפף מיט דעם קאפיטאל, וועגען די עקספלאָאטאציע פון די פאבריקאנטען און מאסטערס, וועגען די נייטוועגדיגקייט צו שטרייטען פיר העכערע שכירות און איין קירצערען ארבייטסטאָג. די ארבייטער פון פראָנשווער שלעססער פאבריק האָבען ערגעץ ווי געפונען דעם ביכעל „ארבייטסטאָג", האָבען אים איבערגעלייענט און גלייך פערשטאנען אז אלץ וואָס ער בעווייזט איז רעכט, איבערהויפט האָט זיי פערדראָסטען וואָס זיי 200 מאן אידישע ארבייטער האָרעווען 13 שעה און די קריסטען מער ניט ווי 12 שעה. פראָנשווער האָט בעמערקט די אונצופרידענהייט פון די ארבייטער און מיט אייניגע פון זיי האָט ער זיך דורכגערעט, ער האָט ניט דערלאָזען צו א סטאצקע און עפעס ווי פון זיך אליין האָבען די אידישע ארבעטער אָנגעפאנגען צו ארבייטען $12^1/_2$ שעה אָנשטאָט 13 שעה. איצט קען מען האָפפען אז אין געכין וועט דיא אנדער איבעריגע האלבע שעה אויך אראָב. דער קאמפף צו פארקירצען דעם ארבייטסטאָג האָט זיך פערשפרייט איבער-הויפט ביי די קאסטען מאכער, די מלאכה איז איבערהויפט ניט פון גרויסען האנד און אין די גרעסטע מאסטערסקאיעס ארבייטען מער ניט ווי 6—5 מאן. די הויפט ארבייטער זיינען עלטערע מענשען. ביי די קאסטען מאכער איז כמעט יעדען טאָג סטאצקעס און אלע מאָל פירען זיי אויס, זיי ארבייטען שוין איצט אלע ניט מער ווי 12 שעה. די געצאָלט פיר יעדער קאסטען איז גרעסער, די האָלץ צו די קאסטענס בעסערע, גרינגערע אויסצוארבייטען. נאָך פאקטען וועל אין פאָר-לייגען איין אנדער מאָל.

די שטרייט פאר אקורצען ארבייטס טאָג לערנט די ארבייטער זייער פיל: זי ווייזט זיי ווי ווייט זיי האָבען זיך ניט צו פערלאָזען אויף די געזעטצע. פיר די ארבייטער זיינען זיי טויט ביז ווענען די ארבייטער שטרייטען ניט אז מען זאָל זיי האלטען. אין רוסלאנד עקסיסטירט א געזעץ וועגען א 12 שעהיגען ארבייטסטאָג, דער געזעצ עקסיסטירט שוין מעהר ווי הונדערט יאָהר און חאָץ אין וואַרשע איז דאָ א סטארשער פאבריצנער אינספעקטאָר מיט פאָמאָצגיקעס חאָץ עס איז דאָ א שטרייגנע פאָליציי וועלכע דארף אויפזען אז די געזעצען זאָלען ערפילט ווערען דאָך איז דער געזעץ געווען אויפן פאפיר ביז די ארבייטער האָבען זיך געגומען צו שטרייטען פיר איר. די וואַרשאווער ארבייטער וועלען זיך מיט פעראיניגטע קרעפטען דערשלאָגען אז דעם געזעטץ זאָל מען האלטען. מיט זייערע פעראייניגטע קרעפטן וועלען זיי זיך דערשלאָגען גיט נור דאָס אליין ניט נאָר די פערבעסערונג, נאָר אפילו אויך די קראפט איז ביי זיי אין די הענט, די פעראייניגטע קרעפטען פון די ארבייטער קען קיין זאך קיין מענש ניט בעזיגען.

לאָמיר זע בירדער און שוועסטער זעהען צו שטרייטען צו קעמפפען אום צו דערגרייכען אין בעסערען מענשליכען לעבען.

ווילקאָווישק דען 23 טען סעפטעמבער 1896.

אין ווילקאָווישק ארבייטען ביז 300 ארבייטער אויף 5 פאבריקען. צווייא גרעסטערע אויף איינע איבער 100 אויף די אנדערע ביז 95 ארבייטער און דיא איבריקע דריי קלענערע. דיא בערסטער פון ווילקאָווישק זיינען א טייל דאָר־טיגע איינוואָהנער, א טייל צוזאמען געפאָרענע, די לאגע פון די בערסטער איז ביז די לעצטע צייטען געווען זהר א שלעכטע. געארבייט האָט מען דאָרטען אָן איין שיעור, 14־15־16 שעה אין מעת לעת און א מאָל נאָך מערער אויך, די שכירות איז דאָרטען זייער א קליינע—דורכשניטלעך 4 רובל די וואָך, וויל דאָרטען עקסיסטירען ווי אידערהויפט בערסטעריי, פערמיטטלער צווישען די בעלי־בתים און ארבייטער—פאָסרעדניקעס, פאָסרעדניקעס נעמען אָן ביין בעל־בית די ארבייט און זיי דינגען שוין פון זיך ארבייטער. די פאָסרעדניקעס בעקומען ביין בעל־הבית געצאָלט פון יעדער פוד בעזונדער—דיא ארבייטער בעקומען פון וואָך. אזוי איז אין דיא גרעסטע טהייל פאבריקען ביי די בערסטערס, נור אין ווילקאָווישק האָבען די ארבייטער געלייעטען פון דעם מהרער ווי אומעטום. זיי האָבען געארבייט אָן א שיעור און האָבען פערדיענט ווייניגער וויא די ארבייטער פון אנדערע שטעדט. די פאָסרעדניקעס פלעגען אָנעמען די ארבייט פון [באלעבאָס] וועלווועלער. זיי האָט געלוינט, זיי האָבען געהאט וואָלווועלע ארבייטס־פערד. פון יעדען ארבייטערס רובל פערדינט יעדער פאָסרעדניק 22—25 קאָפ׳ ד. ה. 22 אָדער 25 פראָצענט נאָר ניט נאָר פון די שווערע ארבייט, פון די קליינע געצאָהלט ליידען די ווילקאָווישקער ארבייטער. דיא פאָמעסצעניעס זיינען קליין, קיין וועגטעלאציאס זיינען ניטא. די פול פון דיא צעטינע פאלט שטענדיג אויף די לונגען, עסט זיי אויף און בריינגט דיא בערסטער צו צאכאָטקע. כמעט א העלפט ווילקאָווישקער בערסטער ליידען אויף לונגענקראנקהייטען, אויסערדעם פון שטענדיגען שטיין ביי דער ארבייט בעקומען זיי וואונדען אויף דיא פיס. ביז מיט א יאָהר אָנדערטהאלבען צוריק איז געווען אין ווילקאָווישק זהר שטיל, די קראנקהייטען זיינען געווען שטארק פערשפרייט, דאָ האָט יענער, דאָ דער אנדערער געמוזט וואַרפען די ארבייט און גיין אין באָלניצע, אָבער דיא איבריגע ארבייטער האָבען ניט געמערקט אין וואָס ליגט זייער אומגליק, זיי האָבען זיך געסטארעווט צו ארבייטען וואָס מערער אום נאָר צופריעדען צו שטעללען דעם בעל הבית וועלכער פלעגט שטענדיג זיך הערויסשטעלען פיר זייער בעל טובה. זיי פלעגען אפ־נארען דעם אינספעקטאָר וועלכער פלעגט אמאָל צוויי מאָל אים יאָהר ארא־קומען אין פאבריק אים כלומרשט ארומקוקען, זיי פלעגען זאָגען, אז זייא ארבייטען מעהר ניט ווי 12 שעה אז זיי האָבען צוויי שעה פריהשטיק און מיטאָג, אז זיי איז אידערהויפט זהר גוט ביי דער ארבייט. דער אינספעקטאָר פלעגט אוועק פון פאבריק פריינדלעך גריסענדיג דעם פאבריקאנט, וועלכער פלעגט איהם פיר זיין פריינדליכקייט ווייסען ווי דאנקבאר צו זיין. דיא ארא־בייטער פלעגען גאָר ניט פערשטיין ווי וויים זיי זיינען אנטקעגען זיך אליין, אנטקעגען זייערע אייגענע געזונד צוהערענדיג דעם בעל הבית, וועלכער פלעגט שוין פריהער וויסען וען דער אינספעקטאָר וועט זיין און פלעגט אָנזאָגען די ארבייטער ווי צו רייידען. אָט אזוי איז געווען

ביז דער צייט ווען אין ווילקאָווישק איז געקומען איין בערסטער פון איין אנדער שטאָט, ווי די בערסטער האָבען געעפנעט זייערע אויגען און געזעהען ווי זיי האלטען אין דער וועלט. דער ארבייטער האָט זיך אלץ צוגעקוקט צו די ארבייטער וואָס בייגען אזוי טיף דעם קאָפּף, און נאָך ניט רעדענדיג מיט זיי האָט ער זיי פערוואונדערט מיט זיין האלטען זיך אנטקעגען דעם בעל הבית, פון וועלכען ער האָט זיך ניט געלאָזען טרעטען. אין יעניגע צייט נאָך זיין קומען איז פאָרגעקומען אזא צופאל: מען האָט אָבגעגעבן א בערסטער פיר א סאָלדאט און איז געשטאָרבען פון צאחאָטקע, מען האָט איהם געפאלמעסט, און געפונען. אז זיינע לונגען זיינען איינגעלעכערט אין גאנצען פון דיא פול. דאָס האָט געמאכט א גרויסען טומעל אין שטעטיל, דער געקומענער ארבייטער וועלכער האָט ביז אהער נאָר צוגעקוקט און צוגעהערט צו זיי האָט ניט דורכגעלאָזען דעם צופאל—האָט איהם ערקלעהרט פיר דיא ארבייטער. דיא פריערדיגע רוהיגקייט און צופרידענהייט מיט דער פינסטערער לאגע האָט זיך אביסל אומגעביטן. צו דער צייט זיינען אראָפגעקומען נאָך אייניגע מעהרער פערשטענדיגע ארבייטער, וועלכע האָבען געהערט אז עס דורמעלט זיך עפעס אין פינסטערן ווילקאָווישק און האָבען געוואָלט דעם דרומעל געבען א נאָמען. זיי פלעגען מיט די ארבייטער רעידען אויף די פאבריקען ווי פיעל זיי האָבען נאָר געקענט, זיי פלעגען זיי צוזאמען קלייבען הינטערן שטאָט, זיי פלעגט אויסקומען צו בעהאלטען זיך אין צוגראבינצ פון די פיינדליכע אויגען, זיי האָבען אָבער פון קיין זאך זיך ניט אָבגעשטעלט. דער שטרייט וועלכען זיי האָבען געפיהרט אין די שטעט פון וואנען זיי זיינען געקומען האָט זיי געלערנט, אז אום צו שטרייטען און זיגען מוז מען אָנוועגדען אלע מיטלען, אז די ארבייטער וועלען זיגען אז זיי וועלען זיך נאָר פעסט האלטען. זיי האָבען געהאט זייער א גרויסען איינפלוס אויף די ארבייטער וועלכע האָבען א ביסעל גיעפענט די אויגען, האָבען שוין אָנגעהויבען אנדערש צו קוקען אויף זייערע פאלשע בעלי טובות, און האָבען אָנגעהויבען צו ריידען צווישען זיך ווי זיך צו העלפען. צו דער צייט איז העראָבגעקומען אין ווילקאָווישק דער אינספּעקטאָר. ווי געווינטליך האָט ער גיווארט אויסצוהערען אז דיא ארבייטער איז גוט, בעקומען די דאנקבארקייט פון די פאבריקאנטען און צופריעדען פאָהרען צוריק. אָבער דער מאָל איז גאָר אנדערש געווען: אויף צווי פאבריקען זיינען צווי ארבעטער פון דיא געקומענע ארויסגעטרעטען און האָבען פאָרגעלייגט דעם אינספּעקטאָר דיא ריכטיגע לאגע: דיא ארבייט אָן א שיעור, דיא שלעכטע אוסלאָווישקער צוליעב וועלכע עס הערשען אזוי די קראנקהייטען בייי די ווילקאָווישקער ארבייטער. אייניגער פון זיי האָט אים פאָרגעלייגט צו פיהרען אויף די איבעריגע פאבריקען און אויך דאָרטען אופווייזען די ריכטיגע אוסלאָוויעס. דער אינספּעקטאָר איז אזוי ווי געווינטליך אוועקגעפאָרען און האָט פיר די ארבייטער גאָר ניט אויפגעטאָן. די געווינטליכע דאנקבארקייט פון די בעלי הבתים איז אים דעם מאָל אויך זייער געפעלען געווארען. גלייך אָבער נאָכדעם האָבען די בעלי הבתים ענטזאגט די צווייי ארבייטער, וועלכע האָבען געוואגט צו זאָגען דעם אמת. דיא ארבייטער פון ביידע פאבריקען האָבען זיך געשטעללט און זיינען ניט געגאנגען צו דער ארבייט ביז מען האָט ניט צוגענומען צוריק

זייערע צוויי העלדישע ברידער וועלכע זיינען אזוי דרייסט ארויסגעטרעטען פאר דיא ארבייטער אינטערעסען, ניט קוקענדיג אויף דעם וואָס זיי קענען אליין דאריבער ליידען. די ארבייט האָט זיך אָנגעהויבען וויא פריהער, אָבער די רו-היגקייט, די צופריידנהייט פון דיא ארבייטער מיט זייערע פינסטערע לאגע האָט זיך אומגעביטען, און אז עס איז געקומען נאָך סכות—דאָס הייסט די צייט וועו דיא בערסטער דינגען זיך אָן אויף דעם נייעם האלבען יאָהר ביז פסח האָבען זיי אָביאוועט אז מעהר וויא 12 שעה וועלען זיי ניט ארבייטען. די בעלי הבתים האָבען ניט פיעל געשטרייט און האָבען איינגעוויליגט. זיי האָבען געהאָפט אויף דעם אז זיי וועלן דאָך בלייבען ביי דעם זיירigען, וואָ-רום די ארבייטער גופע וועלען מורא האָבען זיי זאָלען ניט פערדינען וויניגער און זיי וועלען צוריק ארבייטען וויא פריהער. זייער רעכנונג איז געווען ניט ריכטיג. דער פונק פון פערשטאנד וואָס האָט אויפגעהויבען די ארבייטער פיר זייערע ברידער איז [דעם מאָל] געווען נאָך צו שוואך אום איבערצובייטען זייער פריערדיגען לעבען, זייער בעהאנדלונג זייער שטעלונג אנטקעגען דעם בעל הבית, און אז דער בעל הבית האָט זיי איבערגעגעבען דעם גלעקעל און געזאָגט, ברידער קלינגט וועו איהר ווילט אָבער געדענקט אז איר בריינגט מיר אום דערמיט, האָט זיך זייער האנט אָפגעשטעללט און זיי האָבען ווידער געארבייט ביז 10—11 אין דער נאכט פון 5 ביז 6 פארטאָג. דער ערשטער שריטט האָט זיך ניט איינגעגעבען. דער פערשטאנד פון זייערע אינטערעסען איז געווען שוואך, דאָך אָבער האָט אויך דער שריט געבראכט זיינע פרוכט. דיא ארבייטער וועלכע זיינען אהין [געקומען] פון די ארומיגע שטעדט וואו די בערסטער האָבען שוין געשטרייט און געזיגט וו זיי האָבען זיך דערשלאָגען איין 12 שעהיגען אר-בייטס-טאָג גרעסערע שכירות, בעסערע פאָמעסצענעס אין אייניגע ערטער—די אר-בעטער וועלכע האָבען שוין גוט פערשטאנען וער איז זייער פייגד און וער זייער פריינד, האָבען שוין אָנגעווענדעט אלע מיטטלען אום נאָך צו עפענען די אויגען זייערע ברידער. עס האָט זיך געטומעלט און געטומעלט דעם גאנצען יאָהר. דיא ארבייטער האָט אָנגעהויבען צו פערדריסען וואָס זיי האָבען זיך געלאָזען ארייז נארין אין זאק פון זייערע פאלשע בעלי טובות און זייא האָ-בען אָנגעהייבען ארויס צו וויזען זייער אונצופריידנהייט מיט דיא בלוטזייגער. די ערסטע זאך האָבען א גרויסע טהייל ארבייטער אויפגעהערט צו צאָהלען אין דיא קראנקען-קאסטע, וועלכע די פאָמערדניקעס האָבען געמאכט צוזאמען מיט דיא ארבייטער און דערמיט זיי צוגעבונדען צו זיי. דיא ארבייטער האָ-בען אָנגעהייבען צו פערשפרייטען דעם געדאנקען אז איידער צו צאָהלען אין די קאסע אום צו קריגען א דאָקטער וועו מיר זענען קראנק, לאָמיר בעסער זוכען מיטלען ניט צו זיין קראנק. דער טומעל איז געוואָרן אלץ גרעסער, און אייניגע פון די ארבייטער וואָס האָבען שוין געכער פערשטאנען האָבען זיך צוזאמען געקליבען און זיך בעראט וויא צו בענוטצען דעם טומל, וויי צו בריגען זייערע ברידער צו דעם שטרייט פיר דעם 12-שעהיגען ארבייטס-טאָג. זיי האָבען בעשטימט אז שטרייטען קען מען צו דער צייט נאָר די שטרייט דארף מען אָנהויבן פריהער אויף איין פאבריק און דער נאָך אויף די איבריגע, דאָס איז געווען מיט א וואָך צוויי פאר תשעה באב. זיי האָבען אויסגעארבייט

פונקטען ווי צו פיהרען די שטרייט, אין א וואָך ארום האָט זיך געמאכט אין דער פאבריק וואו זיי האָבען גערעכנעט אָנצופאנגען דעם שטרייט, אזא פאקט: דעם בעל הבית זון האָט אָביאוועט א פערגרינגערונג פאר די ארבייטער, זיי זאָלען ארבייטען פון 7 ביז $8^1/_2$ און גיין עסען מעהר ניט ווי איין מאָל אין טאָג. די ארבייטער האָבען ארויס געשטעללט אז איין מאָל גיין עסען איז צו שווער ביי זאָ א קאטאָרזשנער ארבייט, און זייא פערלאנגען צו ארבייטען 12 שעה און דערין 2 שעה אויף פריהשטיג און מיטאָג. דער שטרייט האָט זיך אָנגעהייבען, דער פאבריקאנט האָט גלייך אָנגעזאָגט פאָליצייא און זי האָט דע-ריין ניט געשוויגען, גלייך האָט מען געמאכט אָביעסקע און חאָטש מען האָט גאָר ניט געפונען ביי זיי דאָך האָט מען זיי ארעסטירט.

צו דיא צוויי איז צוגעשטאנען פרייווילליג נאָך א דריטטער ווען ער האָט געזעהען אז מען פיהרט די צוויי: „ווי הייסט, איך בין דאָך אייך אזוי שולדיג ווי זיי און אויב איהר זעצט זיי זעצט מיר". אויף מאָרגען האָט מען צוגענומען נאָך צוויי, און אז זייערער א חבר איז געקומען זעהן וואָס מיט זיי איז האָט מען איהם אויך צוגענומען, נאכהער האָט מען נאָך דרייא צוגענומען —צוזא-מען איז געווען 9 ארעסטען. דער בעל הבית און דיא פאָליציי האָבען געקלעהרט צו דערשרעקען דיא ארבייטער, אָבער פאלש איז געווען זייער רעכנונג, דיא אררעסטען האָבען אויפגערעגט אלע ארבייטער פון דיא איבריגע פאבריקען אויך און אין איין קול האָבען אללע געשריען „לאָמיר אָנווענדען אלע אונזע-רע קרעפטען אום ארויסצונעהמען אונזערע ברידער". זי האָבען געשיקט א טע-לעגראמע אום ארויס צורופען דעם פראָקוראָר ער זאָל ארויסלאָזן די ארעס-טירטע, זיי האָבען געשיקט א טעלעגראמע מיט פאָדפיסן צום פאבריצנעם אינספעקטאָר,* ער זאָל קומען ראזביראיען ווער איז גערעכט און באפרייען זייערע ברידער. יעדערער פון זיי האָט אוועגגעגעבען זיין לעצטען גראָשען אום נאָר צו בעפרייען זייערע ברידער, אום צו נעהמען ראכע פון בעל הבית וואָס האָט זיך ניט געשעמט צו שטרייטען מיט זייא מיט אזעלכע מיטטלען. עס איז געווען א שרעקליכע אויפרעגונג. אפילו דיא ארבייטער, וואָס האָבען פרי-הער געזאָגט אז שטרייטען לוינט ניט אז מען קען גאָר ניט אויספיהרען, אז דער געדאנקען זיך צו העלפען איז פאלש, אפילו די זיינען איצטער גישטאנען פעסט צו שטרייטען ביז די לעצטע מינוט אום נאָר אויס צופיהרען. 75 מאן זיינען גישטאנען ווי איין מענש. אויפין פאבריק זיינען נאָר געבליבען די פע-רעדניקעס און 6-5 ארבייטער וועלכע זיינען געוועזען פערבונדען דורך די על-טערען מיט דעם בעל הבית און האָבען ניט געקענט אָבטרעטען. אָבער די אר-בייטער וועלכע זיינען געבליעבען אויפין פאבריק האָבען אויך געהאָלפען מיט געלט זייערע ברידער, וואָס זיינען געשטאנען. דער בעל הבית האָט ניט גע-שוויגען. ער האָט פאנאנדערגעשיקט משולחים אין די ארומיגע שטעט צו ברענ-גען ארבייטער און צאָלען זיי וויפיל זיי ווילען נור זיך ניט אונטער צו געבען. טעלעגראממעס זיינען געפלאָגען איינע נאָך די אנדערע; אָבער די ארבייטער

* דער פאבריק-אינספעקטאָר איז טאקע געקומען אין ווילקאָווישק. מיר ברענגען אין דער בײַלאגע צום „אידישען ארבײַטער" די מיטיילונג פון פאבריק-אינספעקטאָר אין דעפארטאמענט פון האנדל און מאנופאקטור וועגן דעם דאָזיקן שטרײַק. ר ע ד.

האָבען אויך ניט געשוויגען. נאָך איידער דער בעל הבית האָט זיך איינגעקערט האָבען זיי שוין געשיקט מענשען וועלכע זאָלען ניט צולאָזען פאָרען. זיי האָבען ערקלעהרט די ארבייטער פון יענע שטעט ווי ווייט וויכטיג פאר זיי איז אז ווילקאָווישקער ארבייטער זאָלען אויספיהרען ווי ווייט זיי דארפען נאָך העלפען ניט שטערען און דאָס האָט געבראכט דערצו אז פון איין שטאָט וואו עס ארבייטען 800 מאן זיינען געפאָרען 3 אינגלאך און זיי האָט מען געוויינטליך אויפגעהאלטען אין ווילקאָווישק, גופא פון איין אנדערע שטאָט זיינען געפאָהרען 8 מאן אונטער דער צייט ווען 50 מאן זיינען אומגעגאנגען ליידיק. די ארבייטער פון ארומיגע שטעט האָבען געהאָלפען מיט געלט און מיט מענשען און האָבן זיך צוטקע זייער צוטקע צוגיהערט צו יעדער שטימע פון ווילקאָווישק. דער פאבריקאנט האָט געזעהען אז דאָס איז גאָר איין אנדערע זאך ווי פריהער אז ער האָט ניט אויף וואָס צו האָפפען, ער האָט זיך געוואָלט אונטערגעבען, אָבער זיין זאָהן און די איבעריקע פאבריקאנטען האָבען ניט צוגעלאָזען: זיי האָבען פערשטאנען מיט וואָס דאָס שמעקט. אין צוויי טעג ארום נאָך די ארעסטען האָט מען ארויסגעלאָזען צווייען און זיי האָבען איבערגעגעבען אז איינער פאָן די וואָס זיצען, איינער פאָן די וואָס איז בעליבט ביי אללע ארבייטער, אז דער האָט געבעטען די ארבייטער אז זיי זאָלען זיך האלטען פעסט ביז דער לעצטער מינוט אז דער געדאנקען און זייער מוטה אין פעסטקייט וועט איהם געבען קראפט צו ליידען די געפענקניס און אויב ניט וועט ער ניט קוקען אויף זיין לעבען. אין נאָמען פון דעם איבערגעגעבענעם ערליכען שטרייטער האָבען די ארבייטער מיט מעהר העלדישקייט געהאלטען און אלץ ניט געקוקט וואָס די צייט געהט אוועק און דער פאבריקאנט גיט זיך ניט אונטער. 10 טעג האָט געדויערט די שטרייט און נאָר אויף דעם עלפטען האָט דער בעל הבית זיך אונטערגעגעבען. ער האָט זיך מיט זיי אָבגעשריבען אז זיי זאָלען ארבייטען 12 שעה די שכירות די זעלביגע און קיינעם ניט אָפּזאָגען, די ארעסטירטע האָט מען ארויסגעלאָזען אָבער א דיעלע גייט אפ זיי. די סטאצקע האָט געקאָסט די ארבייטער 400 רובל און די 400 רובל האָבען געגעבען נור ארבייטער, נור די וועלכע לעבען אליין פון טאָג צו טאָג און וויסען ניט צו מאָרגען וועלען זיי זיין זאט ווי היינט.

די סטאצקע דער נצחון איבער דעם רייכען בעל הבית די בעהאנדלונג פון בעל הבית וועלכער האָט גערופען אנטקעגען זיי די פאָליציי און ניט צוגעלאָזען דעם פּראָקוראָר בעפרייען זייערע ברידער אויפווייזענדיג אז זיי זיינען בונטאָוושציקעס, די באהאנדלונג פון אינספּעקטאָר, וועלכער איז נאָכהער אראָפּגעקומען און געגעבען אומגערעכט די ארבייטער—דאָס אלץ איז געווען פאר די ווילקאָווישקער ארבייטער א גאנצער לעסען פון לערע. דאָס האָט אויפגעהייבען אין זיי דעם פערשטאנד פון זייערע אינטערעססען, דאָס האָט זיי קלאָהר דערוויזן אז זיי האָבען צו האָפפען נור אויף זיך אליין, אז צווישן זיי און זייערע בעלי הבתים ליגט א טיפער אָבגרונט אז זיי האָבען ניט צו האָפפען אויף די פאָרשטעהער פון די דינים, אויף די פערטהיידיקער די אינספּעקטאָרען, אז זיי אלע זיינען די פריינד פון זייערע פיינד, אז נור אלע ארבייטער וואָס ליידען פון די זעלבע שונאים זיינען זייערע ברידער און אז נור אויף די הילף פון זיי אלליין האָבען זיי וואָס צו האָפפען. דער קלאסען בעוואוסט-

זיין בייַ די ארבעטער איז געוואקסען ווייט און דאָס איז דער גרעסטער נצחון פאר זיי. די ווילקאָווישקער ארבייטער האָבען אָבער אויסגעהאלטען נצחון ניט נור פיר זיך אלליין, גלייך האָבען זיך די בעלי בתים פון די איבעריגע פאבריקען אונטערגעגעבען אין שטרייט און ווילקאָווישק האָט זיך איינגע-געבען א 12 שעהיגער ארבייטסטאָג בייַ די זעלביגע שכירות נור אויף איין קליינער פאבריקע. האָבען די ארבייטער געמוזט איינוויליגען אויף קלענערע שכירות אום צו ארבייטען מער ניט ווי 12 שעה.

דאָך אָבער זיינען דאָס נאָך ניט אלע פאָלגען פון ווילקאָווישקער סטאצקע דאָס איז א גרויסער שטרייט אויף דעם וועג פון פערבעסערונג פיר אלע בערסטער. לאָמיר זען ווי אזוי:

אין בערסטעריי ארבייטען אין פאָלישע און ליטעשע שטעט און שטעטלאך ביז 3000 ארבייטער, די סחורה וואָס ווערט אויסגעארבייט איז ניט פיר דעם אינערן פערברויך נור אויף אויסלאנד. צוויי מאָל אין יאָהר ווערט די אויסגע-ארבייטעטע האָר אוועק געשיקט אויף לייפציגער מארק און דאָרטען טרעפען זיך די פאבריקאנטען. די פון זיי וואָס לייזען וועלווע פערקויפען מערער; די וואָלווילקייט פון די סחורה היינקט אָב וויא מיר ווייסען פון דעם מקח אויף דעם רויהען מאטעריאל און פון די קאָסטען ביין אויסארבייטען, בייַדע די בע-דינגונגען זיינען ביז די לעצטע צייט געווען פיל וויגאָדנער פיר די ווילקאָווש-קער פאבריקאנטען ווי פיר אלע איבעריקע. אין ווילקאָווישק האָט דער ארבייט-טאָג געדויערט 15 און מערער שעה אויך די שכירות די זעלביגע און דעריבער זיינען די קאָסטען פון פראָדוקציאָן פיר די ווילקאָווישקער בעלי בתים געווען אסאך קלענערע ווי פאר די איבעריגע, זיי האָבען געקענט אסאך מעהר פערנעמען דעם מארק מיט זייערע סחורה און דאָס האָט געבראכט דער צו דאָס זיי זיינען געווען גרעסערע קויפער פון רוי-הע מאטעריאל. די רויהע מאטעריאל די חזר האָר געפינט זיך אין אלער-לייַ ארומיגע קליינע שטעטלאך און דערפלאך און אויך אין טיף רוסלאנד, די פערקויפער זעהען צו ליווערען זייער סחורה אהין וואו עס איז גרעסער דער אייַנקויף, דעריבער פלעגט ווילקאָווישק שטענדיג זיין דער מיטעלפונקט פאר די פערקויפער פון חזר האָר און אין דער צייט, ווען די סוחרים פון די ארו-מיגע שטעט פלעגען זיך נייטיגען אין חזר האָר, פלעגען מוזען אויספאָהרען זוכען איר פלעגען אָפט בלייבען אָן סצעטינע און מוזען אָבשטעלען די ארבייט אין דער זעלבער צייט האָט ווילקאָווישק שטענדיג געהאט חזר האָר און זאָפאָר די ארבייט איז געגאנגען שטענדיג אָן איין אופהער. די בעלי בתים פון די אנדערע שטעט, וועלכע האָט ניט געהאט ניט קיין וועלווע מאטע-ריאל ניט קיין וועלווע ארבייטס קראפט האָבען ניט געקענט קאָנקורירען מיט די ווילקאָווישקער און האָבען שטענדיג געהאט א בייַץ געגען זייערע אר-בייטער. ווען די ארבייטער פלעגען נאָר אָנהייבען קלערען צו מאכען א שריט צו פערבעסערען זייער לאגע פלעגען זיי גלייך שרעקען אז זיי שטעלען אָב די ארבייט וועלכע בריינגט זיי מער ניט זאָרג אָדער זיי פירען איבער די פאבריקען אין א קליין שטעטיל, וו די ארבייטס קראפט איז בילליג, וו עס זיינען ניטאָ קיין בונטאָושציקעס קיין 12 שעהיגער ארבייטסטאָג און זיי

וועלען קענען פירען די פּראָדוקציאָן ווי ווייט נאָר זייער קאפּיטאל וועט טראָ־
גען. אזוי האָט טאקע פאקטיש געטאָן איין פאבריקאנט פון וו—ע ווען זיינע
ארבייטער האָבען ארויס געשטעלט פאָדערונגען צו פערבעסערען זייער לאגע.

דער קאמפף פון די בערסטער אנטקעגען זייערע בעלי בתים אין די שטעט
וואו זיי האָבען זיך שוין דערשלאָגען איין 12 שעהיגען ארבייטסטאָג האָט ניט
געקענט גיין ווייטער: אים אויפען וועג איז געשטאנען ווי איין קרעפּאָסט די
גאנצע רייהע ארומיגע שטעטלאך, וואו די ארבייטער האָבען נאָך געבייגען ני־
דעריג דעם קאָפּף און געלאָזען אויף זיך טרעטען און דעריבער ווי דער קרע-
פּאָסט וועט ניט איינגענומען ווערען האָבען זיי ניט געהאט וואָס צו האָפען
אויף ווייטערדיגע שטרייט. שווערער פיר אלעמען איז געווען איינצונעמען
ווילקאָווישק, וואָרום ווילקאָווישק איז געוועזען דער מיטעל פּונקט, וואו עס
פלעגען זיך צו זאממען קומען ארבייטער פון ארום און ארום. אין ווילקאָווישק
זיינען די בעלי בתים זייער רייך און דעריבער איינעמען ווילקאָווישק האָט
דאָס געהייסען איינעמען די גרעסטע טהייל שטעטלאך ארום און ארום און
אזוי איז געוועזען: גלייך ווי אין ווילקאָווישק האָט זיך איינגעשטעלט איין
12 שעהיגער ארבייטסטאָג האָט זיך איינגעשטעלט אין מעסטינעץ אין ווערזש-
באָלאָווי, אין קאָוונע. אין די ערסטע צוויי איז אויסגעקומען צו שטרייטען
אין די לעצטע האָבען די בעלי בתים אָן שטרייט נאָכגעגעבען. נאָך די דריי
שטעטלאך ציהען זיך נאָך א גאנצע רייהע אנדערע וועלכע וועלען ניט היינט
מאָרגען דערגרייכען די זעלביגע און דאן איין מאָל איז דער ערסטער שריט
צום פערבעסערונג געמאכט געוואָרען אומעטום, דאן קענען שוין די שטעט
וואו דער שטרייט האָט זיך שוין אָנגעהייבען פריהער מאכען דעם צווייטען שריט
מיט די ארומיגע שטעטלאך צוזאמען.

דער נצחון פון ווילקאָווישקער ארבייטער איז געוועזען גרויס זייער גרויס
דאָך האָבען ווילקאָווישקער ארבייטער פערשטאנען אז אויב די בעלי בתים
האָבען זיך דעם מאָהל אונטערגעגעבען הייסט דאָס נאָך ניט אז דער 12 שעהי-
גער ארבייטסטאָג איז שוין פעסט איינגעשטעלט, הייסט דאָס נאָך ניט אז
די בעלי בתים וועלען שוין שווייגען און גאָר ניט פּראָבירען אומקערען די
פריהערדיגע גאָלדענע צייטען ווען מען פלעגט ארבייטען 16—15 און מער
שעה אויך. זיי האָבען פערשטאנען אז ווי עס וועט קומען נאָך סכות די צייט
ווען עס הייבט זיך אָן דער נייער האלב יאָהר ווען די ארבייטער דינגען זיך אָן
וועלען די בעל בתים ארויסשטעלען אז זיי קענען ניט דינגען אויף 12 שעה
ארבייט, אז זיי וועלען דאן אָנווענדען אלע מיטלען אום צו בעקומען אנדערע
ארבייטער וועלכע ארבייטען 18 שעה און וועלען זיין גליקליך צו ארבייטען
16 שעה. זיי האָבען פערשטאנען אז דער שריטט וועלכען זיי האָבען געמאכט
איז איין צו גרויסער פיר איין מאָל, אז צו רייסענד איז דער איבערגאנג פון
16 שעה ארבייט צו 12 שעה, אז די בעלי הבתים וועלען אין דעריין ניט
שווייגען, און דיא ארבייטער האָבען זיך צוגעגרייט צום שטרייט. זיי האָבען
בעשלאָסען אזוי אז די צוזאמענגעפאָהרענע ארבייטער זאָלען אָפּפאָרען אויף
יום טוב יעדערער צו זיך אין דער היים און זאָלל דאָרטען בלייבען זיטצען
ביז עס וועט זיך אלעס איינאָרדנען. א קליינערע צאָהל ווירד זיין גרינגער

זיך צו האלטען. ווייטער איז די שטאָטיגע גרינגער דורכצושלאָגען זיך אין דער צייט וען זיי זיינען אָן ארבייט. זיי האָבען בעשלאָסען ניט אנדערש אייני-צופיהרען א 12 שעהיגען ארבייטסטאָג. זייער רעכנונג איז ריכטיג. גלייך נאָך סכות האָבען דיא בעלי הבתים געמאכט צווישען זיך א בונד ניט צו צולאָזען א 12 שעהיגען ארבייטסטאָג, און דער שטרייק האָט זיך אָנגעפאנגען.

דריי וואָכען זיינען די ארבייטער געשטאנען, האָבען געקעמפט העלדיש און נאָך די דריי וואָכען האָבען זיי איינגעוויליגט אויף איין 13 שעהיגן ארבייטס טאָג און 2 שעה אויף מיטאָג און פרישטיק. די בעלי בתים האָט זיך ניט איינגעגעבען אומצוקערען די אלטע גוטע צייטען, אָן איין 16 און 18 שעהיגען ארבייטסטאָג מוזען זיי פערגעסען, און די שעה ארבייט וואָס די ארבייטער האָבען זיי אָבגעלאָזען וועט זיי איינגיין אויך ניט אויף לאנג. די ארבייטער זיינען פארמאטערט פון דעם שטרייט. עס האָבען זיי געשטערט ארבייטער פון איין אנדער שטעטל זיי האָבען בעשלאָסען אראָב צולאָזען די שעה אָבער נור מיט דעם געדאנקען באלד ווידער אָנצופאנגען דעם שטרייט באלד וו זיי וועלען זיך אביסעל אָברוען קוממען צו זיך און מיט מערער קראפט ארויסגיין אנטקעגען זייער פיינד. דער שטרייט האָט זיי געלערנט שטרייטען און זיי זיינען זיכער אין זייער נצחון. אין דער זעלבער צייט וו אין ווילקאָווישק זיינען געשטאנען די וועסטיניצער און איין ווערזשבאָלאָוער ארבייטער און ביי זיי האָט זיך אויך איינגעשטעלט א 13 שעה ארבייט. די ארבייטער פון ווילקאָווישק און ארומיגע שטעטלאך וועלען אויך איצט מער ניט שטערען, די פעראייניגטע בערסטער פון די שטעט וואו דער שטרייט האָט זיך שון לאנג אָנגעפאנגען און זייער וייטערדיגע שטרייט — פערקערט אין די ווילקאָווישקער ארבייטער האָבען זיי איצט געלערנטע העלפער און די אייניגקייט פון די בערסטער וועט איצט קענען זיך אלץ וויייטער און וויייטער יך פערשפרייטען וועט וואקסען אלץ מערער און עס איז ניט וויייט די צייט וון אלע בערסטער וועלען שליסען איין הייליגען בונד צו קעמפען מיט פעראייניגטע קרעפטען פאר די פערבעסערונג פון זייער פינסטערע לאגע!

נאָטיצען

ארעסטען אין רוססלאנד פון דיא לעצטע צייטען

אין פעטערסבורג זיינען ארעסטירט גיוואָרען: 2 דאָקטוירים, גורוויץ און פלאקסין, איין גאָרניער אינזיניער, וועשעמאן; — אינזיניערן, ראדצענקאָ און וואט; — סטודענטען סילווין פון 4 קורס; — פלאקסין, דעם דאָקטאָרס ברודער; — טעכנאָלאָגען סטודענטען, קישקין און מאַיסקא לוריע, דער לעצטער פון 2 קורס; — איין בעאמטער פון באנק, קודריאוצעוו; — דער סעקרעטער פון וואָלנע עקאָנאָמיצעסקע אָבצעסטוע, באאורע; — נאָדעל, איין ארבייטער, א זאגע-טאָוושציק. פון די פריערדיגע ארעסטירטע האָט מען פריי געלאָזען: מאריא אי-וואנאָונא איוואנאָווא, קרופסקאיא, איזאָטאָווא, ווינאָגראדאָווא.

ניזנע נאָווגאָראָד: —1) ראָזאנאָוו, 2) סקוואָרצאָוו, 3) וואניעיעוו, 4) יאקו־באָווסקאיא, 5) ציקין, 6) רומאנאָוו, 7) זארודניי און פיעלע ארבייטער.

אין סאמארע: — גריגאָראָוו און 4 ארבייטער.

אין אדעססא: — איסאיא אייזענשטאט, גאָרדאָן, איין שילערין פון דער צאהן-ארצטשולע—פארמאן, איין ארבייטער פאפיראָסניק.

ווארשע: — צו ענדע מאָנאט אָקטאָבער פון דעם 1896-טען יאָהר האָט מען ארעסטירט ביז 30 מענשען, די דעטאלען ווייסען מיר ניט.

ביאלאָסטאָק: — צו ענדע פעברואר פון 1896-טען יאָהר האָט מען ארעס־טירט: נחום ליפשיץ, גיענדיגט א רעמעסלענע אוצילישצע; — גאָזאנסקי, א לעה־רער פון איין אידישער פאָלקסשול; — לעווינסאָן אייזענשטאט (זיצט צום צוויי־טען מאָל דעם 1־טען מאָל 3 יאָהר); — זאלקינד מיט זיין; געוועזענע פרוי, ער איז א געוועזענער סטודענט, איין מאָל שוין געזעסען אין ווארשע; — זעליק סעגאל, איין סטאָליער.

צוליב דיזעלבע ציעלע זיינען ארעסטירט:

אין ווארשע: סטירלע וואָלק, איין זעמסערקע — לעחעם, איין געענדיגטע פון א רעמעסלענע אוצילישצע.

אין לאָדז: — אגוז, איין געענדיגטער פון א רעמעסלענע אוצילישצע.

אין ווילנאָ: — זאלקינד, איין וועבער; — שלאָסבערג, געענדיגטער פון איין רעמעסלענער אוצילישצע; —צושמאן, איין איינבינדער, —זאלקינד, א צאהנערצטין.

אין קאָוונע אין אָקטאָבער 1895 טען יאָהר: — פאָרטנאָי, איין לעהרער פון איין אידישע נאצאלנע אוצילישצע, און אייניגע ארבייטער, די פאמיליעס פון וועלכע זיינען אונז אונבעקאנט. צוליב דיזעלבע ציעלע האָט מען אין ווארשע אררעסטירט: קלוצוצקע וועלכער איז פריהער געזעסען ביז $3^1/_2$ יאָהר.

אשמונע, ווילנער גובערני — הורוויץ, א סטודענט פון קעניגסבערגיר אונ̇יווערזיטעט.

די גרופפע אידישע סאָציאל-דעמאָקראטען אין רוססלאנד האָט ארויסגע־געבען פאָלגענדע בראָשוריעס:

געדרוקטע זשארגאָנישע: — 1) „איין בראָשור צום 1־טען מאי". —2) „אר־בייטסטאָג". — 3) א ויכוח וועגען מזל". * — 4) „די לאגע פון די אידען פאר אלעקסאנדער דעם 3־טענס צייטען"—5) שכירות.

העקטאָגראפירטע זשארגאָנישע: — 1) „דער ארבייטסטאָג". 2) א מאמר וועגען דעם וואָס יעדער ארבייטער דארף וויססען און גידיינקען" (איבערזעצט פון פאָלניש). — 3) „ווי די בעלגישע ארבייטער האָבען געקעמפפט פאר די

---

* בעמערקונג. — אויף די דריי בראָשוריעס: „צום ערסטען מאי", „דער ארבייטסטאָג" און „א ויכוח וועגען מזל", האָט דער גאליציאנער אָרגאן „ארבייטער" צוליעב אייניגע אורזאכען, וועלכע זיינען אונז אונבעוואוסט (פילייכט אויס אגיטאציאָן ציעלען) אָנגעוויזען אלס אייגענע אויסגאבען.

פרייהייט" (איבערזעצט פון רוסיש). — 4) „וועגען די קאָנקורענציע" (איבער־זעצט פון פאָלניש). — 5) „א רעדע אויף פורים". *

העקטאָגראפירטע רוססישע: — 1) „איין ארטיקעל וועגען דער אגיטאציע". 2) „רעדע צום ערסטען מאי" (אונזערע טעאָרעטישע און פראקטישע פאָרט־שריטטע). 3) „דער ארבייטסטאָג".

געדרוקט אויף רוסיש: — „ראבאָצי דיען" איבערזעצט פון זשארגאָן.

בײַלאגעס צום „יידישן ארבעטער"

בײַלאגע I. אן אויסצוג פון בענטשע לעווינס נאָכ ניט געדרוקטע זיכרוינעס

בענטשע לעווינ, וועלכער איז געווען איינער פון די אָרגאניזאטערס פון דעם מינסקער שוס־טער־שטרײַק, דערציילט אין זײַנע זיכרוינעס וועגן דעם דאָזיקן שטרײַק פאָלגנדיקעס:

„דער שטרײַק איז געגאנגען מיט א גוואלטיקער אקשאָנעסדיקײַט און מיט גרויס פארביטערט־קײַט פון ביידע צדאָדים. די באלעבאטים, פון זייער זײַט, זײַנען אויך געווען גוט אָרגאניזירט. זיי פלעגן זיך צונויפקלײַבן אפ זיבעציקער גאס אין דער שוסטערשער שול, באטראכטן גאנצע פלענער און אָנעמען מיטלען, וויאזוי צו קעמפן מיט די ארבעטער. ס'איז דערגאנגען צו געשלעגן: די באלעבא־טים האָבן געשלאָגן די ארבעטער, און די ארבעטער—די באלעבאטים. אלע טאָג פלעגט מען שלעפן ארבעטער אין די „אוטשאסטקעס" (פאָליציי־צירקלען). אין „אוטשאסטאָק" פלעגט מען אָפהאלטן א נאכט, אָנברעכן גוט די ביינער און ארויסלאָזן. געלט־מיטלען אפ אונטערצושטיצן דעם שטרײַק האָט אונדזער אָרגאניזאציע געהאט ווייניק. די ארבעטער פלעגן באקומען מער ניט ווי 10 קאָפ. א טאָג און מיט דעם געלעבט. פונדעסטוועגן האָבן זיי באשלאָסן—ניט אונטערצוגעבן זיך.

דער שטרײַק האָט געמאכט א גוואלטיקן רוישעם אין דער גאנצער שטאָט, ער האָט אופגערו־דערט אלע פאכן. אלע ארבעטער פון אלע פאכן פון דער גאנצער שטאָט האָבן אָנגעהויבן קלײַבן געלט אפ העלפן די שטרײַקנדיקע. אפ דער „בלאָטע" לעבן דער אמאָליקער שעכט־הויז, בא „בע־רעלע דעם גערס" (א שוסטער) אין קעלער־שטוב האָט מען אײַנגעאָרדנט א גאָרקיך פאר די שטרײַקנדיקע. מע קאָן זיך גאָרניט פאָרשטעלן, וואָס פאר א רוישעם דאָס האָט דעמלט געמאכט. די באלעבאטים, פון זייער זײַט, האָבן אויך ניט געשוויגן. זיי האָבן צעטאָן מײַסים: געשלאָגן, גע־מאסערט, געשלעפט אין „אוטשאסטאָק" און דערהויפט האָבן זיי געזוכט די אָנפירער פונעם שטרײַק. מיט איין וואָרט, ס'איז אוועק א סעדרע „ברעכן ביינער".

איינמאָל האָבן זיי מיך דערהיט אפן הויכן מארץ (פרײַהײַט־פלאצ) און אָנגעבראָכן די ביינער... דאָס האָט געשטויסן די אָרגאניזאציע צו פארטראכטן זיך און אָנעמען שטרענגע מיטלען קעגן דעם ווילדן טעראָר פון די צעווילדעוועטע באלעבאטים.

יעדער נאכט פלעגן זיי זיך פארקלײַבן אין שוסטער־שול, אייצענען זיך און זוכן מיטלען ווי צו באקעמפן די שטרײַקער. איין מאָל האָט אפילע געטראָפן, אז צוויי ארבעטער האָבן זיך פאר־גאנוועט אינדערהייכ אפ דער ווײַבערשער שול, קעדיי אונטערהערן, וואָס די באלעבאטים ריידן. מע האָט זיי אָבער די „שפּיאָנען" געפאקט און שרעקלעך צעהארגעט. די אָרגאניזאציע האָט דעמלט באשלאָסן אָרגאניזירן אן אָנפאל אפ דער שול. דער אָנפאל האָט זיך אָרגאניזירט אונטער דער אָנ־פירונג פון איטשקע וואָלין און שאפירא דעם שלאָסער. מע האָט באוואָפנט א גרויסע מאסע אר־בעטער מיט שטעקנס, נאהײַקעס, שטיינער און אײַזנס. מיר האָבן געוווסט, אז אויך די באלעבאטים זײַנען ניט מיט „הוילע הענט". א טייל פון זיי האָבן אפילע מיט זיך מיטגעטראָגן קאלטע געווער און גומענע נאהײַקעס. דער פלאן פונעם אָנפאל איז געווען אזא: בעשאס זיי וועלן ארויסגייען פון

---

* אלע בראָשורן, סײַ די געדרוקטע און סײַ די העקטאָגראפירטע, וועלכע ווערן אויסגערעכנט אין דעם דאָזיקן צעטל, ווערן איבערגעדרוקט אין דריטן באנד פון דער סעריע: די ערשטע סאָציא־ליסטישע ליטעראטור אפ יידיש. ר ע ד.

דער אסיפע און וועלנ דערגיינ צו א באשטימטנ פונקט, זאָל מענ זיי באפאלנ און גוט שלאָגנ דערבייַ האָט די אָרגאניזאציע אוועקגעשטעלט בא א 20 ארבעטערקעס, זיי זאָלנ בעשאס מייַסע ארומ שפּאצירנ ארומ דעמ אָרט פונ שלאכט און ווי ס׳וועט זיכ אָנהייבנ דער געשלעג, זאָלנ זיי אָנהייבנ שרייַענ „פּאָזשאר״ און לויפנ אינ א פארקערטער ריכטונג, קעדיי אראָפּפירנ די פּאָליציי פונ וועג. קאכאווע, דער געשלעג האָט זיכ אָנגעהויבנ. דאָס איז געווענ איינער פונ די שרעקלעכסטע און פארביטערטסטע געשלעגנ. אינעמ געשלעג האָט זיכ אויסגעצייכנט אנ ארבעטער, וואָ סאיז גראָד יענעמ טאָג געקומענ פונ ווילנע—מאָשקע דער בענקלמאכער. אפולע זייַנענ פארוווּנדעט געוואָרנ. מערער פונ אלעמענ האָט געכאפּט זייער הויפּט־אָנפירער דער באוווּסטער „בראָנפעלע״ און קאָכלעפל אבע־מיישע רובינשטיינ (דאָס איז דער זעלביקער „מיישקע רעדעלע״, וואָס איז ניט לאנג געווענ פאר־מישט און פיגורירט אויכ אלס איידעס אינעמ „שאָכטימ־פּראָצעס״). מע האָט אימ מיט נאָכ אייניקע אזוי צעמיימעסט, אז מע האָט זיי גלייַכ געמוזט אָפּפירנ אינ שפּיטאָל.

דער שטרייַק האָט אזוי געדויערט 8 וואָכנ און זיכ געענדיקט מיט א פולנ ניצאָכנ פונ די אר־בעטער: 12־שאָיִקער ארבעט־טאָג, ד. ה. פונ 6 ביז 6 און ארבעטנ ניט פונ פּאָר, נאָר פונ וואָכ.

אָט דער דאָזיקער ערשטער בארימטער שטרייַק האָט ארייַנגעטראָגנ א גרויסע אופטרייסלונג אינ דער ארבעטער־באוועגונג. דאָס האָט באלד ארויסגערופנ אלגעמיינע שטרייַקנ אינ אסאכ פאכנ, מיטגעווירקט און געבראכט דערצו, אז ס׳האָט זיכ ביסלעכווייַז גענומענ אייַנשטעלנ א 12־שאָיִקער ארבעט־טאָג אינ אלע פאכנ. מע מוז באמערקנ, אז „הענדעלע״ (הענדל ראטשקאָווסקי) איז געווענ איינער פונ די אקטיווסטע טוער פונעמ שטרייַק. נאָכדעמ איז ער בא די שוסטער געוואָרנ „א גאָט״.

פונ דעמלט אָנ איז שוינ דער שוסטער־פאכ געוואָרנ אַ פאכ. מע האָט שוינ אפ אימ גענו־מענ קוקנ גאָר מיט אנ אנדער דערעכערעצ. ס׳זייַנענ שוינ דאָרט אויסגעטיילט געוואָרנ קרייַזנ, ווו ס׳זייַנענ ארייַנ הענדעלע ראטשקאָווסקי, עליע קורטאשק, מיכעלע טשאפּקע און אנדערע אקטיווע שוסטער.

אינ דער צייַט איז געגרינדעט געוואָרנ א צענטראלע שטרייַק־קאסע פונ אלע פאכנ. די צענ־טראלע שטרייַק־קאסע איז אויסגעקליבנ געוואָרנ אפ דער „ראזבאָרקע״, אפ א העכסט־קאָנספּיראטיוונ אויפנ (אפילע פאר די ווייַלעי אליינ): אפ דער פארזאמלונג פלעגט אויסגעקליבנ ווערנ א „פּאָס־רעדניק״ (פארמיטלער), אלע פלעגנ צוטראָגנ דעמ „פּאָסרעדניק״ צעטעלעכ פאר וועמענ זיי שטי־מענ. דער „פּאָסרעדניק״, פאנאנדערקלייַבנדיק די צעטעלעכ, פלעגט זענ ווער ס׳האָט מער שטימענ און געבנ צו וויסנ איטלעכנ פונ די אויסגעקליבענע אינדיווידועל, אז ער איז אויסגעקליבנ אינ דער קאסע. דער פריִערדיקער „פּאָסרעדניק״ איז געווענ מאָיִסיי נייַפעלד און אינ א קורצער צייַט ארומ בינ איכ געווענ. די אופגאבע פונעמ „פּאָסרעדניק״ איז געווענ צו האלטנ א פארבינדונג מיט אלע פאכנ, אופמאָנענ די באשטימטע פּראָצענטנ פונ די פאכאָווע קאסעס, איבערגעבנ די באשלוסנ פונ דער אָר־גאניזאציע, אָרגאניזירנ פּאָליטישע אָוונטנ, אָרגאניזירנ די פייַערונג פונ 1־טנ מייַ א. אז. וו.״

(פונ בענטשע לעווינס ניט געדרוקטע זיכרוינעס, וועלכע געפינענ זיכ אינ דער היסטאָרישער קאָמיסיע פונ אינסטיטוט פאר ייִדישער פּראָלע־טארישער קולטור בא דער ווייַסרוסישער וויסנשאפט־אקאדעמיע).

בייַלאגע II. מיטיילונג פונעמ פאבריק־אינספּעקטער פונ גראָדנער גובערניע וועגנ דעמ ווילקאָווישקער בערשטער־שטרייַק.

ד. פּ. [פּאָליציי־דעפּארטאמענט]
נומ. 606, טייל 3. 1896 י.
מ. פּ. [פינאנצ־מיניסטעריִומ].
פאבריק־אינספּעקטער פונ
גראָדנער גובערניע

א. פּ. צימערמאנ.
18 יול 1896 י.
נומ. 7
ביאלאָסטאָק

קאָפּיע
קאָנפידענציִעל

אינ דעפּארטאמענט פונ האנדל און מאנופאקטור.

אלס צוגאָב צו דער טעלעגראמע, וואָס איכ האָב געשיקט דעמ 10 יול ד. י. פונ שטאָט ווילקאָווישק, סוּוואלקער גובערניע, מיט פאָלגנדיקנ אינהאלט:

„פּעטערבורג, דעפּארטאמענט פון האנדל און מאנופאקטור. זעכציק ארבעטער פון ווינדסבערגס בערשטער־פאבריק אין ווילקאָווישק, סוּוואלקער גובערניע האָבן דעם ערשטן אָפּגעשטעלט די ארבעט. א יעדיע באקומען דעם נייַנטן, אָנגעקומען דעם צענטן. די ארבעט האָט זיך באנייַט. דער פאבריקאנט האָט אייַנגעשטימט פארקלענערן דעם טאָג אפ צוויי שאָ אין פארלויפ פון פינפ וואָכן. ויספיִלער פון דער שטעלע פון סוּוואלקער פאבריק-אינספּעקטער צימערמאן", האָב איך די ערע לאָזן צו וויסן:

דעם צווייטן יול ד. י. האָט נאָכעם ווינדסבערג מיט א טעלעגראמע, געשיקט אין שטאָט לאָמזשע, געלאָזט וויסן דעם פאבריק־אינספּעקטער, אז זייַנע, ווינדסבערגס, 60 ארבעטער פון דער בערשטער־פאבריק אין שטאָט ווילקאָווישק, סוּוואלקער גובערניע, האָבן מיט א שטרייַק אָפּגעשטעלט די ארבעט. דעם פערטן יול איז אוועקגעשיקט געוואָרן אין לאָמזשע א טעלעגראמע פון די ארבעטער פון ווינדסבערגס פאבריק, אין וועלכער זיי האָבן געבעטן דעם פאבריק־אינספּעקטער קומען אין ווילקאָווישק — העלפן זיי באפרייַען זיך פון ארעסט. מיט דער ווענדונג פון 4 יול ד. י. נומער 10377, האָט דער נאטשאלניק פון ווילקאָווישקער אויעזד געלאָזט וויסן דעם פאבריק-אינספּעקטער פון לאָמזשער און סוּוואלקער גובערניעס וועגן דעם, אז דעם 1 יול ד. י. האָבן אפ נאָכעם ווינדסבערגס בערשטער-פאבריק 60 ארבעטער אָפּגעשטעלט די ארבעט און, אז לויט דער אויספאָרשונג, וואָס איז געמאכט געוואָרן דורכן בורגמיסטער פון ווילקאָווישק, האָט זיך ארויסגעוויזן, אז 9 ארבעטער פון ווינדסבערגס פאבריק האָבן אייַנגערעדט און געצוווּנגען מיט דראָונגען זייערע כאווירים אפן פאבריק אָפּשטעלן די ארבעט, ארויסשטעלנדיק דעם אייגנטימער א פאָדערונג: אָדער העכערן דעם ארבעטלוין, אָדער פארקירצן דעם ארבעט־טאָג. אין דער ווענדונג פון נאטשאלניק פון ווילקאָווישקער אויעזד איז געווען געמאָלדן, אז 9 איניציאטערן פונעם שטרייַק אפ נאָכעם ווינדסבערגס פאבריק זייַנען ארעסטירט און די אויספאָרשונג פון זייער שולד אין ברעכן די ארטיקלען 1358, 2—1358, 3—1358 פון קרימינעלע און אויסבעסערונג־שטראָפ-קאָדעקס, וואָס איז דורכגעפירט געוואָרן דורכן בורגמיסטער פון דער שטאָט ווילקאָווישק, איז איבערגעגעבן געוואָרן דעם געריכט-אויספאָרשער פון ווילקאָווישקער אויעזד. די אויבנדערמאָנטע דאָקומענטן האָב איך דערהאלטן דעם 9 יול ד, י. דעם 10 יול בין איך אָנגעקומען אין שטאָט ווילקאָווישק. נאָכדעם, ווי איך האָב אויסגעפרעגט דעם פאבריקאנט נאָכעם ווינדסבערג און די ארבעטער פון זייַן בערשטער פאבריק, האָט זיך ארויסגעוויזן: די, וואָס ארבעטן אפ נ. ווינדסבערגס פאבריק, ווערן צעטיילט אפ 2 קאטעגאָריעס — אפ מייַסטערס, וואָס באקומען געצאָלט פון פּוד אָפּגעארבעטע כאזערהאָר, און אפ ארבעטער, וואָס באקומען געצאָלט אויסגערעכנט פון טאָג. פון ווינטער אָן 1895 יאָר איז צווישן די מייַסטערס און די ארבעטער פון נ. ווינדסבערגס פאבריק געמאכט געוואָרן א פארשטענדיקונג צו ארבעטן אפ דער פאבריק מער ווי 12 שאָ א מעסלעס אָן א פּינקטלעכן דויער פון דער לענג פונעם ארבעט־טאָג לויט שאָען. די דאָזיקע פארשטענדיקונג איז ניט געווען מיטגעשטימט מיט די קלאָלים פון אינערלעכער אייַנאָרדענונג (די ארטיקלען 113 און 142 פון סטאטוט וועגן פּראָדוקציע, 181 טייל 1, אויסגאבע 1893) און זי איז פאָרגעקומען אָן דער פאבריק־פארוואלטונג. אין פארלויפ פון 1896 יאָר האָט מען אפ נ. ווינדסבערגס פאבריק געארבעט, לויט ווי עס האָט זיך געפאָדערט, סייַ צו 14 און סייַ צו 15 שאָ אין מעסלעס מיט צוויי איבערייַסן, צו 1 שאָ יעדערער אפ פרישטיק און מיטיק. באמ באקוקן נ. ווינדסבערגס פאבריק האָב איך אין דער אָפּטיילונג, וואָס איז באצייכנט מיטן נומער 5, געפונען די מעלדונג פון בורגמיסטער פון שטאָט ווילקאָווישק פון 22 אָקטיאבער 1895. אין דער דאָזיקער מעלדונג ווערט געגעבן צו וויסן די ארבעטער פון נ. ווינדסבערגס פאָבריק פאָלגנדיקעס: „די צאָל ארבעט־שאָען אפן פאבריק דארפ ניט איבערשטייַגן 10 שאָ". אפ דער ווינטער־צייַט פון 1895 י. ווערט דער ארבעט־טאָג באשטימט אפ פאָלגנדיקן אויפן: „די ארבעט הייבט זיך אָן פון 8 אינדערפרי און פארענדיקט זיך 8 אָוונט". נאָכן באשטימען צוויי איבערייַסן אפ פרישטיק און מיטיק פון $10^1/_2$ ביז $11^1/_2$ אינדערפרי און פון $3^1/_2$ ביז $4^1/_2$ באטאָג, פארענדיקט זיך די מעלדונג פון בורגמיסטער מיט פאָלגנדיקער באמערקונג: „די ארבעטער, אויסער די מינדעריעריקע, ווערט ניט פארבאָטן צו ארבעטן אויסער דער באשטימטער צייַט", אין באצוג צו דער דאָזיקער באמערקונג, האָט דער בורגמיסטער, וואָס האָט אונטערגעשריבן די אויבנגעבראכטע מעלדונג, מיר געמאָלדן, אז אין אָקטיאבער פון 1895 י. האָבן זיך צו אים געווענדעט עטלעכע ארבעטער פון ווינדסבערגס פאבריק מיט אן אָנקלאָג אפ דעם, וואָס זייערע כאווירים לויט דער פאבריק, וואָס באקומען געצאָלט פון טאָג, און די מייַסטערס פון דער פאבריק, וואָס באקומען געצאָלט פון פּוד, שטימען אייַן צו ארבעטן מער ווי 12 שאָ א מעסלעס, נאָר, אז זיי, די אָנקלאָגער, זייַנען אפ דעם ניט מאסקים. די ארבעטער פון ווינדסבערגס פאבריק, וועלכע איך האָב אויס-

געפרעגט דעם 10 יול ד, י. וועגן דער אורזאכ, צוליב וועלכער זיי האָבן אופגעהערט ארבעטן אפ דער פאבריק דעם 1 יול ד. י.„ האָבן געמאָלדן, אז איר דער הייסער צייט פון יאָר קענען זיי ניט ארבעטן אפן פאבריק מער ווי 12 שָׁע א מעסלעס אוו אז זיי האָבן וועגן דעם געמאָלדן נ. ווינדס־ בערג זוג מיט עטלעכע טעג פאר דעם, ווי עס האָט זיך אָפגעשטעלט די ארבעט אפן פאבריק, די געבײַדע פון ווינדסבערגס פאבריק, וואָס איר האָב באקומען, האָט זיך ארויסגעוויזן ענג פאר דער צאָל מענטשן, וואָס ארבעט איז זיי, אוו איז היגיענישן הינזיכט אינגאנצן ניט באפרידיקנדיק דעם 10 יול איז פאָרגעקומען א פארשטענדיקונג צווישן דעם אייגנטימער פון דער פאבריק נ. ווינדס־ בערג אוו זײַנען ארבעטער, אפן טערמין פון 10 יול ביזן אָנקום פונעם נײַעם יאָר, לויט דער איראָפיישער צײַט־אויסרעכענונג, רעכענען דעם ארבעט־טאָג 12 שָׁע מיט צוויישאָיקע איבערײַסן אפ פרישטיק אוו מיטיק. נאָכ דער דאָזיקער פארשטענדיקונג זײַנען די ארבעטער צוגעטראָטן דער ארבעט. וועגן די יעדיעס, וואָס איר האָב דערהאלטן וועגן דעם דויער פונעם ארבעט־טאָג אוו איר באצוג צו דער ניט־געענדיקער באשטימטקײַט וועגן די באדינגונגען פון אופנעמען ארבעטער אפ נ. ווינדסבערגס פאבריק, האָב איר געמאָלדן דעם ה' גערייכט־אויספאָרשער פון ווילקאָווישקער אויעזד, וואָס פירט אן אויספאָרשונג וועגן די איניציאטערן פונעם שטרײַק אפן ווינדסבערגס פאבריק, אוו עס איז אויך מיטגעטיילט געווארן וועגן דעם סוואלקער גובערנאטער.

אונטערגעשריבן—דער שטאל־פארטרעטער פון פאבריק־אינספעקטער פון לאָמזשער אוו סוואלקער גובערניעס, דער פאבריק־אינספעקטער פון גראָדנער גובערניע א. צימערמאנ.

ב ײַ ז א ג ע III. א פּראָקלאמאציע, וואָס דער ניקאָלײַעווער קאָמיטעט („דאָרעמ־ רוסישער ארבעטער־פארבאנד") האָט ארויסגעלאָזן וועגן דעם ווילקאָווישקער בערשטער־שטרײַק).

א פּראָקלאמאציע וועגן דעם שטרײַק פון די בערשטער אינ ווילקאָווישק*

כאווירים!

צו אינדז איז דערגאנגען א גוטע נײַס: אינ סוזוואלקער גובערניע, אינ ווילקאָווישק, האָבן דרײַ טוזנט ארבעטער אײַנגעאָרדנט א שטרײַק אפ די בערשטער־פאבריקן אוו פארקלענערט פאר זיך דעם טאָג אפ א גאנצער שָׁע ארבעט.

מע דארף אײַך זאָגן, אז אינ מינסק אוו אויך אינ ווילנע זײַנען די ארבעטער שוין לאנג גע־ קומען צום סייכל אוו מע פארשווײַגט ניט די באלעבאטים. צאָלט דער באלעבאָס שלעכט דעם גע־ האלט—אָרדנען אײַן טייקעס די ארבעטער א שטרײַק. צווינגען זיי צו ארבעטן שפּעטער—ווידער א שטרײַק. באליידיקן די מײַסטערס די ארבעטער—ווידער א שטרײַק. האָבן באשלאָסן די פאברי־ קאנטן קיין ווילנער אוו מינסקער ארבעטער צו זיך אפ ארבעט ניט נעמען. רעכט. זעט מען אָבער אינ ווילנע אוו אינ מינסק, אז די ווילקאָווישקער ארבעטער לעבן זייער שלעכט אוו אז זיי פאר־ שטייען ניט ווי צו העלפן זיך. ווילן די ווילנער אוו די מינסקער ארבעטער גערן העלפן די כא־ ווירים. אָבער עס קומט ניט אויס: אפ די זאוואָדן נעמט מען זיי ניט צו, אוו פאָשעט אריבערפאָרן אינ שטאָט אוו דרייען זיך צווישן די ארבעטער איז ניט קיין איניען. די פאָליציי וועט באמערקן, האָט מען אינ ווילנע אוו אינ מינסק א שמועס געטאָן אוו מע האָט זיך געלאָזן אפ אזא זאכ: מע האָט צונויפגעזאמלט אביסל געלט אוו אויסגעריכט 5 ארבעטער אינ ווילקאָווישק, קעדיי צו אײַנ־ אָרדנען דאָרטן א זעקסטן וואַרשטאט. דער וואַרשטאט, עמעס, איז מער ניט געשטאנען לעפאָנעם וועגן, אוו די פינפ ארבעטער, וועלכע זײַנען געקומען צו פאָרן אינ ווילקאָווישק, האָבן נאָר געטאָן א וג געשמועסט מיט די אנדערע כאווירים: „וואָס קוקט איר אײַערע באלעבאטים אינ די ציינער? זיי זוינג בא אײַך די שוויין אוג בלוט, אוג איר האלט זיי פאר באלעטויוועס. פרווט נאָר א בעט

---

* די פּראָקלאמאציע איז געווען איבערגעדרוקט אינ וו. נעווסקיס ביכל: „עטיודן וועגן דעם דאָרעמ־רוסישן ארבעטער־פארבאנד". מאָסקווע, מעלוכע־פארלאג, 1922.

טאָג בא אײַערע באלעבאטים, אז זיי זאָלנ אײַכ אראָפּווארפנ א שאָ. די באלעטויוועס וועלנ, מיס־טאמע, געוויס אײַנשטימענ״. די ווילקאָווישקער ענטפערנ: „וואָס דאָרטנ אײַנשטימענ? איז זיי דענ אזוי שלעכט?״ אונ די ווילנער אונ מינסקער ארבעטער זאָגנ זיי: „אָט איר מאכט זיי א שטרײַק״. „וויאזוי זשע? אונ געלט ווו נעמט מענ?״ „נו, איר גיט נאָר א ווונק, אונ מיר וועלנ אײַכ דעמ איניענ אײַנאָרדענענ. פונ ווילנע אונ פונ מינסק וועט מענ אײַכ שיקנ הילפ, אויכ צווישנ אײַכ וועט מענ וואָס עס איז צונויפזאמלענ. שטארבנ וועלנ מיר ניט״. רעכט. אזוי האָט מענ זיכ גע־שמועסט בא א כאדאָשימ פינפ־זעקס, געזאמלט געלט אונ געגרייט זיכ צומ שטרײַק. ענדלעכ, האָט מענ באשלאָסנ צו שטרײַקנ. אָבער ווי רעדט מענ זיכ וועגנ דעמ צונויפ? אומעטומ קוקנ זיכ צו אונ הערנ זיכ צו שפּיאָנענ. אונ די ארבעטער האָבנ געטאָנ אזוי: אזייגער צענ באנאכט האָבנ דרײַ הונ־דערט ארבעטער זיכ צונויפגעזאמלט באָדנ זיכ: זיי זײַנענ ארײַנ אינ וואסער אפ א קלאפטער 30 פונ ברעג, אונ גענומענ ריידנ דאָ וועגנ שטרײַק. ארײַנגיינ נאָכ זיי אינ וואסער ארײַנ האָבנ די שפּיאָנענ זיכ פארטראכט: „ארײַנגיינ, וועסטו ארײַנ, אָבער דערנאָכ, זעסטו, וועסטו ניט ארויס״. אפנ צווייטנ טאָג האָבנ די ארבעטער געמאָלדנ די באלעבאטים: „וועט איר אונדז ניט אראָפּווארפנ א שאָ, וועלנ מיר ווארפנ די ארבעט״. אונ די באלעבאטים האָבנ זיי געענטפערט: „ווארפט. אײַערע ברידער זײַנענ אומעטומ דאָ גענוג״. די ארבעטער האָבנ פארשטרײַקט. די פאבריקאנטנ האָבנ זיכ א לאָז געטאָנ אינ ווילנע אונ אינ מינסק: „קומט, זאָגנ זיי, קינדערלעכ, צו אונדז אפ די פאבריקנ״. אונ זיי גיבנ זיי אנ ענטפער: „ניינ, פאָטערלעכ הארציקע, ניינ, באלעטויוועס אונדזערע, מאכט שוינ בעסער א האנאָכע אונדזערע כאווייריס. מיר וועלנ זיי ניט גיינ שטערנ״. די פאבריקאנטנ האָבנ זיכ א דריי געטאָנ אונ גענומענ בעטנ מעכילע. „זאָל שוינ זײַנ אזוי, זאָגנ זיי. באקומט א שאָ א מאטאָנע״. זיי האָבנ פאָרקירצט דעמ ארבעט־טאָג אפ א שאָ אונ זיי האָבנ געפאָדערט נאָכ 300 נעפאשעס ארבע־טער: אי די פריִערדיקע איז געוואָרנ גרינגער, אי נײַע האָבנ ארבעט געפונענ.

אָט דאָס הייסט ברידערשאפט אונ אייניקײַט צווישנ ארבעטער. אלע פאר איינעמ — איינער פאר אלע.

אָקטיאבער, 1897 י.

די שטרײַק־באוועגונג אין ביאלאָסטאָק

אין סאָפּ 1896 אוג אין ערשטער העלפט פון 1897 איז אין ביאלאָסטאָק פאָרגעקומען א כוואליע פון שטרײַק אין פאַרשיידענע צווײַגן פון דער אינדוסטריע, מיט פאָדערונגען פון א 12־שאָעקן ארבעט־טאָג א. אז. וו. די שטרײַק זײַנען ניט בלויז פון די יידישע ארבעטער. אין זיי האָבן זיך באטייליקט ארבעטער פון פארשיידענע פעלקער אוו דערבײַ האָבן די דאָזיקע שטרײַק ארויסגעווייזן מוסטערן פון אינטערנאַציאָנאלער סאָלידאַרקײַט.

אין דער צײַט פון די דאָזיקע שטרײַק פלעגן פאָרקומען גרויסע פארזאמלונגען אין די וועל־דער. אפ איינער פון די דאָזיקע פארזאמלונגען האָבן

„אלטע יידן זיך געקושט מיט קריסטן אוו האָבן געזאָגט: „מיר זײַנען אלע ברידער אָן אוו־טערשייד פון רעליגיאָן". זייער א גרויסע סימכע האָט אויסגערופן איינער א רוסישער ארבעטער, וועלכער איז געקומען אלס פאָרשטייער פון 26 אנדערע ארבעטער אוו האָט גע־בראכט 2 ר. 60 ק. אלס סימען, אז זיי פילן מיט די יידישע ארבעטער. נאָכדעם ווי מען האָט אביסל ארומגערעדט וועגן דעם, וואָס געהערט אינ אלעמען, האָבן זיי זיך צוטיילט אפ באזונדערע מעלאָכעס, אין יעדע מעלאָכע האָט זיך געריכט וועגן אירע אינטערעסן אוו וואָס זי האָט צו טאָן. די פארזאמלונג האָט געמאכט א שטארקן אײַנדרוק".

די דאָזיקע שטרײַקן האָבן אופגערודערט ניט ביאלאָסטאָק אליין. די ביאלאָסטאָקער שטרײַק־באוועגונג האָט געפונען אן אָפּקלאנג אינ אלע ארומיקע גובערניעס פון ווײַסרוסלאנד.

די צארישע דינער האָבן זיך דערשראָקן פאר דער שטרײַק־כוואליע אוו דעם 24־טן יולי 1897 האָט דער גראָדנער גובערנאטער באטיושקאָוו געלאָזט וויסן דעם פּאָליציי־דעפּארטאמענט, אז עס אי נייטיק צו פארשטארקן די ביאלאָסטאָקער פּאָליציי אוו ער האָט זיך געווענדעט צו דער מיליטעריישער אָנפירונג פון ווארשעווער אוו ווילנער אָקרוגן, אז זיי זאָלן צושיקן אינ זײַנ רעשוס צו צוויי בא־טאליאָנען סאָלדאטן „אפ לאָזן אינ פאבריק־ראיאָן".

די אינטערנאציאָנאלע סאָלידאריטעט פון די ארבעטער, זייער פעסטע האלטונג איז צײַט פון די שטרײַקן האָט געבראכט א פולשטענדיקן ניצאָכן פאר די ביאלאָסטאָקער ארבעטער.

אינ דער צײַט פון די שטרײַקן זײַנען ארויסגעלאָזן געוואָרן א ריי פראָקלאמאציעס אפ פאר־שיידענע שפראכן, אוו אויך צוויי יידישע. וועגן די דאָזיקע שטרײַקן איז אינ „יידישן ארבעטער" נום. 4—5 געווען געדרוקט א גענויער באריכט. מיר דרוקן איבער אינגאנצן דעם דאָזיקן היסטאָ־רישן דאָקומענט.

אויסער דעם דאָזיקן דאָקומענט האָבן מיר אינ די ארכיוון פון פּאָליציי־דעפּארטאמענט געפונען א ריי דאָקומענטן, וועלכע דערגאנצן דעם בילד פון דער שטרײַק־כוואליע, וועלכע האָט ארומגע־כאפט ביאלאָסטאָק אינ סאָפּ פון 1896 ביז אוועגוסט 1897. צווישן די דאָזיקע דאָקומענטן זײַנען פאראַ:

1) א בריוו פון גראָדנער גובערנאטער וועגן די שטרײַקן אינ ביאלאָסטאָק.

2) צוויי איבערגעזעצטע פראָקלאמאציעס פון יידיש אפ רוסיש (די אָריגינאלן האָט זיך ניט איינ־געגעבן צו געפינען), וואָס זײַנען ארויסגעלאָזן אינ צײַט פון די שטרײַקן.

3) א בריוו פון גראָדנער גובערניאל־שעף פון דער זשאנדארמעריע אינ דעפּארטאמענט פון דער פּאָליציי וועגן די שטרײַקן אינ ביאלאָסטאָק אוו א צעטל מיט די פאבריקן, אפ וועלכע די אר־בעטער האָבן געוואָרפן די ארבעט.

4) א בריוו פון גראָדנער גובערנאטער צום מיניסטער פאר אינערלעכע איניאָנים וועגן שיקן מיליטער אפ אײַנהיטן די אָרדענונג אינ ביאלאָסטאָק אינ צײַט פון די שטרײַקן.

די דאָזיקע דאָקומענטן וועלן געגעבן צום סאָפּ פון דעם באריכט.

[די שטרײַק־באוועגונג אינ ביאלאָסטאָק]

דיא כראָניק פון עקאָנאָמישען שטרייט אין מעריב רוסלאנד. *

(פון ענדע 96-טען יאָהר ביז׳ן מיטטען 97־טען).

יעדערער, ווער עס זאָל ניט אריינפאלין יעטצט אין ביאליסטאָק, וועט גלייך באמערקען דאָס באלעבען פון דער ארבייטער מאסע. איבעראל וועט איהר טרעפען קופקעס ארבייטער פון פערשיעדענע נאציאָנאליטעטען און איבער־הויפט אידען. „פון 7-בען ביז 7-בען", אָט וואָס איהר וועט זייער אָפט הערען אויף דיא גאסטען, וואָס ניט א וואָך, ווארפען אוועג רק נייע און נייע מלאכות די ארבייט אום איינצופיהרען א 12 שעהדיגען ארבייטסטאָג. זיך קלאָר מאכען דיא בעווען, וואָס יעצט פארווארפט דיא גאנצע שטאָדט אין דיא אומגעגענדען, איז זייער שווער. איך וועל זיך דאָ מיהע געבען בעקאנט מאכען דען לעזער מיט אלעס, וואָס עס האָט ביי אונז דיא לעצטע צייטען פאסירט. נאָך וויי־טער האָבען די שנייידער אָנגיהייבען צו ריידען וועגען א 12 שעהדיגען ארבייט־סטאָג לויט דעם אלטען געזעטץ [פון יעקאטערינע דער צווייטערס צייטען]. מאן האָט אווענקגעשיקט א ביטשריפט מיט 100 אונטערשריפטען צום גובערנאטאָר, אין וועלכער מאן האָט געבעטען איינפיהרען א 12 שעהדיגען ארבייטסטאָג, וויא דאָס געזעטץ הייסט. עס איז לאנג ניט געווען קיין אנטוואָרט און דיא שניידער האָבען מיט זייערע אייגענע כחות אָנגיהייבען איינצופיהרען כמעט אין אללע ווערקשטעללען דען 12 שעהדיגען ארבייטסטאָג. אזוי וויא עס איז געווען סע־זאָן צייט, האָבען דיא בעלי־בתים גימוזט נאָך געבען. זייא האָבען גיהאָפט נאָך פסח צוריק אומקערין זיך צו די אלטע אָרדענונגען, נור אומזיסט: דיא ארבייטער האָבען אויך ניט געשלאָפען און זייא האָבען זיך צוגיגרייט צו אנ׳אלעמיינען שטרייק וועגען דען 12 שעהדיגען ארבייטסטאָג און אז מאן זאָל ארבייטען פון וואָך. ארום פסח צייט האָט זיך בעקומען א אנטוואָרט פון גובערנאטאָר אויף דיא ביטשריפט. וואָס פיר אנ׳אנטוואָרט מיינט איהר, ליעבע לעזער? מאן זאָל די ארבייטער נאָך געבען? אָ—פע! דער גובערנאטאָר האָט פאָרגעשריבען מאן זאָל אונטער־זוכען, ווער זיינען דאָס דיא שרייבער פון דיא ביטשריפטען. פאָליציע האָט אָנגיהייבען צו זוכען, מאן האָט געשלעפט דאָס דען, דאָס יענען, נאָר זיא

* די כראָניק איז געווען גערוקט אינ „יידישע ארבעטער" נומ. 4—5. ר ע ד.

האָט זיך גאָר ניט דערוואוסט. יעדער האָט מודה גיווען זיין אונטערשריפט, און ווייטער, ווער עס האָט איהם גיגעבען אונטערשרייבען, ווייס ער ניט. גלייך נאָך פסח האָבען דיא ארבייטער ארויסגעשטעלט זייער פאָדערונג ווען א 12 שעהדיגען ארבייטסטאָג און ווען ארבייטען פון וואָך. דיא בעלי־בתים האָבען גאָר ניט גירעכינט אויף אזא אחדות בייא דיא ארבייטער און זיינען גיווען אויסער זיך. מיט די ערלויבניס פון זשאנדארמסקען האָבען זיי גימאכט יד אחת, אז מען זאָל ניט נעהמען איינער פון דעם אנדערן קיין ארבייטער זייא האָבען גיוואָלט אויסשרייבען ארבייטער פון אנדערע שטאָדט, נאָר לייַדער האָבען זייא אויסער 2—3 אלטע טראנטעס ניט גיקראָגען. דער סעזאָן אָבער האָט ניט געווארט און דיא בעלי־בתים האָבען ניט ווילענדיג גימוזט אללעס נאָך געבען דיא ארבייטער, זייא האָבען זיך גיטרייסט מיט דעם, דאָס זייא וועלען זיך אָפרעכנען מיט דיא ארבייטער נאָך שבועות, דאן וועט דער סעזאָן פאלט שוין אראָפּ. אונטער דעסטען איז אָנגיקומען דער אלטוועלטליכער ארבייטער יום־טוב דער 1-טער מאי. מיט 2 טאָג פריער האָט מען אויף אללע גאסע גיפונען פארנאנדערגעקלעפטע און פארנאנדערגיוואָרפענע אופרופען יודישע און פוילישע מיט א שטעמפיל פון דעם „ביאליסטאָקער ארבייטער קאָמיטעט". דיא פאליציע האָט אָנגיהיבען צו זוכען. דען 30-טען אפריל האָט מען ארעסטירט 2 ארבייטער, פון וועלכע מען האָט איינען גלייך ארויסגעלאָזען און דען צווייטען אביסיל שפעטער. דער 1 מאי האָט איבערגעשטיגט אללע פער־האָפענונגען. דען ערסטען מאָהל האָבען זיך צינופגעקליבען יודישע און קריסטליכע ארבייטער צוזאממען. אין דעם זעלבען טאָג האָט דיא פאליציע געמאכט מהרערע האוזזוכונגען בייא דיא שניידער, געפונען האָט[1] זיא ניט פיעל וויא פריער, נאָר פון דעסטוועגען האָט דיא פאליציע וועלענדיג, חאָצע מיט וואָס עס איז זיך באפרידיגען פאר איהרע אומזיסטע מיהע, אָבגיגעבען 6 ארבייטער אונטער איהר השגחה. דיא שניידער האָבען פון אָנפאנג זיך דערשראָקען, נאָר זייא זיינען אויף גיך געקומען צו זיך. דיא גוטע ענדע פון שטרייק, חאָצע פאליציע אין דיא זשאנדארמערי האָבען זיך אריינגעמישט האָט גישטארקט דען מוטה פון דער ארבייטער מאסע, גלייך נאָך דיא שניידער האָבען זיך געשטעלט דיא מעבעלסטאליארעס, וועלכע האָבען זיך אויך גיך דערשלאָגען, מאן זאָל ארבייטען פון וואָך. סלאָסיארעס האָבען אויך אָנגיהיבען זיך צו אָרגאניזירען. צו גלייכער צייט האָבען דיא וועבער אויף מהרערע פאבריקען אָנגיהיבען צו פאָדערן, מאן זאָל זייא העכערן דיא שכירות. דיא, וועלכע ארבייטען בייא דיא לאָנקעטניקעסן* האָט מען גיהעכערט די גיצאָהלט פון 5 ביז 6 קאָפּ. פון שטיק. גלייך נאָכן 1־טען מאי האָט זיך אָנגיהיבען צווישען זייא א שטארקע אגיטאציאָן פאר א 12 שעהדיגען ארבייטסטאָג. מאן האָט אָנגיהיבען פון דיא לאָנקעטניקעס. פונקט 7 פלעגט מען אוועקלייגען דיא ארבייט און דיא פרייע פלעגען גיין פון פאבריק צום פאבריק און פאָדערן, אז מען זאָל אוועקלייגען דיא ארבייט, חאָצע א גרויסע טהייל ארבייטערן איבערהויפט דיא אלטע האָבען דאָס גישטערט, ווייל זייא האָבען גיהאלטן, דען 12 שעהדיגען ארבייטסטאָג פאר א אומגליק, פון דעסוועגען האָט ער זיך אויף גיך אָנגיהיבען איינצופירען. אין פערלאָף פון 2—3 וואָכען איז כמעט אוף אללע פאבריקען אייגעפירט גיוואָרין דער ארבייטסטאָג פון 7 ביז 7.

* זע אונדזער אָנמערקונג זיין 235. ר ע ד.

דיא פאבריקאנטען האָבען גישפירט, אז עס איז עפעס ניט גלאט, אז דאָס פאנגט זיך אָן עפעס גאָר א נייע באוועגונג, נור זייא זיינען גיוווען שוואך און האָבען קיין זאך ניט גיקענט טהאָן. דיא איינציגע האָפפנונג זעהערע איז גיוועזען אז דיא אחדות וועט גיט האלטען לאנג, אז די נייע איינפיהרונג וועט ניט אויס־יהאלטען ווערען. און אפילו דיא פארשטאנדיגערע ארבייטער האָבען אויך געצווייפעלט, אויב דאָס וועט לאנג אויסגיהאלטען ווערין. בייא אזעלכע באדינ־גונגען איז זייער וויכטיג גיוועזען צו שטארקען דיא זיכערהייט פון דער מאסע. מאן האָט גידארפט שטארקער פארבינדען דיא באוועגונגען פון פארשידענע מלאכות, דאָס איז אויסגיפאלען אויף דעם גורל פון דער פערזאממלונג, וועלכע איז פאָרגיקומען דען 2-טען טאָג שבועות. פילע האָבען גיצווייפילט אויב עס וועט זיך איינגעבען צו מאכען אזא איין פערזאממלונג פון ארבייטער און ארבייי־טערקיס פון אללע מלאכות. מאן האָט גיקלערט, וויא וועלען קוקען דיא אלטע אויף דעם, וואָס דאָרטין וועלען זיין מיידלאך. דיא פערזאממלונג אָבער האָט צושלאָגען דיא אלע טראכטונגען. אין דיא אָבגעשטימטע צייט האָבען זיך צונופגעקליבען מעהר וויא 800 מענשען ארבייטער און ארבייטערקעס. דיא פערזאממלונג איז גיוועזען א יום טובדיגע. קריסטען איז געווען וועניג, ווייל זייא האָבען דען טאָג גיארבייטעט, נאָר דיא עטליכע, וואָס זיינען געווען האָבען געמאכט א שטארקע איינדרוק. אלטע יודען האָבען זיך געקושט מיט קריסטען און האָבען געזאָגט: „מיר זענען אללע ברידער אָהנע אונטערשייד פון רעליגיאָן". זייער א גרויסע שמחה האָט ארויסגערופין איינער א רוססי־שער ארבייטער, וועלכע איז געקומען אלס פאָרשטייער פון 26 אנדערע ארבייי־טער און האָט גיבראכט 2 ר. 60 ק. אלס סימן, אז זייא פיהלען מיט דיא יודישע ארבייטער. נאָך דעם וויא מאן האָט א ביסיל ארום גירעדט וועגין דעם וואָס גיהערט אין אללעמען, האָבען זייא זיך צוטהיילט אויף באזונדערע מלאכות אין יעדע מלאכה האָט זיך גירעדט וועגען איהרע אינטערעסין און וואָס זיא האָט צו טהאָן. דיא פערזאממלונג האָט געמאכט א שטארקען איינדרוק וויא אויף דיא ארבייטער, אזוי אויך אויף די פאבריקאנטין. אין שטאָדט האָט מאן מעהר ניט גיהערט ריידעגדיג, וויא וועגען דער פארזאממלונג. און מאן האָט טאקי שטארק איבערטריבען דיא פערזאמלונג אויך. מאן האָט גירעדט, אז דאָרטין זיינען גיוועזען איבער 3000 מענשען. יעטצט רופט מאן שאָהן מעהר ניט די ארבייי־טער „ארחיסטען" יעטצט האָט מאן זייא שאָהן א נאָהמען גיגעבען „דיא פאר־איניגטע". גלייך נאָך דער באריטער פארזאממלונג האָט זיך אָנגעהייבען א שטארקע בעוועגונג אין אלע מלאכות. פונקט וויא א מגפה וואָלט פאר־חאפט אללע בעלי־מלאכות. שוסטער, שנייידער, בלעכער, סטאָליארעס און אסך אנדערע האָבען אָנגעהייבען איינע נאָך דיא אנדערע איינצופיהרען דען 12 שעהדיגען ארבייטסטאָג. אלס פאקט, וויא ווייט עס איז שאָהן ענטוויקעלט צווישען דיא ביאליסטאָקער ארבייטער דער געפיהל פון אחדות קען דיענען דער שטרייק פון די דאמסקע שניידער. אין איינער פון דיא גרעסטע ווערק־שטעלען האָט מען ענטזאָגט איניגע ארבייטער: דיא איבעריגע האָבען גלייך אוועקגילייגט דיא ארבייט. עס האָט זיך אָנגיהייבען א שטרייק, וועלכע האָט גידאוערט 3 וואָכען, מאן האָט 3 ארעסטירט און ארויסגעשיקט מיט'ן עטאפ, נאָר די ארבייטער האָבען זיך ניט איבערגעשראָקען, און סוף כל סוף האָט דער בעל הבית גימוזט נאָך געבען און מרוצה ווערין צוצונעהמען אללע אר־

בייטער אָן צו זאָגען אז ער וועט צוגעהמען דיא, וואָס מאן האָט ארויסגי-
שיקט, וען זייא וועלען זיך אומקעהרין. צוגלייכער צייט איז גיוועז א שטרייק
פון אלע וויסע סטאָליארעס א מאנן 200. זייא זיינען גישטאנען א וואָך און
האָבען אויסגעפיהרט א 12 שעהדיגען ארבייטסטאג און מאן זאָל ארבייטען
פון וואָך. און אויך דאָ איז דיא פּאָליציע ניט גישטאנען פון ווייטען, זיא
האָט ארעסטירט 2 סטאָליארעס, נאָר אויפן גאנץ אין ענדע פון שטרייק האָט
דאָס קיין שום ווירקונג ניט געהאט, בייא דיא וועבערס האָבען זיך דיא
שטרייקען אויך ניט אויפגיהערט. דאָס אויך דיא, דאָס אויך יענע פאבריק
פלעגען ארויספאלען שטרייקען און פלעגין זיך מייסטען ענדיגען גוט. דיא
אלע שטרייקען פלעגען פאָרקומען וועגען דעם מאן זאָל העכערן דיא שכירות.
נאָר דאָס האָבען זייא פארשטאנען, אז אויב זייא וועלין מעהר ניט וויא הע-
כערן די שכירות אין די ראיעלע פאבריקען און לאָזען דיא פרייזען וויא
גיוועזען בייא דיא לאָנקעטניקעס, וועט דער העכערן קיין קיום ניט האָבען
און דעריבער האָבען זייא באשלאָסען אויפצוהייבען דיא פרייזען פון דיא אר-
בייטער בייא דיא לאָנקעטניקעס. דיא ערשטע פאָר וואָכען נאָך פסח האָט
זייא זיך איינגיגעבען אויפצוהייבען דיא פרייזען פון 5 ביז 6 קאָפּ. פון שטיק.
יעטצט האָבען זייא נאָך גידארפט אויפהייבען ביז 7—8 קאָפּ. עררייכען דאָס
מיט קלייניע שטרייקן וואָלט גיוועז אונמעגליך, ווייל דיא לאָנקעטניקעס פאר-
שטייענדיג דען געפאהר, האָבען צווישען זיך אָפּגעמאכט, אז זייא זאָלען זיך
איינע דיא אנדערע שטיטצען, טאָמער וועט זיך בייא וועמען ס'איז מאכען
א שטרייק. זייא האָבען צווישען זיך אָפּגירעדט, אז יעדער לאָנקעטניק זאָל
זאָל באקומען א רו"כ א וואָך פון יעדער ליידיגען שטוהל. בייא אזעלכע בא-
דינגונגען פארשטייט זיך, אז דער שטרייק אויך איינציגע פאבריקען איז פון
אָנפאנג אָן גיוועזין אנ'אונמעגליכקייט. דאָס איינציגע, וואָס עס איז יע גיוועז
מעגליך, איז דער אלגעמיינער שטרייק, און אויך א פערזאמלונג אין יוני
מאָנאט איז טאקי באשלאָסין גיוואָרען צו מאכען אנ'אלגעמיינעם שטרייק
אין ארויס שטעלין דיא פאָלגענדע פאָדערונגען: מאן זאָל געבען ביכלאך, אר-
בייטען פון 7 ביז 7 און דיא גיצאָהלט פון 7 ביז 8 קאָפּ. שטאָט פריער-
דיקע 5—6. אויף מאָרגען האָבין $1\frac{1}{2}$ טויזענד מענשין אוועקגילייגט דיא אר-
בייט. פון פארטאָג אָן האָבין זיך דיא ארבייטער אָנגיהייבען צו קלייבען אין
וואלד. ארון דרייא א זייגער האָט זיך אין איין אָרט צונויפגעקליעבען איבער
300 מאנן. צו דער צייט זיינען גיקומען 6 פאָליציאנטען און האָבען א פרעג
גיטאָהן: „וואר זיינען בייא אייך דיא אָנפיהרער?" „אלע" האָבען גיענטוואָרט
די ארבייטער. דאן האָבן דיא פאָליציאנטען גערופין דיא ארבייטער צום פּא-
ליציימייסטער. דיא מאסטע האָט זיך ניט גיוועהרט און איז אוועק דאָרכין
גאנצין שטאָדט צו דער פאָליציי צוזאממען מיט דיא עטליכע פאָליציאנטען,
דער פאָליציימייסטער דערזעהדיג אזא מאסטע, איז צושראָקען גיוואָרין און
איז אָנגיפאלין אויף די פאָליציאנטען. נאָך דעם האָט ער זיך גיוועגדעט צו דיא
ארבייטער און האָט זייא אָנגיהייבין זייער איידעל צו בעטען, זייא זאָלין גיין
אָפּארבייטען דיא 2 וואָכין, וועלכע מאן מוז נאָכן געזעטץ, דערפאר האָט ער
זייא צוגיזאָגט צו טהאָן אלעס מאגליכעס פון זיין זייט. נאָר דיא זיסע ריידע-
לאך פון פאָליציימייסטער האָבין ניט גימאכט דען געהעריגען איינדרוק אויף
דיא ארבייטער. בייא זייא איז נאָך גיוועז גאנץ פריש דיא מעשה, וואָס האָט

פאססירט מיט 8 טאָג צוריק, ווען דער פּאָליציימייסטער האָט גימאכט מיט בלאָטע צוגלייך נאָוויקס ארבייטער: 8 פון זייא האָט ער ארעסטירט און דאָס אללים איז פאָרגיקוממען דאנן, ווען דיא ארבייטער האָבין קלאָר דערוויזען, אז זייא האָבין פארדיענט דורכשניטליך דען לעצטין יעהר צו 1 רי 97 [קאָפּ] די וואָך. עס פארשטייט זיך, אז נאָך אזא מעשה האָבען די ארבייטער ניט שטארק געגלאובט אָן די פריינדשאפט פון דעם פּאָליציימייסטער און האָבען באשלאָסין ווייטער צו שטרייקין. אויף מאָרגין מיטוואָך האָט דער פּאָליציי-מייסטער גירופין צי זיך דיא לאָנקעטניקעס מיט דיא ארבייטער, אום וויא עס איז צו מאכען צווישען זייא א שלום. דיא ארבייטער זיינען געשטאנין שטייף אויף דאָס זייעריגע. דער פּאָליציימייסטער האָט זייא צוגיזאָגט אללים נאָך צוגעבין, ווי באלד נאָר זייא וועלין זיך זעטצין צו דער ארבייט. און דעם זעלבען טאָג איז גיווען א פערזאממלונג פון 1500 מענשען, אויף וועלכע עס איז באשלאָסין געוואָרין צו שטרייקין ביז זייא וועלין ניט באקומען ביכלאך אויף דיא נייע באדינגונגען. דער ווייל איז אונטערגיקומען דער שבת. דיא ארבייטער האָבין ניט גיהאט, וואָס מעהר איז ווערט און דאָ האָט זיך טאקי ארויסגעוויעזין דיא אחדות פון דיא ארבייטער, אין איין טאָג איז צונויפגע-קליבען גיוואָרין מעהר ניט וויא צווישען וועבער אלליין ביז 150 רוב. מאן דארף ניט פארגעסין, אז דיא שטרייקען ציהען זיך שאָן אייניגע מאָנאטין, אז דיא גרעסטע טהייל וועבערס האָבין אלליין גינומען אנ'אָנטהייל אין שטרייק און אז זייערע פארדיענסטען זיינען זייער קליין. אף דיא אנדערע וואָך האָ-בין זיך דיא לאָנקעטניקעס אונטערגיגעבען. דיא ארבייטער האָבין ניט גי-האָפט אויף אזא גיכען סוף. זייא האָבין זיך נאָך פון פריהער צוגיגרייט צו הונגערן אייניגע האָבען און נאָך מעהרער, ווייל די לאָנקעטניקעס אללץ האָ-בין זיך נאָך פון פריהער צוגיגרייט צו דעם שטרייק. די מונטערקייט און שטארקייט האָבין זייא גישעפט פון דיא גרויסע פערזאממלונגען. אום דער צייט פון דעם שטרייק זיינען פאָרגיקומען 2 א זעלכע פערזאממלונגען, איינע פון 1000 מענשין און דיא צווייטע פון 2000 מענשין. אָט דיא פערזאמלונגען, אין וועלכע ס'האָבין גינומען אנ'אָנטהייל וויא יודען אזוי קריסטען האָבין גימאכט א שטארקין איינדרוק אויף דיא יונגווארג. דיא אלטע האָבין גישאָקעלט מיט דיא קאָפּ און גיזאָגט: וואו איז דאָס גיזעהין גיוועזין אין אונזערע צייטין, עס זאָל זיך פיהרען מיט אזא אָרדנונג, פאר דער גאנצער צייט איז דאָך ניט גיווען קיין סקאנדאל, קיין שיקורער. „דיא יונגע פיהרען קלוג האָבין גירעדט דיא פרומע אלטע, מעהר ניט איין זאך איז א ווייטאָג, זייא זיינען ניט פרום, נאָר פאר זייער פיהרונג אלליין זיינען זייא שאָהן ווערט צו זיין אין גן-עדן". אזעלכע און אָהנליכע געשפּרעכין איז אונדז אלליין פאָר-גיקומען צו הערין פון אלטע ארבייטער, אינטערעסאנט איז, וואָס פיר איין איינדרוק דער קורצער ארבייטסטאָג האָט גימאכט אויף דיא אלטע, חאָצע פון אָנפאנג זיינען זייא גיוועזין גרויסע געגנער פון דעם 12 שעהדיגען ארבייטס-טאג, זיינען זייא שאָהן יעטצט ניט נור צוגיוויינט גיוואָרין, נאָר זיי רעכענען נאָך אום נאָך זייער פערשטאנד נאָך די נוטצען פון איהם. וויא זשע האָט מיר גיזאָגט איינער אנ'ארבייטער אנ'אלטער סטאָליער, אלס איך האָב מיט איהם פארצויגען א געשפּראך וועגין דיא לעצטע געשיכטעס. פריער האָבין דאָך מיינע קינדער מיך גאָר ניט געקענט: איך פלעג אוועק גיין צו דער ארבייט,

אז זייא פלעגין נאָך שלאָפין, אז איך פלעג קומען, פלעגען זייא שאָהן ווידער שלאָפין, און מער ניט ווי שבת פלעגסט דוא א מאָהל צו האלטען דאָס קינד, אָבער יעטצט קומסט דוא א היים 7 א זייגער האָסט דוא צייט צו שפּילען זיך מיט דיא קינדער און נאָך אראָפּצוגיין אין שוהל דאוונען א מעריב. מאָנטיג דען 7 יוני איז בייא איינעם גיווען א פערזאממלונג, וועגין וועלכער עס איז ווערט צו דערמאָנען באזונדער, ווייל פון דעם וועלין מיר קענען זעהן, וויא ווייט דיא היעזיגע ארבייטער זיינען שאָהן צוגיוויינט גיוואָרין צו פארזאממלונגען און וויא טהייער דאָס איז בייא זייא. דאס מאָהל האָבען זיך צונויפגעקליבען 1000 מענשין וועבער. בעת דער פערזאממלונג זיינען אָנגיקומען 12 פּאָליציאנטען וועלכע האָבען מיט א בייזע מינע גיהייסען דיא ארבייטער זיך פארנאנדערגיין. דיא מאססע אָבער האָט זיך ניט גיריהרט פון אָרט און האָט ווייטער זיך גיטהאָן דאָס איהריגע. אין א ווייל ארום איז גיקומען דער פּריסטאוו ציטטערנדיג פון אופגירעגטקייט האָט ער זיך גיווענדט צו דיא ארבייטער מיט דיא ווערטער אונגיפער: וואָס טהוט איהר! צו וואָס ווילט איהר אונז בריינגען, מיר זאָרגין אזוי פיר אייך, מיר האָבען איינגיאָרדנעט, אז דיא לאָנקעטניקעס זאָלין מרוצה ווערין אויף אייערע באדינגונגען און ז. וו. גיט אונז אויף א צעטיל פון דיא אללע לאָנקעטניקעס, וואָס ווילען ניט מרוצה ווערין, און מיר וועלין זייא ארויסשיקען פון שטאָדט, מאכט ניט אום גאָטטעס ווילין, א זעלכע פערזאממלונגען, מאן רעדט דאך שאָהן וועגען דעם אין פעטערבורג, דער גובערנאטאָר האָט דאָך שאָהן באקוממן אנ'אויסרייד, מאן פרעגט בייא איהם, וואָס קומט דאָס א זעלכעס פאר בייא איהם אין גובערניע, דיא ארבייטער בונטעווען זיך. מיר האָבען שאהן אויך באקומען 2 טעלעגראממעס, אין וועלכע מאן פרעגט אונז, וואָס פיר פערזאממלונגען מאכין דאָ דיא ארבייטער. דיא פערזאממלונג איז פון דעסטוועגין זיך ווייטער גיגאנגען נאָך דעם וויא דער פּריסטאוו איז אוועק און צום סוף האָבען די ארבייטער [באשלאָסנ] צו גיין אין שטאָדט פון וואלד אללע צוזאממען, ניט פארנאנדערטהיילענדיג זיך אויף קומפּאניעס ווייז, וויא עס פלעגט פריער גימאכט ווערין. אזוי האָבען זייא גיטהאָן, און אז זייא זיינען אריין אין דיא טהייל שטאָדט, וואו עס וואָהנען דיא ארבייטער, איז איינער א קריסטליכער ארבייטער ארויס פאָראויס און האָט זיכ גיווענדט צו דער מאססע מיט דיא ווערטער: ברידער, בעפאָר מיר האָבען אָנגיהייבען צו גיין אין וואלד, פלעגען מיר נעהמען 4-5 קאָפּ. פון [שטיק], יעטצט האָבען מיר זיך דערשלאָגען 8-7 קאָפּ. נאָמיר ווייטער אויך מאכין פערזאממלונגען וויא מאגליך אָפטער! דער איינשטיממיגער „אורא" איז גיווען דער אנטוואָרט און דיא איבערצייגעניסס, אז דיא מאססע פארשטייט דיא וויכטיגקייט פון דאָס רעכט צו פערזאממעלן זיך און אז יעטצט וועט זיא שאָהן ניט אזוי לייכט אוועק געבען דאָס רעכט. אום צו פערענדיגען אונזער בעשרייבונג פון דער באוועגונג פון היינטיגען זומער, מוזין מיר נאָך דערציילען וועגען דעם שטרייק פון דיא פּאפּיראָסניצעס אויף יאנאָווסקי פאבריק, צוליעב וועלכעס עס איז איינגיפיהרט וואָך ארבייט און וועגען דיא שטרייקען פון דיא שוסטער און שניידערים פאר דען 12 שעהדיגען ארבייטסטאָג, דיא אללע שטרייקען זיינען ניט ארויסגיקומען פון עללער הויט, נאָר זייא זיינען אללע געפיהרט גיווען נאָך א פריהער אויסגירעכנטין פּלאן. בייא די וועבער איז נאָך ביז היינטיגען טאָג ניט גיענדיגט מיט דיא שטרייקען. דאָס אויף דיא, דאָס אויף

יענע פאבריק ווערט א שטרייק אום צו העכערן דיא שכירות. וועז מיר זאָלין וועלין אָפשעטצין אללעס וואָס האָט גישעהן פון דעם שטאנד פונקט, אויף פיעל דיא באוועגונג פון היינטיגען זוממער האָט מיטגיהאָלפין דער אויסארבייטונג פון באוואוסטזיין אין דער ארבייטער מאססע וועלין מיר אויך מוזין מודה זיין, אז צווישען דיא וועבער איז געשטיגען דער מוטה גאָר אין אנאונגיהערטער וויזע. דיא פעראומערטיקייט, פארצאָגטקייט און גלייכגילטיקייט, וועלכע האָבין גיהערשט ווינטער אין דער מאססע זיינען יעטצט אין גאנצין פארשוואונדען. דיא שטרייקען האָבען באזויעזען דער מאססע, וואָס זיא קען זיך דערשלאָגען מיט אחדות, זייא האָבין איהר גילערינט האָפפען אויף איהרע אייגענע כחות. דיא זעלבע שטרייקען און דיא באהאנדלונג פון דער פאָליציע און פאבריצשנע אינשפעקציאָן האָבען זייא גיעפינט דיא אויגען און בעויזען דיא ריכטיגע נאטור פון דער רעגיערונגס משרתים. מיר האָבען יעטצט ניט קיין טאטעס זאָגען דיא ארבייטער. דער פאבריצשנער איגספעקטאָר דער כלמרשדיגער פארטהיידיגער זייערער אין דער צייט פון א שטרייק פלעגט אָנפאלין אויף זייא מיט אזא כעס (פארשטייט זיך גוט באצאָהלטען),* אז דיא ארבייטער האָבען צו איהם פארלאָרין דער צוטראו. דיא פאָליציע און זשאנדארמעריע האָט אויך ניט שלעכט גיאגיטירט. דער אָבען דערמאָנטער אנטוואָרט פון גובערנאטאָר אויף דיא שנייידערער ביטשריפט האָט קלאָר באוויזען דיא ארבייטער, וואָס זייא קענען זיך דערשלאָגען מיט ביטשריפטען צו דיא בעאמטע און דאָס, וואָס דיא זשאנדארמעריע האָט זיך איריינגימישט אין דען שטרייק פון דיא שנייידער האָט אזוי קלאָר באוויזען דען פאָליטישען חאראקטער פון א שטרייק, אז דיא פערשטאנדיגערע ארבייטער איז עס מהר ניט געבליבען וויא אָנצואווייזין אויף דיא פאקטין. אלס פראָבע, פון וועלכע מיר וועלין קענען זעהן, וויא דער באוואוסטזיין פון דער מאססע ענטוויקעלט זיך, קען דיענען איינער אנדאלטער שנייידער, וועלכער פלעגט אייביג ציטערן פאר א מעשענען קנעפיל. איך ווייס ניט וויא אזוי, נור ער איז אויך איריינגיפאלין אין לייסטער פון דיא געפערליכע בונטאָוושטשיקעס, פאָטאָגראפירט און אָפגיגעבען אונטער דיא השגחה פון פאָליציע. ער האָט דאָס פיר קיין פאל ניט גיקענט פערשטעהן. "וויא, האָט ער גיזאָגט, וועז איך וויל ארבייטען מיט א שעה וויניגער, וועט זיך דאָ איריינמישען דער זשאנדארמיסקער מיט סטראשונקעס! ניין דאָס איז א שרעקליכע מעשה, וועגין וועלכע איך מוז אללעמען און איבגראלל דערציילין". דער אָרימער אלטינקער האָט אפילו אלליין ניט גיפיהלט, וואָס פיר א געפערליכער פאָליטישער אגיטאטאָר ער וועלט. מיר וואָלטין גיהאט אגרויסין טעות, וועז מיר וואָלטין פון דיא פאקטין ארויסגינומען, אז דער פאָליטישער בעוואוסטזיין איז שטארק עניטקעלט אין דער נאנצער ארבייטער מאססע. דען דיא ארבייטער מאססע שטעלט זיך נאָך יעטצט אויך ניט קיין אנדערע פראגען וואָ נור וועגין איהרע נאָהנסטע עקאָנאָמישע אינטערעססין. דיא צווייטיגע בעהאנדלונגען געגין דיא ארבייטער. צוליב דעם וואָס ער האָט מורה צו מאכען טומלען אָדער דער קייזער דארף קוממען, האָט ער געמוזט האלטין

---

* דאָ ווערט געמיינט, אז דער פאבריק־אינספעקטער איז געווען אונטערגעקויפט פון די פאבריקאנטן. ר ע ד.

מיט דיא ארבייטער. בעת דעם גרויסען שטרייק בייא דיא לאַנקעטניקעס האָט זיך דער פּאָליציימייסטער פון אָנפאנג שטארק אָנגינומען פאר דיא ארבייטער און האָט זייא צוגיזאָגט אללעס נאָך צו געבען. דיא ארבייטער און איבערהויפּט דיא קריסטען זיינען גיווען מלא-שמחה פון איהם. אז די אידישע ארבייטער האָבען אָנגיהייבין צו זאָגין, אז עס איז ניטאָ וואָס נתפּעל צו ווערין פון זיינע צו זאָגין, זיינען דיא קריסטין גיווען ניט צו פריעדען און האָבען גיזאָגט, אז די אידען גייען ענקעגין דער רעגירונג. נאָר אויף מאָרגען האָבין זייא שטארק איבערגעביעטען זייער מיינונג און פון סרייע דינער זיינען זייא גיוואָרין א ביסיל געגנער. דער פּאָליציימייסטער וויא א אמת'ר בעאמטער האָט זיך אללייַן דער שראָקין פאר זיין „ראדיקאליזמוס" און האָט אָנגיהייבען צו נעהמען זיינע ווערטער צוריק. „ע, ער דרייט שאָהן" האָבין גיזאָגט דיא קריסטליכע ארביי-טער פארוואונדערט, צו קומט שאָהן בעסער אין וואלד, דאָרט וועלין מיר וויסען, וואָס מאן דארף טהאָן. פון דאן אָן האָט מאן זיך מעהר ניט גיווענדט צום פּאָליציימייסטער. דער פּאָליציימייסטער אללייַן איז גאָר ניט קיין שלעכ-טער אגיטאטאָר. וויא עס שיינט, האָט ער זיך גישטעלט אלס ציעל צו דערווייזען די ארבייטער אז זייער וועלין אויסבעסערין זייער לאגע און זייער האנדלען מיט שלום זיינען אויך ניט ערלאובט נאָך דיא רוסישע געזעטצין. דען 17-טען יולי איז אויף אללע גאסען און אויף דיא טהירען פון דיא פאבריקען פארנאנדערגיקלעפּט גי-ווען הודעות, אז דיא פערזאממלונגען פון דיא ארבייטער זיינען פארווערט פון געזעטץ און דיא אללע אָנטהיילנעהמער אין אזעלכע פערזאממלונגען וועלין בא-שטראָפט ווערין נאָך דער 38 סט. פון אוסטאוו וועגין דיא שטראָפין, אויכ דיא מיראָוואָיע סודעס האָבען רעכט. די הודעה וועט האָבין א פארקעהרטע ווירקונג. צוליב דעם וועט דיא מאססע ניט אויפהערין צו פערזאמלען זיך, נאָר זיא וועט פארשטיין, אז דאָס געזעטץ פארווערט דאָס צו טהאָן, אז דאָס געזעטץ פארווערט זייא אויסצובעסערן זייער לאגע. אלס א ריכטיגען באווייז, וויא ווייט דיא מאססע האָט אויסגיוואָקסען קעננען מיר בריינגען דיא שטארקע נאָכפראגע נאָך ליטעראטור וויא ניט פארבאָטענע, אזוי אויך פארבאָטענע און דיא שטרעבונג צו בילדען זיך. ליידער מוזין מיר מודה זיין, אז וויא אין ערשטער ארט אזוי אויך אין צווייטין ארט קען[נען בא] דיא דאָרטיגע באדינגונגען ניט צופרידענגישטעלט ווערין אפילו א ביסיל אָט די נאָכפראגע און שטרעבען. דיא באוועגונג אין ביאליסטאָק האָט פארנומען אויך די ארומיגע שטאָדטעלאך: האָראָדאָק, מיחאלאָווא-גוזאבאטקע און ז. וו. דיא באוועגונג אין דיא פארוואָר-פענע ווינקלאך און איבערהויפּט דער זומערדיגע סטרייק [פון] 1897 יאָהר פון דיא האָראָדאָקער שפּיליארקעס זיינען אזוי ווייט אינטערעסאנט, אז מיר גיפינען ניט פאר אונניטצליך צו דרוקין וועגען דעם א עקסטער[עקסטרע] קאָררעספּאָנדענציע אין דעם צווייטין נומער. דאָ וועלין מיר פאָרלייפיג באמערקין, אז אין האָראָ-דאָק און די אנדערע שטאָדטעלאך האָבין זיך דיא ארבייטער דערשלאָגין העכע-רע שכירות און איינגיפיהרט א 12 שעהדיגען ארבייטסטאָג.

בײַלאגעס צום באריכט וועגן „דער שטרײַק־באוועגונג אין ביאַלאָסטאָק

ב ײַ ל ׳ א ג ע I.

מיניסטעריום פאר אינערלעכע אינייאַנים
גראָדנער גובערנאטער

24-טן יול 1897 י.
נום. 9404
שט. ביאלאָסטאָק

אין פאָליציי-דעפּארטאמענט

צוליב דער וועגדונג מיט דעם נום. 6797 האָב איך די ערע געבן צו וויסן דעם פאָליציי-דעפּארטאמענט, אז לויט די צונויפגעזאמלטע ידיעס וועלן די סכאָדקעס אוּן שטרײַקן פון די ארבעטער אפ די פאבריקן פון שט. ביאלאָסטאָק פאָרגעשטעלט פאר דער לעצטער צײַט אין פאָלגנדיקן אויסזען.

ארבעטער-שטרײַקן האָבן זיך אפ אייניקע פאבריקן אָנגעהויבן פון יידישן פייסעך ד. י. די אינערגעריסענע ארבעטן פלעגן יעדער מאָל נאָכן איינרעגירן די באציונגען צווישן די ארבעטער אוּן באלעבאטים זיך באזײַטיגט. לעכ אין עטלעכע טעג ארום, אוּן קיין שום באזונדערע מאָסמיטלען אין דער דאָזיקער ריכטונג מיצאד דער אדמיניסטראציע איז ניט געווען נייטיק אָנצונעמען, ווײַל אלע מיספארשטיענישן פלעגן באזײַטיקט ווערן דורכ דער אָרטיקער פאָליציי. ארבעטער־סכאָדקעס אין אזא פארנעם, וועלכע עס האָט מיטגעטיילט די פאבריק-אינספעקציע, ד. ה. צו טויזנט אוּן מער מענטשן, זײַנען אינגאנצן ניט געווען. עמעס, ארבעטער אין א צאָל פון עטלעכע הונדערט מענטשן האָבן זיך צונויפגעקליבן אין דעם בײַשטאָטישן וואַלד, וועלכער הייסט „זוועריגעץ", בייסן באהאנדלען זייערע אינייאָנים האָבן זיי זיך געהאלטן פולשטענדיק רויק אוּן בעשאס עס האָבן זיך באוויזן די קאָמאנדירטע אהין פאָליציישן באאמטע, זײַנען זיי זיך פאנאנדערגעגאנגען אוּן ניט געמאכט קיין שום דעמאָנסטראציעס. דאָך האָט אפ די דאָזיקע צונויפזאמלונגען א געוויסע קאטעגאָריע ארבעטער-שפּינער איינגעשטימט צו פאָדערן פון די באלעבאטים א צוגאָב אפן לוין אוּן צו פארקירצן דעם ארבעט־טאָג. די דאָזיקע פארשטענדיקונג איז פארווירקלעכט געוואָרן אפ א לעגאלן אויפן דורכ מעלהן מיט צוויי וואָכן פריער וועגן אָפּזאָגן זיך פון ארבעטן אפ די פריערדיקע באדינגונגען אוּן בא איצטיקער צײַט האָבן פארשטרײַקט ביז 500 מאַן שפּינער אפ 15 פאבריקן.

געווינטלעכ איז אזא צאָל שטרייקער ניט גרויס, אָבער מע דארף ניט ארויסלאָזן פון זינען, אז דער מאנגל איז שפּיגל־פּעדעמ וועט מיט זיכ ברענגען דעמ אומפארמיידלעכן אָפּשטאָל פון די פאברריקן איז דער גאנצער פּראָדוקציע, און די צאָל פאברריק-מענטשן, וועלכע וועט בלייבן אָן באשטימטע באשעפטיקונגען וועט דערייבער באדייטנדיק פארגרעסערט ווערן. צוליב דעמ, וואָס די אדמיניסטראציע האָט קיין רעכט ניט צו פּאָדערן פון די באלעבאטים צו פארגרעסערן דעמ ארבעטלוין און פון די ארבעטער—צו אויספילן ארבעט פאר א פרייז, וועלכן זיי אָנערקענען אלס ניט קיין לוינבארן, קענען נאָר בא אזעלכע שטרייקן די אדמיניסטראטיוע באאמטע, לויט דער ביטע פון די פארינטערעסירטע צדדים, בהענגען זיי צו א פארשטענדיקונג, וואָס עס איז שוין ניט אויך מאָל דערגרייכט געוואָרן דורכ די באמיונגען פון דער אָרטיקער פּאָליציי. אין פאל, ווען ס'וועט ניט זיין קיין דערפּאָלג, בלייבט מער ניט צו אכטונג געבן, או עס זאָלן ניט געמאכט ווערן וועלכע סיאיז אומאָרדענונגען מיצאד די לידיקגייערישע ארבעטער. דערצו איז נייטיק אביסל צו פארשטארקן די פּאָליצייעשע מיטלען. צו דעמ צוועק האָב איכ שוין זיכ געווענדעט צו די ה"ה קאָמאנדירן פון מיליטער פון ווארשעווער און ווילנער אָקרוגן וועגן קאָמאנדירן אין מיין רעשוס צו 2 באטאליאָנען, וועגן וואָס איכ האָב געהאט די ערע צו וויסן געבן דעמ ה' מיניסטער פון אינערלעכע איניאָנים דעמ 14-טן יולי הייאָר מיט דעמ נום. 9061.

אין פאל, ווען עס וועט זיין נייטיק, וועט דאָס מיליטער זיין איינגעקוואר־טירט אין די צענטערס פון די פאברריק־ראיאָנען, ווי דאָס איז אויסגעפילט גע־וואָרן אין 1895 יאָר.

צוליב די פרוווון צו איבערכאזערן די פארזאמלונגען איז דורכ דעמ בי־לאָסטאָקער פּאָליצמייסטער פובליקירט געוואָרן א מעלדונג וועגן דער אומגע־זעצלעכקייט פון אזעלכע פארזאמלונגען און סיאיז אָנגעוויזן געוואָרן די פּארענט־וואָרטלעכקייט, וועלכער עס וועלן אונטערגעוואָרפן די אָרדענונג־שטערער, און קיין פארזאמלונגען זיינען שוין מער ניט איבערגעכאזערט געוואָרן. אָבער די סאָלידארקייט פון די ארבעטער וועלן אונטערגעהאלטן מיט דראָנג פון גוואלדטאטן איבער יענע פון זיי, וועלכע וואָלטן זיכ ניט פאריניקט צום ווונטש פון די שטרייקער. איכ האָפּ, אז די אָנגענומענע מיטלען צו וואָרענען פון וויידע ארויסטרעטונגען, וועלן גאנץ די מעגלעכקייט די פארשטענדיקע ארבעטער צו פאָרזעצן זייערע באשעפטיקונגען אָדער מע וועט קענען אויסשרייבן ארבעטער פון די צענטראלע גובערניעס פון רוסלאנד, וועלכע מע וועט דארפן בלויז אָפּהיטן פון גוואלדטאטן.

דערצו האלט איכ פאר נייטיק צוצוגעבן, אז אומרועג צווישן דער פאב־ריק-באפעלקערונג וויזן זיכ באוונדערס ארויס צווישן די יידן, און אינ יונ כוי־דעש הייאָר איז אפ דער קוואָרטיר פון דעמ יידן-וועבער מענקעס, בא זיין זון וואָלפ, געפונגען געוואָרן דורכ דער אָרטיקער פּאָליצייי די דאָ בייגעלייגטע געשריבענע אינ דער יידישער שפּראכ אופרופן צו ארבעטער, אינ וועלכע זיי וועלן אָנגעהעצט צו אייניקייט און סאָלידארישקייט. דער דערמאָנטער מענקעס איז דעמ 27-טן פון זעלביקן כוידעש יונ צוגעצויגן געוואָרן צו פּארענט־וואָרטלעכקייט לויט דעמ ארטיקל 318 פון געזעצן־קאָדעקס און באמ איצטיקן מאָמענט געפינט ער זיכ אינ טורמע.

אינ דער צייט פון זיין זיין אינ גראָדנע האָט דער ה' פינאנצ־מיניסטער געהאט בעדייע צו קאָמאנדירן דערפארענע פאבריק־אינספעקטאָרן אפ קלאָר צו מאכן אפן אָרט די מאָטיוון פון די אנטשטייענדיקע מיספארשטייענישן צווישן די באלעבאטים אונ ארבעטער. אונ ווי עס האָט מיר איצט מיטגעטיילט דער דירעקטער פון האנדל- אונ מאנופאקטור-דעפארטאמענט זיינען די דאָזיקע באמטע שוין קאָמאנדירט. וועגן די רעזולטאטן פון זייער אויספאָרשונג וועל איכ באצייטנס מיטיילן.

דערביי ווערן בייגעלייגט 2 אופרופן צו ארבעטער אונ די פובליקאציע פון ביאלאָסטאָקער פאָליצמייסטער פון 17־טן היינטיקן יול.

גובערנאטער באטיושקאָ...

ביילאגע II.

אינפאָרמאציע

וועגן די פאבריקן, אפ וועלכע די ארבעטער האָבן אָפגעשטעלט די ארבעט.

1. אפ ל. ראָזענטאלס פאבריק — 12 מענער אונ 4 פרויען פאָדעמ־כאפער, אינ דער שפינערײ־אָפטיילונג אונ קאמ־מאשינ 13 פרויען אונ 5 מענער אונ 1 שפינער, אונ די איבעריקע ארבעטער אינ דער צאָל פון 35 מאן האָבן געווארפן די ארבעט צולייבן אָפשטעלן זיכ פון דער פאבריק איבער דעמ, וואָס צו דער ארבעט זיינען ניט געקומען די ערשטע.

2. אפ פינעסעס פאבריק אונ בא אירע ארענדאטערס כאָנע מאכיי—7 מענער אונ 15 פרויען־ארבעטער אונ 3 שפינער, בא פייוול זשעבעט—8 פרויען פאָדעמ־כאפער אונ 2 מענער.

3. אפ יאקאָוו מארקוסעס פאבריק — 8 שפינער, 23 פרויען פאָדעמ־כאפער אונ 2 מענער, אונ אינ דער קאמ־אָפטיילונג—10 פרויען אונ 5 מענער.

4. אפ עלישע טריגינגערס פאבריק בא די ארענדאטערן סאלאָמאָן בלאָכ אונ מאָיסיי קאָפעליאָוויטש — 1 שפינער, 9 פרויען אונ 5 מענער, די אפרעטור־אָפטיילונג איז אָבער טעטיק.

5. אפ באדינקעסעס פאבריק בא די ארענדאטערס צוקערמאנ, אָשער ראָפאָפּאָרט, מוישע זאלמאנ אונ יאנקל בּאָרוכין — 4 שפינער אונ 10 פרויען פאָדעמ־כאפער אונ 4 מענער, אונ אינ קאמ־אָפטיילונג — 8 פרויען אונ 4 מענער.

6. אפ דאָוויד קושינסקיס פאבריק — 4 שפינער, 8 פרויען אונ 8 מענער, אינ קאמ־אָפטיילונג—16 פרויען אונ 18 מענער.

7. אפ לייזער פרייסמאנס פאבריק האָבן די שפינער, 6 פרויען אונ 2 יינגלעכ די ארבעט געווארפן אונ די איבעריקע ארבעטער זעצן זייער ארבעט פאָר.

8. אפ ארן סוראזשסקיס פאבריק האָבן געווארפן די ארבעט 6 שפינער, ארבעטער בא דער מאשינ 2 מענער, פאָדעמ־כאפער 2 אונ פרויען 21. די אפרעטור־, פארבעריי- אונ וועבערײ־אָפטיילונגען — זיי זיינען אלע טעטיק.

9. אפ צאלקע נאָוויסק פאבריק — שפּינער 4, ארבעטער בא דער מאשינ 2 מענער, פּאָדעמ־כאפּער מענער — 1 אונ פרויען 5, פרויען, וועלכע געפינען זיך בא דער מאשינ 6, אונ די איבעריקע אָפּטיילונגען, אויסער די שפּינער־ אָפּטיילונג, זיינען טעטיק.

10. אפ פראנצ ריכטערס פאבריק—וועבער, וועלכע ארבעטן אפ די ערשטע ווערקשטעלן, מענער—6 אונ פרויען—8.

11. אפ טעוול סלאָנימסקיס פאבריק—שפּינער 11 מאנ, פּאָדעמ־כאפּער 5 יינגלעך אונ 20 פרויען אונ ארבעטנדיקע בא די מאשינעס—5 מענער אונ 10 פרויען.

12. אפ סילִיפּס פאבריק — שפּינער 3, פּאָדעמ־כאפּער יינגלעך 3 אונ פרויען 6, ארבעטנדיקע בא די מאשינעס 5 אונ פרויען 17.

13. אפ סאָלאָמאָנס אריענזאָנס פאבריק באם ארענראטער שלוימע זילבער־ בלאט שפּינער 4 מענער, פּאָדעמ־כאפּער — מענער 5, פרויען 3, ארבעטנדיקע בא די מאשינעס—מענער 5 אונ פרויען 7.

14. אפ מוישע פאיאנס וועבערײַ־אונטערנעמונג—21 מענער אונ 6 פרויען.

15. אפ הילע ברייסטעס וועבערײַ־אונטערנעמונג—28 מענער אונ 8 פרויען.

צוזאמען 494 מענטשן. { מענער—247. פרויען—247.

שעפּ פון גראָדנער גובערניאלער פארוואלטונג.

פּאָלקאָוניק מאליכין.

בײַלאגע III.

מיניסטעריום פאר אינערלעכע איניאָנים
גראָדנער גובערנאטער

13־טן יול, 1897 יאָר.
נומ. 9683
שט. גראָדנע

דעמ ה' מיניסטער פאר אינערלעכע איניאָנים

אלס דערגאנצונג צו דער טעלעגראמע פון 30 הײַנטיקן יול האָב איך די ערע צו באקאנט מאכן אײַער עקסעלענץ, אז אלע מיטלען, וועלכע ווערן ארויסגערופן דורך דער פאקטישער לאגע פון די שטרײַקן איז דער שט. ביא־ לאָסטאָק, וועלן דורך מיר אומאָפּנויגבאר אָנגענומען ווערן לויט די אָנווײַזונ־ גען, וועלכע זיינען אויסגעלייגט געוואָרן איז פּאָרשלאָג פון הײַנטיקן 28־טן יול מיטן נומ. 7043. דערבײַ האלט איך פאר נייטיק צו מיטיילן, אז צוליב דעם, וואָס עס באמערקט זיך צווישן די ארבעטער פון שט. ביאלאָסטאָק אן אומרויקײַט אונ קעדיי צו וואָרענען פון אומרוען, וועלכע קענען אנטשטיין צווישן זיי אין דער צײַט, ווען עס וועט אין שט. ביאלאָסטאָק פארברענגען דער קייסער־אימפעראטאָר, האָב איך געבעטן,—אָנוועזנדיק דעם 7־טן פּ. פון פּאראגראף פון דער I בײַלאגע צום ארטיקל 316 (אָנמ.) ב. II, אויסגאבע פון 1892 י.,—די קאָמאנדירער מיט די מיליטער פון וואַרשעווער אונ ווילנער מי־

ליטערישע אָקרוגנ וועגנ קאָמאנדירנ אינ מײַנ רעשוס, אויסער די מיליטער-טיילנ, וועגנ וועלכע איכ האָב געבעטנ אפ צו העלפנ דער ביאלאָסטאָקער שטאָט-פאָליציי, צו 2 באטאליאָנענ פונ יעדער אָקרוג.

דערווײַל איז נאָכ ביז איצטיקנ מאָמענט פונ קאָמאנדירער מיט די מיליטער פונ ווארשעווער מיליטערישנ אָקרוג קיינ ענטפער ניט באקומענ געוואָרנ אונ דער שטאב־שעפ פונ ווילנער מיליטערישנ אָקרוג האָט מיר געגעבנ צו וויסנ, אז אינ פאל, ווענ ס'וועלנ אנטשטיינ אומאָרדענונגענ, קאָנ איכ פאָדערנ די נייטיקע מיליטער-טיילנ פונ דער 16־טער אינפאנטעריע-דיוויזיע, וועלכע איז אײַנגעקווארטירט אינ ביאלאָסטאָק. אונ ווענ זי וועט אוועקגיינ אפ מאניעוורעס וועלנ קענענ די אנטשטייענדיקע אומרוענ אָפּגעשטעלט ווערנ מיט דער הילפ פונ יענע מיליטער-טיילנ, וועלכע זײַנענ קאָמאנדירט פונ 10 אווגוסט צו הילפ דער ביאלאָסטאָקער שטאָט-פאָליציי.

האָבנדיק אינ זינענ, אז די אומרויקײַט צווישנ די פאבריק־זאוואָדישע ארבעטער ווערט פאָרגעזעצט, אונ בא דער איצטיקער צײַט באמערקנ זיכ ווײַטערדיקע טיילווײַזע שטרײַקנ, אָנערקענ איכ פאר נייטיק צו האָבנ אינ מײַנ רעשוס, אויסער די 2 באטאליאָנענ־אינפאנטעריע אונ הונדערט קאָזאקנ, וועלכע זײַנענ קאָמאנדירט אינ ביאלאָסטאָק צו הילפ דער פאָליציי, נאָכ 4 באטאליאָנענ אינפאנטעריע אפ באצײַטנס צו באוואָרענענ זיכ פונ די אומרוענ, וועלכע קענענ אנטשטיינ צווישנ די ארבעטער, ווײַל, ווי עס האָט באוויזנ די דערפארונג פונ 1895 יאָר, איז אפ אײַנצוהאלטנ אָרדענונג אונ אפ באזײַטיקנ די אייגנוויליקע האנדלונגענ פונ די שטרײַקנדיקע ארבייטער קוימ געווענ גענוג אייג אײַנגעקוואטירטער גאנצער פאָלק אינ פאַרשיידענע צענטערס פונ די פאבריק־זאוואָדישע ייִשוווים.

צוליב דעמ אונ צוליב דעמ פאָרשלאָג פונ 28-טנ הײַנטיקנ יול מיטנ נומ. 7034 האָב איכ די ערע צו בעטנ אײַער עקסעלענצ ניט אָפּזאָגנ אינ דער אָפּאָפּהענגיקער מיטהילפ צו קאָמאנדירנ אָנ אָפּלייג אינ מײַנ רעשוס די אויבנדערמאָנטע 4 באטאליאָנענ אינפאנטעריע אפ צו וואָרענענ פונ פארוויקלונגענ, וועלכע קענענ אנטשטיינ צווישנ די ארבעטער.

צו דעמ האָב איכ די ערע צוצוגעבנ, אז אינ דער הײַנטיקער דאטע פאָר איכ ארויס צוזאמענ מיטנ שעפ פונ דער גובערניאלער זשאנדארמענ-פארוואלטונג אינ שט. ביאלאָסטאָק.

גובערנאטער ד. באטיושק...

באמערקונג צום באריכט וועגן דער שטרײַק-באוועגונג אין בִיאלאָסטאָק

אין די 60־ער און 70־ער יאָרן, ווען די טעקסטיל־אינדוסטריע האָט זיך גיך אָנגעהויבן אנט־וויקלען, האָבן זיך די טעקסטיל־פאבריקאנטן געשטעלט פאר א ציל צו פארגרעסערן זייער פראָ־דוקציע ניט נאָר דורך פארגרעסערן זייער פאבריק, נאָר אויך דורך דעם, וואָס זיי האָבן גענומען פראק־טיקירן, אז די מער קוואליפיצירטע ארבעטער זאָלן ארבעטן בא זיך אינדערהיים אפ זייערע אייגענע וועבשטולן. די דאָזיקע קוואליפיצירטע ארבעטער זײַנען ביסלעכווײַז פארוואנדלט געוואָרן אין קליינע אונטערנעמער. זיי פלעגן ארבעטן אין קליינע וועבערײַען מיט אייניקע פרימיטיווע וועב־שטולן און האָבן אײַנגעפירט אין דער טעקסטיל־אינדוסטריע א סיסטעם פון פארמיטלערײַ צווישן די פאבריקאנטן און ארבעטער, וועלכע איז געווען ענלעך צו די „שוויצ־ווערקשטאטן" אין דער שנײַדערײַ־אינדוסטריע פון ענגלאנד און אמעריקע. די דאָזיקע פארמיטלער האָט מען א נאָמען גע־געבן „לאָנקעטניקעס". אין די זאמלביכער וועגן דער עקאָנאָמישער לאגע פון די ייִדן אין רוסלאנד, וואָס די „יעקאָ" האָט ארויסגעלאָזן, ווערט וועגן די לאָנקעטניקעס דערציילט:

„דאָס איז א באזונדער מין קליינ־אונטערנעמער, וועלכער איז א פארמיטלער צווישן פאברי־קאנט און דעם ארבעטער. נעמענדיק בא דעם פאבריקאנט שפינפעדעם קערט ער אים אום געוואנט־לײַוונט. פאר דער דאָזיקער ארבעט באקומט ער 9 קאָפּ. פון א בינטל; די וועבער אָבער צאָלט ער אליין נאָר 7 קאָפּ. פון א בינטל. די דיפערענצ פון 2 קאָפּ. אפ א בינטל איז זײַן פארדינסט. א גע־וועזענער וועבער־לאָנקעטניק ארבעט ניט אליין באמ וועבשטול, ער צווינגט ארבעטן אפ זיך אנ־דערע. די צאָל האנט־וועבשטולן בא די לאָנקעטניקעס איז פון 2 און דערגייט ביז 30. דורכשניט־לעך קאָן מען רעכענען 8 וועבשטולן אפ א לאָנקעטניק".

וועגן דעם ערשטן שטרײַק פון די קרינקער גארבער

אין פרילינג 1897 איז אין קרינאָק פאָרגעקומען א שטרײַק פון די גארבער. די הויפּט-פאָדע־רונגען, וואָס די ארבעטער האָבן דאָ ארויסגעשטעלט, זײַנען געווען א 12־שאָיִקער ארבעט־טאָג, סכירעס אלע וואָכ און מענטשלעכע ארבעט-באדינגונגען. דער דאָזיקער שטרײַק איז געווען דער ערשטער אינ' קרינאָק. פּונקט ווי אין ווילנע אין דער צײַט פון דעם שטרײַק אפ עדעלשטיינס טאבאק־פאבריק, האָבן זיכ אויכ די קלייקוידעש פון קרינאָק צוזאמען מיט דער פּאָליצִיי געשטעלט צו דינסט פון די לעדער־פאבריקאנטן און מיט אלע מיטלען געוואָלט, אז די ארבעטער זאָלן דעם שטרײַק פארלירן. אָבער ניט געקוקט אפ די לײַדן, וואָס די ארבעטער האָבן געהאט אויסצושטיין אין דער צײַט פון דעם דאָזיקן מערקווירדיקן קאמפּ, זײַנען די קרינקער ארבעטער ארויס אלס זיגער.

אין „ייִדישן ארבעטער" נומ. 4־5 איז געווען אָפּגעדרוקט א קאָרעספּאָנדענצ וועגן דעם דאָזיקן שטרײַק, אין וועלכער עס איז גענוי באשריבן דער שטרײַק, און אויכ וועגן דער עקאָנאָמישער לאגע פון די קרינקער גארבער ערשוו דעם שטרײַק. מיר דרוקן איבער וואָרט אין וואָרט דעם דאָ-זיקן אינטערעסאנטן דאָקומענט. אלס ארײַנפיר צום דאָקומענט גיבן מיר אייניקע אויסצוגן פון א באשרײַבונג פון אבע לעוו, וועלכער איז געווען אן אָנטיילנעמער פון דעם דאָזיקן שטרײַק. אָט וואָס דער כ' לעוו דערציילט וועגן דער צוגרייטונג פון שטרײַק:

„דער אָנפאנג פון אן ארבעטער-באוועגונג

צו יענער צײַט, ד. ה. אין די יאָרן 1896—1897 האָט זיכ שוין אין קרינאָק געפונען א קעמערל פון באוווסטזיניקע ארבעטער, וועלכע האָבן שטרענג אכטונג געגעבן און האָבן געקליבן די אלע פאקטן, האָבן זיכ גוט צוגעהערט צו די שמועסן פון די ארבעטער און האָבן זיכ צוגעגרייט צו דער צײַט, ווען דער וווּלקאן וועט דארפן אופרײַסן. אָט די גרופּע אנטוויקלטע כאוויירים האָט גע-האט אן ענגע פארבינדונג מיט דער ביאלאָסטאָקער סאָציִאל־דעמאָקראטישער גרופּע, וועלכע האָט שוין אין די לעצטע פאָר יאָר דורכגעפירט דעמ גרויסן וועבער־שטרײַק פון 26 טויזנט* ארבעטער, וואָס האָבן זיכ אנטזאָגט צו נעמען די פאבריטשנע ארבעטער-ביכלעכ, אייניקע שטרײַקן בא יאנאָווסקין אפן טאבאק־פאבריק און אין אנדערע פאכן.

פון ביאלאָסטאָק פלעגט אָנקומען אין קרינאָק ליטעראטור און אופרופן. פון צײַט צו צײַט פלעגט אויכ קומען אן אָרגאניזאטער דורכפירן א מאסאָווקע.

אייניקע גארבער האָבן זיכ שוין אליין באטייליקט אין שטרײַקן אין ביאלאָסטאָק, ווילנע און סמאָרגאָן. די קרינקער קעמערל האָט ענערגיש אן ארבעט געטאָן צווישן די מאסן און האָט אָנגע-הויבן צוצוגרייטן דעם אוילעם. זעלבסטפארשטענדלעכ, אז צו יענער צײַט האָט שוין די קע-מערל געהאט א קאסע, אין וועלכער עס האָט זיכ געקליבן א פאָנד אפ אלע נויטבאדערפענישן.

דער ערשטער מארט, דער יאָרטאָג, אין וועלכן עס איז דורכ דער „נאראָדנאיא וואָליא" גע־הארגעט געוואָרן אלעקסאנדער דער צווייטער, איז אין די ערשטע יאָרן פון דער ארבעטער־באוועגונג געוואָרן א שטענדיקער יאָנטעוו בא אלע קעמערלעכ.

אפ דער פארזאמלונג, וואָס די קרינקער אָרגאניזאציע האָט אײַנגעאָרדנט צוליב דעם יאָנ־טעוו, האָט זי אײַנגעלאדן א גאנצן צעטל אויסגעקליבענע כאוויירים. א געקומענער רעדנער פון

---

* די צאָל פון די ביאלאָסטאָקער וועבער־שטרײַקער איז אן איבערגעטריבענע און ניט קיין באגרינדעטע. רעדאקציע.

ביאלאָסטאָק האָט דערקלערט, וואָס איז דאָס בא די ארבעטער פאר א יאָנטעוו. ער האָט אויכ גע־בראכט ליטעראטור, אופרופנ אונ מע האָט זיכ פאנאנדערגערעדט וועגנ דער אָרטיקער לאגע. מע האָט געשמועסט וועגנ דעמ, אז מע מוז זוכנ מיטלענ, ווי צו אויסקעמפנ א בעסערנ לעבנ. אלע פארזאמלטע האָבנ מיט גרויס אינטערעס באהאנדלט די פראגנ, אונ האָבנ באשטימט, אז ל ג ווארטנ קענ מענ שוינ ניט. מע מוז הײַנטיקנ זומער דורכפירנ אנ אלגעמיינעמ שטרײַק. דאָס קעמערל האָט א טייל כאווייריס אײַנגעטיילט א גאנצע ריי פונקציעס אונ פול מיט האָפענונג האָט מענ געגעבנ דעמ וואָרט, אז מע זאָל זיכ גרייטנ צומ שטרײַק. אנ ענלעכע פארזאמלונג האָט מענ אויכ דורכ־געפירט דעמ ערשטנ מײַ, דאָרט האָט מענ געהאלטנ רעדעס, פארשפרייט די פראָקלאמאציעס פונ ביאלאָסטאָקער ארבעטער־קאָמיטעט אונ אפ דער פארזאמלונג איז שוינ באשטימט געוואָרנ, אז מע מוז גאָר אינגיכנ אָנהייבנ דעמ שטרײַק.

צו דעמ צוועק האָט מענ גוט אגיטירט די ברייטע מאסנ ייִדנ אונ קריסטנ, זיי אָנגעוויזנ אלע דעראָבערונגענ, וועלכע ארבעטער אינ אנדערע שטעט האָבנ זיכ דערוואָרבנ. נאָר דערהויפט האָט מענ אָנגעוויזנ, אז אזוי ווײַטער לעבנ קאָנ מענ שוינ ניט. דער בעכער פונ צאָרנ איז שוינ אי־בערגעפולט. פאר דער צײַט פלעגט מענ זייער אָפט דורכפירנ מאסאָווקעס אינ וואלד, צוגעגרייט דעמ אוילעמ, אײַנגעטיילט די ארבעט לויט ראיאָנענ, פאבריקנ. עס איז אויכ באשטימט געוואָרנ: איידער מע וועט צוטרעטנ צומ שטרײַק, מוז מענ פריִער ארײַנפירנ אינ די קאמפ-רייענ א געזונטע „באָיוווקע" פונ יאטנ, וועלכע האָבנ שוינ אינ קרינאָק געהאט א נאָמענ, דאָס הייסט, א צונעמע־ניש, וואָס אזא צונעמעניש האָט זייער פיל געזאָגט, אונ אזעלכע יאטנ מיט צונעמענישנ האָט איר געהאט אינ קרינאָק גאנצ היפש. אינ קרינאָק האָט איר געטראָפנ איינ ברודער, וואָס מע האָט אימ גערופנ כאיִמ גאנדז, דעמ צווייטנ יאנקל קאטשקע, דעמ דריטנ דאָוויד ענדיק; האָט איר א מיש־פאָכע לאנצעס: ייִסראָעל לאנצע, ניאָמקע לאנצע, שימענ לאנצע אונ דעמ עלטערנ ברודער יוינע גלאָנצ. נאָכדעמ גייענ פאמיליעס: קאצעמאכעס, די קרעציקע, א מײַסטער דאָוויד גנידע. פונ די אלע פאמיליעס האָט געהאט א באזונדער שעמ די פאמיליע פארצעס: אוורעמעלע פארצע, ייִסראָעל פארצע, שמועל פארצע... דער הויפט־העלד איז געווענ אוורעמל פארצע, דאָס איז געווענ א יונג מיט ביינער, הויכ אונ ברייט, גוט געפאקעוועט. איכ געדענק, אז ווענ ער האָט מיר דערלאנגט דעמ ערשטנ שאָלעמאלייכעמ, איז מײַנ יונג הענטל געבליבנ בא אימ אינ לאפע.

פונ אָט די דאָזיקע געזונטע יאטנ איז באשטאנענ די „באָיוווקע". דערצו זײַנענ טאקע אלע אָנ־פירער אליינ אויכ געווענ ניט קיינ שרעקעדיקע יאטנ, לעמאָשל, ביירעכקע דעמ בעדערס, מייער פיעסקער, די ברידער כאיִמ אונ יאנקל מויריינע א. אז. וו. ווענ דער שטרײַק-קאָמיטעט האָט שוינ געפילט, אז די אגיטאציע האָט ארײַנגעדרונגענ טיפ צווישנ די ארבעטער, האָט מענ אָנגעהויבנ דורכצופירנ אָפטערע פארזאמלונגענ אינ וואלד אונ אגיטירנ, פארפעסטיקנ אלצ מערער די לאגע. מיט מער אָרגאניזירטע קויכעס אָנהייבנ דעמ שטרײַק. שוווּעס־צײַט איז שוינ פאָרגעקומענ א מאסנ־פארזאמלונג אינ וואלד. צו דער פארזאמלונג זײַנענ די ארבעטער געגאנגענ זייער קאָנספיראטיוו. דער אלטער וואלד האָט די ארבעטער צוגענומענ, ווי גוטע געסט. ער האָט זיי געלאָזט פילנ דעמ געשמאק פונ די פרישע סאָסנעס, די ווינטנ האָבנ צעטראָגנ די בסורע איבער דער וועלט, אז דאָס ארבעטער-פאָלק וויל זיכ באפרײַענ. דער אייביקער קנעכט וויל צערײַסנ די קייטנ פונ קנעכט-שאפט. די הויפט־פראגע, וואָס איז דאנ געווענ, איז מיטלענ, טאָמער וועט אויסקומענ לאנג צו שטרײַקנ. דער קאָמיטעט בארויִקט דעמ אוילעמ: מיטלענ וועלנ זיכ געפינענ. די שלאָג־פאָדערונגענ זײַנענ: א 12-שאָיִקער ארבעט־טאָג, געלט אלע וואָכ, מענטשלעכע באדינגונגענ א. אז. וו. א. אז. וו."

(„שטערנ" נומ. 2, 1925).

[דער קאמפ פון די קרינקער גארבער]

ק[רינאָק] איז איינע פון דיא ליטוויסע [גארבער-]שטעדטליך. אין איהר געפינט זיך איין פון 6 ביז 7 הונדערט מאן ארבייטער גארבאיעס. מיט א יאָהר 9,8 צו־ריק האָט זיך דאָ אָנגיהייבען איין פירען לעדער פאבריקאציאָן. און אזייא וויא דיא קליין שטעטלעכע פערדינסטען האָט זיך אָנגיהייבען צו פערקלענערען ד. ה. דיא קרעמלאך, דיא שיינקען, אויך דיא עקספלואטאציע פון דיא פויע־רעמלעך איז שוין אויך ניט אזייא וויא אמאָהל, עפעס זיינען געוואָרען דיא פויערימלעך קליעגער. פון דיא דערפער האָט מען גענוממען ארויס טרייבין. [כוצדעמ, זיינעג די פויערימ] שיין אויך גיוואָרין גענוג אָרעם אז עס איז שיין ניט געווען וואָס צו עקספלואטירען. אזייא איז דאָ געווען א גוטער אָרט צו כאפען פיס [פיש] אין דיא מוטנע וואססער, דיא מענשעלעך וואָס פלעגען ארום גיין אין דיא גאססען מיט דיא בלייכע געזיכטער, מיט דיא לאנגע קאפאָטעס און קלערין וואו מען פערדיענט א גראָשין, אפשר וועט גאָט טאָהן א נס צו שי־קען פון וואנעט א גראָשין פערדינסט. אָט דאָ האָט [האָבנ] זיך איין געפונען אזיינע גוט הערציגע בעל טובות וועלכע האָבען געמאכט דיא פאבריקען נור פון דיא ארבייטערס וועגין. דיא זעלבע ליידיג גייער האָבען אויף גיהערט צו פארלאָזין זיך אויף ניסים און זייען געוואָרען פלייסיגע ארבייטער און יעטצט זייען פארנוממען בייא דיא ארבייט פון 6 ביז 7 הונדערט מאן. אין אָנפאנג פלעגין זייא פארדינען 6 רובל וועכליכע, מיט דער צייט האָט זיך אָנגעהייבען די קאָנקורענציע צווישען דיא בע״ב און זיי האָבען אָנגעהייבען זוכען דעם שפאָר און אראָב ווארפין ביסלעכווייס פון זיך דעם קלאָפאָט, עס האָט זיך איין געפירט מייסטערעס [דורכ] וועלכע דיא גאנצע פראָיזוואָדסטווא האָט זיך געפירט. זייא ד. ה. זייא (דיא מייסטערעס) פלעגין ארויסנעמען די ארבייט פון דיא בע״ב און זיי פלעגין צאָהלען דיא ארבייט פון זיך. [די] עקספלואטאציא האָט זיך גענוממען פארגרעסערין און דער ארבייטסטאָג אויך פערגרעסערין. דיא פאָ־מעסצעניעס איז זעהר קליין און נידריג, קיינע ווענטיליאציעס האָט מען גאָר ניט געוואוסט וואָס דאָס איז אזיינע. אלזאָ טרעפט אָפט דאָס פון איינגישאפט פאלט אָפט אריין אן ארבייטער אין א [טשאנ פון וואפנע] * זאָ דאָס מען נעמט אים ארויס קאום א לעבענדיגען. אויך פאָדערט זיך פאָ זאקאָנו דאָס מען זאָהל זייא געבין גומענע הענצקעס צו אייניגע ארבייט אום זייא זאָלען זיך ניט זאראזען. נור וויא שמייעט מען דאָס צו פאָדערין? און דיא ארבייטער דער־ווייל פלעגין זיך אָפט אוועג שטארבין פון א „שקארבונקע". ** אין דעם פער־

* אינ „ייִדישנ ארבעטער" איז אָפגעדרוקט: „אינ א צאה פון וואהנע". ר ע ד.

** סיבירער יאזווע. ר ע ד.

גאנגענען ווינטער [96–97] זיינען געשטאָרבען פון דיעזער זאראזע פון 12, 15 מענשן. וועגן א געשטאָרבענעמס א פרוי איז געגאנגען בעטין א צע־טל בייא דעם דאָקטאָר אום זיא זאָל קענען [מאַנען] פיל ווינציג פון פאברי־קאנט, האָט איהר דער דאָקטאָר ארויסגעטריעבען (דער דאָקטאָר בייא יעדעס שמערצענס סלוצא זאָגט אז דאָז איז ניט קיין שקארבונקע ווייל ער נעמט האבאר פון דיא פאבריקאנטען, ער וויל גאָר כמעט ניט גיין קורירען זייא. דער פריסטאוו פון שטעטיל לויט וויא מען זאָגט נעמט 12 רובל א וואָך און דער איספראוניק נעמט 8 הונדערט רובל א יאָהר). דיא פאבריקאנטען וויסע־דיג אז זיי זייען פארזיכערט פון אללע זייטען, פירען זייא דיא עקספלואטאציא אויף וויפיל נור איינער איז איזאָברעטאטעלנע [דערפֿינדעריש] ניט שטערענדיג זיך פאר קיין זאך. אָט האָבען זייא איינגעפיהרט דאָס ווינטער זאָל מען קיין האָלץ ניט גיבען, [בייַ] דיא נאסטע ארבייטער. דיא הענד ווערט זייא צוגעפראָרען צו דיא אייזענס, און וועז איינער א קריסטליכער ארבייטער האָט געבעטין דאָס מען זאָהל נעבין האָלץ אויף איבער צו הייצען וויל מען קען ניט אויס ארבייטען אין דער קעלט אניט וויפיל מען פאָרדעט — האָט מען אים גוט אָנגעהערט [אָנגאהארגעט] און ארויסגעטריבין, דער פאר אָבער איז בייא דיא טרוקענע ארבייטער צו הייס, דאָרטין אז דיא ארבייט זאָל זיך טריקענען הייצט מען גאָר אָן א שיר וואָס לויט נאָך דעם זאקאָן דארף דיא סושנעס [טריקן־קאמערנ] זיין בעזונדער. מען ארבייט אין איינע העמדער, דיא שוויים גישט זיך אָן איין אויף הער, דיא קאָפף טומעלט זיך, אין דיא שלייפען קווענצט, דיא גאנצע בלוט איז פערפעסטעט פון היץ און פון אוגאר, דיא טראָן פון דיא לעדער רינט אפען קאָפף, קוים וואָס מען קומט אהיים 9, 10 אוהר. עס איז ניט דאָ קיין כוח צום עסין, אפילע דיא לעפיל פאלט ארויס פון דיא הענד און מען פאלט שלאָפען. מען אוספעיעט ניט אויס צו רוהען דיא ביינער, 5 אוהר דארף מען שיין גיין צו דער ארבייט אין פאבריק, דער וואָזדוך איז פערפעסטעט און דיא היץ אונערטרעגליך.

געלד פלעגט מען זייא געבין איין מאָהל אָדער 2 מאָהל דורך דען זמן. דער גאנצער לעבין פלעגט אווענק גיין אין איין באָרג און דאָס וואו דער פאב־ריקאנט האָט אָנגעווויזין. אלזאָ פלעגט ארויסקומען דאָס וועז דער ארבייטער איז זיך שיין געגוג אָנגעגאנגען באָרווועס פלעגט ער קוים אָנבעטין זיך דער מייסטער זאָהל איהם אָנווייזען א שוסטער וואו ער זאָהל זיך נייען א פאָר שטיוועל, דיא שטראָפען איז געווען א געווינליכער שלוצייַ [צופאל], זאָ דאָס וועז עס האָט זיך צו בראָכען א געצייג אָדער פארגיסען א ביסיל טראָן, אָדער קערָאָסין פלעגט מען פארשרייבין א רובל שטראָף. זייא פלעגין זיך בעטין — שטייץ דיא געצייג קען דאָך אייביג ניט נוטצען, אָדער איך וועל אָב געבין 5 מאָהל אזיי פיל קערָאָסין און וועז א ארבייטער האָט געשמייעט [געוואגט] צו ריידין א וואָרט אָדער בעטין צו שטראָפע[נ] דאָס וואָס אים קומט פלעגט מען אים אויס פאטצין און ארויס טרייבין און אָנזאָגען דאָס מען זאָהל אים אין ערגעץ קיין קאָנטע גיבין. און אויף א רעכנונג וואָרט ביזין סוף הזמן און צו דער ארבייט פלעגט אים קיינער ניט נעמען סיידען וועז ער האָט געהאט א צע־טל פון זיין פריערדיגען בע״ב ביז דער ארבייטער פלעגט זיך קאם איינבעטין ביין פריערדיגען פאבריקאנט.

פון דיא פאבריקאציאָן האָט זיך אָב געטייט איין אָטראשל [צווייג] וואלקארעס, דיא מייסטערס פון דיזען אָטראשל זיין[ען] גיווען ארויסגעשפרונגענע ארבייטער

דיא וועלכע האָבען געטייגט צום עקספלואטירען. דאוקא יונגען. זייא האָבען איינגעפירט ציעל-ארבייט, דאָ פלעגט מען ארבייטען דורך טאָג און דורך נאכט. פרייטאָג פלעגט מען זייא ארויס געבין [דעמ] זעלבין ציעל וואָס אלע טאָג: זייא פלעגין ארבייטין ביז שפעט פארנאכט און וועו זייא פלעגין זיך געהן ארום וואסטען פלעגט קוממען דער רב טרייבען פון מרחץ און וועו זייא פלעגין קוממען אין קלויז פלעגט פארחאפען דער אָטעם פון דעם גערוך פון [אָלים]. אלזאָ האָט דער רב אויסגערופען אין בית המדרש דאָס דיא אר־בייטער זאָהלען פרייטאָג ארבייטען פון 2 אין דער פריה ביז 3 בייא טאָג כדי זייא זאָהלען אויספירען דעם ציעל ארבייט און ניט מחלל שבת זיין, אויך פלעגט מען ארבייטען שבת צו נאכט אום צו דער קאָנצענען דעם ציעל אר־בייט. אויך פלעגין זייא (דיא מייסטערעס) זיך ניט שעמען אָפט צו בענוצען דעם קלאפ: איינער א געוויסער מייסטער וועו עס האָט זיך געדאכט אז דיא ארבייט איז ארויס ניט אזייא וויא ער האָט גיוואָלט פלעגט ער דערלאנגען מיטין „בלאָק" אין קאָפף. ער האָט אמאָהל דערלאנגט א ארבייטער א קלאפ דיא קאָפף אָן וואנד. דאָרטען האָט זיך איין גיפונען א צוועק, ער איז געבליב־בין צו גישלאָגין צום וואנד. דער רב פארנעמט דאָ ניט קיין קלייגעס אָרט: אלע אָב מאכען פון דיא פאבריקאנטין מיט דיא ארבייטער גייט דורך דעם רב. וועו דער איינער האָט זיך גיוואָלט קלאָגין אויף דיעזען מייסטער האָט דער רב אָב גימאכט ער זאָהל געבין 3 רובל אויף דעם בית המדרש. וועגין קורי־רען איהם האָט ער גאָר ניט דערמאָנט. דיא פאָלאָזעניע [לאגע] פון דיא קרינקער ארבייטער איז אונערטרעגליך (וועו דיא אייבין דערמאָנטע וויבייל איז גע־קוממען קלאָגען זיך צום רב אז דער פאבריקאנט זאָהל איהר וואָס געבין וויל דער מאנן איהרער האָט זיך דאָך זאראזעט בייא איהם אין פאבריק, דאן האָט דער רב געענטפערט; וועו עס פאלט א פערד בייא א [באלעגאָלע]* לייגען זיך אויף דיא איבעריגע [באלעגאָלעס] און העלפין אים אויס. דאָס גלייכין דארפען טאָהן דיא גארבארעס. און דיא פאבריקאנטען האָבין יעדען ארבייטער אויף געשריעבען צו 50 קאָפ. צו רובל פאר דיא אונגליכע וויבייל).

קיין געלד האָבען זייא שיין ניט גיהאט אָנגיזעהן פון וויפיל צייט און אויף דיא קוואטירן האָט מען זייא אויפגיהערט צו געבין עסין. די חובות איז גיוואָרין איבערין קאָפף. דאן איז גיוואָרין א שטאצקע. דיא בע"ב האָבין גלייך אריין געשיקט דעמ אוראדניק. עס איז געקוממען דער פריסטאוו און ער האָט גיהייסין גיין צום רב: דער רב האָט אָב גימאכט דאָס מען זאָהל זייא אוועק געבין דיא געלד וואָס זייא קומט: אייניקע ניט היזיגע ארבייטער האָט מען ארויס געשיקט וועו זיי זיי[נ]ען געקומען אין א קורצע צייט ארום קריגין ארבייט. בייא איין 2־טען פאבריקאנט האָט מען זייא ניט גילאָזין און עס איז זיך אוועק פאם שטארא [פאָ סטאראָמו?]. אין א פערלויף פון א קורצע צייט, דאָס איז גיוועו אין 97 יאָהר זוממער צייט האָט זיך אָנגיהייבין צו הערין דיא אוספעכין[דערפאָלגנ] פון דיא ארומיגע שטעט און שטעטליך וויא דיא ארבייטער האָבען זיך איינגעריכטעט איין 12 שעהדיגען ארבייטסמאָג. וויא שטארק בייא זייא איז דיא אָרגאניזא־

---

* אינ „ייִדישנ ארבעטער" איז אָפגעדרוקט מיט אזא גרייז: וועג עס פאלט א פערד בא א בארג לייגנ זיכ אויפ די אינבעריקע בערג... פארגרייזט פונ העברייִשנ וואָרט בעה"ג. ר ע ד.

ציאָן און אויף וויפיל זייא האָבען זיך אויסגיבעססערט דורך דעם פירען א שטרייט ענערגיש. אויך דורך דיא וועלייאניע [וויירקונג] פון דיא קלייגערע ארבייטער האָט זיך אָנגיהייבען צו פילען דאָס דאָ קען אויך אזייא ניט פארבליבען און אז עס מוז פאָרקומען א פערעמענע [ענדערונג]. אללע האָבין דאָס פאָרגיזעהן, סיי די ארבעטער, סייא דיא פאבריקאנטען, דיא ארבייטער האָבען זיך געזומען צוזאמענקלייבען הינטערן שטאָדט. דאָרטין פלעגין זייא זיך ארום ריידען זייער לאגע אויך דיא מיטלען מיט וועלכע מען קען זיך אויסבעססערן. און מען פלעגט אָב רידין אויך א 2־טען מאָהל. בייא יעדער טאָג פלעגט ווערין די צאָהל פערגרעסערט. דיא מייסטערעס און די פאבריקאנטען דער הערענדיג דאָס דיא ארבייטער מאכען אחדות און פערפערטיגען זיך צו א שטרייט האָבין אויך געמאכט איין אסיפה און זיי האָבען גירעשאיעט [באשלאָסן] דאָס מען זאָהל גוט אויסהרגנען דיא בונטאָווסציקעס און אנטואגען זייא פון דער ארבייט. זיי האָבען גינומען שלאָגען דיא שוואכערע ארבייטער אום זיי זאָלין אויס זאָגין וואָס דאָרטין ווערט גירעשאיעט און וואו זיי אסאָביראיען [פארזאמלען] זיך. וועו איינער א ארבייטער האָט פרייטאָג ניט גימאכט אזייא פיעל ארבייט פיעל אללע מאָהל האָט אים דער מייסטער דערלאנגעט א פאטץ און ענטזאָגט פון דער ארבעט. דער פאבריקאנט וועלכער איז גישטאנען דער בייא האָט גיזאָגט: אז דאָס איז נאָך ווינציג. שבת צו נאכט האָבען דיא מייסטערעס ווידער גימאכט אין אסיפה און זייא האָבין גירעשאיעט, דאָס אייבע איינער וועט וועמען ענטזאגען און דיא גאנצע פאבריק וועט זיך שטעלין צוליב דעם איינעם זאָלין דיא איבריגע מייסטערעס שיקען אהין ארבייטער, ווייל דאָס איז בייא [זיי] אין דער מאָדע דאָס מען ענטלייט איינעם בין 2־טען ארבייטער אויף א טאָג און אויף 2 טעג אויך אויף א האלבען טאָג. זונטיג וועו א מייסטער נעמט שיקען זיינעם א ארבייטער ער זאָהל גיין ארבייטין אויף יענעמס אָרט האָט ער גיענטפערט: וועו איהר וועט מיר בריינגען א צעטיל פון יענעם ארבייטער אז ער פאזואָלט [דערלויבט] מיר צו גיין ארבייטען דאן וועל איך גיין—זא האָט מען אים גלייך ענטזאגט. פיר אים האָט זיך ווייטער גישטעלט זיין פאבריק. אלזא האָבען דיא ארבייטער גימאכט א סאָבראניע פון אָוועגד. אויף דער סאָבראניע האָט זיך צוזאממענגעקליבין בין א מאן 300. מען האָט זיך ארום גירעדט דאָס יעצט איז א שטאצקעס גאנג נייטיק, ווייל 2 פאבריקען פון דיא ענטזאגטע ארבייטער שטייהען שיין ממלא, וויא מען דארף איהר פיהרען און וויא יעדער זאָל זיך האלטין. אויך האָבען זייא שיין ארויס גיזעהן פון עטליכע קלייניע שטאצקעס וואָס עס איז גיוועו פאר דעם אום מען זאָהל זייא איין צאָהלען דיא געלט וויא זייא האָבען אויס גיפירט דורך אחדות און עס איז גיוואָרין גירעשאיעט אויף איין אלגעמיינע שטאצקע פון אללע טרוקענע ארבייטער. דיא פאגאָדא איז גיוועו ניט קיין שיינע, עס האָט אָנגיהייבין צו גיין א רעגין און זיי זיינען אללע גישטאנען אין רעגין העכער 2 שעה. מען האָט זיך גישוואָרין בייא א פאָר תפילין יעדער דאָס מען זאָהל שטיין שטייף און היטין אללעס וואָס מען האָט אָב גימאכט און מען האָט גיזונגען די „שבועה". * איניגע האָבין זיך אוועק גילייגט אויף דער ערד און האָבין גיווויינט פאר פריידע אָדער פאר צער, דאָס וויים איך ניט: עפעס איז ניט קיין גרינגע זאך פיר אזיינע אונטערדריקטע

* די „שוועה" ווערט געבראכט אלס ביילאגע צו דעם דאָזיקן באריכט. ר ע ד.

א שטאצקע ד. ה. אויף הונגער אין ליידן צרות, אָדער ווייל זייא האָ־בען שיין עפּעס געשפּירט א קראפט און האָבען ארויס גיזעהן א פאר־גרינגערונג. מאָנטאָג פריה האָט דיא סטאצקע אָנגיהייבין, דינסטאָג איז גלייך גיקוממען דער אינספּעקטאָר, ווייל דיא פאבריקאנטען האָבען אים אהער גיבראכט און מען האָט גינוממען חאפּין די ארבייטער פון גאס. דיא ארבייטער האָבין גינוממען דיא קליינע אינגלעך אויף דיא הענד דיא שווארצע 8־9 יאָהריגע און האָבין גינוממען גיין צום אינשפּעקטאָר. דער פּריסטאוו דער זעהענדיג פון דער ווייטין האָט זייא ארעסטירט גלייך, ניט צו לאָזענדיג זייא צום אינשפּעקטאָר. דער איספּראווניק האָט אויף גיטראָפען אויפין וועג א סאָב־ראניע איז ער גיקוממען אין שטעטיל און האָט גיהייסן דעם פּריסטאוו פאָ־רין זיי צו נעמען. דער פּריסטאוו איז אוועק גיפאָרען אין וואלד און האָט גינומען שרייען: די עטליכע מענשין וואָס ער האָט גיפונען אין וואלד האָט ער געפירט ביזין שטאָדט. אין שטאָדט זיי[נ]ען זיי ניט געוואָרין, דאן האָט מען גענומען חאפּין מענשין פון גאס. דיא טורמעצקע איז געוואָרין פול מיט מענשין. אין א פּאָר שעה ארום איז געקומען דער איספּראווניק אין האָט זייא גיהייסין ארויס גיין, דיא ארביי־טער זיינען ניט גיגאנגען דאן איז גיקוממען דער פּריסטאוו אלליין און האָט זייא גיהייסין ארויס גיין, „פיר וואָס האָט מען אונז ארעסטירט?"—וואר זייער פראגע—דאן האָט דער פּריסטאוו ארויס גינומען דיא סאבלע און האָט זיך גיבעטין אז זייא זאָהלען ארויס גיין, ווען ניט וועט ער זייא פאנאנדער טרייבען. זייא זיינען זיך אללע פאנאנדער געגאנגען. דער איספּראווניק און דער אינש־פּעקטאָר זיינען זיך פאנאנדער גיפאָהרען און דיא סטאצקע האָט זיך פּראָדאָלזאיעט [פאָרגעזעצט]. דער רב האָט זייא אויף גיגעבען אזא פלאן: ווען דיא פּויערים זאָלין אללע מאכען אחדות ניט צו פארקויפען קיין קאָרין און אלע פּראָדוקטען דאן קען דיא וועלט חרוב ווערין. אלזאָ איז זייער אחדות אויך זייער א אָפּאסנע [געפערלעכע] זאך און מען דארף אייניגע ארעסטירען. פרייטאָג פאר נאכט האָבען זיך אוועק גישטעלט 2 פאבריקאנטסקע זין און וועמען זייא האָבען נאָו' אָנגעוויזען האָט מען גלייך ארעסטירט און מען האָט זייא אוועק געשיקט צום איספּראווניק. אויפין וועג האָבין זייא זיך מישב גיווען אז אייב דער רב זאָגט אז מען זאָהל אונז ארעסטירען מעגין מיר פאָהרען אום שבת, אונטער דער וועגענס האָבען זייא געבעטין דעם פּויער וואָס האָט זייא גיפירט דאָס ער זאָהל זיך אומקערין אהיים ווייל זייא פּאסט ניט אריין צו פאָהרען אין שטעטיל אום שבת און זייא האָבין בייא אים צו גענומען דעם פּאקעט. קומענדיג צום איספּראווניק האָט ער זייא ניט גיוואָלט צו נעמען. ער האָט זייא גיהייסין גיין צוריק אין שטעטיל און פון דאָרטען זאָהל מען זייא ברינגין מיט דעם עטאפּ. דאן האָבין זייא גיוואָלט צורייסין דעם פּאקעט פיר אים אין די אייגען. דאן האָט ער זייא ארעסטירט און זייא זיינען אָבגיזעסין 8 טאָג און מען האָט זייא צו שיקט „נא ראָדינו" [אהיימ]. 3 ארבייטער זיינען אוועק געפאָהרען אין א דער בייאיגע שטעטיל בעטין שטיצע פון יענע ארבייטער. דיא פאבריקאנטען האָבין זיך דערפון דער־וואוסט און האָבין גיגעבין צו וויססן יענע בע"ב אז בייא זייא גיפינט זיך איין בונטאָווסציקעס און ווען זייא האָבען גענומען גיין איבער די פאבריקען האָט מען זייא גלייך ארעסטירט. פירענדיק זייא האָט איינער צו הרגט דעם זאנדאר און איז ענטלאָפען. דיא 2 האָט מען גיהאלטען 5 וואָכען און מען האָט פון זייא גיפאָדערט ווער דער 3־טער איז. זייא האָבין געזאָגט, אז זייא ווייסין ניט.

מען האָט זייא געמוצעט און ארום געשיקט ביז מען האָט זייא אויך אָבגעשיקט נא ראָדינו, דערווייל [איז די נויט געווָארן] שטארקער. דיא עלטערן האָבען ארויס געטריבען דיא קינדער פון דיא הייזער, דיא בעווייבטע מענשן האָבין ניט געהאט פון וואנען צו לעבין. דיא געלד וואָס מען האָט זייא צו געשיקט פון אנדערע שטעדט איז אויך געווען קנאפ פיר אלעמען. דאן זיינען זייא אוועק זו־כען ארבייט אויף דיא פעלדער בייא דיא פאָמעסציקעס [גוטבאזיצער] גראבען [שארן] הייא, בינדען קאָרין פאר 20—25 קאָפּ. א טאָג. דיא ארבייט איז פיר זייא ניט קיין גיוועלכיע. שלעפין דיא הייא אין דער הייך, קייקלען זיך אויף דער ערד. זייא פלעגין קומען אהיים מיט צושטאָכענע צובלוטיגטע הענד פון דיא קראָפּעווע, דאָך פלעגין זייא גיין דורכין שטעטיל מיט גיזאנג פארבייא דיא פאבריקאנטין „איהר זעהט, מיר קענען אָהן אייך אויך אויס קומען". דיא פאבריקאנטין האָ־בען אָן גיבעטין דיא פאָמעסציקעס אז מען זאָל זייא קיין ארבייט ניט גיבין, נאָר דיא פאָמעסציקעס האָבען זייא ניט גיהערט, אלזאָ האָבען זייא געשיקט פאָליציע זייא פאנאנדער טרייבען. אייניגע האָבען פארזעצט משכנות נור ניט אונטער צו געבין זיך. דיא עלטערן פון דיא ארבייטער קינדער* וועלכע האָבען גיהאט שטע־לעס בייא דיא פאבריקאנטען אָדער קהלשה ד. ה. אופראוויאושצעס, [פארוואל־טער], שוחטים, מלמדים פון תלמוד תורה, דער שוהל קלאפער, האָט מען זיי אלעמען ענטזאגט, וויל זייערע קינדער האָבען ניט גיוואָלט גיין צו דער ארבייט, אויך האָט מען דעם קאָמיטעט פאנאנדער גילאָזין (דער קאָמיטעט בעשטעהט אין דעם דאָס וועז איין אָרעמאן גייט דורך דורכין שטעטיל זאָהל ער ניט גיין אין דיא הייזער, נור מען גיט איהם 25 קאָפּ. און געה וויטער. דעם שרייבער פון קאָ־מיטעט האָט מען ענטזאגט וויל זיינע זין זיינען גארבארעס). נור עס האָט אלץ ניט געהאָלפען. די בע״ב זעהענדיג, אז די ארעסטין הילפט אויך ניט, נור עס צורייצט זייא נאָך מעהר, האָבין זייא זיך מישב גיוועז און האָבין איינעם ארעס־טירט פלוצלינג. מען האָט איהם אוועק געשיקט מיט 4 אוריאדניקעס וועז מען האָט אים געבראכט צום איספראוויניק, האָט ער אים געפרעגט פאר וואָס ער בונטעוועט און האָט אים גילערינט דאָס ער זאָהל זיך אָרענטליך אויף פיהרען. „אזייא וויא איך האָב זיך אויף געפיהרט אזייא וועל איך זיך אויף פיהרען און בונטעוועז, בונטעווע איך ניט״ האָט ער אים גיענטפערט און מען האָט אים בעפרייט.

דער רב אונטערדעסין האָט אויך ניט גישלאָפען. ער פלעגט שיקען רופען דיא ארבייטער און איין [רייזן] זייא אז זייא זאָהלען גיין צו דער ארבייט. איהר מאכט דאָך אומגליקליך דיא שטעטיל. זעהט, וויא דיא שטעטיל האָט אויס

---

* אינ דער גארבערײַ-אינדוסטריע פונ קרינאָק אונ אנדערע שטעט האָט מען מוירעדיק עקספלוא־טירט יונגע קינדער. וועגן דער לאגע פונ די קינדער אינ די קרינקער גארבאניעס דערציילט דער אבע לעוו:

„גאָר געפערלעך איז געווען די לאגע פונ די קליינווארג, יינגלעך פונ 12 ביז 16 יאָר. גאנצע טאלמעטוירעס פלעגן אָנקומען אפ די פאבריקן, פארפינצטערטע, אויסגעשמירטע, שוואר־ע ווי קויל, פלעגן ארבעטן צו 18 שָׁ אינ מעסלעס, פאר 50 קאָפּ ביז א רובל א וואָך. דאָנער־שטיק פלעגט מען ארבעטן א גאנצע נאכט אונ שאבעס נאָך האוידאָלע ווײַטער צו דער ארבעט אפ 5—6 שָׁ. געלט פלעגט מען קריגן אויסגעצאָלט 2—3 מאָל אינ זמאנ, אלע נייטיקע פראָדוקטן פלעגן די ארבעטער נעמען אינ די קראָמען, וועלכע די פאבריקאנטן פלעגן אָנווײַזן. דאָס זעלבע איז אויך געווען מיט שוסטער אונ שנײַדער, בא וועלכע דער פאבריקאנט פלעגט הייסן נייען שיך אָדער א מאלבוש. געווייגטלעך האָבן אויך עקזיסטירט שטראָפּן. פארן יעדער קלייניקײַט פלעגט מען באשטראָפט ווערן מיט געלט, אָדער מיט עטלעכע גוטע פעטש...״

געזעהען מיט א יאָהר 9–8 צוריק, יעטצט איז זיא גאָטט צו דאנקען שטאפער, האָט דער רב צו זייא געזאָגט און אף זיינע ווערטער האָט זיך אָב גירופען דער זעלבער ארבייטער וועלכער איז גיוועזן ארעסטירט. „רבי", וואָס האָט איהר דאָ היינט אונז צו מאכען. זאָגט מיר פריער ווער איז גירעכט!? אין וואָס קען דאָ ביי שטיין אונזער סוד נאָך?—איהר זייט גירעכט אפילע, אָבער וואָס עפעס אלץ מיט א מאָהל?—וואר זיין פראגע, וואָס הייסט צו דען אז מיר איז שלעכט, טאָהר איך דעם 2טען ניט זאָגען אז איהם איז אויך שלעכט!? וואָס זייט איהר, א אינשפעקטאָר אָדער א זשאנדארמסקער אז פאר אייך זאָהל איך אויך דארפין זאָגין דעם וואָרט „איך" ניט „מיר". טו פאר וואָס עפעס אין מיטין זמן? וואר זיין פראגע. אויך האָט ער זיך ניט גישעמט צו פרעגין: וואו שטעהט דאָס געשריעבען אז איין ארבייטער מוז פארדינען 6 רובל א וואָך. א מאָהל פלעגט איין ארבייטער פארדינען 2 רובל א וואָך? איז איהם אויך געוג גיוועזן,—ר׳ חנינא בן דוסא איז גיוועזן א צדיק וואָס דיא גאנצע וועלט איז געשטאנען צוליב זיין זכות און ער אליין האָט גילעבט מיט א טאָפ באָקסאר א טאָג. דאן האָט איהם איין ארבייטער גיענטפערט: וואָס איז די מעשה וואָס א מאָהל פלעגט ביי אונז נעמען א רב 60 קאָפ. מיט $1/16$ בולבעס. וואו שטעהט דאָס אז יעטצט דארף ער נעמען 30 רובל א וואָך און ליגען מיטין גרייסין בויך אויס גיצייגין אויפין סאָפע. דעם רב׳ס זון (אויך א פאבריקאנט) האָט זייא גיענטפערט: עס איז ניט גוט מיט אייך: איהר ווילט מאכען אזייא וויא דיא כתה פון אויסלאנד, דאָרטין האָבין זייא זיך אויך מישב גיוועזן אז זייא ווילען ארבייטין נור 12 שעה, און דער נאָך האָבען זייא אָן גיהייבין צו פאָדערין א 8 שעהדיגען ארבייטסטאָג. א מאָהל האָבין זייא געזאָגט, אז זייא דארפען גאָר א פרייע לאנד און זייא האָבען אראָב גיוואָר־פען דעם קיזר אין געמאכט א רעפובליק. דיא סטרא אחרא איז שיין צו ווייט פארקראָכין. דאָרטין איז אמאָהל אויך גיוועזן קליינע פאבריקאנטען— יעטצט האָבין זייא דיא קליינע פאבריקאנטען אויס גיראט און דאָרטין איז נור גרייסע, אלזאָ זייט איהר ניט קיין בלוט זייגער?! ממלא... און דאָס גליי־כען. זיי זיינען אידין גבירים זייא וועט גאָט העלפין אָבער דיא איבריגע! איך ווייס דאָס א פאבריקאנט האָט גלייך גיקענט מאכען פראָטעסט און אויף א 2־טען איז אויך אָן גילאָפען 2 וועקסעלעך אז ער האָט באלד דיא פאָפ־לעקסע בעקוממען פון קלעמענס, זייט איהר ניט קיין גזלנים [?] אי ברידער, איהר זייט שיין ניט ווייט פון די טהירען פון גהנום—מיר זיינען ניט ווייט פון דיא טהירען פון גן־עדן התחתון—האָבין זייא זיך גיטראכט בייא זיך— דער נאָך האָט דער רב גיזאָגט צו דעם ארבייטער: זאָהל מען מיר שיקען א 2־טען. מיט דיר קען איך ניט ריידען.—פיר אייך לייגן איך ניט. איהר דארפט האָבין אזעלכין וועלכין איהר זאָהלט קענען פאר דרייען דיא קאָפף— און זייא זיינען זיך פאנאנדער געגאנגען. דאן האָט דער רב איבער גיגעבין דיא פאבריקאנטין אז דער אייגער איז דער גאנצער אָנפיהרער בייא זייא, ווייל דיא איבריגע ארבייטער האָבין ניט גיוואָלט גיין אָן אים צום רב און ער איז גישטאנען זייער „פארשקע" [שטאָלצ]. דאן האָבין דיא פאבריקאנטען געמאכט אויף אים א פאָדלאָג, [א בילבל] ראָס ער האָט גיוואָלט שטעכין א מייסטער, ווייל ער האָט גיוואָלט גיין צו דער ארבייט. עס איז געקוממען דער סלעדאָיואטעל און מען האָט אים א 2־טען מאָהל ארעסטירט. מען האָט איהם אוועקגעשיקט אין

אָסטראָג. ער איז אָב גיזעסין 2 וואָכין און זייא (די פאַבריקאַנטען) מיינענדיג אז אייבע ער וועט ניט זיין, וועט מען שיין קענען מאכען מיט זייא וואָס מען וויל, דאָבען זייא געדונגען מענשען וועלכע זאָהלען איין ריידין דיא ארבייטער דאָס זייא זאָהלען אַרבייטען חאָטש פון 7 ביז 8 (וויל זייערע פאָדערונגען איז גיוואָרן צו ארבייטין פון 7 ביז 7 אוּן ניט צו זיין אונטער דיא הענד פון מייסטערס נור אונטער דיא פאבריקאַנטען זעלבסט, אויך אללע וואָך געלט, וויניגסטענס אללע 2 וואָכען). אויך האָבען זייא געמיינט דאָס וועָן דיא ארבייטער וועלין זיך שטעלין טאָהן אָן דיא 2 ארעסטירטע, דאן וועלין זייא טאקי פארבלייבין דיא בונטאָווסציקס. נור דיא ארבייטער האָבען זיך גאָר ניט צוגיהערט זייא, האָבין זיך די בע״ב מישב גיוואָן: אזוי וויא אין א גארבארסקען בית המדרש קומען זייא דאָך דאוונען אוּן דאָרטען ריידין זייא נעוויס אָב וועגען דיא שטאצקע. אלזאָ האָט מען בייא זייא פאר פעצאטעוועט דעם בהמ״ד. שבת פריה זיינען צוזאממען געקוממען אללע גארבערעס אין גרייסין בית המדרש דאָרטין וואו דיא פאבריקאַנטען דאוונען אוּן האָבען זיך צוזעצט אויף דיא בעב״ת שטעט אין מזרח וואנד אוּן זיא האָבען אויפגישטעלט זייער שמש אויפין בימה אוּן האָבין קיינעס פון די בע״ב ניט ארויף גילאָזין. איינער האָט אויס געשריען: מיר זאָהל מען אויס רופען ששי אויף דעם נאָמען פון קינישינסקע. נאָכין דאוונען האָבין זייא פארשלאָסין דיא הויז אוּן האָבען צוגענומען דיא שלישיל צו זיך אוּן אזייא ביז מנחה. דאן האָבען זייא (דיא בע״ב) געמוסט בעטין פאָליציע דאָס מען זאָהל זייא עפענען דעם בהמ״ד. וועָן מען האָט דיא ארבייטער א 2-טען מאָהל ארעסטירט האָט דער רב גע־ שיקט רופין דיא ארבייטער וווייטער אוּן האָט זייא געזומען איין ריידין אז זיא זאָהלען ארבייטען כאָטש פון 7 ביז $7\frac{1}{2}$. וועָן דאָ האָט זיך אים נאָך איין ארבייטער געשטעלט „פאָרשקע״ האָט ער איבער געגעבין דיא פאבריי־ קאנטען, נור זיין גליק איז געווען וואָס ער האָט אים ליצנא[פערזענליך] ניט געקענט, וויל דיא פאבריקאַנטען האָבין זיך נאָך גיפרעגט וואר איז דער איינער וואָס איז געווען ביין רב. עפעס א יונגער בחור׳ל א רייטינקער. געווים וואָלטין זייא אויף אים אויך געמאכטא פאָדלאָג(וועָן רבנים מעגין וועריע פרעדאטעלען[פארטער] דאן מעגין שיין פאבריקאַנטען מאכען פאָדלאָגן). אין איינפאבריק האָט מען שיין געהאלטין באלד ביין אָבקאָנצענען [פארענדיקן] אויף דעם, וויל (דער) פאבריקאנט האָט געדונגען א מענשין, א העלר, פיר וועלכין דיא שטעטיל ציטערט וועלכער זאָהל זייא [די ארבעטער] איין ריידין. דאן איז אונטער גילאָפען איין ארבייטער אוּן האָט אָנגיהייבען צו שרייען: איך וועל זיך שטעכין אוּן אייך! איהר זאָלט ניט שמייען צו געהן צו דער ארבייט. דער איינער האָט זיך גישטעלט שטייף. שטייא, אנטקעגען וועמען שטעלסט דוא זיך?! אנטקעגען מיר? איך וועל דיר פאר א סאָלדאט אָבגעבין, איך וועל דיר אין סיביר פארשיקען. בונטאָווסציק אי־ נער! בריים מיט וואספער וועל איך אומעטום האָבין אוּן פאר קייפען אלע־ מען פיר א 25-ער, אזייא וויא דוא קען איך ניט. ער האָט דאָס געזאָגט מיט אזייא פיל ענערגיע, מיט אזייא פיל היץ, דאָס ער האָט אלעמען אָבגיהאלטין. אין א פאָר טאָג איז געקומען דער גובערנסקער אינספעקטאָר אוּן האָט זייא געהייסין גיין טאָהן, אזייא וועט איהר האָבען 4 מאָנאטין זיצין אוּן וועָן איהר וועט ניט גיין טאקי וועט איהר זיצין 8 מאָנאטין. מיר וועלין ליבערסט זיצין 8 מאָנאטין אוּן טאָהן אויף דיא אלטע אוסלאָוויעס וועלין מיר ניט געהן. אוּן

ער האָט זייא געהייסין גיין סאָבירייען זיך און זייא זאָהלע קענען זאָגען תשובה, כל זמן איהר טוט ניט קען איך מיט אייך ניט ריידען. זייא זיינען זיך פונאנדער גיגאנגען און מעהר ניט גיקומען, דאן איז ער ארויס אויפין גאס און האָט גינומען רופין די ארבייטער צו זיך, עס האָבין זיך צוזאמענגיקליבען ארום אים עטליכע אינגלעך, און ער האָט אָנגיהייבען צו זאָגען אויף אזא אויפן בין איך מעהר ניט אייער פאָטער, און איהר זייט מעהר ניט מיינע קינ־דער, און מיט דעם איז ער אוועק גיפאָרין. דיא פאבריקאנטין האָבען איין גיזעהן אז זיי קענען זיך מיט קיין זאך ניט העלפין, האָבען זייא זיך גינומען בעטין אז דיא ארבייטער זאָהלען נאָכגעבען חאָטש א $1/2$ שעה, חאָטש 5 מינוט. חאָטש דעם ערסטין טאָג זאָהלען זייא ארבייטען א ביסעל ליינגער עס איז דאָך פשוט א חרפה פיר אונז אז יונגע אינגלעך זאָהלען אויס פירען, אלזאָ גייט שיין צו דער ארבייט — וויא? (האָבען דיא ארבייטער גיפרעגט) — פון 7 ביז 7 — (וואר זייער אנטוואָרט) — און וואָס נאָך? און אללע וואָך געלדט — דאן זייען ארויס דיא ארבייטער אויפין גאסס זינגענדיג און פאצענדיג מיט די הענד: פון 7 ביז 7 און אללע וואָך געלדט. פון 7 ביז 7 און אללע וואָך געלדט.

ווען זיי האָבען זיך גישטעלט טאָהן זיינען אריין עטליכע ארבייטער צום רב און האָבען אים אָן גיזאָגט אז אויב מען וועט ניט ארויס לאָזין דיא ארעס־טירטע ארבייטער וועט ער זיך אין שטעטיל אויך ניט איין גיפינען, דיא התראה האָט ער גיהאט עטליכע מאָהל ביז ער איז גילאָפין צו דיא פאבריק[אנטנ], און האָט גיפועלט אז זייא זאָהלען חלאָפאָצין וועגען זייער בעפרייאונג, נור איינער אויף וועלכען מען האָט גימאכט דעם פאָדלאָג גיפינט זיך פאָד נאד־זאָר פאָליציע. יעצט פילען זיך דיא ארבייטער פרייער און גיזינטער, יעצט טרעפט זיך ניט אזייא אָפט (גיווייגליך בייא דיא שוואכערע) דאָס עס זאָהל גיין בלוט פון נאָז אָדער פון הארצין פון ארבייטען איבער דיא קרעפטען, זייא ארבייטען קיינע 15 שעה און קיין ליידיגע צייט האָבען זייא יעצט גאָר ניט, אָנשטאָט דעם וואָס דאָס איז גיווען א אָפטע יאוולעניע [דערשיינונג] און דיא גיהאלט האָט זיך גיהעכערט פון 10 קאָפ. ביז 2 רוב.*

---

* אינ דעם דאָזיקנ באריכט איז אינגאנצנ ניט דערמאָנט געוואָרנ, אז אינ דעם שטרייק פונ די קרינקער גארבער האָבנ זיכ באטייליקט די ניט-ייִדישע ארבעטער, וועלכע האָבנ געארבעט אינ די קרינקער גארבארניעס. ווי דער כ׳ לעוו ווייזט אָבער אָנ, האָבנ אויכ די ניט־ייִדישע ארבעטער זיכ באטייליקט אינ די שטרייקנ. ר ע ד.

בײַלאגעס צום באריכט וועגן קרינקער שטרײַק

בײַלאגע I

אן אויסצוג פון אבע לעווס ניט געדרוקטע זיכרוינעס וועגן דעם שטרײַק פון די קרינקער גארבארעס, וואָס ער האָט אונדז צוגעשיקט, ווי א צוגאָב צו דעם באריכט וועגן דעם שטרײַק, וועלכער איז געדרוקט אין „ייִדישן ארבעטער".

אין זײַנע זיכרוינעס, דערציילט כ׳ אבע לעוו:

„אין דעם שטרײַק בין איך געווען אן אָנטיילנעמער, ווען איך בין נאָך געווען אלט קארגע 15 יאָר, כ׳האָב שוין געווען געארבעט מער ווי א פּאָר יאָר. איך האָב זיך באטייליקט אין שטרײַק מיט מײַן פאָטער מוישע דעם סקידלער פאלצער. איך וויל דאָ געבן אייניקע איינצלהײַטן, דערמאָנען אייניקע נעמען, וועלכע זײַנען ווערט דערמאָנט צו ווערן, ווען מע דרוקט איבער דעם מאטעריאל אין זײַן פרימיטיִוון אינהאלט, ווי ער איז געווען געדרוקט אין „ייִדישן ארבעטער".

איינער פון די אקטיווסטע אגיטאטערס פארן שטרײַק איז געווען א כאווער מיטן נאָמען הערשל דער וועבער, א גוט באוווּסטזיניקער ארבעטער. ער האָט געוואָרפן די ארבעט אין ביאלאָסטאָק נאָכן גרויסן לעדער־שטרײַק אין 1896 יאָר. זײַענדיק פון קרינקער געגנט. האָט ער זיך באזעצט אין קרי־נאָק און גענומען ארבעטן אפ א לעדער־פאבריק. ער האָט אקטיוו געהאָלפן אין אגיטאציע אוג פּראָ־פּאגאנדע דער גרופּקע טוער, וועלכע איז שוין געווען אין שטאָט, געהאָלפן שאפן א שטרײַק־קאסע אזוי, אז אפ דער ערשטמייִקער פײַערונג פון 1897 יאָר האָבן זיך שוין באטייליקט ביז 60 קלאסנבאוווּסטזיניקע ארבעטער, וועלכע זײַנען געווען דער אקטיוו אפ צוגרייטן דעם שטרײַק. דורכ הערשל דעם וועבער איז פאַרבעסערט געוואָרן די באציִונגען מיטן ביאלאָסטאָקער קאָמיטעט אפ ברענ־גען ליטעראטור און שיקן מענטשן (נאָכ פאר דעם שטרײַק איז שוין א קרינקער ארבעטער זאלמענ־דאָוויד געווען פארשיקט קיין סיביר). נאָכ א טיכטיקער אגיטאטער האָט זיך דאן געפונען אין קרי־נאָק. דאָס איז א קריסטלעכער ארבעטער מיטן נאָמען פערדינאנד זאלעווסקי, אָדער זאלעסקי. א פּאָליאק פון טיס פוילן, א מענטש אין מיטעלע יאָרן. ער האָט געארבעס אין קרינקער געגנט בא באגילדן אין קלויסטער די הייליקע מאמעס און אנדערע ערטער. זאלעסקי האָט נאָכ געהערט צו דער פארטיי „פּראָלעטאריאט". ער האָט פריִער זיך באקאנט מיט ייִדישע מיידלעכ, דערנאָכ מיט ארבעטער, זיך אָנגעהויבן צו לערנען ייִדיש שרײַבן און ריידן אזוי, אז דער פערדינאנד זאלעסקי איז נאָכדעם אָנ־געקומען אין א לעדער־פאבריק ארבעטן. ער האָט געפירט אן אגיטאציע צווישן די פויערים ארום שטעטל און אויך צווישן די ארבעטער אין שטאָט. ער האָט א גרויסן אָנטייל גענומען אין צוגרייטן דעם שטרײַק. בייסן שטרײַק, ווען מע האָט ארעסטירט א פּאָר צענדליק אקטיוויסטן, איז ער נעלעם געוואָרן. מיר דוכט, אז נאָכ דעם האָט מען אים ארעסטירט. מע האָט וועגן אים דערציילט צענד־ליקער לעגענדעס, און איינע פון זיי איז געווען, אז ער האָט אין ווארשע געשטאָכן א זשאנדארמ, ער איז אויך געווען ניט קיין שלעכטער רעדנער.

איצט וועגן דער שווע מיט די טפילן.

כאָטש דאָס קלינגט ווי א לעגענדע, דאָכ אָבער נאָכן איבערדרוקן דעם דאָקומענט וועגג קרינ־קער שטרייק פון „ייִדישן ארבעטער" איז דאָס, אז מע האָט געשוואָרן מיט טפילן, און אז זאלעסק' האָט געציילעמט די קריסטלעכע אָנטיילנעמער אפ דער פארזאמלונג אין די גריבער אין וואלד איז שוין ניט קיין לעגענדע. אָט די ארבעטער, וועלכע האָבן אין יול 1897 געשוואָרן מיט טפילן, האָבן שוין אין יאנוואר 1898 געהאט בא זיכ אין שטעטל געסט, ד. ה. סאָלדאטן אפ אן עקזעקוציע, אָדער ווי מע האָט דאָס דאן גערופן „אפ אזאקוצע", ווייל פון דעם שטרייק אָן האָט זיכ כאדאָשימווייז גע־צויגן שטרייקן און שטרייקן, ווייל די שקלאפן האָבן דערוואכט און אָנגעהויבן צו קעמפן פאר א בעסערן לעבן און פּאָליטישער פֿרייהייט.

דער ערשטער קרינקער שטרייק איז א שיין בלעטל אין דער געשיכטע פון דער ארבעטער־באוועגונג. ער איז פון זיינע ערשטע שריט געווען אן אינטערנאציאָנאלער. סיי די אגיטאטערס און אָנטיילנעמער, די קאָנספּיראטיווע דירעס, די דערפער ארום שטאָט,—אלצ איז געווען אפ אן אינטער־נאציאָנאלן אויפן.

א פּאָר ווערטער וועגן מיין פאָטער. ער איז פון אלע יאָרן געווען א „בונטאָוושטשיק". אין זיין היימשטעטל סקידל, האָט ער זעלטן־ווען געקראָגן ארבעט (ער האָט געהייסן מוישע דער בונ־טאָוושטשיק). פאר דעם שטרייק האָט מען אים באפולמעכטיקט צו פירן אן אגיטאציע צווישן די עלטערע ארבעטער. ער האָט זייער פיל מיטגעהאָלפן דער שטרייק־קאָמיסיע. ער איז אין די שפּע־טערדיקע יאָרן אויכ געווען טעטיק אין דער ארבעטער־באוועגונג. מיין פאָטער איז אין 1921 יאָר באשאָנקען געוואָרן מיט דעם פּראָלעטארישן ערן־נאָמען „העלד פון ארבעט". ער לעבט נאָכ אדאיעם, איז אלט 77 יאָר.

איינער פון די אקטיווע צ וגרייטער און אָנטיילנעמער פונעם שטרייק איז געווען מייער קוויאט, וועלכער איז נאָכדעם געווען ארעסטירט. נאָכדעם האָט ער געדינט אין גראָדנע, געפירט אגיטאציע צווישן סאָלדאטן, נאָכדעם געארבעט יאָרנלאנג אין סמאָרגאָן. אין קרינאָק האָט מען אים גערופן מייער דער פּיעסקער (פון א שטעטל פּיעסק, גראָדנער גובערניע). אין סמאָרגאָן האָט מען אים גערופן מייער קרינקער. די לעצטע יאָרן האָט ער געארבעט אין אָסטראָגאָרסק אפ א לעדער־פאבריק.

איינער פון די אקטיווע אָנטיילנעמער אין שטרייק, וועלכער איז נאָכ דאן געווען א יונגער ייִנגל, איז דער כאווער בענדעט גליאזאר (זיין עלטערער ברודער מאָרדכע עליע האָט געשפּילט א ראָלע אין שטרייק). נאָכדעם געווען אין שווייצאריע אין 1906—1907. ער האָט עמיגרירט אין אמע־ריקע, נאָכ דער פעוואָל־רעוואָליוציע געקומען אין רוסלאנד, געארבעט בא גארבערייי אין פיל שטעט אין טיפ רוסלאנד. די לעצטע עטלעכע יאָר ארבעט ער אלס א פייִקער פאכ־קענער אין דער האנדל־נעצ פון „סאָיוזקאָזש" אלס קאָמערציִעלער דירעקטער, אין פארשיידענע שטעט: נאָ־וואָסיבירסק, אירקוטסק. איצט איז ער אפ אזא פּאָסט אין סאמארע.

עטלעכע ווערטער וועגן דעם האלטן זיכ פון די שטרייקער און די לידלעכ, וואָס זיי האָבן געזונגען אין צייט פון שטרייק. ווי מע זעט פון דאָקומענט, איז א גרויסער טייל שטרייקער גע־ג אנגען ארבעטן אין די פעלדער, שנייַדן טוווע בא די ארומיקע פּריצים. מע פלעגט נעמען 20 קאָפּ. א טאָג. פארנאכט פלעגט מען ארייַנגיין אין שטאָט מיט בינטלעכ בלומען און בוקעטן. אנדערע פלעגן אויספלעכטן קרענצלעכ און עס אָנטאָן אפ די קעפּ, און מיט גרויסער באגייַסטערונג זינגען רעוואָליוציִאָנערע לידער, דעריקער, עדעלשטאטס לידער: „די ארבעטער־פרויען" און „אין קאמפ" און ווינטשעווסקיס ליד „צום ארבעטער־פרייַנט" און אנדערע. אנדערע פלעגן ארייַנגיין אין שטאָט מיט די סערפּן אפ די פּלייצעס, זינגען דאָס ליד „פון 7 ביז 7, און געלט אלע וואָכ". אין שטאָט האָט עס אָנגעמאכט א גרויסן רוישעמ. די פאבריקאנטן פלעגן קראפּירן דערפון. דאָס לידל פון די קרינקער גארבער איז געזונגען געוואָרן מיט גרויס פלאמ און מעסירעסנעפעש. דאָס איז געווען זייער קאמפ און ניצאָכן בא יענער צייט און זיי האָבן אין אים ארייַנגעלייגט דעם פייער פון זייער שטימונג. זאָל עס פארעכנט ווערן פאר א רעוואָליוציִאָנער פאָלק־ליד אין אויצער פון אונדזערע רעוואָליוציִאָנערע פאָלק־לידער.

דער מאטעריאל פון „ייִדישן ארבעטער" איז צונויפגעקליבן געוואָרן און אין א געוויסן ווא־ריאנט אָנגעשריבן געוואָרן אין קרינאָק נאָכדעם איז ער צונויפגעשטעלט געוואָרן אין ביאלאָסטאָק און פון דאָרט האָט מען עס אוועקגעשיקט צו דרוקן אין אויסלאנד".

בײַלאגע II.

די שוווע

הייליק איז די נאטור
אינ איר פרײַהײַטס־קלייד כ׳לעבנ
א פראכטפולער גאָרטנ מיט שמעקעדיקע בלומענ
גוט אונ גליקלעכ צומ לעבנ.

* * *

נאָר די בייזע כאיעס
האָבנ איר ווילד צוטראָטנ
פונ עמעס אונ ליבע האָבנ זיי פארביטנ
אפ קינע, סינע אונ שקלאפערײַ.

לאָמיר לייגנ אפנ הארצנ די רעכטע האנט
אונ שווערנ בא סאָוועסט איצט,
אז דורכ טויט אונ לעבנ, ווי אנ אײַזערנע האנט,
אונ דער שווערד פונ עמעס בליצט.
איינער פונ אונדז איז צו שוואכ געוויס,
ווײַל צו גיפטיק איז דער קאפיטאל,
ווי פונ א שלאג דער ביס.
נאָר ווענ מיט עמעס אונ ליבע געבונדנ,
אונדזער בונד, ווי א מויער, פעסט שטייט,
גייט אופ די זונ אינ אונדזער בלוט אָנגעצונדנ—
די זאָנע פונ פרײַהײַט אופגייט.
די נעקאָמע פאָדערט אונדזער בלוט,
פונ אונדזער געזונט וואקסט שטענדיק זייער גוטס.
גוטס אונ רײַכקײַט ציִענ זיי פונ אונדזערע ביינער.
אונ דאָכ טרעט מענ אונדז, ווי די שטיינער.
דערומ, ברידער, שוועסטער, גיט זיכ אלע די הענט
אונ שווערט בא דער פאָנע, ווו דער פאקעל ברענט.

מיר זײַנענ דער פראָלעטאריאט, וואָס מ׳רופט אונדז דער פראָס־
טער נאראָד.
די קייטנ די שווערע וועלנ מיר צערײַסנ.
דעמ יאָכ דעמ שווערנ ארונטערשמײַסנ.
טאָ שרײַט זשע, ברידער: נאראָד וופעריאָד!
וופעריאָד, וופעריאָד, וופעריאָד!
וופעריאָד!

באמערקונג צו דער אלטער „שווּוּע"

די „שווּוּע", וואָס די קרינקער ארבעטער האָבן געזונגען אין צייט פון דעם אויבנבאשריבענעם שטרייק, שטעלט מיט זיך פאָר איינע פון די פאָלקספולערסטע קאמפ־לידער, וואָס די יידישע ארבעטנדיקע מאסן פון רוסלאנד האָבן געזונגען אין מעשעס פון פיל יאָרן. דאָס דאָזיקע ליד פלעגט איבערגעגעבן ווערן פון מויל צו מויל אוּן מע פלעגט זי זינגען, ווי איינעם איז געפעלן געווּאָרן, אָדער ווי איינער האָט געדענקט די ווערטער. די „שווּוּע" איז אין יענער צייט ניט געווען קיין געדרוקטע. ערשט אין 1901 — ווי עס דערציילט דער כאווער אבע לעוו—האָט מען אין ביאלאָסטאָק אפ א העקטאָגראפ אָפּגעדרוקט די „שווּוּע", אָבער אין א זייער באגרענעצטער צאָל. אין 1926 איז אָפּגעדרוקט געווּאָרן אין די „ליטעראריש בלעטער" די „שווּוּע", אָבער אָן די ערשטע צוויי סטראָפעס. מיט דער הילפ פון כ' אבע לעוו איז אופּגעשטעלט געווּאָרן דער טעקסט פון די ערשטע צוויי סטראָפעס.

עס איז אָבער א גרויסער סאָפעק, צי דער געבראכטער טעקסט פון דער „שווּוּע" איז דער אָריגינאל פון דער דאָזיקער מערקווירדיקער קאמפ־לידּ, ווייל אין דעם פאָלקלאָר־ארכיוו פון אינסטיטוט פאר יידישער פראָלעטאריישער קולטור בא דער ווייסרוסישער וויסנשאפט־אקאדעמיע האָבן מיר געפונען צוויי אנדערע וואריאנטן, פון דער „שווּוּע", וועלכע מע האָט געזונגען אין דעם שטעטל יעלסק, מינסקער גובערניע, אוּן אין דוברָאוונע, געוועזענע מאָלעווער גובערניע.

I. יעלסקער וואריאנט

ווי חייליק איז די נאטור
מיט איר פריליגן־קלייד,
עמעס אוּן ליבע
אַיז איר צירונגס־קלייד.

אין א שיינעם ווייַנגאָרטן
האָט מען אונדז געפלאנצט
בלומען רויטע אוּן ווייסע,

נאָר די ווילדע כייַעס
זיי האָבן דאָס צעטראָטן,
עמעס אוּן ליבע האָבן זיי פארקערט
אפ סינע אוּן קינע אוּן שקלאפעריי.

דערוּם לאָמיר לייגן אפ אונדזער הארצן
דאָס רעכטע האנט
אוּן מיר באשווערן מיט סאָוועסט איצט
אז פון טויט ביזן לעבן
שטייט אן אייַזערנע וואנט
דער שווערד פון עמעס, ער זיגט.

* * *

אז איינער פון אונדז ווערט צו שוואכ געוויס,
דאנ פארגיפטעט אימ דער קאפּיטאל
אזוי ווי פון א שלאנג דער גיפט,
אָבער ווען מיט עמעס און ליבע איז געבונדנ,
איז אונדזער בונד ווי א מויער פעסט געשטעלט.

דאנ פארגייט די זונ,
אינ הארצנ ווערט אָנגעצונדנ
די זונע פון פרייַהייַט, זי גייט אופ.

אָכ, די נעקאָמע, זי פאָדערט פון אונדז דאָס בלוט,
אונ פון אונדזער בלוט צאפּנ זיי דאָס גוטס,
גוטס אונ רייַכקייַט ציט מענ פון אונדזערע ביינער
אונ טרעטנ טרעט מענ אונדז אזוי ווי די שטיינער.

* * *

דערומ, שוועסטער אונ ברידער,
לאָמיר שליסנ די הענט.
מיר שווערנ בא דער פאָנע,
ווי דער פלאקער ברענט.

מיר זייַנענ פּראָלעטאריאטנ,
דאָס הייסט, פּראָסט נאראָד,
די אייַזערנע קייטנ וועלנ מיר צערייַסנ
דעמ יאָכ דעמ שווערנ ארונטערשמייַסנ
מיר שרייַענ; פרייַ נאראָד
וופּעריאָד!

II. דובראָוונער ווארי אנט

ווי הייליק איז די נאטור
אינ איר פרייַהייַט־קלייד,
ווען עמעס און ליבע
איז איר צירונגס-קלייד.

* * *

א שיינעמ גאָרטנ האָט ער פאר אונדז פארפלאנצט
שיינע בלומענ רויט, ראָז און ווייַס.
אָבער ווילדע כאיעס האָבנ דאָס צעטראָטנ,
עמעס און ליבע האָבנ זיי אונדז פארקערט
אפ סינע, קינע, רויב און שקלאפערייַ.

* * *

דרום זאָלנ מיר לייגנ אפנ הארצנ די רעכטע האנט
אונ שווערנ מיט סאָוועסט יעצט,
אז פונ טויט ביזנ לעבנ אינ אײַזערנע וואנט
אונ אזוי ווי א מויער שטייט פעסט.

* * *

(נאָר ווענ?) עמעס אונ ליבע געבונדנ,
אונדזער בונד זאָל שטיינ ווי אנ אײַזנ פעסט.
פארגייט די זונ, ווערנ אונדזערע הערצער אָנגעצונדנ
די זונ, די זונ די פרײַע זונ.

* * *

די נעקאָמע פאָדערט אונדזער בלוט,
ווײַל פונ אונדזער בלוט וואקסט שטענדיק זייער גוט.
גוטס אונ רײַכקײַט ציִענ זיי פונ אונדזערע ביינער,
דרום טרעטנ זיי אפ אונדז, ווי אפ די שטיינער.

* * *

דרום, ברידער אונ שוועסטער, שליסט די הענט,
לאָמיר גיינ ווו דער פלאקער ברענט
מיר זײַנענ פראָלעטאריִאט,
מיר זײַנענ פראָסט נאראָד.
שווערע קייטנ מוזנ מיר צערײַסנ,
דעמ שווערנ יאָכ אראָפּצושמײַסנ
שרײַט: „נאראָד, וופעריאָד, וופעריאָד!"

כוצ די אויבנגעבראכטע ווארִיאנטנ ברענגענ מיר נאָכ צוויי ווארִיאנטנ, וועלכע ווערנ געבראכט אינ כ׳ בערעגאָווסקיס בוכ: „ייִדישע מוזיק־פאָלקלאָר".
דער ערשטער ווארִיאנט, וואָס כ׳ בערעגאָווסקי ברענגט, לייענט זיכ:

III קיִעווער ווארִיאנט

ווי הייליק איז די נאטור
מיט אירע פרײַע פירונג
עמעס אונ ליבע
איר צירונג, איר שמוק.

מיר לייגנ אפנ הארצנ די רעכטע האנט
אונ שווערנ מיט דעמ סאָוועסט יעצט,
אז פונ טויט אונ פונ לעבנ, ווי אנ אײַזערנע וואנט,
ווענ דער שווערד פונ עמעס בליצט.

וועג איינער פון אונדז איז צו שוואכ געווויס,
וועג צו גיפטיק איז דער קאפיטאל,
אזוי ווי פון דעם שלאנג דער ביס.

וועג מיט עמעס אונ ליבע געבונדנ
אונדזער בונד איז, ווי א מויער שטייט פעסט,
אונ די ליבע איז אינ הארצ אָנגעצונדנ,
די ליבע פון פרייהייט אונ מענטשלעכקייט גליק.

די נעקאָמע פאָדערט אונדזער בלוט,
פון אונדזער בלוט וואקסט שטענדיק זייער גוטס,
גוטס אונ רייכ צייג זיי סון אונדזערע ביינער
אכ, אונ צום סאָפ טרעט מען אונדז, ווי די שטיינער.

ברידער אונ שוועסטער, נעמט אייכ פאר די הענט,
קומט צו דעם פייער, ווו דער פלאקער ברענט.
מיר זיינען פראָלעטאריאט, וואָס הייסט ראבאָטשי נאראָד,
די אייזערנע קייטנ לאָמיר צעריסנ,
דעם לעצטנ יאָכ ארונטערשמייסנ,
שרייט: „נאראָד, ווּפּעריאָד, ווּפּעריאָד!"

IV. אדעסער וואריאנט

א שיינעם ווינגאָרטנ האָבנ מיר פארפלאנצט,
שיינע בלומען רויט, ראָז אונ ווייס,
נאָר ווילדע כייעס האָבנ עס צעטראָטנ
עמעס אונ ליבע האָבנ זיי פארביטנ אפ קינע־סינע אונ שקלאפערייַ.

לאָמיר לייגנ אפנ הארצנ די רעכטע האנט
אונ באשווערנ זיכ מיט סאָווועסט איצט,
אז דורכ טויט אונ לעבנ ווי אנ אייזערנע וואנט,
וועג דאָס שווערד פון עמעס בליצט.

אונ וועג איינער פון אונדז איז צו שוואכ געווויס,
וועג צו גיפטיק איז דער קאפיטאל
ווי פון דעם שלאנג דער ביס.

וועג מיט עמעס אונ ליבע געבונדנ
אונדזער בונד שטייט, ווי א מויער שטייט גאנצ פעסט,
פארגייט די זונ, — אינ אונדזער הארצ אָנגעצונדנ
די זונע פון פרייהייט גייט אוס.

די נַעקאָמע פלעגט אונדזער בלוט,
פון אונדזער געזונט וואקסט שטענדיק אונדזער גוטס,
גוטס און רייַכ צִיִען זיי פון אונדזערע ביינער,
דאָכ טרעט מעגַ אונדז, אזוי ווי די שטיינער.

דערומ, ברידער און שוועסטער, גיט זיכ אלע די הענט,
און באשווערט זיכ בא דעמ פלאקער, ווו דער פייַער ברענט.
מיר זייַנען דער פראָלעטאריִאט, דאָס הייסט דער פראָסטער נאראָד.
די קייטנ די שווערע מוזנ מיר צערייַסנ,
דעמ יאָכ דעמ שווערנ ארונטערצושמייַסנ.
טאָ שרייַט: „נאראָד, וופעריאָד!".

ברידער, לאָמיר זיכ דערוואכנ,
פון טיראנערייַ אגַ ענדע מאכנ,
מיר מוזנ צעטרעטנ די טיראנערייַ
און מאכנ רוסלאנד פרייַ.

דאָס אָבער זייַנען ניט אלע ווארִיאנטנ פון דער דאָזיקער מערקווירדיקער פאָפולערער קאמפ־ליד, וועלכע איז געזונגען געוואָרנ מיט דער גרעסטער באגייַסטערונג אינ מעשעכ פון פיל יאָרנ־אינ אלע פארוואָרפנסטע ווינקלענ, ווו עס האָבנ זיכ געפונען ייִדישע ארבעטער. די מעלאָדיע פון דער דאָזיקער קאמפ־ליד איז געווען א געמיש פון דרייַ פארשיידענע מעלאָדיעס: זי פלעגט זיכ אָנהייבנ מיט דער מעלאָדיע פון דעמ רוסישנ קלויסטער־הימנ „קאַל סלאווענ", דערנאָכ פלעגט מען זינ־גענ מיט דער מאָלאָדיע פון א דייַטשישער ליד, און צולעצט פלעגט מען זינגענ מיט א מעלאָדיע פון א גאלאָפ־מארש פון א בלאָז־אָרקעסטער. די נאָטנ פון דער דאָזיקער ליד ווערנ געבראכט אינ כ' בע־רעגאָווסקיס בוכ "ייִדישע מוזיק־פאָלקלאָר", זז. 105—107, ייִדיש־לאטיינישע אויסגאבע.

די לאגע פון די אָשמיאנער און סמאָרגאָנער ארבייטער און זייער שטרייט*

די עקאָנאָמישע ענטוויקלונג פון די שטעדטלאך אין די לעצטע צוואנציג יאָהר. — די גארבארנעס, זייער פערגרעססערונג, ענטוויקלונג און זייער ווירקונג אויף די איינוואָהנער, ווי די שטאָדטיגע אזיי אויך די דאָרפיגע. — די בעדינגונגען פון דער ארבייט: דער ארבייטסטאָג, די געוויינטליכע און ספּעציאלנע גארבארישע חלאתן, די אונריינליכקייט, די שכירות, שטראָפען. — די בעהאנדלונגען פון דער פּאָליציע, פון דעמ פאבריטשנעם אינספּעקטאָר צו די ארבייטער. — ארעסטן. — דער שטרייט פון די ארבייטער. סטאצקעס, זייער פערשיעדענעם חאראקטער, נאָר גרעסטען טהיילס פאר'ן העכערן די שכירות. די פערבעססערונג פון די ארבייטערס לאגע: אין מאטעריאלישען, מאָראלישען און גייסטליכען הינזיכטען. — אייניגע בעווייזען אויף די פּאָליטישע ענטוויקלונג פון די ארבייטער. — די ווירקונגען פון די גארבארישע שטרייט אויף די ארבייטער פון אנדערע מלאכות, די סטאצקע ביי די זאָקען-מאכערקעס, שניידערקעס און שניידער.

* * *

נאָך מיט א פּאאר צענדליק יאָהר, איידער עס האָט זיך געעפענט די ליבוי־ראָמענער ליניע, איז סמאָרגאָן און אָשמיאני געווען גלייך ווי די געוויינטליכע ארומיגע שטעדטלאך. די אידישע איינוואָהנער דאָרטען פלעגען זיך בעשעפטיגען מיט די געוויינטליכע פערצייטען אידישע פּרנסות: ווער עס איז געווען א קליינער קרעמער'ל, ווער א קליינער שיינקער, ווער א מעקלער, אנדערע פלעגען געהן אויף'ן דאָרף, אנדערע זיינען געווען בעלי-מלאכות — און האָבען זיך געלעבט אונטער זייער שימעל, ווי זייערע זיידעס און עלטער-זייז'עס האָבען געלעבט. די ארומיגע קריסטען — גרעסטען טהיילס ביעלאָרוסען — האָבען זיך בעשעפטיגט מיט ערד-ארבייט, יעדערער האָט זיך געהאט זיין שטיבעל, זיין גאָרטען, זיין בהמה'לע, זיין שטיקעל ערד, און דערפון האָט ער געצויגען זיין חיונה. נאָר אָט בערך א יאָהר 20 צוריק האָט זיך

---

* דער דאָזיקער באריכט איז געווען געדרוקט אינ „דעמ ייִדישנ ארבעטער" נומ. 2—3 פון פעוואראל 1897 י. ר ע ד.

אין די שטעדטלאך געפענט עטליכע גארבארנעס. פון אָנהייב, פערשטעהט זיך, ניט קיין גאנץ גרויסע. דער גרעסטער טהייל ארבייטער זיינען געווען „האלבע בויערן", ד״ה די ארבייט אין די גארבארנעס איז ניט געווען בייַ זיי דער איינציגער מקור פון חיונה, צו די שכירות האָט זיך יעדערער גע־האט א שטיקעל הויז־בעלי־בתישקייט און האָט זיך ניט אָבגעלייגט אין גאנצען אויף די פערדינסט פון פאבריקע. אוּן דערמיט, וואָס די פערדינסט פון פאבריקע איז געווען בייַ די ארבייטער מעהר ניט ווי א בייַ־זאך, איז רעכט, וואָס די ארבייטער זיינען אין אָנפאנג געווען צופריעדען מיט זייער לאגע, מיט אזא גרויסען ארבייטסטאָג (15 און נאָך מעהר שעה׳ן אין מעת־לעת). יעדערער האָט זיך גערעכענט, אז דאָס איז מעהר ניט דערווייל, בייַ ער וועט איבערקוממען די שלעכטע צייט, בייַ ער וועט א ביסעל קוממען צו זיך. נאָר אין אמת׳ן איז געווען אנדערס. מיט דער צייט זיינען די ארבייטער ביסלאכווייז גאָר אין גאנצען אָבגעריסען געוואָרען פון זייערע היימישע בעלי־בתישקייט און זיי זיינען געוואָרען שטענדיגע פאבריטשנע ארבייטער. וועגען דיא אידען ווידער איז דאָך שוין גאָר ניט דאָ וואָס צו רייַדען, אז קיינער פון זיי איז ניט אָנגעקוממען אויף׳ן פאבריקע, ווי מען זאָגט, על מנת להשתקע שם, אויף צו בלייבען א׳נ׳אייביגער ארבייטער. אָבטאָהענדיג אייניגע צייט אויף׳ן פאבריקע, פלעגט ער זיך אָנקלייבען א קלייניעם קאפיטאל׳כל און פלעגט אָדער גאָר אין גאנצען ווארפען די גארבארנעס און מאכען א׳נ׳אנדער עסק׳ל, אָדער ער פלעגט פאר זיך עפענען א קליינע גארבארניטשקע, וואו ער מיט זיין גאנצע פאמיליע פלעגען ארבייטען צוזאממען און זיך דורך קוממען, זעלטען! ווען פלעגט אזא מין פאבריקאנט׳ל האלטען צו די אייגענע מענשען נאָך אייניעם א געדונגענעם, נאָר דאָס איז אלץ געווען גאָר אין אָנהייב, באלד נאָך דעם, ווי עס האָט זיך אָנגעהייבען דער עסק. דאמאָלסט זיינען די פאב־ריקען געווען קליין, קיין אויסלאָג האָט מען קיין פילע ניט געדארפט, מיט עטליכע רובל׳ האָט מען געקענט ווערען א בעל־הבית פאר זיך. דאמאָלסט האָט טאקי יעדער ארבייטער געהאלטען, אז דאָס טאָהן אויף׳ן פאבריקע איז דאָס מעהר ניט דערווייל, אינ׳איבערגאנג, ווי מען זאָגט, נאָר מיט א יאָהר 8 צוריק איז די גארבערייַ אריין אין א נייע פאזע. אָנשטאָדט די קליינע גארבארניטשקעס האָט אָנגעהייבען ווערען גרויסע. אויף צו עפענען א גאר־בארניע האָט מען שיין געדארפט האָבען א רעכטען קאפיטאל, און די אלטע קליינע פאבריקלאך האָבען אויך אָנגעהויבען ביסלאכווייז אונטער צו גיהן. אויף [אזא] אופן זיינען ניט נאָר פון קיין ארבייטער ניט געוואָרען שוין מעהר קיין בעלי־בתים פאר זיך, נאָר אפילו די אמאָליגע קליינע, אָרעמערע בעלי־בתים זיינען אויך געוואָרען לוין־ארבייטער. מעהר ניט אויף די סקאָרניאקעס האָט דאָס ניט געווירקט. אין דער אָבטהיילונג, איבער די בעזונדערע בעדינ־גונגען פון דער ארבייט, האלטען זיך נאָך די קליינע פאבריקלאך. אין אָשמיאני איז דאָס פעראָרעמט־ווערען פון עולם, אָדער, ווי די געלעהרענטע דריקען זיך אויס, די פראָלעטאריזאציע פון דער מאסע, פאָרגעקוממען אפולע פלינ־קער, ווי אין סמאָרגאָן. עס קען זיין, אז דאָס איז, ווייל זי פערנעהמט א׳נ׳אנדער אָרט אין אדמיניסטראטיוונעם הינזיכט—זי איז א׳נ אויעזדיג שטאָדט.— אגב קען זיין, אז דאָס איז דער פאר, וואָס דאָרטען האָט זיך דער מסחר ענטוויקעלט פריהער, ווי אין סמאָרגאָן.

אין דער איצטיגער צייט איז אין סמאָרגאָן פּאַראַן 22 גאַרבאַרנעס, אויף וועלכע עס אַרבייטן ביז 600 מענשען — 400 אידן און 200 קריסטן. דערצו איז דאָרטן פּאַראַן עטלעכע וואלקאַרנעס, אין וועלכע עס אַרבייטן אַרום א 50 אַרבייטער. גרעסטן טהיילס קליינע קינדער עלטער פון 10 יאָהר. אין די וואלקאַרנעס אַרבייטן דורך אויס אידן. אויף די גרעסטע גאַרבאַרנעס אַרבייטן צו 40—50 מענשן. אין אָשמיאַני רעכענט זיך אַרום א 300 גאַרבער—200 קריסטן און 100 אידן, וועלכע אַרבייטן אין 6 גאַרבאַרנעס צו 30—50 אויף יעדערע. און בכלל איז אין דער לעצטער צייט ניט קענטיג ווי די גאַרבעריי ענטוויקעלט זיך. דעם גאַנצן רונדען יאָהר, א חוץ די 6 וואָכן פון טוידטן סעזאָן, האָבן דאָרטן די אַרבייטער שטענדיג אַרבייט. גאַוויינטלעך איז דאָרטן דער גוט אויף אַרבייטער שטענדיג אפּולע גרעסטער ווי דער אָנבאָט, שטענדיג נעטהיגען זיך דאָרטן די פּאַבריקאַנטן אין די אַרבייטער מעהרער ווי די אַרבייטער אין די פּאַבריקאַנטן. ניט קוקענדיג אויף דאָס אלץ איז פון דעסטוועגען געוועזען דאָרטן ביז דער לעצטער צייט די בעדינגונגען פון דער אַרבייט שרעקלעך. דער אַרבייטסטאָג פלעגט דאָרטן גאַווינטליך זיין א 15 שעה׳דיגער, פון 5 א זייגער אין דער פריה ביז 8 אבענדס, און פאר א יום טוב פלעגט מען אַרבייטן אויך גאַנצע נעכט. וועט עס איז באקאַנט מיט די גאַרבעריי, וויס וואָס פאר א שוועהרע און אונאַנגענעהמע אַרבייט דאָס איז. אויסער וואָס די אַרבייט אליין איז שוועהר און זי נעהמט אוועג בייַ די אַרבייטער די געזונט, איז נאָך די אָבסטאַנאָוקע[אומגעבונג], בייַ וועלכע עס קומט אויס צו אַרבייטן אפּולע ערגער. דער עיפוש איז גיט אויסצוהאַלטן, די לופט איז שטענדיג פערדאָרבן, היינט די שטענדיגע פוכט, — דאָס אלץ מאכט רי אַרבייטער קאַליעקס. אלערליי מינים שווינדזוכט און ראָמאַטעס, זיינען די שטענדיגע קריינק פון די גאַרבער. די שלעכטע ווירקונג פון דער אַרבייט דערווייזט דייטליך דער פאקט, וואָס צווישען די אללע גאַרבערעס איז ניט דאָ קיין עלטערע וויי 40 יאָהר. דאָס איז שוין דער גרעסטער עלטער, צו וועלכען עס קען דערלעבען א גאַרבער. א חוץ די אלערליי מינים חלאַטין איז נאָך פּאַראַן א ספּעציאַלנע קריינק, סיבירסקאיא יאַזווע רופט מען דאָס, דאָס איז זייער א׳נ׳אַנשטעקענדע און א געפערלעכע קריינק, וואָס די אַרבייטער נעהמען זיך אָן פון דיא אריין גיפיהרטע פעללען. אמת, עס איז פאַראן א זאקאָן, נאָך וועלכען אלע אריין געפיהרטע פעלל דארפען בעזיכטיגט ווערען פון דעם אויעזדנעם וועטערינאר (פיה-ארצט). נאָר דעם זאקאָן היט מען דאָרטן, פונקט ווי מען היט דאָרטן און אומעטום אלע אנדערע זאקאָנעס, וואָס פערהיטען דעם אַרבייטערס געזונד און לעבען. איין מאָל האָט זיך אפילו געטראָפען, אז דער אויעזדנער וועטערינאר איז געקוממען אין סמאָרגאָן בעזיכטיגען די פעלל, נאָר דער פּריסטאַוו האָט איהם געגעבען אָנצוהערענס, אז אויב ער וועט קוממען אָפט בעאונרוהיגען איהם, וועט ער איהם דערפאר שטענדיג נייטהען קוממען בעזיכטיגען, און דאָס איז שוין געווען געגנג, אז דער וועטערינאר זאָל מעהר אין סמאָרגאָן ניט אריין שמעקען.

איצטער איז דאָרטן א מנהג, אז א׳נ׳אַרבייטער וועלן קראנק אויף סיבירסקאיא יאַזווע, נעהמט דער פּריסטאַוו מיטין דאָקטאָר א 10-רובלדיגע, און זיי מאכען א שווייג. דער דאָקטאָר האָט זיך אין שטעטיל בעריהמט, אז

ער האָט שוין געהאט ב׳ז 80 אזעלכע פֿראקטיקעס. דעמ לעצטען יאָהר איז געווען 10 צופֿאללען אזעלכענע, 6 פון זיי האָבען זיך געענדיגט מיט׳ן טוידט.

פֿאר די שוועהרע און געפֿערהליכע ארבייט פֿלעגען די ארבייטער בעקומען זעלטען העכער ווי 4 רובל א וואָך. די געווינטליכע שכירות פון די ארבייטער איז געווען פון 3 רובל 50 קאָפּ. ביז 4 רובל, און פון די קלייניע און האלבווקסלונג — פון 75 קאָפּ. ביז 3 רובל. מערקווירדיג איז דער פאקט, וואָס אין די לעצטע יאָהרען איז דער גולט אויף ארבייטער אין יענע שטעדטלאך געווארען אלץ גרעססער און טראָץ דעם איז די שכירות אלץ געפאלען. וואָס די שכירות איז דאָרטען בכלל געווען קליין פֿערשטעהט מען נאָך, דאָס איז ארויס געקוממען דער פון, וואָס די ארבייטער האָבען נאָך געהאט א שטיקעל בעלי־בתישקייט, דעריבער זיינען די ארבייטער, ערסטענס, געווען געצוואונגען צו ארבייטען דוקא אין דער היים, דענן זיי האָט זיך דאָך ניט געווען אוועג וואַרפען די בעלי־בתישקייט, צווייטענס, האָבענדיג עפּעס א׳נ׳איי־גענס, האָבען זיי געקענט דורך לעבען מיט קלענערע שכירות. אָבער מיט וואָס ערקלעהרט זיך דער פאקט, וואָס אין די לעצטע יאָהרען איז די שכירות שטענדיג געפאלען, חאָטשי דער גולט אויף ארבייטער איז שטענדיג גע־וואקסען? — צו ענטפערען אויף די פראגע האָבען מיר, ליידער, וויניג מאטעריאל.

די בעהאנדלונגען פון די בעלי־בתים צו די ארבייטער איז אין ביידע ערטער, ביז די ארבייטער האָבען אָנגעהויבען ארויס צו ווייזען א׳נ׳ערנסטען פֿראָטעסט, געווען אונערטרעגליך. אין אָשמיאני עקסיסטירען נאָך דער צו שטראָפען. וען א׳נ׳ ארבייטער פערשפעטיגט זיך אויף איניגע מינוט, רעכענט מען איהם אָב פאר א פערטהייל טאָג.

נישט פֿאלייציע, נישט דער פאבריטשנער אינספעקטאָר האָבען זיך געאיי־נטערעסירט מיט די אללע אונרעכטען, וועלכע די פאבריקאנטען פלעגען בעגעהן אנטקעגען די ארבייטער, און אויב זיי פלעגען זיך א מאָל יע פעראינטערעסי־רען מיט דעם אלעס, איז דאָס נאָר, ווי געווינטליך אומעטום, געווען אויף אזיי פיעל, וויפיעל דאָס האָט געפאדערט אויף צו באקוממען פון פאבריקאנט א רעכטע מטבעה. פאָליציע נעהמט געלט און לאָזט ארבייטען די יונגע ארבייטער וויפיעל דער פאבריקאנט אליין ווילל, חאָטשי פאָ זאקאָנו [לויטן געזעץ] טאָהרען זיי מעהר ווי 8 שעה אין מעת לעת ניט ארבייטען, און דאָס איז 2 מאָל צו 4 שעה. זי נעהמט געלט און ערלויבט דעם פאבריקאנט האלטען אלערליי אונרייניק־קייטען אין זיין פאבריקע, און אויב דאָס איז מקצר די ארבייטער די יאָהרען — איז ניט איהר דאגה, זי נעהמט געלט, וען א׳נ׳ארבייטער ווערט קראנק אויף סיבירסקאיא יאזווע — און שווייגט. מיט איין וואָרט, אויך דאָרטען האָט די פאָ־ליציע הייליג גהיט איהר פֿפליכט — נענומען שוחד און געלאָזט טאָהן די פאב־ריקאנטען וואָס זיי האָבען געוועלט. און אפילו דער פאבריטשנער אינספעקטאָר, ווי די ארבייטער זאָגען, מאכט אויך ניט שלעכט פון סמאָרגאָנער און אָשמיא־נער פאבריקאנטען. אמת, ער קומט אהין זעהר זעלטען — איין מאָל אין א יאָהר אָדער אין אָנדערהאלבען, פרעגט פונאנדער ביי די ארבייטער ווענען זייער לעבען, וועגען די באדינגונגען פון דער ארבייט. דערביי פלעגען די ארבייטער אָנזאָגען ליגען אויף וואָס די וועלט שטעהט. אָנשטאָדט 15—16 שעה פלעגען זיי זאָגען, אז זיי טהוען 12—13. די קלייניע ארבייטער פלעגט מען אויף די צייט, וואָס דער אינספעקטאָר פלעגט זיין אין פאבריקע, גאָר בעהאל־

טען א. ז. וו. די ארבייטער פלעגען זאָגען ליגען דערפאר, ווייל דער אינספּעק-טאָר פלעגט זיי פונאנדער פרעגען פאר'ן פאבריקאנט אין די אויגען, און ווער וועט שוין סמעיען צו זאָגען דאמאָלסט א'נ'אמת וואָרט? נאָך דעם געהט זיך דער אינספּעקטאָר אריין מיט'ן בעל־הבית אין קאָנטאָר, פון וואנען ער געהט ארויס צוריק שוין גאָר א'נ'אנדער מענש. ארויסגעהענדיג פערגעסט ער קיין מאָל ניט גוט אָנצוזידלען די ארבייטער און פאָהרט אוועג.

מען קען ניט זאָגען, אז אלע טשינאָווניקעס דאָרטען טהוען גאָר ניט. עס איז פאראן איין אוטשרעשזדעניע, וועלכע ערפיהלט איהר פּפליכט זעהר גוט און טהוט שוין אָב אלע ארבייט אויך פאר אנדערען—דאָס איז די זשאנדארמעריע. די זשאנדארמעס לויפען ארום איבער'ן שטעטיל, ווי די הונגעריקע וועלף, זוכען, שנאָרען אין אלע ווינקעלאך, טרינקען אָן די ארבייטער, כדי צו דער-געהן עפּעס וואָס פון זיי. א מאָל קומט צו פאָהרען פון לידע אויך דער זשאנ-דארמסקער אָפיצער. מעהר נישט זיי רוהען ניט און, ליידער, איז זייער מיה ניט ארויסגעוואָרפען. אין אָשמיאני איז היינטיגען יאָהר געווען זעהר פיעל אָביסקעס און עטליכע ארעסטען. אין מאי מאָנאטה האָט מען דאָרטען ארעס-טירט 2 אידישע אינטעליגענטען און איין ארבייטער (א קריסטליכען גארבער). איצטער זיטצען זיי אין ווילנא. זייער דיעלאָ האָט זיך נאָך ניט געענדיגט, אין דער זעלבער צייט איז אויך אין סמאָרגאָן געווען אָביסקעס. ביי איינע א מיי־דעל האָט מען דאָרטען קאָנפיסקירט 120 לעגאילנע טהייערע ביכער. זי אליין האָט נאָך בעוויזען צו ענטלויפען. איבער די אָשמיאנער דיעלאָ האָט מען אין ווילנא אויך געארעסטירט א קריסטליכען ארבייטער, א גארבער. די לעצטע צייט איז אין סמאָרגאָן געווען נאָך אָביסקעס. ביי איין ארבייטער האָט מען געפונען און צו גענומען עפּעס א טאסען־ביכל מיט חשבונות. די דיעלאָ איז נאָך ניט געקאָנטשעט.

די זשאנדארמעס רוהען ניט, אָבער ניט אומזיסט. אין די לעצטע צייט איז גוט קענטיק א זעלטענע אויפרעגונג אין דער ארבייטער—מאססע, וואו מען געהט און וואו מען שטעהט הערט מען מעהר ניט, ווי מען רעדט וועגן שטרייטן, וועגען ניט לאָזען דריקען זיך. די ארבייטער זיינען שוין געקוממען צום שכל. יעדען טאָג קומט פאָר דאָ אָדער דאָרטען א סטאצקע. כסדר געהט צום פאבריטשנעם אינספּעקטאָר פּראָשעניעס דאָס פון די ארבייטער, דאָס פון די פאבריקאנטען. אייניגע מאָל זיינען אפילו געקוממען אנדערע פאבריקאנטען און ארבייטער אליין אין ווילנא גופא קלאָגען זיך ליטשנע ביין אינספּעקטאָר. ארום שרייבען אלע סטאצקעס, וועלכע זיינען געווען אין סמאָרגאָן און אָש-מיאני, איז אונמיגליך, אגב איז גאָר איבריג אויך: אלע זיינען פאחאָזשע איינע אויף די אנדערע. מיר רעכענען, אז עס איז געגוג צו זאָגען, אז אין סמאָרגאָן איז דעם לעצטען יאָהר געוועזען 30 סטאצקעס: 25 ביי די גארבער און 5— ביי די וואלקער. אין אָשמיאני איז געווען 6 סטאצקעס. די סטאצקעס זיינען געווען אויף איינציגע פאבריקען און אָפט אויך אין איינציגע אָבטהיילונגען מעהר ניט פון א פאבריק.

אין אָשמיאני איז געוועזען ווייניגער סטאצקעס, ווי אין סמאָרגאָן, אָבער דערפאר פלעגין זי דויערען ליינגער און אין יעדער סטאצקע פלעגען אָנטהייל נעהמען אפולע מעהרער מענשען, ווי אין סמאָרגאָן. אין סמאָרגאָן פלעגט דויערן א סטאצקע ביי די גארבער פון 1—2 טעג, ביי די וואלקער—ביז 4

טעג, אין אָשמיאני אָבער איז געווען סטאצקעס, וואָס האָבען געדויערט ביז 2 וואָכען אויך אין מענשען האָבען אין זיי א־נ׳אָנטהייל געווממען אָפט ביז 70.

די סטאצקעס זיינען געווען ארויסגערופען פון פערשיעדענע אוהרזאכען: גרעסטען טהיילס פאר׳ן העכערען די שכירות, נאָר עס איז געווען אויך סטאצקעס פאר בעסערע בעהאנדלונג. אין אָשמיאני האָבען די ארבייטער א מאָל געמאכט א סטאצקע, כדי ארויס צו טרייבען א־נ׳ארבייטער, וואָס איז זיי ניט געפעלליג געווען.

מערקווירדי איז דאָס, וואָס אלע סטאצקעס ווי אין סמאָרגאָן, אזוי אויך אין אָשמיאני האָבען זיך אין גאנצען איינגעגעבען. דאָס ערקלעהרט זיך געווים מיט דעם, ערסטענס, וואָס עס איז געווען אלע מאָל געטראָפען די צייט, צוויי־טענס, פלעגען זיך די ארבייטער האלטען זעהר פריינדליך און פעסט אין זייערע פאָדערונגען. די ארבייטער אָרגאניזאציאָנען, וועלכע זיינען דאָרטען געווארען, האָבען זיך געפיהרט מיט גרויס טאקט און האָבען ניט דערלאָזען קיין אנדערע ארבייטער, א מאָל מיט גוטען, ערקלעהרענדיג זיי ווי וויכטיג עס איז פאר זיי, אז מען זאָל אויספיהרען די סטאצקע, א מאָל מיט געלט־שטיצע און א מאָל טאקי אויך מיט בייזען: מיט סטראשונקען און מיט קלאָפ, אמת, צו אזעלכע מיטלען פלעגט מען זיך וועגדען גאנץ זעלטען, אז עס איז שוין קיין אנדער ברירה ניט געווועזען.

דער רעזולטאט פון דעם שטרייט, וועלכע די ארבייטער האָבען אזוי העלדיש געפיהרט, איז שוין גוט קענטיק. ערסטענס, האָט זיך זייער מאטעריאלישע לאגע אפולע פערבעסערט. אין אָשמיאני האָט זיך די שכירות געהעכערט אויף 30 קאָפ, די וואָך, אין סמאָרגאָן אויף 50 קאָפ. ביז 1 רובל א וואָך. דער ארבייטסטאג איז ביסלעכווייז געוואָרען פערקלענערט ביז 14 שעה. אין אָשמיאני האָט מען שוין געגעבען די ארבייטער ראסטשאָטנע ביכלאך, אין וועלכע עס שטעהט שוין בפירוש, אז דער ארבייטסטאג איז א 14־שעה׳דיגער. אין סמאָרגאָן זיך די ארבייטער דערווייטלע אָבגעזאָגט צו נעהמען די ביכלאך סיידען עס וועט אין זיי שטעהן א 12 שעה׳דיגער ארבייטסטאג. וואָס דער סוף־דער פון וועט זיין—וויים מען נאָך ניט. די בעהאנדלונגען פון די בעלי־בתים צו די ארבייטער איז איצטער, צו פערדאנקען דעם שטרייט, ניט דער ערך בעסערער.

אויסער די אלע מאטעריאלישע נוטצען, וואָס די שטרייט האָט געבראכט די ארבייטער, האָט זי זיי אויך אפולע אויפגעהייבען אין מאָראלישען און גייסטליכען הינזיכטען. אינטערעסאנט איז דער פאקט, וואָס זייטיגע ארבייטער, וועלכע פלעגען ניט זיין אונדירעקט פעראינטערעסירט אין די סטאצקע, פלעגען אויך זעהר אָפט לייסטען ווי מאטעריאלישע, אזוי אויך מאָראלישע שטיצע. די אחדות איז דאָרטען אזיי גרויס, אז אין סמאָרגאָן איז געקוממען א־נ׳אָשמיאנער ארבייטער און האָט ניט גיהאט קיין רעקאָמאנדאציעס פון די מעהר בעוואוסטע אָשמיאנער ארבייטער. האָט מען איהם ניט דערלאָזען אָנקוממען ארבייטען אויפ׳ן זאוואָד.

דאָס בעוואוסטזיין פון די קלאססען־אינטערעססען האָט זיך זעהר ענטוויקעלט און עס איז שוין דאָרטען פאראן ארבייטער, וואָס פערשטעהען שוין גוט די סאָציאל־דעמאָקראטישע וועלט־אָנשויאונג.

אויף ווי פיל די ארבייטער־מאסטע האָט זיך אין דעם שטרייט פּאָליטיש ענטוויקעלט, בעווייזט געוג דייטלעך דער 1-טער מאי, ווען די ארבייטער האָבען מיט גרויס אינטערעס און פרייד אויסגעהערט א פּאָליטישע רעדע, אין וועלכע עס איז געווען ארויסגעשטעלט אייניגע פּאָזיטיווע פּאָליטישע פּאָדערונגען.

דער עקאָנאָמישער קאמפף האָט אויפגעטשוכעט די דערשלאָגענע און ערניידריגטע ארבייטער, האָט זיי צו געגעבען מוטה און ענערגיע, האָט זיי געעפענט די אויגען—און זיי האָבען ערפיהלט זייער מאכט און זייער ווערטה. די ארבייטער האָבען געעפענט די אויגען און האָבען אויך דערזעהן, ווי נעטהיג עס איז פאר זיי בילדונג, פערשטעהן אלעס, וואָס קומט פאָר פאר זיי—און אין דער ארבייטער־מאסטע בעמערקט זיך א זעלטענער חשק צום לייענען, לעהרנען, בילדען זיך און ווערען מענשען גלייך.

דער שטרייט פון די גארבארעס און די רעזולטאטען פון שטרייט האָבען געמאכט א ווירקונג אויך אויף די ארבייטער פון אנדערע מלאכות. די לעצטע צייט איז שוין געווען סטאצקעס בייַ די זאָקען־מאכערקעס, שניידערקעס און שניידער. פּאָדראָבנע וועגען זיי קענען מיר איצטער ניט רעידען.

לאָמיר האָפּפען, אז דער שטרייט פון די ארבייטער וועט זיך וואָס ווייטער אלץ פערגרעסערען, אלץ פערברייטערען, און אז דאָס פּאָליטישע בעוואוסטזיין פון דיא ארבייטער וועט זיך צווישען זיי אויך אזוי גיך פערשפרייטען, ווי די עקאָנאָמישע.

די סאָציאל-דעמאָקראטישע באוועגונג איז האָמעל

די ערשטע פרוווג צו שאפן סאָציאל-דעמאָקראטישע קרייזלעך זייַנען געמאכט געוואָרן אין סאָף פון 1893. אָבער ערשט אין אָנהייב 1897 איז געלונגען צו שאפן א פעסטע סאָציאל-דעמאָקראטישע גרופּע, וועלכע האָט אָנגעהויבן פירן א בריטע טעטיקייט צווישן די האָמלער ארבעטער. האָמאָ די דאָזיקע גרופּע איז קיימאט אויסשליסלעך באשטאנען פון יידן סאָציאל-דעמאָקראטן, האָט די גרופּע זיך ענג פארבונדן מיט די ניט-יידישע ארבעטער און געפירט א גרויסע ארבעט צווישן די אייזנבאן-ארבעטער און אנדערע גרופּן פון ניט-יידישע ארבעטער.

א. קרעמער; אייניר פון די גרינדער פון „בונד" דערציילט, אז וועג עס איז אין סענטיאבער 1897 געשאפן געוואָרן דער „בונד", איז ער, אלס מיטגליד פון צ. ק. פון „בונד" געפאָרן אין האָמעל אונ פאָרגעלייגט, אז די האָמלער גרופּע ס.־ד. זאָל ווערן א קאָמיטעט פון „בונד", האָט די גרופּע זיך קאטעגאָריש אָפגעזאָגט אונ דערקלערט, אז עס איז ביכלאל ניט נייטיק פאר די יידישע ארבעטער צו האָבן א באזונדערע ארגאניזאציע.

דער האָמלער קאָמיטעט האָט אנטוויקלט א בריטע טעטיקייט. אונטער זייַן אָנפירונג זייַנען פאָרגעקומען א ריי שטרייק צווישן אלע פאכן פון האָמעל אונ אויך צווישן די אייזנבאן-ארבעטער. דער קאָמיטעט האָט ארויסגעלאָזן א ריי העקטאָגראפירטע אונ געדרוקטע פראָקלאמאציעס אונ פארשפרייט אסאך סאָציאל-דעמאָקראטישע ליטעראטור. די טעטיקייט פון דעם האָמלער קאָמיטעט האָט זיך גלייַך געלאָזט פילן אונ די אָכראנקע האָט גלייַך אָנגענומען פארשיידענע מיטלען צו „ליקווידירן" דעם האָמלער קאָמיטעט. לויט זובאטאָוס איניציאטיוו איז האָמעל פארפליצט געוואָרן מיט שפּיאָנען אונ אגענטן פון דער אָכראנקע. מע האָט אָנגענומען ארעסטירן יעדע פארדעכטיקע פערזאָן. אָבער דורכ די שפּיאָנען האָט די אָכראנקע ניט געקענט דערגרייכן איר ציל, ד. ה. ליק-ווידירן דעם האָמלער קאָמיטעט. שפעטער האָט דער אָכראנקע זיך אַיינגעגעבן צו קריגן אין איר דינסט א פראָוואָקאטער פון באשטאנד פון האָמלער קאָמיטעט פון דער ר. ס.־ד. א.־פ., וועלכער האָט געווויסט אלע סוידעס פון קאָמיטעט. דער דאָזיקער פראָוואָקאטער האָט איבערגעגעבן יעדע איינצלהייט פון דער טעטיקייט פון קאָמיטעט אונ אריסגעגעבן אלע מיטגלידער פון קאָמיטעט, אונ יעדן איינציקן, וועלכער האָט נאָר געהאט וועלכע עס איז שייכעס צום קאָמיטעט. דער פראָוואָקאטער האָט אָנגעוויזן בא וועמען עס האָט זיך געפונען דער סקלאד פון דער אומלעגאלער ליטעראטור, אונ וואָס פארא ליטעראטור דער האָמלער קאָמיטעט האָט אין זייַן רעשוט. אונ וועג דער האָמלער קאָמיטעט האָט צוגעגרייט איז 1900 א באריכט צום אינטערנאציאָנאלן סאָציאליסטישן קאָנגרעס, האָט דער פראָוואָקאטער צוגעשטעלט א קאָפּיע פון דעם באריכט דער אָכראנקע. מיט דער הילף פון דעם דאָזיקן פראָוואָקאטער האָט זיך דער אָכראנקע אַיינגעגעבן צו ארעסטירן דעם גאנצן באשטאנד פון דעם האָמלער קאָמיטעט אונ זיי פארשיקן אין סיביר. עס זייַנען ארעסטירט געוואָרן פיל אנדערע, וועלכע האָבן געהאט א שייכעס צו דער באוועגונג. דער אָכראנקע איז געלונגען צעצעטוויליק אָפצושוואכן דעם האָמלער קאָמיטעט פון דער ר. ס.־ד. א.־פ. אונ צוליב דעם, וואָס די סעסטע עלעמענטן פון האָמלער קאָמיטעט זייַנען ארעסטירט געוואָרן, האָט פאסירט, אז איז 1900 האָבן די שוואכערע עלעמענטן פון האָמלער קאָמיטעט זיך פארייניקט מיטן „בונד".

ערשט נאָך דעם צווייטן צוזאמענפאָר פון דער ר. ס.־ד. א.־פ., וועג איז האָמעל איז געקומען דער באָלשעוויק לעוו וולאדימיראָוו, איז געשאפן געוואָרן דער פאָלעסיער קאָמיטעט פון דער

ר. ס.־ד. א.־פ. אונ די טראדיציעס פונ דעמ ערשטן העלדישן האָמלער קאָמיטעט פונ ר. ס.־ד. א.־פ. זײַנען פאַרגעזעצט געוואָרן.

אינ די ארכיוון פונ דער אָכראנקע האָבן מיר געפונען א ריי דאָקומענטן וועגן דער אנט־שטייונג אונ טעטיקײַט פונ דעמ ערשטן האָמלער סאָציאל-דעמאָקראטישן קאָמיטעט, וועלכע גיבן א ענוייעם בילד פונ יענער עפּאָכע. די דאָקומענטן זײַנען פאַלגנדיקע:

1) דער באריכט פונ האָמלער קאָמיטעט צום אינטערנאציאָנאלן סאָציאליסטישן קאָנגרעס.
2) א באריכט פונ דער מאַלעווער זשאנדארמעריע.
3) א צעטל פונ דער ליטעראטור, וואָס האָט זיך געפונען אפן סקלאד פונ האָמלער קאָמיטעט.
4) א צעטל פונ ליטעראטור, וואָס מע האָט געפונען בא אן ארעסטירטן.

די דאָזיקע דאָקומענטן באווײַזן גאנץ בוילעט די טעטיקײַט פונ האָמלער קאָמיטעט פונ דער ר. ס.־ד. א.־פ., וועלכער האָט געארבעט אינ האָמעל ביז 1900.

אָברע דער 1־טער דאָקומענט, דער באריכט פונ האָמלער ס.־ד. קאָמיטעט, באווײַזט אונדז, אז אז אויכ די האָמלער ס.־ד. באוועגונג איז יענער צײַט איז געווען באַזונדערס פונ דער טענדענץ פונ עקאָנאָמיזם, וועלכע האָט ארומגעכאפט דעמ גרעסטן טייל פונ די ס.־ד. קרײַזלעכ פונ ווײַסרוס־לאנד אונ ליטע. צו דער אגיטאציע פאר א פאָליטישן קאמפ איז מען אריבער מיט וואקלענישן, אינטערווארפנדיק אים דעמ עקאָנאָמישן אונ האלטנדיק זיכ בא דער שטופּן-טעאָריע, וואָס אלעק־סאנדער קרעמער האָט אנטוויקלט איז זײַן בראָשור וועגן אגיטאציע.

איניע 355, ב. 7, 1900 יאָר.

איניע פון אָפּטיילונג אפ צו אָפּהיטן די געזעלשאפטלעכע זיכערקייט אוו אָרדענונג איז מאָסקווע בא דער פּאָרוואלטונג פון מאָסקווער אָבערפּאָליצמייסטער. וועגן געהיימע יידישע אָרגאניזאציעס איז מיערעוו־רוסלאנד (שט. האָמעל).

אינווענט. נום. 355, ב. 7. אפ 434 בל.

בל. 23—39.

א קאָפּיע פון דער געשיכטע פון דער האָמלער באוועגונג, וואָס איז געווען אָנגעמערקט צום אָפּשיקן אפּן אלוועלטלעכן פאריזשער קאָנגרעס, וואָס האָט געדארפט פאָרקומען איז הייַנטיקן 1900 יאָר.

די האָמלער ארבעטער-באוועגונג *

האָמעל האָט ביזן אָנהייב פון די 90־ער יאָרן פאָרגעשטעלט מיט זיך א שטילע געווינלעכע אויעזדנע שטעטל, איינער פון די פארוואָרפענע ווינקלעכ פון דעם גרויסן פינצטערנ רוסלאנד. אלצ, וואָס איז ספּעציפיש און כאראקטעריסטיש פאר אזא אָרט, איז, נאטירלעכ, ניט געווען פרעמד אויך האָמעל: די אָפּוועזנהייַט פון א וועלכן עס איז סימען פון א געזעלשאפטלעכן לעבן, די קלעגלעכע, דערשלאָגענע, דערנידעריקטע עקזיסטענץ פון דער יידישער מאסע, וואָס האָט מיט זיך פאָרגעשטעלט דעם הויפּט קאָנטינגענט אינ דער צאָל פון דער באפעלקערונג, די גרענעצלאָזע העפקיירעס אוו מעשוגאעס פון דער אָרטיקער אדמיניסטראציע, די דאָזיקע אווטאָנאָמע זעלבסטהערשער פון דעם גרויסן רוסלאנד, אוו אויך ווי אינ אוניסאָן מיט זיי, א שטילע פארגליווערטקייט פון דער אמעראציעשער, רעכטלאָזער באלעבעסלדיקער סוויווע,—מיט איין וואָרט, אלע אטריבוטן פונעם רוסישן העק, ווו די ווירקונג פון די רוסישע באדינגונגען אנטפּלעקט זיך אינ מער קאָנצענטרירטער אינטענסיווער פאָרמע, זייַנען געווען אייגנטימלעכ אונדזער שטאָט.

פון אָנהייב 90-ער יאָרן הייבט זיך אָן דאָס בילד ביסלעכווייז בייַטן, די שטייענדיקע בלאָטע רירט זיך זיכ אונטער דער ווירקונג פון פאָלגנדיקער דערשיינונג: נאָכדעם ווי מע האָט ארויסגעטריבן אינ 1891 די יידן פון מאָסקווע, וועג די יידן האָבן זיך אָנגעהויבן באזעצן אוו צעפאָרן זיך איבער די צענטערס פונעם יידישן טכום, האָבן זיי זיך אינ א גרויסער צאָל אָנגעהויבן באזעצן אויך

* לויט, ווי עס ווערט אָנגעווייזן אינ דער מיטיילונג פון האָמלער שעפ פון זשאנדארמעריע, איז דער אוטער פון דעם דאָזיקן דאָקומענט סאָלאָמאָן צייטלין.

אין האָמעל מיט זייערע קאפּיטאלנ. זיי, אָדער גיכער די האנדל־אָפּעראציעס, וועלכע זיי האָבנ געלאָזנ אינ גאנג. האָבנ אופגעהויבנ די שטאָט: זי הייבט אָנ ווונדער-לעכ וואקסנ, עס באווייזנ זיכ מאגאזינעס, עס שאפנ זיכ פארשיידנארטיקע האנדל-אָפּעראציעס, ארומ וועלכע עס הייבנ זיכ אָנ צו דרייענ. אסאכ מענטשנ, אינ די האנדל־באציִונגענ ווערנ אריינגעצויגנ גאנצע ראיאָנענ. די שטאָט הייבט אָנ מיט איר אינדוסטריע קאָנקורירנ שיר ניט מיט קיִעוו. דער אויסערלכער אויסזענ פונ דער שטאָט, בייט זיכ, נאטירלעכ, אויכ שנעל, זי בויט זיכ, ווערט פיינ פארפוצט אונ נעמט אָנ אנ אָנשטענדיקנ אויסזענ פונ א גובערניִאלער שטאָט. די באוועגונג פונ קאפּיטאל רופט ארויס צומ לעבנ האנטווערקערישע פּראָ-דוקציעס, וועלכע האָבנ ביז דאנ קוימ עקזיסטירט, רופט ארויס צומ לעבנ נייע מעלאָכעס, קעדיי צו באפרידיקנ די באדערפענישנ פונעמ נייַ-געבוירענעמ קלאס פונ רייכע סאָכרימ אונ דעמ פארשיידנארטיקנ אוילעמ, וואָס איז צוגע־צויגנ געוואָרנ אהער פונעמ טומל פונ פארשיידענע האנדל־אָפּעראציעס. באמ איצטיקנ מאָמענט זיינענ די גאָלדענע טעג פונ אונדזער שטאָט א זאכ פונ דער פארגאנגענהייט, די האנדל־אונטערנעמונגענ,וועלכע האָט זיכ שנעל אנטוויקלט, האָבנ געפּלאצט ווי זייפנבלאָזנ אינ פארלויפ פונ אוועלכע 2—3 יאָר. די שטאָט, וועלכע האָט דערגרייכט אינ איר האנדל-אנטוויקלונג א געוויסע הייכ, האָט זיכ אָפּגעשטעלט אונ אָנגעהויבנ שטיל ווערנ. עס איז אינטערעסאנט אָפּצומערקנ, אז קיינ פאבריק-לעבנ האָט די דאָזיקע באוועגונג אינגאנצנ ניט ארויסגערופנ, אפילע ניט אָנגערירט. איצט שטעלט האָמעל מיט זיכ פאָר א מיטעלע שטאָט פונ מייַרעוו-געגנט, א גענוג רירעוודיקע אינ האנדל אונ גאָר. ווי אינ אלע אזעלכע שטעט, איז פאראנ א גרויסע צאָל פארשיידנארטיקע האנטווערקער-ווארשטאטנ; די דורכשניטלעכע נאָרמע פונ דער צאָל ארבעטער אינ א ווארשטאט איז 2—3; די אלגעמיינע צאָל ארבעטער, וואָס זיינענ פארנומענ אינ מעלאָכע, דערגרייכט 800 מענטשנ; עס זיינענ אויכ פאראנ אייַזנבאנ־ווארשטאטנ מיט 1000 ארבע־טער; אינ דער פאָרשטאָט בעליצע געפינט זיכ א שוועבעלעכ-פאבריק, ווו עס ארבעטנ ביז 400 מענטשנ; עס זיינענ פאראנ אייניקע קליינע זאוואָדנ (פונ טשו-הונ-גיסעריי, פונ שטריק א. א.), וועלכע דערמאָנענ לויט דער צאָל ארבעטער גיכער ווארשטאטנ פונ מיטעלער גרייס אונ פארדינענ דעריבער ניט קיינ אופמערק-זאמקייט. אָט איז דער גאנצער סאכאקל פונעמ ווירטשאפטלעכנ לעבנ פונ אונ־דזער שטאָט, אפ וויפל עס אנטפּלעקט זיכ אינ דער פּראָדוקציע. אנטשפּרעכנ־דיק דער דאָזיקער עקאָנאָמישער אנטוויקלונג, איז צוגלייכ מיט איר גע-גאנגענ די אנטוויקלונג אונ וווקס פונ אונדזער ארבעטער-באוועגונג. איידער מיר טרעטנ צו אויספירלעכ צו באשרייבנ די באוועגונג, דארפנ מיר אָפּמערקנ איר אויסנעמלעכנ כאראקטער, וואָס דעריבער, ניט געקוקט אפ איר באשיי-דענעמ פארנעמ, קאָנ זי פאָרשטעלנ א געוויסנ אינטערעס.

די ארבעטער - באוועגונג, איר טעאָרעטישע באגרינדונג אונ פּלאנמעסיקע ריכטונג איז אינ א פארטיקער, פונ פריִער בוילעט-אויס-געארבעטער פאָרמע אריינגעטראָגנ געוואָרנ דורכ אינטעלי־גענטנ אינ דער ארבעטער־סוויווע, ווי דער לייענער וועט זענ ווייטער. טראָט נאָכ טראָט, בעהאדראָגעדיק, דורכ צווייפלענ, ניט-קלאָרקייט אונ אומבאשטימט-קייט, איבערייסנדיק זיכ אונ ווידער דערשיינענדיק, האָט זיכ אויסגעארבעט דער סאָציִאל-דעמאָקראטישער באוווסטזיינ פונ די אינטעליגענטנ צוגלייכ מיט דער

אנטוויקלונג פונ די ערשטע ניט קלאָרע, קוים באמערקבארע שפורנ פונעם ארבעטער־באוווסטזיַינ, וואָס האָט זיכ אויסגעדריקט אינ זיַינ עקאָנאָמישנ קאמפ. דער טעאָריע, וואָס האָט געהאלטנ אינ קלאָר אויסארבעטנ זיכ, איז אויסגעקומענ שטענדיק שעפנ קויכעס, זיכ צו־פאסנ צום דערוואכנדיקנ באוווסטזיַינ פונ די ארבעטער, ווירקנדיק קעגנזיַיטיק אפ אימ, ד. ה. דערקלערנדיק אונ אָנפירננדיק מיט אימ. נעמענדיק נאָכ אינ בא־טראכט, אז אינ אויסארבעטנ די טעאָריע זיַינענ פונעם ערשטנ טאָג אָנ אינ די רייענ פונ די א־נטעליגענטנ געווענ אויכ ארבעטער, קענ מענ דרייסט זאָגנ, אז די האָמלער ארבעטער־באוועגונג איז ווירקלעכ אנ ארבעטערישע, פלייש אונ בלוט פונ די ארבעטער זעלבסט אינ זייער מאטעריעלער אונ אינ־טעלעקטועלער אנטפלעקונג, פונ קיינעם פונ דרויסנ ניט אריַינגעטראָגנ אונ ניט אָנגענומענ.

ביז 1893 יאָר איז אפילע ניטאָ קיינ סימענ פונ אנ ארבעטער־באוועגונג. דאָס האָט זיכ אויסגעדריקט ניט נאָר אינ דעם, וואָס צווישנ די מאסנ האנטווערקע־רישע ארבעטער איז ניט געווענ קיינ שום באגריפ וועגנ זייערע עפעס א באזונדערער לאגע אונ אינטערעסנ, עס זיַינענ ניט געווענ קיינ שום שטרע־בונגענ ארויסצוגיינ פונ זייער לאגע, נאָר אויכ אינ דעם, וואָס אינ די בא־גריפנ פונ די אינטעליגענטישע קריַיזלעכ, וואָס זיַינענ געווענ צו יענער צייַט, האָט אינגאנצנ געפעלט יעדע פאָרשטעלונג וועגנ דעם ארבעטער, ווי וועגנ א וועלכער עס איז רעאלער קראפט, וואָס האָט א באדיַיטונג אינ קאמפ.

דער זאפאס פונ די אידייעס אינ די קריַיזלעכ איז באשטאנענ: פונ איינ זיַיט אינעם ייִדישנ נאציאָנאליזם, וואָס עס האָבנ ארויסגערופנ צום לעבנ דאָס ארויסטריַיבנ פונ מאָסקווע אונ אלעקסאנדער דעם דריטנס גאנצע סיסטעם פונ פארפאָלגנ די ייִדנ, פונ דער צווייטער זיַיט, אינ עפעס אנ אומבאשטימטעס, וואָס האָט מיט זיכ פאָרגעשטעלט א מינ פאָרמלאָזנ גע־מיש פונ פארשיידענע ברעקלעכ שלעכט-פארשטאנענעם ליבעראליזם אונ פאָלקיזם. דאָס האָט פאָרגעשטעלט מיט זיכ אנ אומבאשטימטנ דראנג, וואָס איז פארטראָגנ געוואָרנ דורכ דער לערנ-יוגנט פונ די הויפט-שטאָטישע צענ־טערס, צו באפריַיענ זיכ פונעם צארישנ דעספאָטיזם, וועלכער האָט אָבער אינ האָמעל, ניט האָבנדיק קיינ אָנווענדונג, פארוואנדלט זיכ אינ א פוסטער פלאפלעריַי.

אינ אָקטיאבער 1893 הייבט זיכ אָנ אינ די אינטעליגענטישע קריַיזלעכ עפעס צו באוועגנ, צו יענער צייַט האָט זיכ אינ מינסק געבילדעט א קריַיזל, וואָס האָט ארויסגעשטעלט א באשטימטע סאָציאל-דעמאָקראטישע טעטיקייַט-פראָגראמ; אונטער געוויסע אומדירעקטע ווירקונגענ פונ יענעם קריַיזל, ווערט בא אונדז געשאפנ א קריַיזל פונ 12 מענטשנ, וווהינ עס איז אריַינ א געוויסער טייל פונ דער אָרטיקער אינטעליגענצ אונ עטלעכע ארבעטער. וואָס האָט מיט זיכ פאָר־געשטעלט ווי א טעאָרעטיש־פאריינ‌יקטע גאנצע דער דאָזיקער קריַיזל, וואָס פאר א טעטיקייַט־פראָגראמ האָט ער ארויסגעשטעלט, קעגנ וואָס פאר א שלעכטס האָט ער געוואָלט קעמפנ — איז גאנצ שווער צו זאָגנ שוינ צוליב דעם אליינ, וואָס דעם קריַיזל אליינ איז עס געווענ ניט אינגאנצנ גוט בא־וווסט. ניט וועגנ קיינ שום פעסטע אונ בוילעט-באזיניקטע איבערצייַגונגענ, ניט וועגנ קיינ שום באשטימטער טעטיקייַט קאָנ קיינ רייד ניט זיַינ. דאָס איז

געווען א קרײַזל פון מענטשן, וואָס ווייסן ווייניק, וואָס רײַסן זיך, שטרעבן צו עפּעס, וואָס דערקלײַבן זיך, טאפּנדיק אין דער פינצטער, צו א וועלכער עס איז וועלטאָנשויונג, צו א וועלכן עס איז פעסטן וועג פון גײַסטיקן לעבן. זיי פלעגן זיך אָפט צוזאמענקומען, לייענען די נײַסטע ווערק פון בעלעטריסטיק, ארטיקלען פון די גאנגבארע זשורנאלן, זיי האָבן געלייענט מיט כיישעק אויך אומ-לעגאלע ליטעראטור, האָבן גערעדט וועגן דער אומגערעכטיקײַט אפ דער ערד, וועגן דער הייליקײַט פון לעבן, וועגן דער אונטערגעדריקטער לאגע פון די ארבעטער, וועגן דעספּאָטיזם פון צאריזם, פלעגן אנאליזירן טאָל-סטויען, זיי האָבן זיך אפילע פארכאפט מיט אים, האָבן גערעדט וועגן דער נייטיקײַט פון קאמפ, וועגן פּלאנמעסיקער ארבעט, וועגן טאטן, אָבער די ווער-טער זײַנען טאקע מער ניט ווי פארבליבן שיינע און קלינגענדיקע ווערטער, ווײַטער פון וואָס זיי האָבן אפ א פאטאלן אויפן ניט געקענט גיין, ווײַל קעדיי צו ארבעטן פּלאנמעסיק, דארפ מען פריִער באשטימט וויסן, וואָס מע וויל, מע דארפ באזיצן כאָטש וועלכע עס איז באזיניקטע, פעסט-באנומענע איבערצײַ-גונגען, וואָס זיי האָבן ניט געהאט. דאָס זײַנען אפילע ניט געווען קיין זעלבסט-בילדונג-קרײַזלעך, דערפאר ווײַל קיין שום ערנסטע סיסטעמאטישע פארנע-מונגען זײַנען דאָרטן ניט פאָרגעקומען. דער דאָזיקער קרײַזל האָט אָבער א באדײַטונג דערפאר, וואָס ער שטעלט מיט זיך פאָר דעם ערשטן פּרוּוו צו פארייניקן מענטשן צווישן זיך פאר א געמיינזאמער אָפּאָזיציִאָנעלער אר-בעט, דעם אָנהייב פון א קומענדיקער אָרגאניזירטער גרופּע, וואָס איז דערוואקסן צו דער סאָציִאל־דעמאָקראטישער פּראָגראם און וואָס שטייט אינדערשפּיצ פון דער ארבעטער־באוועגונג. א צווייטע מער וויכטיקע באדײַטונג פונעם דאָזיקן קרײַזל איז דאָס, וואָס ניט געקוקט אפ דער גאנצער טונקלקײַט און ניט קלאָרקײַט פון זייערע סאָציִאלע שטרעבונגען און פארלאנגען, ניט געקוקט אפ דער ווירקלעך אומגעהייערער פילפארביקײַט און פארשיידנארטיקײַט פון די בארירטע טעמעס און פראגעס, האָט אינעם קרײַזל איבער אלצ געהערשט דער ארבעטער. די דעבאטן וועגן אים, וועגן זײַן לאגע, איז געווען די אקס, ארום וועלכער אלצ האָט זיך געדרייט, דער פײַער, וואָס צינדט אלצ אָן, די שטראלן, וואָס גיבן ליכט און שײַן צו אלצ, וואָס עס קומט דאָרט פאָר. צי איז עס געווען א צייכן פון דער צײַט, צי איז עס פאָרגעקומען אונטער דער ווירקונג פון די יעדיִעס, וואָס האָבן זיך פארשפּרייט וועגן דער ארבעטער-באוועגונג, וואָס האָט זיך אָנגעהויבן אין אנדערע שטעט,—ווי עס זאָל ניט זײַן, וועגן דעם ארבעטער האָט מען גע-רעדט, איבער זײַן לאגע האָט מען זיך פארטראכט מער ווי וועגן אלצ, און דאָס האָט ביסלעכווײַז געבראכט צו דעם, אז די אינטערעסן פון די ארבע-טער און דאָס פארבעסערן זייער האָפּענונגלאָזע לאגע, איז געוואָרן א געזעל-שאפטלעכער „קרעדאָ" פארן קרײַזל,—וואָס האָט זיך פאנאנדערגעוויקלט. מיטן דאָזיקן קרײַזל שעפּט זיך אויס דאָס לעבן פון יענער צײַט. צוגלײַך מיט דער אנטוויקלונג פונעם קרײַזל הייבן זיך אָן אנטפּלעקן אויך די ערשטע שפּורן פון באוווסטזײַן צווישן די האנטווערקערישע ארבעטער, עס דערפילט זיך עפּעס א שטילע אומצופרידנקײַט מיט דער אייגענער לאגע, מיט איין וואָרט, עס אנטשטייט אן ארבעטער-באוועגונג. פאָרגעקומען איז עס צוליב צוויי אור-זאכן: די ערשטע — אייניקע ארבעטער, וואָס זײַנען ארײַן אין קרײַזל, האָבן

אויכ, ניט געקוקט אפ דעם, וואָס די מיטגלידער-אינטעליגענטנ זײַנענ ניט אפ קיינ סאכ געשטאנענ העכער אינ אינטעלעקטועלער הינזיכט, ניט געקענט ניט פילנ דעם פרוכטבארנ אײַנפלוס פונעם קרײַזלדיקנ לעבנ: אלגעמיינע פארזאמלונגענ, שמועסנ, דעבאטנ, פאָרלעזונגענ אונ אנאליז פונ דאָס געלייענטע — דאָס אלצ האָט ניט געקענט ניט קריסטאליזירנ זייערע נעפלדיקע אָנשויונגענ צו יענער צײַט אפ גאָטס וועלט, זיי האָבנ ניט געקענט אינ אלגעמיינ ניט אופ־הייבנ. זיי העכער פונ זייערע וואָכעדיקע טאָג-טעגלעכע אינטערעסנ. אפ אזא אויפנ האָבנ זיכ געשאפנ ארבעטער־אינטעליגענטנ, וועלכע זײַנענ געשטאנענ פיל העכער פונ דער גאנצער מאסע, זיי האָבנ שוינ גוט דערקענט דעם דרוק אונ גוירל פונ דעם ארבעטערס לאגע; אפ אזא אויפנ האָבנ זיכ באוויזנ די ערשטע אגיטאטערס, וועלכע האָבנ שוינ געקענט ווירקנ אפ דער איבעריקער האנטווערקערישער מאסע; די דאָזיקע אגיטאטערס האָבנ געפונענ א פאסיקנ באָדנ אינ דער גרויער אומבאוווסטזיניקער מאסע צוליב אייניקע באזונדערע באדינגונגענ, אינ וועלכע עס געפינענ זיכ די האנטווערקער־ארבעטער ייִדנ, זיי זײַנענ דורכויס גראמאָטנע (אפ ייִדיש), א גרויסע צאָל פונ זיי שטרעבט צו וויסנ אונ אנטוויקלונג. אָט די, כאָטש אפילע פרימיטיווע קולטורעלקײַט, מאכט זיי מער פייִק אופצונעמענ פארשיידענע אידייעס; דאָס איז א ריינ-נאציאָנאלע באזונדערקײַט; דער אלגעמיינער אָבער אונטערשיידנדיקער שטריכ, וואָס איז שוינ אייגנטימלעכ אינ אלגעמיינ דער האנטווערקערישער פראָדוקציע, באשטייט אינ דעם, וואָס דער באשטאנד פונ די ארבעטער איז אינ דער העכסטער מאָס באוועגלעכ, אינ די ווארשטאטנ קומט פאָר א שטענדיקער אָפפלוס פונ א געוויסער צאָל ארבעטער, וועלכע ווערט פארפולט מיט א נײַ-אָנגעפאָרענעם עלעמענט. די דאָזיקע רעגולערע אומופהערלעכע באוועגונג פונ די ארבעטער פירט צו דעם, אז די אידייע וועגנ קאמפ, וועגנ אנ אָרגאניזאציע צווישנ ארבעטער, דארפ נאָר ארײַנגעוואָרפנ ווערנ אינ א וועלכער עס איז ארבעטערסוויווע, ווי זי ווערט דורכ דעם באוועגלעכנ עלעמענט פאנאנדערגעטראָגנ איבער אזעלכע ערטער, ווו מע האָט פריִער וועגנ אזעלכעס אינגאנצנ ניט געוווסט. די דאָזיקע עמבריאָנענ פונ אנ ארבעטער-באוועגונג האָבנ זיכ אויסגעדריקט אינ פאָלגנדיקע פראקטישע רעזולטאטנ. אינ 1894 יאָר פארייניקנ די ארבעטער, מיטגלידער פונ קרײַזל, דעם מאָלער־צעכ (א מענטשנ 30—35) אונ אָרגאניזירנ א שטרײַק, פאָדערנדיק העכערנ דעם ארבעטלוינ. דער שטרײַק האָט געדויערט אָנדערהאלבנ וואָכנ אונ איז געוווּנענ געוואָרנ. כאָטש עס זײַנענ ביז דאנ געוועני קליינע שטרײַקנ, אָבער דאָס איז דער ערשטער שטרײַק, וואָס האָט זיכ געפירט לויט א פריִער באטראכטנ פלאנ. זומער דעם זעלבנ יאָר איז אינ שליאָסער-צעכ, אונטער דער ווירקונג פונ דער אגיטאציע פונ די ארבעטער, מיטגלידער פונעם קרײַזל, פאָרגעקומענ א שטרײַק. עס האָט פארשטרײַקט דער גאנצער צעכ מיט דער פאָדערונג צו פארקירצנ די ארבעט-צײַט. דאָס איז דער ערשטער פרוּוו צו אײַנרעגולירנ די ארבעט-צײַט. די שטרײַקער האָבנ אוועקגעשיקט א פעטיציע אינ דער רעמעסלענער אופראווע, זײַנענ אליינ, די גאנצע מאסע, אהינ אוועק, בעטנדיק די אופראווע זי זאָל זיכ אָנעמענ פאר זיי. זיי האָבנ זיכ דערשלאָגנ עס זאָל אײַנגעשטעלט ווערנ א 14־שאָיִקער ארבעט-טאָג. אונטער דער ווירקונג פונ די צוויי שטרײַקנ, האָט זיכ אינ א געוויסער צײַט ארום אָנגעהויבנ טומלענ צווישנ די שנײַדער. מע האָט אגיטירט פאר פאר־

קלענערנ דעמ ארבעט־טאָג אונ פאר קריזל־פארנעמונגען. עס זיינען פאָרגע־קומען אייניקע קליינע שטרייקן, וועלכע זיינען אלע פארשפילט געוואָרן. די אגיטאציע, וואָס איז שלעכט אונ ניט ווי געהעריק אוועקגעשטעלט געוואָרן, האָט זיך גיכ אײַנגעשטילט, דער רעזולטאט אָבער איז געווען אזא, אז די אגיטאצע האָט ארויסגערוקט צווישן די שנײַדער אייניקע מער ענערגישע אונ באוווסטזיניקע ארבעטער, וועלכע האָבן אינגיכן ערנסטער אונ פארשטענדיקער אָנגעהויבן אגיטירן זייער צעכ פאר ניט ארבעטן די שאבעסצונאכטן. עס איז, זעלבסטפארשטענדלעכ, אז דער כאראקטער פון די דאָזיקע שטרייקן איז גע־ווען זייער א פרימיטיווער: ניט נאָר די מאסע, וואָס איז געגאנגען נאָכ אירע אגיטאטערס, איז געווען אומבאוווסטזיניק, נאָר אפילע די אגיטאטערס אליין, וואָס האָבן אָנגעפירט מיט איר, האָבן שלעכט פארשטאנען סײַ די טאקטיק, בא וועלכער מע דארף זיך האלטן בייס א שטרייק, אזוי אויכ דאָס, וויאזוי מע דארף איבערהויפט פירן אן אגיטאציע צווישן דער מאסע. אזוי האָט גע־דויערט צוויי יאָר. דער קריזל פון 12 מענטשן איז אויסגעוואקסן ביז 30, דערבײַ האָט זיך דער באשטאנד פונעם קריזל אָפט געביטן. פאר דער צײַט איז דער־גרייכט געוואָרן דאָס, וואָס דער קריזל האָט געמאכט א סאָפ צו זיינע אומ־קלאָרע שטרעבונגען, וואָס האָבן כאראקטעריזירט פארשיידענע אופברויזן, אונ האָט בוילעט באזיניקט די נייטיקײַט צו פירן אן ארבעט צווישן די ארבעטער, די נייטיקײַט צו ריכטן זיי צום קאמפ פאר זייער באפרײַונג. דערקענען דעמ עמעס וועגן א גרויסער האנאָכע איז אָבער גרינגער איידער אויסצופילן די דאָזיקע האנאָכע אינ א לעבעדיקער פאָרמ; טעאָרעטיש באשלוסן וואָס איז צו טאָן, איז, נאטירלעכ, ניט שווער, עס איז אָבער אן אנדער פראגע, וויאזוי דאָס צו טאָן, וויאזוי דאָס צו פארווירקלעכן אינ לעבן. מע האָט געקענט קומען צום אויספיר, אז מע דארף ארבעטן אויסשליסלעכ צווישן ארבעטער, אָבער זיי האָבן זיך נאָר געדארפט נעמען פאר דער זאכ, ווי זיי האָבן זיך אָנגעשטויסן אפ אזא גרויסער צאָל שטערונגען, וועלכע מע וואָלט געקענט בא־זײַטיקן נאָר דורכ א באשטימטער, פרײַער שטרענג־דורכגעטראכטער אונ פלאן־מעסיקער טאקטיק, וועגן וואָס עס האָט דאָ איבערהויפט ניט געקענט זײַן קיין רייד, וויַיל זיי האָבן ארויסגעוויזן אזא אומגעהייערע אומגעשיקטקײַט, אז עס איז פאָשעט צו וווּנדערן זיכ, וועמ מע, באטראכט זייער פראקטישע טעטיקײַט פאר דער דאָזיקער צײַט. דאָס איז עפעס א פארייניקונג פון אזויכס, וואָס קען ניט פארייניקט ווערן, עפעס א קריזלדיקס-מאסעווע, א געמיש פון אגיטאציע מיט פראָפאגאנדע; מיט איין וואָרט, עס קרייצן זיכ איבער אמאכ וועגן, וועלכע פירן אומעטום צו נישטיקע, רעזולטאטלאָזיקע רעזולטאטן. מע רופט צונויפ ארבעטער-פארזאמלונגען פון 100 מענטשן, אפ וועלכע עס ווערט שארפ געשטעלט די פראגע וועגן... וועגן דער נייטיקײַט פון גראמאָטע פאר די ארבעטער, ווי א sine qua non conditio פאר דער באווועגונג, אָרגא־ניזירן צעכאָווע פראָפעסיאָנעלע קאסעס, אונ די הויפט-קויכעס גייען אוועק אפ צונויפשטעלן קריזל-פארנעמונגען, ווו מע לייענט וועגן קולטור-געשיכטע, מע קלײַבט פאנאנדער אי באָקלעכן, אי דארווינען, אי טאָלסטויען (א באזונדערער לײַבלינג פון דער האָמלער אינטעליגענץ), מע לייענט אלץ, וואָס עס מאכט זיכ, אָבער דאָס אלץ האָט א קנאפע שײַכעס, אָדער קיין שום דירעקטע שײַכעס ניט צו דער ארבעטער-זאכ, אונ דאָכ דערשלאָגט מען זיכ עפעס דערצו.

עס באקומען זיכ, פארשטייט זיכ, אומדערווארטעטע און גלענצנדיקע קוריאָזנ: צוליב דער אָפּוועזנהייַט פון א מאסעווער אגיטאציע און צוליב דעם אויכ פון דער מאסע אליינ, ווערנ די צעכאָווע קאמפ-קאסעס פארפולט מיט אָפּצאָלונגען פון עט-לעכע פערזאָנען, פון די מיטגלידער־אגיטאטערנ, די אָנפירער פון דעם צעכ; די קאסע פארלירט אפ אזא אויפנ איר רעאלע פּראָפעסיאָנעלע באדייַטונג און זיי ווייַזנ זיכ ארויס אינ דער העכסטער מאָס פאר ניט קיינ לעבנפייִקע; דער קרייַזל גופע הייבט אָנ צו דארנ און די צאָל פון זייַנע מיטגלידער פאלט שנעל; עס אנטשטייט, עמעס, א צווייטער קרייַזל פונעם זעלבנ כאראקטער, אָבער אימ טרעפט דער זעלבער טרויעריקער גוירל; צווישנ דער מאסע אנטשטייט א שטארקע אומצופרידנקייַט מיט די אגיטאטערס, אלס רעזולטאט פון דער אגיטאציע ניט אפנ באָדנ פון די עקאָנאָמישע אינטערעסנ, נאָר פון די קרייַזל-פארנעמונגען און אנטוויקלונג, וואָס צוזאָגנדיק זיי גראמאָטע און פארנעמונגען, דערוועקנדיק אינ זיי שטרעבונגען צומ וויסנ, באפרידיקט מענ זיי איצט ניט; דער רעאלער עקאָנאָמישער קאמפ שטילט זיכ אינגאנצנ אייַנ, די גאנצע צייַט הערט מענ ניט ער זאָל זיכ מיט וואָס ניט איז ארויסווייזנ. אינ אזא לאגע איז אדורכ דער 95 און 96 יאָר. פאר דער צייַט איז געווענ אייַנ גרויסע פארזאמלונג פון די אינטעליגענטנ פון שטאָט און די פאָרגעשריטענע ארבעטער מיטנ ציל אויסצוארבעטנ א וואָסערע עס איז בא-שטימטע טאקטיק פון טעטיקייַט. אפ דער דאָזיקער פארזאמלונג איז קלאָר געוואָרנ, אז די מערהייַט איז געשטאנענ פאר אנ אגיטאציע צווישנ די ארבעטער אפנ באָדנ בלויז פון עקאָנאָמישע אינטערעסנ, דערצו אפילע ניט אלגעמיינע, נאָר פריוואטע, טאָגטעגלעכע, וועלכע די ארבעטער פילנ אמ שארפסטנ. ניט גע-קוקט אפנ פארהעלטענישמעסיק גוטנ רעזולטאט פון קלאָר מאכנ פאר די אינ־טעליגענטנ די לאגע דע פאקטאָ, וואָס ביז איצט איז פאר זיי געווענ גאָר ניט קלאָר, דאָכ האָט עס צו קיינ שומ זאכ ניט געבראכט און ווייַטער פון ספּעקוליאטיווע אויספירנ און גוטע קאוואָנעס איז עס ניט אוועק. „מע דארפ רניכטנ מיטנ וואָרצל דאָס אלצ, וואָס עס איז געטאָנ געוואָרנ אינ דער האָמלער באוועגונג, לאָזנ, די צייַט זאָל עס אָפּווישנ און נאָכדעם וועט מענ קענענ עפּעס טאָנ". אזוי האָבנ זיכ וועגנ דער טעטיקייַט פון יענער צייַט אָפּגע־רופנ אייניקע אינטעליגענטנ, וועלכע האָבנ זיכ קריטיש באצויגנ צו איר און וועלכע האָבנ צולעצט צוזאמענגעשטעלט דעם יאָדער פון דער אָרטיקער סאָציאל־דע-מאָקראטישער אינטעליגענצ. די דאָזיקע אָפּשאצונג איז ניט אינגאנצנ פינקט-לעכ, דערפאר ווייַל ניט אלצ האָט מענ געדארפט פארניכטנ. פון דער דאָזיקער לאנגער יוירונג האָבנ זיכ אויסגעארבעט צווישנ די ארבעטער אייניקע מענטשנ, וועלכע האָבנ, דורכגייענדיק דורכ א ריי ספייקעס, זיכ פארהארטעוועט ווי טוער און האָבנ דערנאָכ געשפּילט א גאנצ אָנגעזעענע ראָליע אינ דער אלגעמיינ-רוס-לענדישער באוועגונג.

איבערהויפּט דארפ מענ אָפּמערקנ, אז די האָמלער ארבעטער, שטרעבנדיק פון האָמעל, ווי פון א ניט גרויסער שטאָט, צו די צענטערס, האָבנ זיכ צעשאָטנ אי-בער פארשיידענע ראיאָנענ, ווו זיי האָבנ ניט ווייניק געארבעט פאר יענער אָרטי-קער באוועגונג, צווישנ וועלכער זיי האָבנ זיכ געפונענ; און אינ דער כראָניק פון רעוואָליוציאָנערנ קאמפ פארנעמענ די נעמענ פון די האָמלער ניט דעם לעצטנ אָרט.

זומער 1897 יאָר שאפט זיך צום ערשטן מאָל א גרופּע אינטעליגענטן מיט א באשטימט אײַנגעשטעלטן ציל ארויסצורופן אין שטאָט אן ארבעטער־באוועגונג. די גרופּע איז ארויס פון יענער גרונט־האנאָכע, אז די ארבעטער־באוועגונג קען נאָר דאן גיין דערפֿאָלגרײַך, אויב מע זאָל זיך האלטן בא מאסעווער אגיטאציע, וועקנדיק אין איר די קלאסן־אינטערעסן, מיטן אָנווײַזן אפֿ די אינטערעסן פון מאָמענט, וואָס ווערן אמפֿטסטן אָנגעריבן. זי האָט זיי אָנגעהויבן דעריבער אָרגאניזירן פֿראָפּעסיאָנעל, ד. ה. לויט די צעכנ; די אָרגאניזירטע צעכן האָבן געדארפט זייערע צעכאָווע קאמפּ־קאסעס; יעדער צעך האָט געהאט זײַן אָנפּירער אָדער פּאָר־שטייער, עס זײַנען בא זיי געווען אויך פארזאמלונגען פון די אגיטאטערס, וווּ עס פלעגן באהאנדלט ווערן פראגעס, וואָס האָבן א שײַכעס צו אלע צעכן, וועגן פארבעסערן די אגיטאציע א. אז. וו. דאָס איז אָבער די דאָזיקע פֿינקטלעכקײַט אונ־גאנצקײַט מער שײַעך דער נאָמענקלאטור, ווי דאָס איז געווען אינ דער וויכטלעכקײַט. די יונגקײַט פון דער באוועגונג, די אָפֿווײַזהײַט פון דערפארונג, א געוויסע מיגונג־פארשיידנהײַט, וועלכע האָבן זיך נאָר אלע באמערקט צווישן דער גרופּע איבער די סאמע גרונט־פראגעס פון דער פּראָגראם אונ טאקטיק,—דאָס אלע האָבן זיי שטארק געשטערט רעגולער אונ פרוכטבאר צו ארבעטן איבער דאָס פּראָגראָם אונ אָנגעמערקט. דאָך זײַנען פארן זומער אָרגאניזירט געוואָרן 5 צעכן פון 100—200 מענטשן, עס זײַנען אויך געווען אייניקע קלײַנע שטרײַק אינ אייניקע באזונדערע ווארשטאטן. די מיינונג־פארשיידנהײַטן אונ ניט צונויפֿגעשטימטקײַט אינ דער פּראָגראָם צווישן די מיטגלידער פון דער גרופּע, וואָס האָבן זיך אנטפלעקט אלע מער, וואָס שטארקער עס האָבן זיך פארנאנדערגעוויקלט די באוועגונג אונ מיט וואָס מער פארשיידנארטיקע פראגעס עס איז זיך אויסגעקומען אָנצושטויסן, האָבן שנעל ארויסגערופן די נויטוועניקײַט אָפּצורייניקן די גרופּע פון אייניקע ניטאײַנשטימענדיקע עלעמענטן אונ נאָכמער פארייניקן דאָס איבעריקע, וואָס איז אײַנשטימיק. דאָס איז פאָרגעקומען אינ הארבסט פונעם זעלבן יאָר. די אָרטיקע סאָציאל־דעמאָקראטן האָבן זיך ענדגילטיק פארייניקט, ווי א גרופּע, וואָס האָבן זיך געשטעלט אינדערשפּיץ פון דער אופֿקומבנדיקער ארבעטער־באוועגונג, די דאָזיקע גרופּע זעצט פאָר איר טעטיקײַט לויט א געוויסער טראדיציע אויך איצט. די גרופּע האָבן אויסגעארבעט א גענויע פּראָגראָם פון איר טעטיקײַט, א גענויע טאקטיק, בא ווועלכער זי דארף זיך האלטן. די גרונט־האנאָכע פון דער פּראָגראָם איז געווען דאָס, וואָס פאר דער דערפֿאָלגרײַכער אנטוויקלונג פון דער באוועגונג, האָט מען געהאלטן פאר נויטוועניק: 1) די אגיטאציע צווישן די מאסן דארף זײַן פון א ריין עקאָנאָמישן כאראקטער; 2) די אָרגאניזאציע פון די ארבעטער דארף זײַן א צעכאָווע לויט זייערע פֿראָפעסיאָנעלע אפילע טאָגטעגלעכע אינטערעסן, 3) די פּאָרמ פון קאמפּ פון די ארבעטער פאר זייער פארבעסערונג דארף זיך אויסדריקן אין שטרײַק. וויטער איז מען דערווײַל ניט געגאנגען. קעדיי צו קאָנצענטרירן די קויכעס איז אײַנריכטונג, זײַנען אופֿגעהערט געוואָרן אלע ארבעטן פון פּראָפּאגאנדע, אָרגאניזירן קרײַזלעך פאר אנטוויקלונג, פארשפרייטן גראמאָטע א. אז. וו. דאָס אלץ איז איצט אָפּגעווארפן געוואָרן ווי ניט נייטיקס, וואָס שטערט נאָר, וואָס וועגדט אָפּ פון דירעקטן קאמפּ, וואָס פארטונקלט דעם קלאסן־באווּסטזײַן פון דער מאסע. עס פלעגן פּאָרקומען פּאָרלעזונגען, אָבער ניט קיין קרײַזל־

דיקע, נאָר צעכאָווע, ד. ה. מע האָט געלייענט מיט די ארבעטער פון יעדן צעכ באזונדער, ווײַל מע האָט געהאלטן פאר נייטיק באמ לייענען דערמאָנען די ארבעטער וועגן זייערע צעכאָווע אינטערעסן, אז זײַן לאגע זאָל דינען פאר אן איליוסטראציע פון די געדאנקען, וועלכע דער פאָרלייענער האָט אויסגעלייגט. די הויפּט־טעטיקײַט אָבער פון דער גרופּע איז געווען געווענדעט אפ צו ווערבירן אלצ א גרעסערע און גרעסערע צאָל אָרגאניזירטע ארבעטער אין צעכ און ארומכאפּן אין דער אָרגאניזאציע אלצ א גרעסערע און גרעסערע צאָל צעכן. באמ דערגרייכן א געוויסע נישקאָשעדיקע צאָל אָרגאניזירטע מיטגלידער אין צעכ האָט מען גערעכנט ארויסטרעטן אויכ מיט א פּראקטישן קאמפ, ד. ה. אָנהייבן א שטרײַק. דער גרופּע האָט זיכ אײַנגעגעבן פארן ווינטער אָרגאניזירן קימאט אלע צעכן. נאטירלעכ, איז די צאָל מיטגלידער אין יעדן צעכ געווען א גאנצ באגרענעצטע; אלע אָרגאניזירטע צעכן האָבן געהאט זייערע קאמפ־קאסעס, ניט קיין פיקטיווע, נאָר ווירקלעכע. אינגיכן איז פאָרגעקומען א שטרײַק צווישן די סטאָליארעס, אין וועלכן עס האָבן אָנטיילגענומען א מענטשן 20—25. עס זײַנען ארויסגעשטעלט געוואָרן פאָלגנדיקע פאָדערונגען: אָפּשאפן שטיק־ארבעט, העכערן די וואָכ-סכירעס אומגעפער אפ 40 פּראָצ., א נאָרמירטן ארבעט־טאָג פון 14 שאָ, מיט אן איבערײַס פון 1 שאָ אפ מיטיק. די שטרײַקער האָבן זיכ געהאלטן אויסגעצייכנט און קימאט אלע זייערע פאָדערונגען זײַנען בא־פרידיקט געוואָרן. דער דאָזיקער שטרײַק איז געווען אן אָנהייב פאר א נײַער פאזע פון דער באוועגונג, ער האָט ארויסגערוקט די פראגע וועגן פּאָלי־טישער אגיטאציע, ווײַל אינעם שטרײַק, אין די סיכסוכים צווישן די באלעבא־טים און די ארבעטער האָט זיכ ארײַנגעמישט די פּאָליציי. ביז יענער צײַט איז די פּאָליציי און די זשאנדארמעריע אינגאנצן געשטאנען אָנאזײַט און האָבן ניט גע־שאָנקען קיין אופמערקזאמקײַט עפּעס רײַסענישן דאָרט צווישן די „זשידאָווסקע" באלעבאטים און די ארבעטער. אָבער דער קלאסן-באוווסטזײַן פון די באלעבאטים, וועלכער האָט זיכ גיכ ארויסבאוויזן, האָט געצוווּנגען אויכ די פּאָליציי אנדערש א קוק טאָן אפ דעם און אַרויסגיין פון איר אומטעטיקער באציִונג. די באלעבאטים האָבן גיכ באנומען, אז דער ארבעטער, וואָס „בונטעוועט" קעגן זיי, כאָטש ער איז מיט זיי פון איין גלויבן, איז זייער סוינע, און דעריבער זײַנען אין קאמפ מיט אים דערלויבט אזעלכע מיטלען, וואָס א פרומער ייִד וואָלט זיכ גאָר ניט געקענט פאָרשטעלן בענעגייע זײַן מיטברודער; ווי נאָר די ארבעטער האָבן פאר־שטרײַקט, האָבן די באלעבאטים גלײַכ געווענדט זיכ צו דער פאָטערלעכער הילפ פון דער פּאָליציי, ד. ה. זיי האָבן זיכ געקלאָגט פארן פּאָליצמייסטער. זעקס שטרײַקער זײַנען ארויסגעפאָדערט געוואָרן אין דער פּאָליציי, ווו מע האָט זיי אָפּגעהאלטן א טאָג, קעדיי צו צווינגען זיי בארויִקן זיכ; אפ מאָרגן האָט מע זיי אָבער ארויסגעלאָזן אָן ווײַטערדיקע רעזולטאטן. עס זײַנען געמאכט געוואָרן פּרווון פון אגיטאציע אין די אײַזנבאן-ווארשטאטן און אפ דער שוועבעלעכ-

ן.

מע ראַרפ אָפּמערקן נאָכ איין באזונדערקײַט, וואָס איז דאן געווען אין דער אָרגאניזאציע. ביז יענער צײַט, ווען די הויפּט־אופמערקזאמקײַט איז געווען געווענדעט ניט אפ דער מאסעווער אגיטאציע, נאָר אפ פּראָפּאגאנדירן פון בא־זונדערע אויסגעצייכנטע ארבעטער, האָט זיכ די גאנצע אגיטאציע געפירט קימאט אויסשליסלעכ אפ דער רוסישער שפּראכ, די ליטעראטור, וואָס מע האָט

פארשפרייט, איז אויך געווען א רוסישע, אפ די סכאָדקעס, פארזאמלונגען האָבן זיך אלע דיסקוסיע־פראגעס, אלע דעבאטן געפירט אפ דער רוסישער שפראך; איצט אָבער, וועגן מע האָט זיך פארנומען מיט אגיטירן די מאסע, וועלכע האָט אינ די מערסטע פאלן ניט געקענט קיין רוסיש, האָט מען זיך גיכ איבערצײגט, אז עס האָט קיין זין ניט צו אגיטירן די מאסע אפ א שפראך, וואָס איז אין ניט באקאנט, מע קען אין ניט געבן קיין לײטעראטור, וועלכע זי קען ניט לייענען, און דעריבער איז אײנגעפירט געווארן א נײַס: פירן די אגיטאציע צווישן דער מאסע אפ דער ײדישער שפראך, לײטעראטור פארשפרייטן מערסטנטייל אויך א ײדישע.

אָנהייב ווינטער האָט א דעלעגאציע פון „בונד", וועלכער האָט זיך דעמלט געשאפן, פארגעלייגט אונדזער שטאָט זיך אָנצושלײסן, אָבער צוליב געוויסע סיבעס, טיילווײז צוליב דעם טעאָרעטישן פאנאנדערגיין זיך מיט די האנאָכעס פון דער גרופע, איז דער פארשלאָג אָפגעווארפן געווארן.

דעם 22־טן יאנואר 1898 יאָר איז אונדזער קלײנבירגערלעכע שטילקײט אופגעטרייסלט און אופגערודערט געווארן, אומגעווײנלעכע געשעענישן זײַנען פאָרגעקומען אין שטאָט: באנאכט זײַנען געמאכט געווארן אונטערזוכונגען און איינער איז ארעסטירט געווארן. די פאָליציי און די זשאנדארמעריע ד׳ווי עס ווײַזט אויס, ענדגילטיק באַלאָסן ארויסצוגיין אין קאמף קעגן די שעדלעכע אגיטאטארס פון שדלעכע אידייעס צווישן די ארבעטער. קוקן אַפ דעם ווײַטער פון אויבן אראָפ, ווי פרײַער, איז געווען ריזיקאליש, ווײַל מע האָט געקענט באקומען אן אויסרייד פאר ניט זאָרגן זיך און שוואכער טעטיקײט. און אָט האָבן זיי אָנגעהויבן ווערן טעטיק, זיי האָבן אָנגעהויבן שארף נאָכשפירן נאָכ די בונטאָוושטיקעס־דעמאָקראטן, לויט דער נאָמענקלאטור פון דער שטאָט, עס האָבן זיך באווײזן שפּיאָנעס, די דאָזיקע קראָען, וואָס פלײַען זיך צוזאמען פון אלע עקן, וועט עס הייבט זיך נאָר אָן דער קאמף פון די ארבעטער. דער אָרטיקער גרופע איז געווארן געפערלעך זיך פארבינדן דירעקט מיט די ארבעטער, די קאָנספיראציע האָט זיך געמוזט פארשטארקן; דערבײַ איז די וואקסנדיקע באווגונג געווארן מער קאָמפליצירט, זי האָט אָנגעהויבן אײַנשלײַנען מער קויכעס און צײַט, צוליב וואָס עס האָט זיך געשאפן א נויטוועגדיקײט אינ צעטיילן די ארבעט, דעריבער קומט פאָר אינ דער אָרגאניזאציע פאָלגנדיקע ענדערונג: פון די בעסטע, מער באווסטזינקערע ארבעטער ווערט אָרגאניזירט א קאָמיטעט, וועלכער דארף אכטונג געבן אוּ אָנפירן מיט דער באווגונג איבער די צעכן. אינ קאָמיטעט זײַנען בײַגעווען עטלעכע אינטעליגענטן, וועלכע האָבן אָנגעפירט מיט די פארנעמונגען אוּ האָבן געדינט אלס דורכפירער פון יענע באשלוסן, וועלכע זײַנען צוערשט אָנגענומען געווארן אפ די פארזאמלונגען פון דער גרופע. דערווײַל האָט די פראָגע וועגן פאָליטישער אגיטאציע, וואָס איז ארויסגעקומען דורכן שטרײַק פון די סטאָליארס אוּ וואָס איז פארשטארקט געווארן דורכן ארעסט אוּ די אונטערזוכונגען, געפאָדערט א לייזונג אוּ די גרופע האָט זי געלייזט פאָזיטיוו: אינגיכן האָט זיך אָנגעהויבן אזא אגיטאציע אפילע צווישן דער מאסע, באַמ אגיטירן האָט מען זיך אָבער שטרענג געהאלטן בא דעם מעטאָד, אז זי דארף ניט זײַן קיין deus ex machina, זי דארף זיך ניט אריינרײַסן וויא זײַטיקער אוּ פרעמדער עלעמענט אינעם אלגעמיינעם גאנג פון דער עקאָנאָמישער אגיטאציע; דער פאָליטישער באווסטזײַן

דארף ארויסדרינגען פון פארשטיין דעם עקאָנאָמישן קאמפּ, ווי א באדינג, אָן וועלכן דער לעצטער איז גיט מעגלעך, ער האָט געדארפט זיין דער וויכטיקער רונג אינ דער קייט פון שטענדיקער אנטוויקלונג פונעם ארבעטערס באוווסטזיין, שטיצנדיק זיך אפּ אלמעכטיקן באזיס פון יענער צייט: אפּן עקאָנאָמישן באווּסטזיין פון דער מאסע.

עס האָט זיך דערנעענטערט דער ערשטער מיי. ארויסטרעטנדיק אפּן וועג פון פּאָליטישער אגיטאציע, האָט די גרופּע געדארפט ארגאניזירן די פייערונג פון 1־טן מיי, אוּן דאָס איז געטאָן געוואָרן. קיין שום גלענצנדיקס, גראנדיזעס איז דאָ ניט געווען, קיין דעמאָנסטראציעס האָט מען ניט דורכגעפירט, נאָר פון דעסטוועגן איז דאָ אסאכ פריידיקס, ליכטיקס אוּן גוטס אינ דעם דאָזיקן באשייד־ענעם פייערן פון די ארבעטער, אינ דעם דאָזיקן ערשטן אופּבליצ פון שטראל פון פּאָליטישן באוווּסטזיין, באוווּסטזיין פון בירגער־עכן מוט צווישן דער ארבעטער־מאסע. דעם ערשטן מיי באטאָג האָבן זיך הינטערן שטאָט אפּ א גרינער אָפּענער לאָנקע אָנגעהויבן צוזאמענקומען ארבעטער אוּן אָרבעטערנס, יאָנטעווּדיק אָנגעטאָן, מיט פּריילעכע לויכטנדיקע פּענימער. די, וואָס זיינען אָנגעקומען, זיינען געלאָפּן אנטקעגן די פּארשפּעטיקטע כאווייריס, האָבן זיך געקושט, דער פּאָנים־אויסדרוק איז געווען אזא, ווי וועט עס ווערט אָפּגעטאָן עפּעס פּריילעכס אוּן פייערלעכס. עס זיינען זיך צוזאמענגעקומען א מענטשן 250. די פארזאמלטע האָבן געביטן א לעבעדיקן קרייז, אינ צענטער פון וועלכן איין ארבעטער האָט פאנאנדערגעוויקלט א רויטע פאָן, אפּ וועלכער עס איז געווען אָנגעשריבן: „אכט־שאָיקער ארבעט־טאָג", „פאָליטישע פריהייט", „פריהייט, גלייכהייט אוּן ברידער־עכקייט". דער כאָר, וואָס איז געשטאנען ניט ווייט, האָט א זונג געטאָן, אוּן די מאסע האָט אונטערגעכאפט די שטארקע קלאנגען פון דער שוווּע. די מעכטיקע קלאנגען האָבן זיך געאָסן אינדערלופטן, די שווּע פון אזויפיל מענטשן, אז זיי זיינען גרייט קעמפן פאר זייער זאכ ביזן לעצטן טראָפּן בלוט, האָט געמאכט אן איינדרוק. עס זיינען געזונגען געוואָרן מארסעליעזע אוּן אנדערע רעוואָליוציאָנערע לידער. נאָכדעם האָט מען אָנגעהויבן אופּהייבן טאָסטן: פאר דער פאנאנדערבליונג פון דער אָרטיקער ארבעטער־באוועגונג, פאר דער אלגעמיין־רוסישער אוּן צווישנפּעלקערלעכער סאָציאל־דעמאָקראטישער פּארטיי, פאר אראָפּוואָרפן דעם אבסאָליוטיזם א.אז.וו. עס זיינען געהאלטן געוואָרן עטלעכע רעדעס, אוּן דערמוטיקטע, אָפּגעפּרישטע איז מען זיך פאנאנדערגעגאנגען אהיים, אָפּהיטנדיק אינ הארצן יענעם גוטן דראנג אוּן שטרעבונגען, וואָס דער דאָזיקער יאָנטעווּ האָט אינ זיי דערוועקט. באנאכט האָט די גרופּע אינטעליגענטן צוזאמען מיטן קאָמיטעט געפּיירט דעם יאָנטעווּ. אוּן נאָך לאנג וועלן אלע, וואָס זיינען דאָרט געווען, געדענקען יענע גוטע אוּן ליכטיקע מינוטן, וואָס זיי איז אויסגעקומען איבערצולעבן. סיי די אינטעליגענטן, סיי די ארבעטער האָט עס דערמוטערט צו ווייטערדיקער ארבעט. די ארבעט איז פון יענער צייט ווירקלעך אוועק מיט א מער שטארקערן אוּן אינטענסיוון טעמפּ. אזוי ווי טויער פון דער אינטעליגענטער סוויווּע פלעגן זייער לאנגזאם צוגעצויגן געוואָרן, האָט מען געדארפט זאָרגן וועגן צוגרייטן אזעלכע טויער פון דער ארבעטער־סוויווּע, קעדיי אינ פאל, אויב די אָרגאניזאציע וועט צעקלאפּט ווערן, זאָלן זיי קענען פארבייט די, וואָס זיינען אויסגעפאלן פון די רייען פון דער אָרגאניזאציע, אוּן די בא־

וועגונג זאָל זיכ אפ אזא אויפנ ניט אָפּשטעלנ. דערבײַ האָט מענ גענומענ רעכענענ
אז עס וועט זײַנ פיל בעסער, אויב אינ דער שפּיצ פונ דער באוועגונג וועלנ
שטיינ ארבעטער. די אינטעליגענטנ, וואָס די באדײַטונג זייערע, ווי פונ א צווייטנ
קלאס, וועמעס אינטערעסנ עס פאלנ ניט צונויפ מיט די אינטערעסנ
פונ די ארבעטער, זײַנענ, ווי א באוועגונג, דערפירט געוואָרנ ביז א מיני-
מומ אינ יענער דערהויבענער צײַט. מיט דעמ ציל האָט מענ אויסגעקליבנ 10
סאמע בעסטע ארבעטער אונ צונויפגעשטעלט א גרופּע, וועלכע מע האָט גע-
דארפט צוגרייטנ צו דער ראָליע פונ קומענדיקע טוער-אָנפירער. די אינטעליגענטע
גרופּע האָט צוזאמענ מיט דער ארבעטער-גרופּע, וואָס האָט זיכ געגרינדעט, געדארפט
באהאנדלענ דאָס נײַע, וויכטיקע, וואָס איז נאָכ ביז אהער ניט אונטערגענומענ גע-
וואָרנ אינ דער באוועגונג, אויסזוכנ מיטלענ אפ פארשטארקנ די אגיטאציע,
אָרגאניזירנ דעמ קאמפ, זיכ פאנאנדערקלײַבנ אינ די טאקטישע אונ פּראָגראמ-
פראגעס, קעדיי דורכ א לעבעדיקנ געדאנקענ- אויסטויש צווישנ זיי אונ די
אינטעליגענטנ, דורכ א לעבעדיקער געמיינזאמער פּראקטישער ארבעט,
א טעאָרעטישנ אונ פּראקטישנ פארקער מיט די אינטעליגענטנ, אויס-
ארבעטנ פונ זיי גוטע פּראָפּאגאנדיסטנ, גוטע אונ זעלבשטענדיקע אָנפירער
פונ דער באוועגונג. פונ דאנ אָנ האָבנ שוינ געהאט באציִונגענ מיטנ קאָמי-
טעט ניט אינטעליגענטנ, נאָר אייניקע ארבעטער-גרופּעס, וואָרעמ פאר די
ערשטע איז עס געוואָרנ געפערלעכ צוליב דער פארשטארקטער וואכזאמ-
קײַט פונעמ אויג פונ דער נאטשאלסטווע. די אָנשויונגענ פונ דער גרופּע
האָבנ זיכ פארברייטערט. אָנשטאָט דער פריִערדיקער, אינ א געוויסער מאָס גראָד-
ליניקער אויסשליסלעכ עקאָנאָמישער אגיטאציע, האָט מענ איצט אָנגעהויבנ ווענדנ
א פארשטארקטע אופמערקזאמקײַט אויכ אפ דער קולטורעלער אנטוויקלונג פונ
די ארבעטער, מיט רעכט האלטנדיק, אז וואָס מער דער ארבעטער ווייס, אלצ מער
איז ער באוווסטזיניק; וואָס מער וויסנ, אלצ מער באוווסטזײַנ, די ראָזיקע קולטור-
ארבעט זאָל נאָר ניט אוועק צו ווײַט, זאָל ניט אָפּרוקנ דעם הויפּט-ציל: אופ-
וועקנ דעמ קלאסנ-באוווסטזײַנ. די ארבעט האָט אָנגעהויבנ קאָכנ. אלע אָרגא-
ניזירטע ארבעטער זײַנענ צעטיילט געוואָרנ אפ קרײַזלעכ, מיט וועלכע מע האָט
זיכ פארנומענ; פאר די מאסעווע ארבעטער האָבנ געלייענט די גרופּעווע
ארבעטער, פאר די מער אינטעליגענט-אנטוויקלטע ארבעטער האָבנ געלייענט
אינטעליגענטנ, מע האָט אָרגאניזירט קרײַזלעכ פונ מאסעווע ארבעטער
אפ לערנענ זיי גראמאָטע; מע האָט באשלאָסנ: אלצ, וואָס איז אויסגע-
צייכנט אונ אָנגעזענ אינ געזעלשאפטלעכנ לעבנ, סײַ דעמ לעגאלנ, סײַ דעמ
אומלעגאלנ, אונדזער רוסלענדישנ אונ דעמ מײַרעוודיקנ, אינפאָרמירנ די
ארבעטער. סײַ די לעגאלע, סײַ די אומלעגאלע ליטעראטור, האָט זיכ
פארשפּרייט אינ א גרויסער צאָל; איבער די צעכנ האָט זיכ געפירט די
ברייטסטע אגיטאציע; עס זײַנענ געזאמלט געוואָרנ סטאטיסטישע יעדיִעס
וועגנ דער לאגע פונ די ארבעטער, קעדיי אפנ גרונט פונ די באקומענע יעדיִעס
פארשטארקנ די אגיטאציע. די רעזולטאטנ האָבנ זיכ גלײַכ געלאָזנ פילנ,
שטרײַקנ האָבנ אָנגעהויבנ אויסברעכנ איינער נאָכנ אנדערנ, אָפט צו עטלעכע מיט-
אמאָל. ווענ קיינ שטרײַקנ זײַנענ אפילע ניט געווענ, האָט זיכ געפילט א קאמפ-
שטימונג, גלײַכ די באוועגונג וואָלט איבערגעלעבט איר האָניק־כוידעש פונ קאמפ.
שטרײַקנ זײַנענ פאָרגעקומענ אינ פארלויפ פונעמ זומער אינ פאָלגנדיקע פאכנ:

1. בא די שטעפּער—זיי האָבּנ געפאָדערט א 10־שאָיִקנ ארבעט־טאָג, דער שטרײַק האָט געדויערט אָנדערהאלבּנ וואָכנ אונ איז געוווּנענ געוואָרנ, כאָטש דער ווארשטאט, אינ וועלכנ דער שטרײַק איז פאָרגעקומענ, האָט זיכ אינ א כוידעש ארום אינגאנצנ פארמאכט. 2. בא די בערשטער איז דער שטרײַק פארשפּילט געוואָרנ. 3. צווישנ די שנײַדער, וואָס אַרבעטנ אויס פארטיקע קליידער פאר די מאגאזינעס, די אזוי גערופענע „טאנדעטניקעס"; עס האָבנ אָנטיילגענומענ 30 מענטשנ, זיי האָבנ געפאָדערט: א) א 12־שאָיקנ ארבעט-טאָג, ב) העכערנ דעמ געצאָלט. דער שטרײַק איז טיילווײַז געוווּנענ געוואָרנ: עס איז נאָרמירט געוואָרנ א 14־שאָיִקער ארבעט-טאָג, אָנשטאָט דעמ, פריִערדיקנ אומבאגרענעצטנ, שיר ניט פונ א קײַלעכדיקנ מעסלעס. דער דאָזיקער שטרײַק איז כאראקטעריסטיש מיט דער קאָאליציע, וואָס האָט זיכ געשאפנ בא די באלעבאטימ; זיי האָבּנ געשוואָרנ אינ שול באמ אָרנקוידעש בעשומויפנ ניט נאָכגעבנ די ארבעטער, כאָטש זיי האָבנ פונדעסטוועגנ נאָכגעגעבנ. 4. מע האָט זיכ דערשלאָננ, אז אינ אלע ווארשטאטנ האָט מענ אופגעהערט צו ארבעטנ אינ די שאבעסצונאכטנ. 5. פאר די ייִדישע יאָנטויווים פלעגט מענ צוליב דעמ, וואָס עס איז פאראנ אסאכ אונ אײַליקע ארבעט, אָנהייבנ ארבעטנ באנאכט, ביז שפּעט אינ דער נאכט, אינ עקסטרע פאלנ ביז טאָג; אונ אָט איצט, אינ הארבסט, איז צוליב דעמ פאָרגעקומענ א שטרײַק בא די שנײַדער גלײַכצײַטיק אינ זיבנ ווארשטאטנ (א מענטשנ 30—35). זיי האָבנ געפאָדערט א 14-שאָיִקנ ארבעט־טאָג, דער שטרײַק איז געוווּנענ געוואָרנ. 6. א ריי קליינע שטרײַקנ. דעמ זעלבנ זומער איז דורכ דער גרופּע אָנגעהויבנ געוואָרנ אנ ארבעט אינ די אײַזנבאנ-ווארשטאטנ. מע האָט פונ דאָרטנ פארווערבירט עטלעכע ארבעטער, מיט וועלכע מע האָט זיכ אָנגעהויבנ פארנעמענ. זיי טאקע פלעגנ צושטעלנ פונ די ווארשטאטנ יעדיִעס, וואָס זײַנענ געווענ נייטיק קעדיי לויט זיי צוזאמענשטעלנ א פּלאנ פונ ארבעט צווישנ די אײַזנבאנ-ארבעטער. אינגיכנ האָט מענ אויכ אָנגעהויבנ פארשפּרייטנ ליטעראטור פונ א פּראָפּאגאנדיסטישנ אינהאלט: (אקסעלראָדס „ראבאָטשעיע דוויזשעניע", „טשטאָ טאקאָיע סאָציִאל־דעמאָקראט", „צאר קאָלאָקאָל", „פונ וואָס איינער לעבט" א. אז. וו.). צוליב דעמ, וואָס עס זײַנענ ניט געווענ קיינ פּינקטלעכע יעדיִעס וועגנ זייער לאגע, האָט מענ געהאלטנ פאר אומעגלעכ צוצוטרעטנ צו אנ עקאָנאָמישער אָרגאניזאציע. צו־ערשט האָבּנ די ארבעטער אופגענומענ די ליטעראטור גאנצ בייז, זיי האָבנ זי ניט געלייענט, געברענט, אָבער אפ וויפל אייניקע האָט זיכ דאָכ אײַנגעגעבנ איבערצולייענענ א ביכל, וואָס איז דערשינענ געהיימניספול, איז זיי אזוי געפעלנ געוואָרנ די ליטעראטור, אז זיי אליינ האָבּנ אָנגעהויבּנ פארשפּרייטנ דאָס ביכל, וואָס איז זיי געפעלנ געוואָרנ, צווישנ דער איבעריקער מאסע ארבעטער. אדאנק די פּויערימ־ארבעטער האָט די ליטעראטור איבערגעוואנדערט אויכ אינ דאָרפ, ווו עס איז באזונדערס געפעלנ געוואָרנ דער ארטיקל וועגנ 19־טנ פעווראל פונעמ „פּעטערבּורגסקי ראבאָטשי ליסטאָק"—„דרײַ טעג". דער רעזולטאט איז געווענ, אז דער אײַזנבאנ-ארבעטער איז פאר דער צײַט צוגעוווינט געוואָרנ צומ אומלעגאלנ ביכל, האָט זיכ אָנגעהויבנ באציִענ מער מיטפילנדיק צו דעמ אונ זיכ מער פארטראכטנ איבער דעמ, וואָס איז געשריבּנ אינ ביכל. מיט איינ וואָרט, עס האָט זיכ אָנגעהויבנ א געוויסע ברויזונג אינעמ באוווּסטזײַנ פונ ארבעטער. עס איז אויכ אָנגעהויבנ געוואָרנ אנ ארבעט אפ דער שוועבעלעכ-פאבריק אינ בעליצע.

די אינטענסיוו ארבעט, וואָס האָט ניט אופגעהערט דעמ גאנצן זומער, האָט, פונ אייג זײַט, אופגעהויבן די רעוואָלוציאָנערע שטימונג צווישן די ארבע-טער, פונ דער צווייטער זײַט, האָט זי פארשטארקט די פרעכהײַט אונ געמיינ-קײַט פונ דער פּאָליציי. מע האָט געדארפט גיין אנטקעגן דעם רעוואָלוציאָנערן גײַסט, וואָס אנטוויקלט זיך צווישן די ארבעטער, אונ צוליב דעם ניט דורכלאָזן די צעריסנקײַט פונ דער זשאנדארמעריע, ניט אויסניצנדיק זי ווי א מיטל פונ פּאָליטישער אגיטאציע. מע האָט געדארפט וועגן דעם א טראכט טאָן. א צופאל, וואָס האָט אינגיכן פאסירט, האָט נאָר פאר-שטארקט יענעם קער, וועלכן די אָרגאניזאציע האָט סײַווי געדארפט אָנעמען. סאָפ אווגוסט איז פּאָרגעקומען א שטרײַק אינעם ערשטן שנײַדער-ווארשטאט פונ שטאָט, עס האָבן פארשטרײַקט 10 מענטשן, אינ דער צאָל אן אלטער ארבעטער פונ א יאָר 55. מע האָט געפּאָדערט העכערע דעם געצאָלט פונ שטיק. פונ די שטרײַקער האָט מען א מענטשן 5 צוגענומען אינ דער פּאָליציי, ווו מע האָט זיי אָפּגעהאלטן א וואָכ, באגייענדיק זיכ מיט זיי אומדערהערט פרעכ. נאָכדעם האָט מען זיי געבראכט אינ געריכט־זאל, ווו זיי זײַנען באשולדיקט געוואָרן אינ צוגרייטן דעם שטרײַק. קיין איידעם האָט מען אינ זאל ניט צוגעלאָזן, אונ אויסער די באלעבאטים איז קיינער ניט געווען. דער פּאָליצמייסטער האָט א געשריי געטאָן אויפערן גאנצן זאל: „דערלאנגט אהער די ארבעטער, זאָלן זיי וויסן, ווי אזוי מע באשטראָפט פאר א שטרײַק". איינעם האָט מען צוגעמיש-פּעט צו דרײַ כאדאָשים ארעסט, אונ די איבעריקע האָט מען אָפּגעמישפּעט אפ א טערמין פונ דרײַ וואָכן ביז דרײַ כאדאָשים. עס איז טשיקאווע, — דער דאָזיקער פרעכער כויזעק איבערן יעדן רעכט, די דאָזיקע פאראָדיע פונ א געריכט איז צונויפגעפאלן מיטן יאָרטאָג פונ דער גריכט־רעפּאָרמ. א קוריאָז איז, וואָס דער שטרײַק איז דאָך געווענען געוואָרן. אזא געלעג-הײַט האָט מען ניט געטאָרט דורכלאָזן. כוצ די אויבנדערמאָנטע סיבעס איז נאָך געווען דער פארצײַלעכער אונ פארשטענדלעכער פארלאנג א רייצ טאָן די פּאָ-ליציי אונ זשאנדארמעריע, וועלכע האָט זיכ שוין צופיל צעגארטלט. אונטער דער אונטערשריפּט „האָמלער קאָמיטעט" האָט די גרופּע ארויסגעלאָזן צוויי פּראָקלא-מאציעס: איינע, וואָס רופט די ארבעטער צו פארייניקן זיכ איכ קאמפ קעגן די באלעבאטים, וועלכע קומען אָן צו דער הילף פונ דער פּאָליציי, די צווייטע — איבערן גריכט־פּראָצעס. מע האָט געקענט גראטולירן די פּאָליציי אונ די זשאנ-דארמעריע, אינ זייער שטילער קלייגבירגערלעכער שטאָט האָבן זיכ פארנארייט קראמאָלניקעס, בא זיי אונטערן נאָז פלוצלונג פּראָקלאמאציעס. דאָס האָט זיי אופגערודערט. איינס רופט ארויס דאָס צווייטע. האָט מען זיכ געלאָזן אפן וועג פונ אָפּענעם קאמפ, האָט מען שוין ניט געטאָרט אָפּטרעטן, האָט מען גדארפט דער-פירן די זאכ ביזן סאָפ. דאָך, איידער צוטרעטן ענדגילטיק צום קאמפ, זײַנען געווען נייטיק איניקע צוגרייטונגען, מע האָט געדארפט אָפּרייניקן דעם וועג. די אינטע-ליגענטן האָבן זיכ שוין ניט געטאָרט אזוי אָפּט צוזאמענטרעפן מיט דער ארבעטער-גרופּע, מע האָט גדארפט פארייניפּאכן די אָרגאניזאציע, אונ די אויסגעוואקסענע באוווסטזיניקע ארבעטער האָבן אויך אָנגעהויבן פּאָדערן א מער פּערזענלעכן, די-רעקטן אָנטייל אינ דער זאכ, זיי האָבן ניט געוואָלט געהאָרכזאם אויספילן די בא-שלוסן, וואָס זײַנען אָנגענומען געוואָרן דורכ די אינטעליגענטן. דער אָרגאני-זאציע איז אויסגעקומען זיכ מיט דעם צו רעכענען. איז אָט האָט זיכ צום

סאָפּ פון 1898 יאָר געביטן די פאָרמ פון דער אָרגאניזאציע. אפּ א פאריי־
ניקטער פארזאמלונג פון ביידע: פון דער ארבעטער- און אינטעליגענטן־גרופּעס
זײַנען דורכ א געהיימער אָפּשטימונג אויסגעקליבן געוואָרן עטלעכע מענטשן
אינטעליגענטן און ארבעטער, וועלכע האָבן געביל̈דעט א „פארבאנד",
וואָס שטייט אינדערשפּיץ פון דער גאנצער האָמלער האנטווערקער- און
אײַזנבאן-באוועגונג. ער פירט אויכ אָן מיט אלֵע, וואָס האָט א שײַכעס צו
דער פּאָליטישער אגיטאציע. ספּעציעל פאר דער האנטווערקערישער ריי־
עקאָנאָמישער באוועגונג איז דורכ די ארבעטער דורכ א געהיימער אָפּשטי־
מונג אויסגעקליבן געוואָרן א „קאָמיטעט", אין וועלכן עס זײַנען אריַן צו
צוויי מענטשן פון יעדן צעכ. דער קאָמיטעט האָט זעלבשטענדיק אָנגעפירט מיט
דער שטאָטישער פּראָפּעסיאָנעלער באוועגונג. צווישן קאָמיטעט און פארבאנד
איז געווען א פארמיטלער אן אינטעליגענט, וואָס האָט אָנטייל̈גענומען אויכ
אין די קאָמיטעט-פארזאמלונגען. צולֵיב קאָנספּיראטיוער טאקטיק זײַנען די קאמפּ־
קאסעס אָפּגעשאפט געוואָרן, און פונעם פארנעמעם קאסע-געלט האָט מען גע־
שאפן א „פאָנד", וועלכער ווערט דערפיל̈ט פון די שטענדיקע מיטלען
פון דער אָרגאניזאציע. דער דאָזיקער פאָנד איז געווען באשטימט אפּ הילפּ
אין דער צײַט פון א שטרײַק. אלֵע איז געווען פארטיק. די זשאנדאַרמעריע האָט
זיכ געקענט קאָכן וויפל זי האָט געוואָלט. מע האָט געקענט צוטרעטן צו דער
ארבעט, מע האָט געקענט אָפּן מעלדן וועגן דעם ארבעטערס קאמפּ מיט די באלע־
באטיִם און מיט דער מעלוכע. די ערשטע פּראָקלאמאציע איז ארויסגעלאָזן
געוואָרן צו די שנַיַדערקעס, וויַל עס האָט געזאָלט פאָרקומען אן אל־
געמיינער שטרײַק פונעם דאָזיקן צעכ, וועלכער איז אָבער ניט פאָרגע־
קומען צולֵיב דעם, וואָס עס איז אויסגעקליבן געוואָרן א ניט פּאסיקער מאָמענט
אין קאָנספּיראטיוער הינזיכט. דערנאָכ איז פארשפּרייט געוואָרן אן אופרופ
צו די אײַזנבאן-ארבעטער וועגן דעם, וואָס די באן-אדמיניסטראציע האָט אָן
שום סיבע אָפּגעזאָגט איינעם פון די ארבעטער. צולֵיב אייניקע טאקטישע
מאָטיוון, וועגן וועלכע עס איז ניט דאָ דאָס אָרט צו רעידן, האָט דער פאריין נאָכ
אן אונטערהאנדלונג איבער דער דאָזיקער פראגע מיט דער קיַעווער אָרגאניזאציע,
זיכ אָנגעהויבן אונטערשרײַבן אפּ די פּראָקלאמאציעס: „האָמלער קאָמיטעט פון
דער רוסלענדישער סאָציאל-דעמאָקראטישער ארבעטער-פּארטיי".

וועגנדעיק א שטארקע אופמערזאמקיַט אפּ דער אנטוויקלונג פון די פּראָ־
פּאגאנדיסטישע קרײַזלעכ. האָט מען פעסט אוועקגעשטעלֵט די מיטלֵען פון דער
אָרגאניזאציע; אין די אײַזנבאן-ווארשטאט האָט מען אָנגעהויבן אין א גרויסער
צאָל̈ פאנאנדערוואָרפן ליטעראטור. דער פארבאנד, האָבנדיק שוין גענוג פּינקט־
לעכע יעדיעס וועגן דער לֵאגע פון די ארבעטער, האָט אויסגעארבעט א געניע
פּראָגראם פון אגיטאציע אין די ווארשטאטן. עס איז באשלאָסן געוואָרן ארויס־
לאָזן א גאנצע סעריע פּראָקלאמאציעס, אָבער די ערשטע פון דער דאָזיקער
סעריע, וואָס איז אָפּגעהעקטאָגראפירט געוואָרן אין א צאָל̈ פון 400 עקזעמפּ־
ליארן, איז ניט ארויסגעלאָזן געוואָרן דערפאר, וויַל עס זײַנען פאָרגע־
קומען ארעסטן, דאָס ארויסלאָזן זיי איז דורכן פארבאנד אָפּגעלייגט געוואָרן
אפּ א מער פּאסיקער צײַט. עס איז פאָרגעזעצט געוואָרן די ארבעט אויכ אפּ
דער פאבריק אין בעליצע, אָבער קיין דערפּאָלגרײַכע רעזולטאטן פון דער דאָ־
זיקער ארבעט זײַנען ניט געווען. די סיבע ליגט מינאסטאם אין דעם, וואָס די

מערהײַט, וואָס ארבעט דאָרט, זײַנען מיידלעך, וואָס ווינען בא זייערע פאמי־
ליעס, פאר וועלכע דער פאדרינסט אפ דער פאבריק איז בלויז א געווינסט שטיצע,
א קליינער פּליוס צום נאדן, וואָס ווערט צוגעגרייט אינדערהיים. קוקנדיק אפ
דעם, ווי אפ עפּעס צײַטווײַליקס אוני ניט ווי אפ א גרונט־זאכ, קענען זיי ניט,
נאטירלעך, זיך ערנסט דורכדרינגען מיט זייער לאגע. כאָטש עס זײַנען אפ דער
פאבריק געווען עטלעכע אומבאדײַטנדיקע שטרײַקן, נאָר אלע זײַנען געווען אָן רע־
זולטאט אוני האָבן קיין שום ווירקונג אפן באוווסטזײַן פון די ארבעטער ניט געהאט.
הײַנטיקן ווינטער איז געווען א גאנץ גרויסער שטרײַק פון די שנײַדער־
ווערקער איז טיילווײַז געווינגען געוואָרן.

מע קען זיך פאָרשטעלן דעם גוירל פון דער זשאנדארמעריע, וועג זי האָט
זיך פלוצלונג דערוווסט וועגן דער עקזיסטענץ פון עפּעס א קאָמיטעט אינ הע־
מעל, וווּ אלץ איז ביז צו יענער צײַט געווען שטיל אוני רויק. זי איז אזוי
אופגעקאָכט אוני צעטומלט געוואָרן, אז זי האָט ניט געווווסט וואָס צו טאָן. עס האָבן
זיך איר געדוכט אינ דעם דאָזיקן געהיימען קאָמיטעט די פארשיידנסטע גרוילן,
ביז מאָרד. זי האָט אָנגעהויבן אָנפאלן אפ יעדן איינעם, וואָס האָט זיך איר
אויסגעווינזן פאר פארדעכטיק. אינ דער נאכט אפן 31־טן מארט זײַנען דורכ־
געפירט געוואָרן ביז 40 אונטערזוכונגען אוני עס זײַנען ארעסטירט געוואָרן
10 מענטשן, צווישן זיי צוויי אײַזנבאן־ארבעטער. בא דער דאָזיקער געלעגנהײַט
זײַנען ארויסגעלאָזן געוואָרן פּראָקלאמאציעס.

אינ מײַ כוידעש פונעם הײַנטיקן 1899 יאָר האָבן די ארבעטער פון די וואר־
שטאטן פון ליבאוו־ראָמענער אײַזנבאן ארויסגעשטעלט א פאָדערונג פון אן אלגע־
מיינע העכערונג פון 20% פון דעם עקזיסטירנדיקן טאָג־לוין אוני אן אנטשפּרעכנדיקע
העכערונג פון די טאדיפן. מע האָט זיי צוגעזאָגט זיך מישטאדל זײַן, אָבער די ארבעטער
האָבן פארשטאנען, אז די אדמיניסטראציע וויל נאָר אויסגעווינען צײַט, האָבן
זיי דערקלערט א שטרײַק. די ארבעטער האָבן זיך געפירט רויק, מעלדנדיק
זייערע פאָדערונגען, זיי זײַנען זיך רויק פאנאנדערגעגאנגען אהיים. מע האָט
זיי אײַנגערעדט, געדראָט, אָבער קיין זאך האָט ניט געהאָלפן. דעמ זשאנדאר־
מען־פאָלקאָוויניק שלייפערן, וועלכער האָט זיי געזאָגט: „וואָס זאָל מען טאָן,
אז דאָס מיניסטעריום גיט ניט קיין געלט?" האָט עמיצער פון די ארבעטער
געענטפערט: „פארוואָס זשע אסיגנירן זיי זיך געוגנדיקע מיטלען נאָר אונדז
האלטן זיי האלב־הונגעריק?". דעמ 10־טן יול האָבן די ארבעטער געהאט
א שמועס מיטן וועג־נאטשאלניק, וואָס איז געקומען צו פאָרן. זיי האָבן צו
זייערע פאָדערונגען נאָכ צוגעגעבן פאָלגנדיקע: 1) די טאריפן זאָלן באשטימען
ניט די מײַסטערס, לויט זייער אייגענעם ווילן, נאָר לויט א קעגנזײַטיקער פארשטענ־
דיקונג פון דער אדמיניסטראציע פון די וואַרשטאטן מיט די עלטערע ארבעטער,
לויט די קלאָלים, וואָס זײַנען אָפּגעדרוקט אינ די ארבעטער־ביכלעך; 2) אז די אר־
בעטער, וואָס וועלן קראנק, זאָל ארויסגעגעבן וועלן א פולער טאָג־לוין,
ווי עס האָט זיך פריער פּראקטיקירט. דער נאטשאלניק האָט געענטפערט, אז
ער וועט זען, כאָטש ער האָט גלײַכ צוגעגעבן, אז דער וועג קאָן זיך באגיי־
א גאנצן זומער אָן ארבעטער.

אינ שטאָט איז דערקלערט געוואָרן קריג־צושטאנד; פון באָברויסק איז ארויסג־
רופן געוואָרן מיליטער; דעמ 11־טן זײַנען איבערן שטאָט אויסגעקלעפּט געוואָרן
מעלדונגען, אז די ארבעטער וועלן זיך רעכענען פאר אָפּגעזאָגטע, אויב זיי

וועלן ניט אריסגייַן דעם 14-טן צו דער ארבעט. דאָס האָט געהאט א וויכקונג אפ די ארבעטער. עס האָבן זיך אָנגעהויבן וואקלונגען, צווישן די שטרייקער האָט זיך באוויזן א גרופּע, וואָס איז געשטאנען פאר דעם, מע זאָל אָנהייבן ארבעטן. כאָטש די דאָזיקע גרופּע איז געווען אן אומבאדייטנדיקע, האָט זי דאָך ארײַנגעטראָגן א מיינונג-פארשיידנהייט צווישן די שטרייקער, אלע האָבן אָנגעהויבן טראכטן וועגן צוטרעטן ארבעטן. דער פארבאנד, וועלכער האָט אינ יענער צייט שוואך פונקציאָנירט, האָט ניט אונטערגעהאלטן אינ א ענוגדיקער מאָס די וואקלדיקע ארבעטער. אפ דער פארזאמלונג, וואָס איז פאָרגעקומען, וווּ עס זײַנען געווען 300 מענטשן, איז דאָך באשלאָסן געווארן ניט ארבעטן אונ לאָזן אינ גאנג אן אָבסטרוקציע; פאנאנדערשטעלן מענטשן אינ 15 ערטער, וועלכע דארפן ניט דערלאָזן קיינעם צו דער ארבעט. אפ דער פארזאמלונג איז, ווי עס ווײַזט אויס, געווען א פראָוואָקאטער, וויַל אפ מאָרגן זײַנען די אלע פאָסטנס געווען פארנומען מיט סאָלדאטן. דאָס האָט אינגאנצן אָפּגעשוואכט די ארבע-טער, וועלכע זײַנען אפן צווייטן טאָג אלע אוועק צו דער ארבעט. דער פאר-באנד האָט מיט א נאכט פּריער אריסגעלאָזן א פראָקלאמאציע, נאָר זיי זײַנען אראָפּגעריסן געווארן פון דער פאָליצייַ פריער, איידער זיי זײַנען אריינגעפאלן צו די ארבעטער אינ די הענט. איינ ארבעטער-קווארטאל, וואָס האָט געלייענט די פראָקלאמאציעס, איז דעם טאָג ניט אריס צו דער ארבעט. דער שטרייק איז אפ אזא אופן פארשפּילט געווארן, צוליב זײַן ניט אָרגאניזירטקײַט. אינ א שטיקל צײַט ארום זײַנען אינ אייניקע צעכן געהעכערט געווארן די טאריפן, מע האָט אָנגעהויבן אָנשטענדיקער זיך באגיין מיט די ארבעטער (אָנעמ טרא-דיציאָנעלן זידלעג זיך אינ דער מאמען אריין). דער פארבאנד האָט אריסגעלאָזן צוויי פראָקלאמאציעס, וועלכע האָבן זיי דערקלערט די אורזאכ פונעם פארשפּילן דעם שטרייק אונ האָבן זיי גערופן צו פארייניקן אונ אָרגאניזירן זיך. אינגיכ זײַנען אריסגעלאָזן געווארן פראָקלאמאציעס צו די האנטווערקער אינ יידיש; אינ איינער פון זיי זײַנען זיי גערופן געווארן אריסצוטרעטן אינ אלע צעכן מיט דער פאָדערונג פון א 12־שאָיקן ארבעט-טאָג, דערקלערנדיק זיי, אז דער דאָזיקער ארבעט־טאָג איז נאָרמירט געווארן דורכן האנטווערקערישן אוסטאוו אונ זיי האָבן אפ אזא אויפן א געוצלעכן מאָטיוו פאר זייערע פאָדערונגען.

אינ אוגוסט כוידעש איז אינ 5 וואָרשטאט פאָרגעקומען א שטרייק פון די שנײַדער, זיי האָבן געפאָדערט העכערן דעם ארבעטלוין. 5 מענטשן האָט מען צוגענומען אינ דער פאָליצייַ, וווּ דער פאָליצמייסטער האָט זיך דערלויבט א פולשטענדיקע געמיינהייט, ער האָט אראָפּגעלאָזן א פאטש אן ארבעטער דערפאר, וויַל מע האָט בא אים געפונען אן אלטן ביכל פון „רוסקאיא מיסל". אינ צוזאמענהאנג מיט דעם זײַנען אריסגעלאָזן געווארן פראָקלאמאציעס. דער שטרייק איז אפ א העלפט געווונען געווארן.

אינ הארבסט, פאר די יידישע יאָנטויווים, וועלכע רעכענען זיך פאר א סעזאָן-צײַט, האָבן פארשטרייקט די שנײַדער אינ 11 וואָרשטאטן, א מענטשן 40, אונ גלײַכצײַטיק קימאט דער גאנצער סטאָליער־צעך. אלס סיבה פון שטרייק האָט געדינט פאָלגדיקער אומשטאנד: אזוי ווי עס פלעגט אויסגעקומען צו ארבעטן ביז 9 אָוונט, אונ דער טאָג ענדיקט זיך שוין 7 אזייגער, פלעגט אויסקומען א פאָר שאָ ארבעטן פאר פּייַער; די ארבעטער האָבן באשלאָסן אופהערן ארבעטן אינאָוונט אונ דאָס האָט אריסגערופן דעם שטרייק.

דער שטרײַק האָט געדויערט דרײַ וואָכן, איז רעזולטאט האָט זיך איינגעשטעלט אן ארבעט-טאָג פאר די שניידער ביז 7 אז.; פאר די סטאָליערס ביז 8 אָוונט. דער דאָזיקער אומבאדײַטנדיקער זיג האָט אָבער געהאט די באדײַטונג, וואָס אונטערן איינפלוס פונעם איינגעשטעלטן ארבעט-טאָג איז די דאָזיקע פאכן, האָבן ארבעטער אויך פון אנדערע פאכן אָנגעהויבן פאָדערן עס זאָל נאָרמירט ווערן זייער ארבעט, אוו איז רעזולטאט איז איצט אין אלע פאכן איינגעשטעלט באזונדער אן ארבעט־טאָג פון 13 שאָ. ד. ה. פון 8 אינדערפרי ביז 9 אָוונט.

דער האָמלער קאָמיטעט פון דער רוסלענדישער סאָציאל־דעמאָקראטישער ארבעטער־פארטיי, „וועלכער האָט ווײַטער פאָרגעזעצט עקזיסטירן, ניט גע־קוקט ניט אפ די אונטערזוכונגען, ניט אפ די ארעסטן, אפ דער גאנצער וואכ־זאמקײַט פון זשאנדארמסקעם פאָדפאָלקאָוויניק, אפ דער איבערגעבנקײַט אוו פליַיס פון זײַנע שפיאָנען, אוו האָט ניט נאָר באומרויקט די אָרטיקע זשאנדארמעריע, נאָר האָט אפילע אָנגעהויבן באומרויקן פעטערבורג". „וואָס איז עס פאר א געהיימער קאָמיטעט, וועלכן מע קען בעשומויפן ניט אויס־וואָרצלען?" איבערהויפט האָט געארגערט אינ פעטערבורג דאָס, וואָס האָמלער פלעגן זײַן אינ דער צאָל ארעסטירטע אינ זייער אסאכ שטעט, עפעס א ווי־געלע פון דער רעוואָליוציע.

עס איז באשלאָסן געוואָרן פארניכטן דעם קאָמיטעט. צוליב דעם איז אהער אָנגעקומען זובאטאָוס א געהילפ מיט א גאנצער כאָפטע שפיאָנען אוו, געהיים פון וולאסיעווו גופע (דער זשאנדארמסקער פאָדפאָלקאָוויניק), האָט ער ארגאניזירט ארעסטן אוו אונטערזוכונגען. אינ דער נאכט אפן 1-טן אָק־טיאבער זײַנען דורכגעפירט געוואָרן בא 80 אונטערזוכונגען אוו 22 ארעסטן, קימאט אלע ארעסטירטע זײַנען געווען ארבעטער. צוליב דער דאָזיקער גע־שעניש זײַנען ארויסגעלאָזן געוואָרן פראָקלאמאציעס דורכן קאָמיטעט, וועלכן מע האָט באשלאָסן פארניכטן אוו וועלכער האָט, ווי עס ווײַזט אויס, ווײַטער עקזיסטירט. זובאטאָוס געהילפ איז אזוי אוועקגעפאָרן מיט גאָרניט, איבערלאָזנדיק וולאסיעווו א געהילפ.

פון דער דאָזיקער צײַט אָן ווערט די באוועגונג זייער איינגעשטילט אוו נעמט אָן א באשיידענעם פארנעם. די פראָפאגאנדע־קרײַזלעך הערן אינ־גאנצן אופ עקזיסטירן, ווען פארנעמונגען מיט ארבעטער הערט מען גאָרניט, עס ווערט בלויז געפירט א שטילע עקאָנאָמישע אגיטאציע, אוו דאָס אויך ניט אינ אן אינטענסיווער פאָרמע, פאר דער גאנצער צײַט איז ניטאָ קיין איין שטרײַק, וואָס זאָל פארדינען אופמערקזאמקײַט.

פארוואָס זשע קומט עס פאָר? די הויפט סיבע איז אינ דעם, וואָס עס פעלן געוגנדיקע אינטעליגענטע קויכעס אוו פאָרגעשריטענע ארבעטער, ווײַל דאָס פאָרגעשריטענע, וואָס איז דאָ פאראן, שטרעבט פערזענלעך אינ די צענ־טערס; דער צופלוס ווידער פון נײַע אינטעליגענטע קויכעס איז צוליב דער זעלבער סיבע, צוליבן צײַען זיך פון די ניט גרויסע שטעט צום צענטער, זייער א קלײנער; טיילווײַז האָט געהאט א באדײַטונג אויך דאָס, וואָס דער אינ־דוסטריעלער קריזיס, וועלכן רוסלאנד לעבט איבער האיאָר, האָט זיך אָפגע־שפיגלט אויך אינ אונדזער שטאָט, טיילווײַז, קען זײַן איז די באוועגונג אָפ־געשוואכט געוואָרן אויך דערפאר, וואָס די האנטווערקערישע באוועגונג, דער־

גרייכנדיק א געוויסע פאנאנדערבלִיונג, א געוויסנ גרענעצ פונ עקאָ־נאָמישנ באוווסטזײַנ פונ דער מאסע אונ פּאָליטישנ פארשטיינ דורכ זײַנ מער פאָרגעשריטענעמ טייל, שטעלט זיכ אָפּ אונ באוועגט זיכ ניט ווײַטער צוליב עפּעס פאטאלע סיבעס, וואָס ליגנ אינ דעמ כאראקטער גופע פונעמ האנטווערק, אונ דאָרט, ווו די באוועגונג גייט ניט פאָרויס, גייט זי צוריק. אזוי איז געוועג אינ אסאכ ייִדישע שטעט, ווו עס האָט אנ אויבערהאנט די האנטווערקערישע באוועגונג, אזוי איז אויכ בא אונדז. איבעריקנס טאָר מענ ניט באשטיינ אפ דער לעצטער סיבע, ווײַל דאָס איז שוינ שײַעכ צו אלגעמיינע פראגעס אונ האנאָכעס, וועלכע קענענ ניט געלייזט ווערנ אינעמ דאָזיקנ באשיידענעמ אי־בערזיכט פונ אונדזער באוועגונג.

אינ אלגעמיינ קענ מענ זאָגנ, אז די באוועגונג האָט געלאָזנ טיפע וואָרצלענ אינ דער מאסע, זי איז אינגאנצנ קימאט עקאָנאָמיש באוווסטזיניק, א גרויסער טייל איז אויכ פּאָליטיש באוווסטזיניק, פאראנ אויכ אייניקע, די מער פאָרגע־שריטענע פאָרשטייער אירע, וועלכע מע קענ, לויט די איבערצײַגונגענ, בא וועלכע זיי האלטנ זיכ, אָנרופנ איבערגעצײַגטע סאָציִאליסטנ. ווי וועט אויס־זענ אונדזער ווײַטערדיקע באוועגונג צווישנ די האנטווערקער — וועט בא־ווײַזנ די צוקונפט.

וועגנ דער אײַזנבאנ־באוועגונג קענ מענ דאָס ניט זאָגנ; זי האָט ניט קיינ קעגנווארט, ניט קיינ פארגאגנענהײַט, נאָר א צוקונפט אונ א גלענצנדיקע צו־קונפט, דערפאר ווײַל דער באָדנ איז א גענוג רײַכער. דאָס אלגעמיינע פאלנ פונ דער באוועגונג האָט זיכ אָפּגעשפּיגלט אפ דעמ; די מאסנ אײַזנבאנ־ארבע־טער ווערנ אינגאנצנ איצט ניט אָנגערירט, אָבער דערפאר איז ארויסגערוקט געוואָרנ א נישקאָשעדיקע צאָל ארבעטער פולשטענדיק באוווסטזיניקע, וועלכע קע־נענ בא א מער טעטיקער ארבעט אינ די ווארשטאטנ דינענ אלס גוטע אגיטאטערס פאר דער מאסע, קענענ זײַנ די ערשטע העלע פונקענ, וועלכע וועלנ אָנצינדנ אלצ, זאָל נאָר דער ווינט פונ דער אָרגאניזאציע שטארקער א בלאָז געטאָנ.

די אָרגאניזאציע האָט איצט צוליב טאקטישע טײַמימ אָפּגעשטעלט אווײַלע איר אָפענעמ קאמפ אונ ארבעט שטיל. אָרגאניזירטע ארבעטער ווערט איצט אָנגע־ציילט 350 מענטשנ קעגנ די 420—430 אינ פאָריקנ יאָר; קימאט 40% פונ דער גאנצער צאָל באשעפטיקטע אינ האנטווערק געפינענ זיכ אינ דער אָרגא־ניזאציע.

די לעצטע צײַט האָט זיכ די האָמלער אָרגאניזאציע פארייניקט צומ ייִדישנ „בונד" אונ איצט עקזיסטירט דאָ אָפיציִעל א „קאָמיטעט פונ דער אלרוסלענ־דישער סאָציִאל־דעמאָקראטישער ארבעטער־פארטיי", ניט געקוקט אפ אלע בא־מיִונגענ פונ זובאטאָוונ.

לאָמיר איצט ווארפנ א רעטראָספּעקטיוונ בליק אפ דער לאגע פונ די ארבעטער אונ א קוק טאָנ אפ וויפל עס איז דע־פאקטאָ פארבע־סערט געוואָרנ זייער לאגע אונטער דער ווירקונג פונ דער באוועגונג. די פאר־בעסערונג פונ דער לאגע האָט געקענט זײַנ לויט צוויי פונקטנ: העכערונג פונ דעמ געצאָלט אונ פארקלענערונג פונ דער ארבעט־צײַט. דער געצאָלט איז געהעכערט: בא די שנײַדער אפ 30%, פאר די שטיק־ארבעטער—35—40 פּראָצענט; בא די סטאָליארעס: שטיק־ארבעט איז אינגאנצנ אָפּגעשאפט; די, וואָס ארבעטנ פונ וואָכ, איז געהעכערט געוואָרנ אפ 50% קעגנ דעמ פריִערדיקנ; יאָר־ארבעטער

זײַנען איצט קימאט ניטאָ. בא די שנײַדער איז דער געצאָלט געבליבן דער זעלבער, דערפאר ווײַל בא זיי איז קיין פראקטישער קאמפ ניט געווען, נאָר צוליב דעם אלגעמיינעם שטראָם איז זייער ארבעט־טאָג, וואָס האָט געדויערט פון 8 אינדערפרי ביז 12 באנאכט, און דאָנערשטיק ביז פארטאָג, פארקלענערט געוואָרן פון 8 אינדערפרי ביז 9—10 אינאָוונט מיט איין שאָ אן איבערײַס אפ מיטיק; בא די שוסטער — די שטיק-ארבעטער האָט מען געהעכערט דעם געצאָלט ביז 15%, די יאָר-ארבעטער אפ 30%—40%. בא די שליאָסערס איז דער געצאָלט געהעכערט געוואָרן קימאט אפ 50%.

דער ארבעט-טאָג האָט פאָלגדיקע ענדערונגען: בא די שנײַדער, אָנשטאָט די פריִערדיקע 16—17 שאָ, איצט 14—15 שאָ; בא די סטאָליארעס, אָנשטאָט די פריִערדיקע 17 שאָ, פון 5 פארטאָג ביז 10 אָוונט, איצט — זומער פון 6 אינדערפרי ביז 9 אין אָוונט, ווינטער — פון 7 אינדערפרי ביז 8 אינאָוונט; בא די שוסטער — פון 6 אינדערפרי ביז 9 אינאָוונט, אָנשטאָט די פריִערדיקע 18 שאָ, בא די שליאָסערס — א 14-שאָיִקער ארבעט־טאָג. אן איבערײַס אפ מיטיק ווערט געגעבן קימאט אין אלע פאכן.

א פארבעסערונג איז אויכ פאָרגעקומען אין דער אלגעמיינער באציִונג פון די באלעבאטים צו די ארבעטער: מע צאָלט פינקטלעכער, מע באגייט זיכ אָנ-שטענדיקער, מע זאָגט ניט אָפ ווי וועמען עס פאלט אײַן.

דער איבערזיכט איז פארענדיקט. אפ וויפל מיר האָבן געקענט, האָבן מיר דערוויזן ווי עס האָט זיכ שטופנווײַז אנטוויקלט און געפעסטיקט דער בא־וווסטזײַן פון די אינטעליגענטן און צוזאמען מיט דעם די ארבעטער-באוועגונג, ביז וואנען זי האָט זיכ געשטארקט און אנטוויקלט, האָט אָנגענומען די איצ-טיקע פאָרמע אירע. עס פלעגט אָנקומען שווער, עס איז זיכ ניט באגאנ-גען אָן קאָרבאָנעס. אָבער וואָס קען מען טאָן, אזוי איז דער אלגעמיינער אנטוויקלונג-געזעצ. אומזיסט ווערט קיין זאכ ניט געגעבן. דער גוירל פאר-לאנט אויסקויפ־קאָרבאָנעס.

מיטן אָריגינאל ריכטיק: פון באזונדערן זשאנדארמען-קאָרפוס

פאָדפאָלקאָווניק וולאסאָוו.

(ארכיוו פון „רעוואָליוציע און אויסערלעכער פאָליטיק").

פּראָלעטאריער פון אלע לענדער פארייניקט זיכ!

סטאטוט

פון דעם האָמלער האנטווערקערישן ארבעטער-פאריין.

אויסגאבע פון דעם האָמלער קאָמיטעט פון דער רוס-
לענדישער סאָציִאל-דעמאָקראטישער ארבעטער פּארטיי.

1. מיר, ארבעטער-געזעלן פון אלע האָמלער האנטווערקערישע ווארשטאטן, פארייניקן זיכ אין איין פעסטן פארבאנד צו קעמפן מיט אונדזערע עק־ספּלואטאטערן-באלעבאטים פאר דער פארבעסערונג פון אונדזער עקאָ-נאָמישער לאגע אונ צו קעמפן מיט דער זעלבסטהערשערישער רעגירונג פאר דער פּאָליטישער פרייהייט פון די ארבעטער־מאסן.

אונטער פּאָליטישער פרייהייט ווערט פארשטאנען: פרייהייט פון פאריי-נען, פארזאמלונגען, קאסעס, שטרייקן, פּרעסע אונ צו באנוצן זיכ מיטן רעכט צו וויילן פארטרעטער אין פּארלאמענט.

2. אונדזער האָמלער פאריין איז ניט קיין באזונדערע זעלבשטענדיקע גרופּע, נאָר ניט מער, ווי אן אָרטיקע אָפּטיילונג פון דער רוסלענדישער סאָ-ציִאל-דעמאָקראטישער ארבעטער-פּארטיי, וואָס האָט זיכ אויסגעבילדעט פון אלע קאמפ־פארבאנדן אין רוסלאנד פרילינג 1898 יאָר.

3. אונדזער פאריין איז מעכויעוו אונטערצוווארפן זיכ די באשלוסן, וואָס ווערן אָנגענומען אפ די פארטרעטער-צוזאמענפאָרן פון דער רוסלען-דישער סאָציִאל-דעמאָקראטישער ארבעטער-פּארטיי.

4. אין דער שפּיצ פון אונדזער פאריין שטייט דער האָמלער קאָמיטעט פון דער רוסלענדישער-סאָציִאל-דעמאָקראטישער פּארטיי, וואָס איז גע-שאפן געוואָרן אין העסקעם מיט דער באשטימונג פון דעם פארטרע-טונג־צוזאמענפאָר פון 1898 יאָר.

5. פּונקט אזוי, ווי די באשלוסן פון דעם קאָנגרעס פון דער פּארטיי זיינען אָבליגאטאָריש פאר אלע פאריינען אין רוסלאנד, אזוי זיינען אויכ די באשלוסן פונעם אָרטיקן קאָמיטעט אָבליגאטאָריש פאר אלע מיטגלידער פון אונדזער פאריין.

6. אפ דעם קאָמיטעט ווערן ארופגעלייגט די פליכטן: צו רעגולירן די אר־
בעטער־ארגאניזאציע, צושטעלן אומלעגאל ליטעראטור, מיטהעלפן
אויסצוארבעטן דעם זעלבסטבאוווסטזיין בא די ארבעטער, איינאָרדענען,
אפ וויפל דאָס איז מעגלעך, קריזן פאר זעלבסט־אנטוויקלונג אונ ד. גל.

7. נאָר דער קאָמיטעט פון דער פארטיי האָט דאָס רעכט צו באשטימען
שטרייקן, צו באשטימען די איינאָרדענונג פון אגיטאציע־פארזאמלונגען
אונ פייערונגען, די פייערונג פון ערשטן מיי אונ ד. גל.

8. אינ דער קאָמפעטענץ פונעם קאָמיטעט גייט ארײַן אויך דער שטרייק־
פאָנד, פונוואנען עס ווערט ארויסגעגעבן די ארבעטער, וואָס נייטיקן
זיך, מיטלען אינ דער צייט פון א שטרייק.

9. דער שטרייק־פאָנד ווערט צונויפגעשטעלט פון אָבליגאטעריש צאָלונגען
פון די ארבעטער גופא לויט זייערע מעגלעכקייטן נאָר, וואָס ווערן
געזאמלט פון צייט צו צייט, אונ פון אראָפגעראכענטע פראָצענטן פון
די האכנאָסעס פונעם קאפיטאל פון דער פארטיי.

10. די ארבעטער האָבן דאָס רעכט מיטן העסקעם פון קאָמיטעט פון דער
פארטיי איינצוואָרדענען לאָטעריעס אונ אָוונטן לעטויוועס דעם שטרייק־
פאָנד.

11. די באשלוסן פונעם קאָמיטעט ווערן געמעלדעט דורך פראָקלאמאציעס
אונ מונדלעך.

12. אפ יעדער מיטגליד פון דער אָרגאניזאציע ווערט ארופגעלייגט די פליכט
צוצוזיען נייע מיטגלידער אינ דער אָרגאניזאציע, פארשפרייטן ליטע־
ראטור, איבערגעבן ענויע יעדיעס פון דעם אייגענעם ווארשטאט אזוי,
אז זיי זאָלן אומבאדינגט דערגיין צום קאָמיטעט פון דער פארטיי, אָנ־
שליסן זיך צו א שטרייק אינ דעם אייגענעם צעכ אונ מיטהעלפן שטרייקן
אינ אנדערע צעכן, פינקטלעך אויספילן אלע פאָדערונגען פונעם קאָמיטעט,
וואָס ווערן צו אים געשטעלט, איך קיין פאל ניט איבערגעבן פרעמדע
אונ זייטיקע מענטשן די סוידעס פון דער אָרגאניזאציע אונ פארשפרייטן
נאָר אזעלכע באשטימונגען פונעם קאָמיטעט, וואָס ער האָט דערלויבט
צו פארעפנטלעכן.

האָמלער קאָמיטעט פון דער רוסלענדישער
סאָציאל־דעמאָקראטישער ארבעטער־פארטיי.

מיטן אָריגינאל ריכטיק: פון דעם באזונדערן זשאנדארמען־קאָרפוס,
פאָדפאָלקאָווניק ו ל א ס אָ ו ו.

(ארכיוו פון „רעוואָליוציע אונ אויסערלעכער פאָליטיק").

די פאברעכערישע פּראָפּאגאנדע צווישן די ארבעטער און דאָס פארשפּרייטן צווישן זיי פארברעכערישע אופרופן

געהילפ־שעפ
פון מאָלעווער
גובערניאַלער
זשאנדארמערישער פארוואלטונג
אין
האָמלער, ראָהאטשאָווער
און ביכאָווער אויעזדן.

8־טער יול, 1900 יאָר.
נומ. 640
שט. האָמעל

זײַן האָכגעבורט
לעאָניד אלעקסאנדראָוויטש ראטאיעוו

גנעדיקער הער לעאָניד אלעקסאנדראָוויטש!

פון די יעדיעס, וועלכע עס שטעלט מיר צו פעריאָדיש מײַן געהיימער מיטארבעטער, ווײַזט זיך ארויס, אז אפ צו פירן אן אנטירעגירונג־פּראָפּאגאנדע אין דער סוויווע פון ארבעטער־קלאס דורך פארשפּרייטן צווישן זיי אומלעגאלע ליטעראטור, העקטאָגראפירטע פּראָקלאמאציעס, דאָס זעלבע אויך דורך מינדלעכע שמועסן, עקזיסטירט אין דער שטאָט האָמעל אויך איצט אומגעזעצלעכע געזעלשאפטן, וועלכע רופן זיך אָן קאָמיטעטן.

אין דער שפּיצ פון די דאָזיקע געזעלשאפטן שטייט דער אזויגערופענער „האָמלער צענטראל־קאָמיטעט", וועלכן ס'איז איבערגעגעבן די העכסטע אָנפירנדיקע ראָליע און באשליסנדיקע שטימרעכט אין אלע וויכטיקע פראגן. אויסער דעם האָט אפ זיך דער צענטראל־קאָמיטעט די פליכט צו זאָרגן וועגן באקומען די נייטיקע צאָל אומלעגאלע ליטעראטור, אײַנהיטן זי און ווי געהעריק פארשפּרייטן צווישן די ארבעטער. מיטגלידער פון דעם דאָזיקן קאָמיטעט זײַנען די אײַנוווינער פון שטאָט האָמעל: 1. יאָפע ראסיע — ראיסע בערקאָוו־באָריסאָווס, וועלכע איז אונטערגעזוכט געוואָרן בייס דער ליקווידאציע אין דער נאכט אפן 2־טן אָקטיאבער 1899 יאָר; 2. נעכאמקין יאנקל באָרוכס, וועלכער פארנעמט זיך מיט געבן לעקציעס אין פריוואטע ייִדישע הײַזער; 3. גינזבורג שמערקע יאנקלס — א לײַבלעכער ברודער פון דער געזוכטער מאריע לויטן מאן האלפּערין און פון ראסיע ראָזאליע לויטן מאן זאלקינד, וועלכע געפינט זיך אין דער שטאָט האָמעל אונטער געהיימער אופזיכט; 4. כײַקל א סטאָליער־ארבעטער (פאמיליע און פאָטערס נאָמען ניט פעסטגעשטעלט).

פון דער צווייטער העלפט מײַ כוידעש האיאָר איז אין דער צאָל קאָמיטעט־מיטגלידער אופגענומען געוואָרן דער אָנגעקומענער אין שטאָט האָמעל קאנאָניר פון דער 5־טער באטארייע 25־טער ארטילעריע־בריגאדע אלטער־זאלמען ביניאָמינס דראפּקין, וועלכער איז אין קרעמענטשוג צוגעצויגן געוואָרן אלס באשולדיקטער אין מעלוכע־פארברעכן, וואָס איז פאָרויסגעזען דורכן 2־טן טייל פון 251 ב. געזעצן־קאָדעקס וועגן שטראָפן, און וועלכער איז דעם 23־טן פעוראל האיאָר, לויט דער פאראָרדענונג פון פּאָליציי־דעפּארטאמענט אפ צו באפרײַען פון אונטער דער וואַכ; אונטערגעוואָרפן אפ ווײַטער ביזן לייזן זײַן איניען דעם אופזיכט פון מיליטער־שעפ, און איז דעם 12־טן מײַ אָפּגעלאָזן געוואָרן אהיים צוליב קראנקײַט אפ צו פאריכטן זײַן געזונט אפ איין יאָר.

דער דאָזיקער דראפּקין האָט באלד נאָכ זײַן אָנקומען אין האָמעל באוויזן צו ארײַנגיין אין קרײַזל און, פארדינענדיק דעם פולן צוטרוי, באוויזן צו זײַן אפ די פארזאמלונגען פון צענטראל־

---

* ווי ס'איז באוווסט, האָט זיך דער האָמלער קאָמיטעט ניט גערופן צענטראלער; אלס צענטראל־קאָמיטעט ווערט ער באצייכנט בלויז אין די פּאָליצייִשע דאָקומענטן. ר ע ד.

קאָמיטעט, ווו ער האָט געהאלטן זייער אסאכ רעדעס, אופווייַזנדיק די גאנצע שוואכקייַט פון דער האָמלער אָרגאניזאציע, ארויסגעזאָגט זייערע מיינונגען און דערלאנגט פּראָיעקן וועגן אויסבעסערן און ברענגען זי אין אָרדענונג, ביקלאל האָט ער אין א זייער קורצער צייַט פארשטאנען צו ארויסרופן צו זיכ די צוגעלאָזנקייַט פון קאָמיטעט און ווערן אין אים אן אווטאָריטעט, אדאנק וואָס ס'איז אייַנשטימיק באשלאָסן געוואָרן אָנטרויען דראפּקינען, אלס א פולקומ־דערפארענעם מענטשן, די הויפּט-אָנפירונג און צו פאראָרדענען מיט אלע איניאָנים פון צענטראל־קאָמיטעט.

אויסער דעם האָט אלטער דראפּקין, אלס אן אויסערגעוויינלעכ־ענערגישער און טיכטיקער סאָ־ציאל-דעמאָקראט, צוגעזאָגט דעם קאָמיטעט, אז ער וועט אָנעמען אלע מיטלען אפ אריינצודרינגען, מיטן צוועק צוצוגרייטן א באָדן פאר זייַן טעטיקייַט, אין דער ארבעטער-סוויווע פון דער שוועבע-לעכ-פאבריק, וועלכע געפינט זיכ אין פאָרשטאָט פון שט. האָמעל—בעליצע, וווהין ער איז ווירקלעכ געקומען צופאָרן פון האָמעל קלוימערשט אפ דאטשע.

אויסער דעם צענטראל־קאָמיטעט עקזיסטירן אין האָמעל נאָכ צוויי, וועלכע זייַנען אָפּהענגיק פונעם ערשטן—אן „אָרטיקער קאָמיטעט", וועלכער ווערט צוזאמענגעשטעלט פון פאָרשטייער פון יעדן צעכ, און א „פעדאראטיווער קאָמיטעט"—פון פאָרשטייער פון יעדער ווארשטאט. די מיטגלידער פון די דאָזיקע קאָמיטעטן זייַנען ניט באוווסט.

לויט דער פאראָרדענונג פון צענטראל־קאָמיטעט דארפן די מיטגלידער פון אלע האָמלער קאָ־מיטעטן האלטן זיכ אין דער גרעסטער פאָרזיכטיקייַט, קעדיי ניט געבן קיין גרונט אפ צו אופדעקן אָדער ווארפן א פארדאכט אפ וועמען ס'איז פון זיי, אז זיי האָבן א שייַכעס צו דער פאר־ברעכערישער טעטיקייַט. צוליב דעם האָט דער צענטראל־קאָמיטעט אפ איינער פון די פארזאמלונגען באשלאָסן: 1) קיינער זאָל ניט לאָזן בא זיכ אפן קווארטיר קיין אומלעגאלע אויסגאבעס שפּעטער פון 10 אזייגער אינאָוונט, און אז קיין שום סכאָדקעס, וועלכע ווערן אייַנגעאָרדנט אפ קווארטירן, זאָלן ניט געדויערן שפּעטער פון דער דאָזיקער צייַט, ווייַל עס זייַנען נאָכ ניט געווען קיין פאלן, עס זאָלן פאָרקומען אונטערזוכונגען פריִער פון 11 אזייגער אינאָוונט; 2) אז סייַ קאָמיטעט־מיטגלידער און סייַ אויכ אנדערע פּערזאָנען, וועלכע האָבן א שייַכעס צו זייער טעטיקייַט, זאָלן באמ טרעפן זיכ אין גאס ניט נאָר ניט אָפּשטעלן זיכ ריידן, נאָר אפילע ניט באגריסן זיכ איינס מיט די אנדערע, ווי זיי וואָלטן אינגאנצן ניט זייַן באקאנט צווישן זיכ.

אין רעשוס פון האָמלער צענטראל-קאָמיטעט געפינט זיכ א ביבליִאָטעק אָדער, ריכטיקער, ניט קיין גרויסער סקלאד פון אומלעגאלער ליטעראטור, וועלכע איז באשטימט אפ צו באקאָנען מיט איר די ארבעטער; לויט אלטער דראפּקינס פאָרשלאָג איז דער סקלאד אין די 20-טע דאטעס פון יון הייַנטיקס יאָר פלייַסיק דורכגעקאָנטראלירט געוואָרן און ס'איז צוזאמענגעשטעלט געוואָרן דער דאָ בייַגעלייגטער קאטאלאָג פון אלע אויסגאבעס, וועלכע האָבן זיכ אפ אים געפונען. דערבייַ איז בא־שלאָסן געוואָרן: לאָזן אפן סקלאד צו 1-2 עקזעמפּליארן פון יעדער אויסגאבע, די איבעריקע אָבער פארשפּרייטן צווישן ארבעטער, וואָס ס'איז אויסגעפילט געוואָרן...

... פארוואלטן מיט דעם דאָזיקן סקלאד און אָפּהיטן אים—איז ארופגעלייגט געוואָרן אפ אן אָנפארטרויטער פּערזאָן, וועלכע איז אויסגעוויילט געוואָרן דורכן קאָמיטעט, עפּעס אפ איינעם א מענדל לייזערס מארשאָוו, וועלכער האָט, אגעוו, וועגן קאָמיטעט זייער א נעפּלדיקן באגריפ, קאָן נאָר איין כייַקלען און דאָס אויכ דערפאר, וואָס דער לעצטער שטעלט צו אין סקלאד אומלעגאלע ליטעראטור, וועלכע ווערט דערהאלטן אין האָמעל דורכ כייַקלס פארמיטלונג—רוסישע אויסגאבעס פון קיִעוו, אויסלענדישע פון בערלין פון דעם געוועזענעם סטודענט פון יוריעווער אוניווערסיטעט פּעטער וולאדימיראָוו קארפּאָוויטשן, וועגן וועלכן איכ האָב געהאט די ערע צו מיטיילן דעם פּאָלי־ציי־דעפּארטאמענט דעם 14־טן מארט 1900 י. מיטן נומ. 297. לויט מייַן פּערזענלעכער פלייַסיקער און פולשטענדיק געהיימער רעוויזיע אין האָמלער פּאָטשט-טעלעגראפ־קאָנטאָר פון דערהאלטענע און אוועק־געשיקטע ביכער, איז פעסטגעשטעלט, אז אפ כייַקלס נאָמען איז ניט צוגעשיקט געוואָרן ניט נאָר פון קיִעוו אָדער בערלין, נאָר אין אלגעמיין פון ערגעצ ניט קיין איין פּאקעט. די דאָזיקע אומשטאנדן גיבן דעם פולן גרונט צו מעשאער זייַן, אז די דאָזיקע פּאקעטן פאר כייַקלען ווערן אדרעסירט ניט אים פּערזענלעכ, אָדער זיי ווערן אינגאנצן ניט איבערגעשיקט דורכ פּאָטשט.

אפ צו ארויסגעבן פון סקלאד ביכער, צוליב זייַן וואָס מעגלעכ מער פאָרזיכטיק, ווערט פּראקטיקירט פאָלגנדיקע אָרדענונג: בייס ס'איז נייטיק צו באקומען פון סקלאד א געוויסע אויסגאבע מעלדעט דער קאָמיטעט וועגן דעם כייַקלען אָדער ער שיקט צו דעם פארוואלטער מיטן סקלאד אן אָנפארטרויטע פּערזאָן, דערבייַ ווערט דער לעצטער, אלס באווייַז, אז די פאָדערונג שטאמט ווירקלעכ פון קאָמיטעט, מיטגעטיילט א פּאראָל, וואָס איז אויכ באוווסט דעם פארוואלטער: „ער איז שוין

ניטאָ", אָנ וואָס דאָס בוכ וועט דער לעצטער בעשומויפנ ניט ארויסגעגעבנ ווערנ. דער פארוואלטער דערקלערט, אז דאָס געפאָדערטע וועט איבערגעבנ ווערנ דורכ כייַקלענ, אָדער ער באשטימט דעמ געקומענעמ א צייַט אונ באגעגנ־אָרט אפ צומ איבערגעבנ דאָס בוכ. מערסטנטייל ווו ניט איז אפנ גאס, אפנ בולוואר. נאָר בעשומויפנ ניט בא זיכ אפנ קווארטיר, אונ אפנ סקלאד געוויס ניט, ווייַל זייַנ אָרט איז אבסאָליוט קיינעמ פונ די קאָמיטעט־מיטגלידער ניט באוווסט.

קעדיי צו אָפהיטנ די מעגלעכסטע פאָרזיכטיקייַט אונ קעדיי צו אויסמייַדנ די באאָבאכטונג, וועלכע ס'קענ זייַנ מיצאד די געהיימע אגענטנ פונ דער רעגירונג אונ אויכ קעדיי צו אופהיטנ די אומלעגאלע ליטעראטור, איז לויט אלטער דראפקינס פאָרשלאָג באשלאָסנ געוואָרנ צו פארשפרייטנ זי ניט דורכ פאנאנדערווארפנ, נאָר דורכ איבערגעבנ זי פונ די הענט, קעדיי ניט אונטערווארפנ די פאנאנדערווארפער דער געפאר באמערקט צו ווערנ אונ ברענגענ דערמיט צו א דורכפאל די גאנצע זאכ אונ קעדיי אומזיסט ניט פארשווענדנ ליטעראטור, וואָס דאָס איז אויסגעפילט געוואָרנ דעמ 27־טנ אונ 28־טנ יונ האיאָר. דערבייַ איז פאנאנדערגעגעבנ געוואָרנ אפ די הענט 30 עקזעמפליארנ אינ שטאָט אונ 20 צווישנ די אייַזנבאנ־ארבעטער, 11 עקזעמפליארנ האָט מיר צוגעשטעלט מייַנ מיטארבעטער.

דאָס מאָל זייַנענ פארשפרייט געוואָרנ פאָלגנדיקע אויסנאבעס: די צייַטונג „1־טער מייַ 1900 י. מייַ־בלעטל". בראָשורלעכ „ארויסגעגעבנ פונ פארבאנד פונ די רוסישע סאָציאל־דעמאָקראטנ אינ זשע־נעווע אינ 1899 י." די 1־טע „ווי דער מיניסטער זאָרגט זיכ וועגנ די ארבעטער", די 2־טע „דער נייַער פאבריק־געזעצ", די 3־טע „וואָס איז אזוינס א מעלוכע־פארברעכער, א רעוואָליוציאָנער אונ א סאָציאליסט" אונ די בראָשורקעס, ארויסגעגעבנ פונ „ס. פעטערבורגער פארבאנד צו קעמפנ פאר דער באפרייַונג פונ ארבעטער־קלאס", 1899 י. אונטער די טיטלענ: 1. „פראגנ אפ צו קלייַבנ יעדיעס וועגנ דער לאגע פונ ארבעטער־קלאס אינ רוסלאנד נומ. 4". 2. „פאלס פאבריק אונטער דעמ נומ.6" אונ 3. „מאקסוועלס פאבריק אונטערנ נומ. 8".

... פונ דעמ 2־טנ הייַנטיקנ יול כוידעש איז אינ דער צאָל מיטגלידער פונ האָמלער צענטראל־קאָמיטעט אופגענומענ געוואָרנ איינער א ייִד סאָלאָמאָנ, וועלכער געפינט זיכ אינ נאָענטע באציִונ־גענ מיט דעמ באוווסטנ דעמ פאָליציי־דעפארטאמענט גריגאָרי פאָמינ קאלאשניקאָוונ. די פערזענלעכ־קייַט פונ דעמ דערמאָנטנ סאָלאָמאָנ איז נאָכ פינקטלעכ ניט פעסטגעשטעלט געוואָרנ. בא דער איצטיקער צייַט שרייַבט דער דאָזיקער סאָלאָמאָנ,* לויטנ אופטראָג פונ קאָמיטעט, אפ צו אוועקשיקנ אפנ פאריזשער קאָנגרעס, אנ אויספירלעכע געשיכטע פונ דער ארבעטער־באוועגונג אינ האָמעל, וועלכע כאפט ארומ דעמ גאנצנ פעריאָד, פונ דעמ טאָג, ווענ די דאָזיקע באוועגונג איז אינ האָמעל אנטשטאנענ, ביז איצטיקער צייַט. אזא געשיכטע פונ דער באוועגונג פונ האָמלער אייַזנבאנ־ארבעטער שרייַבט אויכ דער מעשטשאנינ נאָטע שמועל ארנס געגזיצוויי, וועלכער איז ארעסטירט געוואָרנ באמ ליקווידירנ די שטאָט האָמעל אינ דער נאכט אפנ 31־טנ מארט 1899 י., אונ דערנאָכ באפרייַט געוואָרנ פונ אונטער דעמ ארעסט. ער האָט פאר זיכ געשטעלט א ציל, געפינענדיק זיכ אינ נאָענטע באציִונגענ מיטנ ארעסטירטנ אינ דער זעלביקער צייַט טאָקער פונ האָמלער ווארשטאטנ פונ ליבאווע־ראָמנער אייַזנבאנ איוואנ איגנאטיעוו סענאטאָראָוו, דורכ דער פארמיטלונג אונ מיט דער רעקאָמענ־דאציע פונעמ לעצטנ, צו אָרגאניזירנ א פולשטענדיק באזונדערנ קרייַזל פונ אייַזנבאנ־ארבעטער.

אויב ס'וועט זיכ באקומענ א מעגלעכקייַט, וועל איכ פונ די אויבנדערמאָנטע „געשיכטעס" אראָפנעמענ קאָפיעס.

דערצו האלט איכ פאר נייטיק צוצוגעבנ, אז דער אָפהאלט אינ מיטיילנ די דאָזיקע יעדיעס איז פאָרגעקומענ אדאנק מייַנ געפינענ זיכ אינ מאָלעוו אפ צו אויספילנ דעמ פאָסטנ פונ פארוואל־טונג־שעפ.

איכ בעט אָנעמענ די פארזיכערונג אינ דער פולער אכטונג אונ טיפער איבערגעגעבנקייַט פונ אייַער געהאָרכזאמענ דינער

(אונטערשריפט).

(ארכיוו פונ „רעוואָליוציע אונ אויסערלעכער פאָליטיק").

---

* אינ אנרערע דאָקומענטנ פונ דער מאָלעווער זשאנדארמעריע ווערט פעסטנעשטעלט, אז דער דאָזיקער „סאָלאָמאָנ" איז סאָלאָמאָנ צייטלינ, וועלכער איז געווענ איינער פונ די טוער אינ האָמלער קאָמיטעט אונ איז דערנאָכ פונ דעמ פראָוואָקאטער ארויסגעגעבנ אינ פארשיקט געוואָרנ קיינ סיביר.

צ ע ט ל

פון אומלעגאלע אויסגאבעס, וועלכע האָבן זיך געפונען אפֿן סקלאד פון האָמל'ער צענטראל-קאָמיטעט

	נעמען פון אויסגאבעס	
1.	דעמאָקראטישע און רעאקציאָנערע אנטוואָפענונגן	1
2.	„ראבאָטשעיע דיעלאָ", אוגוסט 1	5
3.	וועג מאכט א פּאָליטישע רעוואָליוציע	18
4.	„וופּעריאָד", א קלעוועג ארבעטער-צייטונג, מיי 1899 י. נ. 6	33
5.	לאוואָווס לעבן אונ טויט	1
6.	צען יאָר פון מאָראָזאָווס שטרייק	2
7.	ענגלישע ארבעטער	1
8.	דער פאבריק-געזעץ	1
9.	פראָקלאמאציעס פון די אייזנבאן-ארבעטער	2
10.	דער געזעץ פון 2-טן יונ	1
11.	וואָס לערנט ניקאָלסקער שטרייק	1
12.	לאָנדאָנער ארבעטער-פאָנד	1
13.	די אופגאבע פון די רוסישע סאָציאל-דעמאָקראטן	2
14.	די אופגאבעס פון דער רוסישער ארבעטער-פארטיי	1
15.	א כאָלעם פארן ערשטן מיי	1
16.	ארבעטער-פארייניגן	2
17.	מארסעליעזע (א בילד בייגעלייגט צו דער צייטונג „ערשטער מיי", 1900 י., אפ דער 8-טער זייט)	5
18.	ווי דער מיניסטער זאָרגט וועגן ארבעטער	1
19.	מארט-רעוואָליוציע	1
20.	וועגן איקער פון א קאָנסטיטוציע	1
21.	דער ארבעט-טאָג	2
22.	האָמלער סטאטוט פון האנטווערקערישן ארבעטער-פאריין	1
23.	באנדעראָלן (פאר העקטאָגראפירטע בראָשורן און צייטונגען)	48
24.	„ראבאָטניק" צו אייַן נומ. 4 נאָיאבער 1897 י., מיי און יונ 1898 יאָר	3
25.	און 26. „שפּיאָן" 1 און 50 עקז. פארשיידענע פּראָקלאמאציעס	51

צוזאמען 186 עקזעמפליארן

פון ספעציעלן זשאנדארמען-קאָרפוס אונטערפּאָלקאָווניק (אונטערשריפט).
(ארכיוו פון „רעוואָליוציע און אויסערלעכער פּאָליסיק").

א קאָפּיע פון קאטאלאָג פון אומלעגאלע אויסגאבעס, וועלכע זײַנען געפונען געוואָרן אין די זאכן פון מאָלעווער מעשטשאנין שאָלעם מאָרדכעס אספיז, וועלכער איז ארעסטירט געוואָרן אין שטאָט האָמעל אין דער נאכט אם 29־טן דעקאבער 1900 יאָר.

	געווען	ארויס־ געגעבן	בליבט
אקאדעמיקער אוג סאָציאליזם בעבעלס	1	—	1
פּ. לאווראָווס ביאָגראפיע	1	—	1
„וופּעריאָד" נום. 7	2	—	2
„וופּעריאָד" נום. 6	7	—	7
„ „ 8—9	2	2	—
פראגג פאר דער פאברייק אוג זאוואָד	2	—	2
דערינערונגען	1	—	1
דעמאָקראטישע אוג רעאקציאָנערע אנטוואָפענונג	2	—	2
צו וואָס דארפן מיר א פּאָליטישן קאמף	1	—	1
א פּאָרטראָג פון די רוסישע סאָציאל־דעמאָקראטן	1	—	1
דער געזעץ פון 2־טן יוני	4	2	2
די אופגאבע פון די רוסישע סאָציאל־דעמאָקראטן	1	—	1
די גאָלדענע כאסענע	2	1	1
ווי לעבן אוג קעמפן די ארבעטער אין אויסלאנד	1	—	1
קראוזע איז ווידער געוואָרן א קעמפער	2	—	2
פון וואָס איינער לעבט	1	—	1
וועג מאכט א פּאָליטישע רעוואָליוציע	2	—	2
בלעטל פון „ראבאָטניק" 3—4	1	—	1
„ „ „ 5	1	—	1
„ „ „ 6	1	—	1
„ „ „ 8	1	—	1
בלעטל פון „ראבאָטשעיע דיעלאָ" נום. 1	1	—	1
בלעטלעכ פון קיעווער סטודענטשאפט	5	—	5
מײַ־בלעטלעכ פון „ראבאָטשעיע דיעלאָ" 900	9	—	9
מײַ־בלעטלעכ פון „ראב. מיסל" 900	1	—	1
מײַ־בלעטלעכ פון „יושני ראב." 900	1	—	1
די מארט־רעוואָליוציע פון 48־טן יאָר	1	—	1
מאניפעסט פון דער סאָציאל־דעמאָקראטישער פארטיי	1	—	1
מאטעריאלן פאר	1	1	—
אונדזער אינקווויזיציע	1	—	1
די עקנט פון כילאָסאָפיע, מארקס	1	—	1
דער נײַער פאברייק־געזעץ	4	2	2

	געווען	ארויס־ געגעבן	בליבט
די גייע קאמפאניע קעגן סאָציאל־דעמאָקראטן	1	—	1
אונדזער צייט—זאמלבוך	2	1	1 צעריסן
וועגן איקער פון א קאָנסטיטוציע	5	1	4
וועגן שטראָפן	2	2	—
פאריזשער קאָמונע	1	—	1
דער וועגדפונקט איז דער יידישער ארבעטער־באוועגונג	1	—	1
צוגרייטונג־קאָנפערענצ	1	—	1
די לאגע פון טוערער ארבעטער	8	8	—
פראָקלאמאציעס פון האָמלער אייזנבאן־ארבעטער	7	—	7
פראָטעסט פון סאָציאל־דעמאָקראטן	12	3	9
די אָפשטאמונג פון גרענעצ־צאָל־מילכאָמעס	1	—	1 געשר.
פראָקלאמאציע וועגן די געמישפעטע פאָליאקן*	1	—	1
„ראבאָטשאיא גאזעטא" 97 יאָר	1	—	1
„ראבאָטשעיע דיעלאָ" נום. 1	4	1	3
„ „ „ 2—3	5	5	—
„ „ „ 4—5	7	4	3
„ראבאָטשעיע דיעלאָ איז רוסלאנד"	5	5	—
ארבעטער־בלעטל נום. 2	2	—	2
די אנטוויקלונג פון ווייסנשאפטלעכן סאָציאליזם	1	1	—
דער זעלבסטמאָרד פון ליוד. סאוויצק.	1	—	1
זאמלבוך פון מאטעריאלן	1	1	—
סאָציאל־דעמאָקראט II	1	—	1
„ „ III	1	—	1
„ „ IV	1	1	—
פרידריך ענגעלס וועגן רוסלאנד	1	1	—
פאלס פאבריק	1	—	1
מאקסוועלס פאבריק	1	—	1
כראָניק פון לויפנדיקן לעבן	1	—	1 געשר.
וואָס לערנט ניקאָלסקער שטרייק	1	—	1
שאכטיאָרן	1	—	1
שפיאָן	1	—	1
עקאָנאָמישע לערע פון קארל מארקס	1	1	—
„רוזשני ראבאָטשי" נום. 1	1	—	1
צען יאָר פון מאָראָזאָוס שטרייק	2	1	1
18־טער ברומער פון לוי באָנאפארט	1	—	1
סטאטוטן פון פראָפעסיאָנעלע פאריינען	8	6	2

מיטן אָריגינאל ריכטיק — אונטערפאָלקאָווניק וו ל א ס א וו.
(ארכיוו פון „רעוואָליוציע און אויסערלעכער פאָליטיק")

* אין 1900 האָט מען וואַרשע פארמישפעט צום טויט 9 פוילישע ארבעטער דערפאר, וויַיל זיי האָבן דערהארגעט 3 שפיאָנען. דער צאָר האָט באגנעדיקט די דאָזיקע פארמישפעטע אוּן פאר־ביטן דעם טויט־אורטייל אפ קאטאָרזשנע ארבעט, אייגעם אפ 20 יאָר אוּן 8 אפ 15 יאָר. וועגן דעם מישפעט האָבן פארשיידענע רעוואָליוציאָנערע אָרגאניזאציעס אויסגעלאָזט פראָקלאמאציעס. אין דעם צוסאַמענהאַנג וועלן מיר אויך ברענגען אַ פראָקלאמאציע פון דער „נאראָדאיא וואָליא".

אינ דער זעלבער „דיעלע" וועגן דעם אָמלער קאָמיטעט האָבן מיר געפונען א רוסישע איבערזעצונג פון א טייל פון עדעל־שטאטס באקאנטער ליד „אינ קאמפ", וועלכע מע האָט אונטערגעזוכט די ארעס־טירטע דאָבע ב. גאָלדינ. די איבערגעזעצטע פינפ פערזן פון ליד איז פון עמיצן א ביסל איבערגעארבעט געוואָרן אוו שטעלט מיט זיכ פאָר א מוסטער, וויאזוי מע פלעגט אין יענער צייט אינ פאר־שיידענע וואריאנטן זינגען דאָס דאָזיקע באָרימטע ליד אוו אויכ, וויאזוי די יידישע ארבעטער פלעגן ביכלאל ענדערן די לידער פון ווינטשעווסקי, ערעלשטאט אוו באָווישאָוער, דערפאר ווייל אינ יענער צייט פלעגן די לידער איבערגעבן וועגן פון מויל צו מויל אוו פלעגן פארשריבן וועגן לויט ווי מע פלעגט זיי זינ־גען אין דעם אָדער יענעם געגנט.

מיר ברענגען דעם פולן טעקסט פון ערעלשטאטס ליד פון זייַן באנד געזאמלטע לידער אוו די איבערגעזעצטע פינפ פערזן, וועלכע מיר האָבן געפונען אין דעם ארכיוו פון דער זשאנדאר־מעריע.

אינ קאמפ

מיר וועלן געהאסט אוו געטריבן,
מיר וועלן געפאָלגט אוו פאַרפאָלגט—
אוו אלעס דערפאר, וויַיל מיר ליבן
דאָס אָרעמע שמאכטנדע פאָלק.

מיר וועלן דערשאָסן, געהאנגען,
מע בארויבט אונדז דאָס לעבן אוו רעכט
דערפאר וויַיל מיר עמעס פארלאנגען
אוון פרייהייט פאר אָרעמע קנעכט.

אָבער אונדז וועט ניט דערשרעקן
געפענגעניש אוו טיראניי,
מיר מוזן די מענטשהייט דערוועקן
אוו מאכן זי גליקלעכ אוו פריי.

שמידט אונדז אין אײַזערנע קייטן,
ווי בלוטיקע כײַעס אונדז רײַסט,
איר וועט אונדזער קערפער נאָר טויטן,
אָבער ניט אונדזער הייליקן גײַסט!

* * *

טיראנען, איר קענט אים ניט טויטן,
דאָס איז אן אומשטערבלעכע בלום,
זײַנע שמעקנדע, פלאמענדע קווייטן
בלײַען שוין איצט אומעטום!

זיי בלײַען אין דענקענדע מענטשן,
וואָס לײבן נערעכטיקײַט, ליכט,
אלײן די נאטור טוט זיי בענטשן,
צום קאמפ, צו די הייליקע פליכט.

באפרײַען די אָרעמע שקלאפן,
וואָס שמאכטן אין הונגער אונ קעלט
אונ פאר דער מענטשהײַט באשאפן
א פרײַע, א ליכטיקע וועלט.

ווי עס זאָל ניט גיסן קיין טרערן,
ניט פליסן אומשולדיקע בלוט,
אונ מענטשן, ווי גלענצנדע שטערן,
שײַנען מיט ליבע אונ מוט.

* * *

איר קענט אונדז דערמאָרדן, טיראנען!
נײַע קעמפער וועט ברענגען די צײַט—
אונ מיר קעמפן, מיר קעמפן ביז וואנען
די גאנצע וועלט וועט ווערן באפרײַט.

Л. 185.

Копия перевода с еврейской песни, обнаруженной в вещах, взятых при обыске в г. Гомеле в ночь на 29-е декабря 1900 г. у мещанки Добы Берковой Голдиной.

№ 1.

Нас презирают и гоняют,
Нас преследуют и бьют;
Это все за то, что мы любим
Рабочий народ,
Бедный рабочий народ.

№ 2.

Нас расстреливают, вешают,
Нашу жизнь отбирают незаконно;
Все это за то, что мы домогаемся
Свободы для бедных рабов,
Свободы для бедных рабов.

№ 3.

Нас заковывают в железные кандалы,
Как дикие звери, они нас терзают.
Вы можете умерщвлять лишь наши тела,
Но отнюдь не святой наш дух.

№ 4.

Тираны. Вы нас не убьете,
Мы все составляем собою один бессмертный цветок
С огненными лепестками,
Который горит и пылает повсюду,
Который горит и пылает повсюду.

№ 5.

Он захватывает и содержит тех людей,
Девиз которых—любовь и справедливость;
Сама природа благословит их
Бороться за священный долг,
Бороться за священный долг.

Примечание переводчика. Рифма на еврейском языке соблюдена.
С подлинным верно подполковник (подпись).

וועגן דעם באריכט פון וויטעבסק

„דער קאמפ פון די וויטעבסקער ארבעטער" שטעלט מיט זיך פאָר א באריכט, וועלכער איז דערשינען אפ רוסיש אינ 1898 אינ א באזונדער ביכעלע אינ אויסלאנד, ווי א בײַלאגע צום צווייטנ נומ. „ראבאָטשעיע דיעלאָ" *. אינ די ארכיוון פון מארקס־ענגעלס־לענינ־אינסטיטוט האָבן מיר געפונען א יידישן מאנוסקריפט פון דעם דאָזיקן באריכט. אָבער אינ דעם יידישן מאנוסקריפט פעלט דער אָנהייב פון באריכט ביז פונקט 5. דעריבער ווערט דער אָנהויב פון באריכט געגעבן לויט אנ איצ־טיקער איבערזעצונג, מיט דער איצטיקער אָרטאָגראפיע, אונ דאָס וויַיטערדיקע פון באריכט ווערט געגעבן אינ דער אָרטאָגראפיע אונ מיט דעם סטיל, ווי ער איז דאנ געשריבנ געוואָרנ.

אינ דעם דאָזיקן באריכט ווערט געגעבן א ענוני בילד וועגן דער שטרַיק־באוועגונג, וועלכע איז פאָרגעקומענ איו וויטעבסק אינ 1897 יאָר פאר א 12־שאָיקנ ארבעט־טאָג. אָבער וועגן פאָלי־טישנ קאמפ ווערט גערעדט זייער ווייניק. כוצ דעם זַיינען אינ באריכט פאראנ א רַיי ניט קיינ ריכ־טיקע דערקלערונגען וועגן געוויסע פראגנ: צום בײַשפיל, אינ אָנהייב באריכט ווערט דערקלערט, אז „מיטנ וווקס פון דער אינדוסטריע אונ קולטורעלע פאָדערונגען פון אונדזער (וויטעבסקער—רעד.) בורזשואזיע זַיינען געוואקסנ די אפעטיטנ פון דער בורזשואזיע אונ צוזאמענ מיט דעם האָנג זיך באוויזנ גאנצ בוילעטע מאָטיוון אפ צו פארגרעסערנ דעם ארבעט־טאָג". דער דאָזיקער אבסורד איז אפילע געווען אָפגעדרוקט אינ דער בײַלאגע פון „ראבאָטשעיע דיעלאָ". אינ דעם באריכט איז אויכ קיינ וואָרט ניט דערמאָנט וועגן דעם אָנטיילּ פון די ניט־יידישע ארבעטער אינ דער שטרַיק־בא־וועגונג, כאָטש אינ דער כראָניק וועגן די ארעסטנ, וואָס וועלן געבראכט אינ באריכט, ווערט אָנ־געזיזן, אז אויכ רוסישע ארבעטער זַיינען געווען ארעסטירט פארנ באטיליקנ זיכ. אינ דער רע־וואָליוציאָנערער באוועגונג. אינ וויטעבסק, פונקט ווי אינ אלע אנדערע שטעט, זַיינען גלַיַיכ אינ אָנהייב פון דער רעוואָליוציאָנערער באוועגונג די ארבעטער פון אלע פעלקער געגאנגען האנט בא האנט אינ קאמפ קעגנ צאריזם אונ קאפיטאליזם.

---

* „ראבאָטשעיע דעלאָ", א ס.־ד. אָרגאנ פון „פארבאנד פון רוסישע סאָציאל־דעמאָקראטנ" ארויסגעגעבנ פון אפרעל 1899 י. ביז פעווראל 1902 י. 12 נומערנ אונטער דער רעדאקציע פון ב. קריטשעווסקי, פ. טעפלאָוו אונ איוואנשינ. „ראבאָטשעיע דעלאָ" האָט אָפגעשפיגלט די אָפּאָר־טוניסטישע שטרעמונג אינ די רייעג פון די רוסישע סאָצ.־דעמ. אונ איז געשטאנען אפ די פאָזי־ציעס פון „ע ק א נ א מ י ז מ".

רוסלענדישע סאָציִאל־דעמאָקראטישע ארבעטער־פּארטיי

פּראָלעטאריִער פון אלע לענדער, פאריינִיקט זיכ!

דער קאמפ פון די וויטעבסקער ארבעטער פאר א בעסערנ לעבנ

(א קאָרעספּאָנדענצ פון וויטעבסק)

דער פארגאנגענער [1897] יאָר האָט זיכ אָפּגעצייכנט אינ לעבנ פון אונדזער שטאָט מיט א גאנצ נייער, פאר די אייַנוויגער, דערשייַנונג.

א גאנצע ריי שטרייַקנ, סייַ אינ די קליינע ווארשטאטנ, סייַ אינ די מער באדייַטנדיקע פאבריקנ; באזונדערס גרויסע שטרייַקנ בא די בוי-ארבעטער; אייניקע דעמאָנסטראציעס, בא וועלכע די ארבעטער האָבנ ארויסגעוויזנ קלאסנ־באוווסטזייַנ אינ זייערע רעדעס וועגנ דער עקאָנאָמישער און פּאָליטישער לאגע פון ארבעטער־קלאס, — דאָס אלצ האָט געמאכט א קאָלאסאלנ אייַנדרוק אפ אלע שיכטנ פון דער באפעלקערונג. די דאָזיקע פאקטנ האָבנ ארויסגערופנ אסאכ סימפּאטיע צו דער באוועגונג צווישנ די סאמע ברייטסטע ארבעטער־מאסנ, גענויט די באלעבאטימ צו פאריינִיקנ זיכ אפ קעגנשטעלנ זיכ די שטרע־בונגענ פונ די ארבעטער. עס האָט אינגאנצנ צעטומלט די אָרטיקע זשאנדאר־מעריע, וועלכע האָט בא אונדז ארויסגעוויזנ א באזונדערע פלייַסיקייַט. מע האָט שוינ ניט געקענט צווייפלענ, אז די דאָזיקע דערשייַנונגענ זייַנענ ניט קיינ פּאָשעטע צופעליקייַטנ, נאָר אז די ארבעטער-באוועגונג האָט דאָ געפונענ א צו־געפּאסטנ באָדנ און האָט געלאָזנ טיפע וואָרצלענ.

און בעעמעס, נאָר אונדזערע אָרטיקע ציִעניסטנ קאָנענ באוווסטזיניק אָדער אומבאוווסטזיניק פארמאכנ די אויגנ אפ די דאָזיקע אלע דערשייַנונגענ, שרייַענ וועגנ דער סאָלידאריטעט פון אלע ייִדנ און קוקנ פון אויבנ אראָפּ אפ די „פילאָזאָפנ" (אזוי רופנ זיי די באוווסטזיניקע ארבעטער), וועלכע ווייַזנ זיי אָנ מיט רעכט, אז די אלטע גוטע צייַטנ, ווענ מע האָט געקאָנט ריידנ וועגנ דער סאָלידאריטעט פון אלע ייִדנ, איז שוינ לאנג אוועק אויכ פאר אונדזער, כאָטש אינדוסטריִעל ניט אנטוויקלטער שטאָט. אומגעפער, פון דער צייַט, ווענ מע האָט אָנגעהויבנ ארויסשיקנ די ייִדנ פון מאָסקווע און אנדערע צענ־טראלע ערטער, און טיילווייַז אונטער דער ווירקונג פון די דאָזיקע פּאסירונ־גענ (האָבנ זיכ באוויזנ פרייַע קאפּיטאלנ), האָט זיכ אינ דער אינדוסטריע פון

אונדזער שטאָט אָנגעהויבנ צו אָנמערקנ א גאנצ שטארקע אופלעבונג. אדאנק די נײַע נאָכפראגנ פונ די דערפער אונ קליינע שטעטלעכ, האָבנ די פריִער־דיקע האנטווערקערײַענ, וועלכע האָבנ געפירט א קלעגלעכע עקזיסטענצ, אָנגע־הויבנ זיכ פארברייטערנ סײַ אינ צאָל אונ סײַ אינ גרייס פונ די ווארשטאטנ, אונ עס אנטשטייענ א ריי מאנופאקטור- אונ קליינע פאבריקנ, ווי פאפיר, טאבעק, קאָנפעקטנ, קאָנדיטערײַענ, שפאקולנ־פאבריק, טריוואקס, אייל, זייפ, קאכל-זאוואָדנ אונ אנדערע מיט א צאָל ארבעטער פונ 30 ביז 200 מענטשנ. אונ טער דער ווירקונג פונ די נײַע נאָכפראגנ האָט באקומענ א נײַעמ אויסזענ די מע־לאָכע פונ די פאָסאדטשיקעס, שטעפער. די שוסטער-ארבעט פאר די קראָמענ האָט אָפגענומענ בא די פריִערדיקע מײַסטערס זייער זעלבשטענדיקײַט. ס׳האָט זיכ פארגרעסערט די צאָל ארבעטער אונ די צאָל ווארשטאטנ. די באלעבאטימ זײַנענ געוואָרנ פארמיטלער צווישנ די ארבעטער אונ קראָמענ. אינ שלאָסערײַ־פאכ האָבנ זיכ באוויזנ אזעלכע ווארשטאטנ, וועלכע מאכנ אקער-אײַזנס (פלוגנ) פאר די קראָמענ. אינ שנײַדערײַ־פאכ הייבנ אָנ שפילנ אנ אָנגעזעענע ראָליע די קראָמענ פונ פארטיקע קליידער אונ דאָס נייענ ביליקע קליידער פאר די פויערימ אונ פאבריק-ארבעטער (די אזויגערופענע טאנדעט־ארבעט).

מיטנ וווקס פונ דער אינדוסטריע אונ קולטורעלע פאָדערונגענ פונ אונ־דזער בורזשואזיע זײַנענ געוואקסנ די אפעטיטנ פונ דער בורזשואזיע אונ צו־זאמענ מיט דעמ האָבנ זיכ באוויזנ גאנצ בוילעטע מאָטיוונ אפ צו פארגרע־סערנ דעמ ארבעט-טאָג. אונ ווירקלעכ, ביזנ אָנהייב פונ דער באוועגונג האָבנ אינ אלע פאכנ געהערשט אומדערטרעגלעכע ארבעט-באדינגונגענ. נאָר אינ געציילטע ווארשטאטנ האָט מענ געארבעט 14—15 שאָ א טאָג; אינ דעמ גרעסטנ טייל האָט מענ געארבעט 17—18 שאָ א טאָג אונ מער. צו ארבעטנ גאנצע נעכט איז געוועג א געוויינלעכע דערשײַנונג בא די שנײַדער אונ מאָדיסט־קעס. פרײַטיק פלעגט מענ קומענ צו דער ארבעט אפ עטלעכע שאָ פריִער ווי געוויינלעכ, אונ שאבעסצונאכט פלעגט מענ שטענדיק ארבעטנ אָנ געצאָלט, וויפל דעמ באלעבאָס האָט זיכ געגלוסט.

מיט סכירעס איז די זאכ ניט געוועג בעסער. דער לוינ אינ די פאכנ, אינ וועלכע עס זײַנענ געוועג באשעפטיקט פרויענ, איז געוועג זייער נידעריק, פונ 2 ביז 3 רובל א כוידעש, אונ זייער אינ זעלטענע פאלנ האָט ער דערגרייכט ביז 15—16 רובל. אָבער געוויינלעכ איז דער געהאלט געוועג פונ 8 ביז 10 רובל א כוידעש. די באלעבאטימ האָבנ געקוקט אפ די ארבעטער, ווי אפ בעהיימעס, מיט וועלכע מע קענ זיכ באגיינ, ווי זיי ווילנ, באליידיקנ מיט ווע־טער אונ מײַסימ: די ארבעטער פלעגט מענ שלאָגנ אונ זידלענ אונ פאר דעמ קלענסטנ פראָטעסט פלעגט מענ ארויסווארפנ אפנ גאס. באזונדערס האָבנ די דאָזיקע רעכטלאָזע לאגע געפילט די לערנ־יינגלעכ, וועלכע עס איז אויס־געקומענ צו לײַדנ סײַ פונ די באלעבאטימ אונ זייערע מישפאָכעס אונ סײַ אפילע פונ די געזעלנ. דאָס אלצ האָבנ די אונטערדריקער געטאָנ אומבא־שטראָפט, ביפראט נאָכ, אז זייער ניט זעלטנ האָבנ די ארבעטער אליינ זיכ באמיט טאָנ שאָדנ זייערע כאווייריס, האָפנדיק, אז מיט דעמ וועלנ זיי געפינענ כיינ אינ די אויגנ פונ די באלעבאטימ.

די אזויגערופענע „ארבעט אפ אריבעריאָגנ" איז געוועג אינ פולנ גאנג בא די היגע ארבעטער, וועלכע האָבנ פלײַסיק רײַכ געמאכט די באלעבאטימ

אונ צום שאָדנ פונ דעמ אייגענעמ געזונט, צום שאָדנ פונ די אינטערעסנ פונ די אייגענע כאווירים אונ אויכ זייערע אייגענע אינטערעסנ.

די סיסטעמ פונ „אַריבעריאָג-ארבעט" האָט געהערשט אינ די פאכנ פונ שטיק-ארבעט. קיינ קולטורעלע פאָדערונגען איז בא די מאסנ אינגאנצנ ניט געווען. קיינ בוכ האָט מען צווישנ די מאסנ אינגאנצנ ניט געזעגנ, אונ די ארבעטער, וואָס האָבנ יאָ געלייענט, האָבנ געמוזט אויסשטיין די סאמע ערגסטע באליידיקונגען. אינ סאָפ 1897 יאָר האָבנ זיכ אָנגעהויבנ איינציקע פאלנ פונ פראָטעסט קעגנ דער עקזיסטירנדיקער לאגע. די ערשטע אינ דעמ הינזיכט זיינען בא אונדז געווען די שלאָסערס. אינ 1898 האָט די באוועגונג שנעל ארומגעכאפט קימאט אלע פאכנ. אייג שטרייק האָט געפאָלגט נאָכ א צווייטנ. פריער פונ אלצ האָט זיכ דער קאמפ אָנגעהויבנ קעגנ די אויבערשאָנ-ארבעט אונ דערנאָכ איז קימאט אומעטום ארויסגעשטעלט געוואָרנ די פאָדערונג צו פארקירצנ דעמ ארבעט-טאָג ביז 12 שאָ (ארייגערעכענענדיק א 2-שאָיקנ איבע-רייס אפ אָנבייסנ אונ מיטיק). צוזאמענ מיט דעמ — טיילווייז אונטער דער ווירקונג פונ דעמ קאמפ פאר פארקירצנ דעמ ארבעט-טאָג, אונ טיילווייז גאנצ אומאָפ-הענגיק — האָט מען אויכ אָנגעהויבנ צו פאָדערנ העכערנ די סכירעס. די דאָ-זיקע גאנצ באשיידענע געזעצלעכע פאָדערונגען פונ אונדזערע ארבעטער האָבנ די באלעבאטים ניט באגעגנט מיט אזא גוטהארציקייט, ווי עס דערציילנ אונדז אונדזערע ראבאָנים, מאגידים אונ צייטנישטנ, וועלכע ווילנ מיט אלע קויכעס אייגנריידנ די ארבעטער, אז די באלעבאטים זאָרגנ זיכ וועגנ זיי, ווי וועגנ זייערע אייגענע קינדער, אונ אז דעריבער דארפנ אלע יידנ אָנ אונטערשייד לעבנ בעשאָלעם צוליב די אלגעמיינע נאציאָנאלע אינטערעסנ.

וועגנ דעמ מיטגעפיל פונ די באלעבאטים צו דער לאגע פונ די ארבעטער קענ מען אורטיילנ, צום ביישפיל, פונ דער אָנשויעכער מעלדונג, וואָס דער טאבעק-פאבריקאנט קאָלבאנאָווסקי האָט געמאכט איינעמ פונ זייענ ארבעטער.

„מיר איז זייער נוצלעכ—האָט קאָלבאנאָווסקי געזאָגט—אז איר זאָלט לעבנ שלעכט, אז איר זאָלט זיין אָרעמ, אז איר זאָלט דארפנ אָנקומען צו מיר. דעמלט וועל איכ אייכ קענען צאָלנ וויניקער סכירעס. אונ אויב עמעצער פונ אייכ וועט קראנק ווערנ, וועל איכ אפ זיין אָרט קריגנ צען אנדערע..." אונ נאָר א פעסטער אונ פאראקשנטער קאמפ האָט געקענט צווינגען דעם דאָזיקנ פאבריי-קאנט אונ אנדערע באלעבאטים זיכ אונטערגעבנ. ניט קוקנדיק אפ אלע זייערע פארזוכנ צו פאריניקנ זיכ אינ אייניקע פאכנ (ווי, צום ביישפיל, אינ מעבל-פאכ האָבנ די באלעבאטים געגרינדעט א קאסע פאר קעגנזייטיקער הילפ אפ צו קעמפנ קעגנ די ארבעטער אינ צייט פונ א שטרייק), ניט געקוקט אפ דער גרויסער גרייטקייט פונ דער אָרטיקער פאָליציי אונ דער זשאנדארמעריע קומענ זיי צוהילפ אינ דער צייט פונ שטרייקנ אונ אפילע בא יעטווידער איינ-צלנעמ צוזאמענשטויס מיט באזונדערע ארבעטער.

אונדזערע באלעבאטים האָבנ גיכ פארשטאנענ אונ אָפגעשאצט די קרויווישע געפילנ צו זיי פונ דער זשאנדארמעריע, אונ קימאט אלע האָבנ זיכ פארוואנדלט אונ פרייוויליקע שפיאָנען, אויסנוצדיק אפנ סאמע גראָבסטנ אויפנ זייער לאגע. דראָענ אונ שרעקנ די ארבעטער מיט דער פאָליציי—איז געווען א געוויינט-לעכע זאכ בא די באלעבאטים. קעדיי ניט דערצאָלנ זייער לויז איז פאל פונ

דעם קלענסטן פּראָטעסט, לויפן גלײַך די באַלעבאַטים צו דער פּאָליציי און מעלדן, אַז זייערע ארבעטער „בונטעווען" זיך. די סאַמע קלענסטע געזעצלעכע מעלדונג פון אַן ארבעטער דראָט אים פּאָליציי־צירקל און טורמע. און די פּאָליציי האָט זיך בעעמעס א נעם געטאָן אַפּ דערציִען אין דעם גײַסט אונדזערע באַלעבאַטים. ווי נאָר אין דעם אָדער יענעם ווארשטאַט ווערן ארויסגעשטעלט די אָדער יענע פּאָדערונגען, האַגאַם דאָס מעג נאָר נעגייע זײַן אייניקע ארבעטער, הייבט זיך גלײַך אָן א געלאַפּ פון דער זשאַנדאַרמעריע און שפּיאָנען, וועלכע האָבן אונטער דער ווירקונג פון דער „שטאַרקער נאָכפּראַגע" זיך דאָ גאַנצ שטאַרק אַנטוויקלט, באַזונדערס פּרײַוויליקע. שטאַרק פּלײַסט זיך דער נאַטשאַלניק פון דער שפּיר־אָפּטיילונג לעוויצקי מיט צוויי ייִדישע נאָכשפּירער. די לעצטע לאָזן פּאָשעט די ארבעטער ניט לעבן. גאַנצע טעג און נעכט קריכן זיי אום איבערן שטאָט, גייעג ארײַן אין די דירעס פון די ארבעטער, מאַכן ווילקירלעכע אונטערזוכונגען, און ווען זיי געפינען אַפילע א לעגאַלן ביכל, הויבן זיך אָן ענדלאָזיקע פּאַרהערן, נײַע אונטערזוכונגען א. ד. גל. *

און דאָס מאַכט מען סיי מיט ערוואַקסענע, סיי מיט קינדער, זייער אָפּט גנב'ענען זייא זיך בייא נאַכט אונטער די פּענסטער, עפּענען אויף די לאָדענס, הערען צוא אונטער דער טיר, שיקען נאַכטוועכטער אויף קוואַרטיר א. א. וו. פּלעגט דורכגיין איבער'ן גאַסס אימיצער אָרעם געקליידעט, וואָס מ'האָט איהם געקענט אָנעהמען פּאַר אַן ארבייטער (ס'האָט געמעגט זיין אויך א 10—12 יאָהריגער אינגעל) און האָט ער נאָך געהאַט א העזה צו טראָגען א ביכעל, אַזויא האָט ער באַלד ריזיקירט אריינצופּאַללען אין אוטשאַסטאָק אויף א דאָפּראָס אָדער איבערהויפּט צוא האָבען א'נ'עסק מיט דער פּאָליציע, היינטיגען זוממער האָט מען דערמיט באַזונדערס שטאַרק פּראַקטיקירט. יוסקע פּאָדוואַרניק, איינער פון דיא טיפּיטשנע בעשיצערס פון דער רוסישער סאַמאָדערזשאַווע (אַלליינהערשאַפט), א גראָבער יונג, אַנ'עם־אַרץ, א פּאַסקודניאַק, אַנ'אידעל א שפּיאָן, פּלעגט וויא א ווילדע חיה חאַפּען יעדערען וואָס האָט געטראָגען א ביכעל און איהם סטראַשען מיט טורמע און סיביר. מעהר פון אַלץ האָט די פּאָליציע און דיא זשאַנדאַרמעריע אַכטונג געגעבען אויף'ן „דוואָריאַנסקי סאָד", דעם געוויינליכען שפּאַצירגאַנג פון אונזערע ארבייטער. דאָ שוויבעלט און גריבעלט שטענדיג פון שפּיאָנעס און זשאַנדאַרמען; און הגם דיא ארבייטער פיהרען זיך דאָ אויף אויף'ן שטילסטען אופן, האָבען דיא זשאַנדאַרמען ניט איין מאָהל זייא ארויסגעיאָגט פון דאַנען, כדי זייא אויפצורייצען, האָבען אוועקגענומען בייא זייא אַללע שוואַרצע שטעקענס און אוועקגעשיקט אין פּאָליציע אַלס א מאַטעריעלען בעווייז, האָבען זייא אויסגעסליעדעוועט און קיין רוה ניט געלאָזען. מיט דיא ארעסטירטע האָט מען זיך אויך בעסער ניט בעגאַנגען: מ'האָט זייא געשלאָגען, ניט געגעבען עסען, אַבי נאָר ארויסצוקריגען בייא זייא דיא נייטיגע פּאָקאַזאַניעס. מיט דיא מיידלעך האָבען זייא זיך ערלויבט דיא פּאַסקודנעסטע זאַכען... מעהר פון אַלץ ליידען פון זייא דיא פּאָדנאַזאָרנע. צוא עטליכע פּאָדנאַזאָרנע קומט דיא פּאָליציע יעדען טאָג אין וועלכע צייט זיא ווילל זיך, גאָר

---

* פונדאַנען אָן און ווײַטער גייט דער באַריכט לויטן אָריגינאַל.

אָן יעדען בעדארף, גלאט אזויא. דער היגער זשאנדארמסקער פּאָדפּאָלקאָווניק— זיין כשרער נאָמען איז פּאָטולאָוו, א נאטשאלניק, וואָס איז טאקי גאנץ ווערט צוא האָבען אזא סוויטע פון זשאנדארמען און שפּיאָנען, א גראָבער יונג, א פּאסקודנער שארלאטאן און א פּיאניצע, האָט ניט איין מאָל ארויסגעוויזען געגען דיא ארבייטער אזא מין עזות און אונפארשעמטקייט, וואָס סיאיז גאָר ניט געהערט געווואָרען. אז די ארבייטער האָבען פּארנעטפערט זייערע פּאָדערונגען און האָבען זיך דערבי פּערופען אויף'ן זאקאָן האָט ער ווילדערהייט אָנגע־הויבען צו טופען מיט די פיס און געשריען: „דעם זאקאָן דארף איך וויסען ניט איהר". אויף א 15 יאָהרעדיגע מיידעל, וואָס האָט געטראָגען עסטען פּאר אנ׳ארעסטירטע, האָט ער ארויפגעשלעפּט א גאנצע דיעלע, האָט זיא אָפּגעגע־בען פּאָד נאדזאָר, האָט זיא געשלעפּט יעדען טאָג אויף דאָפּראָס, האָט איהר געסטראשעט, האָט צוא איהר געשיקט זייגע בעהעלפערס און צום סוף האָט ער זיך ארויסגעוויזען וויא אנ׳אמתער באשיצער פונעם זאקאָן, פון דער פאמי־ליע און פון אלע אנדערע מעשים טובים. ער האָט זיך איין מאָל ארויסגעשיקט פון זיין קאביגעט אלע זשאנדארמען און האָט ביים דאָפּראָס דעם 15 יאָהרעדיגען מיידעל אָנגעבאָטען זיא זאָל ווערען זיין סאָדערזשאנקע און האָט זיך דערבייא צוא איהר צוגעטשעפּט מיט אזויגע פּאסקודנע פּאָרשלעגע, אז דיא אָרעמע מיידעל איז קוים לעבעדיגערהייד ארויסגעשפּרונגען פון זשאנדארמסקער אופּראָו־לעגיע. ס׳איז פּאראן צו פיל ביישפּילען פון אזא מין הפקר, אז מע זאָל זייא אללע קענען בעשרייבען. אָט אין אזעלכע צושטענדע האָבען דאָס געמוזט אונזערע ארבייטער פיהרען דעם קאמפף מיט זייערע בעלי־בתים און בעשיצען זייערע זאקאָנע רעכטע אנטגעגען דיא בעשיצערס פון יעדעס אונרעכט. און חאָטשע עס זיינען פיל שוועריגקייטען און הינדערנישען געשטאנען אין וועג, האָט דאָך דיא אר־בייטער־בעוועגונג צו פיל פּרוכט געטראָגען, אז מען זאָלל נאָך קענען זיין אין ספּק, אז עס וועט ווייטער אויך אזויא געלינגען. פּריהער וויא אלץ מוז מען אָבמערקען, אז נור נאָך אין זעלטענע מאסטערסקאיעס הערשען נאָך דיא אלטע ארבייטס־בעדינגונגען, וויל כמעט אומעדום, אפילו אין אזוינע מאסטערסקאיעס וועלכע די בעוועגונג האָט גאָר ניט באריהרט, איז איצטער דאָ א פעסט איינ־געשטעלטער ארבייטסטאג. פּרייטאָג קומט מען צו דער ארבייט ווי געווינלעך, שבת [אינאָווונט] ארבייט מען נישט, די [איבערשאָענ־ארבעט] איז גאנץ אָפּגעשאפט. מיט א פּאָר אויסנאמען דויערט דער ארבייטסטאג ניט לענגער אלס 13—14 שעה, אין א סך מאסטערסקאיעס ארבעט מען 12 שעה, דערבייא האָט מען פעסטגעשטעלט פאר מיטאג און רוהע 1½—2 שעה, בעת פּריהער האָט מען געמוזט עסטען אין מי־טען דער ארבייט. דער לוין האָט זיך דערבייא אויך אויפגעהויבען אויף 30—100 פּראָצענט און ווערט אומעדום אויסגעצאהלט אין א פעסטגעזעצטער צייט, בעת פּריהער האָט זיך דאָס פּארצויגען אויף גאנצע חדשים, בעזונדער בייא דיא פּרויען־ארבייט. בעזונדערס גוט האָט די בעוועגונג געווירקט אויף'ן פּערהעלטניסס פון דיא ארבייטער צוא איינאנדער. אָנשטאָט פון דעם פּריהערען אָפּטען קאמפף צווישען זיך טרעט מהר און מעהר ארויס ביים פּאָלק, אפילו בייא דיא וואָס ס׳האָבען ניט טהייל גענומען אין דער בעוועגונג—דער באוואוסט־זיין פון זייערע אלגעמיינע קלאססען־אינטערעססען. און אונטער דער איינווירי־קונג פון די פּארבעסערטע מאטעריעלע לעבענס־בעדינגונגען און פון דיא נייע ערשיינונגען וועלכע דער קאמפף האָט מיט זיך מיטגעבראכט, הויבט זיך אָן

אונזער ארבייטער אויפצוחאפּען אויך פונם גייסטיגען שלאָף. א גרויסער נאָכ-פראג נאָך ביכער אין דיא פערשיעדענסטע וויסענצווייגען פון יונג און אלט ווערט איצט בעמערקט אפילו איז דיא צוריקגעבליבענע מאסטערסקאיעס.

די טשינאָווניקעס פון זייער זייט און די אָבשטשעסטווענע שטאָט־איינריכ-טונגען * (אופּראוועס), האָבען מיט זייער אריינמישען זיך אין דעם שטרייט פון דיא ארבייטער מיט זייערע בעלי-בתים זייער פיל געהאָלפען צו ערקלערען אונזערע ארבייטער א סך זאכען, וועלכע זייא האָבען ביז אהין ניט געקענט פערשטיין. פאר אונזער ארבייטער ווערט אלץ קלאָרער און קלאָרער זיינע פּאָליטישע רעכטלאָזיגקייט (וואָס האָט ניט קיין רעכט) און פון דערפון פאָלגט דער קלאָרער בעוואוסטזיין פון זיינע קלאסען-אינטערעסען און א בעשטימ-טער פערהעלטניסס צוא פילע פאָרגענגען פונם פּאָליטישען לעבען. דאָס בעווייזט דיא סימפּאטיע (מיטגעפיל) מיט וועלכע אונזערע ארבייטער בעגריסען די ארביי־טער בעוועגונג אין אנדערע שטעדט פון רוסלאנד און פון אויסלאנד, און דער גרויסער אָנפראג אויף ניעליעגאלנע ליטעראטור, בעזונדערס אויף צייטונ־גען. זייער פּאָליטישע דערציהונג האָבען דיא ארבייטער בעוויזען דורך עטליכע מאסענדעמאָנסטראציעס.

היינטיגען זוממער, אז דיא זשאנדארמעס מיט דער פּאָליציע און מיט דער פּאָזשארנע קאָמאנדע האָבען אָנגעהויבען ארויסצויאָגען דיא ארבייטער פונם אומגליקליכען „דוואָריאנסקי סאָד" האָבען בייא 200 ארבייטער דעמאָנסטראטיוו ארויסגעגאנגען פונם סאָד, האָבען דורכגעגאנגען דיא זאמקאָווע גאסס, האָבען געמאכט אנ'הקפה פאָרבייא דעם אָקרוזשנאָי סוד ארום דעם גאנצען קווארטאל, וואָס ליגט ביים סאָד און זיינען אריינגעגאנגען אין סאָד פון דער אנדערער זייט. אין שטאָדט האָט מען דערפון א סך געשמועסט און אויף דיא ארבייטער האָט עס געמאכט דעם בעסטען איינדרוק. בעזונדערס גוט איז בייא אונז געלונגען דיא בעגלייטעכטס פון די רעקרוטען. אין דעם טאָג, וואָס מ'האָט זייא אוועקגעשיקט האָבען זיך אויפגעקליבען אויף'ן וואָקזאל ביז 200 ארבייטער און האָבען גע־פייערט דיא אָברייזע פון זייערע חברים. מ'האָט געהאלטען רעדעס איבער דיא ארבייטלאגע, איבער זייער פארהאלטען צום מיליטאריזמוס, מ'האָט געזונגען רעוואָליוציאָנערע ארבייטערלידער, מ"האָט געמאכט א לחיים פיר דיא ארביי־טער בעוועגונג—און דעם אלגעמיינען „אוררא" האָבען מיט חשק אונטערגעחאפּט אללע קלאסענבעוואוסטע ארבייטער-רעקרוטען, וואָס זיינען אָנגעקומען פון אנדערע שטעדט. זעהר בעלערט און אינהאלטספאָלל זיינען געווען דיא פער-זאממלונגען (אסיפות) לכבוד דעם 1 מאי און אנדערע יום'טובים. אללעס אין אללעם גענומען, אז מען נעהמט דעם סך הכל פון דער גאנצער בעוועגונג און פארגעסס נור ניט, אז זיא האָט זיך אָנגעהויבען אין גאנצען פאר $1^1/_2$ יאָהר, קענן מען זיך נאָר פרייען אויף דעם שנעללען אוספּיעך און דיא רייכע פרוכט, וואָס זיא האָט מיט זיך געבראכט און מ'קען גאנץ געוויסס זאָגען, אז קיין תחבולה פון דער רעגירונג וועט דיא בעוועגונג ניט קענען איינהאלטען. אים געגענטהייל מיט זיין גראָבען אריינמישען זיך מאכט דיא רעגירונג דיא בעווע־גונג פיל הארבער, טרייבט דיא ארבייטער צום פּאָליטישען קאמפּף און העלפט דערמיט צום ארויסארבייטען פונם קלאסענבעוואוסטזיין און פון פארטייאינ-

* בעזונדערס האָט זיך געסטארעט דיא רעמעסליענע אופּראווע, דעריבער זעה ווייטער.

טערסטען ביים המון-עם, ארבייטענדען פאָלק (אין דיא בריטעסטע פאָלקס־שיכטען). דיא גרעסטע סטאראניעס פון דיא זשאנדארמען אויפצורייצען דיא רו־סישע ארבייטער אנטקעגען זייערע אידישע חברים האָבען געקענט געלינגען נאָר אין אָנהויב פון דער בעוועגונג. צום קלאָרערען כאראקטעריזירונג פון אונזער בעוועגונג ברייגען מיר דאָ דיא מעהר טיפישע פאקטען פון דער קאמפפסקראָניק (געשיכטע), נאָך דיא בעזונדערע מלאכות.

ש ל אָ ס ע ר י.

ביז צום אָנפאנג פון דער בעוועגונג האָט דער ארבייטסטאָג געדויערט 14 שעה מיט א פויזע פון 2 שעה. פריטיג האָט מען אָנשטאָט 6 געמוזט קומען 4 אזייגער אין דערפריא. אפילו שבת צו נאכטס האָט מען געמוזט קומען צו דער ארבייט. אָפט האָט מען געארבייט איבער דיא געוויינליכע צייט (איבער־צייט) ביז 3—4 אזייגער פריעמאָרגענס. בייא אזא לאנגען ארבייטסטאָג האָט דער לוין זיך בעוועגט צווישען 4—7 רובל א חודש. באגאנגען האָט מען זיך מיט דיא ארבייטער גראָב. דיא בעלי-בתים פלעגען זיך אונטערשטעלען צו שלאָגען דיא ארבייטער. דער ערשטער שטרייק איז פאָרגעקומען בייא דיא שלאָס־סערס אין דעצעמבער 1897. אין דער אקער־אייזען מאסטערסקאיע פון קורביטש האָבען דיא ארבייטער—10 מאנן—געפאָדערט ביים בעל-הבית דיא פארקירצונג פון ארבייטסטאָג אויף 12 שעה. דער שטרייק האָט געדויערט 3 וואָכען און איז ניט געלונגען. קורביטש האָט געקריגען ארבייטער (קריסטען און אידען), ווייכע ער האָט געצאָהלט זעהר טהייער חאָטשע זייא האָבען נאָר ניט געקענט אויספיהרען דיא ארבייט. דער שטרייק האָט איהם גאנץ רוהיגירט. צוא דער־זעלבען צייט מיט דיזעם האָט פאססירט א שטרייק אין אנ'אנדער אקער־אייזען מאסטערסקאיע (בייא ראפאָפּאָרט) אויך פארן 12 שעה'דיגען ארבייטסטאָג. דיזען שטרייק וועלכער ס'האָט געדויערט 3 וואָכען איז אויך ניט געלונגען: דער בעל הבית האָט געקריגען רוססישע ארבייטער פון דיא אייזענבאהן־וואר־שטאטען. 6 ארבייטער זיינען געווען ארעסטירט אין דעם שטרייק און האָבען אָבגעזעסטען א חודש. גלייך נאָך דיזע שטרייקען, אים אָנהויב 1898, איז דער ארבייטסטאָג צום טהייל דורך פאָדערונג פון דיא ארבייטער, צום טהייל פון דיא בעלי-בתים אליין פארקירצט געוואָרען אין 3 מאסטערסקאיעס אויף 12 שעה. פסח האָט איינער פון דיזע בעלי-בתים (סטערנין) געפאָדערט דיא ארבייטער זאָלען ווידער ארבייטען 13 שעה. דיא ארבייטער האָבען דערויף געענטפערט מיט א שטרייק אין וועלכען ס'האָבען טהיילגענומען 16 לעהראינגלאָך און 2 פאָדמאסטעריעס. אלע סטראשונקעס זיינען געווען אומזיסט און נאָך 3 טעג האָט ער זיך געמוזט אונטערגעבען (דער גאַלאָווא פון דער רעמעסלענע אופ־ראווע, צו וועמען סטערנין האָט זיך געוועגדעט אום הילפע, האָט אים געגני־טיגט (?!) נאָכצוגעבען. אויף דיא פאָדערונג פון דיא ארבייטער, איז אין 2 מאס־טערסקאיעס (איינע פון זייא געהערט קורביטשן), דער ארבייטסטאָג געקירצט געוואָרען אויף 1 שעה.

אין יולי איז דער ארבייטסטאָג אין איין מאסטערסקאיע אויף די פאָדע־רונג פון די ארבייטער פארקירצט געוואָרן אויף 12 שעה (פריהער האָט מען דאָרט געארבייט 16 שעה); אין אנדערע מאסטערסקאיעס האָט דער בעלי-הבית אליין איינגעפיהרט א 12 שעהידיגען ארבייטסטאָג, אָבער אין אָקטאָבער, אז

דער סעזאָן איז אריבער, האָט ער אָנגעהויבען צו פאָדערן אז דיא ארבייטער זאָלן ארבייטען 13 שעה. 2 פאָדמאסטעריעס און 6 לעהריונגען האָבען באלד אוועקגעוואָרפען דיא ארבייט. געבליבען זיינען 3 פאָדמאסטעריעס און 6 לעהריונגען. דער שטרייק האָט געדויערט 2 וואָכען און האָט זיך געענדיגט מיט'ן נצחון פון בעל־הבית. דעם 26 אָקטאָבער האָט סטערנין ווידער געפאָדערט, אז מ'זאָל בייא איהם ארבייטען 13 שעה. 1 פאָדמאסטעריע און 12 לעהריונגען האָבען ניט געוואָלט פאָלגען דיזער פאָדערונג און זיינען ניט געקומען צוא דער ארבייט (ס'זיינען געבליבען 1 פאָדמאסטעריע און 1 לעהריונג). דעם 28 בייא דער נאכט איז 1 פאָדמאסטעריע (ברוך) ארעסטירט געוואָרן; אָבער ניט דאָס, ניט דיא אללע סטראשונקעס פון דער רעמעסלענע אופראוע און דער פאָליציע (מען האָט זייא עטליכע מאָהל געהרופען צום זשאנדארמסקע פאָלקאָוויניק) האָבען ניט געקאָנט העלפען, מ'האָט זיך פעסט געהאלטען. אזויא האָט די מעשה געדויערט 1½ וואָכען. כדי מאכען א סוף און צו צעברעכען דיא „עקשנות" פון דיא לעהריונגען, האָט דער רעמעסלענע גאָאָווא באשלאָסען זייא צו שמייסען מיט ריטטער. אללע געהעריגע הכנות (פאָרבעריטונגען) זיינען שוין געווען גרייט און נור דיא מאמעס, וואָס זיינען געקומען צוליפען, האָבען מיט מיה געראטעוועט זייערע קינדער פון אָט אזא מין פאסקודנעם ווילדען משפט. אים נאָווענמבער האָבען די לעהריונגען דאָך געמוזט ביסלעכווייז גיין צו דער ארבייט (עטליכע האָבען אויסגיהאלטען מעהר פון 3 וואָכען). דעמ 21 פעברואר 1899 האָט זיך אין דער אקער־אייזען־מאסטערסקאיע פון קורביטש ווידער אָנגעהויבען דיא ארבייט און ער האָט געמוזט באפרידיגען די פאָדערונגען פון דיא ארבייטער—און אייגנפיהרען א 12 שעה־דיגען ארבייטסטאָג. דער לוין האָט זיך איצט אומעדום אויפגעהויבען ביז 8—20 רובל א חודש אָנשטאָט פון דיא פריהער־דיגע 4—17 רובל.

מעבעל־סטאָליארעס.

ביז דעם אָנפאנג פון דער באווענונג האָט דער ארבייטסטאָג בייא דיא סטאָליארעס געדויערט פון 15 ביז 16 שעה. אָפט האָט מען געארבעט דיא גאנצע נאכט אדורך, און מ'האָט דערפאר אפילו א גראָשען מעהר לוין ניט געקריגען. א בעשטימטע צייט פאר א פויזע האָט גאָר ניט עקסיסטירט. מיטטאָג פלעגט מען עסען אין די מאסטערסקאיעס בייא דער ארבייט. אין עטליכע מאסטערסקאיעס איז געווען זעהר אין גאנג לעקציאָן־ארבעט (שנעלערקייט). דיא בעסטע סטאָליארעס האָבען ניט פארדינט מעהר ווי א 3—4 רובעל א וואָך. דיא שכירות פלעגט מען ניט אקוראט אויסצאָהלען און א טהייל פון דיא שכירות פלעגען די בעלי־בתים איינהאלטען בייא זיך. דיא לאגע פון דיא לעהריונגען איז נאָך געווען פיל ערגער: זייא האָבען אויסגעשטאנען ניט נור פון דיא בעלי־בתים, נור פון דיא פאָדמאסטעריעס אויך, זיי האָבען געמוזט טאָהן אללע שמוציגע ארבייט, אז מ'האָט זיך אָנגעהויבען צוא אָבזאָגען פון דיא שטיק־ארבייט און האָבען פארקירצט דעם ארבייטסטאָג אף 14 שעה. איין בעל־הבית האָט אפילו פראָבירט אָביאזעווען דיא ארבעטער דורך בייכלאך און א 14 שעה־דיגען טאָג מיט 1 שעה פויזע—האָט זיך אָבער דערשראָקען פאר א שטרייק און האָט זיך געמוזט אָבזאָגען פון זיין בעגעהר. דאָס איז געווען (געשעהן) א פאָר וואָכען פאר פסח 1898. נאָך פסח האָבען דיא ארבייטער אין דער זעלבען מאס-

טערסקאיע גאָר אָן איבעריגע טענות אָנגעהויבען אוועקגיין צום ווארעמעס (מיטטאָג, אָנבייסען) אויף א שעה אהיים. אויף'ן דריטען טאָג האָט זייא דער בעל-הבית אָבגעזאָגט. אויף זייער אָרט (פלאץ) האָט מען קיינעם ניט דערלאָזען. דענסמאָל האָבען די בעלי-בתים געמאכט אנ'אסיפה און האָבען בעשלאָסען צוא אָביאוון אלע ארבייטער דורך ביכלאך, אז זייא זאָלען ערפילען פאָלגענדע בעדינגונגען: דער ארבייטסטאָג דויערט פון 6 אזייגער פרימאָרגענס ביז 6 אזייגער אָוונד מיט 1½ שעה פויזע; פאר יעדען פארזאממטען סאָג קומט א שטראָף ביז 3 רובל; דער ארבייטער דארף זיך אָבזאָגען 2 וואָכען פאָרויס; דער בעל-הבית גיט ארויס יעדעם אוועקגעהענדען ארבייטער אנ'אטעסטאט. יעדער בעל-הבית, וואָס נעהמט צוא אנ'ארבייטער אָן אנ'אטעסטאט צאָהלט שטראָף פון 10 ביז 20 רובל. זייא האָבען באשטימט א טערמין פונים 1 מאי ביז'ן 1-טען יוני, אין וועלכען ס'האָבען געמוזט איינגעפיהרט ווערען דיא ביכלאך פאר דיא ארבייטער. אין פאלל אז דיא ארבייטער. וועלען ניט וועלען דעם באשלוסס פון דיא בעלי-בתים מוזען זייא צאָהלען א שטראָף פון פאָלגען דעם באשלוסס פון דיא בעלי-בתים מוזען זייא צאָהלען א שטראָף פון 20 ביז 25 רובל. אויף דיזען באשלוסס האָבען דיא ארבייטער געענטפערט אויך מיט א פארזאממלונג און האָבען באשלאָססען צוא נעהמען דיא ביכלאך נור אונטער דיא פאָלגענדע באדינגונגען: דער ארבייטסטאָג דויערט פון 6 פרימאָרגענס ביז 6 אָוונדס מיט א 2 שעה'דיגע פויזע; דיא שכירות ווערט אויסגעצאָהלט יעדע וואָך; עס ווערט פון דיא ארבייטער קיין שטראָף ניט געפאָרט; פאר א פארזאממטען טאָג רעכענט מען אָפ פונקט אזויא פיל וויא ס'קומט אויס נאָך דעם לוין. אז מע וועט אין א פאָר מאסטערסקאיעס אָבזאָגען דיא ארבייטער—זאָלן מען גלייך פאָדערען אין אלע מאסטערסקאיעס דיא ביכלאך אונטער דיא אויבנגעשריבענע באדינגונגען.

דעם 1 יוני האָט איין בעל-הבית אָבגעזאָגט 5 ארבייטער. באלד האָבען 25 פאָדמאסטעריעס און 10 לעהריונגען אוועקגעוואָרפען דיא ארבייט. דער שטרייק האָט שוין געדויערט 5 וואָכען און דיא פאָליציי האָט נאָך דערפון גאָר ניט געוואוסט. אז דער פאָליצמייסטער האָט זיך אם ענדע דערפון דערוואוסט האָט ער באלד געשיקט רופען דיא בעלי-בתים און האָט פארשריבען אללע ארבייטער. גלייך דערנאָך האָט מען ארעסטירט וואו מ'האָט נאָר גקענט קריגען, אויפ'ן גאסס אָדער אין דער היים, 40 מאנן, צווישען וועלכע ס'זיינען געווען 10 גאָר פון אנדערע מלאכות. דער פאָליצמייסטער האָט זייא געהייסען נעהמען ביכלאך און האָט אללע, אהוץ 7 מאנן, ארויסגעלאָזען. דיא ארבייטער זיינען דאנן געגאנגען אין דיא רעמעסלענע אופראוע און האָבען געפאָדערט ביים גאָלאָווא ער זאָל זייא דורכלייענען דעם אוסטאוו (דיא דינים) פון געווערבע-אונטערנעמונג (רעמעסלענע זאוועדעניעס). דער גאָלאָווא האָט פראָבירט דורכצוזאָגען דעם ארטיקעל (סטאטיא) 481 איבער דעם 12 שעה-דיגען ארבייטסטאָג, אָבער דיא ארבייטער האָבען איהם דערבייא געהאפט און ער האָט געמוזט דורכלייענען דיעזען ארטיקעל (סטאטיא). דיא בעלי-בתים האָבען דענסמאָל געוואָלט אָבריסען 4—5 רובעל א חודש, אָבער די ארבייטער האָבען ניט מסכים געווען (ניט איינגעוויליגט) און אזויא איז קיין אחדות ניט געוואָרען. דיא 7 ארעסטירטע איבערגעבליעבענע ארבייטער זיינען ארויסגעשיקט געוואָרען אין זייער געבורטסאָרט. זייא האָבען אָבער באלד זיך אהער צוריקגעקעהרט. נאָר איינער איז אונטערוועגענס קראנק געוואָרען, מ'האָט אָבער

דערויף ניט געאכטעט און איהם גענויט צו גיין דיא גאנצע צייט צוא פוס. ער האָט דאָס ניט אויסגעהאלטען, האָט נאָך געקריינקט 2 וואָכען און איז געשטאָרבען. אים סעפטעמבער האָבען דיא ארבייטער פאָרט געוואונען דעם שטרייק. א סך בעלי־בתים האָבען באוויליגט א 12 שעה׳דיגען ארבייטסטאָג. דער ארבייטסלויהן איז געשטיגען אום 2 רובעל א חודש. ס׳זיינען אָבער נאָך געבליעבען אויך אזוינע מאסטערסקאיעס וואו מ׳ארבעט מעהר וויא 12 שעה א טאָג. א סך ארביי־טער געהען נאָך ארום עד היום אָן ארבעט, ווייל קיינער וויל זיי ניט נעהמען.

פאָסאדטשיקעס.

דער ארבייטסטאָג האָט געדויערט ביז צום אָנפאנג פונם קאמפף פון 5-6 פריה־מאָרגענס ביז 8—9 אָווענד מיט $1^1/_2$ שעה פויזע; דיא שטרייקען אין אנדערע ערטער האָבען דערשראָקען דיא בעלי־בתים און אין יולי 1898 חאָט מען אָנ־געהויבען אין אללע מאסטערסקאיעס (אחוץ איינע) ארבייטען צוא 12 שעה א טאָג. אים אָסיען (הערבסט) האָבען אָבער דיא בעלי־בתים אָן געהויבען צוא פאָדערען, אז דיא ארבייטער זאָללען ארבייטען מעהר וויא 12 שעה א טאָג. אין דער מאסטערסקאיע, וואו דער בעל־הבית האָט פריהער פאר אללע גע־פאָדערט דיא פארליינגערונג פון ארבייטסטאָג, האָבען דיא ארבייטער אוועק־געוואָרפען דיא ארבייט. נאָך לאנגע רייזען האָט דער בעל־הבית אראָבגע־בראכט פון קאלוגע 3 קריסטליכע ארבייטער, וועלכע ס׳האָבען זיך גענומען צוא דער ארבייט אונטער דיא אלטע בעדינגונגען. א גאנץ גלייכע פאָדערונג האָט ארויסגערופען א שטרייק אין א צווייטער מאסטערסקאיע. דיא ארבייטער האָבען פערלאָרען 3 טעג און האָבען געמוזט איינווילליגען אויף א 13 שעה׳דיגען ארבייטסטאָג. אין א דריטטער מאסטערסקאיע האָט דער בעלי־הבית אומזיסט זיך געסטארעט צוא פארליינגערען דעם ארבייטסטאָג, נאָך א 5 טאָגיגען שטרייק האָט ער געמוזט נאָכגעבען, געמוזט פארגרעסערען דעם לויהן און באצאָה־לען פאר די פארזאממטע צייט. אין גורעוויטש׳ס האמבורגער מאסטערסקאיע האָט אויסגעבראָכען א שטרייק וואָס האָט זיך געצויגען 2 וואָכען. די ארביי־טער האָבען אויסגעפיהרט. אין 2 חדשים ארום האָט אין דער זעלבען מא־סטערסקאיע אויסגעבראָכען א נייער שטרייק, וואָס האָט געדויערט גאנצע 2 חדשים. אין יאנואר פון היינטיגען יאָהר האָט איין בעל־הבית געשטעללט זיינע ארבייטער דיא פאָדערונג זייא זאָללען ארבייטען בייא איהם 14 שעה א טאָג. דיא ארבייטער—6 מאנן—האָבען אוועקגעוואָרפען דיא ארבייט. דער שטרייק ציעט זיך נאָך עד היום.

די באוועגונג אין אונזער מלאכה (האנדווערק) האָט איינגעווירקט אויף עטליכע קליינע שטעדטלאך, וואָס ליעגען ארום, מ׳ארבעט איצט דאָרט אויך נאָר 12 שעה א טאָג. דער לויהן האָט זיך דאָרט אויך אין $1^1/_2$ מאָל פאר־גרעסערט.

שניידעריי.

אין דער שניידעריי זיינען בעשעפטיגט ביז 130 מאנן; אויף יעדער מאס־טערסקאיע קומט אויס פון 2 ביז 10 ארבייטער, מייסטענס צוא 5. דער ארבייטס־טאָג האָט געדויערט פון 6—7 פריהמאָרגענס ביז 11—12 ביינאכט. דערצוא האָט מען נאָך 2 מאָהל א וואָך געמוזט ארבייטען גאנצע נעכט אדורך. דער

לויהן איז געווען (געשטאנען) פון 3 ביז 5 רובל א וואָך. דיא ארבייטסבא־
דינגונגען זיינען דיא גלייכע, סיי בייא די וואָס האָבען געארבעט פון שטיק
סיי בייא דיא וואָס האָבען געארבעט פון וואָך. אינגלאך פון 13 ביז 17 יאָהר
האָבען פאר דיא זעלבע ארבייט געקריגען פון 15 ביז 50 רובל אין 2 יאָהר.
פאר פאָטשינקעס, ס׳האָבען געקענט זיין וויפל ס׳ווייל, האָט מען קיין האלבען
גראָשען באזונדער ניט געקריגען. דיא בעוועגונג האָט זיך אָן געהויבען בייא
דיא שניידער נאָך פאר פסח 1897. צוא א שטרייק איז אין דער גאנצען צייט
געקומען נאָר אין דער מאסטערסקאיע פון באָרערין, אוואו ס׳האָבען געארבעט
6 מאנן. פאר פסח 1898 האָבען דיא ארבייטער געפאָדערט לויהן פארגרעס־
סערונג.

אין דער באוועגונג האָבען טהיילגענומען מעהר וויא 100 מאנן. ס׳האָט
זייא געלונגען אָבצושאפען דיא נאכטארבעט, פעסטצושטעללען א 14 שעהדי־
גען ארבייטסטאָג און זיך אָבצוזאָגען פון די פאָטשינקעס. דיא ארבייטער וואָס
האָבען געארבייט פון שטיק, האָבען בייא דער פארקירצונג פונם ארבייטס־
טאָג גאָר ניט פארלאָרען, ווייל דיא טאקסעס האָבען זיך אין דערזעלבען
צייט פארגרעסערט, וויא מ׳קען זעהן פון דער פאלגענדען טאבעללע:

	ביז צום אָנהויב פונם קאמפף	איטצט
א פינדזשאק	1.25 רובל—1.75 רוב.	1.75 ר. — 2 רובל
א וויזיטראָק	2 ״ 2.25 ״	2.50 ״ —2.75 ר.
א סורדעט (אויבערראָק) . .	2.25 ״ — 3 ״	3 ״ —3.25 ר.
אנ׳הערבסטפאלטאָ	2.50 ״ — 3 ״	3 ״
א פאָר הייזן מיט א וועסט .	50 ״ 70 ״	70 ״ —90

דער וואָכענלויהן האָט זיך אויפגעהויבען פון 4 ביז 4.50—5 רובעל, דיא
אינגלאך קריגען איצט פון 30 ביז 60 רובעל פאר 2 יאָהר. דיא לעהראינגלאך,
חאָטשע זייא האָבען פריהער אָבגעמאכט מיט דיא בעלי־בתים, האָבען זיך אויך
דערשלאָגען צוא א לויהן־פארגרעסערונג פון 5 ביז 10 רובעל.

בייא דיא פריהערדיגע ארבייטסבעדינגונגען איז געווען אסאך מייסטערלאך,
וואָס האָבען זיך באגאנגען נור מיט איין לעהרנאינגל; איצט נאָך דער פאר־
גרעסערונג פונם לויהן און דער פארקירצונג פונם ארבייטסטאָג האָבען זייא
געמוזט אויפהערען צוא עקסיסטירען.

ש ט ע פ ע ר יי.

ביז צום אָנפאנג פון דער באוועגונג האָט בייא דיא שטעפערס דער ארבייטס־
טאָג געדויערט פון 13 ביז 16 שעה און אין דער סעזאָנצייט פלעגט מען אָפט
ארבייטען גאנצע נעכט אָן א גראָשען שכר דערפאר. דער ארבייטלויהן פון דיא
שטעפערס וואָס ארבייטען אויפ׳ן מאשין איז געווען 6—7 רובעל א וואָך און
פון דיא ארומקלעפערס 4—5 רובעל. דיא ארבייטער און באזונדערס דיא לעהר־
אינגלאך האָבען געמוזט פארטראָגען דיא גראָבסטע בעהאנדלונג פון דיא בעלי־
בתים, דיא לעהראינגלאך האָט מען אָפט אפילו געשלאָגען פאר יעדע קלייניג־

קייט. אָנהויב מערץ 1898 האָט אויסגעבראָכען א שטרייק אין דער מאסטער־סקאיע פון ריינבארט. דער בעל־הבית האָט פארלאנגט צוא 10 רובעל פון יעדען און דיא ארבייטער האָבען אוועקגעוואָרפען דיא ארבייט. ער האָט געמוזט מסכים זיין אויף זייערע פאָדערונגען: 1) אויסצאָהלען דעם לויהן יעדע וואָך 2) מוסיף זיין צו 3 רובעל א חודש. ענדע מערץ האָט פאסירט א שטרייק אין דער מאסטער־סקאיע פון קאהאן צוליעב דעם פאָלגענדעם פאלל: דער בעל־הבית האָט פאָר־געשלאָגען אז מען זאָל ארבייטען 13 שעה (פון 7 ביז 8) מיט 2 שעה פויזע. דיא ארבייטער האָבען דערצו מסכים געווען. ס׳האָט זיך אָבער דערנאָך ארויס־געוויזן, אז דער בעל־הבית האָט יעדע 5 פארזאמטע מינוטען פארעכענט פאר א גאנצע שעה. די ארבייטער האָבען געוואָרפען די ארבעט, 7 וואָכען האָט געדויערט דער שטרייק. דער בעל־הבית האָט געמוזט נאָכגעבען און באפרידי־גען דיא פאָדערונגען פון דיא ארבייטער: 1) פארקירצען דעם ארבייטסטאָג ביז אויף 13 שעה 2) מוסיף זיין אויף דיא שכירות צוא 2 רובעל א חודש 3) ניט אָברעכענען איבריג געלַד פאר דעם פערזוימען.

נאָך דעם האָבען פאססירט שטרייקען נאָך אין פאָר מאסטערסקאיעס. מ׳האָט געפאָדערט א 11 שעהדיגען ארבייטסטאָג און א לויהנפערגרעסערונג אויף 2—3 רובעל א חודש. דיא פאָדערונגען זיינען אומעדום באפרידיקט געוואָרען. נאָך׳ן סעזאָן האָט זיך אין א פאָר מאסטערסקאיעס ווידער איינגעשטעלט א 14 שעה׳דיגער ארבייטסטאָג.

מאליארעס.

דיא מאליארעס מוזען זייער אָפט ארבייטען אויף דיא דעכער אין ברענענדע היצען. דיא בעלי־בתים ווילַלען זייזי אפילו ניט געבען קיין שטריק זיך צוצו־גינדען, חאָטשע דיא ארבייטער האָבען דאָס ניט איין מאָהל געפאָדערט. קען מען זיך נאָך דעריבער וואונדערען אז ס׳הערט זיך פון פערשידענע סיבות וואָס טרעפט זיך מיט דיא מאליארעס. דער סעזאָן דויערט בייא דיא מאליא־רעס 2—3 חדשים (יוני־אוגוסט), דער ארבייטסטאָג האָט געדויערט 14 שעה; אָנבייסען (וואַרעמעס) פלעגט מען עססען אין מיטען ארבייט, א פויזע האָט ניט עקסיסטירט. דיא ארבייטער דינגט מען דאָ אויף דער בירזשע יעדען זונטיג. ענדע יולי, א וואָך נאָך דעם שטרייק פון די טשעסליאַרעס, האָבען דיא מא־ליַארעס געפאָדערט א 12 שעה׳דיגען ארבייטסטאָג. אין 2 טעג ארום האָבען דיא קלענערע פאָדריאטשיקעס נאָכגעגעבען. אים משך פונם גאנצען שטרייק האָבען די זשאנדארמען און דיא שפיאָנעס־בעלי־בתים וויא פארס׳מטע מייז ארומגעפלייגען איבער דער בירזשע חאפען דיא הויפט־בונטאָוושטשיקעס, אָבער אַלַע האָבען זיך זייער רוהיג אויפגעפירט. מ׳האָט ארעסטירט 2 מאנן, איינער איז א זוהן פון א פאָדריאדטשיק, אויף וועלכן ס׳האָט זיין אייגענער פאָטער געמס׳רט. נאָך אנ׳איינוואָכעדיגען שטרייק האָבען אַלַע ארבייטער געמוזט זיך צוריק נעהמען צוא דער ארבייט אונטער דיא אלטע בעדינגונגען.

טשעסלַיארעס און סטאָלַיארעס.

די בעסטע צייט פאר דיא טשעסלַיארעס דויערט אין גאנצען 4 חדשים אין יאָרה. דאמאָלס קריגען זייא בייא א 14—15 שעה׳דיגען טאָג פון 6 ביז 7 רובעל

א וואָך. אין דער איבריגען אויסערסעזאָנע צייט גייען א סך ארום ליידיג. דער לוין פאלט ביז 3—6 רובל א וואָך. ענדע יולי האָט צווישן דיא טשעסליאראס אויסגעבראָכען א שטרייק אין וועלכען ס'האָבען טהיילגענוממען פיעל מעהר ארבייטער וויא אין אללע פריהעריגע שטרייקען אין אונזער שטאָדט. גאנץ פריע האָט זיך פארזאמעלט א גרויסע קאָמפאניע ארבייטער אויף דער בירזשע (אויפן מארק). באלד האָבען אָן געהויבען אָן צוקומען נאָך נייע און נייע קאָמפאניעס ארבייטער און דיא באגייסטערונג צווישען דעם פארזאמעלטען פאָלק האָט אלץ מעהר און מעהר געוואקסען. ס'איז אראָפגעקומען דער זשאנ-דארמסקי פאָלקאָוניק בכבודו בעצמו מיט זיין אדיוטאנט און מיט א סוויטע פון זשאנדארמעס און שפיאָנעס וועלכע ס'האָבען וויא פארסמטע ארום געפליגען צווישען דיא ארבייטער און האָבען צוגעהערט אלץ וואָס דיא ארבייטער האָבען געריעדט. אויך דער פאָליצמייסטער איז אראָבגעקומען מיט א גאנצע שייקע פון פאָליצייסקע. דיא ארבייטער האָבען זיך געהאלטען רוהיג און מיט קוראזש און האָבען פעסט געפאָדערט א 12 שעה'דיגען ארבייטסטאָג. די פאָליציע און דיא זשאנדארמעריע האָבען זיך מורא געהאט פאר א בונט און האָבען גאָר ניט געוואָלט טאָהן. אויף'ן ערשטען טאָג האָבען זיך דיא בעלי-בתים ניט גע-וואָלט אונטערגעבען און דיא ארבייטער האָבען זיך רוהיג צוגאגגען אהיים. אויפ'ן צווייטען טאָג האָט זיך אָבגעשפילט דיא אייגענע מעשה. דיא ארבייטער האָבען זיך געהאלטען מיט אחדות און האָבען פעסט גישטאנען אויף זייערע פאָדערונגען. דיא בעלי-בתים האָבען אָנגעהויבען נאָכצוגעבען. אויף'ן דריטטען טאָג האָבען שוין געארבעט 150 מאנן, נאָר בייא 50 מאנן זיינען נאָך ארומגע-גאנגען ליידיג... 3 וואָכען שפעטער, אז דער סעזאָן האָט זיך שוין געקאָנשטעט, האָ-בען דיא ארבייטער אָן געהויבען צוא פארלירען אלץ וואָס זייא האָבען פריהער גע-וואונען: דער ארבייטסטאָג האָט זיך ווידער פארלייגערט, מ'האָט אָן געהויבען ארבייטען פון 8 פריהמאָרגענס ביז 10—11 בייא נאכט. איצטער (לעת עתה) ארבעט מען פון 8 ביז 8, דערבייא האָט זיך אביסל דער לויהן פארגרעסערט פון 3 אויף 3½—4 רובעל א וואָך.

ש נ י י ד ע ר ק ע ס.

אין אונזער שטאָדט ארבייטען ביז 200 שניידערקעס. א געווייניליכע מאסטער-סקאיע בעשטייט אויס 8—10 ארבייטערקעס. ביז צום אָנהויב פונם קאמפף האָט דער ארבייטסטאָג געדויערט 16 ביז 18 שעה אָהן פויזע און אין דער סעזאָנצייט פלעגט מען ארבייטען דיא גאנצע נעכט. דער לויהן איז געווען זייער קליין. דיא בעלי-בתים פלעגען זיך מיט זייא באגיין אויף'ן גראָבסטען אויפן. דיא פאָדערונג פון א 12 שעה'דיגען ארבייטסטאָג האָבען די שניידערקעס צום ערשטן מאָל אויסגעשטעלט אין אויגוסט 1898 אין דער מאסטערסקאיע פון פעסיע (17 מיידלאך.) אום צו פארמיידן א שטרייק האָט דיא בעלי-הבית'טע נאָך אייניגע אומבעשלאָסענקייט באפרידיגט זייערע פאָדערונגען. דער אוספיעך האָט געווירקט און ס'האָט געלונגען אייניצופיהרען א 12 שעה'דיגען ארבייטס-טאָג נאָך אין 15 מאסטערסקאיעס, אוואו עס ארבייט ביז 110 מיידלאך ($^1/_3$ פון זייא איז אָרגאניזירט). דעם 13-טען יאנואר פונם היינטיגען יאָהר האָט דיא בעל-הבית'טע פון איין מאסטערסקאיע (10 מיידלאך) געוואָלט אומקעהרען דיא אלטע ארבייטסבעדינגונגען. דיא ארבייטערקעס האָבען אוועקגעוואָרפען דיא

ארבייט, און אין א וואָך ארום האָט דיא בעל-הבית'טע נאָכגעגעבען. אויך דער לויהן האָט (דאנק דעם קאמפף) זיך פארגרעסערט: בייא דיא עלטערע מייסטער-קעס פון 7—11, בייא דיא מיטלערע—פון 6 ביז 9, בייא דיא יונגערע פון 4 ביז 7 רובעל א חודש. ס'איז דאָ מאסטערסקאיעס אוואו עס ארבעטן אפילו 25 מיידלאך, איטצט איז דער לויהן געשטיגען ביז 8—20 רובעל א חודש, אָנשטאָט דיא פריהערדיגע 4—17 רובעל.

הוטמאכערקעס.

דיא ארבייטסבאדינגונגען זיינען געווען זייער שלעכט. אין סעזאָנצייט האָט מען געארבייט נאָכאנאנדער טאָג און נאכט. דיא מייסטערקעס האָבען געקריגען ביז 8 רובעל א כוידעש דיא פאָדמייסטערקעס ביז 3 רובעל א חודש. דיא וואָס האָבען געהאט טיש בייא דיא בעל-הבתים זיינען געשטאָרבען פון הונגער, מ'האָט זייא נאָרניט געגעבען עסען. דאנק דער בעווענונג איז דיא נאכט ארבייט אין סעזאָנצייט גאנץ אָבגעשאפט געוואָרען, דער לויהן האָט זיך 2 מאָל פארגרעסערט, מ'באגייט זיך מיט זייא פיל בעסער.

נייטערקעס.

פריהערע ארבייטסבאדינגונגען זיינען געווען: אנ'ארבייטסטאָג פון 16 שעה, דעם לויהן (3—7 רובעל א חודש) פלעגט מען דיא מייסטערקעס קיינמאָל ניט אקוראט אויסצאָהלען. דאנק דער באווענונג האָט זיך דער ארבייטסטאָג פארקירצט ביז אויף 12 שעה, דער לויהן האָט זיך 2 מאָהל פארגרעסערט.

אָנהויב זומער 98 האָט אין דעם קאָרסעטפאבריק פון ווייליך, אוואו ס'ארבייטען 30 מיידלאך פאססירט א שטרייק. מ'האָט געפאָדערט אנ'ארבייטסטאָג פון 12 שעה. דיא ארבייטערקעס האָבען אויסגעפיהרט דעם שטרייק.

אים דעצעמבער 98 האָט פאססירט א שטרייק אינ דעם גילזענפאבריק פון מירקין אוואו ס'ארבעטן 20 מיידלאך. דער בעל-הבית האָט זייא געוואָלט געבען נייע ארבייט (פארמאכטע גילזען) דיא ארבייטערקעס האָבען געפאָדערט: 1) א לויהן פארגרעסערונג פון 5 קאָפּ. אויף א טויזענד און 2) אנ'אקוראטנע אויסצאָהלונג יעדע וואָך (פריהער האָט מען אָפט אייגנעהאלטען דעם לויהן גאנצע חדשים'ווייז). דער שטרייק האָט געדויערט 1 וואָך, דיא ארבייטערקעס האָבען אויסגעפיהרט.

טאבאקפאבריק פון קאָלבאנאָווסקי.

אין דער טאבאקפאבריק פון קאָלבאנאָווסקי ארבייטען 90—100 מאנן (ביז 25 מאנספערזאָנען, 20 קינדער און 40 מיידלאך). באזונדערס שווער און אונגעזונד איז דיא ארבייט אין דער אָבטיילונג אוואו מ'טריקענט דעם טאבאק, פונ'ם טאבאק-שטויב קריגען דיא ארבייטער אָפט דיא טשאָטקע. אין דער סאָרטירונג און טריקענאָבטיילונג איז דער לויהן פון 3 ביז 4 רובעל א וואָך, אין דיעזע אָבטיילונגען ארבייטען צום גרעסטען טהייל מאנספערזאָנען אין דער טאבאקאָבטיילונג הערשט שיעור ארבייט (דעקציאָנסארבייט) און דער לויהן בעווענט זיך צווישען 2 ביז 2,50 בייא מאנספערזאָנען, צווישען 1 ביז 1.35 בייא מיידלאך און צווישען 40 ביז 45 קאָפּיקעס בייא קינדער. דער בעל-הבית פלעגט זיך מיט זיינע ארבייטער זייער גראָב בעגיין. מעהר פון אלע

האָבען פארבּיטערט דעם לעבען דיא אָפּטע שטראָפען. אין דער טאבאקאָבּטיי־
לונג דויערט דער ארבּייטסטאָג 12 שעה מיט א שעה פויזע, אין אנדערע אָב־
טיילונגען גיט מען 1½ שעה אויף מיטאָג עסטען און רוהע. אָפּט פלעגט מען
נאָך פון דער פויזע אָבּרייסען א 10 אָדער א 20 מינוט. ס׳האָט ניט עקסיס־
טירט קיין שום ארבּייטערצימער און מ׳האָט געמוזט עסטען דעם אָנבּייסען
(וואַרעמעס) צוזאַמען מיטן טאבאקשטויב. פון וועגטיליאציע איז קיין זכר ניט
געווען. אים זוממער 1898 האָט דער בעל־הבית געוואָלט פארקלענערען דיא
טאקסע כדי צוא פארגרעסערען דיא אויסארבּעטונג, דערצוא האָט ער נאָך
אָבּגעזאָגט איין ארבּייטער, וועלכער האָט א קלאפּף געגעבּען זיין ליבלינג
וואָס איז געווען שולדיג אין דעם איינפיהרען פון דיא נייע ארבּייטסבּעדינ־
גונגען. קיינער פון דיא ארבּייטער האָט ניט געוואָלט פארנעהמען דיא שטעלע
פון זייער אָבּגעזאָגטען חבר; דערפאר האָט דער בעל־הבית זייא אלע—7 מאנן—
אָבּגעזאָגט. דאָס איז געווען פרייטיג. אויף דער אנדערער וואָך האָט דער בעל־
הבית געדונגען פראָסטע טאָגארבּייטער אויף דער שטעלע פון דיא אָבּגע־
זאָגטע. דאָס האָט שטארק אויפגערעגט דיא ארבּייטער און זייא האָבּען גע־
סטראשעט דעם בעל־הבית, אז באם ער וועט ניט צוריקנעהמען אלע אָבּגע־
זאָגטע חברים, וועלען זייא אוועקווארפען דיא ארבּייט. דער בעל־הבית האָט
דערפון אפילו ניט געוואָלט וויססען. אלע פאקערס (40 מאנן) האָבּען דענס־
מאָל אוועקגעוואָרפען דיא ארבּייט. דעם אייגענעם טאָג האָט דער פאבריקאנט
געשיקט רופען דיא ארבּייטער. זייא זיינען געקוממען און האָבּען געשטעלט
פאָדערונגען: 1) פאר דיא, וואָס פאקען אכטלאך זאָלל דיא אויסארבּייטונגסצאָהל
פארקלענערט ווערען און דערבּייא זאָלל דיא טאקסע פארגרעסערט ווערען
2) פרייטיג און זונטיג וועלן מ׳ארבּייט וויניגער זאָלל מען ניט דארפען ארבּיי־
טען נאָך דער נאָרמע, זאָנדערן וויא פיל יעדער וועט קענען 3) דער ליבלינג
פון בעל־הבית זאָלל ארויסגעיאָגט ווערען פון דער פאקאָפּטייל־ונג 4) אָבּזאָגען
דיא טאָגארבּייטער 5) צוגעהמען צוריק דיא אָבּגעזאָגטע ארבּייטער. אלע פאָ־
דערונגען זיינען באלד באפרידיגט געוואָרען. דיא זשאנדארמעס האָבּען זיך
דערוואוסט פונם שטרייק, אז ס׳האָט שוין אלץ געוועזען רוהיג. מ׳האָט ארבּע־
געשיקט דעם פאבריק־אינספּעקטאָר. דיא ארבּייטער האָבּען איהם דערציילט
זייערע ארבּייטבעדינגונגען; ער האָט זייא געזאָגט, אז דער בעל־הבית און ער,
דער אינספּעקטאָר זאָרגען פאר זייא וויא פאר אייגענע קינדער און איז מיט
דעם אוועקגענאנגען ניט אקוקגעבענדיג אפילו אויף דער פאבריק. אין דער
זשאנדארמעריע אָבער האָט ער געמסרט אללע ארבּייטער, וואָס האָבּען זיך
בייא איהם בעקלאָגט. באלד האָט מען ארעסטירט 2 מאנן. איינעם האָט געמסרט
דער אינספּעקטאָר, דעם צווייטען האָט דער בעל־הבית ארויסגעשטעלט פאר
דעם הויפּט־בוטאָוושטשיק. דאָס האָט שטארק צורייצט דיא ארבּייטער און נאָר
מיט גרויסע מיה האָט מען זייא געקאָנט איינהאלטען זייא זאָללען נאָך עפּעס
ניט אָנמאכען. א סך ארבּייטער האָט מען געשלעפּט אין דיא זשאנדארמסקע
אופּראוולעניע אויף דאָפּראָס, וועלכער ס׳האָט געדויערט כמעט 2 חדשים. דיא
ארבּייטער האָבּען זיך געהאלטען בייא דעם דאָפּראָס אויסגעצייכענט. אין א קור־
צער צייט האָט מען אויסגעבויט אמאָהל אנ׳ארבּייטערצימער און פארגרעס־
סערט אום ½ שעה דיא פויזע פאר דער טריקענאָבּטייל־ונג. ס׳איז אראָבּגעקומען
אמאָהל א דאָקטער וועלכער ס׳האָט כמעט אללע ארבּייטער ערקלערט פאר קראנקע.

בלעכערס.

דיא ארבייט געדויערט געווייגלעך 14—16 שעה א טאָג אָן שום פויזע. געגעסטן האָט מען אין דער מאסטערסקאיע אין מיטטן דער ארבייט. אָפט פלעגט מען ארבייטן גאנצע נעכט און דערפאר קיין גראָשטן ניט קריגען. דער פאר-דינסט האָט זיך בעוועגט צווישטן 4 ביז 10 רובל א חודש. אים יולי האָט דיא ארבייטער געלינגען צוא פארקירצען דעם ארבייטסטאָג ביז אויף 13 שעה און אָנהויב ווינטער האָט מען אין 7 מאסטערסקאיעס אָנגעהויבען צו ארבייטן 12 שעה.

קרבנות פון דעם צארישען דעספאָטיזמוס.

אין דעצעמבער 1897 האָט מען ארעסטירט 6 ארבייטער. זייא זיי-נען געזעסן א חודש און דערנאָך האָט מען זייא אריסגעלאָזטן.

אין יאנואר 1898 האָט מען ארעסטירט מ. גורעוויטש. מ'האָט איהם אוועקגעשיקט אין פעטערבורג. ער איז אָפגעזעסן אין „קרעסט" 11 חדשים און איז אריסגעלאָזטן געוואָרען פאָר נאדזאָר אויף 2 יאָהר אין דווינסק. שאליט וואָלף איז אָבגעזעסן 1 חודש.

דעם 16 אפריל ארעסטירט:

אוסישקין חצקעל (צום צווייטען מאָהל), שאליט וואָלף א שלאָסער (2-טען מאָהל), מ. מעזשעוועצקי א שלאָסער, באראָן חיים א בערשטער, טערמאן לאציע א הוטמאכערקע, איידעל א נייטערקע. מעזשעוועצקי און גורעוויטש האָט מען אריסגעלאָזטן ביזן סוד אים 1899-טען יאָהר. אין דער זעלבען נאכט האָט מען נאָך ארעסטירט צוויי בריידער שלאָסערס: אהרן און אברהם ראָש, נאָך 3 טעג האָט מען זייא אריסגעלאָזטן.

אין יוני ארעסטירט: מענדעל כאם א שלאָסער (2-טען מאָהל), לייב איטשע חאווזער (א שלאָסער, מ'האָט בייא איהם געפונען נעלעגאלע ליטעראטור), גרשון תאנין א שלאָסער. תאנין האָט מען אים נאָווועמבער אריסגעלאָזטן ביז'ן סוד. אים יוני בייא דעם שטרייק פון די מעבעל-סטאָליארעס האָט מען ארעסטירט 40 מאנן. זייא זיינען אָבגעזעסטן 1 טאָג. 7 פון זייא האָט מען אוועקגעשיקט מיטן עטאפ אין זייער געבורטסאָרט (אייניער פון זייא איז געשטאָרבען אין וועג). ענדע יוני האָט מען ארעסטירט דעם סטאָליאר שמיון און דעם טשעסליאר שלמה, זייא זיינען אָבגעזעסטן 10 וואָכען און פארשיקט געוואָרען אין א קלייניע שטעטל מאָהלעווער גובערניע.

אים יולי א סטודענט פון דער מאָסקווער אוניווערסיטעט, באָריס צייט-לין, א שלאָסער אהרן ראָש (צום 2-טען מאָהל); צייטלין האָט מען נאָך 5 חדשים אריסגעלאָזטן ביז צום סוד; דער שלאָסער יוסף באנק האָט אָבגעזעסטן 6 וואָכען און איז פארשיקט געוואָרען אויף 1 יאָהר אין זיין געבורטסאָרט. 4 מעבעל-סטאָליארעס, 2 האָט מען פארשיקט אויף 2 יאָהר אין אָרשע, דיא אנדערע 2 האָבען אָבגעזעסטן 5 חדשים און דאנן האָט מען זייא אָבגעגעבען פאָר נאדזאָר; פון דער טאבאק-פאבריק—מענדעל עפשטיין און זרח ליבערקין. זייא האָבען אָבגעזעסטן 5 חדשים. און אריסגעשיקט געוואָרען; 2 מאליארעס האָבען אָבגעזעסטן 5 וואָכען.

אויגוסט ארעסטירט:

א טשעסליאר מענדעל, האָט אָבּגעזעססען 10 וואָכען איז ארויסגעשיקט אויף 2 יאָהר; דעם 19-טען 2 טשעסליארעס: נח און וועלוועל, האָבען אָבּגע־זעססען 6 חדשים, זיינען אויף 1 יאָהר ארויסגעשיקט; א טשעסליאר פיאָדאָר (א קריסט) האָט אָבּגעזעססען 6 וואָכען; 2 סטאָליארעס—בישקע און אורע (בעווייבט) באפרייט נאָך 4 חדשים ביזן סוד.

סעפּטעמבער. 1 פּאָסאדטשיק, האָט אָבּגעזעססען 2 וואָכען.

אָקטאָבער. איידעל שעוועלעווא (אינטעליגענטקע); אלעקסאנדער טרא-נאָווסקי (2־טער מאָהל) (א פּאָדנאדזאָרנער אינטעליגענט); ברוך א שלאָססער, באפרייט אין נאָוועמבער.

אין דער נאכט וואָס מ'האָט ארעסטירט טראנאָווסקי'ן האָט מען געמאכט 9 אָבּיסקעס בייא היגע אינטעליגענטען. אין דעם משך פון דער גאנצען בעווע־גונג זיינען געווען א מאססע אָבּיסקעס, מאססען און איינצעל-ארעסטען אויף 2—3 טעג.

———

וועגן איבערזיכט פון דער אָכראנקע איבער דער רעוואָליו-ציִאָנערער באוועגונג אין ווילנער, מינסקער, גראָדנער און קאָוונער גובערניעס

די זשאנדארמעריע פלעגט צוזאמענשטעלן און אָפדרוקן איבערזיכטן וועגן די „וויכטיקסטע אויספאָרשונגען וועגן מעלוכע־פארברעכער" פאר איר אייגענעם געברויכ. אין דעם איבערזיכט פאר דעם יאָר 1897 איז פאראן א קאפיטל, אין וועלכן עס ווערט באלויכטן די רעוואָליוציִאָנערע באוועגונג אין ווילנער, מינסקער, גראָדנער און קאָוונער גובערניעס. האגאמ דער דאָזיקער איבערזיכט איז צוזאמענגעשטעלט געוואָרן אין גייַסט פון דער זשאנדארמעריע, פונדעסטוועגן שטעלט ער מיט זיכ פאָר א גרויסן היסטאָרישן אינטערעס און דערגאנצט די באריכטן, וועלכע זייַנען פובליקירט געוואָרן אין יענער צייַט אין די רעוואָליוציִאָנערע אונטערערדישע אויסגאבעס.

דער דאָזיקער איבערזיכט איז אינטערעסאנט מיט דעם, וואָס אין אים ווערט בוילעט באוויזן, אַז אין דער רעוו. באוועגונג אין ווייַסרוסלאנד אין די 90־קער יאָרן זייַנען געווען אריַינגעצויגן די ארבעטער פון אלע פעלקער, אז מע האָט ארויסגעלאָזן ליטעראטור אפ רוסיש, פויליש און ייִדיש, אז מע האָט גערופן צו אייניקייַט די ארבעטער פון אלע פעלקער אין קאמפ קעגן די באלעבאטים און דער רעגירונג.

דער איבערזיכט איז אויכ אינטערעסאנט מיט דעם, וואָס דאָ ווערן אָנגעוויזן די אָנטייל־נעמער פון דער באוועגונג. די נעמען פון די אָנטיילנעמער באווייַזן מיט דער גאנצער קלאָרקייַט, אז אין דער רעוואָליוציִאָנערער באוועגונג פון יענער עפּאָכע האָבן גענומען אן אָנטייל ארבעטער פון אלע פעלקער.

צו דעם דאָזיקן איבערזיכט, ווי צו אלע אנדערע דאָקומענטן פון דער אָכראנקע, וואָס מיר דרוקן אין דעם בוכ, דארפ מען זיכ באציִען זייער קריטיש. אָבער אין הינזיכט פון פעסטשטעלן דאטעס און פאקטן, האָבן די דאָזיקע דאָקומענטן א גרויסע באדייַטונג.

דער איבערזיכט איז אין 1928 י. פארעפנטלעכט געוואָרן אין דער רוסישער אויסגאבע פון אונדזער ארבעט „די רעוו. באוועגונג אין ווייַסרוסלאנד". אין ייִדיש דרוקט עס זיכ צום ערשטן מאָל.

איבערזיכט פון די וויכטיקסטע אויספאָרשונגען איבער די איניאָנים וועגן מעלוכע-פארברעכנס פארן 1897 יאָר *

ערשטער קאפיטל

צום סאָפ פון 1896-טן יאָר האָבן זיך אין ווילנער, מינסקער, גראָדנער און קאָוונער גובערניעס אָנגעהויבן שטרייקן. צום אָנהייב האָבן זיי געטראָגן א פרידלעכן כאראקטער און פלעגן זיך ענדיקן אין א קורצן טערמין. נאָר דערנאָך האָבן זיך אין ווילנער גובערניע אָנגעהויבן פארשפרייטן צווישן די ארבעטער געדרוקטע און העקטאָגראפישע אופרופן, דער „סטאטוט פון דער ארבעטער-קאסע" און פארשיידענע רוסישע, פוילישע און ייִדישע בראָשורן און זשורנאלן מיט א רעוואָליוציאָנערן אינהאלט.

אין די דאָזיקע אויסגאבעס, פון וועלכע אייניקע זייַנען ארויסגעגעבן גע-וואָרן פון „ארבעטער-פארבאנד", זייַנען די ארבעטער גערופן געוואָרן צו פייַערן דעם ערשטן מייַ, אייַנאָרדענען שטרייַקן, פאָדערן אן אכטשאָיִקן ארבעט־טאָג, א העכערונג פון ארבעטלוין און פאָליטישע פרייַהייַט, צום קאמפ מיט די באלע-באטים-עקספלואטאטערן און מיט דער רעגירונג, צו אייניקייַט צווישן די קריסט־לעכע און ייִדישע ארבעטער, צו שאפן קאסעס אפ צו אָרגאניזירן אן אלגע-מיינעם ארבעטער־שטרייַק פון אלע פאכן, וועגן גרינדן איין פאריין, ווו אלע וועלן קעמפן איינער פאר אלעמען און אלע פאר איינעם. אין די אויסגאבעס ווערן גלייַכצייַטיק אָנגעוויזן די נוצן, וואָס זייַנען דערגרייכט געוואָרן דורך די שטרייַקן.

אונטערן אייַנפלוס פון דער דאָזיקער אגיטאציע, פון איין זייַט, און, פון דער צווייטער, צוליב דער לייַכטקייַט פון די רעפרעסיעס פארן אָנטייל אין די שטרייַקן, האָט זיך בא די אָנפירער פון די שטרייַקן באקומען אן אייַנ-דרוק, אז זיי שטעלן מיט זיך פאָר א קויעכ, מיט וועלכן ס'איז אן אומזין צו פירן א קאמפ. די שטרייַקן זייַנען געוואָרן אָפטער. פאַרלירנדיק ביסלעכווייַז דעם כאראקטער פון אלגעמיינע פארברעכנס, ווערן זיי שוין ארויסגערופן ניט

---

* א צעטל פון אויספאָרשונגען, וועלכע ס'האָבן געמאכט די זשאנדארמערישע פארוואלטונגען איבער מעלוכע־פארברעכנס פארן 1897 י. ס-פעטערבורג, דרוקעריי פון אינערנ-מיניסטעריום. 1902 י.

דורכ דער אָרעמער מאטעריִעלער לאגע פון די ארבעטער, נאָר, אזוי צו זאָגנ, קינסטלעכ — צוליבנ שטרעבנ פון די אגיטאטערס אומבאדינגט שאפנ אנ אר־בעטער-באוועגונג.

די אויספאָרשונגענ, וואָס מיר האָבנ אָנגעהויבנ באצייַטנס, האָט פעסטגע־שטעלט, אז פון אָנהייב זייַנענ די שטרייַקנ אייַנגעאָרדנט געוואָו נ אינ באזונדערע ווארשטאטנ, אומאָפּהענגיק איינע פון דער אנדערער, און די אגיטאטערס האָבנ זיכ באנוגנט נאָר מיט דעמ, וואָס זיי האָבנ אונטערגעהעצט די ארבעטער — צו דערשלאָגנ זיכ א פארקירצונג פון ארבעט-טאָג, א העכערונג פון ארבעט־לוינ אונ א העפלעכע באציִונג מיצאד די באלעבאטימ. דערבייַ האָט מענ די ארבעטער רעקאָמענדירט: ניט אָנקומענ אפ די ערטער פון די אָפּגעזאָגטע ארבעטער, ניט אָפּלאָזנ ביליקער זייער ארבעט אונ ניט פארטרעטנ א כאווער, מיט וועמעס אופירונג דער באלעבאָס איז צוליב עפעס ניט צופרידנ, ביז וואנענ דעמ דאָזיקנ כאווערס פאָדערונגענ וועלנ ניט באפרידיקט ווערנ.

דערנאָכ האָט זיכ דער כאראקטער פון דער באוועגונג שארפ געענדערט: די פארשטרייַקטע ארבעטער פון איינ פאכ האָבנ אָפנ אָנגעהויבנ פאָדערנ בא די ארבעטער פון אנדערע פאכנ, אז זיי זאָלנ זיכ אָנשליסנ צו דער אלגעמיינער באוועגונג. די עצעמ פאָדערונגענ זייַנענ געוואָרנ ברייטער: מע האָט ניט דערלאָזנ אָנעמענ ארבעטער פון אנ אנדער שטאָט, מע האָט ניט דערלויבט אויסארבעטנ סכוירעס פון אנדערע פאבריקנ. די מער ענערגישע אגיטאטערס האָבנ זיכ אָפנ באוויזנ אפ די זאוואָדנ אונ אינ די ווארשטאטנ מיט אופרופנ אינ די הענט אונ האָבנ געפאָדערט, אז מע זאָל אָפּשטעלנ די ארבעט, אונ בא די באלעבאטימ האָבנ זיי געפאָדערט באפרידיקנ די פאָדע־רונגענ פון די ארבעטער, דראָענדיק די אונ יענע אינ פאל, אויב מע וועט ניט פאָלגנ, מיט קלעפּ אונ אפילע מיט טויט. די דאָזיקע דראָונגענ זייַנענ דער־נאָכ דורכגעפירט געוואָרנ אינ לעבנ. אונ גאָר אינ א קורצער צייַט ארומ זייַנענ פון די באלעבאטימ אונ ארבעטער אָנגעקומענ אסאכ מעלדונגענ, אז מע האָט זיי דערלאנגט קלעפּ, דערבייַ זייַנענ די קלעפּ, ניט זעלטנ זייער שווערע, דער־לאנגט געוואָרנ ניט פון איינצלנע פערזאָנענ, נאָר פון גאנצע מענגעס, וועלכע זייַנענ געווענ באוואָפנט מיט שטעקנס אונ שטיינער. די אָנפאלנ פלעגנ פאָר־קומענ פון הינטער א ווינקל אונ אָפנ אינ מיטנ העלנ טאָג אפנ מיטנ גאס. אינ די ווארשטאטנ, וועלכע פלעגנ ניט ווארפנ די ארבעט צומ טערמינ, וואָס די שטרייַקער האָבנ באשטימט, פלעגט מענ אויסברעכנ די שויבנ אונ באגיינ קאָלערליי גוואלדטאטנ.

אָט אזא האנדלונג פון די שטרייַקער האָט אזוי אָנגעשראָקנ די באלעבאטימ פון די ווארשטאטנ, אז אנדערע פון זיי זייַנענ אויס מוירע געווענ געצווונגענ נאָכצוגעבנ די ארבעטער-פאָדערונגענ, נאָכ וואָס עס זייַנענ אינ די ווארשטאטנ אונ זאוואָדנ פאנאנדערגעוואָרפנ געוואָרנ אופרופנ, אינ וועלכע ס'איז אייַנגע־שמועסט געוואָרנ די ארבעטער, אז אדאנק דעמ שטרייַק האָבנ די באלעבאטימ געהעכערט דעמ ארבעטלוינ.

אינ דער זעלבער צייַט האָט זיכ בא די ארבעטער געשאפנ א שטרעבונג צו אָרגאניזירנ געהיימע קרייַזלעכ אונ בא זיי קאסעס אפ צו העלפנ די שטרייַ־קער. דערבייַ פלעגט מענ געלט באקומענ דורכ זאמלונגענ צווישנ די ארבע־טער, וואָס פלעגנ אָפט דורכגעפירט ווערנ מיט גוואלדטאטנ אונ שאנטאזש.

די מיטגלידער פון קרײַזלעכ פלעגן זיכ צונויפזאמלען אפ סכאָדקעס, ווו מע פלעגט ארומריידן דעם כאראקטער פון די ווײַטערדיקע האנדלונגען מיצאד די שטרײַקער.

קעדיי צו ליקווידירן די אנטשטאנענע ארבעטער-באוועגונג אונ ווי ווײַט מעגלעכ גיכער ווירקן אפ די שולדיקע, זײַנען בא די געהעריקע זשאנדאר־מעריע-פארוואלטונגען געמאכט געוואָרן אויספאָרשונגען, וועלכע האָבן פעסט-געשטעלט א ריי פערזאָנען, וואָס האָבן א שײַכעס צו דער באוועגונג.

די ארבעטער־באוועגונג אין ווילנער גובערניע

אין דער צווייטער העלפט פון 1896 יאָר זײַנען די שטרײַקן אין סמאָר-גאָן, אָשמענער אויעזד, אונ דערהויפט אין ווילנע, געוואָרן קימאט א טעגלעכע דערשײַנונג. די באוועגונג האָט ארומגעכאפט קימאט אלע פאכן: די מוליער, די לעדער-ארבעטער, די בעקער, די שערער, די ארבעטער פון די לעדער-זא-וואָדן אוג שוסטער־ווארשטאטן.

אין פרילינג 1896 יאָר האָבן די ארבעטער פון די לעדער-זאוואָדן, די ייִדן: יודל קרעמער, עליאָקום מאלקין, לייבע גילמאן אונ יעווסטאפי קראוועצ (ער הייסט אויכ סטאניסלאוו גאָפמאן) אָנגעהויבן אָרגאניזירן א שטרײַק אפ סאדאָווסקיס זאוואָד, אויסנוצנדיק דעם פאל מיטן ארבעטער ברודני, וועלכער איז אָפּגעזאָגט געוואָרן פון דער ארבעט. דער שטרײַק האָט זיכ אָבער ניט אײַנגעגעבן. אין אווגוסט כוידעש איז פאָרגעקומען א שטרײַק אפ סוצקאָווערס זאוואָד, וועלכער האָט געדויערט 6 וואָכן. דעם 22־טן סענטיאבער זײַנען דער־האלטן געוואָרן יעדיִעס, אז הינטער דער אײַזבאן-ליניע איז באשטימט גע-וואָרן א פארזאמלונג פון די ארבעטער אפ די אָרטיקע לעדער-זאוואָדן. די פארזאמלונג האָט געהאט דעם ציל צו שאפן א הילפ-פאָנד פאר די ארבעטער אפ דער צײַט פון די אלגעמיינע שטרײַקן. אפן אָרט פון דער סכאָדקע האָט מען געכאפט עטלעכע ארבעטער אונ דערבײַ האָט יודל קרעמער גענומען באגראָבן אין דרערד עפעס א זאכ. ס'האָט זיכ ארויסגעוויזן, אז דאָס איז א העפט, אין וועלכער מע האָט פארשריבן די געלט, וואָס איז געזאמלט גע-וואָרן אפ שטיצע פאר די ארבעטער אין דער צײַט פון ארבעטלאָזיקײַט. נאָכ דעם האָט זיכ דער שטרײַק פארענדיקט.

די דורכגעפירטע אויספאָרשונג האָט פעסטגעשטעלט, אז דער שטרײַק איז געווען אָרגאניזירט פון די אויבנדערמאָנטע פערזאָנען, וועלכע האָבן געהערט צו א געזעלשאפט, וואָס איז אָרגאניזירט געוואָרן אין סמאָרגאָן מיטן ציל צו דערשלאָגן זיכ דורכ שטרײַקן א פארקירצונג פון ארבעט־טאָג אונ א העכע־רונג פון ארבעטלוין. די געזעלשאפט האָט געהאט א קאסע אפ צו שטיצן די שטרײַקער, וועלכע פלעגן וועכנטלעכ באקומען צו פינפ רובל.

ס'איז קיין צווייפל, אז די דאָזיקע געזעלשאפט איז אָרגאניזירט געוואָרן אונטער דער ווירקונג פון פאָליטיש ניט־זיכערע פערזאָנען. די ווײַטערדיקע אויספאָרשונג האָט עס פולקאָם באשטעטיקט אונ ס'איז קלאָר געוואָרן, אז די געזעלשאפט האָט געהאט א ביבליאָטעק פון אומלעגאלע אויסגאבעס. די דאָ־זיקע אויסגאבעס האָט געלייענט אונ פארשפרייט צווישן די ארבעטער דער אָר-טיקער לערער לייבע לעווין, וועלכער איז אנטלאָפן, איידער ס'האָט זיכ

אָנגעהויבן די אויספֿאָרשונג. די מיטגלידער פון דער געזעלשאפט זײַנען געווען דירעקט פֿארבונדן מיט די פֿערזאָנען, וואָס האָבן איינצײַטיק אָנגעפֿירט מיט דער אנטירעגירונג־באוועגונג, וואָס האָט זיך אָנגעהויבן אין ווילנע. די אויס־פֿאָרשונג האָט פעסטגעשטעלט, אז א געוויסער סטאניסלאוו, וועלכער האָט געטראָגן די צונעמענישן „יעזערסקי" און „אָקוליארניק", וועלכער האָט זיך שפּעטער אדויסגעוויזן אלס דער אדלמאן סטאניסלאוו טרוסעוויטש, איז צוויי מאָל געקומען אין סמאָרגאָן אין דער באגלייטונג פון ווילנער ארבעטער פון די אָרטיקע לעדער־זאוואָדן, קעדיי צו אונטערשטיצן די אנטשטאנענע באוועגונג.

אין פעוראל 1897־טן יאָר האָט מען טרוסעוויטשן פארהאלטן. בא אים האָט מען געפונען א געשריבענעם פּראָגיעקט פון אן אופרוף צו די ארבעטער פון די ווארשטאטן בא דער ס.־פּעטערבורגער־ווארשעווער אייזנבאן, אז זיי זאָלן פאָרזעצן די אומרוען, וועלכע האָבן זיך טאקע אָנגעהויבן אין יאנואר 1897־טן יאָר אין ווילנע אין די אויבנאָנגערופענע ווארשטאטן.

גלײַך נאָכדעם איז אין ווילנע אוך אין די אומגעגנטן, אָנהייבנדיק פון 18־טן אפּריל הארט ביזן 15־טן אוגוסט, פארשפרייט געווארן א גרויסע צאָל אופּ־רופן אין נאָמען פון דער ליטווישער סאָציאל־דעמאָקראטישער פארטיי און ארבעטער פארבאנד, וועלכע האָבן גערופן די ארבעטער פון פארשיידענע פאכן צו אן אלגעמיינעם שטרײַק.

אונטער דעם אײַנפֿלוס פון דער דאָזיקער אגיטאציע האָבן די ארבעטער אָנגעהויבן צו באגיין גוואלדטאטן בענעגייע די ארבעטער, וועלכע האָבן זיך ניט אָנגעשלאָסן צום שטרײַק.

דעם 18־טן אפּריל איז פארהאלטן געווארן דער ארבעטער ויאיצלאוו באלצעוויטש, וועלכער האָט געקלעפט אופרופן ווענג פּײַערן דעם ערשטן מײַ. דעם 11 יון איז בייס דער אונטערזוכונג באם שוסטער־ארבעטער מעגדל גאר־בא געפונען געווארן א „ראבאָטשי ליסטאָק" פאר אפּריל 1897 און דער „סטאטוט פון דער ארבעטער־קאסע". דעם 3־טן יול האָבן די ארבעטער פון די פארשיידענע זאוואָדן, וועלנדיק באקומען פון די באלעבאטים א העכערונג אפן ארבעטלויף און א פארקירצונג פון ארבעט־טאָג, באשלאָסן דערקלערן א שטרײַק.

איינער פון די ארבעטער, קאסטעצקי, האָט זיך ניט אונטערגעווארפן דער פאָדערונג פון די כאוויירים און האָט פאָרגעזעצט די ארבעט אפ מענקעס לעדער־זאוואָד. אפן צווייטן טאָג 9 אזייגער אינאָוונט, ווען קאסטעצקי האָט זיך אומגעקערט אהיים פון דער ארבעט, איז אים באפאלן א גאנצע מענגע ארבעטער, וועלכע זײַנען געווען באוואָפנט מיט איין סאָרט שטעקנס, דערלאנגט אים קלעפ אוך צעבראָכן אים די ביין פון דער לינקער האנט און געמאכט אײַ־ניקע ווונדן אין קאָפּ. פון די אָנפאלער זײַנען פארהאלטן די ארבעטער אָסיפּ שע־מיס (ער הייסט אויך שומסקי) און קאזימיר באָרווקא. אפן זעלביקן אויפן זײַנען באגאנגען געווארן א דיי גוואלדטאטן מיצאד די ארבעטער ריבאקאָוו, קאָזלאָווסקי, לעאשקאָ און אסאכ אנדערע. ס'זײַנען ניט געשווינט גע־וואָרן אפילע קינדער. עס איז געווען באשלאָסן אנשלאָגן דעם לערנ־ייִנגל, ווע־כער האָט געארבעט אין ווארשטאט באם שוסטער לאכינסקי. דער לעצטער איז אָבער אויס מוירע פון ווארשטאט ניט ארויס, דאָס האָבן די אָנפירער פון שטרײַק אָנגעשריבן א דראָונג־בריוו זײַן פאָטער, ווועלכער איז געקומען פון קיעווער

ובערניע און צוגענומען זײַן זון. ענדלעכ, איז דעם 3־טן סענטיאבער 1897-טן יאָר, 9 אזייגער אינאָוונט, אפ זשמודער גאס אין דער שטאָט ווילנע געמאכט געוואָרן אן אָנפאל אפן מעשטשאנין יאָסל כוואָלעס, לויט דער פּראָפעסיע א קוימענקערער. כוואָלעס איז באגאָסן געוואָרן מיט אָלימ, און ווי די מעדיצינישע אונטערזוכונג האָט פעסטגעשטעלט, האָט ער אינגאנצן פארלאָרן זײַן רעכטע אויג און אויכ די לינקע אויג איז בא אים געוואָרן שוואכער. אויסער דעם איז בא אים אָפּ-געברענט זײַן רעכטע באק און די רעכטע זײַט פון האלדז. דערבײַ איז פאר-האלטן געוואָרן דער שליאָסער-שילער מייער צוקער, וועלכן מע האָט געכאפט אפן אָרט פון פארברעכן.

די אויספאָרשונג, וואָס האָט זיכ אָנגעהויבן אין צוזאמענהאנג מיט דעם, האָט פעסטגעשטעלט, אז די אָנגעוויזענע ארבעטער-באוועגונג האָט זיכ אָנגעהויבן אונטער דער ווירקונג פון זײַטיקע פארברעכערישע עלעמענטן, וועלכע האָבן אָר-גאניזירט צווישן די ארבעטער און האנטווערקער פון די קליינע זאוואָדן, פאבריקן און ווארשטאטן א ריי געהיימע קרײַזלעכ. יעדער קרײַזל האָט געשטרעבט פאריינקן די ארבעטער אָדער האנטווערקער פון איין פאכ און דערשלאָגן זיכ א העכערונג פון ארבעטלוין און פארקירצונג פון דער צאָל ארבעט־שאָען דורכ אָרגאניזירן ארבעטער־קאסעס, דורכ אײַנאָרדענען שטרײַקן און דורכ פארשפּרייטן אנטשפּרעכנ-דיקע פארברעכערישע אויסגאבעס. צווישן די פּערזאָנען, וואָס האָבן אָנגעפירט מיט דער פארברעכערישער פּראָפּאגאנדע און אגיטאציע, איז געשטאנען, ווי סיאיז געזאָגט געוואָרן אויבן, דער אדלמאן סטאניסלאוו טרוסעוויטש, וועלכער האָט אָנגעקניפּט פארבינדונגען אין דער ארבעטער-סוויווע און האָט זיכ נאָענט צוגויפגעקאָמפּאנירט מיט די ארבעטער באָלעסלאוו יאצקעוויטש און וויטאלי וואָיטקעוויטש. פון 1895-טן יאָר האָט ער אײַנגעאָרדנט אין די בײַשטאָטישע וועלדער זוועריגעצ און זאקרעט און אויכ אפ ספּעציעלע פאר דעם געדונגענע דירעס אין ווילנע ארבעטער־פארזאמלונגען, אפ וועלכע מע האָט געפירט די אויבנבאשריבענע אגיטאציע. אונטער דער ווירקונג פון די דאָזיקע פּערזאָנען זײַנען פאָרגעקומען די אומרוען אין די ווארשטאטן פון ס. פּעטערבורג־ווארשעווער אײַזנבאן, אויכ בא זייער מיטווירקונג האָבן איי-ניקע קרײַזלעכ באוויזן אפ אזויפיל צו אויספאָרמירן זיכ, אז זיי האָבן אויס-געטיילט פון זייער אייגענער סוויווע פירער פון דער ארבעטער־באוועגונג, וועלכע האָבן שוין דערנאָכ זעלבשטענדיק אגיטירט לעטויוועס די שטרײַקן. מיט א באזונדער אייניקײַט האָבן זיכ אויסגעצייכנט: 1) די ארבעטער-קרײַזלעכ פון די שוסטער־ווארשטאטן און לעדער-זאוואָדן, 2) פון די מוליארעס, 3) פון די שערער און 4) פון די קוימענקערער.

1) די ארבעטער-קרײַזלעכ פון די שוסטער־ווארשטאטן און לעדער־זאוואָדן האָבן אָרגאניזירט א באזונדער „שלאָג-אָטריאד", וועלכער איז געווען ספּעציעל באשטימט אפ צו שלאָגן די אָנגעמערקטע קאָרבאָנעס. דער אָטריאד איז געווען אָרגאניזירט אזוי, אז אין אים זײַנען אריין פּערזאָנען, וואָס זײַנען ניט געווען באקאנט דעם קאָרבן. אפ אזא אויפן, אויב מע האָט געדארפט שלאָגן שוסטער, האָט מען אין באשטאנד פון אָטריאד ווערבירט שליאָסער און לעדער-ארבע-טער, אָדער פארקערט.

די באוועגונג צווישן די שוסטער-ארבעטער אין מעשעכ פון די יאָרן 1896—1898 איז פאָרגעקומען איינצײַטיק אין ווילנע און אין איר פאָרשטאָט פּאָפּלאווע.

די שטאָטישע באוועגונג האָט ארומגעכאפט די שטרייקנ פון די גרויסע שוסטער־אונטערנעמונגען פון לאכינסקי אונ קאָסאָווסקי אונ אייניקע קלייגע ווארשטאטן. אינ פאָפּלאווע זיינען פאָרגעקומען שטרייקן בא די שוסטער דאוידאָוויטש, סאָבאָלעווסקי אונ ליפּינסקי.

די אויספאָרשונג האָט פעסטגעשטעלט, אז די אָרגאניזאטערס פון די שטרייקן אינ די שוסטער־ווארשטאטן זיינען געווען די ארבעטער; אלעקסאנדער בירינטשיק, אָווסיי וויניק, מענדל גארב, אָסיפ אלכנאָוויטש, קאָנסטאנטין בארטאָשעוויטש, אָסיפ מיקשא, קאָנסטאנטין אונ פעליקס לאוורינאָוויטש אונ אלעקסאנדר אדאמאָוויטש. אינדערשפּיץ פון דער ארבעטער־באוועגונג אפ די לעדער־זאוואָדן זיינען געשטאנען וולאדיסלאוו וואסילעווסקי, באָלעסלאוו אסולייוויטש, אנטאָן וואָיטקעוויטש, וולאדיסלאוו זשוקאָווסקי, סטעפאן וואָלאָשקעוויטש, סטאניסלאוו רולקאָווסקי אונ קאזימיר רינקעוויטש. ענדלעכ, זיינען אינ דעמ שלאָג־אָטריאד ארײַן די דערמאָנטע רולקאָווסקי, אסולייוויטש, וואָלאָשקעוויטש, רינקעוויטש, אנטאָן וואָיטקעוויטש, וויקענטי בירינטשיק, גארב, בארטאָשעוויטש, אלעכנאָוויטש, באלצעוויטש, וויניק, מיקשא, באָרווקא, שעמיס און אויכ אבעל רודאשעווסקי, כאימ באָיארסקי, קאָנסטאנטין טיכאָנאָוו, קאָנסטאנטין קעלבאָווסקי אונ מיכאיל בירענשטיק.

די אויספאָרשונג האָט אויכ פעסטגעשטעלט, אז די פארברעכערישע באוועגונג אינ סמאָרגאָן האָט זיכ פארשטארקט אדאנק טרוסעוויטשעס איינפלוס. טרוסעוויטש איז מיטן דאָזיקן ציל צווישן מאָל געפאָרן אהינ זומער פון 1896־טן יאָר אינ דער באגלייטונג פון די ארבעטער באָלעסלאוו יאצקעוויטש אונ סטאניסלאוו וואָלאָשקעוויטש. קומענדיק צו די ארבעטער, האָט ער זיי איינגערעדט אָרגאניזירן שטרייקן אונ ארבעטער־קאסעס. אינ אוגוסט פון 1896־טן יאָר, ווי ס'איז שוין אויבן געזאָגט געווארן, איז אָרגאניזירט געווארן א שטרייק אפ סוצקא־ווערס פאבריק אונ אינ הארבסט 1897־טן יאָר זיינען געווען פאלן פון גוואלדטאטן, אינ וואָס ס'איז קלאָר געווארן די שולד פון דעמ אויבנדערמאָנטן יודל קרעמער.

2) די טעטיקייט פון קרייזל בא די מוליארעס האָט זיכ ארויסבאוויזן אינ א ריי אומרוען, וואָס זיינען פאָרגעקומען אינ יול 1897־טן יאָר אינ פארשיידענע פונקטן פון ווילנע אונטער דעם איינפלוס פון פארברעכערישע פראָקלאמאציעס, וואָס זיינען ארויסגעלאָזן געווארן דעם 19־טן יול דעמ זעלבּיקן יאָר אינ נאָמען פון א געזעלשאפט, וואָס רופט זיכ אָן „ליטווישע סאָציאל־דעמאָקראטיע". די מוליארעס, וואָס האָבן זיכ אָנגעשלאָסן צו דער אלגעמיינער באוועגונג, האָבן אָנגעהויבן אָנעמען מיטלען אפ צו פאריניקן זייערע כאווירים אונ ארויסרופן זיי צו א קאמפ מיט די בויער, ארויסשטעלנדיק צו די לעצטע אן אלגעמיינע פאָדערונג—פארקלענערן דעמ ארבעט־טאָג פון 14 אפ 12 שאָ. די העצע אונ זי דראָונגען האָבן געבראכט צו דעמ, אז די מוליארעס, א טייל מיטפילנדיק דעמ אינהאלט פון די פאָדערונגען, אונ די איבעריקע—אויס מוירע, האָבן געוואָרפן דעמ 28־טן יול די ארבעט פון אָנהייב אפ די גרויסע, אונ דערנאָכ אויכ אפ די ווייניקער באדײַטנדיקע בינינאָנים, מיט וואָס זיי האָבן געצוונגען די בויער נאָכגעבן זייערע פאָדערונגען.

א מער טעטיקן אָנטייל אינ דער באוועגונג פון די מוליארעס האָבן גענומען די ארבעטער: עווארים ליסאָווסקי, צעזארי מאטוסעוויטש אונ

קאָנסטאנטינ בעדקאָ, וועלכע האָבנ זיכ דערלויבט דראָענ די ארבעטער, וואָס האָבנ זיכ אָפגעזאָגט צו שטרייקנ, ניט נאָר מיט ווערטער, נאָר אויכ דעמ אר־בעטער יאטקאָווסקינ מיט א מעסער, אונ דער ארבעטער אדאמ זמיטראָק־מאר־צינקעוויטש האָט פארשפרייט די אויבנגעבראכטע פראָקלאמאציעס.

3) אינ דער שפיצ פונ קריזיז בא די שערער זיינענ געשטאנענ די שערער־ארבעטער: הירש יאָפע, צאלקע פרוזשאנ, לייבע סטאָליארסקי, וועלכע האָבנ מיטנ אָנטייל פונ די ארבעטער מיכאיל קינסבערג, בערקע בויגל אונ מיכל ביג אייגנאָרדנט סכאָדקעס פונ די שערער־ארבעטער אינ פרוזשאנס דירע. דערנאָכ דורכ פארשיידענע דראָנונגענ אָנגעריפט צו אָר־גאניזירנ א שטרייק פונ אלע שערער אינ ווילנע.

4) די אויספאָרשונג וועגנ פארוווונדנ דעמ קוימענקערער כוואָלעס האָט פעסטגעשטעלט, אז אינ דעמ דאָזיקנ פארבערכנ האָט זיכ באטייליקט א גאנצע קאָמפאניע קוימענקערער, וועלכע זיינענ צוגעשטאנענ צו די אלגעמיינע אומרוענ צווישנ די ווילנער ארבעטער פונ פארשיידענע פראָפעסיעס. די באוועגונג צווישנ די ווילנער קוימענקערער האָט זיך אָנגעהויבנ נאָכ אין 1896־טנ יאָר. אינ אָנ־הייב פונ 1897־טנ יאָר האָט זיכ פונ די קוימענקערער אויסגעטיילט א קריזיז, אינ וועלכנ סיזיינענ ארייַנ אלס אָרגאניזאטארס: די ברידער דאָוויד אונ מוישע רובינ, יאָסל אונ בערקע מילייקאָווסקי, שלוימע קליאטשקאָ, אבראם בערמאנ, מענדל פערקינ, שמועל קאָפעליאָוויטש, שלוימע טאָפאז, איצעק כאָכאָמ, מוישע ליפ, הירש טורעצ אונ אנדערע. אינ דער שפיצ פונ קריזיז איז געשטאנענ בערמאנ. לויטנ פלאנ, וואָס די אויבנאָנגעוויזענע פערזאָנענ האָבנ צוזאמענגעשטעלט, קעדיי צו זיכערנ די אינטערעסנ פונ די קוימענקערער, איז באשלאָסנ געוואָרנ דעמ פארדינסט צעטיילנ צווישנ אלעמענ גלייכ, ניט מאכנדיק קיינ אונטערשייד צווישנ די קוימענקערער־באלעבאטים אונ קוימענקערער־ארבעטער. בא אזעלכע באדינגונגענ האָט יעדער קוימע־קערער געדארפט זען מיטהעלפנ, אז די באלעבאטים פונ די הייזער וואָלנ הע־כערנ דעמ פריז פארנ רייניקנ די קוימענס. ביז דער לעצטער צייט האָבנ די דאָזיקע אופגאבע אויסגעפילט נאָר אנ אומבאדייטנדיקע גרופע קוימענקערער, דער גרעסטער טייל באלעבאטים האָבנ געפונען, אז דאָס איז קעגנ זייערע אינטערעסנ. קעדיי צו צווינגענ זיי צו אָנשליסנ זיכ צום דאָזיקנ פלאנ, האָבנ בערמאנ, פערקינ אונ די איבעריקע אויסגערעכנטע פערזאָנענ געסטארעט זיכ אוועקשטעלנ די יעניקע, וועלכע האָבנ זיי ניט מיטגעפילט, אינ אזא לאגע, אז זיי זאָלנ ניט קענען אויספילנ די היסכייוועסנ, וועלכע זיי האָבנ אפ זיכ גענומען. צוליב דעמ צווינ האָבנ זיי געשטערט, אז די מייסטערס זאָלנ העלפנ איינע די צווייטע, אונ זיי האָבנ פארבאָטנ די טאָג־ארבעטער פארדינגענ זיכ אפ ארבעט, שלאָגנדיק די יעניקע, וועלכע פלעגנ זיי ניט פאָלגנ, צווישנ זיי אויכ דעמ ארבעטער כוואָלעס, וועלכער איז געווען אויסגעשריבנ פונ דווינסק. דאָס האָט געבראכט צו דעמ, אז די מייסטערס־קוימענקערער כוואָלעס, ווילקער אונ אנדערע האָבנ געמאָלדנ אינ דער פאָליציי וועגנ קוימענקערער־שטרייק, צוליב וואָס סיזיינענ ארעסטירט געוואָרנ: בערמאנ, פערקינ אונ בערקע מילי־קאָווסקי אונ אייניקע אנדערע פונ די אויבנאָנגעוויזענע פערזאָנענ. דאנ האָבנ די פארבליבענע אפ דער פרייַ מיטגלידער פונ קריזיז באשלאָסנ נויקעמ זיינ זיכ אָנ די, וואָס האָבנ געמאָלדנ. אלס ערשטער קאָרבנ איז אָנגעמערקט געוואָרנ

כוואָלעס. ס'איז באשלאָסן געוואָרן אויסברענען אים די אויגן. דער פּלאן פון אָנפאל איז צוזאמענגעשטעלט געוואָרן בא דאָוויד רובינען אין דירע מיטן אָנטייל פון מוישע און יאָסל מילייקאָווסקי. אויסער די לעצטע האָבן אין דער צוגרייטונג פון אָנפאל גענומען אן אָנטייל קליאטשקאָ, טאָפּאז, עליע באָרבול, יאנקל זעליקעוויטש, וועלכע האָבן אײַנגערעדט צוקערן נעמען אפ זיך אויס־פילן דעם געפּלאנטן פארברעכ.

צוליב די פאקטן, וועלכע זײַנען קלאָר געוואָרן פון דער אויספאָרשונג, זײַנען די אויבנאָנגערופענע און א ריי אנדערע פּערזאָנען, וואָס זײַנען אופגע־דעקט געוואָרן אלס אָנטיילנעמער פון דער פארברעכערישער באוועגונג, צוגע־צויגן געוואָרן צום פארהער אלס באשולדיקטע.

נאָך אין 1894־טן יאָר האָט זיך אין מינסק צווישן די ארבעטער פון אלע פאכן אָרגאניזירט א געהיימע געזעלשאפט, וועלכע האָט געהאט דעם ציל ארויס־רופן אומרוען צווישן די ארבעטער, פארשפּרייטן א סינע צווישן די ארבעטער און באלעבאטים, העלפן די ארבעטער צו שטרײַקן, קעדיי צווינגען די באלע־באטים פארקלענערן די ארבעט־שאָען, פארגרעסערן דעם ארבעטלוין און ביכ־לאל ענדערן די לוין־באדינגונגען. די געזעלשאפט איז זיך ביסלעכווײַז אזוי צעוואקסן און פארברייטערט איר ארבעט־ספער, אז זי האָט זיך צעטיילט אפ באזונדערע קרײַזלעך לויט די פאכן, מיט א באזונדערן אָנפירער אין יעדער קרײַזל. די קרײַזלעך האָבן געהאט אן אלגעמיינע פארוואלטונג און זײַנען גע־ווען ענג פארבונדן צווישן זיך. מע פלעגט זיך צונויפקלײַבן אפ אלגעמיינע פארזאמלונגען אין פארשיידענע ערטער, דערהויפּט אין די טיי־הײַזער. זומער פלעגט מען זיך פארזאמלען אין וואלד. די קרײַזלעך פלעגן האָבן באזונדערע קאסעס, וואָס פלעגן ארײַנטראָגן דאס געלט אין דער הויפּט־קאסע, פלעגן אײַנאָרדענען אפ די פאבריקן און ווארשטאטן פון זייער פאכ שטרײַקן איבער דער קלענסטער סיבע: פלעגט אָפּזאָגן זיך דער באלעבאָס צו פארקירצן דעם ארבעט־טאָג, אָדער העכערן דעם ארבעטלוין, אָפּזאָגן פון דער ארבעט א פאר־שולדיקטן ארבעטער, אָדער צונעמען אן ארבעטער פון אן אנדער שטאָט— גלײַך פלעגט אײַנגעאָרדנט ווערן א שטרײַק, און אלע ארבעטער פלעגן זײַן פארפליכטעט צו ווארפן די ארבעט.

די שטרײַקן פלעגן דערבײַ אויסגעהאלטן ווערן אפן כעזשבן פון דער קאסע. די, וואָס פלעגן ניט פאָלגן און פלעגן אָפּזאָגן זיך צו אויספילן די דאָזיקע פאָדערונג, פלעגן מיט גוואלד געצווונגען ווערן דורך די אָנפירער פון דער געזעלשאפט. ארײַנרײַסנדיק זיך מענגעסווײַז אין די ווארשטאטן, פלעגן זיי צעשלײַדערן די אינסטרומענטן און מיט גוואלד צווינגען ווארפן די ארבעט, צעשלאָגנדיק די, וועלכע פלעגן ניט וועלן פאָלגן. ארבעטער פון אנדערע שטעט פלעגט מען באזאָרגן מיט געלט און מיט גוואלד ארויסשיקן פון שטאָט, די לערן־ייִנגלעך פלעגט מען צונעמען צו זיך אהיים און ניט ארויסלאָזן פון שטוב, ביז עס פלעגט זיך ניט ענדיקן דער שטרײַק. אויסער א ריי פאלן פון שלאָגן, איז פאָרגעקומען פאָלגנדיקער צופאל פון צעשעדיקן, וואָס איז ארויסגערופן געוואָרן אלס נעקאָמע־אקט מיצאד די מיטגלידער פון דער גע־זעלשאפט. דער איניען איז אנטשטאנען לויט דער מעלדונג, וואָס איז געמאכט

געוואָרנ דעמ 27־טנ יונ 1896 יאָר דורכ דעמ מעשטשאנינ אבע ראָלניק. גלײַכ פונ אָנהייבּ נאָכ דער דאָזיקער מעלדונג, ווענ ס׳זײַנענ לויט דער אָנ-ווײַזונג פונ דעמ מעשטשאנינ ראָלניק, געמאכט געוואָרנ די הויז-זוכונגענ בּא אייניקע מיטגלידער פונ דער געזעלשאפט, איז ראָלניק דעמ 8־טנ אפּרעל 1897 יאָר אינ גאס באטאָג אָבּגעגאָסנ געוואָרנ מיט אָלימ, וואָס ס׳האָט צעשע-דיקט זײַנ פּאָנעמ אונ לינקע אויג. די שולדיקע פונ דעמ דאָזיקנ אָנפאל זײַנענ ניט אנטדעקט געוואָרנ. נאָר אפנ פארהער האָט ראָלניק באוויזנ, אז נאָכדעמ ווי ער איז געקומענ צומ ערשטנ מאָל מיט זײַנ מעלדונג, אונ לויט זײַנ מעל-מונג זײַנענ געמאכט געוואָרנ הויז־זוכונגענ, האָבנ אימ פארשיידענע פּערזאָנענ מאסרע געווענ, אז ער זאָל זיכ היטנ, ווײַל סע גייענ אומ קלאננענ, אז איינער פונ די פּערזאָנענ, וועלכע שטייענ אינ דער שפּיצ פונ דער געזעלשאפט—דער מעשטשאנינ איציק וואָלינ מיט זײַנ קאָמפּאניע—האָבּנ באשלאָסנ נעמענ פונ אימ נעקאָמע. דעריבּער פלעגט ער אינאָוונט אינ ערגעצ ניט גיינ אונ דעמ 8־טנ אפּרעל איז ער אוועק אינ שטאָט, ווײַל ער האָט ניט גערעכנט, אז דער אָנפאל זאָל געמאכט ווערנ אינמיטנ טאָג. אלס באשטעטיקונג פונ דעמ אז דער אָנפאל איז געמאכט געוואָרנ פונ מיטגלידער פונ דער פארברעכערישער געזעלשאפט, וואָס האָט זיכ געשאפנ אינ מינסק, קאָנ דינענ אויכ דאָס, וואָס נאָכנ אָנפאל איז צו ראָלניקנ געקומענ וואָלינס מוטער אונ צוגעזאָגט געבנ געלט, אויב ער וועט ליקווידירנ דעמ איניענ, אונ אויב ער וועט ניט געבנ קיינע באווײַזנ קעגנ וואָלינענ אונ אנדערע פירער פונ דער געזעלשאפט. אזעלכע פירער זײַנענ געווענ איצקע וואָלינ, לייבע (ער הייסט אויכ אבראמ) קארפּ, טעוול־לייב גראפ אונ רובינ אײַנבינדער.

די אָנפירער פונ באזונדערע קרײַזלעכ זײַנענ געווענ—בא די שלאָסער: לייזער טורעצקי, בערקע זויבּערג, אבראמ בערזנער (ער הייסט אויכ מערסאָנ) איטשע גאָלדשמידט (ער הייסט אויכ ווילענסקי), העסל גאָלדמאנ, אראָנ גאטאָוו-סקי; בא די שוסטער: הענדל ראטשקאָווסקי, מיכל ייִצכאָקס קאפּלאנ, עליע יאראָשעוויטש־מאָלטשאדצקי (ער הייסט אויכ מאליאטסקי), יאנקל פײַנ, אבראמ רובינ, שמועל ראָגענבאָגעל, אײַזיק וואָראָניק, יאָסל סרעבניק, מאָרדוכ גראָבאָוו (ער הייסט אויכ גראב), סאמויִל כייפּעצ, בענציִענ גאָלוב; בא די שנײַדער: לייבע אס, ביניאָמינ פּײַווישעוו, בערקע בוסלאָוויטש, שאָלעמ האנטמאנ (דער קאסיר פונ קרײַזל), גערשנ האנטמאנ, איזראיִל ציקלינ, בענציִענ קאפּיליעוו, יאנקל קוסעלטשיק; בא די בלעכער: איציק רובענטשיק, טעוול (ער הייסט אויכ כאיִמ) ציווינ, אבראמ קראסניק; בא די זייפ־ארבעטער: יאנקל נאָטקינ אונ שמועל גאָלוב, וועלכע ווערנ צוגעצויגנ אלס באשולדיקטע אינ דעמ דאָזיקנ איניענ.

אינ אווגוסט 1897־טנ יאָר איז אינ דער שטאָט פּינסק אנטדעקט געוואָרנ אנ ענלעכער געהיימער ארבעטער-קרײַזל. די מיטגלידער פונ קרײַזל האָבנ זיכ געשטעלט אנ אופגאבע ארויסרופנ א סינע צווישנ די ארבּעטער אונ באלעבא-טימ אונ דערשלאָגנ זיכ, אז מע זאָל אויסבעסערנ די לאגע פונ די ארבעטער. מיט דעמ ציל האָבנ זיי אָרגאניזירט א קאסע, אײַנגעאָרדנט פארזאמלונגענ, אפ וועלכע מע האָט געלייענט סאָציאל־רעוואָליוציאָנערע ווערק. אינ דער

שפּיצ פון דעם דאָזיקן קריזיס זיינען געשטאנען די אָרטיקע מעשטשאנעס מאָטל אוּן שמועס גרינפעלד. בא וועמען אינ דירע ס׳פלעגן פאָרקומען די פארזאמלונגען. קעדיי צו פארגרעסערן די מיטלען פון דער קאסע, האָט מען בא יעדן מיטגליד פון קריזיס געמומען 5 קאָפּיקעס א וואָכ, דערביי זיינען די ארבעטער געצוווּנגען געוואָרן ארײַנצוטרעטן אינ קריזיס אוּן אריינטראָגן דעם איינגעשטעלטן אָפּצאָל.

דעם 11־טן אוגוסט 1897 י. איז אינ שניידער־וואַרשטאט פון באָרוכ מילער אָנגעקומען דער געקומענער פון דאָרפ זשאָלקין ארן גאָלדמאן. דעם זעלבּיקן טאָג איז ער אָפּגעשטעלט געוואָרן פון צוויי אים אומבאקאנטע יידן, וועלכע האָבן אים געפרעגט, צי ער איז שוין לאנג אָנגעקומען אינ פינסק, אוּן מי־טיילנדיק, אז בא זיי עקזיסטירט צווישן די ארבעטער א קאָמפאניע, וואָס פון אירע מיטגלידער וועלן געזאמלט 5 קאָפּ. א וואָכ, האָבן זיי געפאָדערט, אז אויכ ער זאָל זיכ צו איר פארייניקן. ער האָט צוגעגעבן, אז יעדער וואָכ, אינ די שאבאָסים, קומען בא זיי פאָר אינ וואלד פארזאמלונגען פון אלע ארבעטער אוּן דאָ וועלן ארײַנגעטראָגן דאָס געלט. וועט גאָלדמאן האָט זיכ אָפּגעזאָגט ארײַנצוטרעטן אינ דער קאָמפאניע, האָט אייבער פון די דערמאָנטע יידן, וועל־כער האָט זיכ ארויסגעווּזן אלס אוראָמ אבעל קאָווּזאל, ער הייסט אויכ גאָבּז, געדראָט, אז אימ וועט זיין שלעכט אוּן מע וועט אימ שלאָגן. אינ עטלעכע טעג ארום, שפּעט אינאָוונט, וועט גאָלדמאן איז געזעסן באמ הויז־טויער, איז צו אימ צוגעקומען איינער פון די ארבעטער פון מילערס שניידערײַ, וועלכער האָט זיכ ארויסגעווּזן אלס שמערקע שרײַבמאן אוּן פאָרלייגנדיק אימ צו גיין שפאצירן, פארפירט אימ אינ א שטיל געסל, וווּ אפ גאָלדמאנען האָבּן זיכ א לאָז געטאָן אומבאקאנטע אימ מענטשן, וואָס צווישן זייער צאָל איז געווען אויכ דער דערמאָנטער קאָווּזאל, ארײַנגענומען אימ אינמיטן דער מענגע, אוועק־געלייגט אפ דער ערד אוּן דערלאנגט אימ קלעפ מיט די פויסטן אוּן מיט די פיס, דערביי האָט מען אימ פארשטאָפּט דאָס מויל. נאָכן פרײַ ווערן פון זיי האָט ער אופגעהויבן א געשריי, וואָס האָט ארויסגערופן פון די שכיינעסריקע הײַזער מענטשן, וועלכע האָבן אים אוועקגעטראָגן אינ מילערס הויז.

אויסער די אויבנדערמאָנטע גרינפעלדס, וואָס בא זייער אונטערזוכונג האָט מען געפונען רעוואָלויציאָנערע אויסגאבעס, זיינען צו דעם פארהער איבער דעם דאָזיקן איניען צוגעצויגן געוואָרן די אויבנדערמאָנטע: קאָווּזאל, שרײַב־מאן אוּן אויכ דער מיטגליד פון דעם דאָזיקן קריזיל פושקאָ־קלאָפאוּט, ער הייסט אויכ פושקין. דער לעצטער איז צוגעצויגן געוואָרן צוליב דעם, וואָס עס זיינען געווען יעדיעס, אז ער האָט געפירט דעם בוכ, אינ וועלכן ס׳פלעגן פארשריבן ווערן די זאמלונגען אינ ארבעטער-קאסע.

צוליב די שטרײַקן, וועלכע פלעגן אָפט אנטשטיין אינ 1897 י. איז שטאָט ביאלאָסטאָק אוּן זיין אויעזד צווישן די ארבעטער פון די אָרטיקע פאבריקן, איז פארשטארקט געוואָרן די אופפאסונג אפ זיי מיצאד דער פאָליציי; דערביי איז באמערקט געוואָרן, אז דער וועבער וואָלפ מענקעס, וועלכער האָט פרײַער געארבעט אפ ראָזענבאלס פאבריק, האָט אופגעהערט צו ארבעטן נאָכ פאר פייסעכ, אוּן ניט האָבנדיק קיין באשטימטע באשעפטיקונג, האָט ער זיכ שטענדיק ארומגעדרייט צווישן די ארבעטער, וועלכע פלעגן אפ די פאבריקן אָפּשטעלן די ארבעט, אינ דער זעלבּיקער צייט איז באקומען געוואָרן א יעדיע,

אז מענקעס לייענט פאר די ארבעטער עפּעס בלעטלעכ, און אינ דער צײַט, ווענ אינ שטעטל האָראָדאָק, ביאלאָסטאָקער אויעזד, איז אנטשטאנענ אינ יונ 1897 י. א שטרײַק, איז ער אהינ געפאָרנ מיטנ צוועק צו אופהעצנ די ארבע־טער. צוליב דעמ איז דעמ 20-טנ הײַנטיקנ יונ 1898 י. מענקעס ארעסטירט אונ צוגעצויגנ געוואָרנ צומ אָנגעהויבענעמ פארהער איבער דעמ דאָזיקנ איניענ. באמ אונטערזוכנ זײַנענ בא אימ געפונענ געוואָרנ: א שטיקל פּאפּיר מיט א טעקסט אינ דער רוסישער שפּראכ אונ א האלבער בויגנ פּאפּיר מיט א מאנוסקריפּט אינ דער ייִדישער שפּראכ. אינ דעמ רוסישנ מאנוסקריפּט איז אָנגעוויזנ געוואָרנ אפ דער נייטיקײַט צו ארויסגעבנ א געזעצ, וועלכער זאָל אײַנשטעלנ אנ אר־בעט-טאָג פונ 7 אזייגער אינדערפרי ביז 7 אזייגער אינאָוונט מיט א שאָיִקנ איבערײַס אפ מיטיק אונ א האלבשאָיִקנ אפ פרישטיק; דער איבערגעזעצטער ייִדישער טעקסט אָבער האָט זיכ ארויסגעוויזנ אלס אנ אופרופ צו די ארבעטער פונ שטעטל האָראָדאָק וועגנ דעמ דערמאָנטנ שטרײַק. אויסדריקנדיק פרייד איבער דעמ דאָזיקנ פאל, דערקלערט דער אווטער פונ אופרופ, וועלכער איז אָנגעשריבנ מיט מענקעסעס האנטשריפט, די נוצנ פונ אזעלכע שטרײַקנ, וועלכע בעסערנ אויס די לאגע פונ די ארבעטער אונ רעקאָמענדירט די ווײַטערדיקע פאריינ־קונג פונ די ארבעטער אפ צו קעמפנ מיטנ קאפּיטאל דורכ שטרײַקנ.

אינ אָקטיאבער 1897 י. זײַנענ אינ דער מערהײַט פונ די שנײַדער־, ווײַס־צײַג-נייטערנס- אונ אנדערע ווארשטאטנ אינ דער שטאָט ברעסט־ליטאָווסק אנט־שטאנענ שטרײַקנ, וועלכע זײַנענ געווענ באגלייט מיט גוואלדטאט-האנדלונגענ בענעגייע די ארבעטער, וועלכע האָבנ זיכ ניט אונטערגעוואָרפנ די פאראָרדע־נונגענ פונ די שטרײַקער, אונ האָבנ געדויערט אינ אייניקע ווארשטאטנ 3 וואָכנ.

דער פארהער האָט פעסטגעשטעלט, אז אינ שטאָט ברעסט־ליטאָווסק האָבנ זיכ אינ 1895 יאָר אָנגעהויבנ אומרוענ צווישנ די ארבעטער, וועלכע האָבנ אינ 1897 י. אָרגאניזירט א געזעלשאפט, וואָס האָט זיכ געשטעלט פאר א ציל צו אָרגאניזירנ אינ די ווארשטאטנ שטרײַקנ אונ אנטוויקלענ פײַנטלעכע באציִונ־גענ צווישנ די ארבעטער אונ די באלעבאטים. מיט דעמ צוועק זײַנענ אײַנגע־אָרדנט געוואָרנ סכאָדקעס אפ דער קווארטיר בא די ארבעטער אווראָמ סטאָק־לישסקי, ער הייסט אויכ סטאָקלינסקי אונ סטאָקליצ, בא מענדל טאטארטשיק, לייבע הולניק, שימאָוו, לייב בארלאסאָוו אונ שיינע ראָזענבאומ, אונ זומער הינטערנ שטאָט אינ וואלד. די, וועלכע זײַנענ געקומענ אפ די דאָזיקע סכאָד־קעס אלס אָנפירער, זײַנענ אָרטיקע ייִדישע לערער: יאָסל איזביצקי, אווראָמ לע־ווינ, אָווסיי סארנע, כאיִמ גאָלדאצקי אונ אויכ די מער אנטוויקלטע ארבעטער: נאכמענ ליטוואק, יאנקל גרינבערג, אונ די דערמאָנטע הולניק, טאטארטשיק, סטאָקלישסקי אונ דאָוויד טײַצ—פלעגנ לערנענ די פּראָסטע ארבעטער ניט אָנער־קענענ די עקזיסטענצ פונ גאָט, ניט פאָלגנ דער מאכט, פלעגנ זיי דערקלערנ, אז אלע מענטשנ זײַנענ גלײַכ, אז ס'דארפנ ניט זײַנ ניט קיינ רײַכע, ניט קיינ אָרעמע, ניט קיינ פאבריקאנטנ, ניט קיינ ארבעטער, אונ אז דאָס פארמעגנ אינ דער מעלוכע דארפ זײַנ פארטיילט גלײַכ. דערבײַ פלעגנ געלייענט ווערנ פארבאָ־טענע ווערק, ווי דער „ארבעט-טאָג", „פונ וואָס איינער לעבט" „די ארבעטער־

פראגע און די מאָדערנע געזעצגעבונג אין דײַטשלאנד" (די דאָזיקע אויסגאבעס זײַנען געפונען געוואָרנ בייס דעם אונטערזוכונג בא ראָזעבאומען, לעווינען אוג עסטער סארנען). צום סאָפ, פלעגט מען לערנען די ארבעטער צו האנדלען געמיינזאמ, איינמוטיק, אײַנאָרדענען שטרײַקנ, דערבײַ האָט מען צוגעזאָגט צו אויסהאלטן די אָרעמע אפן רעכענונג פון דער קאסע, וועלכע איז טאקע אָרגאניזירט געוואָרנ.

אפ די דאָזיקע פארזאמלונגען זײַנען אויסגעארבעט געוואָרנ פאָלגנדיקע אָבליגאטאָרישע פאר אלע ארבעטער קלאָלים: 1) די ארבעט אינ אלע ווארשטאטנ דארפ אופגעהערט ווערנ 9 אזייגער אינאָוונט, 2) קיינער טאָר ניט פארנעמען דעם אָרט פונ אנ אָפּגעזאָגטנ ארבעטער, 3) קיינער טאָרנ ניט אָנקומען אינ א ווארשטאט, ווו די ארבעטער־ווארפער האָבנ דערקלערט א שטרײַק אונ 4) ארבעטער פון אנדערע שטעט טאָרנ ניט ארבעטנ אינ ברעסט־ליטאָווסקער ווארשטאטנ. אלס רעזולטאט פון די דאָזיקע סכאָדקעס זײַנען טאקע אנטשטאנען די דערמאָנטע שטרײַקנ, וואָס אינ זייער צײַט האָבנ די אלע אויבנאָנגערופענע פּערזאָנען זיכ געפונען אינ דער מענגע ארבעטער-שטרײַקער אונ אונטערגעהאלטנ די אנטשטאנענע אומאָרדענונגען. טעגלעכ 9 אזייגער אינאָוונט פלעגנ אלע ארבעטער זיכ צונויפקומען אפנ שטאָטישנ בולוואר, ווו זיי פלעגנ אויסגערופנ ווערנ אונ פונוואנען זיי פלעגנ זיכ פאנאנדערגיינ אהיים לויט א ספּעציעלנ פײַפ. דערבײַ זײַנען די פירער פון די שטרײַקער געווען: סטאָקלישסקי, וואָס איז מער באוווסט אינ דער ארבעטער־סוויווע אונטער דעם נאָמענ לייזער, אונ טײַצ, וועלכע האָבנ זיכ גערופנ ווילנער שטרײַק-אינסטרוקטאָרנ, אונ אויכ די דערמאָנטע ליטוואק, הולניק, טאטארטשיק, פײַוול טרייביטש. זיי האָבנ אכטונג געגעבנ, אז די ארבעטער זאָלנ אויספילנ די געבראכטע קלאָלים, האָבנ געצוווּנגען די באלעבאטים ווידער אָנעמען די ארבעטער, וועלכע זיי האָבנ אָפּגעזאָגט. בא דעם מינדסטנ ברעכנ די קלאָלים מיצאד די ארבעטער פלעגנ זיי אראָפּקומען אינ דער שפּיצ פון א קאָמפּאניע אונ פלעגנ זיכ באטייליקנ אינ די גוואלדטאטנ איבער די ניטפאָלגער.

צו דער צאָל מיטגלידער פון דער דאָזיקער געזעלשאפט האָבנ אויכ געהערט יענטע-ביילע פּאָדאָלעווסקי, לייע איזביצקי, וועלכע האָט אגיטירט אינ די ווײַסצײַג-נייטערנס-ווארשטאטנ, ריווקע ראָזאָווסקי, סאָרע פישמאנ, ציפּע סקאָנאָווער ראָקשאָנ, יאָכע בורשטיינ, נאָסנ גרינשטיינ, סימכע גאָלדפארב, יאנקל קראוועצקי ער הייסט אויכ לענדער, וועלכע ווערנ צוזאמענ מיט די אויסגערעכנטע אויבנ פּערזאָנען צוגעצויגנ צו דעם דאָזיקנ פארהער אלס באשולדיקטע.

דעם 17־טנ יול 1897 יאָר איז אינ דער שטאָט קאָוונע אפנ פּלאצ לעבנ מיליטערישנ קלויסטער פארהאלטנ געוואָרנ אנ אומבאוווסטער מענטש, וועלכער האָט זיכ אָנגערופנ אלס אדלמאנ עדמונד זשעבראָווסקי, אונ האָט, באווײַזנדיק זיכ אפ טילמאנס פאבריק, אָנגערעדט די ארבעטער צו א שטרײַק אונ צו א בונט קעגנ דער רעגירונג, פארשפּרייטנדיק צווישנ די ארבעטער פארשיידענע ביכלעכ. באמ אונטערזוכנ דעם פארהאלטענעמ, וועלכער האָט זיכ אינ דער ווירקלעכקײַט ארויסגעוויזנ אלס דער אדלמאנ פונ ווילנער גובערניע פעליקס עדמונדאָוו דזערזשינסקי, זײַנען געפונען געוואָרנ א גרויסע צאָל נאָטיצנ, אויסצוגנ אונ

אויסשניטן פון דערלויבטע און אומלעגאלע צײַטונגען וועגן שטרײַק, נאָרמי־
רונג פון ארבעט־טאָג און ביכלאך וועגן דער ארבעטער־פראגע.

באם פארהער איז פעסטגעשטעלט געוואָרן, אז אינ אָנהייב זומער 1897 י.
זײַנען אָנגעקומען אינ שטאָט קאָוונע פעליקס דזערזשינסקי און דער שוסטער־
שער געזעל יאָמיס אָלעכנאָוויטש. די דאָזיקע פערזאָנען האָבן זיך אָנגעהויבן
צו באקאָנען און ארײַנטרעטן אינ באציִונגען מיט ארבעטער פון פארשיידענע
פאבריקן און שוסטער־ווארשטאטן, און פון אָנהייב, קעדיי צו געווינען פאר זיך
צוטרוי און אופגעלײגקײַט, האָבן זיי פאנאנדערגעגעבן זיי אפ צום לײענען פאר־
שיידענע וויסנשאפטלעכ־פאָפולערע ביכער, און נאָכדעם, לויט דער מאָס פון
דער באקאנטשאפט מיט זיי, האָבן זיי אָנגעהויבן אָנרײדן, איבערהויפט די יונגע
ארבעטער, צו אײַנאָרדענען שטרײַקן אפ די פאבריקן און אינ די האנטווער־
קערײַ־אונטערנעמונגען מיטן צוועק צו צווינגען די באלעבאטים פארגרעסערן
דעם ארבעטלוין און פארקלענערן די צאָל ארבעט־שאָעס. אינ דער זעלביקער
צײַט האָט פעליקס דזערזשינסקי אָנגעהויבן דורכפירן צווישן די ארבעטער רע־
וואָליוציאָנערע אידייען, אָנווײַזנדיק, אז אויב די שטאָטישע ארבעטער וועלן זיך
בונטעווען, וועלן זיך אופהייבן אויך די דאָרפ־לײַט און דאן וועט מען לײַכט
זיך קענען אָפפאראטיקן מיט דער רעגירונג און גרינדן א רעפובליק, ווי אינ
די צאָפנ־אמעריקאנער פאראיניקטע שטאטן. דערבײַ פלעגן דזערזשינסקי און
אָלעכנאָוויטש, קעדיי באקומען צו באהאנדלען די דאָזיקע פראגן, אײַנאָר־
דענען סכאָדקעס הינטערן שטאָט, און קעדיי מער צו פארפעסטיקן די אידייען,
וואָס זיי האָבן פארשפרייט, פלעגן זיי לייענען פאר די ארבעטער די פארבאָ־
טענע בראָשורן דער „פעטער דיאטלאָוו", „די שוואַרצע קראָ", „וואָס איז געווען
און וואָס וועט זײַן" און די סאמע זיכערע פון זיי האָבן זיי געגעבן לייענען
בראָשורן מיט א רעוואָליוציאָנערן אינהאלט.

דער רעזולטאט פון אזא פארבערכערישער טעטיקײַט פון די אָנגערופענע
פערזאָנען איז געווען דאָס, וואָס אייניקע ארבעטער זײַנען פארפירט געוואָרן
פון די אידייען, וואָס מע האָט זיי געפריידיקט, און האָבן אָנגעהויבן פאָדערן
פון זייערע כאוויירים צו אָפשטעלן די ארבעט און אײַנאָרדענען שטרײַק, און
די, וועלכע האָבן זיך אָפגעזאָגט צו אננטערוואַרפן זיך דער דאָזיקער פאָדערונג,
האָט מען לויט דער אייצע פון דזערזשינסקין און אָלעכנאָוויטשן, געדראָט מיט
קלעפ און אפילע מיט מאָרד. מיט דעם האָבן זיי טאקע געצווונגען אייניקע
ארבעטער צו אָפזאָגן זיך פון דער ארבעט און האָבן ארויסגערופן א שטרײַק,
וואָס האָט געדויערט צוויי וואָכן אינ פאָרבערעזסקיס שוסטער־ווארשטאט.
ס׳איז געמאכט געוואָרן א פרווו צו אײַנאָרדענען אזא שטרײַק אויך אינ זאלעס־
קיס שוסטער־ווארשטאט. דזערזשינסקיס און אָלעכנאָוויטשעס מיטהעלפער אינ
דער זאכ פון אָרגאַניזירן שטרײַק זײַנען געווען: אָנופרי געווענדסקי (בא וועלכן
מע האָט בייס דער אונטערזוכונג געפונען דעם אומלעגאלן זשורנאל „ספראווא
ראבאָטניטשא" („די ארבעטער־זאכ"), מיכאיל פעדאָראָוויטש און וולאדיסלאוו
קורשיס. די אלע אָנגערופענע פערזאָנען זײַנען צוגעצויגן געוואָרן צו דעם
דאָזיקן פארהער אלס באשולדיקטע.

בײַלאגעס

В январе 1898 г. был арестован М. Гуревич, отправлен в Петербург, просидел в кресте 11 месяцев и выпущен под надзор полиции на 2 года; Шалыт Вульф просидел 1 месяц.

В апреле 16-го арестованы:

Усискин Хацкель (во второй раз). Шалыт Вульф, слесарь (во второй раз). Межевецкий Пейсах слесарь. Барон Хаим, щетинщик. Терман Родя, модистка, и Эйдля, швейка.—Межевецкий и Гуревич выпущены до суда в 1899 г.—В ту же ночь арестованы два брата—слесаря: Арон и Авраам Ром, через 3 дня их выпустили.

В июне арестованы: Мендель Бас, слесарь (во второй раз), Лейба-Ице Ховзей, слесарь—нашли нелегальную литературу. Гершен Ханин, слесарь. Ханин выпущен в ноябре до суда. В июне же, во время стачки мебельщиков, арестовано 40 человек, просидели 1 день; 7 из них отправлены этапом на родину (один умер на пути). В конце июня арестованы столяр Симон и плотник Шлема, просидели 10 недель и высланы на 3 года в маленькое местечко Могилевской губернии.

В июле арестованы: студент москов. университета Борис Цейтлин и слесарь Арон Ром (во второй раз). Цейтлин выпущен через 5 месяцев, до суда. Слесарь Иосиф Банк просидел 6 недель и выслан на 1 год на родину. Четыре мебельщика: двоих из них выслали на 2 года в Оршу, другие просидели 5 месяцев и выпущены под надзор. С табачной фабрики—Мендель Эпштейн и Зорех Либуркин просидели 5 месяцев, затем высланы. Два красильщика просидели 5 недель.

В августе арестованы: плотник Мендель, просидел 10 недель, выслан на 2 года. 19 августа два плотника—Неух и Вельвель, просидели 5 месяцев, сосланы на 1 год. Плотник Федор (русский), просидел 6 недель. Два столяра—Бекша и Ича (женатый), через 4 месяца освобождены до окончания дела.

В сентябре арестован один посадчик, просидел 2 недели.

В октябре арестованы: Эйдля Шевелева, интел. Александр Трановский (во второй раз), интел., быв. под надзором. Слесарь Борух, выпущен в ноябре. В ночь ареста Трановского были произведены девять обысков у местных интеллигентов.

За все время движения было множество арестов среди интеллигентов и рабочих; происходили частые массовые и единичные аресты на 2-3 дня.

Издание Союза русских социал-демократов.
Женева.

Типография „Союза" Geneva, Chemin de la Cluse, №7.
1899

до 45 коп. у малолетних. Отношения со стороны хозяина к рабочим были грубые. Частые штрафы донимали более всего. Рабочий день в упаковочном отделении—12 час. с 2 час. перерывом, а в других отделениях полагается всего $1^1/_2$ часа на обед и отдых. Часто были урывания от отдыха по 10 и 20 минут. Рабочей комнаты не было. Обед приходилось есть вместе с пылью. Вентиляции почти никакой не было. Летом 1898 г. хозяин хотел уменьшить расценок и увеличить норму выработки. К тому же хозяин рассчитал одного рабочего, который ударил его любимца, способствовавшего появлению новых условий. Никто из рабочих не хотел заменить уволенного товарища, и хозяин всех, не согласившихся исполнить его требование, рассчитывал, рассчитал всего 7 человек. Это было в пятницу. В начале следующей недели хозяин нанял чернорабочих, вместо рассчитанных. Все рабочие стали волноваться и угрожать уходом с фабрики, если не будут возвращены товарищи. Хозяин стоял на своем. тогда все упаковочное отделение (40 чел.) покинуло фабрику. В тот же день хозяин послал за рабочими. Они пришли и выставили требования: 1) чтобы была уменьшена норма выработки для упаковщиков восьмушек и увеличен расценок, 2) чтобы по пятницам и воскресеньям, когда меньше работают, работали не по норме, а кто сколько сможет, 3) удалить из упаковочного отделения любимца хозяина, 4) рассчитать чернорабочих, 5) принять обратно уволенных рабочих. Все требования были тотчас удовлетворены. Жандармы узнали о стачке, когда все было уже спокойно. Был прислан фабричный инспектор. Рабочие ему рассказали об условиях труда, а тот им толковал, что хозяин и он, фабричный инспектор, пекутся о них, как о детях. Он ушел, не осмотрев даже хорошо фабрики, и донес в жандармское управление на рабочих.

Вскоре было арестовано 2 человека, один по доносу фабричного инспектора, другого выдал хозяин, как главного бунтовщика. Поднялось снова волнение, и рабочих с трудом удержали от решительных действий. Многих рабочих таскали в жандармское управление на допросы, которые продолжались около 2 месяцев. Рабочие вели себя во время допросов прекрасно. Вскоре была выстроена рабочая комната и прибавлено $^1/_2$ часа для отдыха в сушильном отделении. Явился также и доктор, который нашел почти всех рабочих больными.

Жестянники работали обыкновенно 14-15 часов в сутки без отдыха. Обедали в мастерской за работой. Часто работали целую ночь без прибавочной платы за это. Заработная плата колебалась от 4 до 15 руб. в месяц. В июле рабочим удалось сократить день до 13 часов, а при наступлении зимы в 7 мастерских стали работать 12 часов.

——

Для дополнения картины рабочего движения в Витебске приводим хронику арестов.

В декабре 1897 г. арестовали 6 рабочих, просидели 1 месяц.

Портнихи. В нашем городе работают до 200 портних. Обыкновенная мастерская состоит из 8—10 работниц. До начала борьбы рабочий день продолжался от 16—18 час. без перерыва, а во время сезона работали по целым ночам. Плата была чрезвычайно низкая. Отношение со стороны хозяев было самое грубое. Требование 12 час. раб. дня впервые раздалось среди портних в августе 1898 г. в мастерской Песи (17 девушек). Хозяйка, во избежание стачки, после некоторого колебания удовлетворила их требование. Под влиянием такого успеха без особых усилий удалось ввести 12-час. рабочий день в 15 мастерских, в которых работают до 110*) девушек (треть из них организованные, среди остальных велась лишь агитация).

13 января этого года в мастерской г-жи Тверской (10 девушек) хозяйка сделала попытку вернуть прежние условия работы. Работницы бросили работу, а через неделю хозяйка уступила. Благодаря борьбе с хозяевами, плата повысилась у старших мастериц от 7 до 11 руб., у средних—от 6 до 9 руб., у младших—от 4 до 7 руб. в месяц. Теперь плата поднялась до 8—20 руб. в месяц, вместо прежних 4—17 руб.

Модистки. Условия труда были самые плохие. В сезонное время работали беспрерывно и днем, и ночью. Мастерицы получали до 8 руб. в месяц, подмастерицы до 3 руб. Тех, которые жили у хозяев морили, голодом. Благодаря движению, ночные работы во время сезона совершенно прекратились, плата повысилась вдвое, обращение значительно улучшилось.

Белошвейки. Прежние условия труда были: день—16 час. плата мастерицам 3—7 руб. в месяц выдавалась очень неаккуратно. Благодаря движению рабочий день сократился до 12 час., плата повысилась вдвое.

В начале лета 1898 г. на корсетной фабрике Вейлеха, где работает 30 девушек, произошла стачка. Требовали 12-час. рабочего дня. Стачка окончилась победою работниц.

В декабре 1898 г. произошла стачка на Гильзовой фабрике Миркина, где работает 26 девушек. Хозяин предложил новую работу (закрытые гильзы). Работницы потребовали: 1) прибавки по 5 коп. на 1000 и 2) вместе с этим аккуратной выдачи жалования каждую неделю (раньше удерживали жалованье в продолжение нескольких месяцев). Стачка продолжалась одну неделю и окончилась полной победой работниц.

Табачная фабрика Калбановского. На табачно-махорочной фабрике работает 90—100 ч. (до 35 взрослых мужчин, 20 малолетних и 40 девушек). Особенно тяжела и нездорова работа в сушильном отделении, где рабочие часто наживают чахотку от табачной пыли. В сортировочном и сушильном отделениях заработная плата от 3-х до 4 руб. в неделю. В этих отделениях работают преимущественно мужчины. В упаковочном отделении заведена урочная система, и плата колеблется от 2 руб. до 2 руб. 50 к. у мужчин, от 1 руб. до 1 руб. 35 к. у девушек и от 40 коп.

*) Есть мастерские, где работают даже 25 девушек.

тить рабочий день до 12 час., 2) прибавить 2 руб. жалования в месяц и 3) не высчитывать лишнего за прогул.

После этого произошли стачки еще в некоторых мастерских с требованием 12-час. рабочего дня и повышения платы на 2-3 руб. в месяц. Везде эти требования были удовлетворены. После сезона в нескольких мастерских установили 14 час. рабочий день.

Красильщики. Красильщикам часто приходится работать на крышах под палящими лучами солнца. Хозяева, несмотря на требование рабочих, не дают им даже веревок, которыми они могли бы привязать себя, и потому неудивительно, если приходится слышать о несчастных случаях с красильщиками. Сезон у красильщиков продолжается 2-3 месяца (июнь—август). Рабочий день продолжался 14 час.; обедали во время работы; отдыха не было никакого. Наем рабочих происходит здесь на бирже каждое воскресенье. В конце июля, неделю спустя после стачки плотников и белых столяров, красильщики потребовали 12 час. рабочего дня. Через два дня мелкие подрядчики сдались. Во все время стачки на бирже (на рынке) бегали жандармы и хозяева-шпионы, стараясь словить главных бунтовщиков, но все рабочие вели себя очень спокойно; арестовали 2-х человек, одного сына подрядчика по доносу его же отца. После недельной стачки рабочим пришлось начать работу на старых условиях.

Плотники и столяры. Самое горячее время у плотников длится всего около 4 месяцев в году. Тогда при 14-15-час. рабочем дне они получают от 6-7$^1/_2$ руб. в неделю. В остальное несезонное время многие не имеют работы; плата падает до 3—5 руб. в неделю. В последних числах июля среди плотников вспыхнула стачка, которая превзошла по числу принявших в ней участие рабочих все прежние стачки в нашем городе. Рано утром огромная толпа плотников собралась на бирже. По мере того, как прибывали все новые группы рабочих, воодушевление среди собравшейся массы все более и более возрастало. Явился жандармский начальник с ад'ютантом, с жандармами и шпионами, которые рыскали в толпе, прислушиваясь к тому, что говорили рабочие. Приехал также полицеймейстер с целой шайкой полицейских. Масса держалась спокойно и мужественно. Она энергично требовала 12 час. раб. дня. Полицейские и жандармы, опасаясь бунта, не прибегали к решительным мерам. Хозяева в первый день не сдались, и рабочие спокойно разошлись по домам. На второй день повторилось то же самое. Масса держалась единодушно и твердо стояла на своем требовании. Хозяева начали поддаваться. На третий день уже работали 150 человек. Около 50 человек ходили еще без работы... Когда недели 3 спустя сезон приходил уже к концу, рабочие стали терять то, что им удалось завоевать: рабочий день начал удлиняться,—снова начали работать от 8 час. утра до 10-11 час. вечера; теперь работают от 8 до 8 час. Вместе с тем повысилась несколько и заработная плата, с 3 до 3$^1/_2$-4 руб. в неделю.

Портные. В портняжном ремесле насчитывают до 130 рабочих. На мастерскую приходится от 2-х до 10-ти рабочих, большей частью по пяти человек. Рабочий день обыкновенно продолжался от 6-7 час. утра до 11-12 час. ночи, причем около двух дней в неделю приходилось работать всю ночь напролет. Заработная плата была от 3-х до 5-ти руб. в неделю. Все эти условия труда были приблизительно одинаковы как для работавших поштучно, так и нанятых на сроки. Подростки от 13-17 лет при той же продолжительности рабочего дня получали от 15 до 50 руб. за 2 года. За переделки, сколько бы их не приходилось производить, особо не платили. Среди портных движение началось еще с пасхи 1897 г. За все время до стачки дошло дело только в мастерской Борера перед пасхой 1898 г. где работало 6 человек. Рабочие потребовали повышения платы. В движении приняло участие более 100 человек. Рабочим удалось уничтожить ночную работу, установить 14-час. рабочий день и отказаться от бесплатных переделок. От сокращении рабочего дня работавшие поштучно ничего не потеряли, так как одновременно повысились расценки, как это видно из следующей таблицы:

За	До начала борьбы	Теперь
Пиджак . . .	1.25 к. — 1.75 к.	1.75 к. — 2.00 к.
Визитку . . .	2.— — 2.25 к.	2.50 к. — 2.75 к.
Сюртук . . .	2.25 к. — 3.—	3.— — 3.25 к.
Осеннее пальто . .	2.— — 2.25 к.	2.50 к. — —
Зимнее пальто . .	2.50 к. — 3.—	3.— — —
Брюки и жилет . .	50 к. — 70 к.	70 к. — 90 к.

Понедельная плата поднялась с 4 руб. 50 к.—5 руб. Подростки получают теперь от 30 руб. до 88 руб. за 2 года. Ученики, несмотря на заключенные раньше условия, добились прибавки от 5 до 10 руб. При прежних условиях труда было много мелких хозяев, обзаводившихся только одними учениками; теперь же, благодаря повышению заработной платы и сокращению рабочего дня, эти мастерские прекратили свое существование.

Заготовщики. До начала движения среди заготовщиков рабочий день продолжался от 15-16 час., а в сезонное время работали часто по ночам без особого вознаграждения. Рабочая плата работающих при машине была от 6 до 7 руб. в месяц, а склейщиков до 4-5 руб. Рабочие, а особенно ученики, должны были сносить самое грубое обращение со стороны хозяев; учеников часто даже били за каждую мелочь. В начале марта 1898 г. в мастерской Рейтбарти вспыхнула стачка. Хозяин принужден был согласиться на следующие требования: 1) выдавать плату еженедельно, 2) прибавить по 3 руб. в месяц. В конце марта в мастерской Кагана произошла стачка по следующему поводу. Хозяин предложил работать 13 часов (7 до 8) с 2-х час. отдыхом. Рабочие согласились. Но оказалось, что хозяин каждые просроченные 5 минут засчитывал за целый час. Рабочие прекратили работу. Стачка продолжалась 7 недель. Хозяин должен был уступить и удовлетворить требования рабочих: 1) сокра-

ских рассчетные книжки с вышеупомянутыми условиями. 1-го один хозяин отказал пяти рабочим. Тогда 25 человек подмастерьев и 10 учеников прекратили работу. Стачка продолжалась уже пять недель, а полиция о ней и не знала. Когда наконец это дошло до полицмейстера, он потребовал хозяев и переписал всех рабочих. Вскоре было арестовано 40 человек,—кто на улице, кто у себя дома,—в том числе 10 рабочих из других ремесл. Полицмейстер велел (!?) рабочим взять хозяйские книжки и выпустил их, задержав однако семерых. Рабочие явились в ремесленную управу и потребовали, чтобы голова прочел им устав о ремесленных заведениях. Голова пытался пропустить ст. 431 о 12-тичас. рабочем дне, но рабочие уличили его в этом, и он принужден был прочесть эту статью. Тогда хозяева захотели сбавить рабочим от 4-х до 5-ти руб. в месяц. Рабочие слышать не хотели об этом, и соглашение на этот раз так не состоялось. 7 человек, оставшихся под арестом, были препровождены этапом на родину. Вскоре они вернулись обратно в Витебск, но не все. Один из них заболел во время этапа; несмотря однако на болезнь, его заставили все время идти пешком. Он не вынес этого истязания и, проболев две недели, умер.

В сентябре мебельщики выиграли стачку. Многие хозяева согласились на 12-тичас. рабочий день. Заработная плата повысилась на 2 руб. в месяц. Но остались еще и такие мастерские, где работают более 12-ти час. в день. Многие рабочие ходят еще и теперь без работы, потому что их не хотят брать на работу.

Посадчики. Рабочий день до начала борьбы длился от 5-6-ти часов утра до 8-9-ти час. вечера с $1^1/_2$ час отдыхом. Происходившие в других местах стачки испугали хозяев, и в июле 1898 г. во всех мастерских стали работать по 12-ти час. в день (кроме одной). Осенью хозяева стали требовать, чтобы работали больше 12-ти час. В мастерской, где хозяин раньше других потребовал удлинения рабочего дня, рабочие бросили работу. Хозяин после долгих поездок достал 3-х русских рабочих из Калуги, которые принялись за работу на старых условиях. В другой мастерской такое же требование хозяина вызвало также стачку; рабочие, потеряв три дня, принуждены были согласиться на 13-ти час. рабочий день. Еще в одной мастерской хозяин тщетно пытался удлинить рабочий день и после 5-тидневной стачки уступил, увеличил заработную плату и уплатил за прогульное время. В гамбурской мастерской Гуревича произошла стачка, длившаяся 2 недели и кончившаяся победой рабочих. Месяца через два там вспыхнула новая стачка, длившаяся около 2-х месяцев. 12-го января настоящего года в одной майстерской хозяин заявил рабочим требование, чтобы у него работали 14 час. в день. Рабочие в числе 6-ти человек бросили работу. Стачка еще не окончена в настоящее время. Движение в нашем ремесле отразилась на некоторых маленьких окрестных городках, где теперь работают 12 час. в день. Плата за время борьбы повысилась в $1^1/_2$ раза.

арестован: несмотря на это и несмотря на угрозы ремесленной управы и полиции*), стачечники держались стойко. Так продолжалось недели $1^1/_2$. Тогда ремесленный голова решил прибегнуть к розгам чтобы сломить „упорство“ учеников. Уже были сделаны надлежащие приготовления, и только прибежавшим мастерам с трудом удалось спасти своих детей от такой гнусной и дикой расправы. В ноябре ученики принуждены были мало по малу приступить к работе (некоторые продержались больше 9 недель). 21 февраля 1899 г. в плуговой мастерской Крубича возобновилась работа,—он принужден был удовлетворить требование рабочих и согласиться на 12-часовой рабочий день. Теперь плата везде поднялась до 8—20 руб. в месяц, вместо 4—17 руб.

Мебельщики. До начала движения среди мебельщиков рабочий день продолжался от 15 до 16 час. Часто работали всю ночь напролет, не получая за это никакой прибавки к обычной заработной плате. Определенного времени для перерыва не полагалось. Обедали обыкновенно в мастерских за работой. В некоторых мастерских была в ходу система уроков. Заработная плата была от 3-х до 4-х руб. в неделю лучшим мастерам. Выдавалась плата неаккуратно, и часть заработной платы хозяева удерживали у себя. Положение учеников было еще хуже: ими всячески помыкали не только хозяева, но и подмастерья; их заставляли исполнять разную грязную работу. Когда началось движение, рабочие стали отказываться от поштучной работы и сократили рабочий день до 14 часов. Один хозяин пытался было связать рабочих рассчетными книжками и установить 14-часовой рабочий день с 1 час. перерыва, но под угрозой стачки должен был отказаться от своего намерения. Это произошло недели за две до пасхи 1898 г. После пасхи в этой же мастерской рабочие без всяких заявлений стали уходить в обеденное время на один час домой. Хозяин через три дня отказал их от работы. На их место не допустили никого. Тогда хозяева собрались и решили обязать всех рабочих книжками к выполнению следующих условий: рабочий день от 6 час. утра до 8 час. вечера с $1^1/_2$ час. перерывом; за прогульный день штраф до 3-х руб.; рабочий должен заявить о прекращении работы за две недели вперед; хозяин выдает уходящему рабочему аттестат; хозяин, принимающий рабочего без аттестата, платит штраф в 10—25 рубл. Они назначили срок от 1 мая до 1 июня, в который должны были быть заведены рассчетные книжки для рабочих. В случае неисполнения этого решения хозяев рабочие платят штраф в 10—25 руб.

В ответ на это решение хозяев рабочие в свою очередь устроили собрание и решили взять книжки только на следующих условиях: рабочий день от 6-ти до 6-ти с 2-хчас. перерывом; заработная плата выдается понедельно; штрафы с рабочих не взыскиваются; за прогул вычитывается соответственно заработной плате. Если в нескольких мастерских хозяева рассчитают рабочих, настаивая на принятии своих книжек, потребовать во всех мастер-

*) Их несколько раз требовали к жандармскому полковнику.

решительный характер, вызывает рабочих на политическую борьбу, способствуя выработке классового самосознания и понимания общности интересов среди самых широких масс.

...Усиленные старания наших жандармов вооружить русских рабочих против еврейских товарищей всевозможными нелепыми вымыслами могли удаваться только в самом начале движения.

В заключение помещаем, для более ясной характеристики нашего движения, наиболее типичные факты из хроники борьбы по отдельным ремеслам.

Слесарное ремесло. До начала движения рабочий день продолжался 14 часов с 2-хчасовым перерывом. По пятницам, вместо 6, приходили в 4 часа утра. Даже в субботу вечером приходили на работу. Часто работали сверхурочное время до 2-3 часов утра. При таком продолжительном дне плата колебалась от 4 до 17 руб. в месяц. Обращение с рабочими было грубое; хозяева позволяли себе бить рабочих. Первая стачка среди слесарей произошла в декабре 1897 г. В плуговой мастерской Крубича рабочие, в числе 10 человек, заявили требование сократить рабочий день до 12 часов. Стачка продолжалась 3 недели и кончилась неудачей. Крубич достал других рабочих (русских и евреев), которым платил очень дорого, несмотря на то, что они не могли исполнять работы. Стачка эта все-таки разорила его. Одновременно с этой произошла стачка и в другой плуговой мастерской, у Раппопорта, также из-за 12-часов. рабочего дня. Эта стачка, продолжавшаяся 3 недели, также кончилась поражением рабочих: хозяин достал русских рабочих из железнодорожных мастерских, 6 рабочих во время этой стачки были арестованы и просидели в тюрьме целый месяц. Вслед за этими стачками в трех других мастерских рабочий день в начале 1898 г. был сокращен до 12 часов, сокращен был отчасти самими хозяевами но под влиянием стачек у соседей, отчасти же по требованию их рабочих. После пасхи один из хозяев упомянутых мастерских (Стернин) потребовал, чтобы работали опять 13 часов. Рабочие ответили стачкой, в которой приняли участие 18 учеников и 2 подмастерья. После тщетных попыток действовать на них угрозами, он должен был через три дня уступить (голова ремесленной управы, куда обратился Стернин за содействием, заставил (?!) его сделать уступку рабочим). В мае месяце в двух мастерских (один из хозяев—Крубич), по требованию рабочих, рабочий день был сокращен на один час. В июне месяце в одной мастерской рабочий день по требованию рабочих, был сокращен до 12 часов (раньше работали 15 часов); в другой мастерской сам хозяин ввел 12-часовой рабочий день, но в октябре, когда сезонное время прошло, он потребовал, чтобы работали 13 часов. Тогда 2 подмастерья и 6 учеников бросили работу; остались работать 3 подмастерья и 5 учеников. Стачка продолжалась 2 недели и кончилась победой хозяина, 26 октября Стернин опять потребовал, чтобы у него работали 13 часов в день. Один подмастерье и 12 учеников отказались исполнить это требование и не явились на работу (остались работать 1 подмастерье и 1 ученик). В ночь на 28-е подмастерье (Борух) был

Особенно выгодно отразилось движение на отношении рабочих друг к другу. Вместо прежних, часто повторявшихся случаев борьбы между рабочими, все более и более выступает сознание одинаковости своих классовых интересов среди широкой массы рабочих, даже не принимавших деятельного участия в борьбе. А под влиянием улучшенных материальных условий и новых явлений жизни, вызваных борьбою, наши рабочие начинают быстро просыпаться и от умственной спячки. Большой спрос на книги по различным отраслям знаний замечается теперь даже среди рабочих самых отсталых в культурном отношении ремесл. Чтением интересуются все, начиная с подростков до стариков. Представители же власти и городские общественные учреждения*) своим вмешательством в столкновения между рабочими и хозяевами с своей стороны сумели уяснить нашим рабочим очень многое, что было для них раньше совершенно непонятно.

Все более и более начинает выясняться для нашего рабочего его политическое бесправие, а отсюда понимание его классовых интересов и более сознательное отношение ко многим явлениям политической жизни. Об этом очень ясно свидетельствуют те симпатии, с которыми наши рабочие следят за рабочим движением в других городах России и за границей, и большой запрос на нелегальную литературу, в особенности на газеты. Свое политическое воспитание рабочие сумели проявить несколькими массовыми уличными демонстрациями. Нынешним летом, когда жандармы с полицейскими и пожарной командой стали самым грубым образом гнать рабочих из злополучного „Дворянского садика", около 200 рабочих демонстративно вышли из садика, прошли по Замковой улице, затем мимо здания окружного суда, обошли квартал, примыкающий к „садику", и снова вошли в него с другой стороны. Явление это, совершенно необычное для города, вызвало много толков в публике и произвело впечатление на рабочих. Особенно удачно прошли у нас проводы рекрутов. В день их отправки рабочие собрались на вокзал в числе около 200 человек и в продолжении целого дня шумно праздновали на свой манер от'езд своих товарищей. Были произнесены речи о положении рабочих, об отношении к милитаризму, пелись революционные рабочие песни, пили тосты за рабочее движение, и дружное „ура" подхватывали под'езжающие сознательные рабочие—рекруты из других городов. Очень оживлены и содержательны были собрания по поводу Первого Мая и других рабочих праздников.

...В общем, подводя итоги нашего движения, которое началось всего $1^1/_2$ года тому назад, можно только порадоваться быстрому успеху и богатым результатам, которые оно дало, и можно с уверенностью сказать, что никакие меры правительства не в состоянии затормозить его. Наоборот, своим грубым вмешательством правительство сообщает движению более острый,

---

*) Особенно проявила свое усердие в этом отношении Ремесленная управа, как это видно будет из помещенных ниже отчетов.

гнали оттуда рабочих, несмотря на то, что последние ведут себя здесь самым мирным образом; отнимали у рабочих чорные палки и отправляли в участок, как „вещественные доказательства", непрестанно выслеживали и не давали покоя... Не меньшую грубость проявляла полиция по отношению к арестованым: их били в части, лишали пищи, чтобы вынудить нужные показания. По отношению же к девушкам позволяли себе невозможные циничные выходки. Особенно страдают от полиции „поднадзорные". К некоторым из них жандармы и полиция приходят чуть ли не каждый день в различное время дня и ночи, без всякого повода и нужды. Местный жандармский подполковник Потулов, вполне достойный начальник всей этой своры жандармов и шпионов, грубый невежда, развратник и пьяница, он неоднократно проявлял по отношению к рабочим непозволительное бесстыдство и наглость. Когда рабочие в оправдание своих требований ссылались на закон, он обыкновенно в бешенстве топал ногами и кричал: „я должен знать закон, а не вы". Против 15-летней девушки, которая носила обеды одной арестованной, он возбудил за это целое „дело";—об'явил ее под надзором, таскал ежедневно на долгие допросы, стращал, запугивал, ходил к ней на квартиру или посылал своих приспешников, и наконец проявил себя истинным блюстителем законности, семьи и прочих добродетелей. Выслав однажды жандармов из своего кабинета, он стал во время допроса предлагать этой девочке от себя содержание и приставать к ней с такими безстыдными предложениями, от которых она еле живая выскочила из жандармского управления. Подобных примеров грубого произвола было слишком много, можно было их перечислить.

При таких-то условиях приходилось нашим рабочим вести борьбу с хозяевами и отстаивать свои законные права перед защитниками всякого беззакония. Однако, несмотря на все трудности и преграды, которые стояли на пути, движение дало слишком богатые результаты, чтобы можно было сомневаться в дальнейшем успехе.

Прежде всего нужно отметить, что теперь только в очень редких случаях в ремесленных заведениях существуют старые условия труда: почти везде, даже в заведениях не затронутых движением, существует теперь прочно установленный рабочий день, в пятницу приходят на работу в обыкновенное время, в субботу совершенно не работают, а сверхурочные работы совсем уничтожены. За единичными исключениями рабочий день не продолжается больше 13-14 часов (считая вместе с перерывами) и в очень многих ремесленных заведениях работают только 12 часов (10 часов без перерывов). При этом везде прочно установлено время для обеда и отдыха 1 $^1/_2$—2 часа, тогда как раньше ели во время самой работы. Вместе с этим поднялась и заработная плата на 30—100%; причем выдача жалованья везде производится в определенное время, тогда как раньше она затягивалась месяцами, особенно в женских ремеслах.

без различия, нужно жить мирно ввиду общих национальных интересов. О сочувствии хозяев к положению рабочих можно судить по такому напр. наглядному заявлению табачного фабриканта Колбановского одному из своих рабочих: „мне очень выгодно, чтобы вы плохо жили, чтобы вы были бедны, чтобы вы нуждались во мне, потому что мне тогда дешево можно будет нанимать вас, а если кто из вас заболеет, то на его место достану 10 других". И только упорная и стойкая борьба могла заставить этого фабриканта и других хозяев сдаться, несмотря на все их попытки об'единиться между собою (в некоторых ремеслах, как напр. у мебельщиков, хозяева основали кассу взаимопомощи для борьбы с рабочими во время стачек), несмотря на большую готовность местной полиции и жандармерии придти им на помощь во время стачек и даже при всяком частном столкновении с отдельными рабочими.

Наши хозяева быстро поняли и оценили родственные чувства к ним жандармерии и чуть ли не все обратились в добровольных шпионов, самым грубым образом пользуясь своим положением. Угрожать и стращать рабочих полицией вошло в обыкновение у хозяев для того, чтобы не доплачивать им жалование. В случае малейшего протеста хозяин тотчас же бежит в полицию и об'являет, что его рабочие „бунтуют". Малейшее заявление со стороны рабочего на самых законных основаниях грозит ему полицейским участком и тюрьмой. И действительно, полиция много постаралась, чтобы воспитать в этом духе наших хозяев. Лишь только в какой-нибудь мастерской выставлялись те или другие требования, хотя бы они касались только отдельных рабочих, как тотчас начинались хождения туда жандармов и шпионов, которых здесь под влиянием „усиленного спроса" развелось очень много, в особенности добровольцев. Сильно усердствует здесь начальник сыскного отделения Левицкий с двумя евреями—сыщиками. Последние решительно жить не дают рабочим. По целым дням и ночам они рыщут по городу, заходят на квартиры к рабочим, по своему произволу делают обыски, и если только попадается какая-нибудь даже легальная книжка, начинаются бесконечные допросы, повторные обыски и т. д. И это проделывается как со взрослыми, так и с 15-летними мальчиками. Очень часто сыщики подходят ночью под окна, раскрывают ставни, подслушивают у дверей, присылают ночных сторожей на квартиру и т. п. Всякий бедно одетый человек, в котором можно заподозрить рабочего (даже 10—12-летние дети), рискуют попасть в участок на „допрос", или вообще иметь дело с полицией, если осмелится пройти по улице с книгой под мышкой. Нынешним летом это практиковалось очень широко. Иоська Подворотник, типичный защитник самодержавия, грубый, безграмотный, циничный еврей—сыщик, сейчас же налетал, как коршун, на владельца книги и стращал его тюрьмой и Сибирью. Особенное внимание полиции и жандармов привлекал к себе „Дворянский садик", обычное место для прогулок у наших рабочих. Здесь всегда кишат шпионы и жандармы: несколько раз они самым вызывающим образом

готового платья и шитье дешевой одежды для крестьян и фабричных рабочих (так называемая тандетная работа).

С ростом промышленности и культурных запросов нашей буржуазии росли аппетиты последней, а вместе с этим появились вполне очевидные мотивы для увеличения рабочего дня И действительно, до начала движения мы здесь видим во всех ремеслах невозможные условия труда. Только в редких мастерских работали 14—15 часов в день; большею же частью день продолжался 17—18 и более часов. Просиживать ночи напролет было обыденным явлением у портных, портних, модисток и других. В пятницу приходили на несколько часов раньше обыкновенного, а в субботу вечером всегда работали без всякого вознаграждения ровно столько, сколько хотелось хозяину. С платой обстояло не лучше: она падала например в женских ремеслах до 2—3 р. в месяц и в очень редких случаях поднималась до 15—16 руб. в месяц. Обычною же платой считалось 8—10 руб. в месяц. В глазах хозяев рабочие были не лучше скота, с которым можно обращаться по собственному произволу, можно оскорблять и словом, и делом: рабочих били и бранили, а при малейшем протесте выбрасывали на улицу. Особенно-же это бесправное положение давало себя чувствовать ученикам, которым приходилось терпеть как от хозяев и их семейных, так и от подмастерьев. И все это происходило совершенно безнаказанно для угнетателей, тем более, что очень нередко сами рабочие старались вредить своим товарищам, надеясь выиграть этим в глазах у хозяина. Так называемая „работа в перегонку" была в большом ходу у местных рабочих, которые усердно обогащали своих хозяев в ущерб своему здоровью, в ущерб интересам своих товарищей и своим собственным. „Работа в перегонку" царила в ремеслах с поштучной и урочной работой.—Культурные запросы у массы совершенно отсутствовали. Книга была в полном загоне, и рабочие, которые читали, должны были выслушивать самые оскорбительные вещи по своему адресу.

Но в конце 1897 г. начинают появляться единичные случаи протеста против существующего положения. Первыми застрельщиками были у нас слесари, которые во все продолжение борьбы служили и служат примером для других ремесленников своею стойкостью и вполне сознательным отношением к гнету хозяев и вмешательству жандармерии. И вот в 1898 г. движение быстро охватывает почти все ремесла, стачка следует за стачкой. Прежде всего борьба началась из-за сверхурочной работы, а затем почти везде было выставлено требование о сокращении рабочего дня до 12 часов (считая вместе с перерывом в 2 часа для завтрака и обеда). Вместе с этим, и отчасти под влиянием борьбы за сокращение рабочего дня, отчасти и независимо, начались требования о повышении платы. Все эти скромные и законные требования наших рабочих были встречены нашими хозяевами далеко не так милостиво, как об этом можно было бы думать по словам наших раввинов, магидов и ционистов, всеми силами старающихся уверить рабочих, что хозяева пекутся о них, как о своих детях, что всем евреям,

ничные, фабрики очков, сургучные, маслобойные, мыловаренные и кафельные заводы и другия, с числом рабочих от 30 до 200 человек. Под влиянием нового спроса совершенно преобразились ремесла: посадочное, заготовочное и сапожное; работа на магазины лишила прежних мастеров их самостоятельности. Увели-

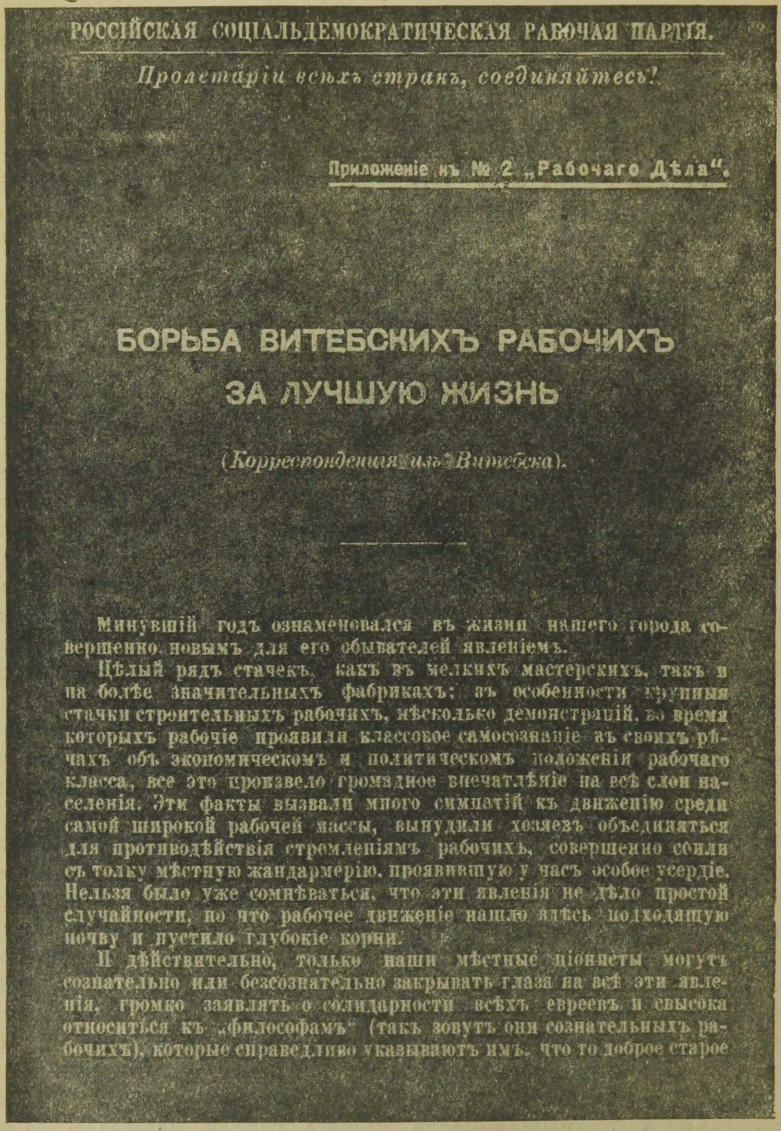

РОССІЙСКАЯ СОЦІАЛЬДЕМОКРАТИЧЕСКАЯ РАБОЧАЯ ПАРТІЯ.

Пролетаріи всѣхъ странъ, соединяйтесь!

Приложеніе къ № 2 „Рабочаго Дѣла".

БОРЬБА ВИТЕБСКИХЪ РАБОЧИХЪ ЗА ЛУЧШУЮ ЖИЗНЬ

(Корреспонденція изъ Витебска).

Минувшій годъ ознаменовался въ жизни нашего города совершенно новымъ для его обывателей явленіемъ.

Цѣлый рядъ стачекъ, какъ въ мелкихъ мастерскихъ, такъ и на болѣе значительныхъ фабрикахъ; въ особенности крупныя стачки строительныхъ рабочихъ, нѣсколько демонстрацій, во время которыхъ рабочіе проявили классовое самосознаніе въ своихъ рѣчахъ объ экономическомъ и политическомъ положеніи рабочаго класса, все это произвело громадное впечатлѣніе на всѣ слои населенія. Эти факты вызвали много симпатій къ движенію среди самой широкой рабочей массы, вынудили хозяевъ объединяться для противодѣйствія стремленіямъ рабочихъ, совершенно сошли съ толку мѣстную жандармерію, проявившую у насъ особое усердіе. Нельзя было уже сомнѣваться, что эти явленія не дѣло простой случайности, но что рабочее движеніе нашло здѣсь подходящую почву и пустило глубокіе корни.

И дѣйствительно, только наши мѣстные ціонисты могутъ сознательно или безсознательно закрывать глаза на всѣ эти явленія, громко заявлять о солидарности всѣхъ евреевъ и свысока относиться къ „философамъ" (такъ зовутъ они сознательныхъ рабочихъ), которые справедливо указываютъ имъ, что то доброе старое

чилось число рабочих и число мастерских; хозяева сделались посредиками между рабочими и магазинами. В слесарном ремесле появляются мастерские, где делают на магазины плуги. В портняжном ремесле видную роль начинают играть магазины

РОССИЙСКАЯ СОЦИАЛ-ДЕМОКРАТИЧЕСКАЯ РАБОЧАЯ ПАРТИЯ

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

Приложение к № 2 „Рабочего Дела"

БОРЬБА ВИТЕБСКИХ РАБОЧИХ ЗА ЛУЧШУЮ ЖИЗНЬ

(Корреспонденция из Витебска)

Минувший год ознаменовался в жизни нашего города совершенно новым для его обывателей явлением.

Целый ряд стачек как в мелких мастерских, так и на более значительных фабриках, в особенности крупные стачки строительных рабочих, несколько демонстраций, во время которых рабочие проявили классовое самосознание в своих речах об экономическом и политическом положении рабочего класса, все это произвело громадное впечатление на все слои населения. Эти факты вызвали много симпатий к движению среди самой широкой рабочей массы, вынудили хозяев об'единяться для противодействия стремлениям рабочих, совершенно сбили с толку местную жандармерию, проявившую у нас особое усердие. Нельзя было уже сомневаться, что эти явления не дело простой случайности, но что рабочее движение нашло здесь подходящую почву и пустило глубокие корни.

И действительно, только наши местные ционисты могут сознательно или бессознательно закрывать глаза на все эти явления, громко заявлять о солидарности всех евреев и свысока относиться к „философам" (так зовут они сознательных рабочих), которые справедливо указывают им, что то доброе старое время, когда можно было говорить о солидарности всех евреев уже давно миновало и для нашего, хотя и неразвитого в промышленном отношении города. Приблизительно с того времени, как начали выселять евреев из Москвы и других центральных мест, а отчасти и под влиянием этих событий (появились свободные капиталы) в промышленности нашего города начинает замечаться довольно сильное оживление. Благодаря новым запросам из деревни и мелких городов, прежние ремесла, которые влачили жалкое существование, начинают расширяться как по числу, так и по размерам мастерских, и возникает ряд мануфактур и мелких фабрик—как бумажные, табачные, конфектные, пря-

	Было	Выдано	Остается
Рабочая газета 97 г.	1	1	1
Рабочее дело № 1	4	1	3
„ „ № 2-3	5	5	—
„ „ № 4-5	7	4	3
Рабочее дело в России	5	5	—
Рабочий листок № 2.	2	—	2
Развитие научного соц. . . . ,	1	1	—
Самоубийство Люд. Савицк. . . .	1	—	1
Сборник материалов	1	1	1 ул.
Социал-демократ II	1	—	1
„ III	1	—	1
„ IV	1	1	—
Фридр. Энгельс о России	1	1	—
Фабрика Паля	1	—	1
„ Масквиля	1	—	1
Хроника текущ. жизни	1	—	1 пис.
Чему учит Никольская стачка . . .	1	—	1
Шахтеры	1	—	1
Шпион	1	—	1
Экономич. учение К. Маркса . . .	1	1	—
Южный рабочий № 1	1	—	1
10-летие Мороз. стачки	2	1	1
18-е брюмера Луи Бонапарта . . .	1	—	1
Уставы проф. союз.	8	6	2

С подлинным верно:

подполковник *Власов*

	Было	Выдано	Остается
Вопросы для фабр. и зав.	2	—	2
Воспоминания	1	—	1
Демокр. и реакц. разор.	2	—	2
Для чего нам нужна полит. борьба . .	1	—	1
Доклад русск. соц.-д-тов	1	—	1
Закон 2 июня	4	2	2
Задача русск. соц.-д-тов	1	—	1
Золотая свадьба	2	1	1
Как живут и борются раб. за границей .	1	—	1
Краузе снова стал борц.	2	—	2
Кто чем живет	1	—	1
Кто совер. пол. Револ.	2	—	2
Листок „Работника“ 3-4	1	—	1
„ „ 5	1	—	1
„ „ 6	1	—	1
„ „ 8	1	—	1
Листок „Рабочего дела“ № 1 . . .	1	—	1
Листки Киевск. студенч.	5	—	5
Майские листки „Рабоч. дела“ 900 . .	9	—	9
„ „ „Раб. мысли“ 900 . .	1	—	1
„ „ „Южн. раб.“ 900 . .	1	—	1
Мартовская революция 48 г. . . .	1	—	1
Манифест соц. д-ой партии. . . .	1	—	1
Материалы для Хар. сус. печати . .	1	1	—
Наша инквизиция	1	—	1
Нищета философии Маркса . . .	1	—	1
Новый фабричный закон	4	2	2
Новый поход против соц. демокр. . .	1	—	1
Наше время—сборник	2	1	1 порв.
О сущности конституции	5	1	4
О штрафах	2	2	1
Парижская коммуна	1	—	1
Поворотный пункт Евр. Раб. дв. . .	1	—	1
Подготовит. конференция	1	—	1
Полож. Тверск. рабоч.	8	8	—
Проклам. Гом. ж. д. раб.	7	—	7
Протест соц. дем-тов.	12	3	9
Происхожд. тамож. воин	1	—	1 пис.
Прокл. о подсуд. поляк.	1	—	1

№№ п/п	Наименования изданий	
5	Жизнь и смерть Лаврова	1
6	Десятилетие Морозовской стачки . . .	2
7	Английские рабочие.	1
8	Фабричный закон	1
9	Прокламации жел.-дор. рабочих . . .	2
10	Закон 2-го июня	1
11	Чему учит Никольская стачка	1
12	Лондонский рабочий фонд	1
13	Задача русских социал-демократов . . .	2
14	Задача русской рабочей партии . . .	1
15	Сон под 1-е мая	1
16	Рабочие союзы.	2
17	Марсельеза (картина, приложенная к газете „Первое мая 1900 г. на странице 8-й“). .	5
18	Как министр заботится о рабочих . . .	1
19	Мартовская революция	1
20	О сущности конституции.	1
21	Рабочий день	2
22	Гомельский устав ремесленного рабочего союза	1
23	Наклейки (для брошюр и газет гектографов) .	48
24	Работник по одному № 4 ноябрь 1897 г. Май и июнь 1898 г.	3
25 и 26	„Шпион“ 1 и 50 экз. разных прокламаций .	51
	Всего экземпляров . .	186

Отдельного корпуса жандармов подполковник—(*подпись.*)

Л. 188-189.

Копия каталога нелегальных изданий, обнаруженного в вещах арестованного в г. Гомеле в ночь на 29-е декабря 1900 года Могилевского мещанина Шолома Мордухова Аслиза.

	Было	Выдано	Остается
Акад. и соц. Бебеля	1	—	1
Биография П. Лаврова	1	—	1
„Вперед“ № 7	2	—	2
„ № 6	7	—	7
УД № 8-9	2	2	—

такое государственный преступник, революционер и социалист" и брошюрки издания „С. Петербургского союза борьбы за освобождение рабочего класса". 1899 г. под заглавиями: 1. „Вопросы для собирания сведений о положении рабочего класса в России № 4" 2. „Фабрика Паля под № 6" и 3. „Фабрика Максвеля под № 8".

... Со 2-го настоящего июля месяца, в число членов Гомельского Центрального комитета принят некий еврей Соломон, находящийся в близких сношениях с известным департаменту полиции Григорием Фоминым Калашниковым. Личность названного Соломона еще точно не установлена. В настоящее время по поручению Комитета этот Соломон пишет для отсылки на Парижский конгресс подробную историю рабочего движения в г. Гомеле, обнимающую собою весь период со дня возникновения этого движения в Гомеле и до настоящего времени, таковую же историю движения в среде Гомельских железно-дорожных рабочих пишет освобожденный из-под стражи, арестованный при ликвидации г. Гомеля в ночь на 31 марта 1899 г. мещании Нота Самуил Аронов Гезиневей, который, находясь в близких отношениях с арестованным в то же время токарем Гомельских мастерских Либаво-Роменской жел.-дороги Иваном Игнатьевым Сенаторовым, задался целью при посредстве и рекомендации последнего сорганизовать совершенно отдельный кружок железнодорожных рабочих.

Если представится возможность, то мною будут сняты копии с вышеупомянутых „Историй".

К сему считаю долгом присовокупить, что замедление в сообщении настоящих сведений произошло благодаря нахождению моему в Могилеве для исправления должности начальника управления.

Прошу принять уверения в совершенном почтении и глубочайшей преданности вашего покорнейшего слуги (*подпись.*)

л. 9.

СПИСОК

нелегальных изданий, хранящихся в складе Гомельского Центрального Комитета

№№ п/п	Наименования изданий	
1	Демократическое и реакционное разоружение .	1
2	Рабочее дело. Август 1	5
3	Кто совершит политическую революцию . .	18
4	„Вперед" Киевская рабочая газета Май 1899 г. № 6	33

сем каталог всех, имеющихся в нем изданий, причем было постановлено: оставить в складе по 1-2 экземпляра каждого издания, остальные же распространить между рабочими, что и было исполнено...

... Заведывание этим складом и хранение его возложено на избранное Комитетом доверенное лицо—некоего Менделя Лейзерова Маршова, который впрочем о комитете имеет весьма смутные понятия, знает лично одного лишь Хайкеля и то потому, что последний доставляет в склад нелегальную литературу, которая в Гомеле получается через посредство Хайкеля: русского издания из Киева, заграничная из Берлина от бывш. студента Юрьевского университета Петра Владимирова Карповича, о коем я имел честь донести департаменту полиции 14-го марта 1900 г. за № 297. По личному моему тщательному и совершенно негласному осмотру в Гомельской почтово-телеграфной конторе получательской посылочной книги, установлено, что на имя Хайкеля не было прислано не только из Киева или Берлина, но и вообще откуда бы то ни было, ни одной посылки, каковые обстоятельства дают полное основание полагать, что посылки эти для Хайкеля адресуются не лично ему, или же вовсе не пересылаются почтой.

Выдача из склада книг в видах соблюдения возможно большей осторожности практикуется следующим порядком при необходимости получить со склада известное издание Комитет заявляет об этом Хайкелю или же посылает к заведывающему складом доверенное лицо, причем последнему, в доказательство, того, что требование исходит действительно от комитета, сообщается известный и заведывающему пароль: „Его уж нет", без чего книга никоим образом не будет выдана последнему, на это заведывающий заявляет, что требуемое будет передано через Хайкеля или же назначает пришедшему время и место встречи для передачи книги, по большей части где-либо на улице, на бульваре или сквере, но ни под коім видом у себя на квартире, а тем более в складе, место коего положительно никому из членов Комитета неизвестно.

В видах соблюдения возможной предосторожности и во избежание могущего быть наблюдения со стороны секретных правительственных агентов, а равно для сбережения нелегальной литературы по предложению Алтера Драпкина было постановлено распространять таковую не разбрасыванием, а лишь путем передачи ее из рук, дабы не подвергать разбрасывателей опасности быть замеченными и не провалить бы этим все дело, а также, чтобы не растрачивать совершенно непроизвольно литературу, что и было исполнено 27 и 28 июня сего года, причем было роздано по рукам 30 экземпляров в городе и 20 между железнодорожными рабочими, одиннадцать экземпляров доставил мне мой сотрудник.

В этот раз были распространены следующие издания: газета „1 мая 1900 г. майский листок", брошюрки „издания союза русских социал-демократов Женева 1899 г." 1-я „Как министр заботится о рабочих", 2-я „Новый фабричный закон". 3. „Что

С первой-же половины мая месяца сего года в число членов Комитета принят прибывший в г. Гомель канонир 5-й батареи 25-ой артиллерийской бригады Алтер-Залмон Бениоминов Драпкин, привлеченный в г. Кременчуг в качестве обвиняемого в государственном преступлении, предусмотренном 2 ч. 251 т. улож. о наказ., и 23 февраля сего года распоряжением департамента полиции по освобождении из-под стражи, подчиненный впредь до решения его дела, надзору военного начальства, а 12 мая уволенный на родину по болезни для поправления здоровья на один год.

Этот Драпкин вскоре после своего приезда в Гомель сумел войти в кружок и, заслужив пслное доверие, успел побывать на собраниях Центрального комитета, где он очень много ораторствовал, выставляя на вид всю несостоятельность Гомельской организации, высказывал свои мнения и подавал проекты по поводу улучшения и упорядочения таковой, вообще в весьма короткое время сумел снискать себе расположение комитета и стать между ними авторитетным, благодаря чему было решено единогласно вверить Драпкину, как человеку вполне опытному, главное руководство и распоряжение всеми делами Центрального комитета.

Кроме того, Алтер Драпкин, как чрезвычайно энергичный и деятельный социал-демократ, обещал комитету, что он примет все меры, чтобы проникнуть, с целью подготовления почвы для своей деятельности, в среду рабочих спичечной фабрики, находящихся в предместии г. Гомеля—Белиц, куда действительно и переехал из Гомеля под видом дачи.

Помимо Центрального комитета в Гомеле существуют еще два находящиеся в зависимости от первого „Местный комитет", составляющийся из представителей от каждого цеха и „Федеративный комитет"—из представителей от каждой мастерской. Члены этих комитетов неизвестны.

По распоряжению Центрального Комитета члены всех Гомельских комитетов должны соблюдать величайшую осторожность, дабы не подать повода к обнаружению или даже к подозрению кого-либо из них в причастии к преступной деятельности, в силу чего на одном из собраний Центрального комитета было постановлено: 1. Чтобы никто не оставлял бы у себя на квартире нелегальных изданий позже 10 часов вечера и чтобы никакие сходки, устраиваемые в квартирах, не продолжались бы позже этого времени, так как не было еще случаев производства обысков, раньше 11 часов вечера. 2. Чтобы как члены комитетов, так равно и все другие, причастные к их деятельности лица при встречах на улице не только не останавливались бы для разговора, но даже и не кланялись бы друг другу, как совершенно незнакомые между ссбой.

В распоряжении Гомельского Центрального комитета имеется библиотека или вернее небольшой склад нелегальной литературы, предназначенной для ознакомления с нею рабочего люда; по предложению Алтера Драпкина в 20-х числах июня сего года склад был тщательно проверен и составлен прилагаемый при

בילאגע 11.

ДО. 5 ч. 31 л. Гт. 1 1898.

Преступная пропаганда среди рабочих и распространение среди них преступных воззваний

Л. 1—8

Помощник начальника
МОГИЛЕВСКОГО
губернского
жандармского
управления
в
Гомельском, в Рогачевском и Быховском уездах.

—

8 июля 1900 года.
№ 640

—

г. Гомель.

—

Его высокородию Леониду Александровичу Ратàеву.

Милостивый государь
Леонид Александрович.

Сведениями, периодически мне доставляемыми моим секретным сотрудником, выясняется, что для ведения противоправительственной пропаганды в среде рабочего класса путем распространения между ними нелегальной литературы, гектографированных прокламаций, а равно и словесными беседами в г. Гомеле и ныне существуют противозаконные общества, именующиеся комитетами.

Во главе этих сообществ стоит так называемый „Гомельский Центральный Комитет", коему присвоена высшая руководящая роль и представлено право решающего голоса во всех важных вопросах, кроме того Центральный комитет имеет своей обязанностью заботиться о приобретении нелегальной литературы в необходимом количестве, хранения ее и надлежащем распространении среди рабочих; членами этого комитета состоят проживающие в Гомеле г. Иоффе Рася-Раиса Берксва-Борисова, обысканная при ликвидации в ночь на 2 октября 1899 г. 2. Нехамкин Янкель Борухов, занимающийся преподаванием уроков в частных еврейских домах. 3. Гинзбург Шмерко Янкелев—родной брат разыскиваемой Марии по мужу Гальперн и состоящей в г. Гомеле под негласным надзором Раси-Розалии, по мужу Залкинд. 4. Хайкель—столярный рабочий (фамилия и отчество не установлены).

5-е. Точно так, как решения конгресса партии обязательны для всех союзов в России, так и решения местного комитета обязательны для членов нашего союза.

6-е. На комитет возлагаются обязанности: регулирования рабочей организации, доставление литературы нелегальной, способствовать выработке самосознания у рабочих, устройство, в пределах возможного, кружков саморазвития и т. п.

7-е. Только Комитет партии пользуется правом решения стачек, решением устройства агитационных собраний и праздников, праздника 1-го Мая и т. п.

8-е. В ведение Комитета входит и стачечный фонд, из которого выдаются средства нуждающимся рабочим во время стачки.

9-е. Стачечный фонд составляется из обязательных посильных взносов самих рабочих, собираемых время от времени и из отчисленных процентов из доходов капитала партии.

10-е. Рабочие с соглашения Комитета партии имеют право устраивать лотереи и вечера в пользу стачечного фонда.

11-е. Решения комитета объявляются прокламациями и устно.

12-е. Каждому члену организации вменяется в обязанность привлекать новых членов в организацию, распространять литературу, передавать точные сведения из своей мастерской так, чтобы они непременно достигли Комитета партии, пристать к стачке в своем цехе и содействовать стачкам в других цехах, точно исполнять все пред'явленные к нему требования Комитета, ни в каком случае не передавать чужим и посторонним тайн организации и распространять только такие решения Комитета, которые разрешил огласить.

Гомельский Комитет Российской Социал-Демократической Рабочей Партии.

С подлинным верно:

Отдельного Корпуса Жандармов
Подполковник *Власов*

בּיַלאגע 10.

Дело № 4 ч. 30—1898 г. А.

3 экз.
ст. 80-82

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

УСТАВ

ГОМЕЛЬСКОГО РЕМЕСЛЕННОГО РАБОЧЕГО СОЮЗА

Издание Гомельского Комитета Российской Социал-Демократической рабочей партии.

1-е. Мы рабочие—подмастерья всех Гомельских ремесленных мастерских, об'единяемся в один сплоченный союз для борьбы с нашими эксплоататорами—хозяевами за улучшение нашего экономического положения и для борьбы з самодержавным правительством за политическую свободу рабочих масс.
Под политической свободой подразумевается: свобода союзов, сходок, касс, стачек, печати и пользоваться правом выбора представителей в парламент.

2-е. Наш Гомельский Союз не есть отдельная, самостоятельная группа, но только местное отделение российской социал-демократической рабочей партии, образовавшейся из всех Союзов борьбы в России весною 1898 года.

3-е. Наш союз обязан подчиняться решениям, принимаемым на представительских съездах российской социал-демократической рабочей партии.

4-е. Во главе нашего союза стоит Гомельский Комитет российской социал-демократической партии, образованный согласно постановления представительского съезда 1898 г.

дочное количество рабочих вполне сознательных, которые при более деятельной работе в мастерских могут служить хорошими агитаторами для массы, могут быть первыми яркими искрами, которые зажгут все, лишь бы только ветер организации более сильно подул.

Организация теперь по тактическим соображениям оставила на время открытую борьбу и тихо работает. Организованных рабочих теперь насчитывается 350 человек против 420—430 в прошлом году; почти 40% всего количества занятых в ремесле находится в организации.

В последнее время Гомельская организация присоединилась к еврейскому „Бунду", и теперь существуют здесь оффициально „Комитет всероссийской социал-демократической рабочей партии", несмотря на все усердие Зубатова.

Бросим теперь репроспективный взгляд на положение рабочих и посмотрим на сколько де-факто улучшено их положение под влиянием движения. Улучшение положения могло быть по двум пунктам: увеличение платы и уменьшение рабочего времени. Плата увеличена: у портных на 30%, для поштучников 35—40 процентов; у столяров: поштучная работа совершенно уничтожена; для работающих по-недельно увеличена на 50% против прежнего; годовых рабочих теперь почти нет. У портных плата осталась та же, так как у них практической борьбы не было, но вследствии общего течения их рабочий день, бывший от 8 часов утра до 12-ти часов ночи, а по четвергам до рассвета, уменьшился от 8 ч. утра до 9-10 часов вечера с перерывом 1-го часа на обед; у сапожников—поштучно повысили плату до 15%, годовым на 30—40%. У слесарей повышена плата на 50% почти.

Рабочий день представляет следующие изменения: у портных вместо прежнего в 16—17 часов, теперь в 14—15 часов; у столяров вместо прежнего в 17 часов от 5 ч. утра до 10 час. вечера теперь: летом от 6 час. утра до 9-ти часов вечера, зимой от 7 часов утра до 8 часов вечера; у сапожников от 6 ч. утра до 9 часов вечера, вместо прежних 18-ти часов; у слесарей 14-часовый день. Перерыв на обед дается почти во всех ремеслах.

Улучшение также произошло и в общем отношении хозяев к рабочим; платят аккуратнее, приличнее обращаются, не по первой вздумавшейся прихоти рассчитывают.

Обозрение кончено, насколько мы могли, мы доказали как постепенно развивалось и крепло сознание интеллигентов и вместе с этим рабочее движение, пока оно крепилось и развивалось приняло теперешнюю форму свою. Трудно приходилось, не обошлось и без жертв, но что же делать. Таков общий закон развития. Даром ничто не дается. Судьба жертв искупительных просит.

С подлинным верно:

Отдельного Корпуса Жандармов Подполковник *Власьев.*

Приложение к письму от 3 августа 1900 г. за № 733.

подполковника, на всю ревность и усердие его шпионов и не только тревожил местную жандармерию, но и стал беспокоить Петербург". Что это за таинственный Комитет, которого никак нельзя искоренить. Особенно злило то в Петербурге, что гомельчане оказывались в числе арестованных в очень многих городах. Какая то колыбель революции.

Было решено уничтожить Комитет; для этого прибыл сюда помощник Зубатова с целой уймой шпионов и тайно для самого Власьева (жандармский подполковник), организовал аресты и обыски. В ночь на 1 октября было произведено около 80-ти обысков и 22 ареста, почти все арестованные—рабочие. По этому поводу были выпущены прокламации Комитетом, который решили уничтожить и который очевидно продолжал существовать. Помощник Зубатова так ни с чем и уехал, оставив здесь Власьеву помощника.

С этого времени движение страшно затихает и принимает скромные размеры. Пропагандистские кружки совершенно выводятся, о занятиях с рабочими ничего не слышно, ведется лишь тихая экономическая агитация, да и то не в интенсивной форме, за все время нет ни одной более или менее заслуживающей внимания стачки.

Почему же это происходит. Главная причина в отсутствии достаточных интеллигентных сил и передовых рабочих, так как все передовое, которое здесь есть, лично стремится отсюда в центры; наплыв же новых интеллигентных сил по этой же причине, по тяготенью некрупных городов к центру, очень мал; отчасти имело то значение, что кризис промышленный, переживаемый Россией в этом году, отразился и в нашем городе, отчасти может быть и потому движение ослабляло, что ремесленное движение, достигши известного расцвета, известного предела экономического сознания массы и политического понимания наиболее передовой ее части, останавливается и дальше не подвигается по каким то роковым, в самом характере ремесла, заложенным причинам, а там, где движение не идет вперед, оно идет назад. Так было во многих еврейских городах, где преобладает ремесленное движение, так и у нас. Впрочем о последней причине нельзя настаивать, так как тут уже дело касается общих вопросов и положений, которые не могут быть разрешимы в этом скромном обозрении нашего движения.

В общем можно сказать, что движение пустило глубокие корни в массу, вся она почти экономически сознательна, большое количество и политически сознательно, есть и некоторые наиболее передовые представители ее, которых можно по тем убеждениям, которых они придерживаются, назвать убежденными социалистами. Каковы будут дальнейшие наши движения среди ремесленников—покажет будущее.

О железнодорожном движении этого нельзя сказать; оно не имеет ни настоящего, ни прошлого, а только будущее и будущее блестящее, так как почва довольно богатая. Общий упадок движения отразился на этом; массы железнодорожных рабочих совершенно теперь не затрагиваются, но зато выдвинуто поря-

бания, среди стачечников появилась группа, стоящая за то, чтобы начать работать. Хотя эта группа была незначительна, она внесла рознь среди стачечников и все начали подумывать начать работу. Союз, который в то время слабо функционировал, не поддержал в достаточной степени колеблющихся рабочих. Однако на состоявшейся сходке в 300 человек было решено не работать и пустить в ход обструкцию; расставить в 15-ти местах людей, которые не должны никого пускать на работу. На сходке очевидно был провокатор, так как на завтра все эти посты были заняты солдатами. Это совершенно обессилило рабочих, которые на другой день уже все пошли на работу. Союз выпустил предшествовавшей ночью прокламации, но они были раньше сорваны полицией, чем попали в руки рабочих. Один квартал рабочих, которые читали прокламации, не вышел в тот день на работу. Стачка таким образом была проиграна, вследствие неорганизованности ее; через некоторое время были повышены расценки в некоторых цехах, стали приличнее обращаться с рабочими (без традиционного и не менее традиционной ругани по матери). Союзом были выпущены две прокламации, раз'ясняющие им причину их проигрыша и призывавшие их к об'единению и организации. Скоро были выпущены прокламации на еврейском языке к ремесленникам; в одной из них они призывались выступить во всех цехах с требованием 12-часового рабочего дня, раз'ясняя им, что этот рабочий день нормирован ремесленным уставом, и таким образом они имеют законный повод к своим требованиям.

В августе произошла забастовка среди портных в 5-ти мастерских, требовали увеличения платы, пять человек были забраны в полицию, где полицмейстер позволил себе полное безобразие, отпустив одному рабочему пощечину за то, что у него найдена была старая книжка „Русской мысли". Поэтому поводу были выпущены прокламации. Стачка на половину была выиграна.

Осенью перед еврейскими праздниками, считающейся сезонным временем, забастовали портные в 11-ти мастерских человек 40 и почти весь столярный цех одновременно. Причиной забастовки послужило следующее обстоятельство: так как работать приходилось до 9-ти часов вечера, а день кончался уже в 7 часов, то приходилось работать пару часов при огне; рабочие решили прекратить работу с наступлением вечера, что и вызвало забастовку. Стачка продолжалась три недели, в результате установился рабочий день для портных в 9 часов; для столяров до 8-ми часов вечера. Этот незначительный выигрыш имел однако то значение, что под влиянием установленного рабочего дня в этих ремеслах рабочие и других ремесел стали требовать нормировки работы, и теперь в результате во всех ремеслах установлен отдельно рабочий день в 13 час., т. е. от 8 утра до 9 ч. вечера.

Гомельский Комитет Российской социал-демократической партии, „который продолжал существовать, несмотря ни на обыски, ни на аресты, на всю бдительность жандармского

рованная в количестве 400 экземпляров, не была выпущена вследствие наступивших арестов, их выпуск был отложен союзом до более удобного времени. Продолжали работу и на фабрике в Белице, но успешных результатов этой работы не было. Причина лежит вероятно в том, что большинство работающих там—девушки, живущие при своих семьях, для которых заработок на фабрике является лишь некоторым подспорьем, маленьким плюсом к заготовляемому дома приданному. Смотря на это, как на временное, а не основное, они не могут, конечно, серьезно проникнуться своим положением, так как это в сущности и не является их положением. Хотя и было там на фабрике несколько незначительных забастовок, но все были безрезультатными и никакого влияния на сознательность рабочих не оказали. Возможно, что дело агитации было там неумело поставлено.

В эту зиму была довольно обширная стачка портных, которая частью была выиграна.

Можно себе вообразить ужас жандармерии, когда она вдруг узнала про существование какого то Комитета в Гомеле, где все до этого времени было спокойно — „тишь да гладь, да божья благодать". Она так вструхнула, рассердилась, что не знала, что делать. Ей мерещились всякие ужасы вплоть до убийства в этом таинственном Комитете. Она стала нападать на всякого показавшегося ей почему-либо подозрительным. В ночь на 31-е марта было произведено да 40 обысков и арестовано 10 человек, между ними двое железнодорожных рабочих. По этому поводу были выпущены прокламации.

В мае этого 99 года, рабочие мастерских Либаво-Роменской железной дороги потребовали огульной прибавки в 20% к существующей поденной плате и соответственного увеличения расценок. Им обещали похлопотать, но рабочие, поняв, что администрация хочет только время выиграть, об'явили забастовку. Рабочие вели себя спокойно, заявив свои требования, они мирно разошлись по домам. Их уговаривали, грозили, но ничего не помогло. Жандармскому полковнику Шлейферу, сказавшему им: „что делать, если министерство не дает денег", кто то из рабочих ответил: „почему же они себе ассигновывают достаточные средства. Только нас они держат полуголодными". 10-го июля рабочие об'яснились с приехавшим начальником дороги. Они к своим требованиям еще прибавили следующее: 1-е, чтобы расценка определялась не мастерами, по их произволу, а по взаимному соглашению администрацией мастерских и старшими рабочими, согласно правил, пропечатанных в рабочих книжках; 2-е, чтобы заболевшим рабочим выдавалась полная поденная плата, как это практиковалось раньше. Начальник сказал, что посмотрит, хотя тут же прибавил, что дорога все лето может обойтись без рабочих. Город был об'явлен на осадном положении; из Бобруйска были вызваны войска; 11-го были расклеены по городу об'явления, что рабочие будут считаться уволеными, если не выйдут 14-го на работу. Это возымело влияние на рабочих. Начались коле-

две прокламации: одну, призывающую рабочих к об'единению для борьбы с хозяевами, которые прибегают к помощи полиции, другую по поводу судебного процесса. Можно было поздравить полицию и жандармерию—в тихом их обывательском городе об'явились крамольники, у них под носом вдруг прокламации. Они всполошились. Одно вызывает другое. Пустились на путь открытой борьбы, нельзя уже было отступить, нужно было дело довести до конца. Раньше, однако, чем выступить с окончательной борьбой, нужны были некоторые подготовления, нужно было очистить путь. Интеллигентам нельзя было уже так часто встречаться с рабочей группой, нужно было упросить организацию, да и выросшие рабочие с сознанием стали требовать более личного, непосредственного участия в деле, они не хотели покорно исполнять решения, принятые интеллигентами. Организации приходилось с этим считаться. И вот в конце 98 года изменилась форма организации. На соединенном собрании обоих: рабочей и интеллигентной групп тайным голосованием было выбрано несколько человек интеллигентов и рабочих, которые составили „Союз", стоящий во главе всего гомельского ремесленного и железнодорожного движения. Также и ведет все, касающееся политической агитации. Специально же для ремесленного чисто экономического движения был выбран рабочими тайным голосованием „Комитет", в который входило по два человека из каждого цеха. Комитет самостоятельно управлял профессиональным городским движением. Между Комитетом и Союзом был посредник интеллигент, участвовавший также в комитетских собраниях. По конспиративной тактике кассы борьбы были уничтожены и из наличных кассовых денег образовали „Фонд", пополняемый постоянными средствами организации. Фонд этот предназначался для помощи во время стачки. Все было готово. Жандармерия могла бесноваться сколько ей угодно, можно было приступить к делу, можно было открыто заявить о борьбе рабочих с хозяевами и правительством. Первая прокламация была выпущена к портнихам вследствие предполагавшейся общей забастовки этого цеха, которая однако не состоялась в виду неудобства подобранного момента в конспиративном отношении. Затем было распространено воззвание к железнодорожным рабочим по поводу незаслуженного удаления администрацией дороги одного из рабочих. Вследствие некоторых тактических соображений, которых здесь не место касаться, после переговоров по этому поводу с Киевской организацией, Союз стал подписываться на прокламациях: „Гомельский Комитет Российской социал-демократической рабочей партии".

Обращая сильное внимание на развитие пропагандистских кружков, поставили на твердую ногу средства организации; в железнодорожных мастерских в большом количестве стали разбрасывать литературу. Союз, имея уже достаточно точных сведений о положении рабочих, выработал подробную программу агитации в мастерских. Решено было выпустить целую серию прокламаций, но первая из этой серии, отгектографи-

произошла стачка среди портных одновременно в семи мастерских (человек 30—35) требовали 14-часового, стачка была выиграна. 6-е—ряд мелких стачек. Тем-же летом начата работа группой в железно-дорожных мастерских. Завербовали оттуда пару рабочих, с которыми стали заниматься. Они же и доставляли сведения из мастерских, нужные группе для того, чтобы по ним составить план работы среди железнодорожных рабочих. Скоро начали распространять и литературу пропагандического содержания: („Рабочее движение Аксельрода", „Что такое социал-демократ", „Царь колокол", „Кто чем живет" и т. п.), так как за отсутствием точных сведений об их положении считалось невозможным приступить к экономической организации. Рабочие сначала оказывали литературе довольно суровый прием, не читали, жгли, по мере того, как некоторым все-таки удавалось прочитать таинственно появившуюся книжку, им так понравилась литература, что они сами стали распространять понравившуюся им книжку среди остальной массы рабочих. Благодаря крестьянам-рабочим, литература перекочевала и в деревню, где особенно нравилась статья по поводу 19-го февраля от „Петербургского рабочего листка"—„Три дня". Результатом было то, что железнодорожный рабочий привык за это время к нелегальной книжке и стал более сочувственно относиться к этому и больше задумываться над написанным в книжке, началось словом, некоторое брожение сознания рабочего. Начата также работа на спичечной фабрике в Белице.

Интенсивная борьба, не прекращающаяся все лето, с одной стороны подняла революционное настроение среди рабочих, с другой стороны усилила дерзость и пошлость полиции. Нужно было пойти навстречу нарождающемуся революционному духу среди рабочих и для этого же не упускать озлобленность жандармерии, не использовав ее, как средство политической агитации. Нужно было подумать об этом. Вскоре происшедший случай только ускорил тот оборот, который и без того организация должна была принять. В конце августа произошла стачка в первой портняжной мастерской города, забастовали 10 человек, в том числе старик лет 55-ти. Требовали увеличения поштучной платы. Из забастовавших забрали человек 5 в полицию, где их продержали неделю, нагло и возмутительно обходясь с ними. Потом их оттуда отправили в залу суда, где они обвинялись в подготовке стачки. Свидетелей в залу не допускали, и никого кроме хозяев не было. Полицмейстер крикнул на всю залу: „Подайте сюда рабочих, пусть они знают, как наказывают за стачку". Одного присудили к 3-м месяцам ареста, а остальные были осуждены сроком от 3-х недель до 3-х месяцев. Забавно то, что это наглое издевательство над всяким правом, эта пародия правосудия совпала с днём годовщины судебной реформы. Курьезно, что стачка всетаки была выиграна. Этого случая нельзя было пропустить. Кроме вышеизложенных причин было еще простительное и понятное желание подзадорить не в меру расходившуюся полицию и жандармерию. Группа за подписью „Гомельский Комитет" выпустила

подготовить к роли будущих деятелей-руководителей. Интеллигентная группа должна была совместно с рабочей вновь образовавшейся группой обсуждать все новое, важное, не предпринимавшееся в движении, приискивать средства усиления агитации, организовать борьбу, разбираться в тактических и программных вопросах, чтобы живым обменом мыслей между ними и интеллигентами, живой совместной практической работой, теоретическим и практическим общением с интеллигентами выработать из них хороших пропагандистов и умелых и самостоятельных руководителей движения. С этих пор с комитетом уже сносились не интеллигенты, а некоторые рабочие группы, так как для первых стало это не безопасно вследствие усиливающейся бдительности ока начальства. Взгляды группы расширялись. Вместо прежней, некоторым образом прямолинейной исключительно экономической агитации, стали теперь усиленно обращать внимание и на культурное развитие рабочих, справедливо полагать, что чем рабочий больше знает, тем он больше и сознает, чем больше знания, тем больше и сознания, лишь бы эта культурная работа не зашла слишком далеко, не отодвинула бы главную цель: пробуждение классового сознания. Работа закипела. Все организованные рабочие разделены были на кружки, с которыми занимались; с массовыми рабочими читали групповые рабочие, с более же интеллигентно развитыми рабочими читали интеллигенты, организовывали кружки массовых рабочих для обучения грамоте; решено было: все замечательное, выдающееся в общественной жизни, как легальной, так и нелегальной нашей российской и западной доводить до сведения рабочих. Литература как легальная, так и нелегальная распространялась в большом количестве; по цехам велась самая широкая агитация; собирались статистические сведения о положении рабочих, чтобы на основании добытых сведений усилить агитацию. Результаты не замедлили обнаружиться, стачки вспыхивали одна за другой часто несколько одновременно; если и не было стачек, чувствовалось боевое настроение, как будто движение переживало свой медовый месяц борьбы. Стачки происходили в течение лета в следующих ремеслах: 1) заготовочном—требовали 10-часового рабочего дня, продолжалась полторы недели и была выиграна, хотя мастерская, в которой происходила стачка, через месяц совершенно закрылась. 2) Щеточном была проиграна. 3) Среди портных, работающих готовое платье для магазинов, т. наз. тандетников; участвовало 30 человек, требовали: а) 12-часового рабочего дня, б) увеличения платы. Стачка была отчасти выиграна: был нормирован 14-часовый день вместо прежнего безграничного, почти суточного. Характерна эта стачка образовавшейся коалицией хозяев; они все присягнули перед священным кивотом в синагоге не уступать рабочим ни в каком случае, хотя все таки уступили, 4) добыто то, что во всех мастерских перестали работать по субботним вечерам. 5) Перед еврейскими праздниками вследствие обилия и поспешности работы начинают работать по ночам, работают до поздней ночи, в экстренных случаях до рассвета; и вот теперь осенью по этому поводу

нако держались того приема, что она не должна быть deus ex machina, не должна врываться сторонним и несогласным элементом в общий ход экономической агитации, она, политическое сознание, должна вытекать из понимания экономической борьбы, как условие, без которого последнее невозможно, оно должно было явиться последующим звеном в цепи постоянного развития рабочего сознания, опираясь на всесильном базисе того времени: экономическом сознании массы.

Приближалось 1-е Мая. Группа, вступивши на путь политической агитации, должна была организовать празднование 1-го Мая, что и было сделано. Ничего блестящего грандиозного тут не было, демонстраций не производили, но все таки много отрадного, светлого и хорошего в этом скромном праздновании рабочими в этом первом, проблеснувшем луче политического сознания, сознания гражданского достоинства среди рабочей массы. 1 Мая днем, за городом на зеленую открытую полянку стали стекаться рабочие и работницы, празднично принаряженные, с радостными сияющими лицами. Прибывшие уже бежали навстречу опоздавшим товарищам, целовались, выражение лиц было таково, что совершается нечто радостное и торжественное. Собралось человек 250. Собравшиеся образовали живой круг, в центре которого один рабочий развернул красное знамя, на котором значилось „8-ми часовый рабочий день", „политическая свобода", „Свобода, равенство и братство". Стоящий невдалеке хор запел, и толпа подхватила сильные звуки присяги. Могучие звуки лились по воздуху, клятва стойких людей, что они готовы бороться за свое дело до последней капли крови, производило впечатление. Была пропета Марсельеза и другие революционные песни, затем стали поднимать тосты: за процветание местного рабочего движения, общей российской и международной социал-демократической партии, за низвержение абсолютизма и т. д. Было произнесено несколько речей и ободренные, освеженные разошлись по домам, храня в душе те хорошие порывы и стремления, которые в них этот праздник возбудил. Ночью интеллигентная группа тихо отпраздновала вместе с комитетом этот праздник. И долго еще будут помнить все, которые были там, те хорошие и светлые минуты, которые им пришлось переживать. Как интеллигентов, так и рабочих это одушевило на дальнейшую работу. Работа с этого времени действительно пошла более усиленным темпом и интенсивным. Так как деятели из интеллигентной среды очень медленно привлекались, то нужно было заботиться о подготовке таких деятелей из среды рабочих, дабы в случае разгрома они бы могли явиться на смену выбывшим из рядов организации и чтобы движение таким образом не остановилось. При том стали полагать, что гораздо лучше будет если во главе движения будут стоять рабочие. Интеллигенты, значение которых, как другого класса, с интересами не совпадающими с интересами рабочих, как движения, сводились к минимуму в то приподнятое время. С этой целью выбрали 10 человек самых лучших рабочих и составили группу, которую можно было

тому в борьбе с ним позволительны такие средства, которые для набожного еврея в применении к своему собрату, просто немыслимы; как только рабочие забастовали, хозяева прибегли к отеческому покровительству полиции, т. е. пожаловались полициймейстеру. Шесть стачечников было потребовано в полицию, где их продержали для усмирения день; на завтра их, однако, выпустили без всяких дальнейших последствий. Были сделаны попытки агитации в железнодорожных мастерских и на спичечной фабрике.

Нужно отметить еще одну особенность, появляющуюся тогда в организации. До того времени, когда главное внимание направлялось не на массовую агитацию, а на пропаганду отдельных выдающихся рабочих, вся агитация велась почти исключительно на русском языке, литература распространяемая тоже была русская, на сходках, собраниях, все дебатировавшие вопросы, все прения велись на русском языке; теперь же, когда занялись агитацией массы, в большинстве случаев безграмотной по русски, скоро убедились, что бессмысленно агитировать массу не на знакомом ей языке, невозможно давать ей литературу, которой она не может читать и потому было введено новшество: вести агитацию среди массы на еврейском языке, литературу распространять по большей части тоже еврейскую.

В начале зимы делегация „Бунда", образовавшегося тогда, предложила нашему городу присоединиться, но по некоторым причинам, отчасти теоретическим несогласиям с положениями группы, предложение было отклонено.

22-го января 1898 года наша обывательская тишь всколыхнулась и взволновалась, необыкновенные события происходили в городе: ночью были произведены обыски и один был арестован. Полиция и жандармерия, как видно окончательно решили выйти на борьбу с вредными агитаторами вредных идей среди рабочих. Продолжать свысока смотреть на это попрежнему, было рискованно, так как можно было получить выговор за нерадение и слабое усердие. И вот они начали действовать, начали зорко следить за бунтовщиками-демократами, по номенклатуре города, появились шпионы—эти вороны, которые слетаются со всех концов, лишь начинается борьба рабочих. Местной группе стало не совсем безопасно непосредственно сноситься с рабочими, конспирация должна была усилиться; при том растущее движение делалось более сложным, стало поглощать более сил и времени, вследствие чего явилась потребность в разделении труда. Поэтому происходит изменение в организации следующее: из лучших, наиболее сознательных рабочих организовывается комитет, который должен следить и направлять движение по цехам. В комитете присутствовало несколько интеллигентов которые руководили занятиями и служили проводниками тех решений, которые заранее принимались на собраниях группы. Между тем вопрос о политической агитации, выдвинутый столярной стачкой и усиленный арестом и обысками, требовал разрешения, и группа решила его положительно: скоро началась подобная агитация даже среди массы, при агитации строго од-

стовки в некоторых отдельных мастерских. Рознь и несогласие среди членов группы по программе, обнаруживаемые тем более, чем сильнее развивалось движение и с чем следовательно более разнообразными вопросами приходилось сталкиваться, вызвали скоро необходимость очистить группу от некоторых несогласных элементов и еще более прочно об'единить все остальное согласное. Это и произошло осенью того же года. Местные социал-демократы окончательно об'единились, как группа, ставшая во главе нарождающегося рабочего движения. Эта группа с известной приемственностью, конечно, продолжает и поныне. Группа выработала подробную программу своей деятельности, подробную тактику, которой она должна держаться. Основным положением программы было то, что для успешного развития движения считалось необходимым: 1) Агитация среди масс должна быть чисто экономического характера, 2) Организация рабочих должна быть цеховой по их профессиональным, даже повседневным интересам. 3) Форма борьбы рабочих за свое улучшение должна выражаться в стачках. Дальше пока не шли. Для концентрации сил в одном направлении оставлены были всякие работы по пропаганде, организации кружков для развития, распространение грамоты и т. д. Все это отвергалось теперь, как ненужное, только мешающее, отвлекающее от борьбы непосредственной, затемняющее классовое сознание массы. Чтения происходили, но не кружковые, а цеховые, т. е. читали с рабочими каждого цеха отдельно, так как считалось нужным, чтобы при чтении напоминать рабочим об их цеховых интересах, чтобы его положение служило иллюстрацией изложенных чтецом мыслей. Главная же деятельность группы была направлена на вербовку все большего и большего количества организованных рабочих в цех и на захват организаций все большего и большего количества цехов. При достижении известного порядочного количества организованных членов в цехе предполагалось выступить и с практической борьбой, т. е. стачки начать. Группе удалось за зиму с'организовать почти все цехи, конечно, число членов в каждом цехе было довольно ограниченное; все организованные цеха имели свои кассы борьбы, не фиктивные, а настоящие. Скоро произошла стачка среди столяров в которой участвовали человек 20—25, требования были выставлены следующие: упразднение поштучной работы, увеличение понедельной платы приблизительно на 40 (нормированного рабочего дня в 14 часов) с перерывом 1-го часа на обед. Стачечники держали себя превосходно, и почти все их требования были удовлетворены. Эта стачка положила начало новому фазису движения, она выдвинула вопрос о политической агитации, так как она ознаменовалась вмешательством полиции в раздоры хозяев и рабочих. До того времени полиция и жандармерия совершенно стояли в стороне и не обращали внимания на какие то передрязги между жидовскими хозяевами и рабочими. Однако скоро прояснившееся классовое сознание хозяев заставило и полицию иначе взглянуть на это и выйти из своего бездеятельного отношения. Хозяева скоро сообразили, что рабочий „бунтующий“ против них, хотя он и единоверец, враг их и по-

стигает та же безотрадная участь; среди массы возникает сильное недовольство своими агитаторами, как следствие агитации не на почве экономических интересов, а кружковых занятий и развития за то, что общей им грамоту и занятия, разбудив в них стремления к знанию, не удовлетворяют их теперь; реальная экономическая борьба совершенно затихает, за все время ничего не слышно о каком-либо проявлении ее. В таком положении прошел 95 и 96 год. Было за это время одно крупное собрание интеллигентов города и передовых рабочих с целью выработать какую-нибудь определенную тактику деятельности. На этом собрании выяснилось, что большинство его стояло за агитацию среди рабочих на почве экономических лишь, даже не общих, а частных, повседневных, наиболее остро ими чувствуемых интересов. Несмотря на относительно благой результат выяснения интеллигентами доселе для них не совсем ясны положения де-факто, однако это ни к чему не привело и дальше умозрительных заключений и благих душевных начинаний не пошло. „Нужно с корнем уничтожить все то, что было сделано в гомельском движении, дать времени это изгладить и потом можно будет кое-что сделать". Так отзывались некоторые интеллигенты о деятельности того времени, которые критически относились к ней и которые составили впоследствии ядро местной группы социал-демократической интеллигенции. Эта оценка не совсем точна, так как не все следовало уничтожить. Из этого долгого брожения выработалось среди рабочих несколько человек, которые, пройдя сквозь ряд сомнений, закалили себя, как деятели и потом сыграли довольно видную роль в общем российском движении.

Вообще следует заметить, что гомельские рабочие, стремясь из Гомеля, как из небольшого города к центрам, разбрелись по разным районам, где они не мало работали для того местного движения, среди которого они находились; и в хронике революционной борьбы имена гомельчан занимают не последнее место.

Летом 1897 г. составляется впервые группа интеллигентов с определенно поставленной целью вызвать в городе рабочее движение. Группа исходила из того основного положения, что рабочее движение может только тогда идти успешно, если держаться массовой агитации, будя в нем классовые интересы указанием на моментные, наиболее часто затрагиваемые интересы. Она начала поэтому организовывать их профессионально, т. е. по цехам; организованные цехи должны были иметь свои цеховые кассы борьбы; каждый цех имел своего руководителя или представителя, были у них и собрания агитаторов, где обсуждались вопросы, касающиеся всех цехов, улучшения агитации и т. д. Однако эта стройность и цельность больше по части номенклатуры, чем в действительности. Молодость движения, отсутствие опыта, некоторая рознь, которая все еще замечалась среди группы по своим основным вопросам программы и тактики—все это сильно мешало им правильно и плодотворно делать задуманное и намеченное. Все таки за лето организовано было 5 цехов в 100—200 человек, были и некоторые мелкие заба-

за них. Они добились установки 14-ти часового рабочего дня. Под влиянием двух забастовок, началось через некоторое время брожение среди портных. Агитировали за уменьшение рабочего дня и кружковые занятия. Было несколько мелких забастовок, которые все были проиграны. Агитация плохо и неумело поставленная, скоро утихла, результат ее однако тот, что агитация выдвинула среди портных несколько более энергичных и сознательных рабочих, которые скоро более серьезно и толково стали агитировать свой цех за уничтожение работы по субботним вечерам. Само собой разумеется, что характер этих стачек был очень примитивен: не только масса шедшая за своими агитаторами, была безсознательна, но и сами агитаторы, руководившие ею, плохо понимали как тактику, которой следует держаться при стачке, так и то, как следует вообще вести агитацию среди массы. Так продолжалось два года. Кружок из 12 человек вырос до 30, причем состав кружка часто менялся. За это время было достигнуто, что кружок покончил со своими сбивчивыми стремлениями, характеризующими всякое брожение и ясно сознал необходимость работы среди рабочих, необходимость направить их на борьбу за свое освобождение. Сознать истину какого-нибудь положения однако легче, чем выполнить это положение в живой форме; теоретически решить что-либо делать конечно не трудно, но другой вопрос как это сделать, как в жизни осуществить это. Можно было придти к заключению, что следует работать исключительно среди рабочих, но стоило им взяться лишь за дело, как они натолкнулись на такое громадное количество препятствий, устранить которые можно было бы лишь путем определенной, заранее строго обдуманной и планомерной тактики, о чем в данном случае и речи не может быть, так как они обнаружили такую чудовищную неумелость, что просто диву даешся, обозревая их практическую деятельность за это время. Это какое то соединение несоединяемого, что то кружково-массовое, смесь агитации с пропагандой; словом скрещивается много путей, которые везде ведут к ничтожным, безрезультатным результатам. Созывают сходки рабочих в 100 человек, на которых ребром ставится вопрос о.... необходимости грамоты для рабочих как sine qua conditio для движения, организуют цеховые профессиональные кассы, а главные силы уходят на составление кружковых занятий, где читано по истории культуры, разбирают и Бокля, и Дарвина, и Толстого (особый любимец Гомельской интеллигенции), читают что угодно, но это все очень мало, или никакого непосредственного отношения к рабочему делу не имеет, но это как то добывается.

Курьезы, разумеется, получаются неожиданные и блестящие: цеховые кассы борьбы, за отсутствие массовой агитации в вследствие этого, самой массы, пополняются взносами нескольких лиц, членов-агитаторов, руководителей цеха; касса таким образом теряет свое реальное профессиональное значение и они оказываются в высшей степени не живучими; самый кружок начинает хиреть, и количество его членов быстро падает; возникает, правда, другой кружок такого же характера, но его по-

всему происходящему там. Было ли это знамением времени, происходило ли под влиянием распространявшихся известий о начавшемся рабочем движении в других городах, как бы то ни было, о рабочем толковали, о его положении призадумывались больше, чем о всем и это постепенно привело к тому, что интерес рабочих и улучшение их безотрадного положения стало общественным „кредо" для развивающегося кружка. Этим кружком исчерпывается жизнь того времени. Рядом с развитием кружка начинают обнаруживаться и первые проблески сознания среди ремесленников рабочих, появляется какое то глухое недовольство своим положением, словом зарождается рабочее движение. Произошло это по двум причинам: 1-я несколько рабочих, входящих в кружок, несмотря на то, что и члены интеллигенты не на много выше стояли в интеллектуальном отношении, не могли не испытать благотворного влияния кружковой жизни: общие сходки, разговоры, споры, чтение и разбор прочитанного, не могло все это не кристаллизировать их до того времени совершенно туманные взгляды на божий мир, не могли в общем не поднять их выше обыденных ежеминутных интересов. Таким образом народились рабочие интеллигенты, которые стояли гораздо выше всей массы, они уже хорошо сознавали гнет и ужас рабочего положения; таким образом появились первые агитаторы, которые уже могли влиять на остальную ремесленную массу; агитаторы эти нашли удобную почву в серой безсознательной массе вследствие некоторых особых условий, в которые поставлены ремесленные рабочие евреи. Среди них существует почти поголовная грамотность (по еврейски), большое количество из них стремится к знанию и развитию. Эта, хоть и примитивная культурность делает их более способными к воспринятию разных идей; это чисто национальная особенность; общая же исключительная черта, свойственная уже вообще ремесленному производству, состоит в том, что состав рабочих в высшей степени подвижен, в мастерских постоянно отливает известное число рабочих, которое пополняется приезжим вновь элементом. Это правильное непрерывное движение рабочих ведет к тому, что идея о борьбе, об организации среди рабочих, стоит ей быть заброшенной в какую либо рабочую среду, как подвижным элементом разносится по таким местам, где раньше ничего подобного не знали. Эти зародыши рабочего движения выразились в следующих практических результатах. В 94 году рабочие, члены кружка, об'единяют малярный цех (человек 30—35) и организуют стачку, требуя увеличения заработной платы. Стачка продолжалась полторы недели и была выиграна. Хотя и до этого времени бывали мелкие забастовки, но это первая стачка, которая велась по ранее обдуманному плану. Летом того же года в слесарном цехе под влиянием агитации членов кружка рабочих, произошла стачка, забастовал весь цех с требованием сокращения рабочего времени. Это является первой попыткой упорядочения рабочего времени. Стачечники отправили петицию в Ремесленную Управу, сами толпой туда же отправились, прося Управу заступиться

кружков, бывших в то время, совершенно отсутствовало всякое представление о рабочем, как о какой то реальной силе, имеющей значение в борьбе.

Запас идей в кружках заключался: с одной стороны в еврейском *национализме,* вызванном к жизни изгнанием из Москвы и всей системой преследования евреев Александра III-го, с другой стороны в чем то неопределенном, представляющем какую то бесформенную смесь разных лоскутков плохо понятых *либерализма и народничества.* Это представляло неопределенные порывы, занесенные учащеюся молодежью из столичных центров, к свободе от царского деспотизма, которые, однако, в Гомеле за неимением дела, вырождались в пустую болтовню.

В октябре 1893 года в интеллигентных кружках начинает что то шевелиться; *к тому времени в Минске образовался кружок,* выставивший определенную социал-демократическую программу деятельности; под некоторыми косвенными влияниями того кружка, *у нас составляется кружок в 12 человек, куда вошла некоторая часть местной интеллигенции и несколько рабочих.*

Что представлял собою, как теоретически об'единенное целое, этот кружок, какую программу деятельности он выставлял, с каким злом он хотел бороться—довольно трудно сказать, хоть и по той причине, что и самому кружку было это не совсем известно. Ни о каких-либо твердых и ясно сознанных убеждениях, ни о какой-либо определенной деятельности не может быть и речи. Это был кружок людей, мало знающих, рвущихся, стремящихся к чему то, ощупью пробирающихся к какому-либо мировоззрению, на какой-либо прочный путь духовной жизни. Они часто собирались, читали новинки из беллетристики, статьи модных журналов читали с охотой и нелегальщину, говорили о несправедливости на земле, о святости жизни, об угнетенном положении рабочих, о деспотизме царизма, разбирали Толстого, даже увлекались им, говорили о необходимости борьбы, планомерной работы, дела, дела, но так слова и оставались словами, красивыми, звучными, дальше чего они роковым образом не могли пойти, так как для планомерной работы нужно раньше определенно знать чего хочешь, нужно обладать наличностью хоть каких-либо сознанных, твердо усвоенных убеждений, чего у них не было. Это даже не было кружком самообразования, так как никаких сер'езных систематических занятий не происходило там. Значение же имеет этот кружок потому, что он представляет собою первую попытку соединения людей между собою для совместной оппозиционной работы, зачатки будущей организованной группы, доросшей до социал-демократической программы и стоящей во главе рабочего движения. Другое более важное значение этого кружка то, что, несмотря на всю туманность и неясность их социальных стремлений и желаний, несмотря на воистину чудовищную пестроту и разнообразие затрагиваемых тем и вопросов, в кружке над всем властно господствовал рабочий. Споры о нем, его положении, были осью, около которой все вращалось; огнем, зажигающим все, лучами, придающими свет и блеск

питала пробуждает ремесленные производства, влачившие до сих пор свое существование, вызывает к жизни новые ремесла, чтобы удовлетворять потребностям вновь народившегося класса богатых купцов и разнообразного люда, привлеченного сюда шумом разных торговых сделок. В данное время золотые дни нашего города отошли в область предания, торговые предприятия, развиваясь быстро, лопались как мыльные пузыри в продолжении каких-нибудь 2-3 лет. Город, достигши в своем торговом развитии некоторой высоты, остановился и начал утихать. Интересно заметить, что фабричной жизни это движение совершенно не вызвало, даже не затронуло. Теперь Гомель представляет собою средний западный город, довольно бойкий по торговле и только. Как во всех подобных городах, есть порядочное количество разнообразных ремесленных мастерских; средняя норма количества рабочих в мастерской 2-3, общее количество рабочих, занятых в ремесле, достигает 800 человек; есть также железнодорожные мастерские с 1000 рабочих, в предместьи Белице находится спичечная фабрика, где работает человек до 400; есть некоторые мелкие заводы (чугунно-литейный, канатный и др.), по количеству рабочих напоминающие скорее мастерские средней величины и поэтому не заслуживающие внимания. Вот весь итог хозяйственной жизни нашего города, поскольку она проявляется в производстве. Соответственно этому экономическому развитию, одновременно с ним шло развитие и рост нашего рабочего движения. Раньше чем будет приступлено к подробному изложению движения, следует отметить исключительный характер его, которое поэтому, несмотря на менее чем скромные размеры свои, может представлять известный интерес.

Рабочее движение есть его теоретическое обоснование и планомерное направление его, оно было в готовой, заранее ясно выработанной форме *занесено интеллигентами* в рабочую среду. Как читатель увидит ниже, шаг за шагом, постепенно, сквозь сомнения, неясность и неопределенность, обрываясь и появляясь снова, вырабатывалось социал-демократическое сознание интеллигентов наравне с развитием первых неясных, еле заметных проблесков рабочего сознания, выражавшегося в его экономической борьбе. Вырабатывающейся определенно теории приходилось постоянно черпать силы, принаравливаться к зарождающемуся сознанию рабочих, влияя взаимно на него, т. е. об'ясняя и направляя его. Принимая еще во внимание, что в выработке теории с первого же дня в рядах интеллигентов были и рабочие, можно смело сказать, что гомельское рабочее движение является поистине рабочее, плоть от плоти самих рабочих в их материальном и интеллектуальном проявлении, никем извне *не занесенное и не принятое.*

До 1893 года нет даже намека на рабочее движение. Выражается это не только в том, что среди массы ремесленных рабочих не было никакого понятия о каком то своем особом положении и интересах, не было никаких стремлений выйти из своего положения, но и в том, что в понятиях интеллигентных

9. בילאגע

355. т. 7-й 1900 года.

Дело отделения по охранению общественной безопастности и порядка в Москве. При Управлении Московского Обер-Полициймейстера. О тайных еврейских организациях на Западе России. (г. Гомель).

По описи № 355 т. 7-й. На 434 листах.

Лист. 23—39.

Копия истории Гомельского движения, предназначенной для отсылки ея на Всемирный Парижский Конгресс, имеющий быть в настоящем 1900 году.

ГОМЕЛЬСКОЕ РАБОЧЕЕ ДВИЖЕНИЕ.

Гомель до начала 90-х годов представлял собою тишь обыкновенных уездных городишек, этих медвежьих глухих уголков необ'ятной темной Руси. Все специфическое, характерное такого места, было конечно не чуждо и Гомелю: отсутствие какого-либо намека на общественную жизнь, жалкое приниженное забитое существование еврейской массы, составляющей главный количественный контингент населения, беспредельный произвол и самодурство местной администрации, этих автономных самодержцев великой Руси, тоже как-бы в унисон им, безгласное прозябание невежественной бесправной обывательской среды,— словом все аттрибуты русской глуши, где действие российских условий проявляются в сконцентрированной интенсивной форме, были присущи нашему городу.

С начала 90-х годов картина начинает понемногу меняться, стоячее болото шевелится под влиянием следующего явления: евреи после изгнания их из Москвы в 1891 г., когда они начали расселяться и распределяться по центрам еврейской черты оседлости, в большем количестве начали селиться и в Гомеле вместе со своими капиталами. Они-то или скорее торговые операции, пущенные ими в ход подняли город: он начинает сказочно расти, появляются магазины, создаются разнообразные торговые операции, в среде которых начинают вращаться многочисленные лица, в торговые сношения завлекаются целые районы. Город своею промышленностью начинает конкурировать чуть ли не с Киевом. Внешность города, конечно, тоже быстро меняется, он застраивается, изящно отделывается и принимает приличный вид губернского города. Движение ка-

л. 57—59.

М. В. Д.
Гродненский губернатор.

Господину министру внутренних дел.

31 июня 1897 г.
№ 9683.
г. Гродно.

В дополнение к телеграмме от 30 сего июля, имею честь довести до сведения вашего высокопревосходительства, что все меры, вызываемые положением дела, забастовок в гор. Белосток будут мной неуклонно приняты, согласно указаниям, изложенным в предложении от 28 сего июля за № 7034. При этом считаю нужным доложить, что в виду замечаемого между рабочими гор. Белостока брожения и для предупреждения могущих возникнуть между ними волнений во время пребывания в г. Белостоке государя императора я просил применительно к 7 п. папагр. 1 прил. к ст. 316 (прим.) т. II изд. 1892 г., командующих войсками Варшавского и Виленского военных округов о командировании в мое распоряжение, кроме частей войск, о которых я просил для содействия Белостокской городской полиции по 2 баталиона из каждого округа.

Между тем до сего времени ответа от командующего войсками Варшавского военного округа мной не получено, а начальник штаба Виленского военного округа уведомил меня, что, в случае возникновения беспорядков, я могу потребовать нужные части войск от 16 пехотной дивизии, расквартированной в Белостоке, и что по выходе таковой на маневры возникающие волнения могут быть прекращаемы при содействии тех войсковых частей, которые командированы с 10 августа в помощь Белостокской городской полиции.

Имея в виду, что брожения между фабрично-заводскими рабочими продолжаются и в настоящее время замечаются дальнейшие частичные забастовки, я признаю необходимым иметь в своем распоряжении, кроме командированных в Белосток в помощь полиции 2-х баталионов пехоты и сотни казаков, еще 4 баталиона пехоты для своевременного предупреждения могущих возникнуть среди рабочих волнений, ибо, как показал опыт 1895 года, для поддержания порядка и устранения своевольных действий забастовавших рабочих едва достаточным оказалось размещенного целого полка в различных центрах фабрично-заводских поселений.

В виду сего и вследствие предложения от 28 сего июля за № 7034, имею честь просить ваше высокопревосходительство не отказать в зависящем содействии к безотлагательному командированию в мое распоряжение вышесказанных 4-х баталионов пехоты, для предупреждения могущих возникнуть среди рабочих осложнений.

К сему имею честь присовокупить, что я сего числа вместе с начальником губернского жандармского управления—выезжаю в гор. Белосток.

Губернатор Д. Батюшк...

2. На фабрике Пинеса и арендаторов оной Хоны Мехая—7 мужчин и 15 женщин рабочих и 3 прядильщика, у Файвеля Жебета—1 шпинарь, 8 женщин-нителовок и 2 мужчин.
3. На фабрике Якова Маркуса—8 шпинарей, 23 женщины-нителовок и 2 мужчины и в чесальном отделении—10 женщин и 5 мужчин.
4. На фабрике Элияша Трилинга, у арендаторов Соломона Блоха и Моисея Капелиовича—1 прядильщик, 9 женщин и 5 мужчин, а аппретурное отделение действует.
5. На фабрике Бадынькеса и арендаторов оной Цукермана, Ошера Раппопорта, Мовши Сальмана и Янкеля Борухина—4 прядильщика, 10 женщин-нителовок и 4 мужчины и в чесальном отделении 8 женщин и 4 мужчины.
6. На фабрике Давида Кнышинского—4 прядильщика, 8 женщин и 8 мужчин, в чесальном отделении—16 женщин и 18 мужчин.
7. На фабрике Лейзера Прейсмана 3 прядильщика, 6 женщин и 2 мальчика прекратили работу, а остальные рабочие продолжают работу.
8. На фабрике Арона Суражского—6 прядильщиков, рабочих при машине, 2 мужчины, нителовов-мужчин 2 и женщин 21, а аппретурное, красильное и ткацкое отделения все действуют.
9. На фабрике Цалки Новика—прядильщиков 4, рабочих при машине 2 мужчины, нителовов-мужчин—1 и женщин 5, и женщин находящихся при машине 6, а остальные отделения, кроме прядильного в действии.
10. На фабрике Франца Рихтера ткачей, работающих на первых станках, мужчин 6 и женщин 8.
11. На фабрике Тевеля Слонимского—прядильщиков 11 человек, нителовов 5 мальчика и 20 женщин и работающих при машинах 5 мужчин и 10 женщин.
12. На фабрике Филипа,—прядильщиков 3, нителовов мальчиков 3 и женщин 6, работающих при машинах мужчин 5 и женщин 17.
13. На фабрике Соломона Аронзона, у арендатора Шлеймы Зирберблята—прядильщиков 4 мужчины, нителовов-мужчин 5, женщин 3, работающих при машинах мужчин 5 и женщин 7.
14. На ткацком заведении Мовши Фоянса—21 мужчина и 6 женщин.
15. На ткацком заведении Гиля Брайшта 28 мужчин и 8 женщин.

Итого 494 челов. { мужчин 247. женщин 247.

Нач. Грод. губ. жанд. управления.
полковник *Малыхин.*

знаем, что становится все слабее и слабее и подвергается легко разным болезням; далее мы убедились, что фабрикант ни во что ценит нас, ибо когда он только даст возможность, мы изготовляем товар сколько он хочет и в хорошее время, когда фабрикант загребает золото в свои карманы и едет на воды (за границу) мы должны только работать, не давая себе времени для молитвы и еды; постоянно спешим авось другой придет раньше меня. Из всего этого можем ли мы хотя воспитывать своих детей? Они с молодости должны ходить на фабрику и положить свои силы на пользу фабриканту. Вследствие этого изготовляется много товару, и время делается плохим, а тогда мы принуждены уменьшить заработную плату. Теперь поговорим о том, что мы выиграем, когда меньше будем работать и в установленное время: мы пощадим наши силы, в которых заключается весь наш капитал, и мы будем здоровее, далее, в нас будут нуждаться и нам можно будет поднять заработные цены, когда не изготовим слишком много товару, то сезон будет продолжен, а самую большую пользу принесет об'единение, укрепленное среди нас; не будет зависти, что тот приходит раньше меня; каждый будет заботиться о другом, как о себе, ибо сегодня фабрикант угнетает одного, завтра он может угнетать другого.

Братья! вы видите, что вы уже несколько об'единены, так как все вы в 7 часов оставили станки; старайтесь каждый особо интересоваться всем; не обращайте внимание на несколько подлецов, желающих испортить дело; никто не должен сказать: дело обойдется и без меня, ибо все состоит из единичных личностей. Не нужно драться, не п'янствовать, даже бить стекла тоже не очень нужно; лучше убеждать каждого, а если не убедится, то обойтись без 1 или 2, даже больше, лишь бы большая часть сделала это, и каждый засадил бы это в свое сердце, не чувствуя бремени. Хотя, быть может, первое время меньше будут зарабатывать, тем не менее не должны падать духом, ибо когда возвысят заработную плату, то выйдет наодно; а когда услышим, что у вас ведется хорошо, мы будем брататься с вами и будем поддерживать друг друга по мере возможности и со временем достигнем того, чтобы мы могли жить, как люди и чтобы нас почитали как людей.

Переводил Белостокский общественный раввин *М. Маркус*

.....

בײַלאגע 7.

л. 44

СВЕДЕНИЕ

о фабриках, на коих рабочие прекратили работу.

1. На фабрике Л. Розенталя—12 мужчин и 4 женщины нителовов, в прядильном отделении и причесальной машине—13 женщин и 5 мужчин и один прядильщик, а остальными рабочими, в количестве 35 человек, оставлена работа по случаю остановки фабрики, за неявкой к работе первых.

2) Что необходимость законодательной нормировки рабочего дня признано самим правительством, так как единоличные усилия рабочих не могут привести к равномерной регулировке рабочего дня на различных фабриках, что отзывается и на устойчивости самой регулировки.

3) Данными различных исследователей русских экономических условий, как и таким компетентным учреждениям, как Лодзинское отделение общества для содействия промышленности и торговли признана возможность в настоящее время без потрясений русской промышленности значительного сокращения рабочего дня.

Мы просим, чтобы был издан закон, устанавливающий для всех фабрично-заводских и ремесленных заведений, работающих в одну смену, рабочий день от 7 часов утра до 7 часов вечера с часовым перерывом на обед и получасовым на завтрак.

Верно: за правителя канцелярии: *М. Гловацкий*

.....

л. 37. Копия.

Перевод с еврейского

Братья! пером нельзя выразить нашу радость, когда услышали что и у вас в городке начали выровнять согбенные измученные спины и во всех уголках темного Городка говорят только про об'единение кассы, сокращение рабочего времени и зарабатывание столько, чтобы можно было жить как люди. Это единственные средства, коими мы рабочие можем улучшить наше горькое положение, в котором мы хуже лошадей, как относительно труда, так и относительно фабрикантов, когда мы не обеспечены куском хлеба; когда ему хочется уменьшить заработную плату— а это ему часто хочется—мы должны еще показать ему, что мы довольны; в противном случае он отказывает от работы, и мы лишаемся всего, а он старается нигде не допустить нас к работе. Мы видим, что со дня на день становимся больше угнетенными фабрикантом: цены уменьшаются так, что мы принуждены работать сверх сил. О, братья! как мы счастливы, что все таки пришли на верный путь, по которому идут все рабочие в образованных странах и со дня на день поднимаются так, что работают лишь 8-9 часов в день, живут как люди, а фабриканты почитают рабочих. Время нам показало и здесь, что у нас нет друзей и ни на кого нельзя нам положиться, кроме себя самого. Лишь по причине порабощения нашего это представляется нам неясным, а потому мы несколько поговорим об этом: во первых, что об'единение хорошо, можете убедиться, если кто были в Белостоке или слышали, как добиваются всего, чего хотят, оттого что все крепко об'единены: евреи, христиане, немцы, даже русские, которые всегда портили, теперь также стоят крепко с нами. Вам, городским ткачам, дело это легче, так как все ткачи евреи. Теперь поговорим о пользе меньшей работы. Чтобы хорошенько понять это, посмотрим, какую пользу приносит нам долгая работа. Прежде всего относительно заработка, даже в хорошее время, хотя работаем свыше сил; дальше

усилить полицейские средства. С этой целью я уже обратился к г. г. командующим войсками Варшавского и Виленского округов о командировании в мое распоряжение по 2 баталиона, о чем имел честь довести до сведения г. министра внутренних дел 14 июля сего года за № 9061.

В случае надобности войска эти будут расквартированы в центрах фабричных районов, подобно тому как это было исполнено в 1895 году.

В виду попыток на повторительные сходки Белостокским полицеймейстером было обнародовано об'явление о незаконности таких сходок и указана ответственность, которой подвергаются нарушители порядка, и сходки более не повторялись, но солидарность рабочих поддерживается угрозой о насилии над теми из них, которые не захотели бы присоединиться к желанию забастовщиков. Надеюсь, что принятые меры к предупреждению буйств дадут возможность благоразумным рабочим продолжать свои занятия, или же можно будет выписать рабочих из центральных губерний России, которых придется лишь охранить от насилия.

К сему считаю нужным присовокупить, что волнение в среде фабричного населения проявляется в особенности между евреями и в июне месяце сего года в квартире еврея ткача Менкеса, у сына его Вольфа, местной полицией найдены прилагаемые у сего писанные на еврейском языке воззвания к рабочим с подстрекательством их к сплочению и солидарности. Означенный Менкес 27 того же июня привлечен к ответственности по 318 ст. улож. о наказ и в настоящее время содержится в тюрьме.

В бытность свою в г. Гродне г. министр финансов предположил командировать опытных фабричных инспекторов для выяснения на месте поводов к возникшим недоразумениям между хозяевами и рабочим, и, как сообщил мне ныне г. директор департамента Торговли и Мануфактуры, означенные чины уже командированы. О результатах их расследования я своевременно сообщу.

При сем прилагается два воззвания к рабочим и объявление Белостокского полицеймейстера от 17 сего июля.

Губернатор—*Батюшков*

л. 36 Копия.

Перевод с еврейского.

Сила обоих равна

В большой океан текут все реки, богатство всех влечется к капиталисту (далее следует несколько бессвязных слов). Переводил белостокский общественный раввин М. Маркус.

Принимая во внимание:

1) Что отсутствие нормировки рабочего времени крайне вредно отзывается на положении рабочих и делает для них невозможным улучшить свое положение.

г. судебному следователю Вильковышского уезда, производящему следствие о зачинщиках стачки на фабрике Виндсберга, а равно донесено о том же г. сувалкскому губернатору.

Подп. исправ. должность фабричного инспектора Ломж. и Сувалкской губ. фабр. инспектор Гродненской губ. *А. Циммерман*

6 בייליאנץ

ДП, Ш, 606, ч. Зл. А, 1896 г.

л. 33.

М. В.Д.
Гродненский губернатор.

24 июля 1897 г.
№ 9404.
г. Белосток.

В департамент полиции.

Вследствие отношения за № 6797, имею честь уведомить департамент полиции, что по собраным сведениям сходки и забастовки рабочих на фабриках г. Белостока и его окрестностей представляется за последнее время в следующем виде.

Забастовки рабочих на некоторых фабриках начались еще с еврейской пасхи этого года. Прекращаемые работы каждый раз после урегулирования отношений между рабочими и хозяевами, возобновлялись обыкновенно через несколько дней, и никаких особых мер со стороны администрации в этом направлении принимать не было надобности, так как все недоразумения устранялись всегда местной полицией. Сходок рабочих в таком размере, как донесла фабричная инспекция, т. е. по тысяче и более человек, вовсе не было. Действительно рабочие в числе нескольких сот человек собрались в пригородном лесу, называемом „Зверинец", держали себя совершенно спокойно, рассуждая о своих делах, расходясь при появлении командированых туда полицейских чинов, и не производя никакой демонстрации. Однако на этих сборищах рабочих известного разряда—прядильщики, согласились потребовать от хозяев прибавки платы и сокращения рабочего дня. Соглашение это было приведено в исполнение легальным способом именно путем заявления за две недели об отказе от работ на прежних условиях и в настоящее время забастовали до 500 человек прядильщиков на 15 фабриках.

Конечно такое число забастовщиков не велико, но нельзя упустить из виду, что недостаток пряжи повлечет за собой неизбежную остановку во всем производстве фабрик, и поэтому число фабричного люда, который останется без определенных занятий, значительно увеличится. Так как администрация не имеет права требовать от хозяев увеличения заработной платы, ни от рабочих исполнять работы за цену, признаваемую ими невыгодной, то при подобных забастовках административные чины могут только по просьбе заинтересованных сторон приводить их к соглашению, которое неоднократно достигалось стараниями местной полиции, в случае же неуспеха остается лишь наблюдать, чтобы не было производимо со стороны праздных рабочих каких-либо беспорядков. Для этого представляется необходимым несколько

в нарушении ст. ст. 1358, 1358-2, 1358-3, улож. О наказ. угол. и испр., произведеное бургомистром города Вильковышки, передано судебному следователю Вильковышского уезда. Означенные выше документы получены мной 9 июня с. г. Десятого июля я прибыл в г. Вильковышки. По опросе мной фабриканта Нохима Виндсберга и рабочих его щетинной фабрики оказалось работающие на фабрике Н. Виндсберга разделяются на 2 категории—на мастеровых, получающих плату с пуда обработанной щетины, и на рабочих, получающих плату исчисляемую поденно. С зимы 1895 г. между мастерами и рабочими фабрики Н. Виндсберга состоялось соглашение работать на фабрике более 12 часов в сутки без точного определения длительности рабочего дня часами. Соглашение это не было установлено правилами внутреннего распорядка (ст. ст. 103 и 142 устава о Пром. 181 ч. I, изд. 1893) и состоялось помимо фабричного управления. В течение 1896 года на фабрике Н. Виндсберга работали, смотря по надобности и по 14 и по 15 часов в сутки с двумя перерывами, по часу каждый, для завтрака и обеда. При осмотре фабрики Н. Виндсберга, в отделении ее обозначенном № 5, мной найдено об'явление бургомистра горада Вильковышки от 22 октября 1895 г. В этом об'явлении к сведению рабочих щетинной фабрики Н. Виндсбера сообщается следующее: „число рабочих часов на фабрике не должно превышать 10-ти". На зимнее время 1895 г. рабочий день определялся следующим образом": „работа начинается с 8 ч. утра и оканчивается к 8 ч. вечера". По назначении двух перерывов на завтрак и обед с $10^1/_2$ до $11^1/_2$ ч. утра и с $3^1/_2$ до $4^1/_2$ часов дня, об'явление бургомистра заканчивается следующим примечанием: „Рабочим, кроме малолетних, не воспрещается работать сверх определенного времени". Относительно этого примечания бургомистр, подписавший вышеприведенное объявление, сообщил мне, что в октябре 1895 г. к нему обратились несколько рабочих фабрики Виндсберга с жалобой на то, что их товарищи по фабрике, получающие поденную плату, и мастера фабрики, получающие плату попудно, соглашаются работать более 12 часов в сутки, но что они, жалобщики, на это не согласны. Рабочие фабрики Виндсберга, спрошенные мной 10 июля с. г. о причине, по которой они прекратили работы на фабрике 1 июля с. г. заявили, что в жаркое время года они не могут работать на фабрике более 12 часов в сутки и что об этом они заявляли сыну Н. Виндсберга за несколько дней до прекращения работ на фабрике. Осмотренные мной помещения фабрики Виндсберга оказалась тесными для числа людзей, в них работающих, и в гигиеническом отношении вполне неудовлетворительными, 10 июля состоялось соглашение между владельцем фабрики Н. Виндсберга и его рабочими сроком с 10 июля до наступления нового года по европейскому летосчислению,—считать рабочий день в 12 часов с двумя часовыми перерывами на завтрак и обед. После этого соглашения рабочие приступили к работам. О данных, полученных мной относительно длительности рабочего дня и относительно недостаточной определенности условий найма рабочих на фабрике Н. Виндсберга сообщено мной

ДП. № 606 ч. 3. 1896 г.

Копия

Конфиденциально.

М. Ф.
Фабричный инспектор
Гродненской губернии

А. Ф. Циммерман
18 июля 1896 г.
№ 7
Белосток.

В департамент Торговли и мануфактур.

В дополнение к телеграмме, посланной мной 10 июля с. г. из города Вильковышки Сувальской губернии, следующего содержания: „Петербург, департамент Торговли Мануфактур. Шестьдесят рабочих щетинной фабрики Виндсберга Вильковышках Сувалкской прекратили работы первого. Извещение получил девятого; прибыл десятого. Работы возобновились. Фабрикант согласился уменьшить день двумя часами в течение пяти недель. Исправляющий должность Сувалкского фабричного инспектора Циммерман; имею честь донести.

Второго июля с. г. Нохим Виндсберг телеграммой, посланной в г. Ломжу, известил фабричного инспектора, что 60 рабочих его Виндсберга, щетинной фабрики, в городе Вильковышках Сувалкской губернии, по стачке прекратили работы. Четвертого июля последовала в г. Ломжу телеграмма от рабочих фабрики Виндсберга, в которой они просили фабричного инспектора прибыть в г. Вильковышки—помочь им избавиться от ареста. Отношением от 4 июля с. г. за № 10377, начальник Вильковышского уезда уведомил фабричного инспектора Ломжинской и Сувалкской губернии о том, что 1 июля с. г. на щетинной фабрике Нохима Виндсберга 60 рабочих оставили работу и что по дознанию, произведенному бургомистром г. Вильковышки, оказалось, что 9 человек рабочих фабрики Виндсберга уговорили и заставили угрозами своих товарищей на фабрике прекратить работы, пред'явив владельцу требование: или повысить рабочую плату или сократить рабочий день. В отношении начальника Вильковышского уезда сообщалось, что 9 зачинщиков стачки на фабрике Н. Виндсберга арестованы, и дознание о их виновности

доводит до кровопролития. Между тем господь и апостолы учат: „более всего избегать ропота и всякого противления и непокорности... со всем старанием избегать споров, распрей и судебных дел"... „Особенно благопокорно должно повиноваться всякой власти, над нами поставленной. Находящиеся в услужении должны с таким усердием *служить хозяевам своим* и с такой любовью исполять данное ими дело, *как бы они служили самому Ис. Христу*". Вот до чего договорился св. отец. Хозяева, значит, наши земные боги, и мы пикнуть не смеем, хотя бы нам пришлось издыхать с голоду или с непосильной работы. „Ведь мы осуждены в поте лица добывать хлеб, и если забудем, что это не от других людей, а по власти бога (а, главное, по воле хозяина), то это будет всегдашней причиною и поводом к буйству, а если смиренно будем веровать, что сам господь осудил нас на тяжелые и изнутрительные труды, то кто же дерзнет произнести ропот на господа?" (А хозяевам какое будет тогда раздолье! Они, значит, только божеские законы исполняют, когда нас с раннего утра до глубокой ночи за грошевую плату томят на работе!). „Земледелец в поте лица возделывает землю, а она приносит тернии и волчцы. Что же, ужели он будет бросать в небо камни, зачем оно так плохо вознаграждает его труд? Нет, возлюбленная братия, он с молитвой вкушает свой добытый тяжелым трудом хлеб и дорожит каждой крупицей его, как даром божиим. А мы, имея *готовый* и *теплый* кров, *достаточную* пищу и одежду и *разные жизненные удобства* (кто это мы? надо думать, хозяева и все их прихлебатели, в том числе и о. Успенский) ропщем и готовы возмущаться при незначительном ограничении наших выгод. Мы не умеем сдержать себя и доходим да такого буйства, что для усмирения нас потребовалась военная сила, прибыли градоначальник и военные начальники, но и это (т. е. выстрелы в безоружные толпы!) не вразумило нас. Гордость и неистовство дошли до того, что стали требовать прибытия царственных особ (разве можно их из-за таких пустяков беспокоить?).

Какое безумие и неистовство! (Конечно!)".

Так наставлял фабричных о. Успенский. Но увы! „дьявол" успел уже так ожесточить сердца их, что все благие советы доброго пастыря, вероятно, останутся втуне.

стоим ниже всех классов, поэтому мы не можем добиться отмены притеснений, падающих на всю нацию, для себя одних. Когда, благодаря нашей борьбе, спадут сковывающие нас цепи, они спадут не только с нас, но и с тех, кто сидит на наших плечах и давит нас тяжестью своего денежного мешка. Вот почему мы вступим в область равноправия и свободы, неся на себе и наших переработителей. Но мы это сделаем не для того, чтобы продолжать их нести на себе далее, нет! Вздохнув в себя живительный воздух свободы, мы тем легче сбросим их с себя, и тогда, г.г. капиталисты, ваше падение будет тем более, чем крепче вы в нас вцепитесь!

Приложение.

СВЯЩЕННИК и РАБОЧИЕ

И наши русские священники, подобно своим еврейским собратьям, пользуются религией для защиты хозяйских интересов. Таково, например, поучение о. Успенского по поводу стачки на Корзинскинской мануфактуре. Оно было сказано им в Предтеченской церкви г. Ярославля, а затем отпечатано и бесплатно роздано народу.—В надежде на подачку без зазрения совести толкуют священники в церквах евангелие в пользу хозяев, *а их самих равняют со Христом.*

Приводим из поучения несколько выдержек. Священник сам не свой от прекрасных порядков Корзинскинской мануфактуры и, захлебываясь от восторга, сравнивает ее с пчелиным ульем. „Так стройно и правильно идут здесь работы! Так трудолюбиво ее население!--Но,—с горечью восклицает он,—вот здесь то, на сих днях и произошли события, возмутительные по своему безумию и печальные по своим последствиям, события, настолько поразительные, что трудно даже собрать мысли, чтобы говорить что-либо. Произошло великое бедствие, мятеж. Против кого это идет государево воинство? Где и кто враги? Ожидали ли вы, доблестные воины, что вас будут побивать каменьями свои же братья? О. Успенский будто не знает того, что побоище *первые* начали „доблестные воины", угощая рабочих прикладами, а когда те ответили на это камнями, так те же „доблестные воины" стали—по приказу своего пьяного офицера—стрелять в толпу, причем убиты были неповинный ребенок и женщина. Далее священник об'ясняет, почему произошли беспорядки. По его словам, виновата в этом не администрация, которая изменила до срока расценки; виноваты не порядки, при которых рабочему дохнуть некогда; во всем виноват „первый бунтовщик и мятежник, сеятель вражды и распрей, *дьявол*", этот козел отпущения всех, кто не видит или не хочет видеть дальше своего носа. На пасхе, видите ли, дьявол посеял в сердца рабочих свои семена. Они взошли „скорее всякой сорной травы" и дали плоды как раз в то время, когда хозяевам фабрики вздумалось изменить расценку. „И вот, мятеж. А дьяволу этого только и нужно; тут то он с сатанинским уменьем быстро разжигает страсти и скоро

щали даже, что ненавистные рабочим законы не будут строго исполняться, обещали всегда вперед выслушивать жалобы рабочих, позволяли им собираться для совещаний и выбирать (даже евреям) людей для переговоров с начальством; мало того, не тронули выборных, хотя они свободно и резко говорили с чиновниками. Одним словом, обращались совсем не так, как в обычае у русских чиновников. А почему? Потому что боялись силы 19 тысяч рабочих. Вот почему мы говорим: чем более еврейские рабочие будут становиться силой, тем менее их посмеет притеснять правительство. Магид, уговаривая рабочих смириться, доказал только одно: что еврейским капиталистам и их слугам выгодно бесправие евреев. Оно выгодно потому, что забивает народ, делает его трусливым, а людей забитых легче эксплуатировать. Когда же забитый человек начинает шевелиться, ему кричат: стой! не шевелись, не поднимай головы, а то на нас посыплются притеснения! Нет, мы не дадим обмануть себя этими словами. Мы понимаем, что эти крики вызваны страхом перед нашей силой. Начиная бороться, мы, тем самым, приближаем время свободы и равноправия евреев. Почему так сочувственно отнеслись к последней стачке мелкие лавочники, ремесленники и т. п. люд, интересы которых не были прямо задеты ею. Не потому ли, что они увидели, что появилась какая-то новая сила среди евреев и смутно почувствовали, что лучшее будущее связано с этой силой? И они правы. Как рабочие, мы страдаем от ига капитала, как евреи, мы терпим от ига бесправия. Это бесправие нас угнетает, порабощает и забивает, делая затруднительною борьбу с капиталистами. Это бесправие мешает нам продавать свой труд на наиболее выгодных условиях, скучивая нас насильственно внутри черты оседлости; вызывая усиленную конкуренцию, оно ухудшает наше положение. Это бесправие делает господином над нами каждого полицейского и тем самым опять таки мешает нам добиваться улучшения положения. Поэтому мы должны стремиться достигнуть равноправия. Борясь с капиталистами, мы образуем силу; сила эта растет, крепнет и недалеко, быть может, то время, когда эта сила окажется достаточной, чтобы начать добиваться для нас прав, которых мы лишены. Тех, кто качает с сомнением головой, мы спросим: а разве года три тому назад вы бы поверили, что рабочие смогут сломить г. Эдельштейна? Повсюду встают на борьбу еврейские рабочие, повсюду они начинают организовываться. Когда же повсюду еврейские рабочие будут организованы, когда, покидая родной город, рабочий везде найдет товарищеский союз, тогда на нашей стороне будет такая сила, о которой теперь мы не можем иметь представления. Ее будет мало, этой силы, для того, чтобы иметь дело с русским правительством, но у нас будут надежные союзники: русские, польские, и литовские рабочие. Вместе с ними мы будем добиваться того, чего мы все лишены: права стачек, союзов, собраний, свободы слова, и получим от них поддержку, когда будем добиваться отмены тех законов, которые не признают еврея человеком. Борясь за свои права, мы растем, и силе этой суждено добиваться равноправия евреев. Но мы, рабочие,

вы, не имеют права жить в России, и они, как вы, лишены вообще всех прав. Вместе с капиталистами надо вам добиваться своих гражданских прав, а не спорить с ними из-за вопросов о рабочем дне и заработной плате. А магид слезно прибавляет: „братья, каждый должен заботиться не о себе только, но и о своем народе. Помогая себе своей борьбой, вы вызываете гнев правительства, и он обрушится на всех евреев и нам всем будет плохо. Итак положение евреев ужасно, не раздражайте же правительства, работники, думайте не только о себе, но и о всем народе"! Итак, по мнению еврейских патриотов, борясь с капиталистами, мы мешаем тому, чтобы вместе с ними добиваться своих прав. По словам магида, мы этой борьбой вызовем новые притеснения со стороны правительства, направленные против евреев. Что касается до 1-го мнения, то мы спросим следующее: разве еврейские капиталисты пробовали когда-нибудь, или думают добиваться для всех евреев тех прав, которых они лишены? Каждый капиталист старается по мере возможности силой своих денег сделать для себя безвредными законы, угнетающие евреев, и при общей продажности российского чиновничества это им в значительной степени удается. Но кроме того мы докажем, что, борясь с капиталистами, еврейский рабочий приближает, а не отдаляет момент приобретения гражданских прав. Магид говорит, что своей борьбой еврейские рабочие только будут вызывать новые притеснения правительства. Ложь! На нас будет падать тем больше притеснений, чем больше мы будем забиты, чем ниже мы будем гнуть свою голову. Может показаться, что русское правительство слишком сильно, чтобы обращать внимание на волнения каких-нибудь евреев и считаться с ними. Однако, мы имеем примеры, что и русское правительство, как всякое другое, боится народа. Кроме евреев и поляков русское правительство и высшие классы особенно притесняют финляндцев. Последних в России около 2-х миллионов (а евреев 8 миллинов). Финляндцы издавна пользуются большей свободой, чем жители России. Так, например, рабочие могут там устраивать свои союзы. Русское правительство давно думало уничтожить их свободу, которая мозолила глаза русским жандармам и водворить российские порядки, которые дали бы доходные места русским чиновникам. И вот с того времени, когда на престол вступил недоброй памяти Александр III, на финляндцев, как и на прочих инородцев посыпались притеснения. Указ за указом нарушал давние права, а наконец, пошли слухи, что хотят уничтожить окончательно их свободу и ввести русское бесправие. Тогда по всей Финляндии поднялся страшный ропот, повсюду стали устраиваться бурные собрания; волнение приняло такие размеры, что сам гордый Александр, боясь бунта, должен был особым указом уверить финляндцев, что их не лишат их прав. Так и случилось. Другой пример мы видели недавно в Белостоке. Люди, бывшие там, удивлялись, как вежливо обращались с рабочими-евреями и поляками русские чиновники: прокурор, полицмейстер, губернатор и жандармский полковник. Он умолял рабочих принять расчетные книжки; обе-

среди евреев класс людей, не могущих прожить иначе, как нанимаясь на работу, продавая себя тому, у кого есть капитал. Много-ли среди нас таких, которых отцы были наемными рабочими? А таких, которых деды были рабочими, почти и вовсе нет. В течение одного, двух поколений на место самостоятельных людей появился класс капиталистов, живущих высасыванием труда этих рабочих. Из наших капиталистов тоже весьма немногие могут сказать, что их отцы и деды были богачами; большинство происходит от тех же мелких торговцев и факторов. В течение какого-нибудь полстолетия еврейский народ раскололся на 2 класса, и что общего есть между этими двумя классами? Все более разоряются и беднеют мелкие самостоятельные торговцы и ремесленники, все более растет число наемных рабочих. Но по мере того, как увеличивается нищета бедных и богатство богатых, тем более в головы рабочих проникает сознание, что так не должно итти далее, что надо взяться за улучшение своего положения, надо бороться. А чем более растет наше сознание, тем более возбуждается ненависть к нам наших поработителей, тем более забывают они о том, что они—наши единоверцы, единоплеменники, связанные общим бесправием; тем более они склонны обращаться в борьбе с нами к прежде общему врагу—правительству и просить его помощи кулаками, судом и тюрьмой. Богатые сами порывают ту связь, которую создавало чувство единения, присущее прежде всем евреям; они не могут не делать этого, так как чувствуют растущую силу рабочих; порывая эту связь, они только сами признают, что нет ничего общего между двумя классами еврейского народа, которых разделяет капитал. Нам ли сожалеть об этом? Нам ли стараться помешать этому? Ведь мы только в этой борьбе с капиталистами почувствовали себя людьми, только в этой борьбе мы научились понимать свои силы, только в этой ненависти к капиталу мы воспитали в себе любовь и братское чувство к своим товарищам, ведь только из этого раскола между капиталом и трудом выросло наше сознание, в этой войне оно развилось и окрепло. Нам ли жалеть о тех старых временах, когда темной, невежественной массой, презираемые, ненавидимые снизу евреи влачили жизнь дикарей, вечно трясущихся за свое жалкое существование, вечно ожидающих грозы? Нам ли жалеть о потере связи между еврейским бедняком и еврейским капиталистом, когда мы вместо нее приобрели связь, соединяющую нас с рабочим русским, польским, литовским, с рабочими всех стран? Будущее несет нам укрепление этой связи, рост нашей силы и нашего сознания, улучшение нашего положения,—что же нам жалеть о темном прошлом без борьбы, без раскола, но за то и без жизни?

3

Но, отвечает на это образованный еврей, вы напрасно так решительно отвергаете всякую связь между собой и еврейскими капиталистами. На самом-то деле вы все таки связаны с ними общими притеснениями со стороны правительства, и они, как

таких грязных целей, то он ее и опозорил тем, что сделал ее орудием для облегчения капиталисту борьбы с рабочими для обогащения его на счет голодных работников. О, если синагога с ее духовными служителями превращается в место для бессовестных гешефтов на счет пота и крови неимущих, то, в таком случае, разве не был прав тот рабочий, который сейчас же громогласно определил цену услуги, оказанной фабриканту магидом, перевел ее на звонкие деньги? Если духовные служители в интересах богачей переносят борьбу класса капиталистов с их наемниками из мастерских в синагогу, то разве не должны были рабочие, в свою очередь, вступить в открытую борьбу, показав удивленным зрителям, что рабочие уже не покорное стадо, которое грабит и угнетает капитал, что они представляют из себя силу, грозную силу, которая знает свои права и сумеет за них постоять. Да, вы перенесли нашу глухую борьбу на улицу—мы с удовольствием последуем за вами; нам то нечего бояться этой борьбы, ибо стоило только прислушаться к разговорам, которые велись в толпе, остававшейся на дворе, чтобы сказать: в этот день мы завоевали сочувствие многих, многих, стоявших доселе вне нашей борьбы; более того, в этот день сделали фабриканта сговорчивее: еще несколько дней и он сдался.

2

И вот теперь, после стачки у Эдельштейна, для здешних евреев уже нет никакого сомнения: нет единого еврейского народа, внутри его имеется два народа, два враждебных класса и борьба этих классов дошла до таких размеров, что ее не может уж погасить ни уважение к синагоге и духовенству, ни грозная власть начальства. Да, старые евреи правы в своем изумлении: прежде этого не было, это новое событие. Что же разделило, что же раскололо на две части прежде единый народ?

Когда-то евреи составляли таки однообразную массу, внутри которой не замечалось больших различий в степени благосостояния. Все они были или посредниками между помещиками и их крепостными, или мелкими торговцами и самостоятельными ремесленниками. Но уничтожилось крепостное право, повсюду проведены были железные дороги, развилось фабричное и банковое дело и положение дел изменилось: тот, кто имел много, получил возможность приобрести путем кредита еще больше, нажиться на подрядах, торговле или промышленном деле; кто имел мало, тому оказалось очень трудно конкурировать с крупным торговцем, богатым мастером или фабрикантом. Железные дороги помогли развиться промышленности, т. к. они перевозили далеко местные товары, но это оживление принесло пользу только богатым: более мелкие, не имевшие капитала, не выдержали конкуренции. Оказалась новая сила—капитал, без которого человек терял возможность вести самостоятельное дело. Одни за другими разорялись мелкие торговцы, ремесленники, разного рода посредники и т. д., и мало-по-малу образовался

в споре между евреем-хозяином и его единоверцами-рабочими принимали такое дружное участие и губернатор и полицмейстер с приставами и прочей полицейской сволочью, и все старшины с магидом во главе, причем одни хватают рабочих за шиворот и поощряют их кулаками итти на работу, а другие [натравливают] публику на восставших тружеников, осыпая их бранью и уговаривая их подчиниться всесильному [богачу, чтобы не обрекать себя, своих жен и детей на голодную смерть?].

Все эти неслыханные дела совершались [на наших глазах]. Фабрикант задумал без жалости повыбросить на улицу своих рабочих; рабочие [с по]разительным упорством и стойкостью восстали за свои интересы и не думали сдаваться даже тогда, когда стали терпеть нужду, когда увидали, что фабрикант деятельно ищет повсюду людей для замены их; все понимающие свои интересы рабочие стали на сторону стачечников, хорошо понимая, что их дело—общее дело всех рабочих; фабриканта поддержала полиция, делая все возможное, чтобы подавить стачечников. С той же целью и магид, прихвостень богачей, воспользовавшийся уважением, какое питает народ к синагоге, чтобы возбудить в нем ненависть к дерзким лохматникам, чтобы (заодно) осыпать бранью и ложью все, что в последнее время тревожит наших богачей—и те книжки, понятные и доступные народу, которые рисуют ему в истинном свете его страдания и бессердечие богачей, и тех белостокских товарищей, которые вместе с польскими, русскими и немецкими рабочими на 2 недели бросили работу, не желая принять расчетные книжки, чтобы показать правительству, что они понимают каковы те законы, что обозначены в книжках—законы, которые запрещают рабочему все, что ему нужно для улучшения его положения, а хозяину дают в руки все, чем он может подавить рабочих [1]. Всего этого коснулся в своей проповеди магид, чтобы как можно более напугать слушателей и скорее повлиять на их отношения к стачечникам, чтобы это сделать, он не останавливается даже перед клеветой и ложью; что же удивляться, если в ответ на змеинное шипение этого служителя богачей из толпы бедняков раздался свист? Синагога опозорена, но не тем шумом, которым возмущенные рабочие выражали свое негодование, а той речью, которую говорил магид. Чего добивался он своей речью? Чтобы рабочие, испуганные его упреками и страхом тех наказаний, земных и небесных, которыми он грозил, смиренно вернулись на фабрику и покорно глядели на то, как мало-по-малу один за другим, они выбрасываются на улицу, как положение остающихся ухудшается и как жиреет на счет всех эти бедствий г. Эдельштейн? Если магид воспользовался синагогой для

[1] В августе 1895 года рабочие почти всех фабрик и заводов гор. Белостока (около 19 тыс. чел.) забастовали вследствие введения у них русских расчетных книжек. Испуганные фабриканты умоляли рабочих принять книжки и прекратить стачку, обещая не выполнять всех законов, обозначенных в книжках. Но рабочие держались стойко. Только недостаток средств и распоряжение начальства закрыть ссудные кассы заставили рабочих уступить хозяевам.

ПО ПОВОДУ ЕВРЕЙСКОЙ СТАЧКИ В ВИЛЬНЕ

Кажется, никогда еще наш город не бывал так взволнован каким-либо происшествием, как на прошлой неделе происшествием в синагоге, когда магид [1] говорил против рабочих фабрики г. Эдельштейна. Старые евреи в горестном раздумьи качают головой и говорят: „никогда, никогда еще не было такого случая!"... 50-60 лет мы ходим в синагогу и никогда еще не видели такого скандала, никогда не видели, чтобы городской магид был осмеян, обруган и освистан толпой". Бедные старики! Для них, это, действительно, неслыханное, невиданное дело, от которого дыбом должны стать волосы. И что всего печальнее для них, так это еще и неожиданное дело, как громом поразившее их. „Как думают они, разве евреи уже больше не один народ, прочно соединенный тысячалетними страданиями, сплоченный братскими чувствами, мирно собирающийся в субботу, чтобы отрешиться от житейских дел, от печальной и тяжкой действительности и в горячей молитве вознестись к небу? Как случилось, что вместо братской любви между детьми одного и того же народа возникла вражда, злобная вражда, не щадящая святыни храма?" Да, неслыханное дело! Но если внимательно приглядеться ко всем последним событиям, то придется заключить, что это неслыханное дело—только естественный результат целого ряда других, прежде неслыханных и не менее печальных событий. Слыханное ли дело, чтобы в синагоге магид грозил громами небесными и земными рабочим, поссорившимся с хозяином? Слыханное ли дело, чтобы духовное лицо говорило о сотне мирных людей, честных семьянинов-тружеников, как о шайке разбойников, которым место в тюрьме. Более того, разве в доброе старое время бывало, чтобы еврей фабрикант или мастер поставил себе целью выбросить понемногу на улицу с женами и детьми старых людей, проработавших весь свой век на хозяина, всю свою жизнь отдавших его интересам, выбросить для того, чтобы увеличить свои, и без того громадные, доходы дешевым трудом женщин. Разве в то старое время случалось, чтобы, не поладив с рабочими, хозяин-еврей обращался к подлой полиции, платя ей за незаконные аресты, за побои и истязания захваченных на улице людей?

Разве бывало когда-нибудь, чтобы по первому указанию мастера полиция хватала людей, проходящих мимо фабрики, чтобы на день, на два оторвать человека от работы, пока не обнаружится (не без содействия всесильной рублевой бумажки), что человек ни к чему не причастен. Слыханное ли дело, чтобы

[1] Магид — неофициальное духовное лицо у евреев, исполняет обязанности проповедника и, большей частью, пользуется не меньшим, если не большим значением, чем раввин. Избирается общиной.

не повлияли; не повлияло и то, что несколько несовершеннолетних было задержано и выпущено только под расписку их отцов, обязавшихся послать их на работу. Тогда роль примирителя взял на себя местный еврейский проповедник г. Р., но и ему не удалось ничего достигнуть. В то же время никто из девушек-подручных не соглашался стать на место забастовав-

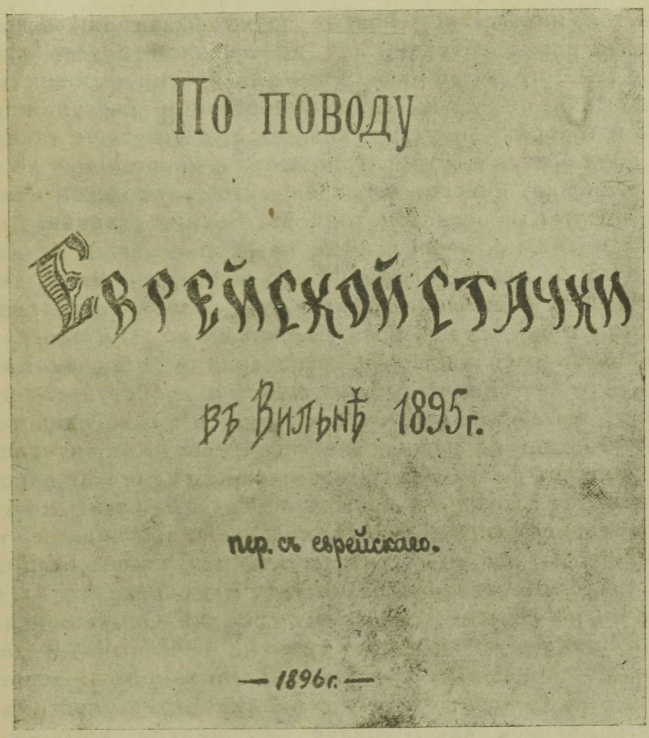

ших мужчин. Прибыло только из окрестных городов 10 девушек, которых г. Эдельштэйн и поселил у себя на фабрике, не выпуская их на фабричный двор. Тем не менее, конечно, это мало помогло фабриканту. В магазинах запас его папирос истощился, новых работниц он не мог достать. Тогда г. Эдельштейн сделал решительный шаг к примирению, и к 29-му августу эта характерная борьба закончилась победой мужчин. Г. Эдельштейн, как уверяют, обязался не принимать женщин на мужскую работу; тех же, которых он выписал во время забастовки, он отправляет сейчас же назад, выдав им 100 р., которые будут возмещены еженедельными вычетами по 25 к. из заработка папиросников; тех же, наконец, из-за которых загорелся сыр-бор, он вновь переводит на работу подручных. Сверх того, фабрикант обещает не расчитывать ни одного из участников забастовки. С 30-го августа работы на фабрике возобновились".

„В Вильне только что закончилась очень характерная борьба, за исходом которой местное общество следило с большим интересом. Дело в следующем. На табачной фабрике Эдельштейна работу по набивке папирос исполняли мужчины (евреи), которые имели подручных женщин (тоже евреек). Заработок первых в хорошее время доходил до 3-3½ р. в неделю; заработок девушек не превышал 1 р. 90 к. Почти повсюду на табачных фабриках замена при папиросной работе мужского труда женским,—замена, вполне об'яснимая легкостью работы, требующей от рабочего только ловкости, и чрезвычайной дешевизной женской рабочей силы,—уже совершилась. Из двух имеющихся в нашем городе табачных фабрик на одной, именно на фабр. Дурунча, начало вытеснения мужского труда женским было положено летом 1894 г.; попытка посадить девушек на мужскую работу вызвала 2-3-дневную стачку мужчин, прекращенную вмешательством полиции. С тех пор в течение года на фабрике Дурунча мало-по-малу половина мужчин заменена девушками, получающими за тысячу папирос гораздо меньшую плату, чем получали мужчины, так что, в общем, заработок работниц, ставших папиросницами, лишь незначительно выше того, который они имели в качестве подручных; плата же девушек, исполняющих ныне работу подручных (мундштучниц или кардонщиц, как их здесь называют), упала до 1 р. 20 к.—75 к. в неделю... И вот 16-го августа почти все папиросники фабрики Эдельштейн (числом до 100 чел.), когда за набивку папирос было посажено несколько девушек, бросили работу. Забастовка эта, впрочем, отнюдь не носила характера стачки, рабочие не действовали скопом, не заявляли коллективных требований и сидели по домам. Поэтому и г. виленский фабричный инспектор нашел возможным в об'явлении от 18-го августа пригласить рабочих вернуться на работу и об'явить о преследовании их в противном случае не за стачку, а лишь за отказ от работы без предупреждения хозяина. В том же об'явлении (подписанном, кроме инспектора полицейским приставом и фабрикантом) оспаривалось право рабочих вмешиваться в выбор хозяина при назначении на ту или иную работу, но вместе с тем г. фабр. инспектор ручался, что женская работа введена отнюдь не с целью вытеснить мужчин, но для расширения производства. 20 августа рабочие не возобновили работ; те из папиросников, которые еще продолжали работать, присоединились к забастовавшим. Прочие отделения фабрики продолжали работать. В понедельник, 21-го августа, новое об'явление г. инспектора приглашало рабочих для об'яснений на фабричный двор. Ни один не явился. Затем, 27-го августа, когда последовало третье приглашение явиться на фабричный двор „для выслушивания желаний и заявления об отказе от работы", причем добавлялось, что никто из тех, кто явится, не подвергнется преследованию, в назначенный час явилось, правда, всего пятнадцать человек, которые, будучи опрошены о причине отказа от работы, об'яснили его нежеланием работать, если останутся девушки. Увещания инспектора

ПРЕДИСЛОВИЕ

Нижеследующая брошюра написана по поводу стачки еврейских рабочих на фабрике Эдельштэйна в Вильне. Стачка была вызвана желанием фабриканта избавиться от мужчин рабочих и заменить их труд более дешевым женским. Рабочие восстали и 2 недели стояли против фабриканта, несмотря на преследования, сыпавшиеся на их головы от всякого рода начальства. Для того, чтобы заставить стачечников уступить, было выдумано между прочим, такое средство: в одну субботу в еврейской синагоге проповедник должен был говорить против стачечников, называя их бунтовщиками и грозя им всякими наказаниями. Но эта попытка имела неожиданный для фабриканта и его приверженцев исход. Когда проповедник стал во имя божье доказывать правоту фабриканта и обязанность рабочих повиноваться, значительная часть слушателей освистала и осмеяла его, заставив прекратить проповедь. Немедленно после этой истории еврейские товарищи пустили нижеследующую брошюру. Из нее читатели могут увидеть, как еврейские рабочие смотрят на свои цели, как относятся к той пламенной вражде, какая возбуждается высшими классами и попами между православными и евреями, так же как между православными и католиками, лютеранами и т. д. Еврейские рабочие об'являют, что у них нет ничего общего с еврейскими капиталистами и что главные цели у них общие с русскими рабочими. Разумеется, что такое же отношение должно быть к евреям рабочим и со стороны русских рабочих. В брошюре много говорится о разных законах, лишающих евреев гражданских прав, т. е. тех прав, которые имеют всякие русские обыватели. Эти законы изданы между прочим для того, чтобы избавить русских капиталистов от конкуренции ловких еврейских купцов и промышленников и для того, чтобы посеять раздор между разными народами России. Законы эти падают на всех евреев и более всего на еврейскую бедноту. Таков закон, запрещающий евреям селиться по всей России и запирающий их в 13 губерниях западной и южной России, где их скопилось несколько миллионов, большею частью мелких торговцев и ремесленников. Не имея возможности селиться в России, они с трудом добывают себе средства к существованию и подпадают под тяжелое иго капиталистов.

Заимствуем описание самой стачки из № 252 „Русских Ведомостей“ за 1895 год.

ПО ПОВОДУ
ЕВРЕЙСКОЙ СТАЧКИ
В ВИЛЬНЕ 1895 г.

Перевод с еврейского

1896 г.

быть отданы на имя кассира, а книжка должна находиться у контролера. Относить деньги в банк должны кассир с контролером вместе. 24) Касса помогает деньгами своему члену в том случае, если последний страдает по делу касающемуся всех, напр. бывает свидетелем на суде и хозяин ему отказывает из-за этого, заступается за другого и т. д. 25) Касса также помогает рабочим других ремесел, когда они нуждаются в деньгах во время стачки у себя. Необходимо помочь, так как если выигрывается стачка в одном ремесле, то это оказывает большое влияние на хозяев остальных ремесел, и в случае каких-нибудь требований выставленных рабочими, они (т. е. хозяева), боясь стачки, скорее соглашаются на эти требования. Далее, рабочему в этом случае т. е. когда стачка выигрывается, легче доказать, что только об'единенной борьбой они достигнут удовлетворения своих требований. В третьих, рабочие различных ремесел все больше об'единяются. В четвертых, когда мы будем помогать им, они, в случае нужды у нас, будут нам помогать. Еще одно заставляет нас помогать другим рабочим во время их стачек: чем чаще будут повторяться стачки, чем больше будет число рабочих, видящих в стачке единственный путь к улучшению их положения, тем полиция все более и более будет привыкать к стачке и закон о стачках мало-по-малу потеряет свое значение. 26) Дела, относящиеся не ко всему ремеслу, решаются представителями обоих собраний, кассиром, контролером и еще некоторыми членами обоих собраний. Для изменения какого-нибудь пункта устава требуется две трети всех голосов. Чтобы изменить цель кассы необходимо согласие всех членов. 27) Собрание имеет право решать вопросы, когда на лицо имеется две трети всех голосов. 28) Так как оба наши собрания обсуждают одни и те же вопросы, то для достижения единства в решениях и в действиях необходимо, чтобы представители работников присутствовали на собраниях работниц,—а прадставительницы на собраниях работииков. 29) Если член не соблюдает пунктов устава и ведет себя нечестно, то его поведение должно быть подвергнуто обсуждению на кассовых собраниях, затем с ним лично должен поговорить его представитель или представительница. Если после того, как с ним три раза поговорят, он не исправится, то его решают исключить из кассы. Пока же соберется общее собрание—это решают представители и представительницы кассы.

чем вторым. 10) Когда член кассы открывает свою собственную мастерскую и нанимает рабочих, он не может оставаться дальше в кассе, так как интересы хозяев прямо противоположны нашим интересам. Что для нас хорошо, то для них плохо. Поэтому они не могут стоять с нами заодно и будут нам мешать отстаивать наши интересы. 11) Каждый член кассы обязывается вносить еженедельно свой взнос; он должен заботиться о том, чтобы прибывало все больше членов в кассу; он может пойти на место другого только в том случае, когда лицо, до того занимавшее это место, позволяет ему это: он должен согласиться с тем, что решается большинством кассы; он должен поступать честно не только по отношению к членам кассы, но также ко всем остальным работникам и работницам. Работники должны честно и человечески относиться к работницам и наоборот, они, работницы, должны также относиться к работникам. Все должны в тайне хранить все то, что происходит между ними и не рассказывать об этом ни одному постороннему человеку.

III. О представителях кассы.

Представители кассы должны уметь хорошо говорить с членами и понимать все происходящее в ремесле; они должны принадлежать к тому же самому ремеслу. Представители и представительницы кассы должны быть выбраны всеми членами кассы, или, по крайней мере, большинством из них; представители выбираются только на полгода. 14) Кассир и контролер выбираются точно таким же образом и на такое же время. Кассир и контролер должны быть из нашего ремесла, но если в нашем ремесле подходящих людей для этого не окажется, то они могут быть из другого ремесла. 15) Если узнают, что кассир ведет себя нечестно, ему отказывают до истечения полугодия. 16) Один человек не может занимать двух должностей. 17) Хотя у нас есть два собрания, но ввиду того, что касса общая, то поэтому должен быть один только кассир и один контролер. Если кассир выбран работниками, то контролер должен быть выбран работницами и наоборот. 18) Обязанности кассира состоят в том, что он принимает у представительниц деньги, которые они собирают у своих членов. Кассир не должен держать у себя больше трех рублей. Как только у него собирается больше трех рублей, он должен их отнести в государственный банк. Книжка банка должна находиться у контролера.

IV. О кассовых деньгах.

19) Деньги кассы составляются из еженедельных и фондовых взносов, пожертвований, розыгрышей и т. д. 20) Размеры еженедельных взносов для работников 5 коп. в неделю, а для работниц 10 коп. в месяц. Размер фондовых—для работников 25 коп., а для работниц 15 коп. не меньше. 23) [1]) Деньги должны

[1]) Прим. пункты 21 и 22 трактуют о фонде кассы.

самым они поддерживают и силу своих эксплуататоров-хозяев, что борьба с ними (хозяевами) возможна только при полном отсутствии такой вражды), улучшения отношений к нам хозяев, т. е., чтобы с нами обходились как с людьми, удовлетворения других разных мелких требований, касающихся нашего ремесла, а также обеденного отдыха в пределах предписываемого законом времени. 2) Чтобы всего этого достигнуть мы должны быть между собою солидарны и единодушны. Может случиться, что для достижения всего этого нам придется устроить стачку, которая состоит в том, что рабочие одной или нескольких мастерских одновременно бросают работу, за которую не принимаются до тех пор, пока хозяева не соглашаются уступить всем их требованиям. Но стачка не может быть выиграна, если у стачечников нет в запасе денег, чтобы прожить то время, когда не работают. Поэтому мы устраиваем кассу, в которую каждый из нас платит еженедельно сколько может. Таким образом мы можем собрать столько денег, что будем в состоянии забастовать и держаться до тех пор, пока не достигнем того, чего требуем. Кроме того, об'единившись в одну кассу, мы часто будем собираться, говорить о своих интересах и поэтому подробно узнавать обо всем том, что делается у нас в ремесле, будем узнавать, когда и чем именно мы можем воспользоваться для улучшения нашего положения. 3) Следовательно, цель кассы состоит в том, чтобы усилить об'единение среди всех рабочих, дать возможность советоваться о наших интересах, именно о том, как улучшить нашу жизнь, наконец, улучшить нашу жизнь и помогать нашим братьям и сестрам в борьбе с их хозяевами.

II. О членах кассы.

4) Новых людей принимают в кассу с выбором. Выбор состоит вот в чем: в кассу принимается только честный человек, такой, который не пойдет на место другого, не спросясь у того, который пристанет к стачке, когда большая часть кассовых членов найдет ее нужной, не болтун, не лицемер, такой, который не передавал бы о чем говорят на кассовых собраниях, который понимал бы, о чем с ним говорят. 5) Чтобы привлечь нового человека, нужно доказать ему, что ему живется скверно и указать ему на те способы, которыми он может освободиться от скверной жизни, но не сказать, что эти способы уже имеются (т. е., что существует касса борьбы). Затем его следует передать двум лицам, чтобы те с ним переговорили. 6) Но принять ли его в кассу или нет—решают оба кассовых собрания. 7) Новый человек принимается в кассу только тогда, когда он уже знает и понимает цель кассы. Поэтому с ним необходимо переговорить обо всех пунктах и затем прочитать с ним устав. 8) В кассу принимается он, когда оба собрания решают, что его можно принять в кассу. Устав с новым человеком читает тот, кто сам его хорошо понимает и умеет об'яснить его. 9) Женатые и замужние принимаются в кассу с тем же выбором, что и холостой и девушка. В нужде нужно помочь скорее первым,

Устав Виленской кассы борьбы.

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

1. О целях кассы

Никто из рабочих не в состоянии единолично вести борьбу со своим хозяином, чтобы хоть сколько-нибудь улучшить свою горькую жизнь, никто из нас не может одними своими личными усилиями добиться сокращения рабочего дня и повышения платы за свой тяжелый труд. Поэтому все мы об'единяемся, чтобы стоять друг за другом и друг другу оказывать поддержку. Только тогда, когда каждый из нас будет заботиться обо всех остальных своих братьях и сестрах—работниках и работницах; когда все мы будем заботиться и заступаться за каждого, только тогда мы можем быть уверены, что нам удастся достигнуть улучшения своего положения: уменьшения рабочего дня, увеличения заработной платы, удлинения сезона (прим.: когда рабочий день будет меньше, хозяева не в состоянии будут своевременно исполнить всех заказов. Ввиду этого заказчики принуждены будут давать заказы раньше, чем теперь, и самый сезон поэтому начнется раньше, т. е. он удлинится), улучшение отношений между работниками и работницами (прим: между работниками и работницами нашего ремесла существует какая то особенная вражда: между ними не существует никакого доверия и работники смотрят на работниц как то свысока. Хозяева очень довольны подобным положением вещей и стараются поддерживать его тем, что со своей стороны тоже обходятся с работницами хуже, чем с работниками, возвышая их этим в их собственных глазах, т. е. еще более раздувая вражду. Эта же вражда очень полезна для хозяев тем, что не допускает возможности об'единения работников и работниц для общей против них борьбы. Но как работник, так и работница оба страдают от своих хозяев и оба не могут улучшить своего положения до тех пор, пока не станут помогать друг другу. И этого одного достаточно, чтобы они считали себя равными людьми. Поэтому, как работники, так и работницы должны всеми силами стараться уничтожить высокомерие, существующее у рабочих в отношении к работницам. Они должны помнить, что поддерживая эту взаимную вражду, то тем

(форма правления и капитализм). Влияние женского и детского труда на заработную плату. Синдикаты хозяев, рабочие организации; плата натурою (лавки, купоны), срок платежа, штрафы, браковка продукта, наем рабочих во время наибольшей нужды. Законтрактование рабочих. Система ученичества, законодательство в России об учениках. Реальная, номинальная, абсолютная и относительная заработная плата. Влияние жилищ, устраиваемых для рабочих, на заработную плату. *Поштучная плата:* размеры платы за штуку, вред для рабочих, требования, которые поштучники могут пред'явить хозяевам, польза перехода к недельной плате. Влияние поштучной платы на раз'единение рабочих. Влияние на заработную плату,—участие рабочих в прибылях производства. Сверхурочная плата. Влияние заработной платы на физическое, умственное и нравственное положение рабочего: преступность, вырождение, смертность, число браков, проституцию.

Влияние привлечения детского труда и женского: *отрицательные стороны* (разрушение семьи, развращенность, физическое ослабление, увеличение числа мертворожденных и смертности детей). *Положительные стороны:* эмансипация, капитализация домашнего хозяйства, значение для классовой борьбы. Средства борьбы.

3. Прибавочная стоимость

1) Стоимость, меновая стоимость, прибавочная стоимость, необходимый и прибавочный труд.

2) Прибавочная стоимость не есть плата за труд (доказательства: источник жизненных средств нетрудящихся классов: акционеров, крупных капиталистов, фабрикантов и т. д.).

Заработная плата не есть плата. Заработная плата не находится ни в каком соответствии со стоимостью произведенного продукта и продолжительностью рабочего дня и т. д., а только представляет минимум средств существования рабочего. Причина, почему заработная плата не есть плата за труд (отсутствие средств производства). Сами средства производства суть продукты рабочего. Эксплуатация труда при рабстве, феадализме, как доказательство, что первоисточником капитала была эксплуатация.

О значении ростовщического, производительного и торгового капитала. Еврейский вопрос. Налоги прямые и косвенные. Оценка их с точки зрения интересов рабочего класса. Значение формы правления для формы налога. Указать на то, что труд является единственным источником налогов. Рабочее законодательство, как средство сокращения прибавочной стоимости. Вывод из противоречий интересов капиталистов и рабочих.

„Вопросы“

(Занятия в Виленских с.-д. рабочих кружках)

Оглавление

1. Рабочий день. 2. Заработная плата. 3. Добавочная стоимость. 4. Организация труда. 5. О конкуренции. 6. Частная собственность. 7 Организация труда при коммунистическом строе.

1. Рабочий день

Значение короткого рабочего дня для здоровья. Влияние его на умственное и нравственное развитие, на количество несчастных случаев, на количество безработных, на заработную плату. Влияние нормального рабочего дня на перепроизводство и безработицу. Влияние на косвенные налоги (пошлины). Средства добиваться более короткого рабочего дня: А) законодательным путем, В) самодеятельностью, С) путем образования самостоятельной политической партии, а если сие невозможно, тогда поддержка на выборах кандидатов, вставляющих в свою программу рабочее законодательство (между прочим и сокращение рабочего дня), Д) стачки, третейский суд.

Результаты, достигнутые борьбой за сокращение рабочего дня. Законодательство о рабочем дне в России и заграницей и состояние фабричной инспекции. Уловки, предпринимаемые фабрикантом для обхода закона о рабочем дне: передвижение с одной фабрики на другую, смены, переведение часов, чистка машин, жизнь у мастера.

Уловки при посещении детьми школы. Средства борьбы против этих уловок. Международное движение за ограничение рабочего дня.

2. Заработная плата

Величина заработной платы. Влияние спроса и предложения и резервной армии. Условия, влияющие на величину заработной платы: климат, степень культуры, развитие капитализма (на увеличение и уменьшение). Влияние эмиграции и иммиграции, переселение рабочих из деревень в города, косвенные налоги

номическая вследствие этого в последнее время немного ослабела; тем более сказывается в массе неудовлетворенная жажда знания. Прежние средства пропаганды и агитации, соответствовавшие еще сравнительно ничтожному по размерам движению не удовлетворяют уже выросшей в массе потребности в образовании. Жаргонные газеты (на жаргоне у нас не имеется ни одной даже легальной газеты), книжки, брошюры, листки—вот что теперь нужно местному пролетариату. Этим можно было бы хоть несколько удовлетворить его умственные запросы.

„О теоретических и практических успехах движения за истекший год". Эта речь читается и доныне на занятиях.[1] Об этом маленьком собрании и доныне с восторгом отзываются рабочие,— до того сильно было впечатление, произведенное на рабочих этой вечеринкой, на которой дан был отчет о пройденном пути.

Последний год (от мая до мая) в развитии политического сознания рабочих должен быть отнесен к самым выдающимся. В этом году (конец 1895 г.) представители 32 еврейских рабочих союзов приветствовали телеграммой Бреславльский социал-демократический с'езд и выразили свое глубокое сожаление по поводу смерти своего учителя Энгельса. Приветствие заканчивалось: „Долой русское самодержавие. Да здравствует социальная революция". От имени тех же представителей был возложен в этом году на могилу коммунаров венок с надписью: „Павшим коммунарам от социал-демократических представителей 32 х еврейских рабочих союзов. Долой русское самодержавие. Да здравствует социальная революция.

На майском празднике было 550 чел. рабочих и работниц, приглашенных руководителями движения из 1000 рабочих, организованных в 32-х профессиональных союзах. В каждом месте поднимали красное знамя с надписями на еврейском языке жаргоне с одной стороны „Мы боремся за свободу стачек, собраний, слова и печати", с другой: „Пролетарии всех стран, соединяйтесь". Во всех 3-х местах прочитаны были одни и те же четыре речи:

1. Значение рабочего праздника 1-го мая.
2. Отчет о деятельности за истекший год.
3 и 4. Политические речи.

В одной из речей разбирается несколько фабричных законов и наши законы о печати и указывается на классовый характер этих законов. Праздник прошел с полным воодушевлением. Руководители очень сожалели, что не пригласили, по крайней мере в $1^1/_2$ раза больше человек—до того значительны были успехи политической прапаганды в массе, как обнаружил этот праздник. О нем и о том, как праздновали 1-ое мая и еще в 3-х городах нашего края, была корреспонденция в „Форвертсе", помещенная по поручению местной организации. Через неделю после этого праздника собралось около 80 человек агитаторов на более тесную пирушку. На пирушке прочитана была речь политического характера, составленная по следующему плану: сущность русской централизации профессиональные союзы и политическая борьба пролетариата. Праздник этот оставил глубокий след в участниках. Он отличался большой сердечностью.

После праздника обнаружилось как выросла в последнее время потребность в образовании в массе. С особеной силой это проявляется именно теперь, потому что многие мелкие ремесла нашего города, очевидно, доживают последние годы. Борьба эко-

[1] Здесь имеется в виду известная националистическая речь Мартова, вышедшая затем отдельной брошюрой.

Для того, чтобы судить о том, какие успехи делает здесь движение и развитие политического сознания массы, сообщим некоторые данные о праздновании 1-го Мая в прежние годы и теперь.

В первый раз (1892 год) на этот праздник явилось около 100 человек, по приглашению руководителей движения. В этом празднике участвовали наиболее сознательные рабочие. Здесь в числе других речей были произнесены изданные заграницей 4 речи еврейских рабочих. В 1893 году в празднике приняло участие 100 приглашенных рабочих—тоже наиболее сознательные рабочие—из приблизительно 300, принадлежащих к 13 профессиональным союзам. Здесь говорят о значении 1-го Мая, о еврейском вопросе, о пропагандистской и агитационной тактике и проч. Оба эти праздника не могут быть названы массовыми. Приглашены были люди, прошедшие долгую школу, которым этот праздник особенно дать много не мог. На характере праздник лежала печать той поры, когда пропаганде сравнительно с агитацией посвящалось преобладающее внимание. Знамен не было никаких. На празднике 1893 года уже отчасти обнаружилось, что в рабочей среде существуют разногласия по вопросу о пропаганде и агитации. Еще резче это обнаружилось во время большой стачки портных, о которой мы говорили выше — сейчас после майского отчета и которая происходила во второй половине 1893 года. Рабочие раскололись на 2 лагеря, из которых один стоял за пропагандистскую тактику, а другой за агитационную на почве насущных интересов. Первые имели на своей стороне большинство рабочих. Споры и разногласия длились долго. Наконец, в конце 1894 года рабочие согласились с принципами агитационной тактики, изложенными в 2-х брошюрах, по этому поводу написанных: „Об агитации“ и „Письмо к агитаторам“.

1-го Мая 1895 года должно было служить пробным камнем новой тактики. Из 500 организованных рабочих было приглашено 250 человек. Празднование происходило в 2-х местах по 125 человек в каждом. На красном знамени, под которое рабочие собрались в обоих местах, была с одной стороны жаргонная надпись: „Пролетарии всех стран, соединяйтесь“. С другой — „Мы боремся за 12-часовый рабочий день, за повышение платы, за лучшие отношения“. Произнесено было три речи: 1) Отчет о деятельности за истекший год и значение жертв экономической борьбы для массы, 2) О значении рабочего праздника 1-го мая, 3) Политическая речь. Из надписи на знамени видно, как осторожно отнеслись руководители к этой первой политической массовой манифестации рабочих. Оказалось, однако, что их робость была совершенно неосновательна. Праздник этот имел громадное влияние на рабочих. О нем долго говорили. Он показывал, что рабочие вступили на верный путь. Политическая речь была с восторгом приветствована.

На собрании агитаторов из 40 человек прочитана была на следующий день специально для этого случая написанная речь:

вовлеченными нами в движение и идущими на занятия или кружковые чтения. Ко всему этому следует прибавить, что чтение—особенно нелегальных книг—на дому очень распространено.

Выше мы заметили, что перечисленными брошюрами не исчерпывается местная литература. В агитационных целях, в целях поднятия уровня классового самосознания, в целях политической пропаганды местная интеллигенция пишет по поручению рабочих и по собственному почину статьи разнообразного содержания. Темой служит то или иное крупное явление, затрагивающее интересы пролетариев, словом—вопросы местной общерусской или западно-европейской жизни. И эти брошюры читаются на кассовых чтениях, в кружках для чтения, на кружковых занятиях, смотря по тому, какому уровню понимания они соответствуют: одним рабочим в агитационных целях и для пополнения средств кассы было в конце прошлого года написано драматическое произведение, сюжетом которого была одна местная стачка.

Поставлено оно было рабочими. На представлении присутствовало 200 чел. рабочих и оно имело большой успех. Не лишне будет изложить план, по которому оно написано: 1-е действие происходит в мастерской, агитаторы возбуждают рабочих к борьбе с хозяином. 2-е действие знакомит с условиями труда в мастерской, 3-е действие—стачка. 4-ое действие—собрание забастовавших рабочих, кончающееся песнями и тостами за солидарность. Рабочие расходятся бодрые, воодушевленные, дав клятву не сдаваться, 5-ое действие—победа над хозяином, 6-ое—собрание рабочих после победы, агитаторы об'ясняют значение этой победы для рабочих всего ремесла. Кончается песнями. Автор, ободренный этим успехом, переделал для сцены „Борьба за жизнь“ (повесть написанная в „Восходе“ под заглавием „История одного семейства“ и приноровил свое произведение к агитационным целям. Предполагалось пригласить 260 рабочих. Все было ужо готово для сцены, но случайно или нет, в помещение заглянула полиция—к счастию часа за два до представления и бывших там актеров забрали в участок; через день их выпустили, но представление пришлось отменить. Пока попытки подобного рода больше не было

В прошлом году здесь выходила периодически раз в неделю—жаргонная газета (ходила в рукописи) под заглавием „Нойес аус руссланд“, приспособленная к пониманию даже очень мало развитых рабочих. Газетка эта имела большой успех, вышло больше 20 №№. Теперь с несколько более серьезным содержанием будет выходить такая же газетка. Она будет касаться и событий западно-европейской жизни. Называется она „Хроника текущей жизни“. Содержание первых трех номеров: 1) Нечто о царских милостях, 2) Крушение поезда на Варшавско-Тираспольской железной дороге, б. Пассажиры 4-го класса, 3) Злоключения переселенцев. Собранным материалом автор имеет в виду оттенить классовый характер русского государства.

отвечают, проверяя таким образом, усвоили ли они прочитанное. Участвующих в кружковых чтениях было в апреле с. г. 200 человек.

Из наиболее энергичных, способных, умных и преданных делу рабочих составляют кружок для занятий (с составом 3-8). Цель занятий—выработать в лучших рабочих социал-демократическое мировоззрение, по мере сил и возможности создать рабочую интеллигенцию, которая могла бы между прочим руководить кружковыми и кассовыми чтениями. Руководители занятий стараются, насколько их силы позволяют, не пропустить ни одного выдающегося исторического события, для того, чтобы осветить его в сознании занимающихся с точки зрения научного социализма. Так напр. к годовщине 1-го марта (1894 г.) был написан ряд брошюр об этом событии—одни, приноровленные к уровню рабочих, идущих на кассовые чтения или участвующих в кружковых чтениях, но также одна более обстоятельная, приноровленная к уровню рабочих, посещающих *кружковые занятия*. К 25-летней годовщине Коммуны 1871 года также написана была брошюра (на основании книги Лиссагора, Мендельсона и Энгельса о коммуне) под заглавием: „25 лет тому назад".

На занятиях проходят с более или менее значительными дополнениями следующие книги: 1) Заработная плата, 2) Рабочий день, 3) Прибавочная стоимость, при этом пользуются местными произведениями, 4) Труд и капитал—Свидерского, 5) Наемный труд и капитал, 6) Некоторые главы из „Эрфуртской программы"—преимущественно I, III, IV с соответствующими дополнениями, 7) Некоторые статьи Каутского— в особенности: „Век коммунизма и реформации", „Противоречия классовых интересов во Франции в 1789 г.". 8) Статьи Лассаля, 9) Манифест коммунистической партии, 10) (Родовое общество) при этом стараются провести основную мысль, что развитие производительных сил разрушило родовой строй и подготовило замену его государством), 11) Статью „Об агитации". 12) Письмо к агитаторам, 13) О теоретических и практических успехах местного движения за последние 94/95 г. (Эта речь была прочитана в 1895 г. на собрании агитаторов после удачно кончившегося майского праздника) и многие другие статьи; под №№ 10, 11, 12 значатся местные произведения, очень популярные среди развитых рабочих. Руководители занятий по большей части составляют письменные вопросы для рабочих, таким образом проверяют пройденное.

Кроме того, с занимающимися проходят естествознание (космографию, физику, батанику, зоологию, теорию Дарвинизма и т. д.). Занятия отнимают у рабочих по большей части 2 вечера в неделю. Посещающих занятия было в апреле 1896 года около 60 человек.

За неимением у нас школы грамотности демократическая интеллигенция по предложению местной группы занимается грамотой со многими незнающими русского языка рабочими,

задачи еврейского пролетариата. По поводу речи магида (эта брошюра помещена в Работнике № 1-2 под названием „Еврейский рабочий против еврейских капиталистов"). Проделки бывшего министра Кривошеина и интересы рабочих, Слово на Пурим (еврейский праздник) — содержание: древний царь Гаман и современные Гаманы. О конкуренции; о профессиональных рабочих союзах и о политической борьбе пролетариата, О налогах, Лошадки (сказка о стачке лошадей) и др.. Все эти произведения местные. Часть их, как сказано, напечатана, остальные тоже будут со временем напечатаны. „Рабочий день" издан на двух языках (еврейский жаргон и русский). Этим конечно, не исчерпывается читаемая в названных кружках местная литература, как это видно будет из дальнейшего изложения.

Кроме того в кружках для чтения и отчасти на кассовых чтениях знакомят обыкновенно со следующими книжками: 1) Да будет свет (jehi eur), изд. американской еврейской социал-демократии. 2) О стачках, 3) О кризисах, 4) Агада (подражание пасхальнай агаде, читаемой перед ужином в первые 2 вечера еврейской пасхи),—пропагандистская и агитационная брошюра, изд. Американской социал-демократии. 5) Di judische hülfe 6) Wie kumt a jid zum Sozialismus изд. американской еврейской социал-демократии,[1] 7) Что должен знать и помнить каждый рабочий (перевод с польского), 8). Кто чем живет—Дикштейна, 9) Статья из Цукунфт'а ,Фрайе-Вельт (изд. еврейской социал-демократии), 10). Родовое общество и мн. друг.

На этих же чтениях агитаторы прочитывают или передают содержание разного рода прокламаций петербургских рабочих, сообщающих сведения о выдающихся стачках в остальной России и западной Европе, чем возбуждают в рабочих интерес к судьбе всемирного пролетариата.

В упомянутых кружках из рабочих, понимающих по-русски, читают еще: 1) Статьи Шелгунова (Пролетариат во Франции, в Англии) 2) Уличная торговка (изд. русской социал-демократии), 3) Стачка на фабрике, бывшая три года тому назад и подавленная вмешательством полиции. Брошюра местная. Пользуясь пережитым рабочими во время стачки, автор главным образом освещает классовый характер некоторых фабричных законов. 4) Сон под новый год (подражание Zammenias Worte des Glaubens, стр. 49 и др. изд. Реклама). Написана для прочтения в ночь на 1-е января 1896 года на пирушке агитаторов. В этом произведении речи собравшихся в дворце семи коронованных „бродяг" с бубновыми тузами на согнутых спинах дают ясное представление о политике русского правительства. Кроме всего этого, читают и лучшие..[2]..
нелегальные книги. Прочитанный материал разбивается руководителями чтений на вопросы, на которые участники чтений

---

[1] Автор обоих брошюр—Б. Файгенбаум.
[2] В оригинале пропуск.

отсутствии свободы печати и слова и при полном произволе полиции—тем яснее (дня) станет необходимость политической свободы и борьбы за нее. Таким образом экономическая борьба сама укажет агитаторам, *когда поставить на первом плане агитацию во имя политической свободы.* Спрашивается, почувствуют ли евреи когда-нибудь себя достаточно сильными для участия в борьбе за политические права. Экономическая борьба развивает в рабочих их силу, они ее начнут чувствовать все больше и больше по мере того, как в других городах будет развиваться рабочее движение. Но не находим возможным в настоящий момент ставить политическую агитацию, мы этим не отказываемся теперь от политической агитации. Нет, как раз наоборот. Политика русского самодержавного правительства чувствительно затрагивает каждого еврея; не проходит недели, месяца без новых гонений и исключительных законов против евреев (писано в 1894 году). Так как агитация среди здешних ремесленников евреев должна вся вытекать из их жизни и черпать из нее свое содержание и так как политика русского правительства играет такую важную роль в жизни евреев, то политика России должна быть одним из предметов агитации. Черта оседлости, обусловливающая низкую заработную плату, произвол администрации, всякие ограничительные законы против евреев, которые всей своей тяжестью ложатся на спины еврейского пролетариата — все это и т. п. должно быть предметом политической агитации в массе. Мы знаем, что всякий еврей критикует действия правительства. Агитатор же рабочий обязан развить классовый взгляд на эти действия у евреев — ремесленников. Эта область должна быть предметом кассовых чтений, чтобы агитаторы имели возможность распространять политические идеи в массе". Кружки для чтения с составом, не превышающим 10 чел., преследуют ту же цель, что и кассовые чтения, но участники последних выбираются агитаторами[1]. Они отличаются гораздо меньшим составом, при чем такие кружки составляются подчас из рабочих различных ремесел. Кружковые чтения носят более серьезный и систематический характер, чем кассовые чтения. На кружковых и кассовых чтениях здесь читали и читают следующие книги:

Жаргонные: „Арбайтстаг" (раньше шла в рукописи, теперь издана под названием „Ланг ун Могер", Заработная плата (в рукописи, печатается). О судьбе—диалог—брошюра агитационная, имеющая в виду разрушить в читателе веру в предопределение и доказать, что судьба рабочих в их собственных руках (в рукописи), Надгробное слово Александру III (напечатано). Критический обзор политики с точки зрения преимущественно еврейского пролетариата, „19-ое февраля", написанное к годовщине реформы; большая брошюра, агитационная, составлена по следующему плану: возникновение крепостного права, причина падения крепостного права в России, значение падения крепостного права в России для еврейского пролетариата,

---

[1] На субботние кассовые чтения может придти каждый член кассы; они не конспиративны для кассы.

торое рабочие в данную минуту считают необходимым и полезным. Когда сам руководитель будет агитировать в массе, сама жизнь дает ему материал для агитации и для кассовых чтений, только тогда кассовые чтения будут соответствовать жизни, а не вращаться вне жизненных интересов рабочих. Не нужно думать, что предметом кассовых чтений должны быть только темы: рабочий, заработная плата, работа учеников— и только. Нет. На кассовых чтениях, следует об'яснить основные законы политической экономии и естественной истории, с рабочими следует читать лучшие беллетристические книги, их следует знакомить с нынешней русской политикой, но преимущественно темой кассовых чтений должны быть предметы агитации.

„Итак, рабочий, желающий и телом и душой отдаться улучшению жизни массы работников в каком-нибудь ремесле, должен стараться приобрести возможно больше знакомых среди этого ремесла, он должен хорошо знать условия их жизни, чтобы *сама жизнь* ему указывала в пользу каких улучшений жизни можно агитировать и с чего следует начинать; он вместе с другими агитаторами должен потом решить, какого улучшения следует добиваться при данном экономическом положении ремесла (конечно для этого нужно иметь ясное представление об экономическом положении ремесла) и если агитаторы находят подходящим, то каждый из них на кассовых чтениях должен начать агитацию за предположенное улучшение, чтобы потом участники кассовых чтений перенесли эту агитацию в массы"... Таким образом благодаря кассовым чтениям, удастся распространить в массе здешних ремесленников понятие об эксплоатации (прибавочной стоимости), сознание противоположности их интересов с интересами хозяев, солидарности интересов всех рабочих каждого ремесла, понятие о рабочем дне, плате и конкуренции...Это одна цель кассовых чтений. Другая цель их— развить посредством кассовых чтений в массе *потребность* в образовании. Когда появляется в печати новая книжка из естествознания, беллетристики или по общественным наукам и т. п., агитаторы должны познакомить с нею рабочих, посещающих кассовые чтения, об'яснить, какие вопросы затрагиваются книжкой, а затем агитатор должен сам или через агитаторов рабочих распространять книжку в массе, в которой агитируют. Всем усвоенным на кассовых чтениях по естествознанию, экономии, политике участники обязаны при всяком подходящем случае делиться со своими знакомыми—рабочими. Таким образом, рабочие, посещающие кассовые чтения, станут проводниками просвещения в массу и мало-помалу разовьют в ней потребность в образовании". Далее в этом письме указывается на одну важную цель кассовых чтений, как средства политической пропаганды в массе. „Теперь еще рано, замечает автор, агитировать за политическую свободу в массе. Экономическая борьба должна привести рабочих к сознанию необходимости политической свободы. Чем больше рабочих будет вовлекаться в экономическую борьбу, тем скорее они убедятся в трудности чего-либо добиться — при невозможности устраивать собрания, при

Конечно, классовому сознанию эти полулегальные средства мало дают. Средствами агитации в массе рабочих, пропаганды политических и социал-демократических [идей] служат массовые чтения, кружковые занятия, разного рода собрания и майский праздник.

В „Письме к агитаторам" об'ясняется цель массовых чтений так: „как агитировать среди масс. Средство, которое мы (письмо написано социал-демократической интеллигенцией; следует заметить, что цель письма „выяснение точки зрения агитационной тактики и борьба против господствовавшей здесь несколько лет тому назад пропогандистской тактики, отрицавшей борьбу масс) Вам можем пока предложить—это кассовые чтения. На массовые чтения агитаторы должны навербовывать по возможности больше рабочих и темой их должны быть вопросы об улучшении жизни рабочих. Агитаторы постоянно должны подробно и ясно растолковывать рабочим, посещающим кассовые чтения (такия чтения посещаются только рабочими одного ремесла, но не разных), что они *только* своими силами ничего не добьются, пока *все* рабочие их ремесла не пожелают того же и не будут стремиться к тому же, чего они желают. На этих кассовых чтениях следует дать понять участникам, что улучшений рабочие добьются, если они, участники кассовых чтений, будут говорить о предполагаемом улучшении со всеми рабочими и толковать о средствах его достижения. Руководителям не следует удовлетворяться кассовыми чтениями, они вместе с читающими рабочими должны вести агитацию. Они должны быть очень чутки в массе, должны улавливать быстро настроение массы, чтобы понять, попадает ли агитация прямо в точку, агитируется ли за такое дело, ко-

---

schwarzer Jungerman 13) Литература и жизнь—издание Переца (сборник) 14) Варшавские издания Переца последних лет, 15) Кто получает себе место в раю, 16) Три личности (из времен погромов), 17) „Volksbibliotek" (Издание Шолем-Алейхема), 18) „Hausfreund" Спектора, 19) „Bettler„ и мн. др.

II. Русские книги, которые чаще всего требуются местными организованными рабочими:

1) Золя--Рудокопы, Деньги, Чрево Парижа, 2) Шпильгагена—Один в поле не воин. 3) Чернышевского—Что делать (особенно часто) 4) Спартак (полное издание) Коло ди Риензи (?)., 6) Станюковича—Два брата, Без исхода, 7) Достоевского—Преступление и наказание, Записки из Мертвого Дома, 8) Тургенева—Отцы и дети, 9) Решетникова—Свой хлеб, Подлиповцы, 10) Сочинения Короленко, Мачтета, Гаршина, Диккенса, 11) История одного крестьянина—Экр. Шатриана, 12) Щедрина—Сказки, Господа Головлевы, 13) Фронцоза—Борьба за право, 14) Ожешко—Могучий Самсон, 15) Сочинения Писарева, Добролюбова и Шелгунова, 16) Каутского—Очерки и этюды и др.

Из интеллигентской библиотеки рабочие берут следующие книги:

1) Минье—История французской революции, 2) Волгина (3 раза) 3) Статьи из Отечественных Записок и „Р. Б".—о хозяйственном развитии России—из первого журнала, о марксистах—из 2-го, 4) Скабичевского 1 т. (из-за статьи о Лассале), 5) Кризис замочного производства в павловском районе (из нового запрещенного сборника марксистов), 6) Чупров—История политической экономии, 7) Вперед—Шпильгагена, 8) Забота—Зудермана, 9) Серошевского—Якутские разсказы и др

рабочей массе приходится довольствоваться жаргонной литературой, а если русская народная литература, в которой принимает участие так много писателей довольно скудна, то можно себе представить, что такое жаргонная литература. Но $1^1/_2$ года тому назад, отчасти под давлением здешнего рабочего движения и благодаря влиянию местной социал-демократической интеллигенции, возникло демократическое жаргонное общество (конечно тайное), задавшееся целью издавать жаргонные книжки естественно-исторического, беллетристического и др. содержания. Для этой цели оно входит в сношения с разными легальными издателями, составляет им материалы для издания и т. п. Вышло уже несколько полезных книжек, доставленных этим обществом некоторым издателям. Книжки эти пользуются популярностью среди рабочих. Они взбудоражили еврейское духовенство и еврейскую буржуазию. Они слышали о существовании какого-то жаргонного общества, имеющего отношение к этим книжкам, и о том, что это общество имеет сношения с местными социалистами. Поэтому духовенство воспользовалось первым случаем, чтобы очернить эти книжки публично. Магид в своей речи в синагоге во время стачки папиросников (по поводу этой речи и написана была брошюрка, помещенная в № 1-2 „Работника" под названием: „Еврейские рабочие против еврейских капиталистов") заметил, что вся зараза от этих безбожных книжек, развращающих народ. В „Салонах" тоже не мало озлоблены против жаргонной издательской деятельности некоторых лиц.

Полулегальным средством для удовлетворения умственных потребностей рабочих, вовлеченных в движение, служат для рабочих библиотеки: одна—русская, в которой приблизительно 600 книжек, другая—жаргонная, в которой свыше 250 книжек (основана пару лет тому назад). Библиотеки организованы и содержатся исключительно на счет рабочих взносов. Всего, как видно из приведенного выше отчета (см. гл. 1), из обоих библиотек берут книги 300 рабочих, но эта цифра могла бы быть более чем утроена, если бы у рабочих было больше средств для расширения библиотеки. Кроме того, к услугам рабочих, знающих русский язык (также меньшинство) интеллигентская библиотека, в которой около 700 книг самого разнообразного содержания. Этим правом, предоставленным рабочим, интеллигентская библиотека желала между прочим освободиться от обязанностей покупать для незначительной части серьезных читателей из рабочей среды лучшие книги, обыкновенно дорого стоющие[1].

---

[1] 1. Жаргонные книги, на которые наибольший спрос в нашей организованной массе. 1) Борьба за жизнь (перевод с русского—см. повесть помещенную в книжке (?) „Восхода" под заглавием „История одного семейства" 2) Абрамовича. „Кляча", Маленький человек", „Фишка хромой", 3) Голдечка – Проценщица (из жизни одной из еврейских рабочих, 4) Динезона—Ein Stein am Wege. 5) Накануне еврейской пасхи (направленное против религии) 6) Фламмариона—Конец Мира, 7) Дика—Рабство, 8) Несчастная Мария (из времен инквизиции), 9) Еврейская голытьба, 10) Реб Трайтел (антирелигиозная), 11) Грехи кагала (верх еврейского общества) 12) der

другим показать пример". Рабочие, наиболее сознательные, исходили из тех соображений, что не только победа, хотя и временная, но и поражение может сыграть немаловажную роль в деле сплочения папиросников и папиросниц и развития у них классового сознания. И они не ошиблись: тотчас после стачки к их союзу примкнуло около 50 человек папиросников и папиросниц. Только фабричный инспектор самодержавной России может иметь столько бесстыдства, чтобы возбудить против таких бедняков, как здешние папиросники, дело за то, что они не хотели остаться без куска хлеба. Он привлек к уголовной ответственности 70 папиросников. Дело это разбиралась на самой фабрике, и публики собралось около 200 человек, рабочих самой фабрики и других ремесел, но это цифра не дает верного представления об интересе, возбужденном этим делом в городе. Все рабочее население города с волнением ожидало резолюции суда. В речи своей против рабочих инспектор насмехался над ними за то, что они яко-бы борятся за эмансипацию девушек, а в сущности боятся своих конкурентов (намек на одно место полученного им письма, где говорится, что работающие на фабрике девушки также заинтересованы в том, чтобы мужской труд не был вытеснен женским, так как опыт показывает, что после введения женского труда средняя плата папиросников понижается). Он говорил об убытке, понесенном хозяином, он требовал для взрослых высшей меры наказания „заключения в тюрьму на один месяц, а 16-17-летних подростков, вовлеченных в стачку, „происками зачинщиков" признал заслуживающими снисхождения. Мировой судья 34 подростков оправдал, а остальных приговорил к заключению в тюрьму на 2 недели. О возмущении рабочих этим приговором говорить излишне. Оно между прочим нашло себе выражение в одной из политических речей, прочитанных перед рабочими на празднике 1-го мая сего года, в которой, между прочим, говорилось о варварских фабричных законах, запрещающих рабочим под страхом наказания отстаивать свое существование, о том глубоком унижении, которое каждый из присутствующих на суде рабочих почувствовал, когда судья произнес, что по указу Его императорского величества забастовавшие рабочие, отстаивавшие свое существование, признаются преступниками и наказываются тюрьмой.

ГЛАВА VI.

Если с таким трудом местным рабочим удается добиться даже крохотных улучшений в своей материальной жизни, то с неменьшим затруднением сопряжено распространение знаний в массе. У нас нет ни воскресных школ, ни народных библиотек, нет даже тех маленьких средств, которыми хоть мало мальски борются с безграмотностью масс в остальной России. Общество не делает да и, пожалуй, не сможет ничего сделать в нашем загнанном крае для просвещения массы. Еврейская рабочая масса в значительной своей части не только не умеет читать по русски, но еле-еле из'ясняется на этом языке. Нашей

реулках, и страшно избили таким образом не одного рабочего. Эти кулачные бойцы неоднократно судились за разные преступления, и суда на них никакого нет, так как за трехрублёвку такие преступники освобождаются у нас из-под полицейского ареста. Корреспонденция об этой возмутительной банде, посланная в „Биржевые Ведомости", не была напечатана. Каково же поведение фабричной инспекции при столкновениях рабочих с хозяевами? Несколько лет тому назад, когда борьба еще только начиналась, инспекция при своей пассивности все-таки склонялась на сторону рабочих, когда последние обращались к ней за помощью. Мало-по-малу сентиментальное отношение инспекции к рабочим заменилось явно враждебным. Как прежде, так и теперь фабричный инспектор никогда по своей инициативе не посетит фабрики и не восстановит нарушенного хозяином закона. Между тем, тут не мало мастерских, которых по числу рабочих—по закону должны считаться фабриками и подчиняться фабричным распорядкам. Если же он указывает иногда хозяевам на какие-нибудь нарушения закона, то никогда не следит, устранено ли указанное им беззаконие. Но по большей части он вкупе с чинами полиции действует на рабочих угрозами, руганью, чтобы заставить их примириться с хозяином. Типичный ответ рабочего на вопрос:—„посетил ли инспектор мастерскую, в которой он работает, а если посетил, то по чьей инициативе и каковы результаты посещения?"—следующий: „инициатива наша, результат обычный". Это вполне характеризует полнейшую бездеятельность здешней инспекции, в рабочей среде упорно верят, что она получает взятки у хозяев. Последние остатки доверия фабричная инспекция потеряла в здешней рабочей среде во время столкновения папиросников с их фабрикантами. Об этой стачке нам здесь говорить не приходится, она в свое время в общих чертах верно была передана в „Биржевых Ведомостях" (имеется перепечатка в „Русском Рабочем"). Заметим только, что своим отношением к тяжелой борьбе папиросников фабричный инспектор вызвал справедливое возмущение всей рабочей среды. В первом об'явлении он об'яснил рабочим, что девушки были посажены на работу мужчин для расширения производства, но отнюдь не для вытеснения мужского труда, и несмотря на то, что в полученном им письме об'яснялась истинная цель фабриканта, имеющего в виду постепенно вытеснить мужской труд, заменив его более дешевым женским,—несмотря на то, что указывалось на совершенно аналогичный случай—на бывшую за год до того стачку папиросников на другой здешней табачной фабрике, вызванную теми же причинами, и где после того мало-по-малу наполовину был вытеснен труд мужчин,—несмотря на все это инспектор в своей обвинительной речи против рабочих (на суде) продолжал настаивать на своем. Тут не лишне будет сделать маленькое отступление. Агитаторы, руководившие стачкой, да и многие из массы понимали, что мужской труд в конце концов должен будет быть вытеснен женским, тем не менее решили бороться чтобы „если уж погибнуть, то погибнуть, как они выражались—достойной смертью—

второй стачке рабочие требовали (кроме некоторых из упомянутых требований) еще платы за стачечную неделю. Первая кончилась наполовину удачно, во второй хозяин согласился на все требования рабочих, но за стачечную неделю не уплатил, хотя вначале обещался это сделать. 3-я стачка кончилась удачно. И не только в этом проявляется влияние здешнего движения. В какой бы город ни попал прошедший здешнюю или минскую (?) школу рабочий, там в очень скором времени начинается движение. Так возникло движение среди еврейских рабочих в...[1] и пр. Таким образом, этот город служил рассадником идеи рабочего движения, борьбы за лучшее будущее.

***

Борьба рабочих остальной России живо интересует здешних рабочих. Трудно себе и представить, с какой радостью они относились к борьбе петербургских портовых рабочих 1½ года тому назад. Тотчас же все кассы в общей сложности пожертвовали в пользу борющихся портовых рабочих 100 рублей, которые были препровождены туда с адресом от имени местных рабочих. Воодушевление в некоторых кассах было так велико, что рабочие этих касс предлагали все кассовые деньги послать портовым рабочим. Точно также наши рабочие помогли...[1] ским папиросникам во время их стачки, выслав им 30 руб, а также....[1] и другим. В особенности приковывает к себе внимание здешних рабочих, как несомненно и всей остальной России, борьба петербургского рабочего. Каждая петербургская прокламация читается здесь нарасхват и много способствует под'ему духа здешнего борющегося пролетариата.

ГЛАВА V

Из изложенного было бы однако ошибочно заключить, что борьба местных рабочих обходится им сравнительно легко. Нет, при всякой почти стачке, где участвует даже только пара десятков человек, а часто и меньше, рабочим приходится знакомиться с чинами полиции, к которым немедленно обращаются хозяева за помощью. Площадная ругань, угрозы, а иногда и побои—вот средства, к которым местная полиция прибегает, чтобы заставить рабочих взяться за работу. Впрочем справедливость требует сказать, что энергия полиции в каждом данном случае измеряется размером взятки его от обиженного хозяина для восстановления порядка в мастерской. Взятка нередко выручает и рабочих, когда в руки полиции попадаются какие-нибудь компрометирующие рабочих бумаги, а также и в других случаях. Кроме полиции, хозяева во время стачки нередко обращаются к кулачным бойцам... Одно время рабочие были даже сильно встревожены подвигами этой подкупленой хозяевами банды. Наемные кулачные бойцы подстерегают агитаторов в темных пе-

[1] В оригинале пропуск.

ГЛАВА IV

В дополнение к сведениям о ведущейся в нашем городе борьбе рабочих за лучшую жизнь следует отметить, что в последнее время организовалась больничная касса. Членом больничной кассы — по уставу последней — может быть только член союза борьбы. Ежемесячный членский взнос 10 — 25 коп. Член больничной кассы обязан повиноваться выборным распределителям в случае, если этими последними он назначен к какому-нибудь товарищу на дежурство. Каждый член больничной кассы обязан своевременно уведомлять представителей о заболевших товарищах в союзе борьбы. Заболевшему члену больничной кассы последняя помогает всем—деньгами, лекарствами и пр. Рабочему же, который только числится членом союза борьбы, оказывается также посильная помощь, но не деньгами. У больничной кассы имеется в настоящее время маленькая аптечка и небольшое количество больничных инструментов.

———

Борьба здешних рабочих за лучшие условия жизни не остается без влияния и на другие местечки, лежащие недалеко от нашего города. Так, под непосредственным влиянием здешней организации возникло движение в Сморгони. Здесь работает 300 человек кожевенников, размещенных в 10—12 фабриках. В настоящее время там имеется союз кожевенников приблизительно из 200 человек евреев и христиан. Там было несколько удачно кончившихся стачек. В Сморгони ведутся в кружках рабочих чтения и занятия, как и у нас в городе (о различии между чтениями и занятиями ниже). Распространяется нелегальная литература. Там же была в этом году стачка чулочниц, в которой участвовало 70 человек. Чулочное производство там носит кустарный характер. Сырой материал тамошние хозяйки получают отсюда и вместе с нанимаемыми каждой хозяйкой одной или двумя чулочницами работают для здешних чулочных фабрик, сильно эксплоатирующих и тех, и других. В стачке участвовали и хозяйки и чулочницы. Они требовали повышения платы на 10 к. с дюжины. Им повысили на 5 коп., и этой надбавкой хозяйки и чулочницы делятся пополам. Хотя они не принадлежат к тамошней организации, они за советами обращаются к членам ее.

Движение в этом городе отразилось на ближайшем г..[1] [Свенцяны (?) Ошмяны (?)] Там работают 500 кожевенников на 5-6 фабриках; союз, организованный там недавно, насчитывает теперь свыше 100 человек евреев и христиан. В течение последнего года там было 3 стачки. Требования, пред'явленные забастовщиками, следующие: уменьшение уроков, ограничение рабочего дня 12-ю часами, удаление мастера и нескольких рабочих, принятие всех уволенных хозяином рабочих. Во всех 3-х стачках в совокупности участвовало около 150 человек. Во

[1] В оригинале пропуск.

наибольшее количество щетины. Щетина эта низкого качества вследствие продолжительности рабочего дня (в брошюре об'ясняется, почему при данном рабочем дне работа выходит хуже; указано также, что в интересах посредника, получающего плату с пуда, чтобы работа производилась больше, но не лучше). В этом году (1895 г.) появилось известие в газетах, что заграничные купцы уже неохотно покупают русскую щетину, благодаря ее низкому качеству. Это грозит нам гибелью. Для хозяев это все равно. Они вложат нажитые нашим тяжелым трудом капиталы в другие предприятия, мы же, знающие только одно ремесло, погибнем. При 12-часовом рабочем дне щетина будет лучше очищаться, заграничные купцы станут ее охотнее покупать и производство наше не погибнет. Хотя посредничество еще будет мешать тому, чтобы щетина была надлежащего качества, но 12-часовый рабочий день значительно ослабит влияние этой причины на качество продукта. Все внимание, говорится далее в брошуре, обращено было на город [Вильковышки], потому что там центр щетинного производства, вследствие чего там больше всего с'езжается рабочих; условия труда в городе [Вильковишках] служат образцом для всех других местечек с щетинным производством, и если падут старые порядки в [Вильковышках], то и в других местечках они не замедлят исчезнуть. Отсюда вывод: жизнь доказывает, что интересы рабочих всего щетинного производства солидарны, что союз их всех есть настоящая потребность жизни.

——

Так как посредничество сильно затрудняет борьбу рабочих за лучшую жизнь, то на собрании агитаторов-щетинщиков этот вопрос был подвергнут детальному обсуждению, по их поручению была написана небольшая брошюра, прочитанная на собрании щетинщиков: о влиянии посредничества на положение рабочих. Брошюра составлена по следующему плану: разница между ремесленным и фабричным производством. Почему фабриканты нуждаются в услугах посредников? Почему в щетинном производстве существует посредничество? Эксплоатацыя рабочих посредниками в этом производстве. Детальное рассмотрение вреда от посредничества, 1) которое укорачивает время сезона, 2) затемняет в сознании рабочих понимание истинной причины его тяжелой жизни, 3) часто рабочий стремится сделаться посредником; это раз'единяет рабочих в их борьбе. Вывод: необходимость борьбы за уничтожение посредничества. Что междугородный союз щетинников близок к осуществлению, видно из того, что во всех серьезных случаях с'езжаются их представители из некоторых мест для обсуждения вопроса. Так, например, недавно на их маленьком с'езде обсуждался детально вопрос об организации в городе [Вильковышках] большой стачки за 12-часовый рабочий день, к которой масса радостно пристанет, и о том, как справится со всеми затруднениями, которые предвидятся.

Продавцы сырой щетины не заезжают сюда, а в...[1] и в другие города, так как там им дороже платят. Но почему там дороже платят? Так как каждый час труда щетинщика тамошним эксплоататорам обходится дешевле, то им выгодно, чтобы вся щетина досталась им, и они немного переплачивают. А могут они это делать только благодаря крайней эксплоатации тамошних щетинщиков. Поэтому часто случается, что у здешних фабрикантов ощущается недостаток в щетине, и рабочие некоторое время ходят без работы. Если там сократится рабочий день, фабриканты не будут в состоянии так дорого платить за щетину, а продавцы сырой щетины будут тогда заезжать и сюда, недостатка в щетине ощущаться не будет и время безработицы сократится.

III. Теперь борьба должна нас пугать, мы рискуем потерять место. Потеряв место, нам придется искать его в других городах, а там везде, за исключением гор. Минска, работают 16 часов. Далее мы боялись, чтобы не пришли к нам из этих разных мест люди, умеющие гнуть свою спину. Но если там введен будет 12-часовый рабочий день, то борьба у нас оживится, нас не будет больше пугать перспектива очутиться в другом городе. Далее, всякий раз, когда мы находим нужным начать борьбу, нас пугает мысль, что нас могут заменить рабочими...[2] или с'езжающимися со всех окрестных городов щетинщиками, которым наши условия труда кажутся неслыханно хорошими. Но если там будут те же порядки, что и у нас, то хозяева наши потеряют охоту их приглашать, да и они сами не откликнутся на их зов.

IV. Так как один-два месяца мы ходим без работы из-за конкуренции...[3] хозяев, то наши хозяева занимаются многими посторонними делами, отнимающими у них много времени,—это заставляет их еще крепче держаться посредничества, последнее является для них необходимым, но когда в городе (Вильковышках) будут лучшие условия труда—время безработицы здесь сократится, хозяин будет более прикован к мастерской, и нам легче будет бороться за уничтожение посредничества, которое затрудняет нашу борьбу; уничтожение посредничества сделает и хозяев сговорчивее на наши требования.

V. Перенесение хозяином предприятия в другое место с более забитым рабочим людом приносит нам громадный вред, хотя и льстит нашему пролетарскому самолюбию. Если и там щетинщики сорганизуются, мы не будем страдать от подобных случаев.

VI. И еще важно, чтобы в г. [Вильковышках] работали 12 часов вот почему. Городок [Вильковышки] доставляет в Лейпциг

---

[1] В оригинале пропуск.
[2] В оригинале пропуск.
[3] В оригинале пропуск.

например, $^1/_2$ года тому назад был организован, под влиянием минских рабочих, союз самозащиты среди щетинщиков местечка Креславки (Витебской губ.).

Агитаторы, стоящие во главе союза, нашли необходимым для организации тамошних рабочих основать на первых порах Союз взаимопомощи: в Союзе 100 человек. Тамошние условия, кажется, еще хуже, чем где бы то нибыло в нашем крае. Работают там 15-17 часов в сутки: летом от 5 час. утра до 9—9 $^1/_2$ час. вечера, зимою от 8 утра до 12 час. ночи с часовыми перерывами. Щетину тоже сушат в печках. Щетинщики там живые мертвецы. Был раз—2 года тому назад—в этом местечке чин фабричной инспекции, но, будучи любезно принят хозяевами (там всего 450 щетинщиков, размещенных на 3 фабриках) и получив пару сотен, нашел тамошние порядки вполне законными, хотя, напр. там работают дети 8—10 лет и столько же, сколько взрослые. Когда в Вильковышках началось движение за 12-час. рабочий день, агитаторы щетинщики собрались для обсуждения вопроса *о значении этой борьбы и борьбы щетинщиков других местечек для нашего края (всего их несколько тысяч человек) и для местных рабочих, занятых в щетинном производстве.* На собрании, по зрелом обсуждении, было выработано несколько положений, которые легли в основу брошюры, написанной на вышеупомянутую тему по предложению собравшихся агитаторов-щетинщиков. Основные положения этой брошюры мы здесь изложим.

1. Вильковысские рабочие хотят добиться 12-час. рабочего дня вместо 15-16-часового. Если они этого добьются и заработная плата даже останется та же, то посредники будут отдавать хозяевам меньшее количество пудов очищенной и рассортированной щетины, и заработок их уменьшится; посредники потребуют повышения заработной платы, и хозяева должны будут удовлетворить их. Это поведет к тому, что условия конкуренции здешних фабрикантов [1] на Лейпцигском рынке уравняются, и нам не так трудно будет добиться улучшений.

II. Так как в [Вильковышках] работают дольше и дешевле, то хозяева могут дешевле продавать товары; здешние хозяева очень часто не могут продавать щетину по таким низким ценам, как [Вильковышках] и им приходится ждать более благоприятного времени, часто до второй ярмарки в Лейпциге. Жертвой пока делаются рабочие, и из-за непроданной щетины они ходят [2] и больше без работы. Уменьшение рабочего дня в [Вильковышках], имеющее вызвать по крайней мере повышение платы посредников, поставит продавцов щетины здешней и...[2] в равные условия, и здешние сумеют своевременно продать всю вывезенную на ярмарку щетину. Безработица от этого значительно сократится.

---

[1] В оригинале пропуск. Здесь, как и в ряде других мест настоящей главы, название города не указано, но по содержанию можно заключить, что речь идет о городе Вильковышки.

[2] В оригинале пропуск.

ненно более выгодных условиях. Они стали угрожать, что выпишут рабочих из окрестных местечек и других мест, где условия труда хуже, наконец, из упомянутого уездного города, через который проходит ежегодно до начала сезона не одна сотня щетинщиков. И эта угроза сильно беспокоила рабочих, ибо условия труда в Вильковышках ужасные. Об этом некоторое представление может дать следующее. Один сданный в солдаты щетинщик из Вильковышек через три дня после сдачи умер. Врачи вскрыли его труп и нашли, что легкие его были источены. Щетинная пыль, по их мнению, была причиной его смерти. Даже администрация обратила внимание после этого на условия жизни щетинщиков в Вильковышках. Но это дело скоро показалось им скучным и не стоящим внимания.

Рабочие уже давно сами обратили внимание на Вильковышки, где работают до изнеможения—15 час. в сутки, где работают подростки по 12—14 час., столько же, сколько взрослые, подвергаясь еще, кроме того, побоям со стороны посредников. Туда уехало несколько человек по решению рабочих, и агитация за 12-часовый рабочий день и повышение рабочей платы началась. Летом 1895 года все местечко (там работает 300 чел. щетинщиков) было охвачено волнением. Устраивались собрания и произносились горячие речи—местечко стало неузнаваемым. Произошла стачка, в ней участвовала вся масса. Полиция и инспектор оказались на первых порах на стороне рабочих. Щетинщики добились 12-часового рабочего дня. Радость населения была неописуема. Письма здешних агитаторов из Вильковышек к щетинщикам нашего города были полны веры и воодушевления. Полиция всполошилась и насторожила уши. Вскоре представитель власти выслал 3-х рабочих, приехавших туда из нашего города. Недолго тамошние щетинщики пользовались плодами победы. После введения 12-часового рабочего дня недельная плата посредников обнаружила поразительное падение: она упала с 25 на 10 руб. Поэтому они всеми силами старились вернуть старые порядки. И это им скоро удалось. Дело в том, что ко времени набора рабочих (рабочих нанимают на $^1/_2$ года в начале сезона, спустя $^1/_2$ года их распускают довольно часто, а несколько позже производят новый набор, сюда наезжало из окрестных мест много щетинщиков; пользуясь наплывом рабочих, хозяева и посредники ввели прежние порядки. Рабочие опять начали работать 15 часов. Недалеко от Вильковышек имеется местечко Устинец. Лишь только тамошние рабочие узнали о введении 12-часового рабочего дня в Вильковышках, как они заволновались. Они даже умоляли вильковышских прислать им агитатора. Им удалось на несколько недель добиться 12-часового рабочего дня, но когда в Вильковышках опять начали работать 15 час., то и у них пошло по старому. Они предложили посредникам сбавить им жалование, но оставить 12-часовый рабочий день. Хозяева согласились. Однако это продолжалось всего один сезон, а теперь там опять работают на прежних условиях. Организационная работа в этом и других местечках теперь быстро подвигается вперед. Так,

смолчали, до того они были забиты. Эта фабрика наводила ужас на щетинщиков всего города. Щетинщики других мастерских считали себя счастливыми, хотя бы уже потому, что условия труда у них были не так возмутительны, как в этой мастерской. Но после введения новых порядков в этой мастерской щетинщики других взялись за борьбу, требуя сокращения рабочего дня на час и мало-по-малу добились лучших условий. В 1893-1894 г. вышеупомянутый хозяин, практиковавший сушку щетины, выписал нескольких рабочих из Минска, где еще не было никакой организации среди рабочих (щетинщиков). Это он сделал для того, чтобы не обращаться к услугам этих „мерзавцев". С прибывшими из Минска рабочими сошлись здешние щетинщики, и скоро минские заразились духом „бунтовщиков". Через недели 2 после прихода минских щетинщиков возникла стачка, и рабочие сократили рабочий день с 12 $^1/_2$ на 12 ч. и добились также повышения платы. Под влиянием этой стачки и также об'явления 12-часового рабочего дня щетинщики из других городов об'явили борьбу и, благодаря своей организации, мало-по-малу добились 12-часового рабочего дня и повышения платы. Теперь рабочие в большинстве случаев получают 4—5, в меньшинстве 6 руб. (ученики попрежнему получают 1 руб.), двухрублевой недельной платы совсем здесь нет, а 3-хрублёвая встречается как редкое исключение.

В 1894 году хозяин мастерской, о которой нам неоднократно приходилось здесь говорить, вынужден был совершенно закрыть мастерскую и перенести ее в другое место, где народ сговорчивее. Нуждаясь в рабочих, он, как это водится, мог нанимать их через посредников, нанимать по отдельным мастерским; но организованные рабочие в виду того, что отношения его посредников к рабочим были хуже, чем в других мастерских, и что он не соглашался уничтожить урочную работу (ее в других мастерских отчасти удалось уничтожить), постановили лишить его рабочих, если он не согласится изменить порядок в своей мастерской. Хозяин предложил рабочим выбрать делегатов для переговоров. Он предлагал 6 руб. недельной платы при сохранении уроков. Рабочие же требовали, кроме 6 руб. платы, уничтожения уроков и удаления посредников. Потом рабочие уступили и предложили платить еженедельно даже 5 рублей, но с условием держать в течение целого года, хозяин же давал работу только до пасхи. Хозяин обратился в Минск, но здешние щетинщики списались с тамошними, и его попытка получить оттуда рабочих не удалась. Тогда хозяин закрыл мастерскую и перенес свое предприятие в местечко. Под влиянием здешних рабочих основался в упомянутом губернском городе союз щетинщиков и завязались постоянные сношения между ними и местными щетинщиками.

Дальнейшая борьба затруднялась следующими обстоятельствами. Хозяева постоянно обращали внимание рабочих на то, что им трудно вести производство при таком коротком рабочем дне (12 час.), так как в недалеко от нас лежащем уездном городе Вилковышках щетинные фабриканты находятся в несрав-

тина воняет сама по себе, что для того, чтобы она легче поддавалась чистке, гребни мажут керосином, что освещение плохое, что вентиляция ниже всякой критики, то можно себе представить в каком аду работают щетинщики. До 1891-1892 года щетинщики работали 14-15 час., ученикам платили 1 руб., старшим 4-4 $^1/_2$ руб. в неделю. Расплата и отношения были самые скверные. После расплаты рабочие уходили со слезами на глазах. Неудивительно после всего изложенного, что щетинщики— народ слабогрудый, что среди них много чахоточных, что на ногах у них появляются язвы и отеки. Союз щетинщиков возник в 91 году, а первая стачка произошла в 1893 г. летом. В мастерской, где произошла стачка, работало в то время 25-30 человек. Стачка возникла, благодаря следующим причинам: при чистке щетины на гребнях получаются отбросы, последние в свою очередь дают новые отбросы, идущие после предварительной чистки на простые щетки. Низкопробные отбросы обрабатываются в то время, когда в мастерской не достает сырой щетины.

Расплата пофунтная. Посредник получает с фунта 12 коп., а платит старшим рабочим по 11 коп., а младшим по 10-10 $^1/_2$ коп. Рабочие потребовали увеличения пофунтной платы и увольнения одного из 4 бывших посредников. Стачка началась в плохое время, и хозяин мог ждать. Опыта у вступивших в борьбу было мало, и через 8-9 дней рабочие сдались. Хозяин оставил прежнюю плату и хотел расчитать 3-х „бунтовщиков". Тогда рабочие опять забастовали. Через день хозяин всех принял на прежних условиях. Зимою 1892 года произошла стачка в другой мастерской, где работало 20-25 человек. Условия труда в этой мастерской были особенно возмутительны. Работа здесь продолжалась от 8 час. утра до 11 час. ночи, а один раз в неделю и до 12 час. ночи. В этой мастерской практиковался особый способ обработки щетины. Дело в том, что русская щетина скупается заграничными фабрикантами в Лейпциге, подвергается ими новой обработке, а потом уже идет в дело; но хозяин мастерской, о которой здесь идет речь, так обрабатывал щетину, что получался товар, могущий почти прямо итти в дело; это достигалось им тем, что он сушил щетину в печках. От этого щетина делалась прочнее и ровнее. Сушка производилась прямо в мастерской и от этого вонь в ней была еще более нестерпимая, чем в другой мастерской. Освещалась мастерская маленькими лампочками, висевшими на стенах по одной против каждого рабочего, и ночью они распространяли копоть и смрад. Вентиляции не было никакой. Раз как то вошел в эту мастерскую околоточный надзиратель. Он так и ахнул и может потому, что хозяин не успокоил его сейчас взяткой, он донес приставу и фабричному инспектору. Последние явились, составили протокол и подали в суд. После этого порядки в мастерской несколько изменились. Стали работать часом меньше, вентиляция и освещение несколько улучшились. Суд присудил хозяина к 50 руб. штрафа, а он половину этого штрафа переложил на рабочих, сделав вычеты из их жалования. Рабочие заволновались, но

дуемого жалования. Когда раз—при недельной расплате—двое рабочих выразили хозяину свое неудовольствие, хозяин их выругал и уволил. Через 2-3 дня и остальные рабочие стали жаловаться на такую расплату. Хозяин заявил, что кто недоволен такой расплатой, может убираться вон. Рабочие забастовали. Инспектор, к которому рабочие обратились, принял их сторону. Через 2 дня хозяин уступил, обязавшись расплачиваться аккуратнее и принял обратно всех на работу. Точно также добились некоторых улучшений перчаточники, работавшие в прежнее время 13-14 часов, теперь 12-12 $^1/_2$ час.; прежняя недельная плата 5-6 руб. поднялось до 7-8 руб. У портних раньше работали 14 часов, теперь же в некоторых мастерских работают 12 час., с обеденным отдыхом в $^1/_2$-1 час., но большинство отдыха не имеет и теперь. Мебельщики до основания союза работали с 6 час. утра до 9 час. вечера, теперь же от 7 до 9 часов.

Во всех названных и других ремеслах существуют только местные союзы, и до настоящего времени не замечены попытки к междугородной организации; но в одном производстве такие попытки уже делаются. Производство это щетинное. В городе 4-5 мастерских. Количество рабочих в каждой мастерской увеличивается или уменьшается в зависимости от сезонного времени. Несезонное время продолжается 1 мес. (летний), но часто и больше.

Борьба зо 12-часовый рабочий день и повышение платы началась с 1891 г, и постепенно добились следующего. До возникновения союза работа в большинстве мастерских начиналась в 8 час. утра и кончалась в 12 часов ночи, недельная плата колебалась между 1 р. 50 к. и 2 р. 50 к., теперь же в большинстве мастерских работают от 7 час. утра до 7 $^1/_2$ час. вечера, заработная плата поднялась до 3 $^1/_2$ рублей. Прежде за платой рабочим приходилось обращаться словно за милостыней, в настоящее время расплата производится аккуратнее и прежние отношения изменились к лучшему.

ГЛАВА III

Всего в городе Вильне щетинщиков человек 90. Между хозяином и рабочим стоит посредник, тот же рабочий, которому хозяин дает сырую щетину и платит с пуда обработанной щетины. Рабочим платит посредник от себя. Работа урочная, т. е. в течение недели рабочий обязан исполнить известный урок. От доброй воли посредника зависят вычеты из жалования рабочих за неисполнение урочной работы. Мастерские—небольшие комнаты. Вдоль стены стоят столы, снабженные железными гребнями—по одному для каждого щетинщика. На гребнях очищается сырая щетина. Работают при плохом освещении. В первые три дня недели щетина сортируется, а во вторую половину недели очищается на гребнях. Когда щетина очищается, пыль щетинная стоит в мастерской столбом, засыпает глаза и затрудняет дыхание. Если принять во внимание, что старая ще-

считая их совершенно бесплодным учреждением. Взгляды эти нашли себе подходящую почву. Касса борьбы вскоре после стачки распалась. Рабочие не могли воспользоваться той частичной победой, которую они одержали над хозяевами; даже в этом отношении стачка прошла для них бесследной; причину этого видят во вмешательстве пропагандистов. В настоящее время у 3-х названных категорий портных имеются кассы борьбы и в 95 году у них было 10 стачек (во всех 10 в общей сложности были 40 (?)[1] участников), из них 8 с благоприятным исходом. Стачки возникали по разным причинам: из-за отказа хозяев повысить плату, из-за нежелания хозяина удалить вредного рабочего по требованию рабочих и пр. Теперь организованные портные средним числом работают 14 час., неорганизованные 16 час., военные—14 час., работающие на магазин—14½ час.

В 1894 году у слесарей возникла стачка (15 человек в одной мастерской). Рабочие добивались повышения платы. Но так как она была начата не в сезонное время, то и не имела успеха. Она ничем не кончилась, и к началу 3-й недели после об'явления стачки часть рабочих раз'ехалась, а другая часть разместилась по разным мастерским. Но с наступлением ближайшего сезона хозяин, боясь стачки, сам повысил рабочим плату (среди них были и участники только что упомянутой стачки). Другая забастовка началась так: агитаторы собрали слесарей одной мастерской и предложили им вступить в кассу борьбы. На собрании было принято решение до основания кассы устроить забастовку, потребовав введения 12-часового рабочего дня вместо 15-[неясно, может быть, 13-] часового и повышения платы. Эта мастерская вместе с другой, где работало 6 человек, в то время (в 1895 году) исполняли один и тот же заказ. Рабочие другой мастерской присоединились к забастовавшим, не выставив никаких требований специально для себя—у них в мастерской работали 12 часов. Стачка продолжалась 7 дней и кончилась победой. Введен был 12-часовый рабочий день и на каждую штуку, выделка которой продолжалась сутки, плата повышена на 25 коп. Через неделю хозяин, убедившись, что поштучная плата для него при новых условиях труда невыгодная, заменил ее понедельной. Она послужила сюжетом для одного драматического произведения, написанного одним рабочим и поставленного на сцене в агитационных целях. В течение трех последних лет слесари мало-по-малу добились своего, т. е. введения 12-часового рабочего дня в 7 мастерских (из 12 имеющихся в городе с 55 рабочими), повышения платы на 6—8 руб. в месяц сравнительно с городской платой 1892-1893 г., и лучших отношений. До основания кассы у *мастеров работали* 14 часов в сутки.

У заготовщиков—200 человек в ремесле—в 1894 году весной была стачка 32 раб. из-за неаккуратной расплаты. Хозяева этой мастерской никогда не выплачивали рабочим всего сле-

---

[1]. В оригинале этот „?“ так и стоит.....

12-часовый рабочий день и повышение поштучной платы—1 рубль на каждую штуку. Впоследствии они уменьшили эту плату на $^1/_2$ руб. В следующие дни число стачечников дошло до 200 человек. Мастера немедленно снеслись с полицией, и последняя ежедневно арестовывала 5—8 человек, но на другой день выпускала их. К этим арестам, повторявшимся ежедневно, рабочие скоро привыкли, и на исход стачки это вмешательство полиции не подействовало. Через неделю после начала стачки мастера предложили рабочим выбрать делегатов для переговоров. Выбранные делегаты, по большей части подростки 18-19 лет, заговорили таким резким языком с мастерами, что последние чуть не поклялись, что скорее согласятся „умереть с голоду", чем „вести дело с такими мерзавцами". Переговоры прекратились. Спустя пару дней они выразили желание вновь начать переговоры, но *с женатыми рабочими.* Хозяева предложили рабочим некоторые уступки: они согласились на 12-часовый рабочий день—от 8 до 8 ч. (а не от 6 до 6., как этого требовали рабочие) и на повышение поштучной платы средним числом на 25 коп. Рабочие настаивали на своих первоначальных требованиях. Некоторые рабочие принимались за работу. Мастера стали местами давать работу на дом мелким мастерам. Во все время стачки погода стояла скверная, и сезон был плохой. Наконец, после 7-недельной стачки хозяева сдались, но стачка не принесла рабочим ожидаемой пользы, потому что когда хозяева сдались сезон и без того плохой был уже на исходе, и не всем рабочим удалось получить работу. Спустя неделю после начала стачки работающие на магазины портные, поставленные в худшие условия, чем заказные, заявили, что станут на работу, если им не окажут поддержки, что им также желательно улучшить свое положение, что поддержку им следует сказать уж потому, что места заказных портных, лучше оплачиваемые, чем их места, могут быть ими заняты. Рабочим пришлось оказать им поддержку, Они держались неделю (забастовка 60 человек из 100), и на половину их требования были удовлетворены (повышена заработная плата). Приблизительно в то же время забастовали военные портные (числом 22 из 40 слишком человек), выставив такие же требования, как и заказные, т. е. повышения заработной платы и сокращения рабочего дня—они держались день и стачку проиграли. Эта стачка, в общей сложности поглотившая 1100—1200 рублей вызвала тогда в городе большое возбуждение, и хотя рабочие в одной части своих требований были удовлетворены, но воспользоваться своей частичной победой в то же время не могли по следующей причине: в последнее время стачки—в нее вмешались рабочие, враждебно относившиеся к агитации в рабочей среде и державшиеся того взгляда, что в настоящее время в этой среде следует заниматься только пропагандой. Они постарались убедить руководителей стачки и других ее участников, что она искусственно вызвана, указывали на вред, который стачка принесет рабочим, на аресты, на отсутствие сознания у масс, словом всячески старались расстроить ее. Исходя из этого взгляда, они отрицали значение касс борьбы,

совые во всем этом имеют преимущество перед некассовыми. Профессиональная касса при наших условиях—все для рабочего; вне ее они ничто. Подтверждением этой мысли служит прочитанный Вам отчет.

Настоятельная задача, предстоящая нам—это организация булочников, приказчиков и приказчиц—профессии, насчитывающие тысячи рабочих обоего пола. Кроме них не затронуты движением плотники, маляры, кирпичники, мясники, мельники, мыловары, извозчики и многие другие.

Не говоря уже о рабочих различных фабрик, имеющихся в городе, работа, которая нам предстоит, велика, но она будет начата в этом году,—ручательством тому служит энергия рабочих, о которой опять-таки свидетельствует этот отчет.

ГЛАВА II.

Этот отчет прочитан был на рабочем празднике [1-го мая] (в апреле 1896 г.). Большинство присутствовавших рабочих были только членами кассы борьбы, но не других организаций Из конспиративных соображений пришлось в отчете о многом умолчать. Ниже даны некоторые опущенные в отчете сведения. Теперь же дополним сообщенные сведения еще несколькими данными о рабочем движении в некоторых ремеслах с 1892-1893 г. до настоящего времени. При этом надо помнить, что преобладающее производство нашего города—мелкое, и количество стачечников поэтому в лучшем случае измеряется десятками. Весною *1893 года* была основана у заказных портных касса борьбы. Деятельность свою организованные рабочие начали с того, что каждый в одиночку стал подавать прошения о введении 12-ти часовой работы, как того требует закон. Они также отправлялись целыми группами с такими ходатайствами к фабричному инспектору. Инспектор отвечал им, что они имеют полное право после 12-ти часовой работы уйти из мастерской. Рабочие последовали этому совету и в некоторых мастерских делали попытку работать только 12 часов. Возмущенные мастера стали искать „бунтовщиков“, чтобы разделаться с ними как следует. Они устроили в синагоге собрание, на котором решили прогнать 14 человек, признанных ими „бунтовщиками“. Скоро они стали приводить в исполнение свое решение. Сначала они уволили 2-х, а потом еще 3-х. Это и слухи о предстоящих увольнениях вызвали сильное волнение в среде портных, и они решили собраться, чтобы обсудить что делать. Собравшиеся за городом в количестве 100 человек рабочие решили через 3 дня бросить работу; эти же 3 дня посвятить агитации среди всех заказных портных города с целью подготовить общую забастовку. Через 3 дня в 9 часов (в то время работа начиналась в 7 часов утра и продолжалось до 11-12 ч. вечера) портные большинства мастерских бросили работу. На другой день был подведен счет забастовавшим; оказалось, что к стачке примкнули человек 150 (всего в ремесле человек 200). Требования их были следующие:

удачно. 3) Из-за поддерки товарища или учеников, всего 10; 7 удачных и 3 неудачных. 4) Из-за требования сокращения рабочего дня или из-за попытки хозяина удлинить рабочий день; всего 16: удачно 12 и неудачно 4. 5) Из-за требования повышения заработной платы и введение понедельной платы вместо поштучной, неаккуратной расплаты и т. п. причинам. 6) Из-за нарушения хозяином заключенного контракта: всего 1 и неудачно. 7) Против замены мужских рабочих девушками, ведущей в конце концов к понижению заработной платы занятых мужчин—1 и удачно.

IX. Главнейшие причины неудачи стачек.

4 стачки не удались, потому что рабочие, не вполне зрело обсудив условия, начали стачку не в сезонное время. 5—вследствие того, что удалось стачечников заместить другими. 1—потому, что вмешался инспектор в пользу уволенной по требованию рабочих девушки. 1—вследствие недостаточной выдержки у рабочих этой мастерской.

X. Результаты стачек.

Заметное улучшение материальных условий существования, благодаря профессиональной организации и стачкам, произошло в следующих ремеслах: 1) у заготовщиков, 2) перчаточников, 3) позументщиков, 4) сапожников, 5) токарей, 6) щетинщиков и некоторых других. В этих ремеслах заработная плата поднялась с 25 коп. до 50 коп. в неделю или на 13—26 руб. в год. 1) в следующих ремеслах сократился рабочий день на 1 час после основания касс борьбы: 1) у резчиков, 2) перчаточников, 3) токарей и др. 2) На $1^1/^2$—2 часа: 1) у сапожников, 2) тандетников (у портных, работающих на магазины), 3) заказных портных, 4) перчаточниц и др. 3) на 2-3 часа: 1) позументщиков (ремесло, маленькое, всего в ремесле 9 человек), 2) щетинщиков и др. Некоторые добились законного 12-ти часового рабочего дня, напр. слесарные кассы, следовательно улучшили материальную жизнь многих и многих рабочих. Кассы идут также навстречу спросу на книги в рабочей среде. Во всех кассах констатировано было около 300 человек, получающих книги для чтения по указаниям более развитых рабочих. Несомненно, что и внекассовые читают, но несомненно и то, что читают они всякий хлам по большей части, и хорошая книга попадается им случайно. Борьба рабочих с хозяевами развивает в них правосознание, они не дают себя в обиду и если от той или другой обиды их может защитить закон, то они обращаются в суд. В течение последнего года было 14 процессов, и все почти кончились в пользу рабочих. Неизвестно, поступают ли точно также внекассовые, но можно, не особенно греша против истины сказать, что внекассовые редко обращаются в суд, вследствие большей чем у кассовых забитости, невежества и отсутствия опытных знакомых, которые могли бы указать, в каком случае стоит обращаться в суд. Кас-

инспектора и полиции явиться на фабричный двор для переговоров. Этим презрением рабочие доказали свою классовую зрелость, справедливо считая инспектора и полицию и подобные власти приспешниками эксплоататоров, а полицейские переговоры средством для вылавливания из среды рабочих так называемых зачинщиков.

VII. Число участвовавших в стачках, продолжительность и стоимость бывших в этом году стачек.

а) В 56 стачках, происходивших в 21 из названных профессий, приняло участие 535 человек (в это число входят и участвовавшие по несколько раз в стачках рабочие), из них 400 слишком принадлежат к кассовым, а 132 к некассовым, т. е. в каждой сотне стачечников имелось 75 кассовых, или каждые 75 кассовых, вступавших в стачку, вовлекали в нее 25 некассовых.

б) Средняя продолжительность стачки. Стачки продолжались от одного дня и меньше до 14 дней. Две маленькие продолжались одна—6 недель, другая—12 недель; если не считать последних двух, то средняя продолжительность стачки 5 дней.

в) Среднее число участников в каждой стачке. Число участников каждой стачки колебалось между 1 и 38. В одной участвовало 200 человек. Если не считать последней, то в среднем в стачке участвовало 9-8 человек.

г) Сколько в каждой стачке участвует кассовых и некассовых.

Так как в нашем городе приходилось на каждую сотню стачечников 25 некассовых, то в среднем на 8 стачечников (и это число есть среднее число участников стачки для нашего города) имеется 2 некассовых.

д) Стоимость стачек. Стачки этого года продолжались в общей сложности около 3.600 рабочих дней (если число дней, которое продолжалась каждая стачка помножить на число рабочих, участвовавших в каждой стачке, то получим, сколько рабочих дней продолжалась каждая стачка); считая среднюю заработную плату рабочего в 30 коп., получим, что рабочие потеряли около 1.100 руб. заработной платы. Кассам стачки стоили 500 руб. Из этой суммы половина пошла на стачки в своем ремесле, половина на стачки не в своем ремесле: все ремесла одинаково помогали друг другу в борьбе с эксплоатацией. Эти последние цифры (расходов на стачки) фактически выражают солидарность интересов рабочих нашего города и других городов.

VIII. По каким поводам возникали стачки в этом году.

1) По причинам, подрывающим союз рабочих (из-за требования рабочих удаления вредного рабочего из мастерской, из-за желания хозяина путем законтрактования уничтожить попытки рабочих к стачке); всего 5: три удачно, 2 неудачно. 2) Из-за требования лучших отношений (и ссоры с хозяином) 3—и все

5) конфекционные портные, 6) токари, 7) домашние портные и портнихи (верхнего платья), 8) трубочисты, 9) типографщики, 10) жестянники. В этих 10 ремеслах занято слишком 800 человек, из них организовано 197 чел., т. е. на кажную сотню рабочих приходится по 24 кассовых члена. Отсюда видно, что в течение последнего года к движению примкнуло 11 ремесел (если не считать вальщиков) с 350 членами, а существующие год тому назад 16 касс увеличились на 150 членов. Обратите внимание, что 500 человек, насчитывавшиеся в прошлом году в кассах—это плоды долголетних усилий. Настоящий же год—один—прибавил к прошлогодним новых 500 кассовых членов.

III. Характер существующих касс.

Несколько лет тому назад некоторые из упомянутых касс, напр, кассы конвертниц, чулочниц, столяров, портных шьющих платья и др. носили ссудный характер. Теперь все 32 кассы, к которым принадлежат рабочие упомянутых 27 профессий, суть кассы борьбы с эксплоататорами. Это свидетельствует о классовом характере рабочего движения нашего города.

IV. Статистика борьбы с эксплоататорами за последний год

В течение последнего года в 21 из названных профессий (считая и вальщиков) происходило 56 стачек, из них 43 кончились удачно, 13—неудачно, т. е. на 10 удачных стачек приходится 3 неудачных, или иначе говоря, если в следующие годы стачки будут вестись с таким же успехом, то можно будет сказать, что из 100 стачек рабочие в нашем городе выигрывают 77.

V. В каких профессиях, вовлеченных в движение, не было в этом году стачек.

В истекшем году (с мая прошлого до сего мая) стачек не было в следующих 7 ремеслах: 1) у конвертниц, 2) портных (клайдершнайдеринен)—если не считать одной маленькой стачки, 3) ювелиров, 4) перчаточниц, 5) коробочниц, 6) жестяников, 7) трубочистов.—Кроме кассы конвертниц, портных и ювелиров—остальные 4 кассы совершенно недавно основаны.

VI. Выдающиеся стачки последнего года.

Самая крупная стачка произошла на известной фабрике Эдельштейна. Об этой стачке была напечатана кореспонденция в очень распространенной русской газете: „Биржевые Ведомости". Корреспонденция эта было перепечатана в также широко распространенной газете „Русские Ведомости" и др. Следовательно она возбудила интерес к себе и за пределами нашего города. Радостное чувство испытывал всякий сочувствующий рабочему делу человек, как рабочие стойко держались, как они с молчаливым презрением относились к неоднократному приглашению

Материалы для характеристики рабочего движения нашего города Вильны за последние 4-5 лет (собраны в 1895 г.)

ОТЧЕТ, ЧИТАННЫЙ НА МАЙСКОМ ПРАЗДНИКЕ 1896 г. В ВИЛЬНЕ

ГЛАВА I

I. Наши силы и средства в прошлом и настоящем году.

В прошлом году общее число рабочих, примкнувших к движению, простиралось до 500 человек обоего пола; в настоящем году это число увеличилось до 962 чел.: между ними 262 работницы. В прошлом году 500 человек, вовлеченных в движение, распределялось между 16 профессиями; в настоящем году 962 кассовых члена распределяются между 27 профессиями. В существовавших в прошлом году рабочих кассах было 77 рублей; в имеющихся теперь 32-х кассах рабочих 27 профессий имеется около 1000 рублей наличными. В только что упомянутых 27 профессиях имеется всего 3.300 (1202 работницы) слишком рабочих обоего пола, следовательно, профессионально организовано приблизительно 30 человек из каждой сотни.

II. Какие профессии участвовали раньше в движении и размеры движения в последний год.

Два года тому назад в движении участвовали следующие 11 профессий: 1) заготовщики, 2) папиросники, 3) конвертницы, 4) переплетчики, 5) перчаточники, 6) столяры, 7) слесари, 8) заказные портные, 9) булочницы, 10) щетинщики, 11) портнихи (клайдершнайдеринен). Год тому назад к движению примкнула еще 6 профессий: 1) резчики, 2) мебельщики, 3) сапожники, 4) военные портные, 5) ювелиры, 6) литографы (эти—полтора года тому назад). В этих шести профессиях теперь 153 кассовых члена из 550 человек, занятых в этих профессиях, т. е. 30 человек из каждой сотни принадлежит к кассам. В последние 8 месяцев в движение были вовлечены рабочие и работницы следующих ремесел: 1) перчаточницы, 2) коробочницы, 3) медники, 4) позументщики,

נעמען אָנווייזער

א

אבראמאָוויטש עמיל—2, 3, 7, 12, 14.
אבראמאָוויטש—60.
אדאמאָוויטש—317.
אוסישקינ—309.
איוואנאָוא—212.
איוואנשינ—293.
איזאָפאָוא—212.
איזביצקי יאָסל—322.
איזביצקי לייע—323.
אינגערמאנ ד״ר—13.
איסקראָוצעס—7, 10.
איידעל—309.
אַזונשטאס—213.
אלעכנאָוויטש—317.
אלעכנאָוויטש יאסעס—324.
אלעקסאנדער III—63, 72, 81, 90, 142.
אלעקסייעוו—90.
אנ—סקי—72.
אס—320.
אסילעוויטש—317.
אקימאָוו—13.
אקסלראָד—274.
ארעזאָנ—231.

אָ

אָגוז—213.
אָרזשעשקאָ—60.

ב

באדינקעס—230.
באויר—212.
באטיושקאָוו—219, 230, 232.
באלצעוויטש—315.
באלקאנעצ—194.
באנק יוימעס—309.
באראָנ—309.
בארטאשעוויטש—317.
בארלאסאָוו—322.
באָוושאָווער—290.
באָיארסקי—317.
באָקל—267.
באָרבול—319.
באָרוווקא—315.
באָרוכינ—230.
באָרעכ—304.
בוסלאָוויטש—320.
בורשטיינ יאָבע—323.
בויגל (בערקע)—318.
ביג—318.
ביקאנקשוק—317.
בירינטשיק—317.
ביירעכקע—235.
בלאָכ—230.
בן־אריה—72.
בעבעל—288.
בערקאָ—318.
בענקלמאכער מאָשקע—212.
בערדיטשעווער רווווג—72.
בערנער (מערסאָנ)—320.
בערמאנ—318.
בערעזאָווסקי—250, 252.
ברודינ—314.
נרייטשטע—231.

ג

גאטאָווסקי—320.
גאנדז—235.
גארב מענרל—315, 317.
גארעלניק אוואָמ—71.
גארשינ—60.
גאָזשאנסקי—72, 132, 213.
גאָלראצקי כאימ—322.
גאָלדינ—דאָבע ב.—290, 292.
גאָלדמאנ—320, 321.
גאָלדפארב סימכע—323.

גאָלדשמידט (ווילענסקי)—320.
גאָלוב—320.
גאָרדאָנ—213.
גאָרדאָנ אבראמ (רעזטשיק)— 71.
גורוויצ—212.
גורעוויטש—303.
גורעוויטש מ.—309.
גיברעכט—194.
גילמאנ—314.
גינזבורג—284.
גליאזאר—246.
גנידע—235.
געווענדסקי אָנופרי—324.
געטלינ—194.
גענזיצוויי—286.
געשקאָוו—77.
גראפ—320.
גראָבאָוו (גראב)—320.
גריגאָראָוו—213.
גרינבערג יאנקל—322.
גרינפעלד שמועל—321.
גרינפעלד מאָטל—321.
גרינשטיינ נאָסנ—323.

ד

דאווידאָוויטש—194, 195, 317.
דארווינ—267.
דאָבראָליובאָוו—60.
דאָסטאָיעווסקי—60.
דזערזשינסקי פעליקס עדמונדאָוויטש—323, 324.
דינעזאָנ—60.
דיק—60.
דיקענס—60.
דיקשטיינ—63, 73, 170, 203.
דראפקינ—284, 285, 286.
דרעזעל—71.

ה

האלפערנ יעפימ—7, 15.
האלפערינ—284.
האנטמאנ שאָלעמ—320.
האָמאָנ—63.
הולניק לייבע—322, 323.
הורוויטש איסאק—1.
הורוויצ—213.
הירשפעלד—12.
העלפאנד—72.
העלפאנד העלענע—72.

וו

וואט—212.
וואכלעווסקי—194.
וואלאשקעוויטש—317.
וואניעיעוו—213.
וואָיטשקעוויטש וויטאלי—316.
וואָלגינ—60.
וואָלינ—320.
וואָלמאנ (א לערער)—5.
וואָלמאנ מארק ד״ר—6.
וואָלק—213.
וואָראָניק—320.
וויטע—19.
ווילקער—318.
ווינאָגראדאָווא—212.
ווינדסבערג—216.
ווינטשעווסקי—72, 246, 290.
וויניק—317.
וולאדימיראָוו—260.
וולאסאָוו—274, 281, 283, 289.
וועבער מיכאיל—60.
וועבער הערשל—245.
וועלער מאָיסיי—1, 3.
וועשעמאנ—212.

ז

זאלעסקי—245, 246.
זאלקינד—213, 284.
זאק לעוו מארקעוויטש—14.
זארודני—213.
זארכינ—12.
זאָליא—60.
זובאטאָוו—169, 260, 279.
זווירינ יאקאָוו—13.
זויבערג—320.
זידערמאנ—60.
זילאנקע—194.
זעליקעוויטש—319.
זשוקאָווסקי—193, 194.
זשיטלאָווסקי—71, 171.
זשעבעט—230.
זשעבראָווסקי עדמונד—323.
זשעלוואקאָוו—90.

ט

טאטארטשיק מענדל—322, 323.
טאנינ—309.
טאָביאש—74.
טאָלסטאָי—265, 267.
טאָפאז—318, 319.
טורגעניעוו—60.
טורעצ—318.
טורעצקי—320.
טיכאָנאָוו—317.
טישקעוויטש—194.
טייַצ דאָוויד—322.
טעפלאָוו—71, 293.
טערמאנ—309.

טראנאָווסקי—310.
טרובניק—60.
טרוסטוויטש סטאניסלאוו—315, 316, 317.
טרילינגער—230.
טרייבּיטש פּייוול—323.
טשאפקע—215.
טשופּראָוו—60.
טשעסליאר שלוימע—309.
טשעסליאר מענדל—310.
טשעסליאר נויעכ—310
טשעסליאר וועלוול—310.
טשעסליאר פּיאָדאָר—310.
טשערניטשעווסקי—60.

י

יאטקאָווסקי—318.
יאנאָווסקי—234.
יאצקעוויטש—316.
יאקובאָווסקאיא—213.
יאראָשעוויטש מאָלטשאדצקי (מאליאטסקי)—320.
יאָגיכעס לעוו (ליאָווקע)—12.
יאָפע—284.
יאָפע (צאלקע)—318.
יוְצכאָק עלכאָנאָ—131.
יעגאָריטש׳—15.
יעפּימאָווצעס׳—7, 9, 10, 11, 12.
יעקאטעריגע II—71,
יעקאָ—233.

כ

כאכאָמ—318.
כאלטורינ—90.
כאמ מענדל—309.
כאָנעלעס (ראבינער)—7.
כורגינ יעפּימ (מאָיסי)—2, 3, 7, 12, 14.
כוואָלעס—316, 318.
כיפּעצ—4.
כייקל—284, 285, 286.

ל

לאוורָוו—287, 288.
לאוורינאָוויטש—317.
לאנצע—235.
לאסאל—60, 65.
לאפּלאס—13.
לאָריס־מעליקאָוו—2.
לוריע מיכיאל—71.
לוריע מויֿשע—71.
לוריע מאָיסיי—212.
ליאדאָוו—1.
ליאכינסקי—194, 195, 197, 315, 317.
ליבערק־נ—309.
ליטוואק—72.
ליטואָק נאכמענ—322, 323.
ליטואקאָוו—172.
ליסאגאָרע—65.
ליסאָווסקי—317.
ליפ—318.
ליפּינסקי—317.
ליששיצ נאָכעמ—213.
לעאשקט—315.
לעוו—234, 241, 244, 245, 248.
לעווינ בענטשע—200, 214.
לעווינ—314.
לעווינ אוורָאמ—322, 323.
לעווינסאָנ—213.
לעוויצקי—297.
לעכעמ—213.

מ

מאטשעוויטש—317.
מאטשטעט—60.
מאכיי—230.
מאליכינ—231.
מאלעווסקי—195.
מאלקינ עליאָקומ—314.
מאנעסזאָנ—200.
מאקטוועל—289.
מארטאָוו—73, 74, 132, 153, 167, 168.
מאצינקעוויטש זמיטראָק—318.
מארקוס—230.
מארקס עלעאָנאָרע—171.
מארקס קארל—78, 104, 107, 171, 288.
מארשאָוו—285.
מאָיסייענקא, פּיאָטר אניסימאָוויטש—4.
מאָראָזאָוו—4, 287, 289.
מוירייגע—235.
מילוקאָווסקי—318, 319.
מילער באָרוכ—321.
מיניע—60.
מיקשא—317.
מייזל מאָטל—77.
מעזשעוועצקי—309.
מענדעלסאָנ—65.
מענקיס וואָלפּ—321 322.
מענקעס—315, 329.
מערלינסקי סאָלאָמאָנ—10, 15.

נ

נאָדעל—212.
נאָוויק—230.
ניקאָלייַ I—90.
ניקאָלייַ II—156.
נייפעלד—215.
נעכאמקינ—284.

ס

סאדאָווסקי—314.
סארנע אָווסיי—322.
סארנע עסטער—322.
סאָבאָלעווסקי—317.
סאָלאָמאָנ—286.
סוראזשסקי—230.
סווידערסקי—65.
סטאניוקאָוויטש—60.
סטאסעוויטש—194.
סטאָליאר בישקע—310.
סטאָליאר אורע—310.
סטאָליארסקי—318.
סטאָקלישסקי (סטאָקלינסקי, סטאָקליצ)—322, 323.
סטרוווע פ. ב.—14.
סטרעלניקאָוו—90.
סילווינ—212.
סיצקאָווער—314, 317.
סלאָנימסקי—231.
סעגאל טויבע—60.
סעגאל—213.
סענאטאראָוו—286.
סעראשעווסקי—60.
ספעקטאָר—60.
סקאבישעווסקי—60.
סקאנאווער ציפע—323.
סקוואָרצאָוו—213.
סקידלער מוישע—245.
סקידלער—194.
סרעבניק יאָסל—320.

ע

עדלשטאט—246, 290.
עדלשטיינ—39, 139, 144, 145, 146, 147, 150, 152.
ענגעלס—65, 69.
ענדיק—235.
עפשטיינ—309.
ערקמאנ—60.

פ

פאל—289.
„פאלעסטינצעס"—112, 113.
פארצע—235.
פאָדאָלעווסקי יענטע־ביילע—323.
פאָדוואָרניק—297.
פאָטילאָוו—298.
פאָרטנאָי—223.
פושקאָ־קלאפאָוכ (פושקינ)—321.
פינסקי—72.
פינעס—230.
פיסארעוו—60.
פיעסקער—235.
פלעכאנאָוו—9.
פערעצ—60, 72.
פערקינ—318.
פ. פ. ס.—74.
פרוזשאנ—318.
פרייסמאנ—230.

פ

פארמאנ—213.
פיליפ—231.
פישמאנ סאָרע—323.
פייגנבוימ—73.
פייוויש עוו—320.
פיינ—320.
פלאמאריאָנ—60.
פלאקסינ—212.
פרידמאנ כ.—71.

צ

צוקער—316, 319.
צוקערמאנ—230.
צושמאנ—213.
ציווינ—320.
צימערמאנ—215, 216, 217.
ציקינ—213.
ציקלינ—320.
צייטלינ (סאָלאָמאָנ)—262, 286.

ק

קאוטסקי—60, 65.
קאטשקע—235.
קאלאשניקאָוו—286.
קאלבאנאָווסקי—296, 307.
קאסטעצקי—315.
קאפילעוו—320.
קאפלאנ—320.
קאפעלוויטש—230, 318.
קאצעמאכער—235.
קארפ—320.
קארפאָוויטש—285.
קאָבעלינעצ—194.
קאָוזאל אווראָמ־אבעל (גאָבז)—321.
קאָזלאָווסקי—315.
קאָסאָווסקי—194, 317.
קאָראָלענקאָ—60.
קודראווצעוו—212.
קוסעלטשיק—230.
קורטאשק—215.
קורשיס וולאדיסלאוו—324.
קושינסקי—230.
קוויאט—246.
קינסבערג—318.
קישקינ—212.

קלוצוצקי—213.
קלי־אטשקא—318, 319.
קראוועצ—314.
קראוועצקי יאנקל (לענדער)—323.
קראסניק—320.
קראפיוויניקאוו—71.
קרופסקאיא—212.
קריוואשעינ—63, 73.
קריטשעווסקי 293.
קרעמער—74, 116, 169, 260, 261.
קרעמער יוזל—314, 317.

ר

ראבינאוויטש—3, 7.
ראבינאוויטש הירש—131.
ראדצענקא—212.
ראזאנאוו—212.
ראטא־יעוו—284.
ראטשקאווסקי (הענדל) 215, 320.
ראפאפארט—71, 230, 300.
ראקשאנ—323.
ראש—309.
ראגאלער לעוו אסיפאוויטש—3.
ראגעובאגעל—320.
ראזאווסקי ריווקא—323.
ראזנבוים שיינע—322, 323.
ראזנבוים—71.
ראזנטאל—230.
ראלניק אבא—320.
רובינ—318, 319, 320.
רובינ (אבראמ)—320.
רובינשטיינ (מיישקע רעדעלע)—215.
רובענטשיק—320.
רודאשעווסקי—317.
רולקאווסקי—317.
רומאנאוו—213.
ריבאקאוו—315.
רינקעוויטש—317.
רעזניק יוסעפ—3, 4, 10, 11, 12.
רעזניק פאניע—77.
רעשאטניקאוו—60.

ש

שאליט—309.
שאצקעס—60.
שוואַרצ ראבינאוויטש—1.
שולגינאוו—60, 64.
שטרוק—200.
שטשעדרינ—60.
שימאינ—309.
שיטאוו—322.
שלאסבערג—213.
שלאסער באָרוכ—310.
שלונד—6.
שניידער—277.
שמולייעוויטש (־קיוול׳)—14, 15.
שמר (שאמער)—150.
שפילהאגנ—60.
שעוועלעוואַ—310.
שעמיס (שומסקי)—315.
שרייבטאנ שמערקע—321.

אינהאלט

זײַט

פון דער ייִדישער סעקציע פון אינסטיטוט פון נאצי־אַנאלע מינדערהײַטן . . . III—IV
ש.(ס.) אגורסקי — די סאָציאַליסטישע באוועגונג צוזישן די ייִדישע ארבעטער אינ
סאָפ פון די 80־ער אונ 90־ער יאָרן . . . . . XXVII—V
די ערשטע ייִדישע ארבעטער־קרײַזלעך 1
דער אָנהייב פון דער ארבעטער־באוועגונג אינ מינסק 1894—1897 . . . 16
מאטעריאלן פאר דער כאראקטעריסטיק פון דער ארבעטער־באוועגונג בא אונדז אינ
שטאָט (ווילנע) פאר די לעצטע 4־5 יאָר 37
באמערקונגען צום באריכט פון ווילנע 71
פיר רעדאקס פון ייִדישע ארבעטער אפ דער ערשטער מײַ־פײַערונג אינ 1892 י. . 75
צוויי קאָנספעקטן פון לעקציעס, וואָס מע פלעגט לייענען אינ די ערשטע סאָצ.־דעמ.
קרײַזלעך אינ ווילנע אינ אָנהייב פון די 90־ער יאָרן 115
סטאטוט פון דער ווילנער קאמפ־קאסע 124
דער שטאָט־מאגיד (א דערצײלונג פון ייִדישן לעבן) 129
דער קאמפ פון די ארבייטער אויפ עדעלשטיינ׳ס פאבריק 145
א רעדע אויפן 1־טן מאי 1896 153
„דער אידישער ארבייטער״ 165
בײַלאגעס צום „ייִדישן ארבעטער״:
בײַלאגע I. אנ אויסצוג פון בענטשע לעווינס נאָכ ניט געדרוקטע זיכרוינעס . 214
בײַלאגע II. מיטײלונג פון פאבריק־אינספעקטער פון גראָדנער גובערניע וועגן דעם
ווילקאָווישקער בערשטער־שטרײַק 215
בײַלאגע III. א פראָקלאמאציע, וואָס דער ניקאָלײַעווער קאָמיטעט („דאָרעס־רוסישער
ארבעטער־פאבאנד״) האָט אַרויסגעלאָזן וועגן דעם ווילקאָווישקער בערשטער־
שטרײַק 217
די שטרײַק־באוועגונג אינ ביאלאָסטאָק 219
בײַלאגעס צום באריכט וועגן „דער שטרײַק־באוועגונג אינ ביאלאָסטאָק״
בײַלאגע I. אינ פאָליציי־דעפארטאמענט 228
בײַלאגע II. אינפאָרמאציע וועגן די פאבריקן, אפ וועלכע די ארבעטער האָבן אָפגע־
שטעלט די ארבעט 230
בײַלאגע III. דעם ה׳ מיניסטער פאר אינערלעכע איניאָנים 231
וועגן דעם ערשטן שטרײַק פון די קרינקער גארבער 233
דער קאמפ פון די קרינקער גארבער 236
בײַלאגעס צום באריכט וועגן קרינקער שטרײַק:
בײַלאגע I. אנ אויסצוג פון אבע לעווס ניט געדרוקטע זיכרוינעס 245
בײַלאגע II. די שווּוּע (ליד) 247
באמערקונג צו דער אלטער „שווּוּע״ 248
די לאגע פון די אָשמיאַנער ארבייטער אונ זייער שטרײַק 253

260	די סאָציאַל־דעמאָקראטישע באוועגונג אין האָמעל . . . . .
262	די האָמלער ארבעטער־באוועגונג . . . . .
282	סטאטוט פון דעם האָמלער האנטווערקערישן ארבעטער־פאריין . . . . .
	די פארברעכערישע פראָפּאגאנדע צווישן די ארבעטער און דאָס פארשפרייטן צווישן זיי פארברעכערישע אופרופן . . . . .
284	צעטל פון אומלעגאלע אויסגאבעס, וועלכע האָבן זיך געפונען אפן סקלאד פון האָמלער צענטראל־קאָמיטעט . . . . .
287	א קאָפּיע פון קאטאלאָג פון אומלעגאלע אויסגאבעס . . . . .
288	עדלשטאטס ליד „אין קאמפ" . . . . .
290	דער קאמפ פון די וויטעבסקער ארבעטער פאר א בעסערן לעבן . . . . .
293	איבערזיכט פון די וויכטיקסטע אויספאָרשונגען איבער די איניאָנים וועגן מעלוכע־פארברעכנס פארן 1897 יאָר . . . . .
311	בײַלאגעס (אפ רוסיש)
420	בײַלאגע I. Материалы для характеристики рабочего движения нашего города Вильны за последние 4-5 лет (собраны в 1895 г.)
392	בײַלאגע II. „Вопросы" (Занятия в Виленских с.-д. рабочих кружках)
390	בײַלאגע III. Устав Виленской кассы борьбы . . . . .
386	בײַלאגע IV. По поводу еврейской стачки в Вильне в 1895 г. .
373	בײַלאגע V. В департамент торговли и мануфактур . . . . .
371	בײַלאגע V. В департамент полиции . . . . .
368	בײַלאגע VII. Сведение о фабриках, на коих рабочие прекратили работу
366	בײַלאגע VIII. Господипу министру внутренних дел . . . .
365	בײַלאגע IX. Гомельское рабочее движение . . . . .
349	בײַלאגע X. Устав Гомельского ремесленного рабочего союза . .
347	בײַלאגע XI. Преступная пропаганда среди рабочих и распространение среди них преступных воззваний . . . . .
340	בײַלאגע XII. Борьба Витебских рабочих за лучшую жизнь . .

טעכרעדאקטער — ל. קאָטליאר. קאָרעקטער — ל. דושמאנ.

אָפּגעגעבן אין דרוק דעם 15/III 1934 י. אונטערגעשריבן צוס דרוקן דעם 16/XII 1935 י. פאָרמאט פון פּאפּיר 62×94 סמ. צאָל בויגנס 28½. באשט. נומ. 1181. גלאוליט—Д 1830. טיר. 1000 עקז.

דרוקעריי פון דער ווייסרוסישער וויסנשאפט־אקאדעמיע.

ЗМЕСТ

Стар.

Аб яўрэйскай секцыі інстытута нацменшасцей . . . . III—IV
С. Агурскі — Соцыялістычны рух сярод яўрэйскіх рабочых у канцы 80-х і ў 90-х гадоў. . . . . .V—XXVII
Першыя яўрэйскія рабочыя гурткі 1
Пачатак рабочага руху ў Менску ў 1894—1897 г. . . . 16
Матэрыялы да характарыстыкі рабочага руху ў нашым горадзе (Вільна) за апошнія 4—5 год 37
Заўвагі да справаздачы з Вільны. 71
Чатыры прамовы яўрэйскіх рабочых на першамайскім святкаванні у 1892 г. 75
Два канспекты лекцый, чытаных у першых соцыял-дэмакратычных гуртках у Вільні ў пачатку 90-х г. г.. , . . . 115
Статут Віленскай касы барацьбы . . . . . , 124
„Der Stot magid (апавяданне з яўрэйскага жыцця) . . . 129
Барацьба рабочых на фабрыцы Эдельштэйна 145
Прамова першага мая 1896 г. 153
„Яўрэйскі рабочы“ . . . . . , . . 165
Дадаткі да „Яўрэйскага рабочага“ . . . . . .
Дадатак І. Вытрымка з неапублікаваных успамінаў Б. Левіна . 214
Дадатак 2. Паведамленне фабрычнага інспектара Гродненскай губерніі, аб забастоўцы шчаціннікаў у Вілкавішках. . . 215
Дадатак 3. Пракламацыя Нікалаеўскага Камітэта („Паўднёва-рускага рабочага саюза“) аб забастоўцы шчаціннікаў у Вілкавішках 217
Забастовачны рух у Беластоке 219
Дадаткі да справаздачы аб забастовачным руху ў Беластоку. .
Дадатак 1 228
Дадатак 2 230
Дадатак 3 231
Аб першай забастоўцы гарбароў у Крынках 233
Барацьба крынскіх гарбароў 236
Дадаткі да справаздачы аб забастоўцы ў Крынках . . .
Дадатак 1. Вытрымка з неапублікаваных успамінаў А. Лева . 245
Дадатак 2. „Клятва“ 247
Заўвага да „Старой клятвы“. 248
Становішча ашмянскіх і смаргонскіх рабочых і іх барацьба. . 253

Соцыял-дэмакратычны рух у Гомелі 260
Гомельскі рабочы рух 262
Статут Гомельскага саюза рамесленных рабочых 282
Злачынная прапаганда сярод рабочых і распаўсюджанне сярод іх злачынных адозваў 284
Спіс нелегальных выданняў, якія знаходзіліся на складзе Гомельскага Цэнтральнага Камітэта 287
Копія каталага нелегальных выданняў 288
Верш Эдэльштата „На барацьбу“. 290
Барацьба віцебскіх рабочых за лепшае жыццё 293
Агляд важнейшых дазнанняў па справах дзяржаўных злачынстваў за 1897 г. 311
Дадаткі (на рускай мове)
Дадатак I. Материалы для характеристики рабочего движения нашего города Вильны за последние 4—5 лет (собраны в 1895 г.) 420
Дадатак II. „Вопросы“ (Занятия в Виленских с.-д. рабочих кружках) 392
Дадатак III. Устав Виленской кассы борьбы. 390
Дадатак IV. По поводу еврейской стачки в Вильне в 1895 г. . 386
Дадатак V. В департамент торговли и мануфактур . . . 373
Дадатак VI. В департамент полиции 371
Дадатак VII. Сведение о фабриках, на коих рабочие прекратили работу 368
Дадатак VIII. Господину министру внутренних дел . . . 366
Дадатак IX. Гомельское рабочее движение 365
Дадатак X. Устав Гомельского ремесленного рабочего союза . 349
Дадатак XI. Преступная пропаганда среди рабочих и распространение среди них преступных воззваний 347
Дадатак XII. Борьба витебских рабочих за лучшую жизнь . . 340

Цана 8 руб.

у пераплёце 9 р.

БЕЛАРУСКАЯ АКАДЭМІЯ НАВУК
ІНСТЫТУТ НАЦМЕНШАСЦЕЙ
ЯЎРЭЙСКАЯ СЕКЦЫЯ

СОЦЫЯЛІСТЫЧНАЯ ЛІТАРАТУРА НА ЯЎРЭЙСКАЙ МОВЕ

1875—1897

ТОМ II

Выдавецтва Беларускай Акадэміі Навук
Менск — 1935